

Kaikkien maiden proletaarit, liittykää yhteen!

LENIN

TEOKSET

5

JULKAISTAAN
VKP(b):n IX EDUSTAJAKOKOUKSEN
JA SNTL:n NEUVOSTOJEN
II EDUSTAJAKOKOUKSEN
PÄÄTÖKSEN PERUSTEELLA

ИНСТИТУТ МАРКСА—ЭНГЕЛЬСА—ЛЕНИНА—СТАЛИНА
при ЦК КПСС

В. И. ЛЕНИН

СОЧИНЕНИЯ

Издание четвертое

ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО
ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ
МОСКВА—1954

KARJALAIS-SUOMALAISEN SNT:n KOMMUNISTISEN PUOLUEEN
KESKUSKOMITEAN PUOLUEHISTORIAN INSTITUUTTI — NKP:n
KK:n MARX—ENGELS—LENIN—STALIN-INSTITUUTIN FILIAALI

V. I. LENIN

TEOKSET

*Suomennos neljännestä
venäjänkielisestä painoksesta*

KARJALAIS-SUOMALAISEN SNT:n
VALTION KUSTANNUSLIIKE
PETROSKOI — 1954

V. I. LENIN

5
OSA

Toukokuu 1901—helmikuu 1902

ESIPUHE

Viides osa sisältää ne V. I. Leninin teokset, jotka hän on kirjoittanut vuoden 1901 toukokuun ja vuoden 1902 helmikuun välisenä kautena.

Tähän osaan sisältyvät „Iskrassa” julkaistut Leninin artikkelit ja lyhyet kirjoitukset: „Mistä on alettava?”, „Uusi verilöyly”, „Arvokas tunnustus”, „Pulan opetukset”, „Maaorjuuttajat työssä”, „Taistelu nälänhädässä olevia vastaan”, „Ulkomaiset asiat”, „Keskustelu ekonomismin puolustajien kanssa”, „Mielenosoitusten alku”, „Poliittinen agitaatio ja „luokkanäkökanta” ” ynnä muita. Näissä artikkeleissaan Lenin lausuu mielipiteensä Venäjän sisäisen elämän kaikista tärkeimmistä tapahtumista, valaisee puolueen rakentamistyön ja proletariaatin luokkataistelun konkreettisia tehtäviä.

Artikkelissa „Zemstvon vainoojat ja liberalismiin Hannibalit”, joka julkaistiin aikakauslehdessä „Zarja” vuoden 1901 joulukuussa, kehitellään proletariaatin marxilaisen puolueen taktiikkaa liberaaliseen porvaristoon nähden.

Teos „Agraarikysymys ja „Marxin arvostelijat” ” on omistettu marxilaisen teorian esittämiselle ja edelleenkehittämiselle agraarikysymyksessä sekä venäläisten ja kansainvälisten revisionistien arvostelulle.

Tähän osaan sisältyy myös Leninin teos „Mitä on tehtävä?”, jonka teoreettiset asettamukset ovat tulleet bolshevikkipuolueen ideologian perustaksi.

Tässä osassa julkaistaan seitsemän Leninin teosta, jotka on ensi kertaa sisällytetty V. I. Leninin Teoksiin. Kolme niistä on „Iskrassa” ilmestyneitä pikkukirjoituksia: „Zemstvo-edustajakokous”, „„Etelän työläisten” kirjeen

johdosta” ja „Vastaus „Lukijalle” ”. Seuraavat neljä asiakirjaa: „Puhe syyskuun 21 pnä (lokakuun 4 pnä)” (Leninin puhe VSDTP:n ulkomaisten järjestöjen „yhdistävässä” edustajakokouksessa syyskuun 21 pnä (lokakuun 4 pnä) vuonna 1901), „Aikakauslehdessä „Svoboda” ”, „G. V. Plehanovin vallankumouksellisen toiminnan kaksikymmentäviisivuotispäivän johdosta” ja „Anarkismi ja sosialismi” eivät ilmestyneet niiden kirjoittamisen kaudella, vaan ne tulivat julkisuuteen vasta Lokakuun vallankumouksen jälkeen.

MISTÄ ON ALETTAVA?¹

Kirjoitettu toukokuussa 1901

*Julkaistu toukokuussa 1901
„Iskrassa” № 4*

*Julkaistaan „Iskra” lehden
tekstin mukaan*

Kysymys: „mitä on tehtävä?” on viime vuosina noussut erittäin terävänä venäläisten sosialidemokraattien ratkaistavaksi. Kysymys ei ole tien valinnasta (kuten oli asianlaita 80-luvun lopulla ja 90-luvun alussa), vaan siitä, minkälaisia käytännöllisiä askeleita ja miten nimenomaan meidän on otettava vissillä tunnetulla tiellä. Kysymys on käytännöllisen toiminnan systeemistä ja suunnitelmasta. Ja on tunnustettava, että tämä käytännön puolueelle tärkein kysymys taistelun luonteesta ja keinoista on jäänyt meillä yhä vielä ratkaisematta, se synnyttää yhä vieläkin vakavia erimielisyyksiä, jotka tuovat ilmi surkuteltavaa ajattelun epävakaisuutta ja horjuntaa. Toisaalta ei ole vielä läheskään kuollut se „ekonomistinen” suunta, joka pyrkii karsimaan ja tyypistämään poliittista organisaatio- ja agitaatiotyötä. Toisaalta, yhtä ylpeästi kuin ennenkin nostaa päätään periaatteettoman eklektisismien suunta, joka maalaa itsensä jokaisen uuden „tuulahduksen” väriin eikä osaa erottaa hetken vaatimuksia koko liikkeen perustehtävistä ja vakainaisista tarpeista. Kuten tunnettua, sellainen suunta on tehnyt itselleen pesän „Rabotsheje Deloon”². Sen viimeksi julkaistu „ohjelma”-julistus — jymyotsakkeella „Historiallinen käänne” varustettu jymyartikkeli („„Rabotsheje Delon” Lisälehdessä” 6. numero) — vahvistaa erittäin havainnollisesti tuon annetun luonnekuvan. Vielä eilen me liehittelimme „ekonomismia”, toimimme julki paheksumisemme „Rabotshaja Myslin”³ jyrkän tuomitsemisen johdosta, „lievensimme” Plehanovin esittämää kysymyksen asettelua taistelusta itsevaltiutta vastaan,— mutta tänään jo siteeraamme

Liebkcnehtin sanoja: „Jos olosuhteet muuttuvat 24 tunnin kuluessa, niin taktiikkakin on muutettava 24 tunnin kuluessa”, me puhumme jo „lujasta taistelujärjestöstä” suoraa hyökkäystä varten, rynnäkköä varten itsevaltiutta vastaan, „laajasta vallankumouksellisesta poliittisesta (nyt jo noin tarmokkaasti: sekä vallankumouksellisesta että poliittisesta!) agitaatiosta joukkojen keskuudessa”, „väsymättömästä kutsumisesta vastalause-esiintymisiin kaduilla”, „jyrkästi (sic!*) poliittisluontoisten katumielenosoitusten järjestämisestä” ja niin edelleen, y.m.s., y.m.s.

Voisimme ehkä sanoa olevamme tyytyväisiä sen johdosta, että „Rabotsheje Delo” on jo näin nopeasti omaksunut „Iskran”⁴ ensimmäisessä numerossa esittämämme ohjelman vankan järjestyneen puolueen luomiseksi, puolueen, joka ei tähtää ainoastaan erillisten myönnytysten saavuttamiseen, vaan itsensä itsevaltiuden linnoituksen valloittamiseen, mutta se, että ohjelman omaksuneilta puuttuu tyyten luja katsantokanta, on omiaan pilaamaan koko nautinnon.

„Rabotsheje Delo” turvautuu tietenkin aivan suotta Liebkcnehtin nimeen. Jotain erikoista kysymystä koskevaa agitaatiotaktiikkaa, puoluejärjestön jonkin osakysymyksen läpiviemiseksi tarkoitettua taktiikkaa voidaan muuttaa 24 tunnin kuluessa, mutta mielipidettänsä siitä, onko yleensä, aina ja ehdottomasti tarpeen taistelujärjestö ja tarvitaanko poliittista agitaatiota joukkojen keskuudessa, eivät voi muuttaa 24 tunnissa eikä edes 24 kuukaudessakaan muut kuin kaikkia vakaumuksia vailla olevat ihmiset. Naurettavaa on vedota tilanteiden erilaisuuteen ja kausien vaihtumiseen: taistelujärjestön luomiseksi ja poliittisen agitaation harjoittamiseksi on tehtävä työtä kuinka „harmaassa ja rauhallisessa” tilanteessa tahansa, millaisella „vallankumoushengen lamaannuksen” kaudella tahansa — enemmänkin: juuri sellaisessa tilanteessa ja sellaisina kausina tämä työ on erittäin välttämätöntä, sillä räjähdysten ja suuttumuksen leimahdusten hetkellä on jo myöhäistä luoda järjestöä; sen pitää olla valmiina, jotta se saisi heti toimintansa laajasti käyntiin. „Muuttaa taktiikka 24 tunnissa”! Sitä vartenhan, että taktiikka voitaisiin muuttaa, pitää ensin olla taktiikka, mutta jos ei ole lujaa järjestöä, joka olisi koeteltu poliitti-

* — sillä tavalla! Toim.

nessa taistelussa kaikenlaisissa tilanteissa ja kaikenlaisina aikoina, niin ei voi olla puhuttakaan siitä järjestelmällisestä, vankkojen periaatteiden valaisemasta ja järkkymättä toteutettavasta toimintasuunnitelmasta, jota yksin vain voidaan nimittää taktiikaksi. Todellakin, katsokaapa: meille sanotaan jo, että „historian ajankohta” on asettanut puolueemme eteen „aivan uuden” kysymyksen — terroristista. Eilen oli „aivan uutena” kysymyksenä kysymys poliittisesta järjestöstä ja agitaatiosta, tänään — kysymys terroristista. Eikö ole kummallista kuulla, kun ihmiset, jotka noin huonosti muistavat syntyperänsä, järkeilevät taktiikan perinpohjaisesta muuttamisesta?

Onneksi „Rabotsheje Delo” ei ole oikeassa. Kysymys terroristista ei ole laisinkaan uusi kysymys, ja meille riittää, kun palautamme lyhyesti mieleen Venäjän sosialidemokratian vakiintuneet katsantokannat.

Periaatteessa me emme ole milloinkaan kieltäytyneet emmekä voikaan kieltäytyä terroristista. Se on muuan sotatoimista, joka saattaa täysin kelvata ja olla välttämätönkin taistelun määrätyllä ajankohdalla, sotajoukkojen ollessa määrättyssä tilassa ja määrättyjen olosuhteiden vallitessa. Mutta asian ydin onkin juuri siinä, että nykyhetkellä terrori esitetään itsenäisenä ja kaikista armeijoista riippumattomana yksityisten päällekkäisten keinona eikä lainkaan toimivan armeijan eräänä sota-omina, joka liittyisi läheisesti koko taistelusysteemiin ja olisi sovitettu sen mukaiseksi. Eikä terrori voikaan olla mitään muuta silloin, kun puuttuu vallankumouksellista keskusjärjestöä ja paikallisjärjestöt ovat heikkoja. Juuri sen vuoksi me julistammekin päättäväisesti sellaisen taistelukeinon näissä oloissa ajankohtaan sopimattomaksi, epätarkoituksenmukaiseksi, sellaiseksi, joka vetää aktiivisimpien taistelijain huomion pois heidän todellisesta, koko liikkeen eduille tärkeimmästä tehtävästä ja joka ei saata epäjärjestykseen hallituksen voimia, vaan vallankumouksen voimia. Palauttakaa mieleenne viime tapahtumat: meidän nähtemme kaupunkien laajat työläisjoukot ja kaupunkien „tavallinen rahvas” pyrkivät kiihkeästi taisteluun, mutta vallankumouksellisilla ei olekaan johtajain ja organisaattorien esikuntaa. Eikö tällaisessa tilanteessa tarmokkaimpien vallankumousmiesten siirtyminen terroriin uhkaa heikentää niitä taisteluosastoja, joihin yksistään vain voidaankin perustaa vakavia toiveita?

Eikö se uhkaa katkaista yhteyttä vallankumouksellisten järjestöjen ja hajallaanolevien tyytymättömien joukkojen välillä, joukkojen, jotka esittävät vastalauseita ja ovat valmiita taisteluun ja jotka ovat heikkoja juuri hajanaisuutensa vuoksi? Vaikka juuri tuo yhteyshän on menestyksemme ainoa tae. Me emme suinkaan aio tyyten kieltää erillisten sankarillisten iskujen merkitystä, mutta velvollisuutemme on varoittaa mitä tarmokkaimmin terroriin viehättymisestä, sen tunnustamisesta taistelun pää- ja peruskeinoksi, mihin hyvin monet ovat nykyään niin kovin taipuvaisia. Terrori ei voi milloinkaan tulla tavalliseksi sotatoimeksi: parhaassa tapauksessa se kelpaa vain ratkaisevan rynnäköön yhdeksi otteeksi. Herää kysymys, voimmeko me tällä ajankohdalla *kutsua* sellaiseen rynnäkköön? „Rabotsheje Delo” luulee nähtävästi, että voimme. Joka tapauksessa se ainakin huudahtaa: „Järjestykää rynnäkkörivistöihin!” Mutta se on taaskin mielettöntä intoilua. Sotavoimiemme perusjoukkona ovat vapaaehtoiset ja kapinoitsijat. Vakainaista sotaväkeä meillä on vain muutamia vähäisiä osastoja, eikä niitäkään ole pantu liikekannalle eivätkä ne ole yhteydessä toisiinsa, niitä ei ole opetettu rivistäytymään sotilasrivistöihin yleensä, saatikka sitten rynnäkkörivistöihin. Tällaisen tilanteen vallitessa jokaiselle, joka pystyy käsittämään taistelumme yleiset olosuhteet unohtamatta niitä historiallisen tapahtumainkulun joka „käänteessä”, pitäisi olla selvää, että nykyhetkellä meidän tunnuksenamme ei voi olla: „on mentävä rynnäkköön”, vaan tunnuksena on oltava: „on järjestettävä oikea vihollislinnoituksen piiritys”. Toisin sanoen: puolueemme välittömänä tehtävänä ei voi olla kaikkien käytettävissämme olevien voimien kutsuminen hyökkäykseen nyt heti paikalla, vaan on oltava kutsu sellaisen vallankumouksellisen järjestön muodostamiseen, joka pystyy yhdistämään kaikki voimat ja johtamaan liikettä ei ainoastaan nimellisesti, vaan myös itse asiassa, s.o. olemaan aina valmis tukemaan jokaista vastalauseita ja jokaista suuttumuksen leimahdusta ja käyttämään niitä hyväkseen sellaisten sotilaallisten voimien kartuttamiseksi ja lujittamiseksi, jotka kelpaavat ratkaisevaan taisteluun.

Helmi- ja maaliskuun tapahtumain⁵ opetukset ovat niin vakuuttavia, että tuskinpa nykyään voidaan tavata periaatteellisia vastaväitteitä tuollaista johtopäätöstä vastaan. Mutta tällä hetkellä meiltä vaaditaan kysymyksen käytän-

nöllistä eikä periaatteellista ratkaisua. Ei riitä se, että teemme selväksi itsellemme, nimenomaan millainen järjestö ja nimenomaan millaista työtä varten on välttämätön,— on tarpeen laatia määrätynlainainen *suunnitelma* järjestön luomiseksi, jotta tämän järjestön rakentamiseen voitaisiin ryhtyä kaikilta tahoilta. Ottaen huomioon kysymyksen kiireellisen tärkeyden olemme puolestamme päättäneet esittää toverien huomioon suunnitelmahahmotelman, jota kehittelemme yksityiskohtaisemmin valmisteilla olevassa kirjassessa.

Mielestämme toiminnan lähtökohtana, ensimmäisenä käytännöllisenä askeleena haluamamme järjestön luomiseen, ja vihdoin, tärkeimpänä johtolankana, josta kiinni pitäen voisimme järkkymättä kehittää, syventää ja laajentaa tätä järjestöä, täytyy olla yleisvenäläisen poliittisen sanomalehden perustaminen. Me tarvitsemme ennen kaikkea sanomalehden,— ilman sitä on mahdotonta periaatteellisesti vankan ja kaikinpuolisen propagandan ja agitaation järjestelmällinen harjoittaminen, joka on sosialidemokratian vakituinen ja tärkein tehtävä yleensä ja erikoisen polttava päivän tehtävä nykyhetkellä, jolloin mielenkiinto politiikkaan, sosialismin kysymyksiin on herännyt mitä laajimmassa väestökerroksissa. Eikä vielä milloinkaan ole tuntunut niin voimakkaasti kuin nyt se, että henkilökohtaisen vaikutuksen, paikallisten lentolehtisten, kirjasten y.m. avulla suoritettavaa hajanaista agitaatiota on täydennettävä sillä yleistetyllä ja säännöllisellä agitaatiolla, jota voidaan harjoittaa vain säännöllisesti ilmestyvän lehdistön avulla. Ei liene liioittelua, kun sanotaan, että lehden ilmestymisen (ja levikin) tiheyden ja säännöllisyyden aste voi olla tarkimpana mittapuuna, joka osoittaa, miten vakavalla kannalla meillä on tämä sotilaallisen toimintamme perustavin ja tällä hetkellä tärkein ala. Edelleen, me tarvitsemme nimenomaan yleisvenäläisen sanomalehden. Ellemme kykene ja niin kauan kuin emme kykene painetun sanan avulla yhdistämään kansaan ja hallitukseen kohdistuvaa vaikutustamme on muiden, paljon pulmallisempien ja vaikeampien, mutta samalla myös jyrkempien vaikutuskeinojen yhteenliittämisen ajatus pelkkää utopiaa. Liikkeemme kärsii sekä aatteellisessa että käytännöllisessä, järjestöllisessä suhteessa eniten hajanaisuudestaan, siitä, että sosialidemokraattien äärettömän suuri enemmistö on melkein kokonaan kiinni puhtaasti paikallisessa työssä, mikä supistaa sekä heidän näköpiiriään,

toimintansa laajuutta että heidän konspiratiivista kätevyytään ja valmentuneisuuttaan. Juuri tuosta hajanaisuudesta onkin etsittävä sen epävakaisuuden ja sen horjunnan syvimpiä juuria, joista edellä puhuimme. Ja *ensimmäisenä* askeleena eteenpäin tästä puutteesta vapautumisen tiellä, useiden paikallisten liikkeiden muuttamisessa yhdeksi ja yhtenäiseksi yleisvenäläiseksi liikkeeksi, pitää olla yleisvenäläisen sanomalehden perustaminen. Ja lopuksi, me tarvitsemme ehdottomasti *poliittisen* lehden. Nykypäivien Euroopassa ei poliittisen liikkeen nimen ansaitseva liike ole ajateltavissa ilman poliittista äänenkannattajaa. Ilman sitä emme voi mitenkään täyttää tehtäväämme — keskittää kaikki poliittisen tyytymättömyyden ja protestin ainekset ja hedelmöittää niillä proletariaatin vallankumousliikettä. Me olemme ottaneet ensimmäisen askeleen, olemme herättäneet työväenluokassa paljastuskiihkon „taloudellisiin”, tehdaselämää käsitteleviin paljastuksiin. Meidän on otettava seuraava askel: herätettävä kaikissa vähänkin tietoisissa kansankerroksissa paljastuskiihko *poliittisiin* paljastuksiin. Ei pidä joutua ymmälle siitä, että poliittisia paljastuksia tekevät äänet ovat nykyään niin heikkoja, harvinaisia ja arkailevia. Syynä siihen ei suinkaan ole yleinen nöyrytymisen poliisimielivaltaan. Syynä siihen on se, että henkilöillä, jotka kykenevät ja ovat valmiita tekemään paljastuksia, ei ole puhujalavaa, jolta he voisivat puhua, ei ole kuulijakuntaa, joka innostuksella kuuntelisi ja rohkaisisi puhujia, — että he eivät näe missään kansan keskuudessa sellaista voimaa, jonka puoleen kannattaisi kääntyä valituksella „kaikkivoipaa” Venäjän hallitusta vastaan. Ja nyt tuo kaikki muuttuu tavattoman nopeasti. Sellainen voima on olemassa, se on vallankumouksellinen proletariaatti, joka on jo todistanut olevansa valmis ei ainoastaan kuuntelemaan ja kannattamaan kutsua poliittiseen taisteluun, vaan myöskin ryntäämään rohkeasti taisteluun. Nyt me jo kykenemme ja olemme velvolliset luomaan puhujalavan tsaarihallituksen paljastamiseksi koko kansan edessä; — sellaisena puhujalavana tulee olla sosialidemokraattisen sanomalehden. Venäjän työväenluokka, erotuksena Venäjän yhteiskunnan muista luokista ja väestökerroksista, osoittaa vakinaisesti kiinnostusta poliittista tietoa kohtaan, sen keskuudessa on aina (eikä ainoastaan erikoisen kiihtymyksen kausina) äärettömän suuri illegaalisen kirjallisuuden kysyntä. Kun

kysyntä on noin joukkoluontoista, kun on jo alkanut kehittyä kokeneita vallankumouksellisia johtajia ja kun työväenluokka on niin keskittynyt, että se on suurkaupunkien työläiskortteleissa, tehdaskylissä ja taajaväkisissä työläis-asutuksissa tosiasiallinen isäntä,— on poliittisen sanomalehden perustaminen proletariaatille täysin voimien mukaista. Ja proletariaatin välityksellä sanomalehti löytää tiensä kaupungin pikkuporvariston sekä maaseudun kotiteollisuudenharjoittajien ja talonpoikain riveihin, ja siitä tulee todellinen poliittinen kansan lehti.

Sanomalehden merkitys ei kuitenkaan rajoitu ainoastaan aatteiden levittämiseen, vain poliittiseen kasvatukseen ja poliittisten liittolaisten puolelleen vetämiseen. Sanomalehti ei ole ainoastaan kollektiivinen propagandisti ja kollektiivinen agitaattori, vaan myöskin kollektiivinen organisaattori. Tässä viimeksi mainitussa suhteessa sitä voidaan verrata rakennustelineisiin, jotka pystytetään rakennettavan talon ympärille, jotka hahmottelevat rakennuksen ääriviivat, helpottavat yhteydenpitoa eri rakentajien kesken, auttavat heitä jakamaan työn ja saamaan yleiskuvan järjestetyllä työllä saavutetuista yleisistä tuloksista. Sanomalehden avulla ja yhteydessä siihen tulee itsestään muodostumaan vakinainen järjestö, joka ei askartele vain paikallisessa työssä, vaan myöskin järjestelmällisessä yleisessä työssä, opettaa jäseniään seuraamaan tarkkaavaisesti poliittisia tapahtumia, arvioimaan niiden merkityksen ja vaikutuksen eri väestökerroksiin, kehittelemään tarkoituksenmukaiset keinot, joilla vallankumouksellinen puolue vaikuttaa näihin tapahtumiin. Jo yksistään teknillinenkin tehtävä — sanomalehden varustaminen säännöllisesti aineistolla ja sen säännöllisen levittämisen turvaaminen — pakottaa luomaan yhtenäisen puolueen paikallisten asiamiesten verkoston, asiamiesten, jotka ovat vilkkaassa yhteydessä toistensa kanssa, tuntevat yleisen asiaintilan, tottuvat täyttämään säännöllisesti yleisvenäläisen työn osatehtäviä ja kokeilevat voimiaan joidenkin määrättyjen vallankumouksellisten tekojen järjestämisessä. Tästä asiamiesten * verkostosta

* On itsestään selvää, että nämä asiamiehet voisivat tehdä työtä menestyksellisesti vain sillä ehdolla, että he ovat puolueemme paikallisten komiteain (ryhmäin, kerhojen) välittömässä läheisyydessä. Ja yleensäkin koko tämä hahmottelemamme suunnitelma on toteutettavissa tietenkin vain komiteain mitä aktiivisimmalla tuella, komiteain, jotka ovat monesti ottaneet askelia puolueen yhdistämiseksi ja jotka — uskomme varmasti — saavat aikaan tämän yhdistymisen, ellei tänään, niin huomenna, ellei tässä, niin toisessa muodossa.

tulee runko juuri sellaiselle järjestölle, jonka me tarvitsemme: joka on riittävän suuri käsittämään koko maan; riittävän laaja ja monipuolinen, jotta voitaisiin suorittaa tiukka ja yksityiskohtainen työnjako; riittävän vankka pystyäkseen kaikissa olosuhteissa, kaikissa „käänteissä” ja odottamattomissa tilanteissa tekemään järkkymättä *omaa* työtään; riittävän joustava osatakseen toisaalta väistää taistelua avoimella kentällä ylivoimaista vihollista vastaan silloin, kun tämä on koonnut kaikki voimansa yhteen kohtaan, ja toisaalta osatakseen käyttää hyväkseen tämän vihollisen kömpelyyttä ja hyökätä sen kimppuun siellä ja silloin, missä kaikkein vähimmin odotetaan hyökkäystä. Tänäpä on ratkaistavaksemme asettunut verrattain helppo tehtävä — tukea suurkaupunkien kaduilla mieltään osoittavia ylioppilaita. Huomenna voi eteemme ehkä nousta vaikeampi tehtävä — esimerkiksi tukea työttömien liikehtimistä jollain määrätüllä seudulla. Ylihuomenna meidän on oltava vartiopaikallamme osallistuaksemme vallankumouksellisesti talonpoikaiskapinaan. Tänäpä meidän on käytettävä hyväksemme sitä poliittisen tilanteen kärjistymistä, jonka hallitus on saanut aikaan hyökkäyksellään zemstvon kimppuun. Huomenna meidän on tuettava väestön kiihtymystä jotain riehaantunutta tsaarivallan verihurttaa vastaan ja autettava — boikotin, ahdistamisen, mielenosoitusten y.m.s. avulla — antamaan hänelle sellainen opetus, että hänen olisi pakko perääntyä julkisesti. Näin korkeaan taisteluvaluteen voidaan harjaantua vain vakituisella toiminnalla, jota harjoittaa vakinainen sotaväki. Ja kun me yhdistämme voimamme yhteisen sanomalehden julkaisemiseen, niin sellainen työ valmentaa ja nostaa esiin ei ainoastaan kyvykkäimpiä propagandisteja, vaan myöskin taitavimpia organisaattoreita ja puolueen lahjakkaimpia poliittisia johtajia, jotka kykenevät tarvittavalla hetkellä antamaan taistelukutsun ratkaisevaan taisteluun ja johtamaan sitä.

Lopuksi pari sanaa mahdollisen väärinkäsityksen välttämiseksi. Olemme puhuneet koko ajan vain järjestelmällisestä, suunnitelmanmukaisesta valmistelusta, mutta sillä emme suinkaan ole halunneet sanoa, että itsevaltius voi kukistua yksinomaan oikean piirityksen tai järjestetyn rynnäkön seurauksena. Sellainen käsitys olisi typerää kaavaoppineisuutta. Päinvastoin, on täysin mahdollista ja histo-

riallisesti paljon uskottavampaa, että itsevaltius kukistuu jonkin sellaisen alkuvoimaisen purkauksen tai sellaisten ennakoita arvaamattomien poliittisten selkkausten painostuksesta, jotka alituisesti uhkaavat joka taholta. Mutta ei yksikään poliittinen puolue voi seikkailupolitiikkaan lankeamatta rakentaa toimintaansa tuollaisten purkausten ja selkkausten varaan. Meidän on kuljettava tietämme, tehtävä järkkymättä järjestelmällistä työtämme, ja mitä vähemmän rakennamme laskelmiamme yllätysten varaan, sitä uskottavampaa on, että mitkään „historialliset käänteet” eivät meitä yllätä.

UUSI VERILÖYLY

Nähtävästi me elämme parhaillaan ajankohtaa, jolloin työväenliikkeemme johtaa taas hillittömällä voimalla niihin kärkeviin yhteenottoihin, jotka niin kovin peloittavat hallitusta ja omistavia luokkia ja niin kovin rohkaisevat ja ilahduttavat sosialisteja. Niin, meitä nämä yhteenotot rohkaisevat ja ilahduttavat sotilaallisten vainotekojen vaatimien uhrien suuresta lukumäärästä huolimatta, siksi että nousemalla vastarintaan työväenluokka todistaa, ettei se tyydy asemaansa, ettei se halua jäädä orjaksi eikä alistu vaieten väki- ja mielivaltaan. Nykyinen järjestelmä sälyttää työväenluokalle aina ja kiertämättömästi lukemattomia uhreja, jopa silloinkin kun asiat sujuvat mitä rauhallisimmin. Tuhansia ja kymmeniä tuhansia ihmisiä, jotka koko elämänsä ajan raatavat rikkauksien luomiseksi toisille, tuhoutuu nälänhädän ja alituisen aliravitsemuksen tappamana, kuolee ennenaikaisesti tauteihin, joita hirveät työehdot, kurjat asunto-olot ja levon puute synnyttävät. Ja satakertaisesti ansaitsee sankarin nimen se, ken mieluummin kaatuu avoimessa taistelussa tuon inhoittavan järjestelmän puolustajia ja varjeli-jointa vastaan kuin suostuu kuolemaan hitaasti räähätyn, loppuunajetun ja nöyrän kaakin tavalla. Emme lainkaan halua sanoa, että käsikämmä poliisin kanssa on paras taistelumuoto. Päinvastoin, olemme aina sanoneet työläisille, että juuri heidän etujensa mukaista on saada taistelu rauhallisemmaksi ja määrätietoisemmaksi sekä yrittää suunnata kaikkalainen tyytymättömyys tukemaan vallankumouksellisen puolueen järjestettyä taistelua. Mutta vallankumouksellista sosialidemokratiaa ravitsevana tärkeimpänä voiman-

lähteenä onkin juuri se työväenjoukkojen protestihenki, joka työläisiä ympäröivän sarron ja väkivallan oloissa ei voi olla purkautumatta aika ajoin esiin epätoivoisina leimahduksina. Nämä leimahdukset herättävät tietoiseen elämään puutteen ja tietämättömyyden polkemien työläisten mitä laajimpia kerroksia, levittävät niiden keskuuteen jaloa vihan henkeä sortajia ja vapauden vihollisia kohtaan. Ja juuri senpä vuoksi tieto sellaisesta verilöylystä, jollainen oli esimerkiksi toukokuun 7 p:nä Obuhovin tehtaalla, saa meidät huudahtamaan: „Työväen kapina on tukahdutettu, eläköön työväen kapina!”.

Oli aika, eikä siitä ole kovinkaan kauan, jolloin työväen kapinat olivat harvinaisia poikkeustapauksia, jolloin niitä puhkesi vain joidenkin erikoisolujen takia. Nyt on aika toinen. Muutama vuosi sitten me elimme teollisuuden kukoistuskautta, jolloin kauppatoimet sujuivat hyvin ja tarvittiin paljon työläisiä. Ja siitä huolimatta työläiset järjestivät useita lakkoja vaatien parempia työehtoja: työläiset käsittivät, ettei heidän saa päästää ohi tilaisuutta, vaan että on käytettävä hyväkseen juuri sitä aikaa, jolloin tehtailijat saavat erittäin suuria voittoja ja heidät on helpompi pakoittaa tekemään myönnytyksiä. Mutta sitten kukoistus muuttui pulaksi: tehtailijat eivät saa tavaroita pois käsistään, heidän voittonsa pienenevät, vararikkojen luku lisääntyy, tehtaat supistavat tuotantoaan, työläisiä pannaan pois ja heitä joutuu joukottain kadulle ilman leivän palaakaan. Työläisten pitää nyt taistella epätoivon vimmallalla ei enää asemansa parantamiseksi, vaan entisen asemansa säilyttämiseksi, vähentääkseen niitä menetyksiä, joita tehtailija heille säilyttää. Täten siis työväenliike syvenee ja laajenee: alussa taistellaan erinäisissä poikkeustapauksissa, sitten käydään sitkeätä ja jatkuvaa taistelua teollisuustoimien elpymisen ja vilkkaan kaupankäynnin aikana, ja lopuksi — samanlainen jatkuva ja sitkeä taistelu pula-aikana. Nyt voimme jo sanoa, että työväenliike on muodostunut vakinaiseksi ilmiöksi elämässämme, että se tulee kasvamaan kaikissa oloissa.

Mutta vilkkaan teollisen kehityksen vaihtuminen pulaksi opettaa työläisille muutakin kuin sen, että yhdistetty taistelu on tullut heille ainaiseksi välttämättömyydeksi. Tämä vaihtuminen hälventää pois myöskin niitä vahingollisia harhaluuloja, joita oli jo alkanut muodostua teollisuuden

kukoistuskaudella. Siellä täällä oli työläisten onnistunut melko helpolla puristaa isänniltä myönnytyksiä lakkojen avulla, ja tämän „taloudellisen” taistelun merkitystä alettiin liioitella, alettiin unohtaa se, että työläisten ammatillisten (ammattikunta-) liittojen ja lakkojen avulla onnistuu parhaassa tapauksessa saada vain säilytetyksi vähän edullisemmat ehdot tavaransa — työvoiman — myymiselle. Ammattikuntaliitot ja lakot ovat voimattomia auttamaan, kun tällä „tavaralla” ei pulan vuoksi ole kysyntää, ne ovat voimattomia muuttamaan niitä oloja, jotka tekevät työvoiman tavaraksi ja tuomitsevat työtätekevien joukot mitä suurimpaan puutteeseen ja työttömyyteen. Jotta saataisiin muutoksia näihin oloihin, tarvitaan välttämättä vallankumouksellista taistelua koko nykyistä yhteiskunta- ja valtiojärjestelmää vastaan, ja teollisuuspuola saa monet, hyvin monet työläiset vakuuttamaan tämän totuuden oikeellisuudesta.

Palatkaamme toukokuun 7 päivän verilöylyyn. Esitämme alempana tiedot, joita meillä on Pietarin työläisten toukokuun lakoista ja liikehtimisistä^e. Samalla tarkastelemme poliisilaitoksen tiedoitusta toukokuun 7 päivän verilöylystä. Viime aikoina olemme jo hiukan tottuneet hallituksen (niin myöskin poliisilaitoksen) tiedoituksiin lakoista, mielenosoituksista ja yhteenotoista sotaväen kanssa; meillä on nyt jo melkoisesti aineistoa voidaksemme päätellä noiden tiedoitusten todenperäisyydestä, poliisivalheiden savusta me voimme toisinaan arvata, miten kovana kansan kiihtymys kyteekään alla.

„Tämän vuoden toukokuun 7 päivänä”, kuuluu virallinen tiedonanto, „päivällistunnin jälkeen, Obuhovin teräsvalimolla, Aleksandrovskojen kylässä Schlüsselburgin valtatievarrella, lähes 200 työläistä tehtaan eri osastoilla lopetti työntöön ja tehtaan apulaispäällikön everstiluutnantti Ivanovin kanssa syntyneessä selvittelyssä esitti erilaisia perusteettomia vaatimuksia”.

Jos työläiset lopettivat työntöön varoittamatta siitä kahta viikkoa aikaisemmin — olettaen, ettei töiden lopettaminen ole aiheutunut mistään laittomuuksista isäntien taholta, joita niin usein tapahtuu, — niin se jopa Venäjän lainsäädännönkin mukaan (jota on viime aikoina järjestelmällisesti täydennetty ja voimistettu työläisiä vastaan) on tavallinen poliisirikkomus, joka kuuluu rauhantuomarin tuomiovaltaan. Mutta Venäjän hallitus joutuu yhä naurettavampaan ase-

maan ankaruuksineen: toisaalta säädetään lakeja, joissa osoitetaan uusia rikoksia (esimerkiksi omavaltainen työstäkieltäytyminen tai osallistuminen väkijoukkioon, joka vahingoittaa vierasta omaisuutta tai tekee väkivaltaista vastarintaa aseellisille voimille), suurennetaan rangaistuksia lakoista y.m.,— toisaalta katoaa niin fyysillinen kuin poliittinenkin mahdollisuus näiden lakien soveltamiseen ja lainmukaisten rangaistusten langettamiseen. Fyysillisesti on mahdotonta vetää tuhansia ja kymmeniä tuhansia ihmisiä edesvastuuseen työstä kieltäytymisestä, lakosta tai „väkijoukkioon osallistumisesta”. Poliittisesti on mahdotonta järjestää kussakin tällaisessa tapauksessa oikeuskäsittelyä, sillä seulottakoon oikeuden kokoonpanoa kuinka tahansa ja kuohittakoon julkisuutta miten hyvänsä, niin sittenkin jää oikeudesta edes varjo jäljelle, ja tietysti „oikeuskäsittelystä” hallitusta eikä työläisiä vastaan. Ja niinpä *suoranainen* poliittinen taistelu, avoimet katukahakat tunkevat armottomasti taka-alalle rikoslait, jotka on säädetty suoranaudessa tarkoituksessa helpottaa hallituksen *poliittista* taistelua proletariaattia vastaan (ja samalla *verhota* taistelun poliittista luonnetta „valtiollisilla” näkökohdilla „yhteiskunnallisesta järjestyksestä” j.n.e.). „Laillisuus” riisuu puolueettomuuden ja ylevyyden naamion kasvoiltaan ja pötkii pakoon luovuttaen toimikentän poliiseille, santarmeille ja kasakoille, joita kestitetään kivillä.

Tosiaan, palauttakaapa mieleenne tuo hallituksen viittaus työläisten „vaatimuksiin”. Lain kannalta töiden lopettaminen on rikkomus, riippumatta siitä, minkälaisia olivat työläisten vaatimukset. Mutta hallitus on nimenomaan jo kadottanut mahdollisuuden asettua sen samaisen lain pohjalle, jonka se on vasta äskettäin säättänyt, ja se yrittää puolustella oikeutetuksi „omin neuvoin” suoritettuja julmuudet väittäen, että työläisten vaatimukset olivat perusteettomia. Kuka sitten oli tuomarina tässä kysymyksessä? Everstilutnantti Ivanov, tehtaan apulaispäällikkö, s.o. juuri sama päällystö, jota vastaan työläiset valittivatkin! Ei ole ihme, että näihin tällaisiin vallanpitäjien selityksiin työläiset vastaavat kivillä!

Ja kun sitten kaikki työläiset astuivat kaduille pysäyttäen hevosraitiovaunut, alkoi jo oikea taistelu. Työläiset tappelivat nähtävästi voimainsa takaa, sillä heidän onnistui *kahdesti* lyödä takaisin poliisien, santarmien, ratsuvartioston

ja tehtaan aseistetun komennuskunnan * päällekkaukset,— ja niin kävi siitä huolimatta, vaikka työläisten ainoana aseena olivat kivet. Tosin väkijoukostakin kajahti „muutamia laukauksia”,— jos poliisitiedoituksen on uskomista,— mutta noista laukauksista ei kukaan haavoittunut. Sen sijaan kiviä sinkoili „*raekuurona*”, eivätkä työläiset osoittaneet ainoastaan sitkeyttä vastarinnan teossa, vaan myös kekseliäisyyttä ja taitoa mukautua heti olosuhteisiin ja valita paras taistelumuoto. He miehittivät naapuripihat ja kivittivät tsaarin verihurtia *aitojen takaa*, niin että vielä kolmen yhteislaukauksen *jälkeenkin*, joista sai surmansa yksi (vain yksikö?) työläinen ja kahdeksan (?) haavoittui (yksi heistä kuoli seuraavana päivänä), vieläpä tämänkin jälkeen väkijoukon paosta huolimatta taistelu yhä jatkui, ja apuunkutsuttujen Omskin jalkaväkirykmentin komppanioiden oli „puhdistettava työläisistä” naapuripihat.

Hallitus pääsi voitolle. Mutta jokainen tuollainen voitto lähentää järkähtämättä sen lopullista tappiota. Jokainen kansan kanssa käyty ottelu tulee lisäämään kiihtyneiden ja taisteluvalmiiden työläisten lukua, tulee nostamaan esiin kokeneempia, paremmin aseistettuja ja rohkeammin toimivia johtajia. Siitä, minkä suunnitelman mukaan johtajien on pyrittävä toimimaan, olemme joutuneet jo lausumaan mielihopeamme. Olemme jo monesti puhuneet lujan vallankumouksellisen järjestön ehdottomasta tarpeellisuudesta. Mutta sellaisten tapahtumain johdosta kuin olivat toukokuun 7 päivän tapaukset, ei saa jättää huomioonottamatta seuraavaa.

Viime aikoina on puhuttu paljon siitä, että katutaistelu nykyaikaista sotaväkeä vastaan on mahdotonta ja toivotonta; erikoisesti tätä ovat korostaneet ne „kriittilliset” älypatit, jotka ovat esittäneet porvarillisen oppineisuuden vanhaa roskaa puolueettoman ja totuuttarakastavan tieteen uusina johtopäätöksinä ja ovat sitä tehdessään väärentäneet Engelsin sanoja, joka puhui vain saksalaisten sosialidemokraattien tilapäisestä taktiikasta ja sitä paitsi puhui siitä

* Muuten. Hallituksen tiedonanto sanoo, että „tehtaan aseistettu komennuskunta” „oli jo valmiina tehtaan pihassa”, kun taas santarmit, ratsuvartiosto ja poliisit kutsuttiin vasta myöhemmin. Mistä ajasta lähtien ja mitä varten tehtaan pihassa pidettiin *valmiina aseistettua* komennuskuntaa? Eiköhän vain toukokuun 1 päivästä lähtien? Kunpa ei vaan olisi odotettu työväen mielenosoitusta? Sitä emme tiedä, mutta se on epäilemätöntä, että hallitus pitää tarkoituksellisesti salassa sen hallussa olevat tosiasiatiedot siitä, mikä oli aiheuttanut työläisten tyytymättömyyden ja kiihtymyksen ja miten se kasvoi.

varauksin ⁷. Näemme jopa erillisenkin ottelun valossa, että kaikki nuo järkeilyt ovat aivan perättömiä. Katutaistelu on mahdollista, eikä taistelujain asema ole toivoton, vaan toivoton on hallituksen asema, jos se joutuu tekemisiin ei ainoastaan yhden tehtaan väestön kanssa. Toukokuun 7 päivän ottelussa ei työläisillä ollut mitään muuta kuin kiviä,— eikä kaupunginpäällikön kielto tietenkään voi estää heitä seuraavalla kerralla varaamasta itselleen muitakin aseita. Työläiset eivät olleet valmistautuneet, heitä oli vain 3½ tuhatta, ja sittenkin he löivät takaisin useita satoja käsittävän ratsuvartioston, santarmiston, poliisijoukon ja jalkavaen hyökkäykset. Muistelkaapa, oliko poliisin helppo vallata *yhtäkin* ainoata taloa № 63 Schlüsselburgin valtatievarrella! ⁸ Ajatelkaapa sitä, onko helppoa „*puhdistaa työläisistä*” ei pari kolme pihaa ja taloa, vaan kokonaisia Pietarin työläiskortteleita! Eiköhän silloin, kun asia kehittyy ratkaisevaksi taisteluksi, pitäne „*puhdistaa*” pääkaupungin taloja ja pihoja ei ainoastaan työläisistä, vaan myös kaikista niistä, jotka eivät ole unohtaneet maaliskuun 4 päivän katalaa verilöylyä ⁹, jotka eivät ole nöyrytyneet poliisihallituksen edessä, vaan ovat vain tämän säikäyttämiä eivätkä vielä usko omiin voimiinsa.

Toverit! Koettakaa koota muistiin kaikkien toukokuun 7 päivänä murhattujen ja haavoitettujen nimet. Kunnioittakoot pääkaupungin kaikki työläiset heidän muistoaan ja valmistautukoot uuteen ratkaisevaan taisteluun poliisihallitusta vastaan kansan vapauden puolesta!

„Iskra” № 5,
kesäkuu 1901

Julkaistaan „Iskra” lehdessä
tekstin mukaan

**ZEMSTVON VAINOOJAT JA
LIBERALISMIN HANNIBALIT,¹⁰**

Kirjoitettu kesäkuussa 1901

*Julkaistu ensi kerran joulukuussa
1901, aikakauslehdessä „Zarja”*

N° 2—3.

Allekirjoitus: T. P.

*Julkaistaan aikakauslehden tekstistä,
joka on tarkistettu sen tekstin
mukaan, mikä julkaistiin vuonna
1907 ilmestyneessä kokoelmassa:
VI. Ilijin, „12 vuoden ajalta”*

№ 2-3

Декабрь
1901-го г.Die
MorgenrotheHeft 2-3
Dezember 1901

ЗАРЯ

Соціаль-демократическій
научно-политическій журналъ.
Издается при ближайшемъ
участіи Г. В. Плеханова, В. И.
Засуличъ и П. Б. Аксельрода.

Цѣна 3 руб.

Stuttgart

J. H. W. Dietz Nachf. (G. m. b. H.)

1901

Aikakauslehti „Zarjan“ vuoden 1901 № 2–3 kansilehti; tässä numerossa julkaistiin V. I. Leninin teokset: „Zemstvon vainoojat ja liberalismin Hannibalit“, „Agraarikysymys ja „Marxin arvostelijat““ teoksen neljä ensimmäistä lukua (otsikolla „Herrat „arvostelijat“ agraarikysymyksessä“) ja „Katsaus maan sisäisiin asioihin“.

Kun Venäjän talonpojasta on sanottu, että kaikkein köyhin hän on juuri oman köyhyytensä tajuamisesta, niin Venäjän tavallisesta pieneläjästä tai alamaisesta voidaan sanoa, että hän, joka on köyhä kansalaisoikeuksiltaan, tajuaa erittäin köyhästi oikeudettomuutensa. Niinkuin venäläinen talonpoika on tottunut ulospääsemättömään kurjuuteensa, tottunut elämään syventymättä sen enempiä ajattelemaan tuon kurjuuden syitä ja sen poistamisen mahdollisuutta, niin venäläinen tavallinen pieneläjäkin yleensä on tottunut hallituksen kaikkivaltaisuuteen, tottunut elämään syventymättä ajattelemaan sitä, voiko tuo kaikkivalta pysyä edelleenkin pystyssä ja eikö sen rinnalla ole sellaisia ilmiöitä, jotka jäytävät vanhentunutta valtiojärjestelmää. Erittäin hyvänä „vastamyökkynä” tätä poliittista tietämättömyyttä ja horrostilaa vastaan ovat tavallisesti „salaiset asiakirjat” *, jotka osoittavat, että eivät ainoastaan jotkut hurjat huimapäät tai paatuneet hallituksen viholliset, vaan jopa itse hallituksen jäsenetkin, aina ministereitä ja tsaaria myöten, tajuavat itsevaltaisen hallintamuodon epävakaisuuden ja etsivät kaikenlaisia keinoja parantaakseen asemaansa, joka ei lainkaan tyydytä heitä. Sellaisiin asiakirjoihin kuuluu Witten kirjelmä, Witten, joka riitaannuttuaan sisäasiain ministerin Goremykinin kanssa kysymyksessä zemstvo-laitosten voimaansaattamisesta reunamaissa, päätti erikoisesti nostaa näkyviin omaa tarkkanäköisyyttään ja

* Puhun tietenkin vain siitä — ei lähimainkaan ainoasta eikä läheskään erittäin „voimakkaasti vaikuttavasta” — „vastamyökyä” lajista, jollaisena ovat painotuotteet.

uskollisuuttaan itsevaltiudelle laatimalla syytöskirjelmän zemstvoa vastaan*.

Zemstvoa syytetään siitä, että se ei sovellu itsevaltiuteen, että se on perustuslaillinen itse luonteensa puolesta, että sen olemassaolo synnyttää kiertämättömästi kahnausta ja yhteenottoja yhteiskuntapiirien ja hallituksen edustajain välillä. Syytöskirjelämä on laadittu (suhteellisesti) hyvin laajan ja sangen hyvin muokatun aineiston pohjalla, ja koska tämä syytöskirjelämä koskee poliittista (ja sitä paitsi melko omalaatuista) juttua, niin voidaan olla varmoja, että sitä tullaan lukemaan yhtä suurella mielenkiinnolla kuin niitä poliittisten oikeusjuttujen syytöskirjelmiä, joita lehdisämme aikoinaan julkaistiin, ja että siitä on yhtä paljon hyötyä kuin niistäkin.

I

Yrittäkäämme tarkastella, todistavatko tosiasiat paikkansapitäväksi sen väitteen, että meidän zemstvomme on perustuslaillinen, ja jos se on sitä, niin missä määrin ja nimenomaan missä mielessä.

Tässä kysymyksessä on varsin tärkeä merkitys sillä kaudella, jolloin zemstvo saatettiin voimaan. Maaorjuuden kukistuminen oli sellainen suuri historiallinen murros, joka ei voinut olla repimättä myöskin luokkien välisiä ristiriitoja peittävää poliisiverhoa. Kaikkein yhteenliittynein, sivistynein ja parhaiten valtiovaltaan tottunut luokka — aatelisto — toi täysin selvästi ilmi pyrkimyksensä rajoittaa itsevaltiuden valtaa edustuslaitosten välityksellä. Witten kirjelmässä oleva muistutus tästä seikasta on erittäin opettavainen. „Julistuksia aateliston yleisen „edustuksen” välttämättömyydestä, „Venäjän maan oikeudesta saada omat valitut edusmiehensä korkeimman vallan neuvostoa varten” esitettiin jo vuosien 1859—1860 aatelistokokouksissa”. „Kuultiinpa lausuttavan jopa „perustuslaki”-sanaakin”**. „Eräät läänien talonpoikaisasiain komiteatkin ja komiteain jäsenet, jotka

* *Itsevaltius ja zemstvo*. Finanssiasiain ministerin S. J. Witten salainen kirjelmä, joka on varustettu R. N. S:n esipuheella ja huomautuksilla. „Zarjan”¹¹ julkaisema. Stuttgart, Verlag von J. H. W. Dietz Nachf. (Stuttgart, J. H. W. Dietzin perillisten julkaisema. Toim.) 1901. S. XLIV ja 212.

** Dragomanov. „Zemstvoliberalismi Venäjällä”, s. 4. Kirjelmän laatija hra Witte jättää usein osoittamatta, että hän jäljentää Dragomanovia (vrt. esim. „Kirjelmää”, ss. 36—37 ja mainittua artikkelia, ss. 55—56), vaikka toisissa paikoissa hän taas viittaa häneen.

oli kutsuttu toimitusvaliokuntiin, osoittivat, että on välttämätöntä kutsua yhteiskuntapiirejä osallistumaan hallintaan. „Edustajat pyrkivät selvästi saamaan perustuslain”, kirjoitti Nikitenko päiväkirjassaan v. 1859”.

„Kun vuoden 1861 helmikuun 19 päivän Asetuksen julkisuuteen saattamisen jälkeen nämä itsevaltiuteen perustetut toiveet eivät osoittautuneet likimainkaan toteutuneiksi ja kun lisäksi tämän Asetuksen täytäntönpöytäkirja syrjäytettiin itsensä hallintakoneiston „punaisimmat” ainekset (kuten N. Miljutin), niin „edustuksen” puolesta esiintyvä liike muodostui yksimielisemmäksi. Se ilmeni ehdotuksissa, joita esitettiin monissa vuoden 1862 aateliskokouksissa ja näissä kokouksissa Novgorodissa, Tulassa, Smolenskissa, Moskovassa, Pietarissa, Tverissä tehdyissä kokonaisissa adresseissa. Merkittävin näistä adresseista on moskovalainen, jossa pyydettiin paikallista itsehallintoa, julkista oikeudenkäyntiä, talonpoikaismaiden pakollista lunastamista, budjetin julkisuutta, painovapautta ja kaikista luokista muodostetun Zemstvoduuman koollekutsumista Moskovaan valmistelemaan ehyttä reformiluonnosta. Jyrkimpiä olivat Tverin aateliston päätökset ja adressi helmikuun 2 päiväältä useiden siviili- ja talousreformien välttämättömyydestä (esimerkiksi säätyjen oikeuksien tasoittamisesta, talonpoikien maiden paikallisesta lunastamisesta) ja „koko Venäjän maan valitujen edusmiesten koollekutsumisesta ainoana keinona helmikuun 19 päivän Asetuksen herättämien, mutta ratkaisematta jättämien kysymysten ratkaisemiseksi tydyttävästi” *.

Niistä hallinnollisista ja oikeusrangaistuksista huolimatta, joiden alaisiksi Tverin adressin alkuunpanijat joutuivat **, — jatkaa Dragomanov, — (sivumennen sanoen, ei suoranaisesti adressin takia, vaan sen takia, että he perustelivat jyrkästi kollektiivista eroaan talonpoikain ja tilanherrain välisten maakiistojen sovintotuomarien virasta) sen hengessä tehtiin julkilausemia vuonna 1862 ja vuoden 1863 alussa eri aateliskokouksissa, joissa laadittiin samalla myöskin paikallisen itsehallinnon luonnoksia.

Tuohon aikaan oli perustuslaillista liikettä „raznotshinetsienkin” keskuudessa, missä se ilmeni salaisina yhdistyksinä ja julistuksina, jotka olivat enemmän tai vähemmän vallankumouksellisia: „Velikoruss”

* Dragomanov. 5. Lyhennetty toisinto „Kirjelmässä”, s. 64, mutta lähteenä ei ole osoitettu Dragomanovia, vaan Dragomanovin siteeraamat „Kolokol” № 126 ja „Revue des deux Mondes” („Vanhan ja Uuden Maanosan Katsaus”. *Toim.*), 1862, kesäkuun 15 päiväiltä.

** Muuten. Hiljattain (tämän vuoden, s.o. vuoden 1901, huhtikuun 19 pnä) kuoli perintötilallaan Tverin läänissä muuan noista aloitteentekijöistä. Nikolai Aleksandrovitsh Bakunin, kuuluisan M. A. Bakuninin nuorempi veli. N. A. yhdessä nuorimman veljensä Aleksejn ja muiden sovintotuomarien kanssa allekirjoitti vuoden 1862 adressin. Tuo adressi, — tiedoittaa N. A. Bakuninista julkaistun artikkelin kirjoittaja eräässä lehdessämme, — aiheutti sen allekirjoittajille rangaistuksia. Vuoden kestäneen vankeuden jälkeen Pietari-Paavalin linnoituksessa vangitut vapautettiin, mutta N. A:ta ja hänen veljeään Alekseita ei armahdettu (sillä he eivät allekirjoittaneet armahdusanomusta), minkä vuoksi heidän ei enää sallittu olla yhteiskunnallisissa viroissa. Tämän jälkeen N. A. ei esiintynyt enää millinkaan eikä voinutkaan enää esiintyä yhteiskunnallisella uralla... Sillä tavalla hallituksemme kosti kaikkein „suurimpien reformien” aikana julkisesti toimineille aatellisille tilanherraille! Ja se tapahtui vuonna 1862, ennen Puolan kapinaa, jolloin jopa Katkovkin¹⁸ ehdotti yleisvenäläisen Zemski soborin koollekutsumista.

(vuoden 1861 elokuusta marraskuuhun; sen julkaisemiseen osallistui upseereita, kuten Obrutšev y.m.), „Zemskaja duuma” (v. 1862), „Zemlja i volja” (vv. 1862—1863)... „Velikorussin” yhteydessä laskettiin liikkeelle sellaisen adressin luonnoskin, joka piti esitettämän hallitsijalle, kuten monet sanoivat, Venäjän 1000-vuotispäivän juhlallisuksien yhteydessä vuoden 1862 elokuussa”. Tässä adressiluonnoksessa sanottiin muun muassa: „Olkaa niin suosiollinen, hallitsija, ja suvaitkaa kutsua koolle Venäjä-synnyinmaamme jompaan kumpaan pääkaupunkiin, Moskovaan tai Pietariin, Venäjän kansakunnan edustajat, jotta he laatisivat Venäjälle perustuslain...” *

Kun palautamme mieleemme vielä „*Molodaja Rossijan*”¹³ julistuksen, lukuisat vangitsemiset ja „poliittisten” rikollisten (Obrutševin, Mihailovin y.m.) julmat rankaisemiset, joiden huippukohdaksi muodostui Tšernyševskin laiton ja tekemällä tehty tuomitseminen pakkotyövankeuteen, niin meille käy selväksi se yhteiskunnallinen tilanne, joka synnytti zemstvoreformin. Sanoessaan, että „zemstvovaitoksia perustettaessa oli tarkoitus epäilemättä poliittinen” ja että hallituspiireissä „epäilemättä otettiin huomioon” yhteiskuntapiirien liberaaliset ja perustuslailliset mielialat, Witten „Kirjelmä” sanoo vain *puolet* totuudesta. Se pintapuolinen, virkamiesmäinen katsantokanta yhteiskunnallisiin ilmiöihin, jota „Kirjelmän” kirjoittaja osoittaa joka kohdassa, tulee esiin tässäkin, se ilmenee *vallankumouksellisen* liikkeen sivuuttamisessa huomiotta, niiden julmien rankaisutoimenpiteiden hämäämisessä, joilla hallitus *puolustautui* vallankumouksellisen „puolueen” kiivaalta rynnistykseltä. Tosin meidän nykypäiväiseltä näkökannaltamme katsottuna tuntuu kummalliselta puhua vallankumouksellisesta „puolueesta” ja sen kiivaasta rynnistyksestä 60-luvun alussa. Nelikymmenvuotinen historiankokemus on kohottanut suuresti vaativaisuuttamme sen suhteen, mitä voidaan sanoa vallankumoukselliseksi liikkeeksi ja vallankumoukselliseksi rynnistykseksi. Mutta ei pidä unohtaa, että noihin aikoihin, kolmekymmentä vuotta kestäneen Nikolain-aikaisen komennon jälkeen, kukaan ei voinut vielä nähdä etukäteen vastaista tapahtumain kulkua, kukaan ei voinut määritellä hallituksen vastarinnan todellista voimakkuutta, määritellä kansan suuttumuksen todellista voimaa. Demokraattisen liikkeen vilkastuminen Euroopassa, kuohunta Puolassa, tyytymättömyys Suomessa, se, että koko

* Vrt. V. Burtševin teosta „Sadan vuoden ajalta”, s. 39.

sanomalehdistö ja aatelisto vaativat poliittisia reformeja, „Kolokolin” leviäminen kautta koko Venäjän, Tshernyshevskin voimallinen julistajantyö, hän kun osasi sensuurinalaisillakin artikkeleillaan kasvattaa todellisia *vallankumouksellisia*, julistusten leviäminen, talonpoikain kiihtymys, jotka oli „hyvin usein” * sotilaallisen voiman avulla ja verenvuodatuksella *pakoitettava* tunnustamaan „Asetus”, joka ryöväsi heidät puille paljaille, sovintotuomareina toimineiden aatelmien joukkokieltäytymiset *tällaisen* „Asetuksen” täytäntöönpanemisesta, ylioppilasliikehtimiset — sellaisten olosuhteiden vallitessa olisi varovaisimmankin ja tervejärkimmämmänkin poliitikon pitänyt tunnustaa vallankumouksellinen purkaus täysin mahdolliseksi ja talonpoikaiskapina — sangen vakavaksi vaaraksi. Tuollaisten olosuhteiden vallitessa itsevaltainen hallitus, joka käsitti korkeimmaksi kutsumukseensa toisaalta pitää hinnalla millä hyvänsä pysyvässä hovin suosikkikunnan ja virkamiesilimatojen armeijan kaikkivaltaa ja edesvastuuttomuutta ja toisaalta tukea riistäjaluokkien pahimpia edustajia, — sellainen hallitus ei

* L. Pantelejev. „Muistelmia 60-luvun vuosilta”, kokoelmassa „Kunniakkaalla paikalla”, s. 315. Tuohon vähäiseen artikkelisiin on koottu eräitä varsin mielenkiintoisia tosiasioita vuosien 1861—1862 vallankumouksellisesta kiihtymyksestä ja poliisitaantumuksesta... „Vuoden 1862 alkuun tultaessa yhteiskunnallinen ilma- piiri oli äärimmilleen jännittynyt; pieninkin seikka saattoi sysätä elämä- kulun jyrkästi puoleen tai toiseen. Sellainen merkitys olikin vuoden 1862 toukokuun tulipaloilla Pietarissa”. Ne alkoivat toukokuun 16 pnä, ja erittäin suuria olivat toukokuun 22 ja 23 päivänä — tuona viimeksi mainittuna päivänä oli viisi tulipaloa, toukokuun 28 pnä syttyi palamaan Apraksinin kauppahalli ja paloi laaja alue sen ympärillä. Kansan keskuudessa alettiin syyttää ylioppilaita tuhopolttojen järjestäjiksi, ja sanomalehdet toistivat noita huhuja. „Molodaja Rossijan” julis- tusta, jossa julistettiin verinen sota koko senaikaiselle järjestelmälle ja tunnus- tettiin oikeutetuiksi kaikki keinot, pidettiin tahallista tuhopoltoa liikkuvien huhujen vahvistuksena. „Hetä toukokuun 28 päivän jälkeen Pietarissa julistettiin tavallaan sotatila”. Muodostettu erikoiskomitea sai tehtäväkseen ryhtyä *poikkeus-* toimenpiteisiin pääkaupungin suojelemiseksi. Kaupunki jaettiin kolmeen osaan, joiden johdossa oli sotilaskuvernöörit. Tuhopoltoista nostettuja oikeusjuttuja käsittelemään muodostettiin kentäsotaoikeus. „Sovremennik”¹⁴ ja „Russkoje Slovo”¹⁵ lakkauteettiin 8 kuukaudeksi, Aksakovin „Den”¹⁶ lakkauteettiin, julkaistiin ankarat tilapäisohjeet lehdistöstä (ne oli vahvistettu jo toukokuun 12 pnä, s.o. *ennen tulipaloja*). Siis „*elämän kulkua*” suunnattiin jyrkästi taantumuksen puoleen tulipaloista riippumattakin, vastoin hra Pantelejevin mielipidettä) ja ohjeet kirja- painojen valvonasta, seurasi lukuisia poliittisuontoisia vangitsemisia (Tsherny- shevskin, N. Sernno-Solovjevitshin, Rymarenkon y.m. vangitsemiset), pyhäkoulut ja kansan lukutuvat suljettiin, julkisten luentojen järjestämislupien saanti Pieta- rissa tehtiin entistä vaikeammaksi, Kirjallisuusrahaston 2:nen osasto suljettiin, samoin suljettiin jopa Shakkiklubikin.

Tutkimuskomitea ei havainnut tulipaloilla olleen mitään yhteyttä politiikkaan. Komitean jäsen Stolbovski ei kertonut hra Pantelejevulle. „miten hänen onnistui komiteassa vetää selville varsin tärkeimmät valetodistajat, jotka taisivat olla yksinkertaisia poliisiasiamiesten välikappaleita” (325—326). Näin ollen on ole- massa varsin vakavia perusteita ajatella, että *huhut ylioppilas-murhapolttajista olivat poliisilaitoksen liikkeelle laskemia*. Kansan tietämättömyyttä käytettiin siis mitä iljehtävimmällä tavalla hyväksi vallankumouksien ja protestoi-ten parjaa- miseksi jopa silloinkin, kun „suurten reformien kausi” oli kuumimmillaan.

voinut menetellä muuten kuin siten, että se tuhoamalla armottomasti yksityisiä henkilöitä, tyranniuden ja riiston tietoisia ja lannistumattomia vihollisia (s.o. „vallankumouksellisen puolueen” „pääpukareita”) peloitteli tyytymättömien suuria joukkoja ja lahjoi niitä pikkumyönnytyksillä. Ken piti parempana pysyä vaiti kuin laverrella tylsiä tai tekopyhiä ylistelyjä „suurelle vapautukselle”, se sai pakkotöitä; niille, jotka puhuivat läikähtyäkseen hallituksen liberalismista ja olivat haltioissaan edistyksen aikakaudesta, annettiin reformeja (*itsevaltiudelle ja riistäjäluokille vaarattomia reformeja*).

Emme halua sanoa, että kaikki tahi vaikkapa muutamatkin hallituskoplan jäsenet olisivat selvästi tajunneet ja johdonmukaisesti ajaneet tätä tahallisesti harkittua taantumuksellista poliisitaktiikkaa. Tietenkin sen eräät jäsenet saattoivat rajoittuneisuutensa vuoksi olla syventymättä miettimään tätä taktiikkaa kokonaisuutena ja olla naiivisti haltioissaan „liberalismista” huomaamatta sen poliisi-kuorta. Mutta yleensä ja kokonaisuudessaan on eittämätöntä, että hallituskoplan kollektiivinen kokemus ja kollektiivinen äly pakoitti heidät toteuttamaan järkkymättä tätä taktiikkaa. Eihän ylimysten ja ylhäisten virkaherrojien suurin osa ole suotta käynyt läpi pitkää oppikurssia Nikolain palveluksessa ja saanut pitkää poliisikoulutusta, voidaan sanoa sen käyneen läpi ummet ja lammet. He muistivat, miten monarkit olivat väliin leikitelleet liberalismia, väliin taas pyöveleinä mestanneet Radishtsheveja¹⁷ ja „usuttaneet” Araktshejeveja¹⁸ uskollisten alamaisten kimppuun; he muistivat vuoden 1825 joulukuun 14 päivän¹⁹ ja suorittivat sitä Euroopan santarmiston tehtävää, jota Venäjän hallitus täytti vuosina 1848—1849²⁰. Itsevaltiuden historiallinen kokemus ei ainoastaan pakottanut hallitusta noudattamaan peloittelemista ja hajoittamista taktiikkaa, vaan se kannusti monia riippumattomia liberaalejakin suosittamaan hallitukselle tätä taktiikkaa. Tämän viimeksi mainitun mielipiteen paikkansapitävyyden todisteeksi esitämme Koshelevin ja Kavelinin järkeilyjä. Kirjasessaan „Perustuslaki, itsevaltius ja Zemstvoduuma” (Leipzig, v. 1862) A. Koshelev esiintyy perustuslakia *vastaan* neuvottelevan Zemstvoduuman puolesta ja näkee etukäteen mahdolliseksi tällaisen vastaväitteen:

„Zemstvoduuman koollekutsuminen merkitsee Venäjän johdattamista vallankumoukseen, s.o. siihen, että meillä toistuu *États généraux* *, joka muuttui Konventiksi ja jonka toiminta päättyi vuoden 1792 tapahtumiin proskriptioineen, giljotiineineen, noyades'eineen ** y.m.” „Ei! herrat,— vastaa Koshelev,— ei Zemstvoduuman koollekutsuminen raivaa eikä valmistele työvainiota vallankumoukselle, niinkuin te sen käsitätte; pikemminkin ja uskottavimmin sen tekevät hallituksen taholta tapahtuvat arat ja ristiriitaiset toimenpiteet, askel eteen- ja askel taaksepäin, vaikeasti toteutettavat käskyt ja lait, ikeet, joilla kahlehditaan ajatusta ja sanaa; säätyjen ja yksityisten henkilöiden tekoja kahlehtiva poliisivalvonta (julkinen ja vieläkin pahempi—salainen valvonta), eräiden henkilöiden pikkumainen vainoaminen, valtionkassan kavallukset, valtionkassasta maksettavat ylettömät ja järjettömät menot ja palkkiot, valtiomiesten kykenemättömyys ja niiden vieraantuneisuus Venäjältä y.m., y.m. Vieläkin varmempaa on, että maassa, joka on vast'ikään havahtunut monivuotisesta ikeestä, voivat vallankumoukseen (taaskin teikäläisessä mielessä) johtaa sotilaalliset rankaisutoimenpiteet, vankisellit ja karkoitukset: sillä vanhat verihaavat ovat verrattomasti paljon arempia ja kipeämpiä kuin uudet haavat. Mutta älkää pelätkö: sellaista vallankumousia, jollaisen Ranskassa suorittivat muka sanomalehtimiehet ja muut kynäilijät, niinkuin te arvellette, ei meillä tapahdu. Toivomme myös, ettei Venäjällä muodostu (vaikka siitä onkin vaikeampi mennä takuuseen) sellaisten äkkipikaisten ja hurjapäisten yhdistystä, jotka valitsevat murhan tarkoituksenaan saavuttamiskeinoksi. Mutta paljon luultavampaa ja vaarallisempaa on se, että zemstvo-, kaupunki- ja salaisen poliisilaitoksen huomaamatta, hajaannuksen vaikutuksesta, syntyy sopimus talonpoikain ja porvarien kesken, joihin yhtyvät nuori ja vanhempi väki, „Velikorussin”, „Molodaja Rossijan” y.m. kynäilijät ja kannattajat. Sellainen sopimus, joka hävittää kaiken ja julistaa tasa-arvoisuutta ei lain edessä, vaan vastoin sitä (miten verratonta liberalismia! Me kannatamme tietysti tasa-arvoisuutta, mutta ei tasa-arvoisuutta *vastoin* lakia,— lakia, joka hävittää pois tasa-arvoisuuden!), ei historiallista kansan yhteisöä, vaan sen kivulloista jälkeläistä, ei järjen valtaa, jota eräät valtioveijarit niin pelkäävät, vaan raa'an voiman väkivaltaa, voiman, johon he itse niin mielellään turvautuvat,— sellainen sopimus, sanon minä, on meillä paljon mahdollisempi ja se voi olla paljon voimakkaampi kuin maltillinen, hyväätarkoitettava ja itsenäinen oppositio hallitusta vastaan, oppositio, joka on niin vastenmielinen byrokraateillemme ja jota he kaikin tavoin ahdistelevat ja yrittävät tukahduttaa. Älkää luulko, että maan sisäisen, salaisen, nimettömän sanomalehdistön puolue on vähälukuisen ja heikko, älkääkään kuvitelkokaan, että olette saaneet käsiinne sen haaraoksat ja juuret; ette ole! kieltämällä nuorisolta mahdollisuuden opiskella loppuun saakka, leimaamalla kepposet valtiorikoksiksi, kaikenlaisella pikkumaisella jahtaamisella ja käyttämisellä te olette yltämyttyneet tuon puolueen voimaa, kylväneet sitä kautta valtannon ja kartuttaneet sitä. Mihin valtiomiehemme turvautuvat tuollaisen sopimuksen ilmaantuessa? — Sotilaaliseen voimaanko? Mutta voidaanko sen varaan varmasti rakentaa laskelmia?” (ss. 49—51).

* — Valtiosäätyjen kokous²¹. *Toim.*

** — joukkohukuttamisineen. *Toim.*

Eikö tämän katkelman räiskyivistä lauseista juonnu aivan selvästi taktikka: on tuhottava „hurjapäät” ja ne, jotka kannattavat „sopimusta talonpoikain ja porvarien välillä”, sen sijaan „hyvää tarkoittava maltillinen oppositio” on tyydytettävä ja hajoitettava se myönnytyksillä? Mutta hallitus osoittautuikin viisaammaksi ja ovelammaksi kuin herrat Koshelevit kuvittelivat ja selviytyi asiasta pienemmillä myönnytyksillä kuin „neuvottelevan” Zemstvoduuman antamisella.

Ja tässä on K. D. Kavelinin yksityiskirje Herzenille, päivätty elokuun 6 p:nä v. 1862: „...Venäjältä saapuvat viestit eivät minun nähdäkseni ole niinkään huonoja. Vangittu onkin Aleksander Solovjevitsh eikä Nikolai. Vangitsemiset eivät minua kummastuta, ja tunnustan, etteivät ne tunnu minusta kuohuttavilta. Vallankumouksellinen puolue pitää kelvollisina kaikkia keinoja kukistaakseen hallituksen, ja hallitus puolustautuu kaikin keinoin. Toista olivat vangitsemiset ja karkoitukset katalan Nikolain aikana. Ihmisiä tuhoutui ajatustensa, vakaumustensa, uskonsa ja puheittensa takia. Toivoisin sinun olevan hallituksen asemessa ja katsoisinpa silloin, miten sinä menettelisit niihin puolueisiin nähden, jotka sekä salaa että julkisesti toimivat sinua vastaan. Pidän Tshernyshevskistä, pidän hänestä oikein kovasti, mutta en ole vielä milloinkaan nähnyt sellaista brouillon'ia” (riitapukaria, toraisaa ja epäsopuista ihmistä, joka kylvää eripuraisuutta), „niin tahditonta ja itsevarmaa henkilöä. Mennä tuhoon turhan takia, ihan turhan takia! Nyt ei voi olla enää mitään epäilyä siitä, että tulipaloilla on yhteyttä julistuksiin” *. Siinä on professorimais-lakeijamaisen syvämietteisyyden mallinäyte. Kaikkeen ovat syyllisiä nuo vallankumoukselliset, jotka ovat niin itsevarmoja, että viheltävät alas korulauseilla mahtailevia liberaaleja, niin kiivaita, että toimivat sekä salaa että julkisesti hallitusta vastaan, niin tahdittomia, että joutuvat Pietari-Paavalin linnaan. Tuollaisesta väestä hänkin, liberaalinen professori, tekisi selvän „kaikin keinoin”, jos hän olisi vallassa.

* Siteeraamme Dragomanovin julkaisemasta K. D. Kavelinin ja I. S. Turgenevin kirjeenvaihdosta A. I. Herzenin kanssa. siitä tehdyn saksankielisen käännöksen mukaan: Bibliothek russischer Denkwürdigkeiten, herausgegeben von Th. Schiemann, Bd. 4, S. 65—66. Stuttgart, 1894. (Venäjän kirjallisuuden merkkitösten kirjasto, julkaisija Th. Schiemann, 4. osa, ss. 65—66. Stuttgart, 1894. *Toim.*)

II

Zemstvoreformi oli siis eräs niistä myönnytyksistä, joita yhteiskunnallisen kiihtymyksen ja vallankumouksellisen rynnistyksen aalto valloitti itsevaltaiselta hallitukselta. Pysähdyimme varsin yksityiskohtaisesti tämän rynnistyksen luonnehtimiseen täydentääksemme ja oikaistaksemme „Kirjelmän” sisältöä, kun sen byrokraattinen laatija on hämännyt taistelun, jonka tulosta tuo myönnytys oli. Mutta „Kirjelmässäkin” on melko selvästi kuvattu tuon myönnytyksen puolinaista, pelkurimaista luonnetta:

„Ensi alussa, kun oli juuri ryhdytty suorittamaan zemstvoreformia, aiottiin epäilemättä ottaa ensi askel edustuslaitosten voimaansaattamisen suuntaan*¹; mutta sitten, kun kreivi Valujev tuli kreivi Lanskoin ja N. A. Miljutinin sijalle, tuli varsin selvänä ilmi pyrkimys toimia „sovinnon” hengessä, „helläkätisesti ja vältteleväisesti”, mitä ei itse entinen sisäasiain ministerikään kieltänyt. „Itse hallitukseen ei ole tehnyt itselleen selväksi aikomuksiaan”, sanoi hän noihin aikoihin. Sanalla sanoen, tehtiin yritys, jonka valtiomiehet, ikävä kyllä, toistavat sangen usein ja joka aina antaa kaikille kielteiset tulokset,— yritys toimia vältteleväisesti kahden vastakkaisen mielipiteen välillä ja tyydyttämällä liberaalisia pyrkimyksiä säilyttää vallitseva järjestelmä”.

Ylen huvittava tässä on tuo farisealainen „ikävä kyllä”! Poliisihallituksen ministeri esittää tässä sattumaksi taktiikan, jota tämä hallitus *ei voi olla noudattamatta*, jota se harjoitti tehdastarkastuksesta tehtyjä lakeja ja työpäivän lyhentämislakia säätäessään (kesäkuun 2 p:nä 1897),— jota se harjoittaa nytkin (v. 1901) siten, että kenraali Vannovski liehittelee „yhteiskuntapiirejä”²².

„Toisaalta zemstvolaitoksia koskevaan asetukseen liittyvässä selityskirjelmässä sanottiin, että suunniteltavan lain tehtävänä on paikallisen itsehallinnon periaatteiden niin täydellinen ja johdonmukainen kehittäminen kuin suinkin on mahdollista ja että „zemstvohallinto on vain yhden ja saman valtiovallan erikoinen elin”... Sisäasiain ministeriön silloinen äänenkannattaja „Severnaja Porshta” teki artikkeleissaan hyvin selviä vihjauksia siihen suuntaan, että nuo muodostettavat laitokset tulevat edustuslaitosten koulukseksi.

Toisaalta... zemstvolaitoksia nimitetään selityskirjelmässä yksityisiksi ja yhteiskunnallisiksi laitoksiksi, jotka alistuvat yleisten lakien alaisiksi samalla perusteella kuin eri yhdistykset ja yksityiset henkilöt...

* „Epäilemättä” „Kirjelmän” laatija, joka puhuu Leroy-Beaulieun sanojen perusteella, lankeaa tavalliseen byrokraattimaiseen hiihteluun. Ei Lanskol sen enempää kuin Miljutinkan „epäilemättä” tarkoittaneet mitään todella määriteltyä, ja naurettavaa on, kun Miljutinin vältteleväisiä korulauseita („periaatteessa hän on perustuslain kannalla, mutta pitää sen voimaansaattamista ennenaikaisena”) pidetään „ensi askeleena”.

Sekä itse vuoden 1864 Asetuksen säännökset että varsinkin sisäasiain ministeriön kaikki myöhäisemmät toimenpiteet zemstvolaitosten suhteen todistavat melko selvästi, että zemstvolaitosten „itsenäisyyttä” arkailtiin kovin ja pelättiin antaa näiden laitosten kehittyä tarpeen vaatimalla tavalla, sillä *ymmärrettiin täydellisesti, mihin se johtaa*. (Alleviivaukset kaikkialla meidän.)... „On epäilemätöntä, että ne, joiden tuli viedä zemstvoreformi päätökseen, panivat tuon reformin täytäntöön *vain myönnötyksenä yleiselle mielipiteelle*, jotta, kuten esittelymemoriaalissa sanottiin, „olisii voitu panna raja zemstvolaitosten muodostamisen johdosta kiihtyneille *eri säätyjen turhille toiveille ja vapaille pyrkimyksille*”; samaan aikaan nuo henkilöt käsittivät selvästi sen (? reforminko?) ja *pyrkivät estämään zemstvon kehittymistä tarpeen vaatimalla tavalla*, antamaan sille yksityisluonteen, rajoittamaan sen toimivaltaa y.m. Kreivi Valujev, joka rauhoitteli liberaaleja lupauksilla, ettei ensimmäinen askel tule olemaan viimeinen, ja puhui tahi oikeammin toisti liberaalisen suunnan kannattajien sanoja, että zemstvolaitoksille on välttämättä annettava todellinen ja itsenäinen valta, *yritti jo vuoden 1864 Asetusta laadittaessa rajoittaa kaikin tavoin tuota valtaa ja alistaa zemstvolaitokset tiukan hallinnollisen holhouksen alaisiksi*...

Zemstvolaitokset siinä muodossaan, kuin vuoden 1864 Asetus ne muodosti, eivät olleet yhden johtavan aatteen läpituokemia, vaan kompromissi kahden vastakkaisen suunnan välillä, ja kun niiden muodostaminen alkoi, niin osoittautui, että ne eivät vastanneet sen enempää itsehallinnon perusaatetta, joka oli otettu niiden pohjaksi, kuin sitä hallinnollista rakennettakaan, johon ne oli mekaanisesti sovitettu ja joka sitä paitsi jäi uudistamatta ja uusiin elämän ehtoihin soveltamattomaksi. Vuoden 1864 Asetus yritti sovittaa yhteen yhteensoveltumattomia asioita ja siten tyydyttää samanaikaisesti sekä zemstvoitsehallinnon kannattajia että sen vastustajia. *Ensin mainituille tarjottiin ulkokuori ja toiveita tulevaisuuteen nähden, viimeksi mainittujen mieliksi zemstvolaitosten toimivalla määrättiin äärimmäisen venyväksi*”.

Miten sattuivia sanoja ministerimme toisinaan aivan vahingossa syytävät, kun he haluavat tehdä jalkakampin jollekin virkaveljelleen ja osoittaa syvämielteisyyttään, ja miten hyödyllistä olisi kaikkien kaunosieluisten venäläisten pieneläjien ja kaikkien „suurten” reformien ihailijoiden ripustaa seinälleen kultakehyksiin seuraavat poliisiviisauden ylevät käskyt: „rauhoiteltava liberaaleja lupauksilla, ettei ensimmäinen askel tule olemaan viimeinen”, „tarjottava” heille „ulkokuori ja toiveita tulevaisuuteen nähden”! Varsinkin nykyaikana olisi hyödyllistä tarkkailla noita käskyjä, luettaessa jokaista sanomalehtiartikkelia tai pikku kirjoitusta kenraali Vannovskin „sydämelisestä holhouksesta”.

Näin siis zemstvo oli alunperin tuomittu olemaan Venäjän valtiohallinnon rattaiden viidentenä pyöränä, pyöränä, jonka olemassaolon byrokraatia *salli* vain sikäli, mikäli se ei rikkonut tämän byrokraatian kaikkivaltaa, ja väestön valitsemien

edustajain osuus rajoittui vain pelkkään käytännölliseen työhön, tuon samaisen virkamiehistön määrittelemien tehtävien yksinkertaiseen teknilliseen täyttämiseen. Zemstvoilla ei ollut omia toimeenpanevia elimiään, niiden oli toimittava poliisilaitoksen kautta, zemstvit olivat toisistansa irrallaan, zemstvit alistettiin heti viranomaisen valvontaan. Ja tehtyään myönnytyksen, joka oli sille noin vaaraton, hallitus ryhtyi heti seuraavana päivänä zemstvon muodostamisen jälkeen ahdistamaan ja rajoittamaan sitä järjestelmällisesti: kaikkivoipa virkamieskopa *ei voinut* elää sovussa kaikkien säätyjen valinnallisen edustuslaitoksen kanssa ja se ryhtyi kaikkiin tavoin vainoamaan sitä. Tuota vainoamista koskevista tiedoista tehty yhteenveto, sen ilmeisestä vaillinaisuudesta huolimatta, onkin „Kirjelmän” erittäin mielenkiintoinen osa.

Olemme nähneet, miten pelkurimaisesti ja tyhmästi liberaalit menettelivät 60-luvun alkuvaiheen vallankumouksellisen liikkeen suhteen. Sen sijaan, että olisivat kannattaneet „porvari- ja talonpoikien sopimusta „*Velikorussin*” kannattajien kanssa”, he pelkäsivät tuota „sopimusta” ja peloittelivat sillä hallitusta. Sen sijaan, että olisivat nousseet puolustamaan hallituksen vainoamia demokraattisen liikkeen johtomiehiä, he pesivät farisealaisesti käntensä ja puolustelivat hallitusta. Ja he ovat saaneet oikeudenmukaisen rangaistuksen tuosta suurista lupailevan suunsoiton ja häpeällisen selkärangattomuuden petturipolitiikastaan. Tehtyään selvän miehistä, jotka kykenivät myös *taistelemaan* vapaudesta eikä vain löpöttelemään siitä, hallitus tunsikin olevansa kyllin vankka syrjäyttääkseen liberaalit niistäkin vaatimattomista ja toisarvoisista asemista, joita nämä olivat saaneet haltuunsa „päällystön luvalla”. Niin kauan kun „porvari- ja talonpoikain sopimus” vallankumouksellisten kanssa oli vakavana uhkana, itse sisäasiain ministeriökin höpisi „edustuslaitosten koulusta”, mutta kun „tahdittomat ja itsevarmat” alasviheltäjät ja „riitapukarit” oli ajettu pois,— otettiin „koulumiehet” kursailematta koviin kouriin. Alkaa traagikoomillinen tapahtumasarja: zemstvo anoo oikeuksien laajentamista, mutta zemstvolta *riistetään* yhtä mittaa oikeus toisensa jälkeen ja anomuksiin vastataan „isällisillä” opetuksilla. Mutta puhukoot historialliset päivämäärät puolestaan, vaikkapa vain „Kirjelmässä” esitetyt päivämäärät.

Lokakuun 12 p:nä vuonna 1866 sisäasiain ministeriön kiertokirjeellä zemstvon virkailijat alistetaan täydelliseen riippuvaisuuteen hallitusvirastoista. Marraskuun 21 p:nä vuonna 1866 julkaistaan laki, joka rajoittaa zemstvojen oikeutta verottaa erilaisilla maksuilla kauppa- ja teollisuuslaitoksia. Pietarin zemstvon kokouksessa v. 1867 arvostellaan jyrkästi tuota lakia ja tehdään (kreivi A. P. Shuvalovin ehdotuksesta) päätös anoa hallitukselta, että kysymykset, joita tuo laki koskee, käsiteltäisiin „keskushallitusvallan ja zemstvon yhteisin voimin ja samanaikaisella työllä”. Tähän anomukseen hallitus vastaa Pietarin zemstvolaitosten sulkeemisella ja rankaisutoimenpiteillä: Pietarin zemstvohallinnon puheenjohtaja Kruze karkoitetaan Orenburgiin, kreivi Shuvalov Pariisiin, senaattori Ljuboshtshinskin käsketään ottaa virkaero. Sisäasiain ministeriön äänenkannattaja „Severnaja Potshta” julkaisee artikkelin, jossa „tuollainen ankara rankaisutoimenpide selitettiin sillä, että zemstvokokouksetkin heti istuntojensa avaamisesta pitäen toimivat vastoin lakia” (mitä lakia? ja miksi lainrikkooja ei jätetty *oikeuden käsiin?* olihan vasta hiljattain otettu käytäntöön pikainen, oikeudenmukainen ja armollinen oikeus?), „ja sen sijaan, että olisivat kannattaneet muiden läänien zemstvokokouksia käyttäen hyväkseen niille kaikkein korkeimmasti lahjoitettuja oikeuksia huolehtia tositeolla niille uskotuista paikallisista zemstvotaloudellisista eduista” (s.o. sen sijaan, että olisivat nöyrästi alistuneet ja noudattaneet virkamiehistön „tarkoituseriä”), „ne osoittivat alituisesti halua *herättää epäluottamuksen ja epäkunnioituksen tunnetta hallitusta kohtaan* asian epätarkalla selittämisellä ja lakien väärällä tulkitsemisellä”. Kummako sitten, jos tällaisen läksytyksen jälkeen „muut zemstvot eivät kannattaneet Pietarin zemstvoa, vaikka vuoden 1866 marraskuun 21 päivän laki herätti kaikkialla suurta tyytymättömyyttä; monet sanoivat kokouksissa, että se merkitsee samaa kuin zemstvojen hävittäminen”.

Joulukuun 16 p:nä 1866 ilmestyi senaatin „selityskirjelmä”, joka antaa kuvernööreille oikeuden kieltäytyä vahvistamasta ketä tahansa zemstvokokouksen valitsemaa henkilöä, jota hän — kuvernööri — pitää epäluotettuna. Toukokuun 4 p:nä 1867 saadaan toinen senaatin selityskirjelmä: zemstvojen ehdotelmien tiedoittaminen kaikkiin muihin lääneihin on lainvastaista, sillä zemstvolaitosten on hoidettava vain

paikallisia asioita. Kesäkuun 13 p:nä 1867 hallitsija vahvisti Valtakunnanneuvoston lausunnon, joka kieltää julkaisemasta ilman paikallisen läänipäälylystön lupaa zemstvojen sekä kaupunkien ja säätyjen yleisten kokousten päätöksiä, selostuksia istunnoista, istunnoissa pidettyjä puheenvuoroja y.m. Edelleen, sama laki laajentaa zemstkokousten puheenjohtajien valtaa, antaa heille oikeuden sulkea kokoukset ja velvoittaa heidät *rangaistuksen uhalla* sulkemaan sellaiset kokoukset, joissa otetaan käsiteltäväksi kysymyksiä, jotka eivät ole lain mukaisia. Yhteiskuntapiirit ottivat tuon toimenpiteen vastaan erittäin karsaasti ja pitivät sitä zemstvon toiminnan vakavana rajoituksena. „Kaikki tietävät”, kirjoitti Nikitenko päiväkirjassaan, „että zemstvo on sidottu käsistään ja jaloistaan uudella lakisäädöksellä, jonka mukaan kokousten puheenjohtajat ja kuvernöörit ovat saaneet miltei rajoittamattoman vallan zemstvoon nähden”. Lokakuun 8 päivänä vuonna 1868 annettu kiertokirje alistaa kuvernöörien määräysvaltaan jopa zemstvohallintojenkin selostusten julkaisemisen ja rajoittaa zemstvojen keskinäisiä yhteyksiä. Vuonna 1869 asetetaan kansakoulujen tarkastajat tarkoituksella syrjäyttää zemstvot kansanvalistuksen tosiasiallisesta johtamisesta. Hallitsijan syyskuun 19 p:nä vuonna 1869 vahvistama Ministerikomitean asetus tunnustaa, että „zemstvolaitokset sen enempää kokoonpanoltaan kuin peruseriaatteiltaanakaan eivät ole hallitusvallan elimiä”. Heinäkuun 4 päivän laki vuodelta 1870 ja lokakuun 22 päivänä vuonna 1870 annettu kiertokirje vahvistavat ja voimistavat zemstvovirkailijain riippuvaisuuden kuvernööreistä. Vuonna 1871 kansakoulujen tarkastajille lähetetyt ohjeet antoivat heille oikeuden syrjäyttää toimesta opettajia, jotka katsottiin epäluotettaviksi, keskeyttää kouluneuvoston minkä tahansa päätöksen täytäntöönpano ja jättää asia kuraattorin ratkaistavaksi. Joulukuun 25 p:nä 1873 kansanvalistusministerille osoittamassaan käskykirjeessä Aleksanteri II lausuu pelkäävänsä sitä, että *kuraattorivalvonnan ollessa riittämätöntä* voidaan kansakoulu muuttaa „*kansan siveellisen rappeuttamisen välikappaleeksi, johon suuntaan on jo ollut havaittavissa eräitä yrityksiä*”, ja hän käskää aatelismarsalkkain vaikuttaa mitä välittömimmin näiden koulujen siveellisen vaikutuksen turvaamiseen. Sitten vuonna 1874 ilmestyy uusi Asetus kansakouluista, joka luovuttaa koulujen johdon kokonaan kansakoulujen johtajain

käsiin. Zemstvo „protestoi” sitä vastaan, jos voidaan ivailematta sanoa protestiksi pyyntöä, että laki käsiteltäisiin uudelleen zemstvojen edustajain osanotolla (Kasanin zemstvon pyyntö vuonna 1874). Pyyntö tietenkin hyljättiin. J.n.e., j.n.e.

III

Sellainen oli ensimmäinen oppikurssi, joka Venäjän kansalaisille annettiin sisäasiain ministeriön järjestämässä „edustuslaitosten koulussa”. Onneksi niiden poliittisten kouluniekkojen lisäksi, jotka kirjoittivat 60-luvun perustuslaillisten julistusten johdosta: „On jo aika jättää hullutellut ja käydä käsiksi tekoihin, ja tekoja suoritetaan nyt zemstvolaitoksissa eikä missään muualla”*, oli Venäjällä myöskin „riitapukareita”, joita tuo tuollainen „tahdikkuus” ei tyydyttänyt ja jotka menivät kansan keskuuteen julistamaan vallankumouksellisia aatteita. Vaikka he kulkivatkin sellaisen teorian lipun alla, joka ei oikeastaan ollut olemukseltaan vallankumouksellinen, niin heidän julistuksensa herätti silti tyytymättömyyden ja protestin tunnetta valistuneen nuorison laajoissa joukoissa. Vastoin utopistista teoriaa, joka kielsi poliittisen taistelun, tuo liike johti kourallisen sankareita hurjaan yhteenottoon hallituksen kanssa, taisteluun poliittisesta vapaudesta. Tämän taistelun ansiosta ja vain sen ansiosta asiointila muuttui vielä kerran, hallituksen oli vielä kerran pakko tehdä myönnytyksiä, ja liberaaliset yhteiskuntapiirit todistivat vielä kerran poliittisen kypsyytensä, kyvyttömyytensä tukemaan taistelijoita ja todella painostamaan hallitusta. Zemstvon perustuslailliset pyrkimykset tulivat selvästi ilmi, mutta ne osoittautuivat voimattomiksi „puuskauksiksi”. Ja näin kävi siitä huolimatta, että zemstvoliberalismi sellaisenaan otti tuntuvan askeleen eteenpäin poliittisessa suhteessa. Erittäin mainio oli sen tekemä yritys illegaalisen puolueen muodostamiseksi ja oman poliittisen äänenkannattajansa perustamiseksi. Witten „Kirjelmään” on koottu tietoja useista illegaalisista teoksista (Kennanin, Dragomanovin, Tihomirovin teoksista), jotta voitaisiin luonnehtia sitä „liukasta tietä” (s. 98), jolle

* Kavelinin kirje omaisilleen v. 1865. Hän puhuu siinä Moskovan aateliston anomuksesta, joka koskee „Venäjän maan yleisen väenkokouksen koollekutsumista koko valtion yleisten tarpeiden käsittelemistä varten”.

zemstvot olivat astuneet. 70-luvun lopulla pidettiin useampia zemstvoliberaalien edustajakokouksia. Liberaalit päättivät „ryhtyä toimenpiteisiin lopettaakseen edes tilapäisesti äärimmäisen vallankumouspuolueen tuhoisan toiminnan, sillä he olivat vakuuttuneita siitä, ettei rauhallisin keinoin voida saavuttaa mitään, jos terroristit edelleenkin jatkavat hallituksen ärsyttämistä ja häiritsemistä uhkauksilla ja väkivallanteoilla” (s. 99). Siis sen sijaan, että pidettäisiin huolta taistelun laajentamisesta, yksityisten vallankumousmiesten tukemisesta enemmän tai vähemmän laajan yhteiskuntakerroksen taholta, jonkinlaisen yhteisen rynnistyksen järjestämisestä (mielenosoitusten muodossa, siten, että zemstvot kieltäytyvät maksamasta pakollisia menoja, j.n.e.), liberaalit aloittavat taaskin tuosta samasta „tahdikkuudesta”: „ei pidä ärsyttää” hallitusta! on hankittava parannuksia „rauhallisin keinoin”, vaikka nämä rauhalliset keinot olivat todistaneet niin loistavasti tehottomuutensa 60-luvun vuosina! * On ymmärrettävää, että vallankumoukselliset eivät suostuneet mihinkään sotatoimien lopettamiseen tai keskeyttämiseen. Zemstvomiehet muodostivat silloin „oppositioainesten liigan”, josta tuli sittemmin „Zemstvoliiton ja itsehallinnon yhdistys” eli „Zemstvoliitto”. Zemstvoliiton ohjelma vaati: 1) sana- ja painovapautta; 2) henkilöllisyyden takeita ja 3) perustavan kokouksen koollekutsumista. Illegaalisten kirjasten julkaisemisyrittys Galitsiassa meni myttyyn (Itävallan poliisi pidätti sekä käsikirjoitukset että henkilöt, jotka aikoivat julkaista ne), ja vuoden 1881 elokuusta lähtien „Zemstvoliiton” äänenkannattajaksi tuli aikakauslehti „Volnoje Slovo”, joka ilmestyi Genevessä Dragomanovin (Kievin yliopiston entinen professori) toimitamana. „Loppujen lopuksi”, kirjoitti itse Dragomanov v. 1888, „...yritystä julkaista zemstvon äänenkannattajaa „Volnoje Slovon” muodossa ei voida pitää onnistuneena jo senkin vuoksi, että varsinaista zemstvoaineistoa toimitukseen alkoi tulla säännöllisesti vasta vuoden 1882 lopulla ja

* Dragomanov puhui aivan oikein sanoessaan: „Venäjällä ei liberalismilla oikeastaan voikaan olla täysin „rauhallisia keinoja”, sillä kälkenlaiset lausunnot ylimmän hallintovallan muuttamisesta ovat meillä lain mukaan kiellettyjä. Zemstvoliberaalien olisi pitänyt astua päättäväisesti tuon kiellon yli ja vaikkapa siten edes osoittaa voimansa hallitukselle ja terroristeille. Mutta kun zemstvoliberaalit eivät näyttäneet tätä voimaansa, niin ne joutuivat näkemään senkin päivän, jolloin hallitus aikoi hävittää pois jo niinkin tyypistetyt zemstvolaitokset” (main. teos, ss. 41—42).

vuoden 1883 toukokuussa julkaisu jo lakkautettiin” (main. teos, s. 40). Liberaalisen äänenkannattajan epäonnistuminen oli luonnollinen tulos liberaalisen liikkeen heikkoudesta. Marraskuun 20 p:nä 1878 Aleksanteri II piti Moskovassa säätyjen edustajille puheen, jossa hän sanoi toivovansa näiltä „apua, jotta hairahtanut nuoriso saataisiin kääntyetyksi pois siltä turmiolliselta tieltä, jolle epäluotettavat ihmiset yrittävät sitä vietellä”. Sen jälkeen ilmestyi „Pravitelstvennyi Vestnik” lehdessäkin²³ (v. 1878, № 186) yhteiskuntapiireille osoitettu tukemiskehoitus. Vastauksena siihen viisi zemstvokokousta (Harkovin, Poltavan, Tshernigovin, Samaran ja Tverin) esitti vaativansa välttämättä Zemski soborin koollekutsumista. „Voidaan niinkään ajatella”, kirjoittaa „Kirjelmän” laatija Witte esitettyään yksityiskohtaisesti noiden adressien sisällön, joista vain 3 pääsi lehdistöön täydellisenä, „että zemstvojen lausuntoja Zemski soborin koollekutsumisesta olisi ollut paljon lukuisammin, ellei sisäasiain ministeriö olisi ryhtynyt ajoissa toimenpiteisiin tuollaisten lausuntojen ehkäisemiseksi: aatelismarsalkoille, jotka toimivat läänien zemstvokokousten puheenjohtajina, lähetettiin kiertokirje, etteivät he sallisi tuonkaltaisten adressien lukemistakaan kokouksissa. Eräillä paikkakunnilla toimitettiin kaupungin valtuusmiesten vangitsemisia ja karkoituksia, ja vieläpä Tshernigovissa tuotiin istuntosaliin santarmejakin, jotka tyhjänsivät sen väkisin” (104).

Liberaaliset aikakausjulkaisut ja sanomalehdet kannattivat tätä liikettä, „25 arvovaltaisen moskovalaisen kansalaisen” anomuskirjelmässä Loris-Melikoville kehoitettiin kutsumaan koolle zemstvojen edustajain riippumaton kokous ja ehdottamaan tälle kokoukselle osallistumista kansakunnan hallintaan. Ja hallitus oli *näköjään* tekevinään myönnytyksen nimittämällä sisäasiain ministeriksi Loris-Melikovin. Mutta nimenomaan vain *näköjään*, sillä ei annettu kerrassaan minkäänlaisia myönteisiä lausuntojakaan, joita ei olisi voitu väärin tulkita, saatikka sitten otettu ratkaisevia askeleita. Loris-Melikov kutsui koolle Pietarin aikakausjulkaisujen ja lehtien toimittajat ja esitti heille „ohjelman”: on saatava selville väestön toivomukset, tarpeet y.m., annettava zemstvoille y.m. mahdollisuus käyttää laillisia oikeuksiaan (liberaalinen ohjelma takaa zemstvoille ne „oikeudet”, joita laki niiltä järjestelmällisesti tyypistää!) j.n.e. „Kirjelmän” laatija kirjoittaa:

„Ministerin keskustelukumppanien kautta — sitä varten heidät oli kutsuttukin — hänen ohjelmansa saatettiin koko Venäjän tietoon. Itse asiassa se ei luvannut mitään tarkalleen määrättyä. Jokainen saattoi lukea siitä mitä hyvänsä, s.o. kaikki tai ei mitään. Oikeassa oli tavallaan (vainko „tavallaan” eikä ehdottomasti, „kaikin puolin” oikeassa?) muuan senaikainen maanalainen lentolehtinen, joka sanoi tuosta ohjelmasta, että siinä samanaikaisesti heilahtelee „ketunhäntä” ja kirskuttaa hampaitaan „suden suu”. Tuollainen julkea lausunto ohjelmasta ja sen laatijasta on sitäkin käsitettävämpi, kun kreivi, esittäessään sitä lehdistön edustajille, itsepintaisesti kehoitti heitä „olemaan kiihoittamatta ja kuohuttamatta turhaan yleistä mielipidettä haaveellisilla harhakuvillaan””. Mutta liberaaliset zemstvomiehet eivät ottaneet varteen tätä maanalaisen lehtisen lausumaa *totuutta* ja pitivät „ketunhännän” heiluttelua „uutena suuntana”, johon voidaan luottaa. „Zemstvo luotti ja oli myötämielinen hallitukselle”, — Witte toistaa „Kirjelmäsään” sanat, jotka on otettu illegaalisesta kirjasesta „Zemstvokokousten mielipiteitä nykypäivien tilanteesta Venäjällä”, — „se ikään kuin pelkäsi kiirehtiä edelle ja kääntyä hallituksen puoleen kohtuuttomilla pyynnöillä”. Kuvaava on vapaasti mielipiteensä lausuneiden zemstvon kannattajain tunnustus: vuoden 1880 edustajakokouksessa Zemstvoliitto oli juuri päättänyt „pyrkii kansan keskus-edustuslaitoksen aikaansaamiseen sillä tinkimättömällä ehdolla, että se tulee olemaan yksikamarinen ja äänestys yleinen”, — ja nyt tätä *aikaansaamisen* päätöstä toteutetaan taktiikalla: „*ei pidä kiirehtiä edelle*”, „*luottamusta ja myötämielisyyttä*” kaksimieliisiin julistuksiin, jotka eivät velvoita kerrassaan mihinkään! Jonkinlaisella anteeksiantamattomalla naiiviudella zemstvomiehet kuvittelivat, että anomuskirjelmien esittäminen merkitseekin „aikaansaamista” — ja „zemstvoilta alkoi tulla tulvimalla” anomuskirjelmiä. Tammikuun 28 p:nä 1881 Loris-Melikov esitti kaikkein alamaisimman pyynnön valiokunnan muodostamisesta zemstvojen valitsemista edustajista „hänen majesteettinsa armollisen tahdon” osoittamien lakiluonnosten laatimista varten, — vain neuvottelevalla äänioikeudella. Aleksanteri II määräämä Erikoisneuvottelu hyväksyi tuon toimenpiteen, tsaari vahvisti helmikuun 17 päivänä 1881 Neuvottelun mietinnön ja antoi hyväksymisensä myös

Loris-Melikovin esittämälle hallituksen tiedonannon sanamuodolle.

„Epäilemätöntä on”, kirjoittaa „Kirjelmän” laatija Witte, „ettei tuollaisen puhtaasti neuvottelevan valiokunnan perustaminen vielä luonut perustuslakia”. Mutta, jatkaa hän, tuskinpa voitanee kieltää sitä, että se oli seuraava askel (60-luvun reformien jälkeen) kohti perustuslakia eikä mitään muuta. Ja kirjoittaja toistaa ulkomaisen lehdistön uutistiedon, että Aleksanteri II oli sanonut Loris-Melikovin selostuksen johdosta: „Mutta sehän on États généraux”... „Meille ehdotetaan Ludvig XVI notaabelikokousta eikä sen vähempää”²⁴.

Me puolestamme huomautamme, että lorismelikovilaisen luonnoksen toteuttaminen olisi voinut vissien ehtojen vallitessa olla askel perustuslakia kohti, mutta olisi voinut olla olemattakin sellainen: kaikki riippui siitä, kumpi pääsee voitolle — vallankumouksellisen puolueen ja liberaalisten yhteiskuntapiirien painostus vaiko itsevaltiuden järkähtämättömän kannattajain erittäin voimallisen, lujasti yhteenliittyneen ja mitään taistelukeinoja kaihtamattoman puolueen vastavaikutus. Kun puhutaan siitä, mitä oli, eikä siitä, mitä olisi voinut olla, niin on todettava se eittämätön tosiasia, että hallitus horjui. Toiset kannattivat päättäväistä taistelua liberalismia vastaan, toiset myönnytyksiä. Mutta — ja tämä on erittäin tärkeätä — nämä jälkimmäisetkin horjuivat, heillä ei ollut mitään tarkoin määrättyä ohjelmaa, eivätkä he kohonneet byrokraattien ja afäärimiesten tasoa korkeammalle.

„Kreivi Loris-Melikov”, sanoo „Kirjelmän” laatija Witte, „ikään kuin pelkäsi katsoa asiaa suoraan, pelkäsi määritellä täysin tarkasti ohjelmaansa ja jatkoi — tosin toiseen suuntaan — entistä vältteleväistä politiikkaa, jonka kreivi Valujev jo oli ottanut käytäntöön zemstvoilaitoksiin nähden.

Loris-Melikovin esittämässä ohjelmassa sellaisenaan, kuten senaikainen julkinen lehdistökin aivan oikein huomautti, oli erikoista sen tavaton epämääräisyys. Tuo epämääräisyys näkyy kreivin kaikissa myöhemmissäkin teoissa ja sanoissa. Toisaalta hän julistaa, että itsevaltius „on eristetty väestöstä”, että „hän pitää yhteiskuntapiirien kannatusta tärkeimpänä voimana...”, että suunniteltua reformia hän „ei pitänyt minään lopullisena, vaan ainoastaan ensi askeleena” j.n.e. Samaan aikaan kreivi toisaalta ilmoitti lehdistön edustajille, että „...yhteiskuntapiireissä herätetyt toiveet eivät itse asiassa ole mitään muuta kuin haaveellinen harhakuva...”, ja kaikkein-alamaisimmassa selostuksessaan hallitsijalle hän sanoi päättäväisesti, että Zemski sobor olisi „vaarallinen koe palata entiseen...”, että hänen suunnittelemaansa toimenpiteellä

ei tule olemaan mitään merkitystä siinä mielessä, että se rajoittaisi itsevaltiutta, koska sillä ei ole mitään yhteistä Lännen perustuslaillisten muotojen kanssa. Yleensä, L. Tihomirovin aivan oikean huomautuksen mukaan, itse tuolle selostukselle on ominaista, että se on puettu erinomaisten sekavaan muotoon" (s. 117).

Mutta vapauden puolesta *taistelijain* suhteen tämä huonomaineinen „sydämen diktatuurin”²⁵ urho Loris-Melikov saattoi „julmuuden sellaisiin niin aikaisemmin kuin myöhemminkin tuntemattomiin tekoihin kuin oli 17-vuotiaan poikasen teloitaminen häneltä löydetyn painetun lentolehtisen takia. Loris-Melikov ei unohtanut Siperian kaukaisimpiakaan syrjäkulmia huonontaakseen siellä olevien ihmisten asemaa, jotka kärsivät siellä osallistumisesta propaganadaan” (V. Zasulitsh, „Sotsial-Demokrat”²⁶ № 1, s. 84). Hallituksen noin horjuessa olisi perustuslain voinut saada hyväksytyksi vain vakavaan taisteluun pystyvä voima, mutta tätä voimaa ei ollut: vallankumouksellisten voimat olivat ehtyneet maaliskuun 1 päivän tapahtumissa, työväenluokan keskuudessa ei ollut laajaa liikettä eikä lujaa järjestöäkään, liberaaliset yhteiskuntapiirit osoittautuivat tälläkin kertaa poliittisesti vielä niin kehittymättömiksi, että ne rajoittuivat vielä Aleksanteri II murhan jälkeenkin vain pelkkiin anomuksiin. Anomuksia esittivät zemstvot ja kaupungit, liberaalinen lehdistö („Porjadok”, „Strana”, „Golos”), niitä esittivät — erittäin hyväntahtoisessa, ovelastipunotussa ja hämättyssä muodossa — esittelymemoriaalien liberaaliset laatijat (markiisi Wielopolski, prof. Tshitsherin ja prof. Gradovski — Witten „Kirjelmässä” selostetaan niiden sisältöä Lontoossa ilmestyneen „Kreivi Loris-Melikovin perustuslaki” nimisen kirjaseen mukaan *, julkaistu Venäjän vapaan lehdistön rahaston kustannuksella. Lontoo, v. 1893) keksien „terävä-älyisiä yrityksiä ohjata monarkin astumaan toivotun rajaviivan yli niin, ettei hän itsekään sitä huomaisi”. Ilman vallankumouksellista voimaa kaikki nuo varovaiset anomukset ja viekkaat juonet osoittautuivat luonnollisesti nollan arvoisiksi, ja itsevaltiuden puolue voitti, voitti siitä huolimatta, vaikka maaliskuun 8 pnä 1881 ministerineuvostossa

* „Kirjelmän” laatija, niinkuin olemme nähneet, jäljentää yleensä mitä huolellisimmin illegaalisia kirjasia ja tunnustaa, että „maanalainen lehdistö ja ulkomailta ilmestynyt kirjallisuus antoivat omilta katsantokannoiltaan melko oikean arvion kysymyksen tilasta” (s. 91). Venäläisellä oppineella „valtioneutujalla” osoittautuu olevan omaperäistä vain jokin määrä muokkaamatonta aineistoa, mutta kaikki tärkeimmät katsantokannat poliittisista kysymyksistä Venäjällä hänen on lainattava maanalaisesta kirjallisuudesta.

enemmistö (7 viittä vastaan) esiintyi Loris-Melikovin luonnoksen *puolesta*. (Näin sanotaan siinä samaisessa kirjassa, mutta sitä uutterasti jäljentävä „Kirjelmän” laatija Witte tässä yhteydessä sanoo jostain syystä seuraavasti: „Ei ole varmasti tiedossa, mitä tuossa — maaliskuun 8 päivän — neuvottelukokouksessa oikein tapahtui ja mihin se päättyi; ja varomatonta taas olisi luottaa huhuihin, joita on päässyt ulkomaiseen lehdistöön”, 124). Huhtikuun 29 p:nä 1881 julkaistiin manifesti, jota Katkov nimitti „taivaan mannaksi”, — itsevaltiuden lujittamisesta ja varjelemisesta.

Toisen kerran, talonpoikain vapauttamisen jälkeen, vallankumouksellisen myrskyn aalto lyötiin takaisin, ja liberaalinen liike vaihtui sen perästä ja sen seurauksena toisen kerran *taantumukseen*, jota Venäjän edistykselliset yhteiskuntapiirit alkoivat tietenkin katkerasti itkien surra. Me olemme sellaisia mestareita suremaan: suremme vallankumousmiesten tahdittomuutta ja itsevarmuutta, kun he ärsyttävät hallitusta; suremme hallituksen horjuntaa, kun se näkemättä todellista voimaa edessään tekee valemönnytyksiä ja antaessaan toisella kädellään ottaa toisella takaisin; suremme „aatteettomuuden ja ihanteettomuuden aikakautta”, jolloin hallitus selviytyttyään kansan kannatusta vailla olleista vallankumousmiehistä yrittää korvata menetetyn ja lujittautuu uutta taistelua varten.

IV

„Sydämen diktatuurin” kausi, kuten Loris-Melikovin ministerikautta on nimitetty, näytti meidän liberaaleillemme, että hallituksen horjuessa täydellisesti ja kun ministerineuvostossa enemmistö hyväksyy „ensimmäisen askeleen reformin suuntaan”, ei yhden ministerin, eikä edes pääministerinkään „perustuslaillisuus” takaa kerrassaan mitään, ellei ole olemassa vakavaa yhteiskunnallista voimaa, joka pystyy pakoittamaan hallituksen antamaan peräksi. Mielenkiintoista on sekin, ettei Aleksanteri III hallitukseen, ei edes itsevaltiuden lujittamista koskevan manifestin julkaisemisen jälkeenkään, vielä paljastanut heti kaikkia kynsiään, vaan katsoi tarpeelliseksi yrittää jonkin aikaa vetää nenästä „yhteiskuntapiirejä”. Sanoessamme „vetää nenästä” emme aio pitää hallituksen politiikkaa jonkun ministerin, ylimyksen j.n.e. machiavellilaisesta²⁷ suunnitelmasta johtuvana. Ei

voida kylliksi tähdentää sitä, että valemyönnytysten ja eräiden tärkeiltä näyttävien askelten järjestelmä, joita askeleita otetaan yleisen mielipiteen „toivomusten tyydyttämiseksi”, on juurtunut luita ja ytimiä myöten jokaiseen nykyaikaiseen hallitukseen ja muun muassa Venäjän hallitukseen, sillä Venäjänkin hallitus on jo monien sukupolvien kuluessa tullut käsittämään sen, että on välttämättä tavalla tai toisella otettava huomioon yleinen mielipide, se on jo monien sukupolvien ajan kasvattanut valtiomiehiä, jotka ovat harjaantuneita kotimaisen diplomatian taidossa. Tällaisena diplomaattina, jonka tehtävänä oli verhota hallituksen perääntymistä suoranaiseen taantumukseen, oli Loris-Melikovin seuraajaksi tullut sisäasiain ministeri kreivi Ignatjev. Ignatjev esiintyi monet kerrat mitä selvimpänä demagogina ja petkuttajana, joten „Kirjelmän” laatija Witte osoittaa melko paljon „poliisimaista hyväsydämyyttä”, kun hän nimittää Ignatjevin ministerikautta „epäonnistuneeksi yritykseksi luoda paikkakunnittain itsehallinnollinen maa, jonka johdossa olisi itsevaltiias tsaari”. Tosin juuri tällaisen „määritelmän” esitti niihin aikoihin I. S. Aksakov, hallitus käytti sitä hyväkseen liehittelyissään ja Katkov haukkui sen pahanpäiväiseksi todistellen perusteellisesti paikallisen itsehallinnon ja perustuslain välisen välttämättömän yhteyden. Mutta olisi lyhytnäköisyyttä, jos poliisihallituksen tietty taktiikka (taktiikka, joka on sille ehdottoman oleellista jo hallituksen luonteenkin puolesta) *selitettäisiin* johtuvaksi siitä, että kyseessäolevalla ajankohdalla on vallitsevana tämä tai tuo poliittinen mielipide.

Ignatjev lähetti kiertokirjelmän luvaten, että hallitus „ryhtyy viipymättä toimenpiteisiin säätääkseen oikeat keinot, jotka turvaisivat mahdollisimman suuren menestyksen paikallisten toimihenkilöiden välittömälle osanotolle hänen majesteettinsa viitoittamien määräysten täytäntöönpanoon”. Zemstvot vastasivat tähän „kehoitukseen” anoen „kansanedusmiesten koollekutsumista” (Tsherepovetsin zemstvon kaupunginvaltuusmiehen kirjeestä; Kirillovin zemstvon kaupunginvaltuusmiehen mielipidettä ei kuvernööri antanut edes julkaista). Hallitus kehoitti kuvernöörejä jättämään tuollaiset anomukset huomiotta, „panematta niitä liikkeelle”, „ja samalla ryhdyttiin nähtävästi toimenpiteisiin, ettei sellaisia anomuksia olisi voitu herättää muissa kokouksissa”. Tehdään surullisenkuulu yritystä kutsua koolle

„asiantuntijoita” ministerien valinnan mukaan (käsittelemään lunastusmaksujen alentamista, siirtolaisuuden säännöstelemistä, paikallishallinnon reformia y.m. kysymyksiä). „Asiantuntijain valiokuntien toiminta ei herättänyt yhteiskuntapiireissä myötätuntoa, ja zemstvojen taholta ne herättivät jopa suoranaista protestiakin *kaikista varotoimpiteistä huolimatta*. Kaksitoista zemstvokokousta vaati anomuksissaan, että zemstvomiehiä kutsuttaisiin osallistumaan lainsäädäntötyöhön ei ainoastaan erinäisissä tapauksissa eikä hallituksen nimittäminä, vaan vakinaisesti ja zemstvojen valitsemina”. Samarán zemstvossa puheenjohtaja esti tällaisen ehdotuksen tekemisen, „minkä jälkeen kokous hajaantui vastalauseen merkiksi” (Dragomanov, main. teos, s. 29; „Kirjelmä”, s. 131). Se, että kreivi Ignatjev *veti nenästä* zemstvomiehiä, näkyy esimerkiksi tällaisesta tapauksesta: „Poltavan aatelismarsalkka hra Ustimovitsh, vuoden 1879 perustuslakiaadressin luonnoksen laatija, ilmoitti julkisesti läänin aateliskokouksessa, että hän oli saanut kreivi Ignatjeviltä *myönteisen vakuutuksen* (sic! *), että hallitus kutsuu maan edustajat osallistumaan lainsäädäntötyöhön” (Dragomanov, sama kohta).

Hallituksen ottaman aivan uuden suunnan verhoaminen näillä Ignatjevin tempuilla päättyi, ja toukokuun 30 p:nä 1882 sisäasiain ministeriksi nimitetty D. A. Tolstoi ei turhaan saanut „taisteluministerin” nimeä. Zemstvojen anomukset jopa joidenkin erillisten edustajakokousten järjestämisestäkin evättiin kursailematta, ja tapahtuipa sellaistaikin, että kuvernöörin valittua zemstvon (Tsherepovetsin zemstvon) „järjestelmällisestä oppositiosta” zemstvohallinnon tilalle asetettiin hallituksen valiokunta ja zemstvohallinnon jäsenet karkoitettiin hallinnollisessa järjestyksessä. D. A. Tolstoi, Katkovin uskollinen oppilas ja seuraaja, päätti ryhtyä suoranaisesti toimeenpanemaan zemstvolaitosten „reformia” lähtien siitä perusajatuksesta (jonka historia on todella vahvistanut, kuten olemme nähneet), että „hallitusvastainen oppositio on kaivanut itselleen vankan pesän zemstvoon” („Kirjelmä”, s. 139: zemstvoreformin alkuperäisestä luonnoksesta). D. A. Tolstoi suunnitteli zemstvohallintojen korvaamista kuvernöörille alistetuilla virastoilla ja sitä, että kaikki zemstvokokousten päätökset kuuluisivat

* — sillä tavalla! Toim.

kuvernöörin vahvistettaviksi. Se olisi ollut todella „radikaalinen” reformi, mutta erittäin mielenkiintoista on, että tämä Katkovin oppilaskaan ja „taisteluministeri” „ei poikennut — „Kirjelmän” laatijan oman sanonnan mukaan — sisäasiain ministeriön tavanmukaisesta politiikasta zemstvolaitoksiin nähden. Luonnoksessaan hän ei ilmaissut suoraan ajatustaan, että zemstvo on cikeastaan hävitettävä; itsehallinnon periaatteiden oikean edelleenkehittämisen varjolla hän halusi säilyttää itsehallinnon ulkonaisen muodon, mutta riistää siltä kaiken sisällön”. Valtakunnanneuvostossa tätä valtioviisasta „ketunhännän” politiikkaa vielä täydennettiin ja kehiteltiin, ja tuloksena oli, että vuoden 1890 zemstvoasetus „osoittautui uudeksi puolinaiseksi toimenpiteeksi zemstvolaitosten historiassa. Se ei hävittänyt zemstvoa, vaan riisti tältä kaiken muotonsa ja värinsä; se ei hävittänyt myöskään sen kaikkisäätyistä pohjaa, mutta antoi sille säätyvärytyksen; ...se ei tehnyt zemstvolaitoksista todellisia vallanelimiä, ...vaan voimisti kuvernöörien holhousvaltaa niihin nähden, ...voimisti kuvernöörin protestioikeutta”. „Vuoden 1890 heinäkuun 12 päivän Asetus oli, sen laatijan aikeiden kannalta, tarkoitettu askeleeksi zemstvolaitosten hävittämistä kohti, mutta ei missään tapauksessa zemstvoitsehallinnon perinpohjaiseksi uudestijärjestämiseksi”.

Uusi „puolinainen toimenpide”, kuten „Kirjelmässä” edelleen selitetään,— ei hävittänyt hallitusvastaista oppositiota (eikä taantumuksellista hallitusta vastaan suunnattua oppositiota luonnollisesti olisi voitukaan hävittää tuota taantumusta voimistamalla), vaan ainoastaan teki sen *eräät* ilmaukset peitetyiksi. Oppositio ilmeni ensinnäkin siinä, että eräät zemstvovastaiset lait, jos niin voidaan sanoa, kohtasivat vastustusta ja jäivät de facto * toteuttamatta; toiseksi, taaskin perustuslaillisissa (tai ainakin perustuslaillisuudelta haiskahtavissa) anomuksissa. Ensin mainittua laatua olevan opposition sai osakseen esimerkiksi kesäkuun 10 päivän laki vuodelta 1893, joka alisti yksityiskohtaisen säännöstelyn alaiseksi zemstvon lääkintäasiain järjestelyyn. „Zemstvolaitokset asettuivat yksimielisesti vastustamaan sisäasiain ministeriötä, jonka olikin peräännyttävä. Oli keskeytettävä jo valmiina olleen asetuksen täytäntöönpano, pantava se syrjään täydellistä lakikokoelmaa varten ja laadittava uusi

* — tosiasiallisesti, itse asiassa. *Toim.*

luonnos, joka rakentui aivan vastakkaisten (s.o. zemstvoille edullisempien) periaatteiden pohjalle". Vuoden 1893 kesäkuun 8 päivän laki kiinteimmistön hinnoittelusta, joka samalla tavalla saattoi voimaan säännöstelyperiaatteen ja rajoitti zemstvon oikeuksia verottamisessa, tämä laki otettiin niinkään vastaan epäsuopeasti ja useissa tapauksissa sitä „ei lainkaan noudateta käytännössä". Zemstvon perustamien ja väestölle huomattavaa hyötyä (tietenkin byrokraatiaan verrattuna) tuottaneiden lääkitä- ja tilastolaitosten voima osoittautui riittäväksi tekemään tehottomiksi Pietarin kanslioissa kyhätyt ohjesäännöt.

Toista laatua oleva oppositio ilmeni uudessakin zemstvossa vuonna 1894, jolloin Nikolai II:lle osoitetut zemstvon adressit vihjailivat taaskin aivan selvästi niiden vaativan itsehallinnon laajentamista ja aiheuttivat „kuuluisat" sanat mielettömistä haaveiluista.

Herrojen ministerien kauhuksi zemstvon „poliittisista tendensseistä" ei tullutkaan loppua. „Kirjelmän" laatija esittää Tverin kuvernöörin katkeria valituksia (tämän selostuksesta vuodelta 1898) „liberaalista suuntaa edustavan väen lujasti yhteenliittyneestä piiristä", joka on keskittänyt käsiinsä läänin zemstvon koko asiainhoidon. „Saman kuvernöörin selostuksesta vuodelta 1895 näkyy, että taistelu zemstvo-oppositiota vastaan on paikallisille hallintaelimille raskas tehtävä ja että zemstvokokouksissa puhetta johtavilta aatelismarsalkoilta vaaditaan toisinaan jopa „kansalaismiehuuttakin" (kas vain!), kun he panevat täytäntöön sisäasiain ministeriön luottamuksellisia kiertokirjelmia asioista, joihin zemstvolaitosten ei pidä puuttua". Ja sitten seuraa kertomus siitä, miten läänin aatelismarsalkka luovutti kokouksen edellä toimensa kihlakunnan (Tverin) aatelismarsalkalle, Tverin aatelismarsalkka taas Novotorzhokin marsalkalle, mutta tämäkin sairastui ja luovutti puheenjohtajan Staritskin marsalkalle. Siis yksinpä aatelismarsalkatkin painuvat pakoon, kun eivät halua täyttää poliisin tehtäviä! „Vuoden 1890 lailla — valittaa „Kirjelmän" laatija — on zemstvolle annettu säätyvärytystä, voimistettu hallitusainesta kokouksissa, läänien zemstvokokousten jäseniksi on pantu kaikki kihlakuntien aatelismarsalkat ja maapiiripäälliköt, ja kun tuollaisellakin muotonsa menettäneellä säätymaisellä ja byrokraattisella zemstvolla siitä huolimatta esiintyy edelleenkin poliittista

tendenssiä, niin sitä sietäisi ajatella vakavasti"... „Vastavaikutusta ei ole saatu hävitetyksi: hillitty tyytymättömyys ja vaitelias oppositio ovat epäilemättä elossa ja jäävät elämään siihen saakka, kunnes kaikkisäätyinen zemstvo kuolee pois". Sellainen on byrokraattisen viisauden viimeinen sana: jos kerran ty pistetty edustus synnyttää tyytymättömyyttä, niin kaikkinaisen edustuksen hävittäminen on — tavallisen ihmislogiikan mukaan — voimistava entisestään tätä tyytymättömyyttä ja oppositiota. Hra Witte kuvittelee, että jos suljetaan jokin niistä laitoksista, jotka levittävät ulospäin edes hituisenkaan tyytymättömyyttä, niin tyytymättömyys häviää olemattomiin! Mutta luuletteko Witten ehdottavan sen johdosta jotain ratkaisevaa, jotain zemstvon lakkauttamisen tapaista? Eikö mitä. Haukkuessaan vältteleväistä politiikkaa vain helisevien sanojen vuoksi, Witte ei itse ehdota mitään muuta kuin tuota samaa politiikkaa, — eikä voikaan ehdottaa muuta tulematta ulos itsevaltaisen hallituksen ministerin kuorestaan. Witte höpisee jotain aivan pötyä „kolmannesta tiestä": ei byrokraatian herruutta eikä itsehallintoa, vaan hallinnollinen reformi, joka „järjestää oikein" „yhteiskunnallisten ainesten osanoton hallituslaitoksiin". On helppo puhua tuollaista pötyä, mutta nyt — sen jälkeen, kun „asiaatuntevien" kanssa on tehty kaikenlaisia kokeita, — ei tuolla keksinnöllä enää petetä kerrassaan ketään: on liiankin ilmeistä, että ilman *perustuslakia* kaikenlainen „yhteiskunnallisten ainesten osanotto" tulee olemaan fiktio, tulee olemaan yhteiskunnan (yksien tai toisten yhteiskunnan „valittujen") alistamista byrokralialle. Arvoitellessaan sisäasiain ministeriön erillistä toimenpidettä — zemstvolaitoksen voimaansaattamista reunamaissa — Witte ei voi esittää kerrassaan mitään uutta siitä yleiskysymyksestä, jonka hän itse on herättänyt, hän vain suosittelee vanhoja keinoja — puolinaisia toimenpiteitä, valemyönnytyksiä, kaikkien hyvyksien lupailemista ja kaikkien lupausten täyttämättä jättämistä. Ei voida riittävän pontevasti korostaa sitä, että yleiskysymyksessä „sisäpolitiikan suunnasta" Witte ja Goremykin ovat oleellisesti samaa mieltä, ja heidän kiistansa on oman väen keskinäistä kiistaa, kotiriitaa saman koplakunnan puitteissa. Toisaalta Wittekin kiiruhtaa julistamaan, että „en ole ehdottanut enkä ehdota zemstvolaitosten lakkauttamista enkä minkäänlaista vallitsevan järjestelmän särkemistä... tuskinta nykytilanteessa voi olla puhettakaan niiden

(olemassaolevien zemstvojen) lakkauttamisesta". Witte „puolestaan ajattelee, että kun paikkakunnilla luodaan voimakas hallitusvalta, niin zemstvoihin voidaan suhtautua suuremmalla luottamuksella" j.n.e. Kun on luotu voimakas byrokraattinen vastapaino itsehallinnolle (s.o. saatu itsehallinto voimattomaksi), voidaan siihen „luottaa" enemmän. Vanha veisu! Hra Witte pelkää vain „kaikki säädyt käsittäviä laitoksia", hän „ei ole lainkaan tarkoittanut erilaisia yhdyskuntia, yhdistyksiä, sääty- tahi ammattiliittoja eikä ole pitänyt niiden toimintaa itsevaltiudelle vaarallisena". Esimerkiksi „kyläyhteisöihin" nähden, hra Witte ei epäile hituistakaan kyläyhteisöjen vaarattomuutta itsevaltiudelle niiden „piintyneisyyden" vuoksi. „Maanomistuksen alalla vallitsevat suhteet ja niihin liittyvät edut antavat maaseutuväestölle sellaisia henkisiä ominaisuuksia, mitkä tekevät sen välinpitämättömäksi kaikkea sitä kohtaan, mikä menee ulkopuolelle omalta näkökannalta harjoitettavan politiikan puitteita... Kokouksissaan meikäläinen talonpoika suorittaa veronpanon,... maapalstojen jakoa j.n.e. Sitä paitsi hän on lukutaidoton tai puolittain lukutaidoton,— *mistä politiikasta siinä voisi olla kysymys?*" Hra Witte ajattelee varsin terveesti, kuten näette. Säätyliittojen suhteen hän sanoo, että siltä kannalta, miten vaarallisia ne ovat keskusvallalle, „on oleellinen merkitys säätyjen etujen eriäväisyydellä. Käyttäen hyväkseen tätä eriäväisyyttä hallitus voi aina löytää jonkin yhden säädyn poliittisia vaatimuksia vastaan tukea ja vasta-vaikutusta toisilta säädyiltä". Witten „ohjelmakaan": „oikein järjestetty yhteiskunnallisten ainesten osanotto hallituslaitoksiin" ei ole mitään muuta kuin eräs poliisivaltion loputtomia yrityksiä saada väestö „hajalle".

Toisaalta myöskin hra Goremykin, jonka kanssa hra Witte niin kiivaasti väittelee, noudattaa itsekin tuota samaa järjestelmällistä eristämisen- ja ahdistamispolitiikkaa. Hän todistelee (kirjelmässään, johon Witte vastaa) välttämättömäksi uusien virkamiestoimien säätämistä zemstvojen silmälläpitämistä varten, hän vastustaa jopa zemstvon toimihenkilöiden ihan tavallistenkin paikallisten edustajakokousten sallimista, hän kannattaa kaksin käsin vuoden 1890 asetusta, tuota askelta zemstvolaitoksen lakkauttamisen suuntaan, hän pelkää, että zemstvot liittävä arviotöiden ohjelmiin „tendenssimäisiä kysymyksiä", hän pelkää zemstvojen tilastolaskelmia yleensä, hän vaatii kansakoulun

ottamista pois zemstvon käsistä ja sen siirtämistä hallituslaitosten hoidettavaksi, hän todistelee, etteivät zemstvot pysty hoitamaan elintarvikeasioita (zemstvojen toimihenkilöt — nähkääs — saavat aikaan „liioittelun käsityksen hädän mittasuhteista ja kadosta kärsimään joutuneen väestön tarpeista“!!), hän puolustaa sääntöjä zemstvoverotuksen ylimmän rajan säätämisestä „maanomistuksen suojaamiseksi zemstvoverojen ylettömältä korottamiselta“. Näin muodoin Witte on aivan oikeassa sanoessaan: „Sisäasiain ministeriön koko politiikka zemstvon suhteen merkitsee zemstvon elinten hidasta, mutta järkkymätöntä jäytämistä, niiden merkityksen asteittaista heikentämistä ja samalla niiden tehtävien asteittaista keskittämistä hallituslaitosten toimivaltaan. Vähääkään liioittelematta voidaan sanoa, että kun kirjelmässä (Goremykinin kirjelmässä) osoitetut „toimenpiteet, joihin viime aikoina on ryhdytty zemstvolouden ja -hallinnan eräiden alojen saattamiseksi järjestykseen“, viedään onnellisesti päätökseen, niin todellisuudessa meillä ei tule olemaan mitään itsehallintoa,— zemstvolaitoksista jää jäljelle vain aate ja ulkokuori, ilman mitään asiallista sisältöä“. Goremykinin (ja vieläkin enemmän Sipjaginin) politiikka ja Witten politiikka johtaa siis aivan samaan, ja toistamme, että voimainmittely zemstvokysymyksessä ja perustuslaillisuuskyymyksessä on vain pelkkää kotitoraa eikä sen enempää. Huvikseen rakkaat keskenään riitelevät. Sellainen on yhteenveto herrojen Witten ja Goremykinin välisestä „taistelusta“. Mitä taas tulee meidän yhteenvetoihimme itsevaltiutta ja zemstvoa koskevassa yleiskysymyksessä, niin ne on mukavinta tehdä hra R. N. S:n * esipuheen käsittelyn yhteydessä.

V

Hra R. N. S:n esipuheessa on paljon mielenkiintoista. Siinä on kosketeltu mitä laajimpia kysymyksiä: Venäjän valtiollista uudestijärjestämistä, tuon uudestijärjestämisen moninaisia keinoja, uudestijärjestämiseen johtavien yksien ja toisten voimien merkitystä. Toisaalta hra R. N. S., jolla on ilmeisesti läheiset suhteet liberaalisiin piireihin yleensä ja zemstvo-liberaalisiin piireihin erikoisesti, on epäilemättä

* Tätä salanimeä käytti hra Struve. (Tekijän huomautus vuoden 1907 palnoksen. *Toim.*)

jonkinlainen uusi ääni „maanalaisen” kirjallisuutemme kuorossa. Sen vuoksi niin zemstvon poliittista merkitystä koskevan periaatteellisen kysymyksen selvittämiseksi kuin myöskin liberaaleille läheisissä piireissä vallitseviin tuulahduksiin ja... en sano suuntiin, vaan mielialoihin tutustumiseksi kannattaa hyvinkin pysähtyä yksityiskohtaisemmin käsittelemään tätä esipuhetta, ottaa selville, onko tuo uusi myönteistä vai kielteistä, missä määrin se on myönteistä, missä suhteessa ja missä määrin kielteistä?

Hra R. N. S:n katsomusten peruserikoisuutena on seuraava. Kuten näkyy hänen artikkelinsa hyvin monista kohdista, joita esitämme alempana lainauksina, hän on rauhallisen, asteittaisen, tuiki legaalisen kehityksen ihailija. Toisaalta hänen koko sisimpänsä kapinoi itsevaltiutta vastaan ja janoaa poliittista vapautta. Mutta itsevaltiutus onkin itsevaltiutta juuri sen vuoksi, että se kieltää ja vainoaa kaikkea „kehitystä” vapautta kohti. Tämä ristiriita huokuu kauttaaltaan hra R. N. S:n koko artikkelista tehden hänen järkeilynsä sangen epäjohdonmukaisiksi, hatariksi ja epämääräisiksi. Perustuslaillisuus ja huolenpito itsevaltiudellisen Venäjän tiukasti legaalisesta kehityksestä voidaan yhdistää toisiinsa vain sen edellytyksen tai vaikkapa oletuksen avulla, että itsevaltainen hallitus *itse* käsittää, väsy, antaa periksi j.n.e. Ja sattuu niinkin, että hra R. N. S. todellakin lankeaa kansalaissuuttumuksensa huipulta tälle mitä kehittymättömmimmän liberalismiin vulgääriselle katsantokannalle. Tässä esimerkki. Hra R. N. S. sanoo itsensä: „...,me, jotka pidämme taistelua poliittisen vapauden puolesta Venäjän nykypäivien tietoisille ihmisille heidän Hannibalin valanaan, yhtä pyhänä kuin taistelu talonpoikien vapauttamisen puolesta oli aikoinaan neljäkymmentäluvun ihmisille”... ja edelleen: „...,niin vaikeata kuin meidän onkin, meidän, jotka olemme vannoneet „Hannibalin valan” taistelusta itsevaltiutta vastaan”, j.n.e. Se on hyvin sanottu, sanottu voimakkaasti! Nämä voimakkaat sanat olisivat artikkelin kaunistus, jos se kauttaaltaan henkisi tuota samaa järkähtämätöntä, leppymätöntä taisteluhenkeä („Hannibalin vala”!). Nämä voimakkaat sanat — juuri sen vuoksi, kun ne ovat niin voimakkaita,— kuulostavat jollain tavalla vääriltä, kun niiden rinnalla sorahtaa teennäisen sovintomielen ja rauhoittuneisuuden ääni, yritys viedä vaikkapa kaikenlaisten väärennysten hinnallakin läpi rauhallisen, tuiki

legaalisen kehityksen konseptio. Ja hra R. N. S:llä on tuollaisia ääniä ja tuollaisia yrityksiä, ikävä kyllä, enemmän kuin tarpeeksi. Hän käyttää esimerkiksi kokonaista puoli-toista sivua sen ajatuksen seikkaperäiseen „perustelemiseen”, että „valtion politiikka Nikolai II hallituskaudella ansaitsee *vieläkin* (alleviivaus meidän) ankaramman tuomion siveelliseltä ja poliittiselta näkökannalta kuin Aleksanteri II reformien musta muuttaminen Aleksanteri III hallituskaudella”. Miksikähän *vieläkin* ankarampaa tuomitsemista? Kuulemma siksi, että Aleksanteri III taisteli vallankumousta vastaan, mutta Nikolai II „Venäjän yhteiskuntapiirien legaalisia pyrkimyksiä vastaan”, edellinen poliittisesti kehittyneitä vastaan, jälkimmäinen „täysin rauhallisia yhteiskunnallisia voimia vastaan, jotka useissa tapauksissa vieläpä toimivatkin tyyten vailla selvää poliittista ajatusta” („jotka eivät tajunneet hyvin edes sitäkään, että heidän tietoinen kulttuurityönsä jäytää valtiojärjestelmää”). Tämä on hyvin suurelta osaltaan väärin asialliselta-kin kannalta,— siitä tulee puhe tuonnempana. Mutta sen lisäksi ei voida olla panematta merkille itse tekijän ajatuksenjuoksun kummallisuutta. Hän tuomitsee itsevaltiuden, ja kahdesta itsevaltiaasta hän tuomitsee *enemmän* toista ei politiikan luonteen takia, politiikan, joka on jäänyt entiseksi, vaan sen vuoksi, että tätä vastassa ei (muka) ole „yltiöpäitä”, jotka „luonnollisesti” aiheuttavat jyrkän vastaiskun, ei siis ole syytä vainoihinkaan. Eiköhän jo itse tuollaisen perustelun esittämisessä ole havaittavissa selvä myönnytyksille uskollisen-alamaiselle väitteelle, ettei tsaari-isällämme muka ole mitään syytä pelätä kutsua koolle lemmittyjä ihmisiä, sillä kukaan noista lemmikeistä ei ole milloinkaan edes ajatellutkaan mitään sellaista, mikä ylittäisi rauhallisten pyrkimysten ja tiukan legaalisuuden puitteet? Meitä ei kummastuta, kun havaitsemme tuollaisen „ajatustenjuoksun” (eli tuollaisen valheenkulun) hra Wittellä, joka kirjoittaa kirjelmässään: „Tuntuisi siltä, että siellä, missä ei ole poliittisia puolueita eikä vallankumousta ja missä kukaan ei kiellä korkeimman vallan oikeuksia,— siellä ei saa asettaa hallintovaltaa vastakkain kansan tai yhteiskuntapiirien kanssa...” * j.n.e. Meitä ei ihmetytä tuollainen

* S. 205. „Se ei ole lainkaan viilsasta”, sanoo hra R. N. S. huomautuksessaan tähän kohtaan. Aivan oikein. Mutta eikö sitten hra R. N. S:n edellä esitettyjä järjellyjä hänen esipuheensa ss. XI—XII ole muovattu aivan samasta savesta?

ajatuksenjuoksu hra Tshitsherinillä, joka kreivi Miljutinille jättämässään kirjelmässä vuoden 1881 maaliskuun 1 päivän jälkeen sanoi, että „vallan on ennen kaikkea näytettävä tarmonsa, todistettava, ettei se ole laskenut lippuaan uhkausten edessä”, että „monarkkinen järjestelmä sopii yhteen vapaiden laitosten kanssa vain silloin, kun nämä ovat rauhallisen kehityksen ja itsensä korkeimman vallan rauhallisten aloitteiden tuote”, ja neuvoi luomaan „voimakkaan ja liberaalisen” vallan, joka toimisi „valinnallisella aineksella vahvistetun ja uusitun lakiasäättävän elimen” avustuksella *. Tuon tuollaisen hra Tshitsherinin kannalta olisi täysin luonnollista tunnustaa Nikolai II politiikan ansaitsevan suurempaa tuomitsemista *siitä syystä*, että hänen hallituskaudellaan rauhallinen kehitys ja itsensä korkeimman vallan rauhalliset aloitteet *olisivat voineet* johtaa vapaiden laitosten syntymiseen. Mutta onko tuollainen lausunto luonnollinen ja sovelias kuultavaksi Hannibalin taisteluvalan vannoneen miehen suusta?

Eikä hra R. N. S. ole asiallisestikaan oikeassa. „Nyt”, sanoo hän vertaillen nykyistä hallituskautta edelliseen, „...sitä väkivaltaista kumousta, jota „Narodnaja voljan”²⁸ toimihenkilöt mielessään hautoivat, ei kukaan ajattele vakavasti”. Parlez pour vous, monsieur! Puhukaa vain omista nimissänne! Me taas tiedämme aivan tarkasti, että vallankumouksellinen liike Venäjällä viimeksi kuluneella hallituskaudella ei ole suinkaan kuollut eikä heikentynyt edelliseen hallituskauteen verraten, vaan päinvastoin se on uudesti syntynyt ja kasvanut moninkertaisesti. Ja mitä „vallankumouksellista” liikettä se sellainen olisi, ellei kukaan sen osanottajista ajattelisi vakavasti väkivaltaista kumousta? Ehkä meitä vastaan väitetään, että edellä esitetyillä riveillä hra R. N. S. ei tarkoita väkivaltaista kumousta yleensä, vaan spesifiikkisesti „narodnajavoljalaista”, s.o. sekä valtiollista että yhteiskunnallista kumousta samanaikaisesti, kumousta, joka ei johda ainoastaan itsevaltiuden kukistumiseen, vaan myös vallan anastamiseen. Tällainen vastaväite olisi perusteeton, sillä ensinnäkin, itsevaltiudelle sellaisenaan (s.o. itsevaltaiselle hallitukselle eikä „porvaristolle” tai „yhteiskuntapiireille”) ei ole lainkaan tärkeitä se, *mitä varten* se halutaan kukistaa, vaan *se, että* se halutaan kukistaa. Ja

* Witten „Kirjelmä”, ss. 122—123. „Kreivi Loris-Melikovin perustuslaki”, s. 24.

toiseksi, „Narodnaja voljankin” toimihenkilöt „esittivät” aivan Aleksanteri III hallituskauden alussa hallitukselle nimenomaan sellaisen vaihtoehdon, jollaisen sosialidemokratia asettaa Nikolai II:lle: joko vallankumouksellinen taistelu tahi itsevaltiudesta luopuminen. (Ks. „Narodnaja voljan” Toimeenpanevan komitean kirjettä Aleksanteri III:lle maaliskuun 10 päivältä vuonna 1881, jossa on esitetty kaksi ehtoa: 1. yleinen amnestia kaikista poliittisista rikoksista ja 2. koko Venäjän kansan edustajain koollekutsuminen yleisen äänioikeuden sekä paino-, sana- ja kokoontumisvapauden oloissa). Ja tietäähän hra R. N. S. itsekin mainiosti, että väkivaltaista kumousta „hautovat vakavasti” monet ei ainoastaan intelligenssin keskuudessa, vaan myöskin työväenluokan keskuudessa: vilkaiskaa hänen artikkelinsa XXXIX ja seur. sivuja, joilla puhutaan „vallankumouksellisesta sosialidemokratiasta”, jolle on turvattu sekä „joukkoperusta että henkiset voimat”, joka kulkee kohti „ratkaisevaa poliittista taistelua”, kohti „vallankumouksellisen Venäjän veristä taistelua itsevaltiudellis-byrokraattista valtakomentoa vastaan” (XLI). Näin ollen on aivan epäilemätöntä, että hra R. N. S:n „hyvää tarkoittavat puheet” ovat vain erikoismenetelmä ja yritys vaikuttaa hallitukseen (tai „yleiseen mielipiteeseen”) vakuuttamalla omaa (tai toisten) vaatimattomuutta.

Muuten hra R. N. S. luulee, että taistelu-käsitettä voidaan selittää hyvin laajasti. „Zemstvon lakkauttaminen”, kirjoittaa hän „antaa vallankumoukselliselle propagandalle hyvin suuren valtín — sanomme tämän täysin objektiivisesti (sic!) tuntematta minkäänlaista vastenmielisyyttä sitä kohtaan, mitä tavallisesti nimitetään vallankumoukselliseksi toiminnaksi, mutta myöskään ihastumatta ja viehättymättä poliittisen ja yhteiskunnallisen edistyksen puolesta käytävän taistelun juuri tähän (sic!) muotoon”. Tämä tiradi on hyvin merkittävä. Jos hiukan kohotetaan tätä quasi*-tieteellistä sanamuotoa, joka aivan suotta keikaroi „objektiivisuudella” (kun kerran kirjoittaja itse asettaa kysymyksen siten, että hän antaa omalta kannaltaan etusijan yhdelle tai toiselle toimintamuodolle tahi taistelumuodolle, niin hänen suhtautumisensa objektiivisuudesta puhuminen on silloin samaa kuin sanoa, että kaksi kertaa kaksi on talikynttilä),—

* — muka. *Toim.*

niin saadaan seuraava ikivanha todistelu: voitte uskoa minuun, herrat hallitsijat, sillä peloitellessani teitä vallankumouksella en sisimmässäni ole lainkaan sen kannalla. Objektiivisuuteen vetoaminen ei ole mitään muuta kuin viikunanlehti, jolla verhotaan subjektiivista antipatiaa vallankumousta ja vallankumouksellista toimintaa kohtaan. Ja tätä verhoa hra R. N. S. tarvitsee sen vuoksi, ettei tuollainen antipatia sovi mitenkään yhteen Hannibalin taisteluvallan kanssa.

Muuten, ehkäpä olemme erehtyneet tuon samaisen Hannibalin suhteen? Onko hän todellakin vannonut taistelevansa roomalaisia vastaan vaiko ainoastaan taistelevansa Karthagon edistyksen puolesta, edistyksen, joka loppukädessä olisi tietenkin koitunut Rooman vahingoksi? Eiköhän sanaa taistelu voida käsittää laajemmin eikä vain noin „suppeasti”? Hra R. N. S. luulee, että voidaan. Taistelu itsevaltiutta vastaan — se seuraa Hannibalin vallan rinnastamisesta edellä esitetyn tiradin tekstiin — ilmenee eri „muodoissa”: yksi muoto on vallankumouksellinen, illegaalinen taistelu, toinen muoto on yleensä „taistelu poliittisen ja yhteiskunnallisen edistyksen puolesta”, s.o. toisin sanoin rauhallinen, legaalinen toiminta, joka juurruttaa kulttuuria itsevaltiuden sallimissa puitteissa. Emme epäile lainkaan sitä, etteikö itsevaltiuden oloissakin olisi mahdollista legaalinen toiminta, joka vie eteenpäin Venäjän edistystä: eräissä tapauksissa se vie melko nopeasti eteenpäin teknillistä edistystä, harvoissa tapauksissa ja varsin vähäisessä määrin yhteiskunnallista edistystä ja aivan poikkeustapauksissa ja aivan pienoismäärin poliittista edistystä. Voidaan kiistellä siitä, miten suuri nimenomaan ja missä määrin mahdollinen on tuo mitätön pienoisedistys, missä määrin tuollaiset edistyksen yksityistapaukset pystyvät estämään sitä väestön joukkoluontoista poliittista turmelemista, jota itsevaltius harjoittaa kaikkialla ja alituisesti. Mutta rauhallisen legaalisen toiminnan selittäminen, vaikkapa välillisestikin, itsevaltiutta vastaan käytävän taistelun käsitteeseen kuuluvaksi, merkitsee tuon turmelemisen edistämistä, merkitsee sitä, että edelleen heikennetään sitä venäläisessä pieneläjässä jo niinkin äärettömän heikkoa tietoisuutta, että hän on kansalaisena vastuussa *kaikesta*, mitä hallitus tekee.

Ikävä kyllä, hra R. N. S. ei ole ainoa niiden illegaalisten kynäilijäin joukossa, jotka yrittävät pyyhkiä pois eron

vallankumouksellisen taistelun ja rauhallisen kulttuuriharrastelun väliltä. Hänellä on edeltäjänsä, hra R. M., kuuluisassa „Rabotshaja Myslin” Erillisessä lisälehdessä²⁹ otsikolla „Todellisuutemme” (syyskuu 1899) julkaistun artikkelin kirjoittaja. Väitellessään sosialidemokraattisia vallankumouksellisia vastaan tämä kirjoitti: „Sillä onhan taistelu zemstvojen ja kaupunkien kunnallisen itsehallinnon puolesta samoin kuin taistelu yleisen kouluopetuksen puolesta, taistelu julkisen oikeudenkäynnin puolesta ja taistelu yhteiskunnallisen avun antamiseksi nälänhätää kärsivälle väestölle j.n.e. taistelua itsevaltiutta vastaan... Tätä yhteiskunnallista taistelua, joka jonkin kummallisen väärinkäsityksen vuoksi ei ole saanut osakseen monien venäläisten vallankumouksellisten kynäilijäin suosiollista huomiota, kuten näimme, on Venäjän yhteiskunta jo käynyt eikä vain eilispäivästä alkaen... Todellinen kysymys on siitä, miten näiden eri yhteiskuntakerrosten... on käytävä tätä taistelua itsevaltiutta vastaan mahdollisimman hyvällä menestyksellä... Ja meille on pääkysymys tämä: miten työläistemme on käytävä tätä yhteiskunnallista taistelua itsevaltiutta vastaan, työläistemme, joiden liikettä vallankumousmiehemme pitävät parhaimpana keinona itsevaltiuden kukistamiseksi” (ss. 8—9). Kuten näette, hra R. M. ei pidä tarpeellisena edes salata antipatiaansa vallankumouksellisia kohtaan; legaalisen oppositio toiminnan ja rauhallisen työn hän julistaa suoraan taisteluksi itsevaltiutta vastaan ja vieläpä katsoo tärkeimmäksi kysymykseksi sen, miten työläisten on „tätä” taistelua käytävä. Hra R. N. S. ei ole likimainkaan noin primitiivinen eikä noin avomielinen, mutta meidän liberaalimme ja puhtaan työväenliikkeen mitä jyrkimmän ihailijan poliittisten pyrkimysten sukulaisuus tulee melko selvästi näkyviin*.

Mitä tulee hra R. N. S:n „objektivismiin”, niin meidän on huomautettava, että toisinaan hän heittää sen suoralta

* „Työläisten taloudelliset järjestöt”, sanoo hra R. N. S. toisessa kohdassa, „ovat työläisjoukkojen reaalisen poliittisen kasvatuksen koulu”. Neuvoisimme kirjoittajaa käyttämään varovammin tuota oportunistimin ritareitten ylettömästi kuluttamaa sanaa „reaalinen”. Ei voida kieltää sitä, etteivätkö työläisten taloudellisetkin järjestöt voisi visseissä olosuhteissa antaa paljon heidän poliittisen kasvatuksensa kannalta (kuten ei voida kieltää sitäkään, että toisenlaisten olosuhteiden vallitessa ne voivat jossain määrin edistää heidän poliittista turmelemistaankin). Mutta reaalisen poliittisen kasvatuksen työläisjoukoille voi antaa vain niiden kaikinpuolinen osallistuminen vallankumousliikkeeseen aina avoimeen katutaisteluun saakka, aina kansalaissotaan saakka poliittisen ja taloudellisen orjuuden puolustajia vastaan.

kädeltä syrjään. Hän pysyy „objektiivisena” puhuessaan työväenliikkeestä, sen elimellisestä kasvusta, edessäolevasta vallankumouksellisen sosialidemokratian kiertämättömästä taistelusta itsevaltiutta vastaan, siitä, että zemstvon lakauttamisesta on kiertämättömänä tuloksena oleva liberaalien järjestyminen illegaaliseksi puolueeksi. Kaikki se on esitetty hyvin asiallisesti ja hyvin järjellisesti, niin järjellisesti, että voidaan riemuita sen johdosta, että liberaalisten piirien keskuuteen leviää oikea käsitys Venäjän työväenliikkeestä. Mutta kun hra R. N. S. alkaa puhua vihollisen mahdollisesta „taltuttamisesta” eikä taistelusta vihollista vastaan, niin hän kadottaa heti „objektivisminsa”, alkaa tunteilla ja vieläpä siirtyy tavallisesta kertomatavasta käskytapaan.

„Vain siinä tapauksessa asia ei pääse vallankumouksellisen Venäjän lopulliseen ja veriseen taisteluun saakka itsevaltiudellis-byrokraattista järjestelmää vastaan, jos vallanpitäjien joukossa osoittautuu olevan ihmisiä, joilla löytyy miehuutta nöyrytyä historian edessä ja saada itsevaltiat hallitsijakin nöyrytyään sen edessä... Ylimmän byrokratian keskuudessa on epäilemättä henkilöitä, jotka eivät suvaitse taantumuksellista politiikkaa... He, nuo ainoat henkilöt, joilla on pääsy valtaistuimen ääreen, eivät rohkene milloinkaan lausua kuuluvasti julki vakaumuksiaan... Kuitenkin ehkäpä kiertämättömän historiallisen tilinteen valtava aave, suurten tapahtumain aave saa aikaan horjuntaa hallituspiireissä ja hajottaa ajoissa taantumuksellisen politiikan raudankovan järjestelmän. Sitä varten tarvitaan nyt verrattain vähän... Ehkäpä se (hallitus) ei tule liian myöhään käsittämään myöskään sitä kohtalokasta vaaraa, mikä piilee itsevaltiuseräjäjärjestelmän varjelmisessa kaikin keinoin. Ehkäpä se itsekin väsyä taistelemaan vapauden luonnollista, historiallisesti välttämätöntä kehityskulkua vastaan jo ennen kuin se on törmännyt yhteen vallankumouksen kanssa ja alkaa horjua „leppymättömän” politiikkansa noudattamisessa. Lakattuaan olemasta johdonmukainen taistelussa vapautta vastaan sen on pakko avata sille ovet auki yhä enemmän ja enemmän. Ehkenpä voikin käydä niin... ei, ei ainoastaan voi, vaan *käyköön niin!*” (Alleviiuvaus kirjoittajan.)

Amen! voimme vain sanoa tämän hyväätarkoittavan ja ylevätyylisten monologin johdosta. Hannibalimme edistyy niin nopeasti, että esiintyy edessämme jo kolmannessa muodossa: ensimmäinen muoto — on taistelu itsevaltiutta vastaan, toinen — kulttuurin juurruttaminen, kolmas — kehoitukset taltuttamaan vihollista ja yritykset säikäyttää sitä „aaveella”. Voi kauhistusta! Olemme aivan samaa mieltä kunnianarvoisan hra R. N. S:n kanssa siitä, että Venäjän hallituksen tekopyhät pelkäävätkin eniten maailmassa juuri „aaveita”. Ja aivan välittömästi tämän aaveiden esiin-

manaamisen edellä kirjoittajamme, mainittuaan vallankumouksellisten voimien kasvusta ja vallankumouksellisen purkauksen lähenemisestä, huudahti: „Syväksi suruksemme näemme jo etukäteen ne hirveät uhrit ihmis- ja kulttuurivoimien hävityksen muodossa, joita tuo mieleton agressiivisvanhoillinen politiikka tulee maksamaan, jossa ei ole sen enempää poliittista järkeä kuin siveellisen puolustelun häivääkään”. Millaisen pohjattoman kuilun doktrinäärisyyttä ja ällöttävää hempeilyä tuo tuollainen loppukaneetti vallankumouksellista purkausta koskevien järkeilyjen jälkeen avaakaan eteemme! Kirjoittajalla ei ole pienintäkään käsitystä siitä, miten jättiläismäinen historiallinen merkitys olisi sillä, jos kansa Venäjällä edes kerran antaisi hyvän opetuksen hallitukselle. Sen sijaan, että herättäisitte vihaa ja suuttumusta, lietsoisitte taisteluvalmeutta ja -kiikkaa vetoamalla niihin „hirveisiin uhreihin”, joita kansa on joutunut ja joutuu uhraamaan absolutismille,— sen sijaan te vetoatte *tuleviin* uhreihin säilyttääksenne pois taistelusta. Voi teitä, herrat! Parempi on olla yleensä puhumatta „vallankumouksellisesta purkauksesta” kuin pilata nämä puheet tuollaisella loppukaneetilla. Ilmeisesti te ette haluakaan *tehdä* „suurtapahtumia”, vaan haluatte ainoastaan jaaritella „suurtapahtumain aaveista” ja jaaritellakin vain niiden „henkilöiden kanssa, joilla on pääsy valtaistuimen ääreen”.

Meidän legaalinenkin kirjallisuutemme, kuten tiettyä, on täpö täynnä tuonlaatuisia jaaritteluja aaveiden kanssa ja aaveista. Ja jotta nuo aaveet saisivat reaalisuutta, on tullut tavaksi vedota esimerkin vuoksi „suuriin reformeihin” ja veisata niille hallelujaa, joka on täynnä sovinnasta valhetta. Sensuurinalaiselle kirjailijalle pitää toisinaan antaa anteeksi nuo tuollaiset valheet, sillä muuten hän ei voi tuoda julki poliittisia uudistuspyrkimyksiään. Mutta hra R. N. S:llä ei ollut sensuuria takanaan. „Suuria reformeja”, kirjoittaa hän, „ei oltu suunniteltu byrokratian viemiseksi entistä suurempaan voittoon”. Katsokaapa, miten kartteleva tuo apologeettinen fraasi oikein on. *Kuka* „suunnitteli”? Herzenkö, Tshernyshevski, Unkovski ja nekö, jotka kulkivat heidän mukanaan? Mutta nämä miehethän vaativat verrattomasti paljon enemmän kuin mitä „reformilla” toteutettiin, ja vaatimustensa takia he joutuivat vainotuksi „suuria” reformeja toteuttaneen hallituksen taholta.— Vai hallitusko ja ne, jotka sokeasti ylistysvirsiä veisaten seurasivat hallitusta haukkuen

„kiihoittajia”? Mutta hallitus teki kaiken mahdollisen ja mahdottoman antaakseen peräksi mahdollisimman vähän, tyypistääkseen demokraattisia vaatimuksia ja tyypistääkseen niitä *nimenomaan* „byrokratian viemiseksi entistä suurempaan voittoon”. Hra R. N. S. tuntee mainiosti kaikki nämä historialliset tosiasiat ja hän hämää niitä vain sen vuoksi, että ne kumoavat täydelleen hänen hyväntahtoisen teoriansa itsevaltiaan mahdollisesta „taltuttamisesta”. Poliitikassa ei ole sijaa taltuttamiselle, ja vain ääretön yksinkertaisuus (sekä pyhä että ovela yksinkertaisuus) voi pitää talttumisenä seuraavaa ikivanhaa poliisimenetelmää: *divide et impera*, jaa ja hallitse, luovu vähäarvoisesta säilyttääksesi oleellisen, anna vasemmalla kädellä ja ota takaisin oikealla. „... „Suuria reformeja” hautoessaan ja toteuttaessaan, Aleksanteri II hallitus ei asettanut itselleen samalla tietoisesti päämääräksi — katkaista hinnalla millä hyvänsä Venäjän kansalta kaikki legaaliset tiet poliittiseen vapauteen, eikä punninnut siltä kannalta jokaista askeltaan, jokaista lakipykälää”. Se on *valetta*. Aleksanteri II hallitus asetti niin reformeja „hautoessaan” kuin niitä täytäntöönpannessaankin eteensä heti alunperin aivan tietoisin päämäärän: olla antamatta peräksi jo niihin aikoihin esitetylle poliittisen vapauden vaatimukselle. Aivan alusta alkaen ja ihan loppuun saakka se katkaisi kaikki legaaliset tiet vapauteen, sillä se vastasi vainotoimenpiteillä jopa tavallisiin anomuksiinkin, sillä se ei antanut koskaan edes puhua vapaasti vapaudesta. Hra R. N. S:n ylistysvirsiensä kumoamiseksi riittää, kun vedotaan vaikkapa ylempänä mainitsema Witten „Kirjelmässä” esitettyihin tosiasioihin. Niistä henkilöistä taas, joista Aleksanteri II hallitus oli kokoonpantu, Witte itse sanoo esimerkiksi näin: „On todettava, että 60-luvun kauden huomattavat valtiomiehet, joiden mainehikkaat nimet kiitollinen jälkipolvikin on säilyttävä muistissaan, tekivät aikoinaan niin paljon suurta, että tuskinpa heidän seuraajansa ovat niin paljon tehneetkään, ja uurastivat valtio- ja yhteiskuntajärjestelmämme uudistamiseksi vilpittömien vakaumustensa mukaisesti, rajattoman uskollisina hallitsijalleen eikä vastoin hänen pyrkimyksiään” („Kirjelmän” 67. sivu). Mikä on totta, se on totta: vilpittömien vakaumustensa mukaisesti, rajattoman uskollisina poliisikoplan johdossa olevalle hallitsijalle...

Ylläesitetyn jälkeen meitä ei enää pitäisi ihmetyttää, että hra R. N. S. puhuu äärettömän vähän kaikkein tärkeimmästä

kysymyksestä — zemstvon osuudesta taistelussa poliittisen vapauden puolesta. Paitsi tavanmukaisia viittauksia zemstvon „käytännölliseen” ja „kulttuuri”-toimintaan, hän mainitsee sivumennen sen „kasvattavasta ja poliittisesta merkityksestä”, sanoo, että „zemstvolla on poliittinen merkitys”, että zemstvo, kuten hra Witte näkee selvästi, „on vaarallinen (vallitsevalle järjestelmälle vaarallinen) vain historiallisen kehitystendenssinsä vuoksi — perustuslain ituna”. Ja näiden, aivan kuin sattumalta kieleltä kirvonneiden huomautusten päätteeksi seuraa hyökkäys vallankumouksellisia vastaan: „Me pidämme arvossa hra Witten teosta ei ainoastaan sen totuuden vuoksi, mikä siinä on sanottu itsevaltiudesta, vaan myöskin kallisarvoisena poliittisena mainetodistuksena, jonka byrokrania itse on zemstvolle antanut. Tämä todistus on mainio vastaus kaikille niille, jotka poliittisen valistuneisuuden puutteessa tahi vallankumoukselliseen fraasiin (sic!) viehättyneinä eivät ole halunneet eivätkä halua nähdä Venäjän zemstvon suurta poliittista merkitystä eikä sen legaalista kulttuuritoimintaa”. Kenellä sitä on ilmennyt, sitä valistuneisuuden puutetta tai fraasiin viehättymistä? missä ja milloin? Kenen kanssa ja minkä vuoksi hra R. N. S. on eri mieltä? Siihen ei ole vastausta, eikä kirjoittajan hyökkäys sano mitään, paitsi ehkä lausunnon hänen antipatiastaan vallankumouksellisia kohtaan, mikä on meille tunnettua artikkelin muidenkin kohtien pohjalla. Asiaa ei selitä hituistakaan seuraava vieläkin kummallisempi huomautus: „Näillä sanoilla emme lainkaan halua (!) loukata vallankumouksellisia toimihenkilöitä, joissa ei voida olla kunnioittamatta ennen kaikkea heidän siveellistä miehuuttaan taistelussa mielivaltaa vastaan”. Mitä varten tämä on sanottu? mitä sillä tarkoitetaan? Mitä yhteyttä on siveellisellä miehuudella ja sillä, ettei osata antaa arvoa zemstvolle? Hra R. N. S. joutuu totta tosiaan ojasta allikkoon: alussa hän „loukkasi” vallankumouksellisia perusteettomalla ja „nimettömällä” (s.o. mene tiedä ketä vastaan suunnatulla) syytöksellä sivistymättömyydestä ja fraasista, ja nyt „loukkaa” heitä vielä olettamuksella, että heidät voidaan pakoittaa nielaisemaan syytös sivistymättömyydestä pillerinä, kun se kullataan tunnustamalla heidän siveellinen miehuutensa. Epäselvyyden kruunaukseksi hra R. N. S. joutuu ristiriitaan omien sanojensa kanssa julistaessaan — aivan kuin yhteen ääneen

„vallankumoukselliseen fraasiin viehättyneiden” kanssa,— että „nykyinen venäläinen zemstvolaitos... ei ole poliittinen suure, joka suoranaisella voimallaan voisi herättää kenessäkään kunnioitusta, voisi peloittaa ketään... Se pystyy nipinapin säilyttämään vaatimattomat asemansa”... „Tällaiset laitokset (kuin zemstvo)... voivat sellaisinaan uhata tätä (itsevaltaista) järjestelmää vain etäisessä tulevaisuudessa ja vain maan koko kulttuurin kehityksen yhteydessä”.

VI

Yritetäänpä päästä selville tästä kysymyksestä, josta hra R. N. S. puhuu niin kiukkuisesti ja niin sisällyksettömästi. Edellä esittämämme tosiasiat osoittavat, että zemstvon „poliittinen merkitys”, t.s. sen merkitys voimatekijänä poliittisen vapauden puolesta käytävässä taistelussa, on pääasiallisesti seuraava. Ensinnäkin, tämä meidän omistavien luokkiemme (ja erikoisesti maanomistaja-ateeliston) edustajain järjestö asettaa alituisesti valinnalliset laitokset byrokraatian vastakohtaksi, saa alituisesti aikaan selkkauksia niiden välillä, näyttää joka askeleella edesvastuuttoman tsaristisen virkamiehistön taantumuksellisen luonteen, pitää yllä tyytymättömyyttä ja ruokkii itsevaltaista hallitusta vastaan esiintyvää oppositiota *. Toiseksi, zemstvot, jotka on tungettu kuin viidentenä pyöränä byrokraatian rattaisiin, pyrkivät lujittamaan asemaansa, laajentamaan merkitystään, ne pyrkivät — ja vieläpä Witten lausunnon mukaan „tiedottomasti kulkevatkin” — kohti perustuslakia anoen sitä. Sen vuoksi ne osoittautuvat hallitukselle kelpaamattomaksi liittolaiseksi tämän taistelussa vallankumouksellisia vastaan, ne pysyttelevät ystävällisen neutraliteetin kannalla vallankumouksellisia kohtaan ja tekevät näille vaikkakin välillisiä, mutta eittämättömiä palveluksia saamalla kriittisillä ajankohdilla aikaan horjuntaa hallituksen vainotoimpiteissä. On selvää, että laitosta, joka parhaassa tapauksessa on tähän mennessä kyennyt esittämään vain liberaalisia anomuksia ja noudatamaan ystävällistä neutraliteettia, ei voida pitää „suurena” eikä yleensä vähääkään itsenäisenä

* Ks. kysymyksen tämän puolen erittäin perusteellista selvitystä P. B. Axelrodin kirjassessa: „Liberaalisen ja sosialistisen demokratian historiallinen asema ja keskinäissuhde Venäjällä” (Geneve, 1898), erikoisesti ss. 5, 8, 11—12, 17—19.

poliittisen taistelun tekijänä, mutta zemstvolta ei voida kieltää sille kuuluvaa erään *aputekijän* osuutta. Tässä mielessä olemme valmiit, jos niin haluatte, jopa tunnustamaan, että zemstvo on palanen perustuslakia. — Lukija saattaa ehkä sanoa: siis te olette samaa mieltä hra R. N. S:n kanssa, joka ei sen enempää väitäkään. Ei laisinkaan. Tästä erimielisyytemme vasta alkaakin.

Zemstvo on palanen perustuslakia. Olkoon niin. Mutta se on nimenomaan sellainen palanen, jonka avulla Venäjän „yhteiskuntapiirejä” on *houkuteltu loitommalle* perustuslaista. Tämä on nimenomaan sellainen, verrattain vähämerkityksellinen asema, jonka itsevaltius on luovuttanut kasvavalle demokratiavälille säilyttääkseen itsellään tärkeimmät asemat, hajoittaakseen ja erottaakseen toisistaan ne, jotka vaativat poliittisia uudistuksia. Olemme nähneet, miten tuo erottaminen onnistui sekä 60-luvulla että vuosina 1880—1881 zemstvolle („perustuslain idulle”) osoitetun „luottamuksen” pohjalla. Kysymys zemstvon suhteesta poliittiseen vapautteen on erillinen tapaus yleiskysymyksestä, joka koskee reformien suhdetta vallankumoukseen. Ja tästä erillistapauksesta me voimme havaita bernsteiniläisen muotiteorian koko suppeuden ja järjettömyyden, tuon muotiteorian, joka asettaa vallankumouksellisen taistelun tilalle taistelun reformien puolesta, joka julistaa (esim. hra Berdjajevin suulla), että „edistyksen periaatteena on: mitä parempi, sitä parempi”. Tämä periaate on yleisessä muodossaan yhtä väärä kuin päinvastainenkin periaate: mitä pahempi, sitä parempi. Vallankumoukselliset eivät tietenkään kieltäydy milloinkaan taistelusta reformien puolesta, vaikkapa vähämerkityksellisenkin ja erillisen vihollisaseman valtaamiseksi, jos tämä asema voimistaa heidän rynnäkköään ja helpottaa täydellistä voittoa. Mutta he eivät unohda milloinkaan myöskään sitä, että on tapauksia, jolloin vihollinen luovuttaa itse määrätyn aseman erottaakseen hyökkääjät toisistaan ja murskatakseen heidät helpommin. He eivät unohda milloinkaan sitä, että vain silloin, kun aina pidetään silmällä „lopullista päämäärää”, kun „liikkeen” jokainen askel ja jokainen erillinen reformi arvioidaan yleisen vallankumoustaistelun näkökannalta, voidaan liike turvata harha-askelilta ja häpeällisiltä virheilta.

Juuri kysymyksen tätä puolta — zemstvon merkitystä itsevaltiuden *lujiittamisen* välineenä puolinaisen myönnötyksen

avulla, välineenä liberaalisten piirien vussin osan saamiseksi itsevaltiuden puolelle — ei hra R. N. S. ole lainkaan ymmärtänyt. Hän on katsonut edullisemmaksi sepittää itselleen doktrinäärisen kaavan, joka sitoo zemstvon ja perustuslain suoraviivaisesti yhteen „formulan” mukaan: mitä parempi, sitä parempi. „Kun te ensin lakkautatte zemstvolaitoksen Venäjällä”, sanoo hän Witten puoleen kääntyen, „ja sitten laajennatte yksilön oikeuksia, niin osoittautuu, että te menettätte parhaan tilaisuuden antaa maalle maltillinen perustuslaki, joka on historiallisesti kasvanut säätyvärietyksen omaavan paikallisen itsehallinnon pohjalta. Vanhoillisuuden asialle te joka tapauksessa teette hyvin pahan palveluksen”. Miten selväpiirteinen ja kaunis konseptio! Säätyvärietyksen omaava paikallinen itsehallinto — viisas vanhoillinen, jolla on pääsy valtaistuimen luo,— maltillinen perustuslaki. Sääli vain, että todellisuudessa nuo viisaat vanhoilliset ovat löytäneet zemstvon avulla useammin kuin kerran „parhaimman tilaisuuden” olla „*antamatta*” maalle perustuslakia.

Hra R. N. S:n rauhanomainen „konseptio” on vaikuttanut siihen sanamuotoonkin, johon hän on pukeutunut tunnuksensa, jolla hän päättää artikkelinsa ja joka on painettu — nimenomaan tunnuksena — uudelle riville ja lihavilla kirjaimilla: „Oikeudet ja määräysvaltainen yleisvenäläinen zemstvo!” On tunnustettava avoimesti, että tämä on yhtä alhaista liehittelyä venäläisten liberaalien laajojen joukkojen poliittisten ennakkoluulojen edessä, kuin näemme „Rabotshaja Myslillä” sen liehitellessä laajojen työläisjoukkojen poliittisia ennakkoluuloja. Meidän velvollisuutemme on nousta vastustamaan tuota liehittelyä sekä edellisessä että jälkimmäisessä tapauksessa. Se on ennakkoluuloa, ettei Aleksanteri II hallitus muka katkaissut legaalista tietä vapauteen,— että muka zemstvon olemassaolo tarjoaa parhaimman tilaisuuden antaa maalle maltillinen perustuslaki,— että muka lippuna — en sano vallankumouksellisen, vaan vaikkapa perustuslaillisenkin liikkeen lippuna,— voisi olla tunnus: „oikeudet ja määräysvaltainen zemstvo”. Se ei ole lippu, joka auttaa erottamaan viholliset liittolaisista ja kykenee antamaan liikkeelle suunnan ja johtamaan sitä, vaan se on räsy, joka vain auttaa kaikkein epäluotetuimpia henkilöitä lyöttäytymään liikkeeseen mukaan ja helpottaa hallitusta yrittämään vielä kerran selviytyä asiasta suurilla lupauksilla ja puolinaisilla refor-

meilla. Niin, ei tarvitse olla mikään profeetta ennustaakseen sen, että kun vallankumouksellinen liikkeemme saavuttaa huippukohtansa, kun liberaalinen kuohunta yhteiskuntapiireissä kymmenkertaistuu, niin hallitukseen ilmaantuu uusia Loris-Melikoveja ja Ignatjeveja, jotka kirjoittavat lippuunsa: „oikeudet ja määräysvaltainen zemstvo”. Joka tapauksessa se olisi Venäjälle kaikkein epäedullisin ja hallitukselle kaikkein edullisin lopputulos. Jos vähänkään huomattava osa liberaaleista alkaa uskoa tuohon lippuun ja siihen innostuneina ryntää selkäpuolelta „kiihoittaja”-vallankumouksellisten kimppuun, niin viimeksi mainitut voivat joutua eriste-tyiksi, ja hallitus yrittää turvata itselleen mahdollisuuden rajoittaa minimaalisiin, jonkinlaisen neuvottelevan ja aatellis-aristokraattisen perustuslain rajoittamiin myönnytyksiin. Onnistuuko tuollainen yritys,— se tulee riippumaan vallankumouksellisen proletariaatin ja hallituksen välisen ratkaisevan ottelun lopputuloksesta,— mutta siitä voidaan mennä varmasti takuuseen, että liberaalit tulevat petetyiksi. Jonkin tunnuksen avulla, senkaltaisen kuin on hra R. N. S:n esittämä („määräysvaltainen zemstvo” tai „zemstvolaisuus” j.n.e.), hallitus houkuttelee heidät kuin koiranpenikat erilleen vallankumouksellisista ja saatuaan houkutelluksi tarraa sitten niskasta kiinni ja alkaa piiskata niin sanotun taantumuksen raipoilla. Ja silloin, hyvät herrat, emme voi olla sanomatta: *niin teille pitääkin!*

Ja minkä tähden absolutismin hävittämisvaatimuksen asemesta esitetään lopputunnukseksi tuollainen maltillinen ja varovainen toivomus? Ensinnäkin, poroporvarillisen doktriinäärisyyden tähden, joka haluaa tehdä „palveluksen vanhoillisuudelle” ja uskoo, että hallitus heltyy tuollaisesta maltillisuudesta ja „talttuu” sen edessä. Toiseksi, sitä varten, että voitaisiin „liittää yhteen liberaalit”. Todellakin, tunnus: „oikeudet ja määräysvaltainen zemstvo” voi ehkä yhdistää *kaikki* liberaalit,— samoin kuin tunnus „kopeekka ruplan päälle” liittää („ekonomistien” mielestä) yhteen *kaikki* työläiset. Mutta eiköhän tuo *tuollainen* yhdistyminen vain koitune tappioksi voiton asemesta? Yhdistyminen on plus silloin, kun se nostaa yhdistettävät yhdistäjän tietoisien ja päättäväisen ohjelman tasolle. Yhdistyminen on miinus, kun se alentaa yhdistäjät joukkojen ennakkoluulojen tasolle. Ja venäläisten liberaalien suuren joukon keskuudessa on kieltämättä levinnyt hyvin laajalle se ennakkoluulo, että

zemstvo on todellakin „perustuslain itu” *, jonka „luonnollinen” rauhallinen ja asteittainen kehitys on hidastunut vain sattumalta, joidenkin moraalittomien satunnaissuosikien vehkeilyjen vuoksi, että itsevaltiaan „taltuttamiseksi” riittää, kun annetaan muutamia anomuksia, että legaalisella kulttuuritoiminnalla yleensä ja muun muassa zemstvon kulttuuritoiminnalla on „suuri poliittinen merkitys”, kun se vapauttaa ne, jotka ovat sanoissa vihamielisiä itsevaltiudelle, velvollisuudesta tukea aktiivisesti, muodossa tai toisessa, vallankumouksellista taistelua itsevaltiutta vastaan y.m., j.n.e., j.n.e. Liberaalien yhdistyminen on ehdottomasti hyödyllinen ja toivottava asia, mutta vain sellainen yhdistyminen, mikä asettaa päämääräkseen taistelun piintyneitä ennakkoluuloja vastaan eikä niiden edessä liehakoimista, poliittisen kehittyneisyytemme (oikeammin: kehittymättömyytemme) keskitason kohottamisen eikä sen hyväksymistä,— sanalla sanoen yhdistyminen illegaalisen taistelun tukemiseksi eikä opportunistisia korupuheita varten legaalisen toiminnan suuresta poliittisesta merkityksestä. Kun ei voida pitää oikeana sitä, että työläisille asetettaisiin poliittinen tunnus: „lakkovapaus” j.n.e., niin samoin ei voida pitää oikeana sitäkään, että liberaaleille asetettaisiin tunnus: „määräysvaltainen zemstvo”. *Itsevaltiuden oloissa* mikä zemstvo tahansa, olkoonpa se kuinka ultra-„määräysvaltainen” hyvänsä, tulee kiertämättömästi olemaan kehityskyvyn rujukas, ja *perustuslain oloissa* zemstvo kadottaa heti nykyisen „poliittisen” merkityksensä.

* Kysymyksessä, mitä zemstvolta voidaan odottaa, ovat mielenkiintoisia seuraavat kreivi P. V. Dolgorukovin lausunnot hänen „Listok” lehdessään, joka julkaistiin 60-luvulla (Burtsev, main. teos, ss. 64—67): „Tarkastellessamme zemstvolaitosten perussääntöjä havaitsemme taaskin sen saman, salaisen, mutta alituisesti julkisuuteen tunkeutuvan hallituksen ajatuksen — huumata jaloimellisyudellään; julistaa jylisevästi: „katsokaa, miten paljon minä teille lahjoitan!”. Mutta itse asiassa antaa mahdollisimman vähän, ja antaessaan mahdollisimman vähän pyrkii asettamaan vielä esteitä, ettei voitaisi käyttää täydellisesti sitäkään, mitä on lahjoitettu... Nykyään, itsevaltiudellisten olojen vallitessa, zemstvolaitoksista ei ole hyötyä eikä niistä voikaan olla, niillä ei tule olemaan merkitystä eikä niillä voikaan sitä olla, mutta niissä on runsaasti hedelmällisen kehityksen ituja tulevaisuutta varten... Kohtalo on luultavasti ennakkalta määrännyt uudet zemstvolaitokset olemaan Venäjän tulevan perustuslaillisen järjestelmän pohjana... Mutta siihen asti, kunnes Venäjällä saatetaan voimaan perustuslaillinen hallintomuoto, itsevaltiuden olemassaolon kaudella, kaudella, jolloin ei ole painetun sanan julkaisemisvapautta, zemstvolaitokset on tuomittu jäämään poliittiseksi aaveeksi, julkisten zemstvojäsenten *myiksi* kokouksiksi”. Näin ollen Dolgorukov ei silloinkaan, 60-luvun kuumimmalla kaudella, antautunut ylettömän optimismin valtaan. Ja siitä lähtien kuluneet 40 vuotta ovat oppettaneet meille paljon ja näyttäneet, että „kohtalon” (ja osittain hallituksenkin) tahdosta zemstvol oli ennakkolta määrätty olemaan perustana kokonaiselle sarjalle toimenpiteitä, jotka *huumaavat* perustuslaillisuuden kannattajia.

Liberaalien yhdistyminen on mahdollista kahdessa muodossa: siten, että luodaan itsenäinen liberaalinen (tietenkin illegaalinen) puolue ja siten, että liberaalien taholta järjestetään avunantoa vallankumouksellisille. Hra R. N. S. itse viittaa edelliseen mahdollisuuteen, mutta... jos nuo viittaukset tunnustetaan liberalismiin näköalojen ja mahdollisuuksien todellisiksi ilmauksiksi, niin ne eivät herätä erikoisempaa optimismia. „Ilman zemstvoa”, kirjoittaa hän, „zemstvo-liberaalien on muodostettava liberaalinen puolue tai poistuttava historian näyttämöltä järjestyneenä voimana. Olemme vakuuttuneita siitä, että kiertämättömänä tuloksena zemstvon lakkauttamisesta on oleva liberaalien järjestäytyminen illegaaliseksi, vaikkapa koko ohjelmansa ja menetelmiensä puolesta hyvinkin maltilliseksi puolueeksi”. Jos vasta „lakkauttamisen” tuloksena, niin sitten sitä saa vielä kauan odottaa, sillä ei edes Wittekään halua lakkauttaa zemstvoa, ja Venäjän hallitus pitää yleensä suurta huolta ulkokuoren säilyttämisestä silloinkin, kun sisältö on täydellisesti kuohittu pois. Se, että liberaalien puolue on oleva hyvin maltillinen,— se on aivan luonnollista, eikä porvariston piireissä kehityvältä liikkeeltä (liberaalinen puolue voi pysyä pystyssä vain tuollaisen liikkeen varassa) voida muuta odottaakaan. Mutta sittenkin, mitä tuon puolueen toimintaan, sen „menetelmiin” pitäisi sisältyä? Hra R. N. S. ei selitä sitä. „Itse puolestaan”, sanoo hän, „illegaalinen liberaalinen puolue järjestönä, joka muodostuu kaikkein maltillisimmista ja vähiten toimeliaista oppositioaineksista, ei voi kehittää mitään erittäin laajaa eikä erittäin voimaperäistä toimintaa”... Meidän nähdäksemme liberaalinen puolue voisi aivan hyvin kehittää sekä laajan että voimaperäisen toiminnan jollain määrättyllä toimialalla, vaikkapa se sitten olisikin paikallisten ja pääasiallisesti zemstvojen etujen puitteisiin rajoittunutta toimintaa,— mainitsemme esimerkiksi poliittisten paljastusten järjestämisen... „Mutta kun on olemassa sellaista toimintaa muiden puolueiden, varsinkin sosialidemokraattisen tai työväenpuolueen taholta, saattaa liberaalinen puolue — tekemättä edes suoranaista sopimustakaan sosialidemokraattien kanssa — osoittautua sangen vakavaksi tekijäksi”... Aivan oikein, ja lukija luonnollisesti odottaa, että kirjoittaja vaikkapa aivan yleispiirteisesti viitoittaisi tämän „tekijän” toiminnan. Mutta sen asemesta hra R. N. S. kuvaillee vallankumouksellisen sosialidemokratian kasvua ja sanoo

lopuksi: „Kun on olemassa voimakas poliittinen liike... saat-
taa vähänkin järjestyneellä liberaalisella oppositiolla olla
suuri poliittinen osuus: taitavaa taktiikkaa noudattaen
maltilliset puolueet hyötyvät aina äärimmäisten yhteiskunta-
ainesten välisestä kärjistyvistä taistelusta”... Siinä kaikki!
„Tekijän” (joka on jo ehtinyt muuttua puolueesta „opposi-
tioksi”) „osuus” sisältyykin taistelun kärjistymisestä „hyöty-
miseen”. Ei sanaakaan liberaalien osallistumisesta taiste-
luun, mutta liberaaleille koituvasta hyödystä sen sijaan on
mainittu. Sitä voidaan sanoa ennustukselliseksi harhalau-
seeksi...

Venäjän sosialidemokraatit eivät ole milloinkaan sulkeneet
silmittäänsä siltä, että poliittinen vapaus, jonka puolesta he
ennen kaikkea taistelevat, tuottaa hyötyä *ennen kaikkea*
porvaristolle. Vain sosialisti, joka on vajonnut utopismiin
tai taantumuksellisen narodnikkilaisuuden pahimpiin
ennakkoluuloihin, voisi nousta tämän perusteella vastusta-
maan itsevaltiutta vastaan käytävää taistelua. Porvaristo
käyttää vapautta hyväkseen levätäkseen laakereilla,— prole-
tariaatti tarvitsee ehdottomasti vapautta kehittääkseen täy-
teen laajuuteen taistelunsa sosialismin puolesta. Ja sociali-
demokratia tulee käymään järkähtämättä vapautustaistelua,
olkoonpa porvariston yksien taikka toisten kerrosten suhde
tähän taisteluun millainen hyvänsä. Poliittisen taistelun
etujen kannalta meidän on kannatettava jokaista oppositiota
itsevaltiuden harjoittamaa sortoa vastaan, ilmenipä se mistä
syystä hyvänsä ja missä yhteiskuntakerroksessa tahansa.
Sen tähden meille ei ole lähimainkaan yhdentekevää yleensä
liberaalisen porvaristomme ja muun muassa zemstvomies-
temme oppositio. Jos liberaalit kykenevät järjestäytymään
illegaaliseksi puolueeksi, niin sitä parempi, me tulemme ter-
vehtimään poliittisen itsetietoisuuden kasvua omistavissa
luokissa, tulemme tukemaan heidän vaatimuksiaan, yri-
tämme tehdä niin, että liberaalien ja sosialidemokraattien
toiminta molemmin puolin täydentäisi toinen toistaan*.
Eivät kykene—niin siinäkin (paljon uskottavam-

* Näiden rivien kirjoittaja on joutunut mainitsemaan liberaalisen puolueen
hyödyllisyydestä neljä vuotta sitten, „Narodnoje pravo” puolueen³⁰ johdosta. Ks.
„Venäjän sosialidemokraattien tehtävät” (Geneve, 1898): „...Mutta jos tuossa puo-
lueessa („Narodnoje pravo” puolueessa) on muitakin kuin naamiaispoliitikkoja, jos
siinä on todellisia ei-sosialistisia poliitikkoja, ei-sosialistisia demokraatteja, niin
silloin tuo puolue voi tuottaa tuntuvaa hyötyä pyrkimällä lähentymään porvaris-
tomme poliittisesti oppositiossa olevia aineksia...” (s. 26). (Ks. Teokset, 2. osa,
ss. 320—321. Toim.)

massa) tapauksessa me emme „viittaa kintaalla” liberaaleille, vaan yritämme lujittaa yhteyksiä eri henkilöihin, tutustuttaa heitä liikkeeseemme, tukea heitä paljastamalla työväenlehdistöissä kaikkia ja kaikenlaisia hallituksen halpamaisia tekoja ja paikallisten viranomaisten vehkeilyjä, yritämme saada heidät tukemaan vallankumouksellisia. Tämänkaltaisia vastavuoroisia palveluksia liberaalien ja sosialidemokraattien kesken tehdään nykyäänkin, niitä on vain laajennettava ja lujitettava. Mutta aina valmiina näihin vastavuoroisiin palveluksiin me emme silti koskaan emmekä missään tapauksessa luovu päättäväisestä taistelusta niitä harhaluuloja vastaan, joita on niin paljon Venäjän poliittisesti kehittymättömissä yhteiskuntapiireissä yleensä ja niin myöskin Venäjän liberaalisissa piireissä. Hiukan muuttaen Marxin tunnettua lausetta vuoden 1848 vallankumouksesta me voimme itse asiassa sanoa Venäjänkin vallankumouksellisuudesta, että sen edistys ei sisälly joidenkin myönteisten saavutusten hankkimiseen, vaan vahingollisista harhaluuloista vapautumiseen³¹. Olemme vapautuneet anarkismin ja narodnikkilaisen sosialismin harhaluuloista, politiikan ylenkatsomisesta, Venäjän omaperäiseen kehitykseen uskomisesta, siitä vakaumuksesta, että kansa on valmis vallankumoukseen, vallan anastamisteoriasta sekä teoriasta sankarillisen intelligenssin kaksinkamppailusta itsevaltiutta vastaan.

Liberaalimmekin olisi jo aika vapautua siitä teoreettisesti kerrassaan mitä epäpätevimmästä ja käytännöllisesti kaikkein sitkeähenkisimmästä harhaluulosta, että vielä on muka mahdollista sopimuksenhierominen Venäjän itsevaltiuden kanssa, että jokin zemstvo on muka perustuslain itu, että tämän viimeksi mainitun vilpittömät kannattajat muka voivat täyttää Hannibalin valansa kärsivällisellä legaalilla toiminnalla ja kärsivällisillä kehoituksilla taltuttamaan vihollista.

ARVOKAS TUNNUSTUS

Työväen liikehtimiset viime aikoina ovat jälleen pakottaneet kiinnittämään kaikkialla suurta huomiota puoleensa. Hallitsevat piiritkin ovat tulleet rauhattomiksi, oikein tosissaan rauhattomiksi: se voidaan nähdä siitä, että ne ovat katsoneet välttämättömäksi „rangaista” yhden viikon julkaisemiskiellolla jopa sellaistaakin äärimmäisen valtiolle luotettavaa, aina esivaltaa imartelevaa sanomalehteä kuin „Novoje Vremjaa”³² sen 9051. numerossa (toukokuun 11 pnä) julkaistun kirjoituksen takia, jonka otsikkona oli: „Työväen mellakoiden johdosta”. Rangaistus ei ole tietenkään aiheutunut tämän artikkelin sisällöstä, joka uhkuu mitä parhaita tunteita hallitusta kohtaan, mitä vilpittömintä huolenpitoa sen eduista. Vaaralliseksi on katsottu näiden „yhteiskuntapiirejä kuohuttavien” tapahtumien kaikkalainen käsittely, kaikkalainen mainintakin niiden leviämisestä ja niiden tärkeydestä. Alempana esittämämme salainen kierto- kirje (myös toukokuun 11 päiväältä)³³ siitä, että artikkeleja, joissa puhutaan mellakoista tehtaissamme ja työmailla sekä työläisten suhteesta isäntiin, voidaan julkaista *vain poliisidepartementin luvalla*, todistaa paremmin kuin mitkään lausunnot, missä määrin hallitus itse on taipuvainen pitämään työväen liikehtimisiä valtiollisesti tärkeänä tapahtumana. Ja „Novoje Vremjan” artikkeli on erittäin mielenkiintoinen juuri sen vuoksi, että siinä hahmotellaan kokonainen valtiollinen ohjelma, joka oikeastaan sisältyy kokonaisuudessaan siihen, että tyytymättömyys on tukahdutettava muutamien vähäisten ja osittain valheellisten anti-palojen avulla, jotka on varustettu kirkuvilla kylteillä hol-

houksesta, sydämellisyydestä y.m. ja jotka antavat aihetta voimistaa valvontaa virkamiehistön taholta. Mutta tämä ohjelma, joka ei ole uusi, olennoi nykyisten valtiomiesten voidaanpa sanoa „suurinta” viisautta eikä ainoastaan Venäjällä, vaan Lännessäkin: yhteiskunnassa, joka perustuu yksityisomistukseen ja miljoonien omistamattomien ja työtätekevien alistamiseen pienen pohattakoplan orjuuteen, hallitus ei voi olla olematta riistäjien mitä uskollisin ystävä ja liittolainen, heidän herruutensa uskollisin vartija. Ja voidakseen olla luotettu vartija, eivät meidän aikanamme riitä yksin tykit, pistimet ja nagaikat: on yritettävä uskotella riistetyille, että hallitus on luokkien yläpuolella, ettei se palvele aateliston ja porvariston etuja, vaan oikeudenmukaisuuden etuja, että se pitää huolta heikkojen ja köyhien puolustamisesta rikkaita ja voimakkaita vastaan j.n.e. Napoleon III Ranskassa, Bismarck ja Wilhelm II Saksassa ovat uhranneet aika paljon työtä tällaiseen työläisten liehittelyyn. Mutta Euroopassa, jossa on olemassa enemmän tai vähemmän vapaa sanomalehdistö ja kansan edustus, vaali-taistelu ja lopullisesti muotoutuneet poliittiset puolueet, on kaikki nämä kaksinaamaiset vehkeilyt paljastettu liian nopeasti. Aasiassa, ja siinä luvussa myös Venäjällä, kansanjoukot ovat niin kiusattuja ja sivistymättömiä ja ennakkoluulot, jotka pitävät yllä uskoa tsaari-isään, ovat niin voimakkaita, että tuonkaltaisilla vehkeilyillä on suuri menestys. Ja nyt eräänä varsin luonteenomaisena tunnusmerkkinä siitä, että Venäjällekin jo tunkeutuu eurooppalainen henki, on tällaisen politiikan epäonnistuminen viimeisten 10—20 vuoden aikana. Tähän politiikkaan on turvauduttu monen monituiset kerrat, ja aina on osoittautunut, että muutaman vuoden kuluttua jonkin työläisiä koskevan „holhous”- (muka holhous-) lain säätämisen jälkeen, asia on jälleen palautunut entiseen tilaansa — tyytymättömien työläisten luku on suurentunut, kuohunta kasvanut, liikehtimiset voimistuneet — ja taas vedetään melulla ja ryminällä esiin „holhous”-politiikka, jylistään komeita korulauseita työläisten sydämellisestä holhoamisesta, julkaistaan jokin laki, jossa on lantin arvosta apua työläisille ja kokonaisen ruplan arvosta tyhjiä ja valheellisia sanoja, — ja muutaman vuoden kuluttua toistuu taas vanha juttu. Hallitus häärii ja hyörii kuin hullu myllyssä, se ponnistelee kaikin voimin tukkiakseen milloin yhtäällä, milloin toisaalla työläisten

tyytymättömyyden joillakin lumpuilla,— mutta tyytymättömyys purkautuu esiin toisessa paikassa ja entistä voimakkaammin.

Todellakin, palauttakaapa mieleenne suurimmat merkkitapaukset, jotka kuvaavat „työväenlainsäädännön” historiaa Venäjällä. 70-luvun lopulla Pietarissa puhkeaa hyvin suuria lakkoja, sosialistit tekevät yrityksen käyttää tilaisuutta hyväkseen agitaation voimistamiseksi. Aleksanteri III liittyy niin sanottuun „kansan”-politiikkaansa (mutta itse asiassa aatelis- ja poliisipolitiikkaan) tehdaslainsäädännön. Vuonna 1882 muodostetaan tehdastarkastus, joka alkuaikoina jopa julkaisi selostuksiaankin. Nuo selostukset eivät tietenkään olleet hallitukselle mieleen, ja se *lopetti niiden julkaisemisen*. Tehdasvalvontaa koskevat lait osoittautuivat nimenomaan lumpuiksi. Koittaa vuosi 1884—1885. Teollisuudessa puhjennut pula aiheuttaa äärettömän suurta työläisten liikehtimistä ja useita mitä myrskyisimpiä lakkoja keskisellä alueella (erikoisen merkittävä oli Morozovin lakko). Taas nostetaan esiin „holhous”-politiikka,— tällä kertaa sitä nostaa erittäin voimakkaasti esiin Katkov „Moskovskije Vedomostissa”³⁴. Katkov on vimmoissaan siitä, kun Morozovin tehtaan lakkolaiset jätettiin valamiestoikeuden tuomittaviksi, hän nimittää sataa ja yhtä kysymystä, jotka oikeus asetti valamiesten ratkaistavaksi, „sadaksi yhdeksi kunnialaukukseksi Venäjällä esiin astuneen työväenkysymyksen kunniaksi”, mutta samalla hän vaatii, että „valtio” asettuisi puolustamaan työläisiä ja kieltäisi ne hävyttömät sakot, jotka olivat saaneet Morozovin kutojat lopulta kiukustumaan. Julkaistaan vuoden 1886 laki, joka voimistaa moninkertaisesti tehdasvalvontaa ja kieltää tehtailijan hyväksi perityt mielivaltaiset sakot. Kuluu kymmenen vuotta,— ja taas tapahtuu työväen liikehtimisten uusi purkaus. Vuoden 1895 lakot ja varsinkin äärettömän valtava vuoden 1896 lakko panevat hallituksen vapisemaan (erikoisesti sen vuoksi, että nyt jo sosialidemokraatit käyvät järjestelmällisesti käsi kädessä työläisten kanssa), ja hallitus julkaisee ennennäkemättömän nopeasti (kesäkuun 2 p:nä 1897) „holhous”-lain työpäivän lyhentämisestä; tätä lakia käsitelleessä valiokunnassa sisäasiain ministeriön virkamiehet, ja siinä luvussa myöskin poliisidepartementin johtaja, huusivat täyttä kurkkua: on välttämätöntä, että tehdastyöläiset näkisivät hallituksessa vakinaisen puolustajansa, oikeudenmukaisen ja hyväsydä-

misen suojelijansa (ks. kirjasta: „Vuoden 1897 kesäkuun 2 päivän lakia koskevat salaiset asiakirjat”³⁵). Mutta samanaikaisesti holhouslakia kaikin tavoin salaviikkaa typistetään ja kumotaan tuon samaisen hallituksen käskykirjeillä. Alkaa uusi teollisuuspula,— työläiset tulevat sadannen keran vakuuttuneiksi siitä, etteivät poliisihallituksen minkäänlaiset „holhoukset” voi antaa heille tuntuvaa helpotusta eikä vapautta itse huolehtia itsestään,— taas uusia liikehtimisiä ja katutaisteluja,— hallitus on jälleen levoton,— uusia poliisipuheita „valtiollisesta holhouksesta”, joita tällä kertaa toimitetaan „Novoje Vremja” lehdessä. Hyvät herrat, eikö teitä edes kyllästytä kantaa seulalla vettä?

Ei, hallitus ei tietenkään kyllästy milloinkaan toistamaan yrityksiään säikäyttää leppymättömiä työläisiä ja houkutella jollain antipaloilla puolelleen niitä, jotka ovat heikompia, tyhmempiä ja pelkurimaisempia. Mutta emme mekään kyllästy milloinkaan paljastamaan näiden yritysten todellista tarkoitusta, paljastamaan niitä „valtio”-miehiä, jotka tänään kirkuvat holhouksesta, sen jälkeen kun he eilen käskivät sotilaita ampumaan työläisiä,— jotka eilen julistivat olevansa oikeudenmukaisia ja suosivansa työläisiä, mutta tänään kaappaavat yhtenäen kiinni ja raahaavat poliisirangaistuksiin ilman oikeudenkäyntiä parasta väkeä sekä työläisten että sivistyneistön keskuudesta. Ja sen vuoksi katsomme tarpeelliseksi pysähtyä tarkastelemaan „Novoje Vremjan” „valtiollista ohjelmaa” ennakoita, ennen kuin ilmestyy vielä jokin uusi „holhous”-laki. Ja ne tunnustuksetkin, joita sisäpolitiikkamme alalla niin „arvovaltainen” äänenkannattaja tässä yhteydessä tekee, ansaitsevat huomiota.

„Novoje Vremjan” on pakko tunnustaa, että „surkuteltavat ilmiöt työväenkysymyksen alalla” eivät ole mikään sattuma. Tietysti siihen ovat syyssä sosialistitkin (lehti karttaa tätä kauheata sanaa pitäen parempana puhua hillitysti „vahingollisista valeopeista”, „valtionvastaisten ja yhteiskuntavastaisten aatteiden propagoimisesta”), mutta... mutta minkä vuoksi sitten nimenomaan sosialisteilla on menestystä työläisten keskuudessa? „Novoje Vremja” ei tietenkään jätä käyttämättä tilaisuutta säntiäkseen työläisiä: nämä ovat niin „kehittymättömiä ja moukkamaisia”, että kuuntelevat mieluummin poliisien hyvinvoinnille vahingollista sosialistien aatteiden julistamista. Syyllisiä ovat siis sekä sosialistit

että työläiset,— ja näitä syyllisiä vastaan santarmit ovatkin jo ammoisista ajoista käyneet vimmittua sotaa täyttäen heillä vankilat ja karkoituspaiikat. Mutta se ei auta. Ilmeisesti *tehdastyöläisten asemassa* on sellaisia *olosuhteita*, joiden „nykyinen tila herättää ja pitää yllä tyytymättömyyttä” ja siten „edistää” sosialismin „menestystä”. „Tehdastyöläisen raskas työ äärettömän epäsuotuisissa elämänoloissa antaa hänelle vain sen verran, että hengissä pysyy niin kauan kuin hän jaksaa työtä tehdä, mutta kaikenlaisten sattumien kohdatessa, jolloin hän jää pitemmäksi tai lyhemmäksi ajaksi työttä, hän joutuu siihen avuttomaan asemaan, josta esimerkiksi joku päivä sitten lehdissä kerrottiin Bakun naftalähteiden työläisistä”. Näin ollen hallituksen kannattajain on myönnettävä, että sosialismin menestys johtuu työläisten todella huonosta asemasta. Mutta se tunnustetaan sangen epämääräisesti ja vältellen, sellaisin varauksin, jotka osoittavat selvästi, ettei tämänkaltaisilla ihmisillä voikaan olla edes pienintäkään aikomusta koskea kapitalistien „pyhään omistukseen”, joka pitää työläisiä sarron alla. „Valitettavasti”, kirjoittaa „Novoje Vremja”, „me tunnemme liian vähän todellista asiaintilaa työväenkysymyksen alalla meillä Venäjällä”. Niin, valitettavasti! Ja „me” tunnemme sitä vähän juuri sen vuoksi, että sallimme poliisihallituksen pitää orjuudessa koko lehdistöä, tukkia suun jokaiselta reheliiseltä ruokottomuksiemme paljastukselta. Mutta sen sijaan „me” yritämme kohdistaa työmiehen vihan „muukalaisiin” eikä aasialaiseen hallitukseen: „Novoje Vremja” langettaa syyn „tehtaiden muukalaisen johtajiston” niskoille, nimittää niitä „raaoksi ja ahneiksi”. Tuollaisella tempulla voidaan saada onkeen vain kaikkein kehittymättömimpiä ja pimeimpiä työläisiä, jotka luulevat koko kurjuuden johtuvan „saksimmista” tai „jutkusta” ja jotka eivät tiedä, että sekä saksalaiset että juutalaiset työläiset liittyvät myös yhteen taistellakseen saksalaisia ja juutalaisia riistäjiään vastaan. Ja nekin työläiset, jotka eivät tätä tiedä, näkevät tuhansista tapauksista, että kaikkein „ahneimpia” ja kursailemattomimpia ovat venäläiset kapitalistit, että kaikkein „raaimpia” ovat Venäjän poliisilaitos ja Venäjän hallitus.

Mielenkiintoinen on sekin „Novoje Vremjan” valittelu, ettei työläinen ole enää niin tietämätön ja nöyrä kuin talonpoika. „Novoje Vremja” murehtii sitä, että työläinen „erka-

nee maalaispesistään”, että „tehdasseuduilla kasautuu sekalaisia joukkoja”, että „maalainen irtaantuu maaseudustan vaatimattomine (siinäpä se asian ydin onkin), mutta itsenäisine yhteiskunnallis-taloudellisine etuineen ja suhteineen”. Totta tosiaan, miten sitä voisi olla murehtimatta? „Maalainen” on sidottu pesäänsä, ja tämän pesänsä kadottamisen pelosta hän ei uskalla esittää tilanherralleen vaatimusta eikä säikäyttää tätä lakolla j.n.e.; maalainen ei tiedä, millainen komento on muualla, häntä kiinnostaa vain oma kyläpahasensa (siksi ne hallituksen kannattajat puhuvatkin maalaisen „itsenäisistä eduista”; kyllä kana ortensa tietää eikä työnnä nokkaansa politiikkaan — mikä voisi olla esivallalle sen mieluisampaa?) — ja tässä kylässä paikallinen nylkyri, tilanherra tai kulakki, tuntee kaikki järjestään, ja kaikki ovat jo isiltään ja vaareiltaan oppineet alistuvaisen orjanopin eikä ole kuka herättäisi heissä tietoisuutta. Mutta tehtaalla väki on „sekalaista”, se ei ole pesään sidottua (samapa tuo, missä töitä tekee), se on nähnyt yhtä ja toista, se on rohkeata ja sitä kiinnostavat kaikki maailman asiat.

Tästä katkerasta muuttumisesta huolimatta, että vaatimaton talonpoika muuttuu tietoiseksi työläiseksi, meidän neropatit poliisivirkailijamme toivovat voivansa vieläkin petkuttaa työläisjoukkoja „valtion holhouksella työläisten elinolojen parantamisesta”. „Novoje Vremja” tukee tätä toivoa seuraavalla kuluneella järkeilyllä: „Kapitalismi, joka Länessä on ylväs ja kaikkivoipa, on meillä toistaiseksi vielä heikko lapsi, joka voi kävellä vain kannatuksen varassa, ja hallitus taluttaa sitä kannatusnauhasta”... Tuota vanhaa veisua virkavallan kaikkivoipaisuudesta tuskin kukaan muu enää uskoo kuin ehkä vaatimaton talonpoika! Työläinen taas näkee liiankin usein, miten kapitalistit „taluttavat kannatusnauhasta” poliiseja ja hengenmiehiä, sotilas- ja siviilivirkailijoita. Ja niinpä,— jatkaa „Novoje Vremja”,— koko juttu on siinä, että hallitus „vaatisi jyrkästi” työläisten elinolojen parantamista, s.o. vaatisi tehtailijoilta tätä parannusta. Näettekös, miten yksinkertaista: káskee vain — ja asia on reilassa. Mutta se on yksinkertaista vain sanoissa, teoissa sen sijaan kapitalistit eivät täytä vuosikymmeniin esivallan määräyksiä, ei edes kaikkein „vaatimattomimpiakaan”, sellaisia kuin sairaaloiden järjestämistä tehtaiden yhteyteen. Eikä hallitus rohkenekaan vaatia

kapitalisteilta mitään vakavaa, rikkomatta „pyhää” yksityisomistusta. Eikä hallitus haluakaan työläisten elinolojen vakavaa parantamista, sillä se on itse tuhansissa tapauksissa isäntä, se pettää laskuissa ja ahdistaa niin Obuhovin tehtaan kuin satojen muidenkin tehtaiden työläisiä sekä kymmeniä tuhansia postilaitoksen ja rautateiden virkailijoita y.m., y.m. „Novoje Vremja” tuntee itsekkin, ettei kukaan usko hallituksemme määräyksiin, ja se yrittää löytää itselleen tukinojaa ylevistä historiallisista esimerkeistä. Tämä pitää tehdä,—sanoo se työläisten elinolojen parantamisesta,— „samaa tapaan kuin hallitus otti puoli vuosisataa sitten käsiinsä talonpoikaiskysymyksen pitäen ohjeenaan sitä viisasta vakaumusta, että parempi on uudistuksilla ylhäältä käsin ehkäistä niiden vaatiminen alhaalta kuin odotella tätä viimeksi mainittua”.

Sepä on todella arvokas tunnustus! Talonpoikain vapautuksen edellä tsaari vihjaili aatelistolle kansan kapinasta sanoen: parempi on vapauttaa ylhäältä käsin kuin odottaa, kunnes alkavat itse vapauttaa itseään alhaalta käsin. Ja nyt hallitukselle palvelushaluinen sanomalehti tunnustaa, että työläisten mieliala herättää siinä yhtä suurta kauhua kuin talonpoikain mieliala „vapauden edellä”. „Parempi ylhäältä kuin alhaalta käsin”! Itsevaltiuden sanomalehtilakeijat erehtyvät pahasti, kun he näkevät „yhtäläisyyttä” silloisten ja nykyisten uudistusvaatimusten välillä. Talonpojat vaativat silloin maaorjuuden lakkauttamista, mutta heillä ei ollut mitään tsaarivaltaa vastaan ja he uskoivat tsaariin. Työläiset ovat kapinamielellä ennen kaikkea ja eniten hallitusta vastaan, työläiset näkevät, että heidän oikeudetön asemansa poliisi-itsevaltiuden edessä sitoo heitä käsistä ja jaloista taistelussa kapitalisteja vastaan, ja työläiset vaativat sen vuoksi vapautta hallituksen omavaltaisuudesta ja hallituksen ilkeivaltaisuuksista. Työläisetkin ovat levottomia „vapauden edellä”,—mutta se tulee olemaan vapautta koko kansalle, joka tempaa despotismilta väkisin poliittisen vapauden.

* * *

Tiedättekö, millaisella suurenmoisella reformilla halutaan tukahduttaa työläisten tyytymättömyys ja osoittaa heille „valtion holhousta”? Jos uskotaan melko itsepintaisia huhuja, niin finanssiasiaain ministeriön ja sisäasiain minis-

teriön välillä on käynnissä taistelu: jälkimmäinen vaatii tehdastarkastuksen siirtämistä sen hallintaan vakuutellen, että silloin tehdastarkastus tulee vähemmän myötäilemään kapitalisteja ja pitämään enemmän huolta työläisistä ehkäisten siten liikehtimiset. Työläiset valmistautukoot tsaarin uuteen armonosoitukseen: tehdastarkastajat pukevat ylleen uudet univormut ja heidät pannaan toisen viraston kirjoille (varmaankin korottaen palkkaa) ja kaiken lisäksi sen saman viraston kirjoille, joka on niin kauan ja niin lempeästi (varsinkin poliisidepartementti) pitänyt huolta työläisistä.

„Iskra” № 6,
heinäkuu 1901

Julkaistaan „Iskra” lehden
tekstin mukaan

PULAN OPETUKSET

Miltei kaksi vuotta on jo jatkunut kauppa- ja teollisuus-pula. Ja nähtävästi se paisuu yhä laajemmaksi vallaten uusia teollisuusaloja, leviää uusille seuduille ja uudet pankkiromahdukset kärjistävät sitä. Sanomalehtemme on viime vuoden joulukuusta lähtien joka numerossaan maininnut tavalla tai toisella pulan kehityksestä ja sen turmiollisesta vaikutuksesta. On aika asettaa yleiskysymys tämän ilmiön syistä ja merkityksestä. Venäjälle tämä ilmiö on verrattain uusi, niinkuin on uutta koko kapitalismimmekin. Vanhoissa kapitalistisissa maissa taas, s.o. sellaisissa maissa, joissa suurin osa valmisteista tuotetaan myytäväksi, joissa työläisten enemmistöllä ei ole maata eikä työvälineitä, vaan se myy työvoimaansa palkkautuen vieraisiin talouksiin, palkkautuen maan, tehtaat, koneet y.m. omistaville yksityisomistajille,— kapitalistisissa maissa pula on vanha ilmiö, joka toistuu aika ajoin niinkuin kroonillisen taudin kohtaukset. Sen vuoksi pulat voidaan etukäteen ennustaa, ja kun kapitalismi alkoi Venäjällä kehittyä erittäin nopeasti, niin tämänkin pula jo ennustettiin sosialidemokraattisessa kirjallisuudessa. Vuoden 1897 lopulla kirjoitetussa kirjassessa „Venäjän sosialidemokraattien tehtävät” sanottiin: „Nykyään me elämme nähtävästi sitä kapitalistisen jakson (täyskierron, jossa toistuvat yhdet ja samat tapahtumat niinkuin toistuvat talvi ja kesä) vaihetta, jolloin teollisuus „kukoistaa”, kauppa käy vilkkaasti, tehtaat työskentelevät täyttä päätä ja lukemattomia uusia tehtaita, uusia liikelaitoksia, osakeyhtiöitä, rautatielaitoksia j.n.e., j.n.e. ilmestyy kuin sieniä sateella. Ei tarvitse olla profeetta voidakseen ennustaa kiertämättömäksi (enemmän tai vähemmän jyrkän)

romahduksen, joka on seuraava tätä teollisuuden „kukoistusta”. Sellainen romahdus tuhoaa joukoittain pikkuisäntiä, heittää joukoittain työläisiä työttömien riveihin” *... Ja romahdus on tullut — niin jyrkkä, ettei Venäjällä ole sel-laista vielä nähty. Mistä se sitten riippuu tämä kapitalistisen yhteiskunnan kauhea kroonillinen tauti, joka uusiutuu niin säännöllisesti, että se voidaan etukäteen ennustaa?

Kapitalistinen tuotanto ei voi kehittyä muuten kuin hyp-päyksittäin, kaksi askelta eteenpäin ja askel (toisinaan kokonaista kaksikin askelta) taaksepäin. Kuten jo huomautimme, kapitalistinen tuotanto on tuotantoa myyntiä varten, tavaroiden tuotantoa markkinoille. Mutta tuotannosta määräävät yksityiset kapitalistit, kukin erikseen, eikä kukaan voi tarkalleen tietää, nimenomaan kuinka paljon ja mitä tuotteita nimenomaan markkinoilla tarvitaan. Tuotetaan summamutikassa pitäen huolta vain siitä, että päästäisiin edelle toisista. On aivan luonnollista, että tuotettujen tavaroiden määrä voi olla vastaamatta markkinatarvetta. Ja tämä mahdollisuus on erittäin suuri silloin, kun valtavat markkinat äkkiä laajenevat ulottuen uusille, ennentuntemattomille ja äärettömän laajoille alueille. Juuri näin oli asia-laita hiljattain kokemamme teollisuuden „kukoistuksen” alkaessa. Koko Euroopan kapitalistit ojensivat kyntensä satojen miljoonien asuttamaan maanosaan, Aasiaan, jossa siihen saakka vain Intia ja pieni osa reunamaita oli ollut läheisesti sidottu maailmanmarkkinoihin. Kaspiantakainen rautatie alkoi „avata” pääomalle pääsyä Keski-Aasiaan, „Suuri Siperian rata” (suuri ei ainoastaan pituudeltaan, vaan myös sen rakentajain harjoittaman valtion rahojen ylettömän rosvoamisen kannalta, sitä rakentaneiden työläisten rajattoman riistämisen kannalta) avasi pääsyn Siperiaan, Japani alkoi muuttua teolliseksi kansakunnaksi ja yritti murtaa aukkoa Kiinan muuriin löytäen sellaisen herkkupalan, johon Englannin, Saksan, Ranskan, Venäjän ja vieläpä Italiankin kapitalistit iskivät heti hampaansa. Jättiläismäisten rautateiden rakentaminen, maailmanmarkkinain laajeneminen ja kaupankäynnin kasvu — kaikki tämä sai aikaan teollisuuden odottamattoman elpymisen, uusien liikeyritysten kasvun, hurjan menekkimarkkinoiden tavoittelun, voiton tavoittelun, uusien yhtiöiden perustamisen,

* Ks. Teokset, 2. osa, s. 322. Toim.

uusien suurten pääomamäärien sijoittamisen tuotantoon, pääomien, jotka ovat osaksi pikkukapitalistienkin vähäisistä säästöistä koottuja. Eipä ihme, että tämä yleismaailmallinen ja hurja uusien tuntemattomien markkinoiden tavoittelu on johtanut valtavaan romahdukseen.

Selvän käsityksen saamiseksi tästä kilpataistelusta on otettava huomioon, millaisia jättejä siihen osallistui. Kun sanotaan: „erilliset tuotantolaitokset”, „yksityiset kapitalistit”, niin usein unohdetaan, että itse asiassa nämä sanonnat eivät ole tarkkoja. Erilliseksi ja yksityiseksi on itse asiassa jäänyt vain voiton itselleen omistaminen, kun taas itse tuotanto on tullut yhteiskunnalliseksi. Jättiläismäiset romahdukset ovatkin käyneet mahdollisiksi ja kiertämättömiksi vain sen vuoksi, että mahtavat *yhteiskunnalliset* tuotanto-voimat ovat joutuneet vain voittoa janoavan pohattakoplan määräysvaltaan. Selitämme sitä esimerkiksi Venäjän teollisuudesta. Viime aikoina on pula levinnyt nafta-alallekin. Ja tällä teollisuusalalla hääräilevät esimerkiksi sellaiset liikeyritykset kuin „Nobel-veljesten naftatuotannon osakeyhtiö”. Vuonna 1899 yhtiö myi 163 milj. puutaa naftatuotteita 53½ milj. ruplan arvosta, mutta vuonna 1900 jo 192 milj. puutaa 72 milj. ruplan arvosta. Vuodessa tuotanto lisääntyi yhdessä liikeyrityksessä 18½ milj. ruplalla! Tällainen „yksi liikeyritys” pysyy pystyssä kymmenien ja satojen tuhansien työläisten yhdistetyllä työllä, työläisten, jotka hankkivat naftaa, jalostavat sitä, toimittavat sitä määräpaikkoihin naftajohtoja pitkin, rautateitse, meritse ja jokia pitkin, työläisten, jotka rakentavat sitä varten välttämättömiä koneita, varastoja, materiaaleja, lotjia, laivoja y.m. Kaikki nämä kymmenet tuhannet työläiset tekevät työtä koko yhteiskunnan hyväksi, mutta heidän työstään määrää pieni kourallinen miljonäärejä, joka ottaa omakseen kaiken sen voiton, minkä tämä joukkojen järjestynyt työ tuottaa. (Nobel-yhtiö sai v. 1899 puhdasta voittoa 4 milj. rpl. ja v. 1900 — 6 milj. rpl., joista osakkeenomistajat saivat 1.300 rpl. jokaista 5.000 rpl. osaketta kohden, ja viisi hallinnon jäsentä sai *palkintoina* 528.000 ruplaa!). Kun muutamia tällaisia liikeyrityksiä ryntää hurjaan ajojahtiin kaapatukseen sijan jossain tuntemattomilla markkinoilla, niin onko ihme, että on tullut pula?

Eikä siinä vielä kaikki. Jotta tuotantoyrityksestä saataisiin voittoa, on myytävä tavarat, löydettävä ostajia. Ja

ostajana pitää olla koko väestöjoukkojen, sillä äärettömät tuotantolaitokset valmistavat röykkiöittäin uusia tuotteita. Mutta kaikissa kapitalistisissa maissa yhdeksän kymmenesosaa väestöstä on köyhiä: työläisiä, jotka saavat mitä niukinta palkkaa, talonpoikia, joiden suuri joukko elää jopa työläisiäkin huonommin. Ja silloin kun suurteollisuus kukoistuskaudella yltyy tuottamaan mahdollisimman paljon, se heittää markkinoille niin suuren määrän tuotteita, ettei kansan omistamaton enemmistö kykene maksamaan niistä. Koneiden, työvälineiden, varastojen, rautateiden y.m. määrä yhä kasvaa, mutta aika ajoin tämä kasvu keskeytyy, sillä suuret kansanjoukot, joita varten kaikki nämä parannetut tuotantotavat on loppujen lopuksi tarkoitettu, jäävät kerjäläisyyteen saakka menevään köyhyyteen. Pula osoittaa, että nykyinen yhteiskunta voisi tuottaa verrattomasti paljon enemmän koko työtätekevän kansan elämän parantamiseen meneviä tuotteita, ellei pieni kourallinen yksityisomistajia, jotka hyötyvät miljoonia kansan köyhyydestä, olisi anastanut haltuunsa maata, tehtaita, koneita y.m. Pula osoittaa, että työläiset eivät voi rajoittaa taistelun erillisten myönnytysten saamiseksi kapitalisteilta: teollisuuden elpymiskaudella sellaisia myönnytyksiä voidaan saavuttaa taistelemalla (ja tarmokkaalla taistelullaan venäläiset työläiset saavuttivatkin monesti itselleen myönnytyksiä vuosina 1894—1898),— mutta sitten tulee romahdus, ja kapitalistit eivät ainoastaan ota takaisin tekemiään myönnytyksiä, vaan käyttävät hyväkseen työläisten avuttomuutta alentaakseen palkkoja vieläkin enemmän. Ja näin tulee kiertämättä jatkuamaan niin kauan, kunnes sosialistisen proletariaatin armeijat kukistavat pääoman ja yksityisomistuksen herruuden. Pula osoittaa, miten lyhytnäköisiä olivat ne sosialistit (jotka nimittävät itseään „arvostelijoiksi” kaiketi sillä perusteella, että he arvostelutta omaksuvat porvarillisten taloustieteilijäin opit), jotka kaksi vuotta sitten julistivat suurella melulla, että romahdukset käyvät nyt vähemmän uskottaviksi.

Pulan, joka paljastaa täydellisesti, miten järjetöntä on yhteiskunnallisen tuotannon alistaminen yksityisomistukselle, antamat opetukset ovat niin opettavaisia, että porvarillinenkin lehdistö vaatii nyt valvonnan voimistamista — esimerkiksi pankkien suhteen. Mutta ei minkäänlainen valvonta estä kapitalisteja perustamasta elpymiskaudella

sellaisia liikeyrityksiä, jotka sitten kiertämättä kärsivät vararikon. Altshevski, joka oli vararikon kärsineiden Harkovin maapankin ja kauppapankin perustaja, hankki itselleen kaikin keinoin, sekä suoruudella että vääryydellä, miljoonia ruplia kukkuroittain kultaa luvanneiden vuoriteollisuuslaitosten perustamiseksi ja tukemiseksi. Mutta teollisuudessa sattunut seisaus vei häviöön nämä pankit ja vuoriteollisuuslaitokset (Donetsin—Jurjevin yhtiö). Mutta mitä merkitsee tämä liikeyritysten „häviö” kapitalistisessa yhteiskunnassa? Se merkitsee sitä, että muhkeammat miljonäärit tunkevat pois heikompia kapitalisteja, „toisen asteen” kapitalisteja. Harkovilaisen miljonäärin Altshevskin tilalle tulee moskovalainen miljonääri Rjabushinski, joka pääomiensa puolesta rikkaampana alkaa painaa työläisiä vieläkin kovemmin. Ensiasteen rahaporhojen astuminen toisasteisten sijalle, pääoman voiman suureneminen, pikkuomistajain enemmistön häviöönjoutuminen (esim. pientallettajain, jotka pankin joutuessa vararikkoon menettävät koko omaisuutensa), työläisten hirveä köyhtyminen — siinä se, mitä pula tuo tullessaan. Palautamme vielä mieleen „Iskrassa” kuvatut tapaukset, jolloin kapitalistit pidentävät työpäivää ja yrittävät lopputilejä antaessaan ottaa tietoisten työläisten tilalle nöyrempiä sarkanuttuja.

Venäjällä pulan vaikutus on yleensä verrattomasti voimakkaampi kuin missään muussa maassa. Seisauksen teollisuudessa meillä liittyy talonpoikain nälänhätä. Työttömiä työläisiä karkoitetaan kaupungeista maaseudulle, mutta minne häädetään työttömät talonpojat? Työläisten karkoittamisella halutaan puhdistaa kaupungit levottomasta väestä, mutta ehkäpä karkoitettujen onnistuu herättää vaikkapa osa talonpojista näiden vuosisataisesta nöyryydestä ja nostattaa heidät esittämään ei yksistään pyyntöjä, vaan myös *vaatimuksia*? Työläisiä ja talonpoikia ei nyt lähennä toisiinsa vain työttömyys ja nälänhätä, vaan myös se poliisisorto, joka riistää työläisiltä mahdollisuuden liittyä yhteen ja puolustautua, riistää talonpojilta vieläpä senkin avustuksen, jota hyvänsuopaiset lahjoittajat heille antaisivat. Painava poliisikoura käy sata kertaa painavammaksi kansan miljoonajoukoille, jotka ovat menettäneet kaikki elämisen varat. Santarit ja poliisit kaupungeissa, maapiiripäälliköt ja urjadnikit maaseudulla näkevät selvästi, että viha heitä kohtaan kasvaa, ja he alkavat pelätä ei ainoastaan kylä-

ruokaloita, vaan sanomalehtitiedoituksiakin lahjoitusten keräämisestä. Lahjoitusten pelkoa! Totta on tosiaan, että varkaan hattu palaa. Kun varas näkee ohikulkijan ojentavan hänen ryöväämälleen ihmiselle almun, alkaa varkaasta tuntua siltä, että nämä ojentavat toisilleen kättä tehdäkseen yhteisvoimin selvän hänestä.

*„Iskra” № 7,
elokuu 1901*

*Julkaistaan „Iskra” lehden
tekstin mukaan*

MAAORJUUTTAJAT TYÖSSÄ

On ilmestynyt uusi kesäkuun 8 päivän laki vuodelta 1901: kruununmaiden luovuttamisesta yksityisille henkilöille Siperiassa. Miten uutta lakia tullaan soveltamaan,— sen näyttää tulevaisuus. Mutta jo itse tämän lain luonne on niin opettavainen, se näyttää niin havainnollisesti tsaarihallituksen kaunistelemattoman luonteen ja todelliset pyrkimykset, että meidän kannattaa tarkastella tätä lakia seikkaperäisesti ja huolehtia siitä, että se tulisi mitä laajimmin tunnetuksi työväenluokan ja talonpoikaiston keskuudessa.

Hallituksemme on jo kauan jaellut antipaloja jalosukuisille aatelisille tilanherroille: se on järjestänyt heitä varten aatelispankin, myöntänyt tuhansia huojuksia lainojen annossa ja verorästien maksuajan lykkäyksessä, se on auttanut heitä järjestämään sokeritehtailija-miljonäärien kesken salaisen sopimuksen hintojen korottamiseksi ja voittojen lisäämiseksi, se on huolehtinut maapiiripäälliköiden virkapaikkojen varaamisesta omaisuutensa tuhlanneille aatelispojille, nyt se järjestää jalosukuisille viinapolttimoiden omistajille edullisen vodkan myynnin valtiolle. Mutta maiden luovuttamisella se ei enää ainoastaan anna antipaloja kaikkein rikkaimmille, kaikkein ylhäisimmille riistäjille,— se luo uutta riistäjäluokkaa, se tuomitsee miljoonat talonpojat ja työläiset vakinaiseen orjuuteen uusille tilanherroille.

Tarkastelkaamme uuden lain tärkeimpiä perusteita. Ennen kaikkea on huomautettava, että tätä lakia — ennen kuin maanviljelyksen ja valtion omaisuuksien ministeri esitti sen Valtakunnanneuvostolle — käsiteltiin *aatelissäädyn asioita hoitavassa erikoisessa neuvottelukomiteassa*. Kaikille on

tiettyä, että suurimmassa puutteessa Venäjällä nykyään ovat aateliset tilanherrat eivätkä työläiset ja talonpojat, ja niinpä „erikoinen neuvottelukomitea” ei vitkastellutkaan etsiessään keinoja heidän auttamisekseen puutteessa. Siperiassa olevia kruununmaita tullaan myymään ja antamaan vuokralle „yksityisille henkilöille” „yksityisomistuksellisia talouksia” varten ja tällöin muiden maiden kuin Venäjän alamaisilta ja vierasheimoisilta (vierasheimoisten joukkoon kuuluvat myös juutalaiset) kielletään *ainiaaksi* näiden maiden kaikkinaisen hankkiminen, ja niiden vuokraaminen (mikä on tuleville tilanherroille kaikkein edullisin operaatio, kuten tulemme näkemään) sallitaan yksinomaan aatelisille, „jotka ovat”, kuten laki sanoo, „taloudellisen luotettavuutensa puolesta hallituksen näkökohtien kannalta toivottuja maanomistajiksi Siperiassa”. Siis hallituksen näkökohtana on juuri se, että työtätekevä väestö alistettaisiin suurten maanomistaja-aatelisherrojen orjuuteen. Kuinka suurten, sen näkee siitä, että myytävien maa-alojen koko ei lain mukaan saa ylittää *kolmea tuhatta desjatiinaa*, vuokralle annettavien maa-alojen kokoa ei ole rajoitettu lainkaan ja vuokra-aika on määrätty *99 vuoteen saakka!* Puutteessa oleva tilanherra tarvitsee hallituksemme laskelmien mukaan *kaksisataa kertaa* enemmän maata kuin talonpoika, jolle Siperiassa lohkaistaan 15 desjatiinaa perhettä kohti.

Ja mitä kaikkia huojennuksia ja poikkeuksia laki vielä edellyttääkään tilanherroille! Ensimmäisten viiden vuoden kuluessa vuokraajalta ei peritä mitään maksuja. Jos hän ostaa vuokraamansa maan (ja uuden lain mukaan hänellä on siihen *oikeus*), niin hän nauttii ostohinnan suorituksessa 37 vuoden vähittäismaksuoikeutta. Erikoisluvalla sallitaan yli kolmenkin tuhannen desjatiinan maa-alueen lohkaiseminen myytäväksi ja myyminen vapaasti sovitulla hinnalla eikä julkisella huutokaupalla sekä rästien maksun lykkääminen vuodella ja vieläpä kolmellakin vuodella. Ei pidä unohtaa sitä, että yleensä uutta lakia käyttävät hyväkseen vain ylimmät virkamiehet ja henkilöt, joilla on suhteita hoviin j.n.e.,—tällaiset henkilöt saavat kaikkia näitä huojennuksia ja poikkeuksia aivan leikiten, kun on vaihdettu pari sanaa kuvernöörin tai ministerin kanssa jossain vierashuonekeskustelussa.

Mutta syntyykin pulma. Mitä hyötyä noista vaikkapa kolmenkin tuhannen desjatiinan maalohkoista on kaikille niiden

omistaja-kenraaleille, ellei löydy „talonpoikaa”, jonka on pakko raataa näiden kenraalien hyväksi? Niin nopeasti kuin kansan hätä Siperiassa kasvaakin, on sikäläinen talonpoika sittenkin verrattomasti itsenäisempi kuin „Venäjän” talonpoika eikä se ole tottunut tekemään työtä keppikurin alaisena. Uusi laki yrittää totuttaa häntä siihen. „Yksityisomistuksellisille talouksille aiottu maat *lohkaistaan mahdollisuuden mukaan siten, että ne vuorottelevat* talonpojille annettujen maa-alojen kanssa”,— sanotaan lain 4. pykälässä. Tsaarihallitus pitää huolta „ansiotöistä” köyhille talonpojille. Samainen hra Jermolov, joka nyt maanviljelyksen ja valtionomaisuuden ministerin ominaisuudessa on esittänyt Valtakunne-neuvostolle lain kruununmaiden luovuttamisesta Siperiassa yksityisille henkilöille, julkaisi kymmenen vuotta sitten (panematta nimeään alle) kirjan: „Kato ja kansan hätä”. Tässä kirjassa hän sanoi suoraan, ettei ole syytä antaa Siperiaan-muuttolupaa niille talonpojille, jotka voivat saada „ansiotöitä” paikallisilta tilanherroilta. Venäläiset valtiomiehet eivät kursaile lausuessaan julki puhtaasti maa-orjuuttajain katsomuksia: talonpojat on luotu tekemään työtä tilanherrojen hyväksi, ja sen vuoksi talonpojille ei pidä edes „antaa lupaa” muuttaa minne haluavat, jos tilanherrat jäävät sen vuoksi ilman halpoja työläisiä. Ja kun talonpojat kaikista vaikeuksista, viivytyksistä ja vieläpä suoranaisista kielloista huolimatta muuttivat edelleenkin sadoin tuhansin Siperiaan,— niin silloin tsaarihallitus, aivan kuin vanhan kartanonherran vouti, ryntäsi ajamaan heitä takaa näännyttääkseen heidät uudessakin paikassa. Jos pienten maaosuuksien ja talonpoikain maiden (joista parhaat on jo vallattu) lomaan tulee „vuorottelemaan” jalo-sukuisten tilanherrojen kolmen tuhannen desjatiinan laajuisia tiluksia,— niin eipä silloin taida lähiaikoina enää olla paljoakaan sellaista, mikä houkuttelisi muuttamaan Siperiaan. Ja uusien tilanherrojen maiden hinta alkaa kohota sitä nopeammin, mitä tukalammaksi käy lähiseutujen talonpoikain elämä: näiden talonpoikain on palkkauduttava työhön aivan halvasta ja vuokrattava tilanherrain maita ylettömän kalliilla — aivan kuin „Venäjällä”. Uusi laki pitäääkin suoranaisesti huolta siitä, että saataisiin pikemmin luoduksi uusi paratiisi tilanherroille ja uusi helvetti talonpojille: on tehty erikoinen varaus nimenomaan maan vuokraamisesta *yhdeksi kylvökaudeksi*. Oikeastaan vuok-

ralleotetun kruununmaan luovuttamiseksi toiselle tarvitaan erikoislupa, mutta yhdeksi kylvökaudeksi luovuttaminen on aivan vapaasti sallittua. Tilanherra voi rajoittaa kaikki huolensa siihen, että hän palkkaa voudin, joka tulee antamaan maata desjatiinoittain vuokralle tilanherran tilusten lomassa „vuorotteleville” talonpojille — ja lähettämään herralle puhdasta rahaa.

Muuten, aatelismiehet eivät aina halua hoitaa edes seläistakaan „taloutta”. He voivat saada kerralla sievoisen summan, jos he jälleenmyyvät kruununmaan oikeille isäntämiehille. Eihän uutta lakia ole suotta julkaistu juuri sellaisena aikana, jolloin Siperiaan on rakennettu rautatie, jolloin Siperiaan karkoittamiset lakkautetaan ja siirtolaisuus Siperiaan on kasvanut valtaviin mittoihin: kaikki tämä on kiertämättä johtava (ja on jo johtanutkin) maan hinnan kohoamiseen. Sen vuoksi kruununmaiden luovuttaminen yksityisille henkilöille nykyään on itse asiassa kruunun ryöväämistä aateliston taholta: kruununmaiden hinta kohoaa, ja niitä annetaan vuokralle ja myydään erittäin huojennetuilla ehdoilla kaikenlaisille kenraaleille, jotka sitten käyttävätkin hyväkseen tätä hintojen kohoamista. Esimerkiksi Ufan läänissä yhdessä ainoassa kihlakunnassa aateliset ja virkamiehistö tekivät heille (samanlaisen lain nojalla) myytyjen maiden kanssa tällaisen operaation: he maksoivat maista kruunulle 60.000 rpl., mutta kahden vuoden kuluttua myivät nämä samat maat 580.000 ruplasta, s.o. saivat yksinkertaisesta jälleenmyynnistä *enemmän kuin puoli miljoonaa ruplaa!* Tämän esimerkin perusteella voidaan kuvitella, miten monia miljoonia joutuu puutteenaisten tilanherrojen taskuihin maiden luovutuksesta koko Siperiassa.

Tämän häikäilemättömän rosvoamisen verhoamiseksi hallitus ja sen kannattajat esittävät kaikenlaisia yleviä perusteluja. Puhutaan kulttuurin kehittämisestä Siperiassa, mallitalouksien tärkeästä merkityksestä. Todellisuudessa suurmaatilat, jotka saattavat naapuritalonpojat ulospääsemättömään asemaan, voivat nykyään voimistaa vain kaikkein kulttuurittomia riistomenetelmiä. Mallitalouksia ei perusteta kruununvarkauksilla, ja maiden luovutus johtaa vain tavalliseen maakeinotteluun aateliston ja virkamiehistön taholta tahi talouden velkaorjuus- ja koronkiskurimenetelmien kukoistamiseen. Liitossa hallituksen kanssa jalosukuiset aatelismiehet ovat syrjäyttäneet juutalaiset ja

muut vierasheimoiset (joita he yrittävät leimata tietämättömälle kansalle erittäin häikäilemättömiksi riistäjiksi) kruununmaiden ostosta Siperiassa voidakseen *itse* ryhtyä harjoittamaan esteettömästi mitä alhaisinta lajia kulakkiutta.

Puhutaan myös aatelis-tilanherrasäädyn poliittisesta merkityksestä Siperiassa: siellä on sivistyneistön keskuudessa erittäin paljon entisiä karkoitettuja, epäluotettua väkeä, ja vastapainoksi heille on muka luotava valtiovalle luotettu tuki, luotettu „zemstvo”-aines. Ja nämä selitykset sisältävät paljon enemmän ja paljon syvällisempää totuutta kuin „Grazhdanin”³⁶ ja „Moskovskije Vedomosti” osaavat kuvitellakaan. Poliisivaltio nostattaa niin suuresti väestöjoukkoja vastaan, että sen on pakko luoda keino-tekoisesti ihmisryhmiä, jotka kykenisivät olemaan isänmaan tukipylväinä. Sen on luotava luokka sellaisista suurriistäjistä, jotka olisivat kaikesta kiitollisuuden velassa hallitukselle, jotka olisivat sen armosta riippuvaisia, jotka ammentaisivat äärettömän suuria tuloja mitä alhaisimmalla tavalla (välityskaupalla, kulakkiudella) ja sen vuoksi olisivat aina kaikkinaisen mielivallan ja sorron varmoja kannattajia. Aasialainen hallitus tarvitsee tuekseen aasialaisen suurmaanomistuksen, maaorjuudellisen „maatilojen jakelu”-järjestelmän. Ja kun tällä hetkellä ei voida jakaa „maatiluksia asutuksineen”, niin voidaan jakaa maatiloja köyhtyvien talonpoikien maiden *lomaan*; kun on epämukavaa suoranaisesti lahjoittaa tuhansia desjatiinoja hovin kupinnoilijoille, niin voi-han jakelua verhota tuhansin helpotuksin huojennetulla myynnillä ja „vuokraamisella” (99 vuoden määräajaksi). Kuinka tätä maankäyttöpoliitikkaa voitaisiin olla nimittämättä maaorjuuspolitiikaksi nykyajan edistyneimpien maiden, esim. Amerikan, maankäyttöpoliitikkaan verrattuna? Siellä *ei* kukaan *rohkene* puhua siirtolaisuuden sallimisesta tai kieltämisestä, sillä jokaisella kansalaisella on oikeus muuttaa minne hän haluaa. Siellä jokaisella, ken haluaa harjoittaa maataloutta, on *lain mukaan* oikeus ottaa haltuunsa vapaita maita valtakunnan syrjäseuduilla. Siellä ei luoda aasialaisten satraappien luokkaa, vaan tarmokkaiden farmarien luokkaa, farmarien, jotka ovat kehittäneet maan kaikkia tuotantovoimia. Siellä työväenluokka on vapaiden maiden runsauden ansiosta päässyt ensi sijalle korkean elintasonsa puolesta.

Ja millaisena aikana hallituksemme esittikään maaorjuudellisen lakinsa! Mitä ankarimman teollisuuspuolan aikana, jolloin kymmenet ja sadat tuhannet eivät löydä itselleen työtä, miljoonien talonpoikien uuden nälänhädän aikana. Hallitus on kohdistanut kaiken huolenpitonsa siihen, ettei pidettäisi „melua” onnettomuudesta. Sitä varten se on häätänyt työttömiä työläisiä kotiseuduille, sitä varten se on siirtänyt elintarvikeasiat zemstvojen käsistä poliisivirkamiehistön huostaan, sitä varten se on kieltänyt yksityisiä henkilöitä järjestämästä ruokaloita nälkäänäkeville, sitä varten se on tukkinut sanomalehdiltä suun. Ja sitten kun kylläisille epämieluisen „melu” nälästä on lakannut,— tsaari-isä ryhtyi auttamaan, auttamaan puutteenalaisia tilanherroja ja kovaonnisia hoviväen kenraaleja. Toistamme: meidän tehtävänä on nyt — yksinkertaisesti levittää tietoja uudesta laista. Tutustuttuaan siihen kaikkein kehittymättömmätkin työläiskerrokset, sivistymättömimmät ja pimitetyimmätkin talonpojat tulevat ymmärtämään, ketä hallitus palvelee ja minkälaisen hallituksen kansa tarvitsee.

„Iskra” № 8,
syyskuun 10 p:nä 1901

Julkaistaan „Iskra” lehden
tekstin mukaan

ZEMSTVO-EDUSTAJAKOKOUS

Yhteiskunnallinen elpyminen, joka kiiri aaltona kautta maan tämän vuoden keväällisten tapahtumien jälkeen, ei ole päättynyt; se tulee erilaisissa muodoissa ilmi Venäjän yhteiskunnan kaikissa kerroksissa, yhteiskunnan, joka vielä tämän vuoden tammikuussa näytti kuuroilta ja vieraalta Venäjän sosialidemokratian tietoiselle työlle. Hallitus ponnistelee voimiensa takaa rauhoittaakseen nopeammin kiihtynyttä yhteiskunnallista omaatuntoa tavanmukaisilla saippuakuplilla, sellaisilla kuin maaliskuun 25 päivän manifestilla „sydämellisestä holhouksesta”, kuin niin sanotuilla Vannovskin reformeilla tahi Sipjagin ja Shahovskin juhlallisen koomillisilla ilveilymatkoilla pitkin Venäjää.. Kyllä nämä toimenpiteet todella rauhoittavatkin eräitä naiiveja venäläisiä pieneläjiä, mutta ei läheskään kaikkia. Vieläpä nykypäivien zemstvomiehетkin, jotka ovat puoliksi säilytetyjä virkamiehiä, alkavat nähtävästi selviytyä siitä herkeämättömästä vapisemisestä, johon historiaan häipyvän „rauhottaja-tsaarin” routavuosien aikakausi oli heidät syössyt.

Häveliäisyyden alkeellisimmistakin verhoista vapautunut hänen majesteettinsa virkavalta herättää suuttumusta ja inhoa heissäkin, noissa aroissa ihmisissä, joilta kansalaismiehuus ja kansalaissiveys on miltei kokonaan surkastunut pois.

Meille tiedoitetaan, että kesäkuun lopulla NN:n kaupungissa (varovaisuuden vuoksi emme mainitse kaupungin nimeä) pidettiin zemstvojen toimihenkilöiden edustajakokous. Siihen sanotaan osallistuneen 40—50 zemstvomiestä muutamista lääneistä.

Zemstvomiehет eivät tietenkään kokoontuneet poliittisia kysymyksiä ratkaisemaan, vaan ratkaisemaan rauhallisia, puhtaasti zemstvoille kuuluvia asioita, kokoontuivat „rikkomatta hallintoalansa toimivaltaa ja ylittämättä val-

taansa”, kuten zemstvoasetuksessa kuvaannollisesti sanotaan (pyk. 87); kuitenkin tämä kokous oli kutsuttu koolle hallintovallan luvatta ja tietämättä, ja se pidettiin siis „zemsvolaitosten toimintajärjestystä rikkoen”, saman asetuksen sanontaa käyttäksemme, ja koollaolleet zemstvomiehät siirtyivät huomaamattaan rauhallisista, viattomista kysymyksistä käsittelemään yleistä asiointilaa. Sellaista on elämän logiikka: tunnolliset zemstvomiehät, niin kovin kuin he toisinaan sanoutuvatkin irti radikalismista ja illegaalista toiminnasta, joutuvat olosuhteiden pakosta näkemään laittomien järjestöjen ja päättäväisemmän toimintatavan välttämättömyyden. Me emme tietenkään ryhdy tuomitsemaan tätä luonnollista ja aivan oikeata tietä. Zemstvojenkin toimihenkilöiden on jo aika antaa lopultakin tarmokas ja järjestynyt vastaisuus itsehallinnon, runnellut kaupunkien ja zemstvojen itsehallinnon ja joka on aasimaisella johdonmukaisuudella kohottanut kirveensä hakatakseen zemsvolaitosten viimeisetkin jätteet. Kerrotaan, että kun kokouksessa käsiteltiin kysymystä, miten olisi taisteltava zemstvoverotuksen ylintä äärirajaa koskevaa lakia vastaan, niin oli eräs vanha ja kunnioitettu zemstvomies huudahtanut: „Zemstvoväen on vihdoinkin sanottava sanansa tai sitten he eivät sano sitä enää milloinkaan!” Olemme aivan samaa mieltä tämän liberaalisen toimihenkilön valitushuudon kanssa, joka toimihenkilö on valmis heittäämään haasteen avoimeen taisteluun ryhtymisestä virkavaltaista itsevaltiutta vastaan. Zemstvo on sisäisen vararikon partaalla. Ja elleivät parhaat zemstvomiehät ryhdy nyt ratkaiseviin toimenpiteisiin, elleivät he lopeta tavanomaista manilovilaisuuttaan, elleivät he jätä mitättömiä ja toisarvoisia pikkukysymyksiään — „pesuvatien tinaamista”, kuten eräs arvossapidetty zemstvomies sanoi,— niin zemstvo autioituu ja muuttuu tavalliseksi „yleiseksi virkapaikaksi”. Tämä kunniaton kuolema on kiertämättä edessä, sillä eihän saa rankaisematta olla kymmeniä vuosia tekemättä muuta kuin arkailla, kiitellä ja anoa nöyrällä alentuvaisuudella: on uhattava, vaadittava ja hyljäten turhan piilosillaolon, käytävä todelliseen työhön käsiksi.

AGRAARIKYSYMYS JA „ MARXIN ARVOSTELIJAT“³⁷

Kirjoitettu kesä—syyskuussa 1901

I—IV luut julkaistu ensi kerran
joulukuussa 1901, aikakausjulkaisu
„Zarjan“ numerossa 2—3, allekirjoitus:
N. L e n i n; luut V—IX helmi-
kuussa 1906, aikakausjulkaisu
„Obrazovanijen“³⁸ numerossa 2,
allekirjoitus: N. L e n i n

*Julkaistaan „Zarjan“ ja
„Obrazovanijen“ tekstin mukaan, jota
on vertailtu kokoelmassa VI. Iljin —
„Agraarikysymys“, 1903 olleeseen
tekstiin*

XV.

1906.

 БРАЗОВАНИЕ.

ЖУРНАЛЪ

Литературный

и

общественно-политическій.

№ 2.

С.-ПЕТЕРБУРГЪ.

Тило-литографія Б. М. Вольфа. Разъѣзжая, 15.

1906.

Nimilehti aikakausjulkaisusta „Образованије” № 2 — v. 1906,
jossa julkaistiin luvut V–IX V. I. Leninin teoksesta
„Аграариксымыс ja „Мархин арвостелижат””.

„...Jos todisteltaisiin, ...että dogmaattinen marxilaisuus agraarikysymysten alalla on lyöty pois asemista,— niin se merkitsisi avoimeen oveen kolkuttamista”... Näin julisti „Russkoje Bogatstvo”³⁹ viime vuonna hra V. Tshernovin suulla (v. 1900, № 8, s. 204). Tällä „dogmaattisella marxilaisuudella” on kummallinen ominaisuus! Euroopan oppineet ja oppineimmat miehet ovat jo monia vuosia julistelleet tärkeän näköisinä (ja sanomalehti- sekä aikakauslehtimiehet ovat kertailleet ja toistelleet), että „arvostelu” on jo lyönyt laudalta marxilaisuuden,— ja kuitenkin jokainen uusi arvostelija alkaa taas alusta pitäen ahertaa näiden muka jo murrettujen asemien pommittamiseksi. Esimerkiksi hra V. Tshernov on aikakauslehdessä „Russkoje Bogatstvo” ja kokoelmassa „Kunniakkaalla paikalla” *kokonaisen 240 sivun* pituudella „kolkutellut avointa ovea” „jutustellen” lukijan kanssa Hertzin kirjan johdosta. Niin perusteellisesti uudelleen jauhettu Hertzin teos, jossa vuorostaan jutustellaan Kautskyn kirjasta, on jo käännetty venäjän kielelle. Täyttäen lupaustaan kumota samaisen Kautskyn väitteet, hra Bulgakov on julkaissut kokonaisen kaksiosaisen tutkielman. Nyt kai ei kukaan löydä enää rippeitäkään „dogmaattisesta marxilaisuudesta”, jonka nämä kriittillisen painopaperin vuoret ovat murskanneet kuoliaaksi.

I

MAAN VÄHENEVÄN HEDELMALLISYYDEN „LAKI”

Silmäilkäämme ensin arvostelijain yleisiä teoreettisia kasvoja. Hra Bulgakov julkaisi jo aikakauslehdessä „Natshalo”⁴⁰ artikkelin Kautskyn „Agraarikysymystä”

vastaan ja näytti heti kaikki „arvostelu”-menetelmänsä. Oikean tyhmänjulkean arvostelijan tavattomalla pöyhkeydellä ja leukavuudella hän „löylytti” Kautskya pannen tämän kontolle sellaista, mitä tämä ei ole sanonut, syyttäen häntä, Kautskya, sellaisten seikkojen ja näkökohtien sivuuttamisesta huomiotta, jotka hän, Kautsky, on itse täsmällisesti esittänyt sekä tarjoten lukijoille muka *omina* arvostelevina johtopäätöksinään sellaisia johtopäätöksiä, jotka ovat Kautskyn tekemiä. Asiantuntijan ilmeellä hra Bulgakov syytti Kautskya tekniikan ja ekonomiikan sekoittamisesta toisiinsa,— ja samalla paljasti itse uskomattoman sekasotkunsua ohella myöskin haluttomuutensa lukea loppuun saakka ne sivut, joita hän vastustajaltaan siteeraa. On itseltään selvää, että tulevan professorin artikkeli kihisi täynnään kuluneita hyökkäilyjä sosialisteja vastaan, „romahdusteoriaa”, utopistisuutta, ihmeisiin uskomista y.m.s. vastaan*. Tohtorinväitöskirjassaan („Kapitalismi ja maanviljelys”, Pietari. 1900) hra Bulgakov on nyt tehnyt selviksi kaikki tilinsä marxilaisuuden kanssa ja vienyt „kriittillisen” evoluutionsa loogilliseen päätökseensä.

Hra Bulgakov on ottanut „agraarikehityksen teoriansa” peruskysymykseksi „maan vähenevän hedelmällisyyden lain”. Meille esitetään otteita niiden klassikkojen teoksista, jotka ovat saaneet selville tämän „lain” (jonka mukaan jokaisesta työn ja pääoman lisäsiioituksesta maahan ei saada vastaavaa, vaan pienenevä määrä hankittavana olevaa tuotetta). Meille esitetään kokonainen luettelo niistä englantilaisista taloustieteilijöistä, jotka tunnustavat tämän lain. Meille vakuutellaan, että sillä „on universaalinen merkitys”, että se on „aivan ilmeinen totuus, jota on kerrassaan mahdotonta kieltää”, „jota varten on riittävä, kun vain selvästi todetaan se” y.m.s., j.n.e. Mitä jyrkempää kieltä hra Bulgakov käyttää, sitä selvemmin näkyy, että hän *perääntyy takaisin* porvarilliseen poliittiseen taloustieteen, joka jättää yhteiskunnalliset suhteet tekaistujen „ikuisten lakien” varjoon. Todellakin, mitä on se paljonpuhutun „maan vähenevän hedelmällisyyden lain” „ilmeinen selvyys”? Sitä, että jos toisiaan seuraavat työn ja

* „Natshalossa” julkaistuun hra Bulgakovin artikkeliin vastasin heti artikkelilla: „Kapitalismi maataloudessa”. Koska „Natshalo” lakkautettiin, niin tämä artikkeli julkaistiin „Zhiznissä” 4 v. 1900, № 1 ja 2. (Ks. Teokset, 4 osa, ss. 91—144. *Toim.*) (Tekijän huomautus vuoden 1908 painokseen. *Toim.*)

pääoman sijoitukset maahan eivät antaisi pienenevää määrää, vaan saman määrän tuotteita, niin silloin ei yleensä tarvitsisi laajentaa kylvömaata, silloin voitaisiin lisäerä viljaa tuottaa entisellä määrällä maata, olkoon tämä maamäärä kuinka pieni tahansa, silloin voitaisiin „koko maapallon maanviljelys sijoittaa yhden desjatiinan alalle”. Sellainen on tavallinen (ja ainoa) perustelu „universaalisien” lain hyväksi. Ja aivan vähäininkin harkinta osoittaa jokaiselle, että tämä perustelu on aivan tyhjä abstraktio, joka jättää syrjään tärkeimmän: tekniikan tason, tuotantovoimien tilan. Sillä oikeastaan itse tuo käsitähän: „työn ja pääoman lisä- (tai: toisiaan seuraavat) sijoitukset” edellyttää tuotantotapojen muuttumista, tekniikan uudistamista. Maahan sijoitettavan pääoman suurentamiseksi huomattavassa määrin täytyy keksiä uusia koneita, uusia peltoviljelysjärjestelmiä, uusia karjanhoitomenetelmiä, uusia tuotteidenkuljetuskeinoja y.m.s., y.m.s. Verrattain pieniä „työn ja pääoman lisäsijoituksia” voi tietysti tapahtua (ja tapahtuukin) myös tekniikan ollessa samalla, muuttumattomalla tasolla: tässä tapauksessa on „maan vähenevän hedelmällisyyden lakikin” jossain määrin sovellettavissa, se on sovellettavissa siinä mielessä, että tekniikan muuttumaton tila asettaa suhteellisesti sangen suppeat puitteet työn ja pääoman lisäsijoituksille. Universaalisen lain asemesta me siis saammekin mitä suhteellisimman „lain”,— siinä määrin suhteellisen, ettei voi olla puhuttakaan mistään „laista” eikä edes mistään maanviljelyksen kardinaalisesta erikoisuudesta. Pitäkäämme olemassaolevina ehtoina: kolmivuoroviljelys, ennestään tavallisten viljakasvien viljelys, karjanhoito lannansaantia varten, parannettujen niittyjen ja uudenaikaisten työkalujen puuttuminen. On ilmeistä, että näiden ehtojen pysyessä muuttumattomina on työn ja pääoman lisäsijoituksilla maahan äärimmäisen suppeat puitteet. Mutta niissäkään suppeissa puitteissa, joissa työn ja pääoman lisäsijoitukset ovat kuitenkin mahdollisia, ei laisinkaan ole aina eikä ehdottomasti havaittavissa kunkin tällaisen lisäsijoituksen tuottavaisuuden pienenemistä. Ottaakamme teollisuus. Kuvitelkaamme myllytys- tai raudanmuokkaustuotantoa kaudella ennen maailmankaupan syntymistä ja höyrykoneiden keksimistä. Tekniikan ollessa silloisessa tilassa oli käsivoimapajoihin sekä tuuli- ja vesimyllyihin tehtävillä työn ja pääoman lisäsijoituksilla

äärimmäisen suppeat puitteet; kiertämättömänä ilmiönä täytyi olla pienten pajojen ja myllyjen suunnaton leviäminen, kunnes tuotantotapojen radikaalinen uudistaminen loi perustan teollisuuden uusille muodoille.

Siis: „maan vähenevän hedelmällisyyden laki” ei sovellu laisinkaan niihin tapauksiin, jolloin tekniikka edistyy, jolloin tuotantotavat uudistuvat; se soveltuu vain sangen suhteellisesti ja ehdollisesti niihin tapauksiin, jolloin tekniikka pysyy muuttumattomana. Juuri senpä vuoksi ei Marx eivätkä marxilaiset puhu tästä „laista”, vaan siitä pitävät ääntä ainoastaan porvarillisen tieteen edustajat, sellaiset kuin Brentano, jotka eivät voi mitenkään päästä irti vanhan poliittisen taloustieteen ennakkoluuloista ja sen abstraktisista, ikuisista ja luonnonlaeista.

Hra Bulgakov puolustelee „universaalista lakia” sellaisilla perusteilla, joille ei voi muuta kuin nauraa.

„Ihmisen täytyy nyt tehdä sekin, mikä on ollut vapaita luonnonantimia: tuuli ja sade ovat pitäneet ravintoaineita täynnä olevan maan kuohkeana, vähäiset ponnistukset ihmisen taholta olivat riittäviä tarvittavien hyödykkeiden hankkimiseksi. Aikojen kuluessa yhä suurempi ja suurempi osa tuottavasta työstä siirtyy ihmisen tehtäväksi; kuten kaikkialla muuallakin, keinotekoiset prosessit tulevat yhä enemmän luonnollisten prosessien tilalle. Mutta kun se teollisuudessa osoittaa ihmisen saavuttamaa voittoa luonnosta, niin maanviljelyksessä se osoittaa toimeentulon vaikeuksien kasvavan luonnon supistaessa antimiaan sille.

Tässä tapauksessa on samantekevää, ilmeneekö ihmisen työn tahi sen tuotteiden, esim. tuotantovälineiden tai lannoitteiden j.n.e. lisääntymisessä ravinnon tuottamisen lisääntyvä vaikeus” (hra Bulgakov haluaa sanoa: on samantekevää, ilmeneekö ravinnon tuottamisen lisääntyvä vaikeus ihmisen työn lisääntymisessä tahi sen tuotteiden lisääntymisessä); „tärkeätä on vain se, että se käy ihmiselle yhä kalliimmaksi ja kalliimmaksi. Tämä ihmisen työn tuleminen luonnonvoimien tilalle, keinotekoisien tuotantotekijäin tuleminen luonnollisten tekijäin tilalle juuri onkin maan vähenevän hedelmällisyyden laki” (16).

Nähtävästi herrojen Struven ja Tugan-Baranovskin laakeriseppeleet ovat vieneet unen hra Bulgakovilta, nämä herrat kun ovat keksineet sellaistaikin, ettei ihminen tee työtä koneen avulla, vaan kone tekee työtä ihmisen avulla.

Puhuessaan ihmisen työn *tulemisesta* luonnonvoimien *tilalle* y.m.s. hänkin vajoaa vulgäärisen taloustieteen tasolle samoin kuin mainitut arvostelijat. Ihmisen työn ottaminen luonnonvoimien tilalle on yleensä puhuen yhtä mahdotonta kuin puutien ottaminen arsinain tilalle. Niin teollisuudessa kuin maanviljelyksessäkin ihminen voi ainoastaan käyttää hyväkseen luonnonvoimien vaikutusta, jos hän on tiedonnut niiden vaikutuksen, ja *helpottaa* tätä niiden hyväksikäyttämistä koneiden, työkalujen y.m.s. avulla. Se, että alkukantainen ihminen sai kaiken tarvitsemansa vapaana luonnon-antimena, on typerää lorua, josta aloittelevat ylioppilaatkin voivat viheltää alas hra Bulgakovin. Mitään kultaista vuosisataa ei takanamme ole ollut, ja alkukantainen ihminen oli olemassaolon vaikeuksien kokonaan masentama, käymänsä taistelun vaikeuksien masentama. Koneiden ja uudenaikaisen tuotantotapojen käytäntöönottaminen helpotti sanomattomasti ihmisen asemaa tässä taistelussa yleensä ja muun muassa ravinnon tuottamisessa. Ei ravinnon tuottamisen vaikeus ole lisääntynyt, vaan ravinnon saannin vaikeus työläiselle, se on lisääntynyt siksi, että kapitalistinen kehitys on paisuttanut maakorkoa ja maan hintaa, keskittänyt maatalouden suur- ja pienkapitalistien käsiin, keskittänyt entisestään koneet, työkalut ja rahat, joita ilman ei menestyksellinen tuotanto ole mahdollista. Kun tämä työläisten toimeentulon kasvava vaikeus selitetään sillä, että luonto supistaa antimiaan,—niin se merkitsee porvarilliseksi apologeetiksi asettumista.

„Hyväksyessämme tämän lain”, jatkaa hra Bulgakov, „me emme laisinkaan väitä ravinnon tuottamisvaikeuksien alituisesti lisääntyvän emmekä kiellä maataloudellista edistystä: edellisen väittäminen ja jälkimmäisen kieltäminen merkitsisi menemistä sitä vastaan, mikä on ilmeistä. Epäilemättä tämä vaikeus ei lisäänny yhtämittä, vaan kehitys tapahtuu mutkitellen. Agronomiset löydöt ja teknilliset parannukset tekevät hedelmättömistä maista hedelmällisiä, ne lakkauttavat väliaikaisesti sen tendenssin, joka on todettu maan vähenevän hedelmällisyyden laissa” (ibid.*).

Kuinka syvämietteistä, eikö totta?

Teknillinen edistys on „väliaikainen” tendenssi, mutta maan vähenevän hedelmällisyyden lailla, s.o. lailla, jonka

* — ibidem — samassa kohdassa. *Toim.*

mukaan muuttumattomana pysyvän tekniikan perustalla tapahtuvien pääoman lisäsjoitusten tuottavaisuus pienenee (eikä sittenkään aina), „on universaalinen merkitys"! Se on aivan samaa kuin jos sanottaisiin: junien pysähdykset asemilla ovat höyrykulkuneuvojen universaalinen laki, mutta junien kulku asemien välillä on väliaikainen tendenssi, joka paralysoi universaalisen seisomislain vaikutusta.

Vihdoin on olemassa myöskin joukkoluontoisia tietoja, jotka kumoavat havainnollisesti vähenevän hedelmällisyyden lain universaalisuuden: tiedot maanviljelystä harjoittavasta ja ei-maanviljelyväestöstä. Hra Bulgakov itsekin myöntää, että „jos kunkin maan pitäisi rajoittua omiin luonnonrikkauksiinsa, niin ravinnon hankkiminen vaatisi alinomaa suhteellisesti lisääntyvää" (huomatkaa tämä!) „työn määrää ja siis myöskin maanviljelyväestön lisääntymistä" (19). Kun Länsi-Euroopassa maanviljelyväestö vähenee, niin se johtuu siitä, että tuomalla viljaa ulkoa on onnistuttu syrjäyttämään omalta kohdalta vähenevän hedelmällisyyden lain vaikutus.— On siinäkin selitys! Tiedemiehemme on unohtanut sen pikku seikan, että maanviljelyväestön suhteellinen väheneminen on havaittavissa kaikissa kapitalistisissa maissa, mukaanluettuna sekä maanviljelysmaat että ne, jotka tuovat viljaa muualta. Maanviljelyväestö vähenee suhteellisesti Amerikassa ja Venäjällä, Ranskassa se on vähentynyt XVIII vuosisadan lopusta lähtien (ks. numeroita samasta hra Bulgakovin teoksesta, II, s. 168), sitä paitsi tämä suhteellinen väheneminen muuttuu toisinaan absoluuttiseksikin vähenemiseksi, kun taas viljan tuonti vielä 30- ja 40-luvulla ylitti viennin mitättömän vähän ja *vasta vuodesta 1878* alkaen ei ole enää ollut laisinkaan sellaisia vuosia, jolloin vienti olisi ylittänyt tuonnin *. Preussissa on maalaisväestö vähentynyt suhteellisesti 73,5%:sta v. 1816 71,7%:iin v. 1849 ja 67,5%:iin v. 1871, mutta rukiin maahantuonti alkoi vasta 60-luvun alussa ja vehnän tuonti 70-luvun alussa (sama lähde, II, 70 ja 88). Jos vihdoin otamme tarkasteltavaksi viljaa maahantuovat Euroopan maat,— esimerkiksi Ranskan ja Saksan viime vuosikymmenellä,— niin havaitsemme *epäilemätöntä* maatalouden *edistystä* samalla kun siinä olevien työläisten määrä on *absoluuttisesti supistunut*: Ranskassa tämä määrä supistui vuodesta

* „Statistique agricole de la France. Enquête de 1892". P. 1897. P. 113. („Ranskan maataloustilasto. Vuoden 1892 tutkimukset". Pariisi, 1897, s. 113. *Toim.*)

1882 vuoteen 1892 mennessä 6.913.504:stä 6.663.135:een („Statist. agric.”, II osa, ss. 248—251), Saksassa vuodesta 1882 vuoteen 1895 mennessä — 8.064.000:sta 8.045.000:een*. Näin ollen voidaan sanoa, että *koko* XIX vuosisadan historia mitä moninaisimpia maita koskevilla joukkoluontoisilla numerotiedoilla todistaa kumoamattomasti, että „univeraalinen” vähenevän hedelmällisyyden laki on *kokonaan paralysoitunut* teknillisen edistyksen „väliaikaisella” tendenssillä, joka antaa suhteellisesti (ja toisinaan jopa absoluuttisesti) vähenevälle maalaisväestölle mahdollisuuden tuottaa suurenevan määrän maanviljelystuotteita lisääntyvää väestömassaa varten.

Muuten mainittakoon, että nämä joukkoluontoiset tilastotiedot kumoavat täydellisesti myöskin seuraavat kaksi keskeistä kohtaa hra Bulgakovin „teoriasta”, nimittäin: ensinnäkin, hänen väittämänsä siitä, että teoriaa pysyvän pääoman (työvälineiden ja tuotantomateriaalien) nopeamasta kasvusta vaihtelevaan pääomaan (työvoimaan) verraten „ei voida laisinkaan soveltaa maanviljelykseen”. Hra Bulgakov julistaa peräti tärkeän näköisenä, että tämä teoria ei pidä paikkaansa, ja mielipiteensä vahvistukseksi hän viittaa: a) „prof. A. Skvortsoviin” (joka on eniten tunnettu siitä, että hän piti Marxin kehittelemää voiton keskimääräisen suhdeluvun teoriaa agitatorisen pahansuopaisuuden tuloksena) ja b) siihen tosiasiaan, että talouden intensiivisoituessa työläisten lukumäärä maa-alan yksikköä kohti lisääntyy. Tämä on eräs niitä tapauksia, jolloin tahallaan ei haluta ymmärtää Marxia, jota muotiarvostelun edustajilla alituisesti ilmenee. Ajatelkaahan vain: sillä tosiasialla, että *vaihteleva pääoma* maa-alan yksikköä kohti suurenee,

* „Statistik des Deutschen Reichs”, Neue Folge. Bd. 112: „Die Landwirtschaft im Deutschen Reich”. Berlin, 1898. S. 6*. („Saksan valtakunnan tilasto”, uusi sarja, 112. osa: „Maatalous Saksan valtakunnassa”. Berliini, 1898, s. 6*. *Toim.*) Hra Bulgakovista tuntuu luonnollisesti epämiellyttävältä tämä teknillisen edistyksen tosiasia maalaisväestön määrän supistuessa, mikä hävittää koko hänen maltilaisuutensa⁴⁹. „Ankara tiedemiehemme” turvautuu sen vuoksi tällaiseen tempuun: sen sijaan, että ottaisi maatalouden sanan varsinaisessa merkityksessä (maanviljelys, karjanhoito j.n.e.), hän ottaa (heti sen jälkeen, kun on esittänyt tietoja *maanviljelystuotteiden* määrän suurentumisesta 1 hehtaaria kohti) „maatalouden laajassa mielessä”, johon saksalaiset tilastot sisällyttävät myöskin ansariviljelyksen ja kaupallisen kasvitarhaviiljelyksen sekä *myöskin metsänhoidon ja kalastuksen!* Tuloksena on „maanviljelystä” todella harjoittavien henkilöiden lukumäärän suureneminen! (Bulgakov, II, 133). Tekstissä osoitetut numerot koskevat henkilöitä, joille maanviljelys on *peruselinkeinona*. Maanviljelystä sivutoimenaan harjoittavien henkilöiden lukumäärä on kasvanut 3.144.000:sta 3.578.000:een. Ei ole aivan paikallaan laskea yhteen näitä numeroita edellisten kanssa, mutta yhteenlaskemallakin on kasvu vain aivan pieni 11.208.000:sta 11.623.000:een.

kumotaan teoria pysyvän pääoman nopeammasta kasvusta vaihtelevaan pääomaan verraten! *Eikä* hra Bulgakov huomaa, että hänen itsensä niin runsaalla mitalla esittämät tilastotiedot vahvistavat Marxin teorian. Kun vuodesta 1882 vuoteen 1895 koko Saksan maanviljelyksessä työläisten lukumäärä supistui 8.064.000:sta 8.045.000:een (ja jos lisätään maanviljelystä sivutyönään harjoittavat, niin se kasvoi 11.208.000:sta 11.623.000:een, s.o. kaikkiaan 3,7%) ja kun karjan lukumäärä samana aikana lisääntyi 23,0 miljoonasta 25,4 miljoonaan (laskien koko karjan suureksi karjaksi), s.o. yli 10%, kun viiden tärkeimmän koneen käyttämistapaukset kasvoivat 458.000:sta 922.000:een, s.o. enemmän kuin kaksinkertaisesti, kun tuontilannoitteiden määrä kasvoi 636.000 tonnista (v. 1883) 1.961.000 tonniin (v. 1892) ja kalisuolojen määrä lisääntyi 304.000 kaksoiscentneristä 2.400.000:een*, — niin eikö ole selvää, että pysyvän pääoman suhde vaihtelevaan pääomaan suurenee? Me emme edes puhu siitä, että nämä summittaiset tiedot suuressa määrin hämäävät suurtuotannon edistystä. Siitä lähemmin tuonnempana.

Toiseksi, maatalouden edistys maalaisväestön vähentyessä tai sen lisääntyessä absoluuttisesti vain mitättömän vähän kumoaa täydellisesti hra Bulgakovin typerän yrityksen herättää henkiin malthuslaisuutta. Venäläisistä „entisistä marxilaisista” tämän yrityksen on tehnyt ehken ensimmäisenä hra Struve „Kriittillisissä kirjoitelmissaan”, mutta hän ei ole siinä, kuten muulloinkaan, mennyt kainoja, keskeneräisiä ja kaksimieliisiä huomautuksia pitemmälle, joita ei ole loppuun saakka harkittu eikä koottu yhtenäiseksi katsomusjärjestelmäksi. Hra Bulgakov on rohkeampi ja johdonmukaisempi: „vähenevän hedelmällisyyden lain” hän muuttaa vähääkään empimättä „sivilisaation historian erääksi tärkeimmäksi laiksi” (sic! ** s. 18). „Koko XIX vuosisadan historia... rikkaus- ja köyhyysprobleemeineen olisi käsittämätöntä ilman tätä lakia”. „Minulle on aivan epäilemätöntä, että sosiaalinen kysymys nykyisessä asettelussaan on oleellisesti yhteydessä tähän lakiin” (näin meidän ankara tiedemiehemme sanoo jo „tutkielmansa” 18. sivulla!)... „Epäilemätöntä on”, sanoo hän teoksen lopussa, „että kun on olemassa liikaväestöä, niin vissi osa köyhyy-

* „Statist. d. D. R.”, 112, S. 36 *. Bulgakov, II, 135.

** — sillä tavalla! *Toim.*

destä on pantava *absoluuttisen köyhyyden* laskuun, köyhän tuotannon eikä jakelun köyhyyden laskuun” (II, 221). „Väestöprobleemi siinä erikoisessa asettelussaan, jonka maataloustuotannon olosuhteet luovat, on käsittääkseni suurin vaikeus, joka on — ainakin tällä kertaa — esteenä tiellä edes jossain määrin laajaan kollektivismin tai osuustoiminnan periaatteiden toteuttamiseen maataloudellisessa liikeyrityksessä” (II, 265). „Menneisyys jättää tulevaisuudelle perinnöksi viljakysymyksen, joka on kauheampi ja vaikeampi kuin sosiaalinen kysymys, — siis tuotannon kysymyksen eikä jakelukysymystä” (II, 455) y.m., y.m., y.m. Meidän ei tarvitse puhua siitä, mikä tieteellinen merkitys on tällä maan vähenevän hedelmällisyyden universaaliin lakiin erottamattomasti liittyvällä „teorialla”, — sen jälkeen, kun olemme jo käsitelleet tätä lakia. Ja se, että arvosteleva malthuslaisuuden liehittely on kiertämättömässä loogillisessa kehityksessään johtanut mitä vulgäärisimpään porvarilliseen apologeettisuuteen, se on todistettu esittämismme hra Bulgakovin aito avomielisissä johtopäätöksissä.

Seuraavassa luvussa käsittelemme arvostelijaimme (jotka ovat surisseet korvat lukkoon siitä, että ortodoksit karttavat yksityiskohtiin syventymistä) mainitsemissa eräissä uusissa lähteissä olevia tietoja ja osoitamme, että hra Bulgakov yleensä tekee sanasta „liikaväestö” kaavion, jonka käyttäminen vapauttaa hänet kaikesta analysoimisesta ja varsinkin „talonpoikaiston” sisäisten luokkaristiriitojen analysoimisesta. Nyt sen sijaan, rajoittuessamme agraarikysymyksen yleisteoreettiseen puoleen, meidän on kosketettava vielä korkoteoriaa. „Mitä tulee Marxiin”, kirjoittaa hra Bulgakov, „niin „Pääoman” III osassa, — siinä asussa, jossa se nyt on meillä, — hän ei tuo Ricardon differentiaalikorkeoteoriaan mitään uutta eikä huomion arvoista” (87). Pitäkäämme mielessämme: „ei mitään huomion arvoista”, ja verratkaamme tähän arvostelijan tuomioon seuraavaa, hänen aikaisemmin antamaansa lausuntoa: „Huolimatta ilmeisen kielteisestä suhtautumisestaan tähän lakiin (maan vähenevän hedelmällisyyden lakiin) Marx omaksuu perusperiaatteiltaan Ricardon korkoteorian, joka rakentuu tämän lain pohjalle” (13). Siis hra Bulgakovin mukaan Marx ei ole huomannut Ricardon korkoteorian yhteyttä vähenevän hedelmällisyyden lakiin, ja siksi hänellä eivät asiat käykään yhteen! Tällaisen selityksen johdosta me emme voi sanoa

muuta, kuin että kukaan ei vääristele Marxia niin pahasti kuin entiset marxilaiset, eikä kukaan niin uskomattoman... julkeasti pane arvosteltavana olevan kirjailijan kontolle tuhatta ja yhtä kuolemansyntiä.

Hra Bulgakovin väittäjä on räikeää totuuden vääristelyä. Todellisuudessa Marx ei ainoastaan huomannut tätä Ricardon korkoteorian yhteyttä hänen virheelliseen oppiinsa maan hedelmällisyyden vähenemisestä, vaan myöskin paljasti aivan selvästi Ricardon virheen. Siltä, joka on hituisellakin „huomiolla” lukenut „Pääoman” III osan, ei ole voinut jäädä huomaamatta se mitä suurimmassa määrässä „huomiota ansaitseva” seikka, että juuri Marx vapautti differentiaalikorkoteorian *kaikesta yhteydestä* paljonpuhuttuun „maan vähenevän hedelmällisyyden lakiin”. Marx osoitti, että differentiaalikoron muodostumista varten on välttämätöntä ja riittävää se, että maahan käytettyjen erilaisten pääomasijoitusten tuottavuus on erilainen. Tässä yhteydessä ei ole lainkaan oleellista, tapahtuuko siirtyminen paremmasta maasta huonompaan tahi päinvastoin, pieneenekö maahan sijoitettujen lisäpääomien tuottavuus vai suureneeko se. Todellisuudessa näitä eri tapauksia on olemassa kaikenlaisina yhdistelminä eikä näitä yhdistelmiä saada mitenkään mahtumaan jonkin yhden yhteisen säännön puitteisiin. Niinpä esim. Marx kuvaa aluksi ensimmäistä laatua olevaa differentiaalikorkoa, joka johtuu siitä, että erilaisille maapalstoille sijoitettujen pääomien tuottavuus on erilainen, ja havainnollistaa selitystään taulukoilla (joiden johdosta hra Bulgakov nuhtelee ankarasti „Marxin liiallista viehättymistä pukemaan ajatuksiaan — jotka usein ovat hyvin yksinkertaisia — monimutkaiseen matemaattiseen asuun”. Tämä monimutkainen matemaattinen asu rajoituu aritmetiikan neljään laskutoimitukseen ja hyvin yksinkertaiset ajatukset ovat osoittautuneet oppineelle professorille aivan käsittämättömiksi, kuten näemme). Käsitelyään nämä taulukot Marx tekee johtopäätöksen: „Näin ollen luhistuu se differentiaalikoron ensimmäinen väärä edellytys, joka on vielä vallitsevana Westillä, Malthusilla ja Ricardolla, nimittäin se, että differentiaalikorko välttämättä edellyttää siirtymistä yhä huonompaan ja huonompaan maahan tai alituisesti pienenevää maanviljelyksen tuottavuutta. Kuten olemme nähneet, differentiaalikorko saattaa olla olemassa silloin, kun siirrytään yhä parempaan ja parem-

paan maahan; differentiaalikorke saattaa olla olemassa, jos alimmassa asteessa on parempi maa entisen huonomman maan tilalla; se saattaa olla yhteydessä maanviljelyksen kasvavaan edistykseen. Sen ehtona on yksinomaan maalajien erilaisuus”. (Marx ei puhu tässä pääoman toisiaan seuraavien maahan sijoittamisten erilaisesta tuottavuudesta, sillä se synnyttää *toisen* lajin differentiaalikoron, vaan tässä luvussa on kysymys *ensimmäisen* lajin differentiaalikorosta). „Mikäli asia koskee tuottavuuden kasvua,— mikäli differentiaalikorke edellyttää, että koko maataloudellisen alan absoluuttisen hedelmällisyyden kohoaminen ei hävitä tätä erilaisuutta, vaan joko voimistaa sitä tahi jättää sen muuttumattomaksi taikka ainoastaan pienentää sitä” („Das Kapital”, III, 2, S. 199 *). Hra Bulgakov *ei ole huomannut* tätä Marxin differentiaalikorke-teorian perusteellista eroavaisuutta Ricardon korkoteoriasta. Sen sijaan hän piti tärkeämpänä etsiä „Pääoman” kolmannelta osasta „kappaleen, joka antaa aihetta ennemminkin ajatella niin, että Marx ei suhtautunut maan vähenevän hedelmällisyyden lakiin lähimainkaan kielteisesti” (s. 13, huom.). Pyydämme lukijalta anteeksi, että meidän täytyy antaa aika paljon tilaa kappaleelle, joka ei ole laisinkaan oleellista (minua ja hra Bulgakovia kiinnostavan kysymyksen kannalta). Mutta mitä inuuta neuvotte tekemään, kun nykyaikaisen arvostelun sankarit (jotka rohkenevat vielä syyttää ortodokseja rabulistiikasta **) vääristelevät heille vihamielisen opin aivan selvää ajatusta kontekstistä irrallisina siepattujen sitaattien ja väärrien käännosten avulla? Hra Bulgakov siteeraa löytämänsä kappaleen näin: „Kapitalistisen tuotantotavan kannalta tapahtuu aina (*maanviljelyksen*) tuotteiden suhteellista kallistumista, *sillä*” (pyydämme lukijaa kiinnittämään erikoista huomiota näihin *meidän* alleviivaamiimme sanoihin) „tuotteen saamiseksi suoritetaan vissejä menoja ja täytyy maksaa jostain sellaisesta, mistä ei ennen maksettu”. Ja Marx sanoo edelleen, että luonnon ainekset, jotka kuuluvat tuotantoon sen agentteina maksamatta mitään, ovat ilmaista luonnon tuotannollista työvoimaa, ja jos ylimääräisen tuotteen tuottamiseksi on tehtävä työtä ilman tämän luonnonvoiman apua, niin on

* — „Pääoma”, III osa, 2. nide, s. 199 ⁴⁹. *Toim.*

** — sanoilla tempuillemisestä. *Toim.*

käytettävä uutta pääomaa, mikä johtaa tuotannon kallistumiseen.

Tällaisen „siteeraus“-tavan johdosta meidän on tehtävä kolme huomautusta. Ensinnäkin, „sillä” sana, joka antaa lauseelle sen ehdottoman merkityksen, ikään kuin olisi kysymys jonkin „lain” määrittelystä, on hra Bulgakovin itsensä lisäämä. Alkuperäisessä tekstissä („Das Kapital”, III, 2, S. 277—278 *) ei ole „sillä”, vaan „jos”. Jos pitää maksaa jostain sellaisesta, mistä ei ennen maksettu, niin tuotteet aina suhteellisesti kallistuvat; eikö tämä väittämä tosiaan näytäkin vähenevän hedelmällisyyden „lain” tunnustamiselta? Toiseksi, sanan „maanviljelyksen” sulkumerkkeineen on hra Bulgakov itse lisännyt. *Originaalissa sitä ei ole laisinkaan.* Hra Bulgakov on nähtävästi herroille arvostelijoille ominaisella kevytmielisyydellä päätellyt, että Marx voi tässä puhua vain maanviljelystuotteista ja kiiruhti antamaan lukijalle laadultaan aivan väärän „selityksen”. Todellisuudessa Marx puhuu tässä kaikista tuotteista yleensä; hra Bulgakovin siteeraaman katkelman edellä on Marxilla sanat: „yleensä on sanottava seuraavaa”. Luonnon lahjavoimat voivat joutua teolliseenkin tuotantoon — sellainen on Marxin samassa korkoa koskevassa osastossa esittämä esimerkki vesiputouksesta, joka korvaa yhdelle tehtaalle höyryvoiman,— ja jos täytyy valmistaa lisäerä tuotteita ilman näiden ilmaisten voimien apua, niin se aiheuttaa *aina* tuotteiden suhteellisen kallistumisen. Kolmanneksi, on tarkastettava, missä kontekstissä tämä katkelma on. Tässä luvussa Marx puhuu huonoimmasta viljelysmaasta saatavasta differentiaalikorosta ja käsittelee, *kuten aina*, hänen kannaltaan kahta aivan samanvertaista, *aivan yhtäläisesti mahdollista* tapausta: ensimmäinen tapaus — peräkkäisten pääomasijoitusten suureneva tuottavuus (S. 274—276)⁴⁵ ja toinen tapaus — niiden pienenevä tuottavuus (S. 276—278)⁴⁶. Tämän viimeksi mainitun mahdollisen tapauksen johdosta Marx sanoo: „Maan pienenevästä tuottavuudesta peräkkäisiä pääomasijoituksia tehtäessä katso Liebigillä... *Mutta yleensä* on sanottava seuraavaa” (alleviivaus meidän). Sitten seuraa hra Bulgakovin „kääntämä” katkelma, jossa sanotaan, että jos maksetaan siitä, mistä aikaisemmin ei maksettu, niin tuotteet *aina* suhteellisesti kallistuvat.

* — „Pääoma”, III osa, 2. nide, ss. 277—278⁴⁴. *Toim.*

Jätämme lukijan itsensä päätettäväksi, mitä laatua on arvostelijan tieteellinen tunnollisuus, kun hän on vääntänyt Marxin huomautuksen eräästä mahdollisesta tapauksesta sellaiseksi, että Marx tunnustaa tämän tapauksen joksikin yleiseksi „laiksi”.

Ja tällainen on hra Bulgakovin ajatus yhteenvedoksi löytämästään katkelmasta:

„Tämä katkelma on tietysti epäselvä”... Sanos muuta! Sen jälkeen, kun Bulgakov on vaihtanut yhden sanan toiseen, on tästä katkelmasta jopa kokonaan kadonnut ajatus... „mutta sitä ei voida ymmärtää muuten kuin” (kuulkaa!) „maan vähenevän hedelmällisyyden lain välilliseksi tai vieläpä suoranaiseksi tunnustamiseksi. En tiedä, että Marx olisi vielä jossain esittänyt suoraan kantansa viimeksi mainitun johdosta” (I, 14). Entisenä marxilaisena hra Bulgakov „ei tiedä”, että Marx on suoraan julistanut aivan vääräksi Westin, Malthusin ja Ricardon olettamuksen, että differentiaalikorke muka edellyttää siirtymistä huonoimmille maille tai maan alenevaa hedelmällisyyttä*. Hän „ei tiedä”, että Marx on pitkin matkaa laajassa korkoanalyysissään *kymmeniä kertoja* osoittanut, että hän pitää pääoman lisäsijoitusten alenevaa tai kohoavaa tuottavuutta aivan yhtäläisesti mahdollisina tapauksina!

II

KORKOTEORIA

Hra Bulgakov ei ole yleensä ymmärtänyt Marxin korkoteoriaa. Hän on varma siitä, että hän nujertaa tämän teorian seuraavilla kahdella vastaväitteellä: 1) Marxin mukaan maanviljelyspääoma sisältyy voiton suhdeluvun tasoittumiseen, joten korko muodostuu siitä ylimääräisestä voitosta, mikä tulee yli voiton keskimääräisen suhdeluvun. Hra Bulgakovin mielestä se on väärin, sillä maanomistuksen monopoli poistaa kilpailuvapauden, joka on tarpeen voiton suhdeluvun tasoittumisprosessia varten. Maanviljelyspääoma ei sisälly voiton suhdeluvun tasoittumisprosessiin.

* Tämän klassillisen taloustieteen väärän olettamuksen, jonka Marx on kumonnut, lainasi luonnollisesti ilman arvostelua myöskin „arvostelija” hra Bulgakov opettajansa Brentanon jälkiä seuraten. „Koron syntymisen ehtona”, kirjoittaa hra Bulgakov, „on maan vähenevän hedelmällisyyden laki...” (I, 90). „Englantilainen korko... tosiasiallisesti erottaa toisistaan peräkkäiset erilaisen, yleensä vähenevään suuntaan käyvän tuottavuuden pääomasijoitukset” (I, 130).

2) Absoluuttinen korko on vain differentiaalikoron erikoistapaus ja sen erottaminen tästä viimeksi mainitusta on väärin. Tämä erottaminen perustuu saman tosiasian — erään tuotantotekijän monopoliomistuksen — aivan mielivaltaiseen tulkintaan kahdella eri tavalla. Hra Bulgakov on niin varma perustelujensa musertavuudesta, ettei hän voi olla syyttämättä Marxia vastaan kokonaista voimasanojen ryöppyä: *petitio principii* *, epämarxilaisuutta, loogillista fetishismiä, Marx on kadottanut ajatuksen lennokkuuden vapauden y.m.s. Ja kuitenkin kumpikin hänen perusteluistaan pohjautuu aika karkeaan virheeseen. Sama aiheen yksipuolinen yksinkertaistaminen, joka johti hra Bulgakovin tekemään erään mahdollisen tapauksen (pääoman lisäsiijoitusten tuottavuuden aleneminen) maan vähenevän hedelmällisyyden universaaliseksi laiksi, — johtaa hänet tässä kysymyksessä siihen, että hän käyttää ilman arvostelua „monopoli”-käsitettä, tehden tästä käsitteestä niin ikään jotain tavallaan universaalista, ja tällöin hän sotkee ne seuraukset, jotka maanviljelyksen kapitalistisen organisaation vallitessa johtuvat toisaalta siitä, että *maata on vain rajoitettu määrä* ja toisaalta *maan yksityisomistuksesta*. Nehän ovat kaksi eri asiaa. Selittäkäämme sitä.

„Maakoron muodostumisen *ehtona*, vaikkakaan ei sen lähteenä”, kirjoittaa hra Bulgakov, „on se sama, mikä on aiheuttanut myöskin maan monopolisoimisen mahdollisuuden, — maan tuotantovoimien rajoittuneisuus ja niiden rajattomasti kasvava tarve ihmisellä” (I, 90). Sanojen: „maan tuotantovoimien rajoittuneisuus” asemesta olisi pitänyt sanoa: „*maan rajoitettu määrä*”. (Maan tuotantovoimien rajoittuneisuus merkitsee, kuten olemme jo osoittaneet, tekniikan nykyisen tason, tuotantovoimien nykyisen tilan „*rajoittuneisuutta*”). Yhteiskunnan kapitalistisen järjestelmän vallitessa maan rajoitettu määrä edellyttää todellakin maan monopolisoimista, *mutta sellaisen maan, joka on talouden kohteena eikä omistusoikeuden kohteena*. Maanviljelyksen kapitalistisen organisaation edellyttäminen sisältää ehdottomasti sellaisen edellytyksen, että koko maa kuuluu erillisille, yksityisille talouksille, *mutta se ei lainkaan sisällä edellytystä*, että koko maa on näiden isäntien tai muiden henkilöiden yksityisomaisuutta taikka yleensä yksi-

* — perustelu, joka pohjautuu johtopäätelmään sellaisesta väittämästä, joka kaipa vielä todistamista. *Toim.*

tyisomaisuutta. Omistusoikeuteen perustuva maanomistuksen monopoli ja talouden harjoittamisen monopoli maalla ovat aivan eri asioita historiallisestikin, eikä ainoastaan loogillisesti. Loogillisesti voimme vallan hyvin kuvitella puhtaasti kapitalistisen maanviljelyksen organisaation, vaikka ei olisi lainkaan maan yksityisomistusta, vaikka maa olisi valtion tai yhteisöjen omaisuutta j.n.e. Ja todellisuudessa näemme, että kaikissa kehittyneissä kapitalistisissa maissa koko maa kuuluu erillisille yksityistalouksille, mutta nämä taloudet käyttävät omien maiden lisäksi myöskin vuokraamaan yksityisomistajille kuuluvia maita, valtion maita ja kyläyhteisöjen maita (esim. Venäjällä, ja yksityistalouksien etunenässä talonpoikien yhteisömailla, kuten tunnettua, ovat kapitalistiset talonpoikaistaloudet). Eikä Marx turhan päiten huomauta heti korkoanalyysinsä alussa, että kapitalistinen tuotantotapa kohtaa (ja alistaa itselleen) mitä erilaisimpia maanomistumuotoja alkaen klaaniomistuksesta⁴⁷ ja feodaalista omistuksesta sekä päättyen talonpoikaisyhteisöjen omistukseen.

Siis maan rajoitettu määrä edellyttää kiertämättä ainoastaan maalla harjoitettavan talouden monopolisoimista (sillä ehdolla, että kapitalismi on vallitsevana). Herää kysymys, mitä välttämättömiä seurauksia on *tästä* monopolisoinnista korkokysymykseen nähden? Maan rajoitettu määrä johtaa siihen, että viljan hintaa eivät määrää tuotannon olosuhteet keskinkertaisella maalla, vaan huonoimmalla viljelykseen otetulla maalla. Tämä viljan hinta korvaa farmarille (= kapitalistiselle yrittäjälle maanviljelyksessä) hänen tuotantokustannuksensa ja keskimääräisen voiton hänen pääomalleen. Parhaalla maalla farmari saa lisävoittoa, joka juuri muodostaakin *differentiaalikoron*. Kysymyksellä siitä, onko olemassa maan yksityisomistus, ei ole kerrassaan mitään yhteyttä kysymykseen differentiaalikoron muodostumisesta, differentiaalikoron, joka on kiertämätön kapitalistisessa maanviljelyksessä myöskin yhteisöjen ja valtion mailla sekä isännättömillä mailla. Ainoana seurauksena maan rajoitetusta määrästä kapitalismin vallitessa on differentiaalikoron muodostuminen seurauksena erilaisten pääomasijoitusten erilaisesta tuottavuudesta. Hra Bulgakovin mielestä jälkimmäinen seuraus johtuu kilpailuvapauden puuttumisesta maanviljelyksessä ja hän sanoo, että tämän vapauden puuttuminen ehkäisee maanviljelyspääoman

osallistumista keskimääräisen voiton muodostumiseen. Tässä ilmeisesti sekotetaan kysymys talouden harjoittamisesta maalla kysymykseen maan omistusoikeudesta. Siitä tosiasiaista, että maata on rajoitettu määrä (riippumatta maan yksityisomistuksesta) johtuu loogillisesti ainoastaan se, että koko maa joutuu farmarikapitalistien haltuun, mutta siitä ei laisinkaan johdu mitään kilpailuvapauden rajoituksia näiden farmarien välisessä kilpailussa. Maamäärän rajoituneisuus on yleinen ilmiö, joka lyö ehdottomasti leimansa mihin kapitalistiseen maanviljelykseen tahansa. Historiakkin todistaa havainnollisesti näiden eri asiain toisiinsa sekoittamisen loogillisen perusteettomuuden. Englannista ei kannata puhuakaan: siellä on maanomistuksen erottaminen maanviljelystaloudesta ihan ilmeistä, farmarien välisen kilpailun vapaus on melkein täydellinen, kaupan ja teollisuuden alalla syntyneen pääoman siirtämistä maatalouteen on ollut ja on mitä laajimmissa mittasuhteissa. Mutta kaikissa muissakin kapitalistisissa maissa on käynnissä (vastoin hra Bulgakovin mielipidettä, kun hän yrittää turhaan hra Struven jälkiä seuraten erottaa „englantilaisen” koron joksikin aivan erikoislaatuiseksi) *juuri se sama prosessi* — maanomistuksen erottuminen maanviljelystaloudesta, mutta vain mitä erilaisimmissa muodoissa (vuokraus, hypoteekki). Kun hra Bulgakov ei huomaa tätä prosessia (jota Marx voimakkaasti korostaa), niin voidaan sanoa, että hän ei näe norsua. Maaorjuuden lakkauttamisen jälkeen me näemme kaikissa Euroopan maissa maanomistuksen säätyperusteiden hajoamista, maaomaisuuden mobilisoimista, kauppa- ja teollisuuspääoman siirtämistä maatalouteen, vuokrauksen ja hypoteekkivelan kasvua. Myöskin Venäjällä, siitä huolimatta, että täällä on eniten maaorjuuden jätteitä, näemme reformin jälkeen talonpoikien, raznotshinetsien ja kauppiaiden ostavan runsaasti maata, näemme yksityisomistuksellisten, valtion ja *yhteisöjen* maiden vuokrauksen kehittyvän y.m.s., y.m.s. Mitä kaikki nämä ilmiöt osoittavat? Vapaan kilpailun muodostumista *maanviljelyksessä* — *vastoin maanomistuksen* monopolia ja tämän omistuksen loppumattoman moninai- sista muodoista huolimatta. Nykyään kaikissa kapitalistisissa maissa jokainen pääoman haltija voi yhtä helposti tai miltei yhtä helposti sijoittaa tämän pääomansa maatalouteen (ostamalla tai vuokraamalla maata), samoin kuin mille kaupan tai teollisuuden alalle tahansa.

Vastaväitteeksi Marxin differentiaalikorkeoteoriaa vastaan hra Bulgakov viittaa siihen, että „kaikki nämä eroavaisuudet (eroavaisuudet maanviljelystuotteiden tuotanto-oloissa) ovat ristiriitaisia ja *voivat*” (alleviivaus meidän) „hävittää toinen toisensa,— hedelmällisyys, kuten Rodbertus jo sanoi siitä, voi paralysoida välimatkojen pituuden, erilainen hedelmällisyys taas voi tasoittua harjoittamalla voimaperäisempää tuotantoa suuremman hedelmällisyyden palstoilla” (I, 81). Suotta meidän ankara tiedemiehemme vain unohtaa sen, että Marx totesi tämän tosiasian ja osasi antaa siitä arvion, joka ei ole näin yksipuolinen. „On selvää”, kirjoittaa Marx, „että nämä differentiaalikoron kaksi erilaista perustaa, hedelmällisyys ja sijainti” (maapalstojen sijainti) „voivat vaikuttaa päinvastaiseen suuntaan. Maapalsta voi olla hyvällä paikalla ja sen hedelmällisyys saattaa olla kovin huono tai päinvastoin. Tämä seikka on tärkeä, sillä se selittää meille, miksi maata kyntöön otettaessa kyseessäolevassa maassa voidaan yhtä hyvin siirtyä paremmalta maalta huonommalle kuin päinvastoin. Vihdoin on selvää, että yhteiskunnallisen tuotannon edistys yleensä vaikuttaa toisaalta tasoittavasti sijaintiin” (maapalstojen sijaintiin) „differentiaalikoron yhtenä perustana muodostaen paikallisia markkinoita, parantaen sijaintia rakentamalla kulkuiteitä; ja toisaalta se lisää eroavaisuutta maapalstojen paikallisessa sijainnissa niin erottamalla maanviljelyksen teollisuudesta kuin myöskin muodostamalla suuria tuotanto-keskuksia rinnan tämän ilmiön päinvastaisen puolen kanssa: siis maaseudun suhteellisen yksinäisyyden voimistumisen kanssa” (relative Vereinsamung des Landes) („Das Kapital”, III, 2, 190 *). Näin ollen, samaan aikaan kun hra Bulgakov voitonilmeellä toistaa kauan sitten tunnettua viittausta erilaisuuksien keskinäisen hävittämisen *mahdollisuuteen*, Marx asettaa sitä seuraavan kysymyksen tämän mahdollisuuden muuttamisesta todellisuudeksi ja osoittaa, että tasoittavien vaikutusten ohella on havaittavissa myöskin differentioivia vaikutuksia. Näiden keskinäisesti ristiriitaisten vaikutusten lopullisena tuloksena, kuten jokainen tietää, on se, että kaikissa maissa ja kaikkialla *on olemassa* äärettömän suurta erilaisuutta maapalstoissa niiden hedelmällisyyden ja sijainnin kannalta. Hra Bulgakovin

* — „Pääoma”, III osa, 2. nide, s. 190 * Toim.

vastaväite osoittaa vain sitä, että hänen huomautuksensa ovat kerrassaan harkitsemattomia.

Käsitettä viimeisestä vähätuottoisimmasta työ- ja pääomasijoituksesta — jatkaa hra Bulgakov vastaväitetään — „käyttävät sekä Ricardo että Marx yhtäläisesti ilman arvostelua. Ei ole vaikea huomata, millaista mielivallan ainesta tämä käsite tuo mukanaan: sijoitettakoon maahan *10 a:ta* pääomaa, jolloin kukin seuraava *a* vaikuttaa yhä vähemmän tuottavaisesti; maan yhteenlaskettu tuote on oleva *A*. Ilmeisesti kunkin *a:n* keskimääräinen tuottavuus on oleva $A/10$, ja jos koko pääomaa tarkastellaan yhtenä kokonaisuutena, niin hinnan määrää nimenomaan tämä sen keskimääräinen tuottavuus” (I, 82). Ilmeisesti, — sanomme me siihen, — niiden komeiden sanojen takaa, joita hra Bulgakov puhuu „maan tuotantovoimien rajoittuneisuudesta”, hän ei ole huomannut *pikku seikkaa*: maan rajoitettua määrää. Tämä määrän rajoittuneisuus — riippumatta lainkaan mistään maan *omistuksesta* — saa aikaan vissin monopolin, nimittäin: koska koko maa on farmarien hallussa, koska on kysyntää koko sille viljamäärälle, mikä on tuotettu koko maalla, mukaanluettuna huonoimmatkin ja markkinoista kauimpanakin olevat palstat, niin on ymmärrettävää, että viljan hinnan määrää tuotantohinta huonoimmalla maalla (tai tuotantohinta pääoman viimeisen, vähätuottoisimman sijoituksen mukaan). Hra Bulgakovin „keskimääräinen tuottavuus” on pelkkä aritmeettinen harjoitelma, sillä maamäärän rajoittuneisuus haittaa tämän keskimäärän todellista muodostumista. Jotta tämä „keskimääräinen tuottavuus” muodostuisi ja määräisi hinnat, on välttämätöntä, että jokaisella kapitalistilla ei olisi ainoastaan mahdollisuus yleensä sijoittaa pääomaa maanviljelykseen (sen verran maanviljelyksessä on kilpailuvapautta, kuten olemme jo sanoneet), vaan myöskin, että jokainen kapitalisti voisi aina — jo olevien maanviljelyslaitosten lisäksi — perustaa *uuden* maanviljelyslaitoksen. Jos asia olisi sillä tavalla, niin silloin ei maanviljelyksen ja teollisuuden välillä olisi mitään eroa, silloin ei voisi syntyä mitään korkoa. Mutta juuri maan rajoitettu määrä saa aikaan sen, että asia ei ole niin.

Menkäämme edelleen. Tähän saakka olemme pohtineet asiaa siten, että jätimme kokonaan syrjään kysymyksen maanomistuksesta; me näimme, että tämä menetelmä on välttämätöntä sekä loogillisten käsitteiden että niiden histo-

riallisten tosiasiajn kannalta, jotka todistavat kapitalistisen maanviljelyksen syntymistä ja kehittymistä kaikissa maanomistuksen muodoissa. Ottakaamme nyt käytäntöön tämä uusi ehto. Olettakaamme, että kaikki maa on yksityisomaisuutta. Miten se vaikuttaa korkoon? Maanomistaja ottaa omistusoikeutensa nojalla farmarilta pois differentiaalikoroon; koska differentiaalikorko on ylimääräistä voittoa pääomasta saatavan normaalin, keskimääräisen voiton yli ja koska maanviljelyksessä on olemassa kilpailuvapaus tarkoittaen sillä vapautta sijoittaa pääomaa maatalouteen (respective* koska kapitalistinen kehitys sen luo), niin maanomistaja löytää aina farmarin, joka tyytyy keskimääräiseen voittoon ja antaa hänelle, maanomistajalle, ylivoiton. Maan yksityisomistus ei synnytä differentiaalikorokoa, vaan ainoastaan siirtää sen farmarin käsistä maanomistajan käsiin. Rajoittuuko maan yksityisomistuksen vaikutus tähän? Voidaanko olettaa, että maanomistaja antaa farmarin käyttä *ilmaiseksi* sitä huonointa ja huonoimmalla paikalla sijaitsevaa maata, joka tuottaa pääomalle vain keskimääräisen voiton? Ei tietenkään. Maanomistus on monopoli, ja tämän monopolin perusteella maanomistaja vaatii farmarilta maksun tästäkin maasta. Tämä maksu on *absoluuttista korkoa*, jolla ei ole mitään tekemistä erilaisten pääomasijoitusten erilaisen tuottavuuden kanssa ja *joka johtuu maan yksityisomistuksesta*. Syyttäessään Marxia saman monopolin mielivaltaisesta tulkinnasta kahdella eri tavalla hra Bulgakov ei vaivautunut ajattelemaan, että me olemme tekemisissä todellakin kahdenlaisen monopolin kanssa; ensiksikin meillä on maalla harjoitettavan talouden (kapitalistisen talouden) monopoli. Tämä monopoli johtuu siitä, että maata on rajoitettu määrä ja siksi se on välttämätön jokaisessa kapitalistisessa yhteiskunnassa. *Tämä* monopoli johtaa siihen, että viljan hinta määräytyy tuotantoehtoista huonoimmalla maalla, ja differentiaalikoroon muodostaa paremmalle maalle suoritetun pääomasijoituksen tai tuottavamman pääomasijoituksen antama ylimääräinen lisävoitto. Tämä korko syntyy kokonaan riippumatta maan yksityisomistuksesta, joka vain antaa maanomistajalle mahdollisuuden ottaa se pois farmareilta. Toiseksi, meillä on maan yksityisomistuksen monopoli. Tämä monopoli ei ole

* — tahi. *Toim.*

enempää loogillisesti kuin historiallisestikaan mitenkään erottamattomassa * yhteydessä edellisen kanssa. Tämä monopoli ei sellaisenaan ole mitään kapitalistiselle yhteiskunnalle ja maanviljelyksen kapitalistiselle organisaatiolle *ehdottomasti välttämätöntä*. Toisaalta voimme vallan hyvin kuvitella kapitalistisen maanviljelyksen mahdolliseksi ilman maan yksityisomistustakin, ja monet johdonmukaiset porvarilliset taloustieteilijät ovat vaatineet maan kansallistamista. Toisaalta taas todellisuudessaakin tavataan maanviljelyksen kapitalistista organisaatiota maan yksityisomistuksen puuttuessaakin, esim. valtion ja yhteisöjen mailla. Sen vuoksi on ehdottoman välttämätöntä tehdä ero näiden kahdenlaisen monopolin välillä ja siis on välttämättä myönnettävä, että differentiaalikoron rinnalla on olemassa myöskin absoluuttinen korko, jonka maan yksityisomistus *synnyttää* **.

Sen mahdollisuuden, että absoluuttinen korko on saanut alkunsa maanviljelyspääoman lisäarvosta, Marx selittää siten, että maanviljelyksessä on vaihtelevan pääoman osuus pääoman yleisessä kokoonpanossa keskimääräistä suurempi (aivan luonnollinen olettaimus, kun maanviljelystekniikka on epäilemättä takapajuista teollisuustekniikkaan verraten). Koska näin on asianlaita, niin maanviljelystuotteiden arvo

* Tuskin on syytä muistuttaa lukijalle, että koska olemme tässä tekemisissä korkoa ja maanviljelyksen kapitalistista organisaatiota koskevan yleisen teorian kanssa, niin emme kajoa sellaisiin tosiasioihin kuin maan yksityisomistuksen pitkäaikaisuuteen ja levinneisyyteen eikä siihen, että valtamarentakainen kilpailu horjuttaa viimeksi mainitsemaamme monopolilajia ja osittain jopa sen kumpakin lajia j.n.e.

** „Lisäarvoteorioiden” toisen osan toisessa niteessä (Theorien über den Mehrwert, II. Band, II. Theil), joka ilmestyi vuonna 1905, Marx antaa selityksiä absoluuttista korkoa koskevasta kysymyksestä, selityksiä, jotka vahvistavat oikeiksi minun tulkintani (varsinkin kahden monopolimuodon suhteen). Tässä Marxilta otetut tätä asiaa koskevat kohdat: „Jos maa olisi rajoittamaton aines ei ainoastaan pääoman ja väestön suhteen, vaan myöskin faktillisesti, s.o. olisi „rajatonta”, samoin kuin „ilma ja vesi”, jos sitä olisi „olemassa rajoittamaton määrä” (lainaukset Ricardolta), niin silloin maan ottaminen yhden henkilön haltuun ei voisi asiallisesti ehkäistä vähääkään sitä, että toinen henkilö ottaa myös maata haltuunsa. Silloin ei voisi olla olemassa mitään maan yksityisomistusta (eikä ainoastaan yksityisomistusta, vaan ei voisi olla myöskään „yhteiskunnallista” eikä valtion omistusta). Siinä tapauksessa, ja jos maa sen lisäksi vielä olisi joki paikassa laadultaan samanlaista, ei maasta saataisi otetuksi mitään korkoa... Koko kysymyksen ydin on seuraava: jos maa suhteessa pääomaan olisi olemassa samalla tavalla kuin mikä tahansa elementaarinen luonnonvoima, niin pääoma vaikuttaisi maataloudessa aivan samoin kuin millä muulla teollisuuden alalla tahansa. Silloin ei olisi mitään maanomistusta eikä mitään korkoa... Päinvastoin, jos maa 1) on määrältään rajoitettua, 2) omaisuudeksi anastettua, jos pääoma tapaa syntymisensä ehtona jo olevan maanomistuksen—juuri siten ovat asiat maissa, joissa kehittyy kapitalistinen tuotanto, mutta niissä maissa, joissa tätä ehtoa ei ole aikaisemmin ollut (niinkuin oli vanhassa Euroopassa), kapitalistinen tuotanto itse luo itselleen nämä ehdot: esimerkiksi Yhdysvallat,—niin silloin ei maa ole pääomalle alkellisen avoimena työvälnä. Sen vuoksi on olemassa absoluuttinen korko differentiaalikorosta riippumatta” (ss. 80, 81)*. Marx erottaa tässä aivan selvästi toisistaan maamäärän rajoittuneisuuden ja sen, että maa on yksityisomaisuutta. (Tekijän huomautus vuoden 1908 painokseen. *Toim.*)

on siis yleensä suurempi kuin niiden tuotantohinta ja lisäarvo suurempi kuin voitto. Maan yksityisomistuksen monopoli kuitenkin ehkäisee tämän ylijäämän pääsyä kokonaan voiton tasoittamisprosessiin ja absoluuttinen korko saadaan tästä ylijäämästä*.

Hra Bulgakov on kovin tyytymätön tähän selitykseen ja huudahtaa: „Mitä ihmeen tavaraa tuo lisäarvo oikein on, kun sitä saattaa riittää tai olla riittämättä mahdollisen kysynnän kattamiseen aivan kuin verkaa tai puuvillaa tai jotain muuta tavaraa. Ensinnäkään se ei ole mikään aineellinen esine, se on käsite, joka ilmaisee tuotannon määrättyä yhteiskunnallista suhdetta” (I, 105). Tämä „aineellisen esineen” asettaminen „käsitteen” vastakohtaksi on havainnollinen näyte siitä skolastiikasta, jota nykyään niin mielellään tarjotaan „arvostelun” nimellä. Mikä merkitys voisi olla „käsitteellä” yhteiskunnallisen tuotteen osasta, elleivät tätä käsitettä vastaisi määrätty „aineelliset esineet”. Lisäarvo on rahallinen ekvivalentti lisätuotteelle, joka muodostuu määrätystä osasta verkaa, puuvillaa, viljaa ja kaikkia muita tavaroita. („Määrättyä” ei pidä tietenkään käsittää siinä mielessä, että tiede voisi konkreettisesti määrittellä tuon osan, vaan siinä mielessä, että tunnetaan ne ehdot, jotka pääpiirtein määräävät tämän osan suuruuden.) Maanviljelyksessä lisätuote on suurempi (suhteessa pääomaan) kuin muilla teollisuusaloilla, ja tämä ylijäämä (joka maanomistuksen monopolin takia ei mene voiton tasoittumiseen) voi luonnollisesti „riittää tai olla riittämättä kattamaan sitä kysyntää”, mikä maanomistaja-monopolistin taholta ilmenee.

Me voimme säästää lukijaa emmekä ryhdy esittämään yksityiskohtaisesti sitä korkoteoriaa, jonka hra Bulgakov on luonut, hänen oman vaatimattoman sanontansa mukaan,

* Sivumennen sanoen. Pidimme tarpeellisena pysähtyä Marxin korkoteoriaan erikoisen seikkaperäisesti sen vuoksi, että olemme tavanneet sen väärää ymmärtämistä myöskin hra P. Maslovilla („Zhizn”, 1901, № 3 ja 4, „Agraarikysymyksen”), joka myöntää pääoman lisäsjoitusten vähenevän tuottavuuden olevan, ellei nyt lain, niin ainakin „tavallisen” ja ikään kuin normaalin ilmiön, liittää tähän ilmiöön differentiaalikonon ja hylkää absoluuttista korkoa koskevan teorian. Hra P. Maslovin mielenkiintoisessa artikkelissa on paljon oikeita huomautuksia arvostelijoista, mutta sitä haltaavat suuresti sekä tämä tekijänsä teorian äsken mainittu virheellisyys (tekijän, joka marxilaisuutta puolustaessaan ei ole valvautunut määrittelemään tarkasti „oman” teorian eroavaisuutta Marxin teoriasta) että myöskin eräät varomattomat ja kerrassaan väärät väitteet, sellaiset kuin esim. se, että hra Berdjajev „vapautuu kokonaan porvarillisten kirjailijain vaikutuksesta” ja että hänelle on ominaista „luokkanäkökannan selvyys objektiivisuuden silti kärsimättä siitä”, että „Kautskyn tekemä analyysi on paikollisen monessa suhteessa... tendenssimäinen”, että Kautsky „ei ole laisinkaan määritellyt, mihin suuntaan käy tuotantovoimien kehitys maanviljelyksessä” y.m.s.

„omin voimin”, „omaa tietä kulkien” (I, 111). Muutamat huomautukset riittävät luonnehtimaan tämän tuotteen, joka on professorin „työn” „viimeisimmän ja vähätuottoisimman sijoituksen” tulos. „Uusi” korkoteoria on rakennettu seuraavan vanhanaikaisen reseptin mukaan: „jos olet sieni, niin mars koriin”. Kun kerran on olemassa kilpailuvapaus, niin silloin sitä ei enää pidä mitenkään rajoittaa (vaikka sellaista absoluuttista kilpailuvapautta ei ole ollut missään eikä milloinkaan). Kun kerran on olemassa monopoli, niin siinä kaikki. Siis korkoa ei lainkaan saadakaan lisäarvosta, eikä lainkaan edes maanviljelystuotteesta; se saadaan ei-maanviljelystyön tuotteesta, se on yksinkertaisesti vain lunnaita, veroa, poisveto yhteiskunnallisesta kokonaistuotannosta, se on maanomistajan vekseli. „Maanviljelyspääoma voittoineen ja maanviljelystyö, yleensä maanviljelys työn ja pääoman sijoittamisalana, ovat niin muodoin status in statu * kapitalistisessa valtakunnassa... kaikki (sic!) pääoman, lisäarvon, työpalkan ja yleensä arvon määritelmät maanviljelykseen sovellettuna osoittautuvat luulotelluiksi suureiksi” (I, 99).

Vai sillä tavalla. Tästä lähtien on kaikki selvää: sekä kapitalistit että palkkatyöläiset maanviljelyksessä ovat vain luuloteltuja suureita. Mutta vaikka hra Bulgakov saattaa puhua tuollaistakin pötyä, niin toisinaan hän ajattelee eikä sentään aivan typerästi. Neljätoista sivua myöhemmin saamme lukea: „Maanviljelystuotteiden tuottaminen maksaa yhteiskunnalle vissin määrän työtä; se on niiden arvo”. Mainiota. Siis eivät ainakaan arvon „määritelmät” ole aivan luuloteltuja suureita. Edelleen: „Koska tuotanto on järjestetty kapitalistisesti ja koska tuotannon johdossa on pääoma, niin viljan hinta määräytyy tuotantohintojen mukaan, siis lasketaan työn ja pääoman kyseessäolevan sijoituksen tuottavuus yhteiskunnan keskimääräiseen tuottavuuteen verrattuna”. Oivallista. Siis eivät myöskään pääoman, lisäarvon ja työpalkan „määritelmät” ole aivan luuloteltuja suureita. Siis on olemassa kilpailuvapauskini (vaikkakaan ei absoluuttinen), sillä ilman pääoman siirtymistä maanviljelyksestä teollisuuteen ja takaisin ei olisi mahdollista „tuottavuuden laskeminen yhteiskunnan keskimääräiseen tuottavuuteen verrattuna”. Edelleen: „Maamonopolin takia hinta nousee arvoa korkeammalle niihin rajoihin saakka,

* — valtio valtiossa. *Toim.*

joihin markkinaolosuhteet sen sallivat”. Verratonta. Mutta missähän kummassa hra Bulgakov on nähnyt sellaista, että lummaat, vero, vekseli y.m.s. olisivat riippuvaisia markkinaoloista? Jos hinta nousee monopolin takia markkinaolojen sallimiin rajoihin, niin „uuden” korkoteorian koko eroavaisuus „vanhasta” teoriasta on siinä, että „omaa tietään” kulkenut tekijä ei ole ymmärtänyt toisaalta sitä eroa, mikä on maan rajoitetun määrän vaikutuksen ja maan yksityisomistuksen vaikutuksen välillä eikä toisaalta sitä yhteyttä, mikä on „monopoli”-käsitteen ja „viimeisen vähätuottoisimman työn ja pääoman kulutuksen” käsitteen välillä. Onko tämän jälkeen enää syytä ihmetellä sitä, että vielä seitsemän sivua kauempana (I, 120) hra Bulgakov on jo kokonaan unohtanut „oman” teoriansa ja järkeilee „tavasta, jolla tämä tuote (maanviljelystuote) jaetaan maanomistajan, kapitalistisen farmarin ja maataloustyöläisten kesken”? Loistava päätös loistavalle arvostelulle! Erinomainen tulos *Bulgakovin* uudesta *korkoteoriasta*, jolla hän on tästälähtien rikastuttanut poliittista taloustiedettä!

III

KONEET MAATALOUDESSA

Siirtykäämme nyt käsittelemään hra Bulgakovin lausunnon mukaan niin „mainiota” Hertzin teosta (*Die agrarischen Fragen im Verhältniss zum Sozialismus*. Wien, 1899 *). Venäjäksi kääntänyt A. Iljinski, Pietari. 1900). Muuten, meidän on jonkin aikaa käsiteltävä näiden kummankin kirjailijan yhtäläisiä väittämiä yhdessä.

Kysymys koneista maataloudessa ja siihen kiinteästi liittyvänä kysymys suur- ja pientuotannosta maanviljelyksessä ovat „arvostelijoilla” hyvin usein aiheena marxilaisuuden „kumoamiseen”. Alempana käsittelemme seikkaperäisesti eräitä heidän esittämiään yksityiskohtaisia tietoja, mutta nyt tarkastelemme asiaa koskevia yleisluontoisia seikkoja. Arvostelijat omistavat kokonaisia sivuja mitä seikkaperäisimmille järkeilyille siitä, että maanviljelyksessä on koneiden käytöllä enemmän vaikeuksia kuin teollisuudessa, ja sen vuoksi niitä käytetään vähemmän ja niillä on pienempi merkitys. Kaikki se on kiistatonta, ja sen on aivan

* — „Agraarikysymykset yhteyksissään sosialismiin”. Wien, 1899. *Toim.*

selvästi sanonut esimerkiksi samainen Kautskykin, jonka pelkkä nimikin saa herrat Bulgakovin, Hertzin ja Tshernovin sellaiseen mielentilaan, joka lähentelee syyntakeettomuutta. Mutta tämä kiistaton tosiasia ei laisinkaan kumoa sitä, että koneiden käyttö kehittyi nopeasti maanviljelyksessäkin ja että sillä on valtava uudistava vaikutus maanviljelykseen. Arvostelijat voivat vain „sanoutua irti” tuosta kiertämättömästä johtopäätöksestä käyttämällä esimerkiksi tällaisia syvämielitteisiä järkeilyjä: „...Maanviljelykselle on luonteenomaista luonnon herruus tuotantoprosessissa ja ihmistahdon epävapaus” (Bulgakov, I, 43)... „ihmisen epävarman ja epätarkan työnteon asemesta se” (kone teollisuudessa) „suorittaa matemaattisella tarkkuudella niin mikrometrinen pieniä kuin valtavan suuriakin töitä. Maanviljelystuotteiden tuottamisessa kone ei voi tehdä mitään sellaista (?), sillä tähän saakka tuo työkalusto on ollut luontoäidin eikä ihmisen käsissä. Tämä ei ole mikään metafora” (sama). Se ei todellakaan ole mikään metafora, vaan yksinkertaisesti tyhjä fraasi, sillä jokainenhan tietää, että höyryaura, rivikylvökone, puimakone y.m.s. *tekevät* työn *paljon* „varmemmaksi ja täsmällisemmäksi”, ja kun siis sanotaan: „ei mitään sellaista”, niin se merkitsee, että puhutaan pötyä! Aivan samoin, kuinka voidaan sanoa, että kone maataloudessa „ei voi missään määrin (sic!) vallankumouksellistaa *tuotantoa*” (Bulgakov, I, 43—44, ja tällöin siteerataan maatalouskoneteollisuuden asiantuntijoita, jotka kuitenkin puhuvat vain maataloudessa ja teollisuudessa käytettävien koneiden suhteellisesta eroavaisuudesta), tahi kuinka voidaan sanoa, että: „tässä kone ei ainoastaan ole tekemättä työntekijästä lisäkettään (?), vaan tälle työntekijälle jää edelleenkin johtajan osa prosessissa” (44) — esimerkiksi syöttäjä puimakoneella?

Hra Bulgakov yrittää heikentää höyryauran paremmuutta viittaamalla Stumpfeen ja Kutzlebiin (jotka ovat kirjoittaneet siitä, että pientalous kykenee kilpailemaan suurtalouden kanssa) vastoin maatalouden konerakennusteollisuuden ja maataloustilojen asiantuntijain (Fühling, Perels) johtopäätöksiä, jolloin esitetään sentapaisia perusteluja, että höyryvoimalla kyntäminen vaatii erikoista maaperää *

* Hertz korostaa sitä erittäin „voittoisalla” ilmeellä ja todistelee, kuinka väärä on se „ehdoton” mielipide (S. 65, venäjänk. käännös 156), että höyryaura on „kaikissa oloissa” korkeammalla kuin hevosaura. Juuri tätä tällaista sanotaankin avoimen oven kolkuttamiseksi!

ja „mittasuhteiltaan erittäin suuria maatiloja” (hra Bulgakovin mielestä tämä ei ole todiste pientaloutta vastaan, vaan höyryauraa vastaan!), että kyntövaon ollessa 12 tuumaa syvän tulee juhtien työ *halvemmaksi* kuin höyryn käyttö y.m.s. Tuollaisilla todisteluilla voi täyttää kokonaisia teoksia silti kuitenkin kumoamatta hituistakaan enempää sitä, että höyryaura on tehnyt mahdolliseksi erittäin syvän kynnön (syvemmänkin kuin 12 tuumaa), kuin sitäkään, että sen käyttö on kehittynyt nopeasti: Englannissa sitä käytettiin v. 1867 vain 135 maatilalla, v. 1871 oli jo käytössä yli 2.000 höyryauraa (Kautsky); Saksassa höyryauroja käyttävien talouksien lukumäärä kohosi vuodesta 1882 vuoteen 1895 mennessä 836:sta 1.696:een talouteen.

Maatalouskoneita koskevassa kysymyksessä hra Bulgakov siteeraa useaan otteeseen Fr. Bensingiä, „erikoisen maatalouskoneita koskevan monografian kirjoittajaa”, kuten hra Bulgakov häntä tittelöi (I, 44). Olisi suuri vääryys, ellemmepanisi tässäkin tapauksessa merkille, *millä tavalla* hra Bulgakov siteeraa ja *miten* hänen haastamansa todistajat lyövät häntä itseään.

Väittäessään, että Marxin „sommitelma” pysyvän pääoman nopeammasta kasvusta vaihtelevaan pääomaan verraten ei sovellu maanviljelykseen, hra Bulgakov vetoaa siihen, että sitä mukaa kuin maanviljelyksen tuottavuus lisääntyy täytyy työvoimaa käyttää yhä enemmän, ja siteeraa muun muassa Bensingin laskelmia. „Erilaisissa talousjärjestelmissä on ihmistyön yleinen tarve 60 hehtaaria kohti tällainen: kolmivuoroviljelyksessä 712 työpäivää; Norfolkkin kasvivuorottelussa 1.615 työpäivää; sellaisessa kasvivuorottelussa, jossa viljellään huomattavasti sokerijuurikasta, 3.179 työpäivää”. (Franz Bensing: „Der Einfluss der landwirtschaftlichen Maschinen auf Volks- und Privatwirtschaft”, Breslau, 1897, S. 42 *. Bulgakov, I, 32.) Kaikeksi onnettomuudeksi Bensing haluaa näillä laskelmilla todistaa nimenomaan koneiden kasvavaa merkitystä: soveltaen näitä numeroita koko Saksan maatalouteen Bensing on laskenut, että olevasta maataloustyöläisten määrästä riittäisi maan muokkaamiseen vain kolmivuoroviljelyksessä ja että vuoroviljelysjärjestelmän käytäntöönottaminen olisi siis yleensä *mahdotonta*, ellei käytettäisi koneita. Koska

* — Franz Bensing: „Maatalouskoneiden vaikutus kansan- ja yksityistalouteen”. Breslau, 1897, s. 42. *Toim.*

tiedetään, että entisen kolmivuoroviljelyksen vallitessa ei koneita käytetty juuri ollenkaan, niin Bensingin laskelmat todistavat *päinvastaista* kuin mitä hra Bulgakov haluaa todistaa; nimittäin: nämä laskelmat todistavat, että maanviljelyksen tuottavuuden kasvun on täytyntä välttämättä tapahtua sen yhteydessä, että pysyvä pääoma kasvaa nopeammin kuin vaihteleva.

Toisella kertaa, väittäessään, että „on olemassa perusteellinen (sic) ero koneiden osuudessa jalostavassa teollisuudessa ja maanviljelyksessä”, hra Bulgakov siteeraa Bensingin sanoja: „maatalouskoneet eivät pysty niin rajattomasti kohottamaan tuotantoa kuin teollisuuden koneet...” (I, 44). Eikä hra Bulgakovia taaskaan vetele. Bensing mainitsee tämän maanviljelys- ja teollisuuskoneiden välisen eron, joka ei ole laisinkaan „perusteellinen” ero, VI luvun alussa, joka on otsikoitu: „Maatalouskoneiden vaikutus kokonaistuloon”. Tarkasteltuaan yksityiskohtaisesti kunkin konelajin osalta maataloudellisen ammattikirjallisuuden ja varta vasten toimittamansa kyselyn antamat tiedot, Bensing tulee tällaiseen yleiseen johtopäätökseen: höyryauraa käytettäessä kokonaissaannos suurenee 10 prosentilla, rivikylvökoneetta käytettäessä 10 prosentilla, puimakoneetta käytettäessä 15 prosentilla, sitä paitsi rivikylvökone säästää siementä 20 prosenttia, ja vain perunannostokonetta käytettäessä on havaittavissa kokonaissaannoksen pieneneminen 5 prosentilla. Hra Bulgakovin väitteen, että „joka tapauksessa höyryaura on ainoa maatalouskone, jonka hyväksi voidaan esittää tiettyjä teknillisiä seikkoja” (I, 47—48), on se samainen Bensing *joka tapauksessa* kumonnut, johon varomaton hra Bulgakov tässä juuri vetoaa.

Antaakseen mahdollisimman tarkan ja täydellisen käsityksen koneiden merkityksestä maataloudessa Bensing esittää useita mitä yksityiskohtaisimpia laskelmia taloudenhoidosta ilman koneita, sitten yhtä, kahta j.n.e. konetta käytettäessä ja vihdoin kaikkia tärkeimpiä koneita mukaanlukien höyryauran ja rautatiet maatalouskuljetuksia varten (Feldbahnen). Osoittautuu, että koneiden puuttuessa on kokonaissaannos = 69.040 markkaa, menot = 68.615 markkaa, puhdas tulo = 425 markkaa eli 1,37 markkaa hehtaarilta, mutta kaikkia tärkeimpiä koneita käytettäessä on kokonaistulo = 81.078 markkaa, menot = 62.551,5 markkaa, puhdas tulo = 18.526,5 markkaa, s.o. 59,76 markkaa heh-

taarilta, toisin sanoen *yli neljäkymmentä kertaa enemmän*. Ja tämä on yksinomaan koneiden vaikutusta, sillä talous-systeemin edellytetään pysyvän samana! Se, että koneiden käyttämistä seuraa, kuten nämä samat Bensingin laskelmat osoittavat, pysyvän pääoman suunnaton kasvu ja vaihtelevan pääoman (s.o. sen pääoman, joka käytetään työvoimaan, sekä itse työläisten lukumäärän) *supistuminen*, on itsestään ymmärrettävää. Sanalla sanoen, Bensingin teos kumoo täydellisesti hra Bulgakovin väittämät ja todistaa niin suurtalouden etevämmyyttä maanviljelyksessä kuin myöskin sitä, että viimeksi mainittuun soveltuu laki pysyvän pääoman kasvusta vaihtelevan kustannuksella.

Vain yksi seikka lähentää hra Bulgakovia ja Bensingiä toisiinsa: nimittäin se, että viimeksi mainittu on puhtaasti porvarillisella näkökannalla, hän ei laisinkaan ymmärrä kapitalismille ominaisia ristiriitoja ja sulkee huolettomana silmänsä näkemästä sitä, että koneet työntävät syrjään työläisiä y.m.s. Tämä saksalaisten professorien maltillinen ja huolellinen oppilas puhuu Marxista yhtä suurella vihalla kuin hra Bulgakovkin. Bensing on vain johdonmukaisempi: hän nimittää Marxia „koneiden vastustajaksi” yleensä, sekä maanviljelyksessä että teollisuudessa, koska Marx muka „vääristelee tosiasioita” puhuessaan koneiden vahingollisesta vaikutuksesta työläisiin ja pannessaan yleensä koneiden kontolle kaikenlaisia onnettomuuksia (Bensing, l.c., S. 4, 5, 11 *). Hra Bulgakovin suhtautuminen Bensingiin osoittaa meille yhä uudestaan, mitä herrat „arvostelijat” lainaavat porvarillisilta oppineilta ja mitä he katsovat sormien läpi.

Mitä lajia Hertzin „arvostelu” on, se näkyy kyllin hyvin tällaisesta esimerkistä: sivulla 149 (venäjänk. käännös) hän syyttää Kautskya „feljetoonitempuista” ja sivulla 150 „kumoo” väitteen suurtuotannon paremmuudesta koneiden käytössä tällaisilla perusteluilla: I. yhdistysten kautta on koneiden osto *mahdollista* pienillekin talouksille. Tämä, nähkääs, kumoo muka sen *tosiasian*, että koneet ovat enemmän levinneet suurtalouksiin! Kenelle on enemmän *mahdollista* nauttia yhdistyksiin liittymisen antamasta hyödystä, siitä me keskustelemme Hertzin kanssa

* — loco citato — siteeratussa kohdassa, ss. 4, 5, 11. Toim.

erikseen toisessa kirjoituksessa. 2. David on osoittanut „Sozialistische Monatshefte'ssä” * (V, 2), että koneiden käyttäminen pienissä talouksissa „on levinnyt laajalle ja kasvaa voimakkaasti... että rivikylvökoneetakin tavataan usein (sic!) vieläpä hyvinkin pienissä talouksissa. Samaa on sanottava niittokoneista ja muista koneista” (S. 63, venäjänk. käännöksessä s. 151). Mutta jos lukija katsoo Davidin kirjoitusta **, niin hän huomaa tämän ottaneen *absoluuttiset numerot* koneita käyttäneiden talouksien määrästä eikä näiden talouksien prosenttisuhdetta kyseessä olevan ryhmän talouksien kokonaismäärään (kuten Kautsky luonnollisesti tekee).

Verratkaamme näitä numeroita, jotka koskevat koko Saksaa vuonna 1895 ***.

Talouksien ryhmät	Kaikkiaan talouksia	Siinä luvussa koneita käytäneltä					
		Kylvökoneita käytäneltä	%	Rivikylvökoneita käytäneltä	%	Niitto- ja leikkuukoneita käytäneltä	%
Kork. 2 ha	3.236.367	214	0,01	14.735	0,46	245	0,01
2 — 5 ”	1.016.318	551	0,05	13.088	1,29	600	0,06
5 — 20 ”	998.804	3.252	0,33	48.751	4,88	6.746	0,68
20 — 100 ”	281.767	12.091	4,29	49.852	17,69	19.535	6,93
100 ha tai enemmän	25.061	12.565	50,14	14.366	57,32	7.958	31,75
<i>Yhteensä...</i>	5.558.817	28.673	0,52	140.792	2,54	35.064	0,63

Tosiaan, eikö tämä vahvistakin Davidin ja Hertzin sanat siitä, että kylvö- ja niittokoneita tavataan „usein” ja „vieläpä hyvin pienissä talouksissa”? Ja jos Hertz tekee sellaisen „johtopäätöksen”, että „tilastotietojen kannalta ei Kautskyn väittämä kestä laisinkaan arvostelua”, niin kenen me todella havaitsemme käyttävän aito feljetoontempuja?

Hullunkurisena seikkana on mainittava, että kieltäessään suurतालouden paremmuuden koneiden käytön alalla, kieltäessään siitä johtuvan tosiasian — ylenmääräisen raatamisen ja riittämättömän kulutuksen pientaloudessa, „arvostelijat” itse kuitenkin lyövät itseään armottomasti, kun he

* — „Sozialistinen Kuukausijulkaisu”²⁰. *Toim.*

** Davidin kirjassa „Sozialismi ja maatalous” (Pietari, 1906) on tämä virheellinen menettelytapa toistettu (s. 179). (Tekijän huomautus vuoden 1908 painokseen. *Toim.*)

*** „Stat. d. D. R.” 112. Bd., S. 36 *.

joutuvat tekemisiin todellisen asiaintilan kanssa (ja kun he unohtavat „päätehtävänsä” — „oikeaoppisen” marxilaisuuden kumoamisen). „Suurtalous”, sanoo esim. hra Bulgakov kirjansa II osassa (s. 115), „työskentelee aina käyttäen tehokkaammin pääomaa kuin pientalous, ja sen vuoksi se luonnollisesti antaa etusijan mekaanisille tuotannon tekijöille, elolliseen työvoimaan verrattuna”. Se, että hra Bulgakov „arvostelijana” kallistuu herrojen Struven ja Tugan-Baranovskin jälkiä vulgäärin taloustieteen kannalle asettaen mekaaniset „tuotannon tekijät” elollisten vastakohdaksi, on todellakin aivan „luonnollista”. Mutta oliko se luonnollista, että hän niin varomattomasti kielsi suurtalouden paremmuuden?

Keskittymisestä maataloustuotannossa ei hra Bulgakov käytä muita sanontoja kuin „mystillinen keskittymislaki” y.m.s. Mutta sitten hän joutuu tekemisiin englantilaisten numerotietojen kanssa, ja osoittautuu, että farmien keskittymistendenssiä ilmeni 50-luvulta alkaen aina 70-luvun loppuun saakka. „Pieniä kuluttajatalouksia”, kirjoittaa hra Bulgakov, „yhdistettiin suuremmiksi talouksiksi. Tämä maapalstojen yhteenliittäminen ei ole suinkaan tulosta suur- ja pientuotannon välisestä taistelusta (?), vaan landlordien tietoisesta (!?) pyrkimyksestä kohottaa korkoaan yhdistämällä useampia pientalouksia, jotka ovat maksaneet sängen pientä korkoa, suurtaloudeksi, joka pystyy maksamaan suuremman koron” (I, 239). Ymmärrätkö, lukija: ei suur- ja pientalouden välinen taistelu, vaan se, että edellinen tunkee syrjään jälkimmäistä vähätuottoisena taloutena? „Koska talous kerran on pantu kapitalistiselle pohjalle, niin on kiistatonta, että tietyissä puitteissa kapitalistisella suurtaloudella on epäilemättömiä etuisuuksia kapitalistiseen pientalouteen verrattuna” (I, 239—240). Jos se on kiistatonta, niin miksi hra Bulgakov sitten pitää ja on pitänyt niin kovaa melua („Natshalossa”) Kautskya vastaan, joka aloittaa suur- ja pientuotantoa koskevan lukunsa („Agraarikysymyksessä”) sanomalla: „Mitä kapitalistisemmaksi maatalous muuttuu, sitä pitemmälle se kehittää suur- ja pientuotannon välillä olevaa laadullista eroavaisuutta tekniikan suhteen”?

Mutta ei ainoastaan maanviljelyksen kukoistuskausi Englannissa, vaan myöskin kriisikausi johtaa pientaloudelle epäedullisiin johtopäätöksiin. Valiokuntien selostukset

viime vuosilta „hämmästyttävän itsepintaisesti vahvistavat sen, että kriisi on laskeutunut raskaimmin juuri pienisäntien hartioille” (I, 311). „Heidän talonsa”, sanotaan eräässä selostuksessa pienomistajista, „ovat huonompia kuin keskinkertaiset työläisasumukset... Kaikilla heillä työ on hämmästyttävän raskasta ja työpäivä tuntuvasti pitempi kuin työläisillä, ja monet heistä sanovat, ettei heidän aineellinen asemansa ole niin edullinen kuin viimeksi mainittujen, että he eivät tule niin hyvin toimeen ja syövät harvoin tuoretta lihaa”... „Hypoteekkien rasittamat pienviljelijät joutuivat perikatoon ensimmäisinä” (I, 316)... „He säästävät kaikessa niin kuin vain harvat työläiset tekevät”... „Pikkufarmarit kestävät vielä niin kauan, kun he käyttävät perheen jäsenten ilmaista työtä”... „Tuskin tarvinnee lisätä, että pikkufarmarin elämä on sanomattomasti raskaampaa kuin palkollisen elämä” (I, 320—321). Me esitimme nämä otteet, että lukija voisi päätellä, onko hra Bulgakovin seuraava johtopäätös oikea: „Agraarikriisin kauteen saakka säilyneiden talouksien ankara taloudelliseen häviöön joutuminen puhuu vain (!) siitä, että pientuottajat joutuvat tällaisissa tapauksissa perikatoon nopeammin kuin suur-
tuottajat,—eikä sen enempää (sic!). Tästä on kerrassaan mahdotonta tehdä mitään yleisiä päätelmiä pientuottajien yleisestä taloudellisesta elinkyvystä, sillä tuolla kaudella koko Englannin maanviljelys osoittautui kestävämmäksi” (I, 333). Eikö olekin hyvin sanottu? Ja talonpoikaistalouden yleisiä kehitysoloja käsittelevässä luvussa hra Bulgakov jopa yleistääkin tämän mainion ajattelutavan: „Hintojen äkillisellä laskulla on raskas vaikutus tuotannon kaikkiin muotoihin (kaikissa muodoissa?), mutta talonpoikaistalous, joka pääoman kannalta on heikoin, on luonnollisesti vähemmän kestävä kuin suurtalous (mikä ei laisinkaan koske kysymystä sen yleisestä elinkyvystä)” (II, 247). Näin siis kapitalistisessa yhteiskunnassa pääomaltaan heikot taloudet ovat vähemmän kestäviä, mutta se ei kuitenkaan koske niiden „yleistä” elinkykyisyyttä!

Ajattelun johdonmukaisuuden kannalta eivät asiat ole sen paremmin Hertzelläkään. Hän „kumoaa” (edellä luonnehdituilla menettelytavoilla) Kautskya, mutta kun tulee puhe Amerikasta, niin hän myöntää sen suurempien talouksien etevämmyyden, sillä niissä voidaan „käyttää koneita paljon suuremmissa määrin, mikä meidän parsellitaloudes-

samme ei käy päinsä” (S. 36, ven. käänn. 93); hän myöntää, että „eurooppalainen talonpoika hoitaa talouttaan useinkin vanhentuneilla, rutiineilla tuotantomenetelmillä, raataen ylenmääräisesti (robotend) leipäpalan hankkimiseksi aivan kuin työläinen, pyrkimättä parempaan” (sama lähde). Hertz myöntää yleensäkin, että „pientuotanto käyttää suhteellisesti enemmän työtä kuin suurtuotanto” (S. 74, venäjänk. käännös 177), hän olisi voinut vallan hyvin vaihtaa hra Bulgakovin kanssa tietoja satojen suurenemisesta höyryauran käyttöönottamisen tuloksena (S. 67—68, venäjänk. käännös 162—163) j.n.e.

Arvostelijoidemme teoreettisten katsomusten epävakaisuuden luonnollisena seuralaisena maatalouskoneiden merkitykseen nähden on se, että he toistavat avuttomina koneita vastustavien agraarien puhtaasti taantumuksellisia johtopäätöksiä. Hertz on tosin vielä hyvin epävarma tässä arveluttavassa kysymyksessä; puhuessaan niistä „vaikeuksista”, joita maatalous asettaa koneiden käyttöönottamiselle, hän huomauttaa: „esitetään sellaista mielipidettä, että talvisin jää niin paljon vapaata aikaa, että käsin puiminen on edullisempaa” (S. 65, venäjänk. käännös 156—157). Hertz on näköjään taipuvainen hänelle ominaisella loogillisuudella tekemään tästä sen johtopäätöksen, ettei tämä tosiasia puhu pientuotantoa vastaan eikä koneiden käyttöönottamista haittaavia kapitalistisia esteitä vastaan, vaan koneita vastaan! Eikä hra Bulgakov turhan päiten huomauta Hertzille, että tämä „on liian kovasti sidottu puolueensa mielipiteisiin” (II, 287). Venäläinen professori on tietysti noiden tuollaisten alentavien „siteiden” yläpuolella ja julistaa ylpeästi: „Olen kyllin vapaa varsinkin marxilaisessa kirjallisuudessa niin laajalti levinneestä ennakkoluulosta, jonka mukaan jokaista konetta on pidettävä edistyksenä” (I, 48). Valitettavasti eivät konkreettiset johtopäätökset kuitenkaan vastaa tämän mainion mietelmän lennokkuutta. „Riistäessään niin monilta työläisiltä talvi-työn”, kirjoittaa hra Bulgakov, „höyrypuimakone on epäilemättä ollut työläisille niin huomattava pahe, etteivät sen teknilliset etuisuudet ole sitä korvanneet *. Siitä mainitsee

* Vrt. I osa, s. 51: „...höyrypuimakone... suorittaa perustyön jo muutenkin työstä köyhänä talvikautena (sen vuoksi tämän koneen hyödyllisyys koko (sic!) maataloudelle on enemmän kuin epäilyttävää; me tulemme vielä tekemisiin tämän tosiasian kanssa)”.

muun muassa Goltz, joka esittää vieläpä utopistisen toivomuksen" (II, 103), nimittäin sen toivomuksen, että olisi rajoitettava puimakoneen, varsinkin höyrypuimakoneen käyttöä „maataloustyöläisten aseman parantamiseksi”, lisää Goltz, „ja myöskin emigraation ja migraation supistamiseksi" (lisäämme puolestamme, että migraatiolla Goltz luultavasti tarkoittaa muuttamista kaupunkeihin).

Muistutamme lukijalle, että juuri tähän Goltzin ajatuksen kiinnitti Kautskykin huomiota „Agraarikysymyksensä”. Sen vuoksi ei ole vaille mielenkiintoa verrata marxilaisiin ennakkoluuloihin vajonneen ahtaan ortodoksin ja koko „kritismin” hengen mainiosti omaksuneen nykyaikaisen arvostelijan suhdetta konkreettiseen kysymykseen ekonomiikan alalta (koneiden merkitys) ja politiikasta (olisiko rajoitettava?).

Kautsky sanoo („Agrarfrage” *, S. 41), että Goltz katsoo puimakoneella olevan erittäin „vahingollisen vaikutuksen”: se riistää maataloustyöläisiltä heidän tärkeimmän talvityönsä, ajaa heitä kaupunkeihin, voimistaa maaseudun väkiluvun vähenemistä. Ja Goltz ehdottaa rajoitettavaksi puimakoneen käyttöä, ehdottaa sitä — lisää Kautsky — „näennäisesti” muka pitäen silmällä maataloustyöläisten etuja, mutta todellisuudessa tilanherrojen etujen kannalta, joille”, kuten Goltz itse sanoo, „tällaisesta rajoituksesta koitua vahinko tulee runsaalla mitalla korvatuksi — jos ei heti paikalla, niin tulevaisuudessa — työvoiman lisääntymisellä kesäkaudeksi”. „Onneksi tämä konservatiivinen ystävyydenosoitus työläisiä kohtaan”, jatkaa Kautsky, „ei ole mitään muuta kuin taantumuksellinen utopia. Puimakone on siksi edullinen „heti paikalla”, etteivät tilanherrat voi luopua sen käyttämisestä joskus „tulevaisuudessa” saatavien voittojen hyväksi. Ja sen vuoksi puimakone on jatkava vallankumouksellista työtään; se tulee ajamaan maataloustyöläisiä kaupunkeihin, sen vuoksi siitä tulee mahtava ase toisaalta työpalkkojen kohottamiseksi maaseudulla ja toisaalta maatalouskoneita valmistavan teollisuuden edelleen kehittämiseksi”.

Hra Bulgakovin suhde tällaiseen kysymyksen asetteleun sosialidemokraatin ja agraarin taholta on erittäin luonteenomaista: se on pieni mallinäyte siitä kannasta, jolle koko

* — „Agraarikysymys”. *Toim.*

nykyaikainen „arvostelu” yleensä on asettunut proletariaatin puolueen ja porvariston puolueen välillä. Arvostelija ei tietenkään ole niin ahdasmielinen eikä niin kaavamainen, että asettuisi luokkataistelun kannalle ja sille kannalle, että kapitalismi vallankumouksellistaa kaikki yhteiskuntasuhteet. Mutta toisaalta, vaikka arvostelijamme onkin „viisas-tunut”, niin silti eivät muistelmat siitä ajasta, jolloin hän oli „nuori ja tyhmä” ja hyväksyi marxilaisuuden ennakkoluulot, kuitenkin salli hänen hyväksyä täydellisesti uuden kumppaninsa — agraarin — ohjelmaa, kumppaninsa, joka johtopäätöksestään koneiden vahingollisuudesta „koko maataloudelle” esittää aivan selvästi ja johdonmukaisesti toivumuksen: ne on kiellettävä! Ja kunnan arvostelijamme joutuu kahden heinätukon välillä olevan Buridanin aasin asemaan: toisaalta hän on jo kadottanut kaiken kykynsä ymmärtää luokkataistelua ja voi nyt puhua koneiden vahingollisuudesta „koko maataloudelle” unohtaen sen, että *koko* nykyistä maataloutta johtavat ensi kädessä liikeyrittäjät, jotka ajattelevat vain omia voittojaan,— hän on siinä määrin unohtanut ne „nuoruusvuodet”, jolloin hän oli marxilainen, että asettaa jo mitä järjettömimmän kysymyksen, „korvaavatko” koneen suomat teknilliset etuisuudet sen vahingollisen vaikutuksen, mikä sillä on työläisiin (ja tätä vahingollista vaikutusta ei ole ainoastaan höyrypuimakoneella, vaan myöskin höyryauralla, niittokoneella, viljanpuhdistuskoneella y.m.)? Hän ei edes huomaa sitä, että itse asiassa agraari haluaa vain työläisen tiukempaa orjuuttamista sekä talvella että kesällä. Mutta toisaalta hän muistaa hämärästi sen vanhentuneen „dogmaattisen” ennakkoluulon, että koneiden kieltäminen on utopiaa. Poloinen hra Bulgakov, selvinnekö hän tästä epämiellyttävästä tilanteesta?

On mielenkiintoista mainita, että arvostelijamme, yrittäessään kaikin keinoin heikentää maatalouskoneiden merkitystä, vetäessään esiin vieläpä „maan vähenevän hedelmällisyyden lainkin”, ovat unohtaneet (tai eivät tahallaan halunneet) mainita siitä uudesta teknillisestä mullistuksesta maanviljelyksessä, jota sähkötekniikka valmistele. Päinvastoin, Kautsky,— joka hra P. Maslovin enemmän kuin epäoikeudenmukaisen päätelmän mukaan „on tehnyt oleellisen virheen, kun ei ole lainkaan määritellyt, mihin suuntaan tuotantovoimien kehitys maanviljelyksessä kulkee”

(„Zhizn”, 1901, № 3, s. 171),— Kautsky osoitti sähkön merkityksen maanviljelyksessä jo vuonna 1899 („Agrarfrage”). Tulevan teknillisen mullistuksen enteet alkavat nykyään ilmetä jo selvemmin. Tehdään yrityksiä valaista teoreettisesti sähkötekniikan merkitystä maanviljelyksessä (ks. Dr. Otto Pringsheim: „Landwirtschaftliche Manufaktur und elektrische Landwirtschaft”, Brauns Archiv*, XV, 1900, S. 406—418, ja K. Kautskyn artikkelia „Neue Zeit” ** lehdessä, XIX, 1, 1900—1901, № 18, „Die Elektrizität in der Landwirtschaft” ***), kuuluu käytännönmiestä-tilanherrojen ääniä, jotka kuvaavat kokeilujaan sähkön käytön alalla (Pringsheim siteeraa Adolf Seiffergeldin kirjaa, jossa tämä kertoo kokeiluista omassa talouudessaan), pitävät sähköä keinona maanviljelyksen saamiseksi jälleen tuloja tuottavaksi, kehoittavat hallitusta ja tilanherroja järjestämään keskusvoimalaitoksia ja tuottamaan joukkomitassa sähkövoimaa maalaisiäntiä varten (Königsbergissä ilmestyi viime vuonna Itä-Preussista kotoisin olevan tilanherrojen P. Mackin kirja — P. Mack: „Der Aufschwung unseres Landwirtschaftsbetriebes durch Verbilligung der Produktionskosten. Eine Untersuchung über den Dienst, den Maschinenteknik und Elektrizität der Landwirtschaft bieten” ****).

Pringsheim tekee mielestämme aivan oikeaan osuvan huomautuksen, että nykyinen maanviljelys — sen tekniikan ja nähtävästi myöskin ekonomiikan yleisen tason kannalta — on lähempänä sitä teollisuuden kehitystasoa, jota Marx nimitti „manufaktuuriksi”. Käsivoimatyön ja yksinkertaisen kooperaation vallitseva asema, koneiden satunnainen käyttö, verrattain pienet tuotannon mittasuhteet (jos laskeetaan esim. yhden tuottajalaitoksen vuosittain myymien tuotteiden summan mukaan), useimmissa tapauksissa verrattain pienet markkinoiden mittasuhteet, suurtuotannon yhteys pientuotantoon (jolloin jälkimmäinen, samoin kuin kotiteollisuudenharjoittajat suhteessaan suureen manufaktuuri-isäntään, toimittaa työvoimaa edelliselle,— tahi edellinen ostaa „puolivalmisteet” jälkimmäiseltä, esim. suur-

* — Tri Otto Pringsheim: „Maatalousmanufaktuuri ja sähköistetty maatalous”. Braunin arkisto. *Toim.*

** — „Uusi Aika”⁵¹. *Toim.*

*** — „Sähkö maataloudessa”. *Toim.*

**** — P. Mack: „Maataloustuotantomme kohottaminen alentamalla tuotantokustannuksia. Tutkielma konetekniikan ja sähkön hyödyllisyydestä maatalouden palveluksessa”. *Toim.*

isännät ostavat pikkuisänniltä sokerijuurikkaan, karjan y.m.s.), — kaikki nämä merkit puhuvat todellakin siitä, ettei maanviljelys ole vielä saavuttanut oikean „koneellisen suurteollisuuden” tasoa siinä mielessä, mitä Marx sillä tarkoittaa. Maanviljelyksessä ei vielä ole yhtenäiseksi tuotantomekanismiksi sidottua „konejärjestelmää”.

Tätä vertausta ei tietenkään pidä paisuttaa mahdottomiin saakka: toisaalta maanviljelyksessä on olemassa sellaisia erikoisuuksia, joiden poistaminen on absoluuttisesti mahdotonta (jos jätetään pois liian kaukainen ja liian problemattinen mahdollisuus valkuaisaineen ja ruo’an valmistamiseksi laboratorisesti). Näiden erikoisuuksien vuoksi koneellisella suurteollisuudella maanviljelyksessä ei tule milloinkaan olemaan *kaikkia* niitä piirteitä, joita sillä on teollisuudessa. Toisaalta manufaktuurissakin on suurtuotanto teollisuuden alalla päässyt vallitsevaan asemaan ja saavuttanut tuntevan teknillisen etevämmyyden pientuotantoon verraten. Pienyrittäjä teollisuudessa koetti vielä pitkän aikaa estää tämän etevämmyyden vaikutusta sillä työpäivän pidentämisellä ja tarpeiden supistamisella, mikä on niin luonteenomaista sekä kotiteollisuudenharjoittajalle että nykyiselle pientalonpojalle. Käsivoimatyön vallitseva asema manufaktuurissa antoi pientuotannolle vielä jonkinlaisen mahdollisuuden pysytellä pystyssä tuollaisten „sankarillisten” keinojen avulla, — mutta ne henkilöt, jotka ihailivat sitä ja puhuivat kotiteollisuudenharjoittajan elinkykyisyydestä (samoin kuin nykyiset arvostelijat puhuvat talonpojan elinkykyisyydestä), osoittautuivat hyvin pian kumotuiksi, heidät kumosi „väliaikainen tendenssi”, mikä paralysoi teknillistä lamaannusta koskevan „universaalisen lain”. Muistutamme esimerkin vuoksi venäläisistä tutkijoista, jotka tutkivat kotiteollisuuskudontaa Moskovan läänissä 70-luvulla. Puuvillakankaiden kudonnassa, — sanoivat he, — on käsinkutoja hävinnyt pelin: kone on päässyt voitolle, mutta sen sijaan silkkikankaiden kudonnassa kotiteollisuudenharjoittajat voivat vielä kestää, koneet eivät ole vielä läheskään niin täydellisiä. Kului kaksi vuosikymmentä — ja tekniikka riisti pientuotannolta vielä yhden sen viimeisistä suoja-aikoista, aivan kuin sanoen — niille, joilla on korvat kuullakseen ja silmät nähdäkseen, — että taloustieteilijän on aina katsottava eteenpäin, tekniikan edistyksen suuntaan, muussa tapauksessa hän jää heti jälkeen, sillä ken

ei halua katsoa eteenpäin, hän kääntää selkensä historialle: siinä ei ole eikä voi olla keskitietä.

„Kirjoittajien, jotka ovat Hertzin tapaan käsitelleet pien- ja suurtuotannon kilpailua maanviljelyksessä sivuuttaen huomiotta sähkötekniikan merkityksen, täytyy aloittaa tutkimuksensa uudelleen alusta”, on Pringsheim sattuvasti sanonut, ja hänen huomautuksensa koskee sitäkin enemmän hra Bulgakovin kaksiosaista teosta.

Sähkövoima on halvempaa kuin höyryvoima, se on enemmän jaettavissa, sitä on paljon helpompi siirtää hyvin pitkien matkojen päähän ja samalla koneiden käynti on säännöllisempää ja rauhallisempaa,—sen vuoksi sähkövoimaa on paljon mukavampi käyttää sekä puinnissa että kynnössä, sekä lypsyssä että rehun silppuamisessa karjalle * ynnä muussa. Kautsky kuvaa erästä unkarilaista latifundiota **, jossa sähkövirta on johdettu keskusasemalta kaikkiin suuntiin kartanon etäisimpiin osiin ja sillä käytetään maatalouskoneita, sitä käytetään juurikkaan silppuamiseen, veden nostamiseen, valaistukseen y.m., y.m.s. „300 hehtolitrان suuruisen vesimäärän nostamiseen joka päivä 29 metrin syvyisestä kaivosta 10 metrin korkuiseen säiliöön sekä rehun valmistamiseen 240 lehmälle, 200 vasikalle sekä 60 työjuhdale ja hevoselle, s.o. juurikkaan leikkelyyn ja silppuamiseen y.m.s. tarvittiin talvisin kaksi hevosparia ja kesäisin yksi pari, mikä tuli maksamaan 1.500 guldenia. Hevosten tilalla on nyt kolmen ja viiden hevosvoiman moottorit, joiden työskentely, kaikki menot huomioon otettuna, tulee maksamaan 700 guldenia, s.o. 800 guldenia vähemmän” (Kautsky, l. c.***). Mack laskee hevostyöpäivän hinnan tekevän kolme markkaa, mutta jos sen tilalle otetaan sähkö, niin sama työ tulee maksamaan 40—75 penniä, s.o. 400—700% halvemmaksi. Jos viitisenkymmenen vuoden tai vieläkin pitemmän ajan kuluttua — sanoo hän — 1³/₄ miljoonaa hevosta Saksan maanviljelyksessä vaihdettaisiin sähkövoimaan (vuonna 1895 Saksan maanviljelyksessä käytettiin peltotöihin 2,6 miljoonaa hevosta + 1,0 miljoonaa härkää + 2,3 miljoonaa lehmää,

* Tämä pelottoman hra Bulgakovin tiedoksi, joka puhuu rohkeasti ja perusteettomasti „sellaisista maataloustuotannon aloista, joilla ei voida ollenkaan käyttää koneita, kuten esim. karjanhoito” (I, 49).

** Vielä kerran hra Bulgakovin tiedoksi, hän kun puhuu „suurtalouden rappioitumisesta latifundioksi”!

*** — Kautsky, siteerattu kohta. *Toim.*

siinä luvussa yli 20 hehtaarin talouksissa 1,4 miljoonaa hevosta ja 0,4 miljoonaa härkää), niin se supistaisi menot 1.003 miljoonasta markasta 261 miljoonaan, s.o. 742 miljoonalla markalla. Valtavat maa-alat, joilta saadaan karjanrehua, voitaisiin panna tuottamaan ravintoa ihmisille, parantamaan työläisten ravitsemista, työläisten, joita hra Bulgakov peloittelee niin kovasti „luonnonantimien supistumisella”, „viljakysymyksellä” y.m.s. Mack kehoittaa itsepintaisesti yhdistämään maanviljelyksen teollisuuden kanssa vakituista sähkövoiman käyttöä varten, kehoittaa kaivamaan Masurian kanavan, joka voisi antaa sähkövoimaa 5 keskusasemalle, jotka jakaisivat virran ympäristön maalaisisännille 20—25 kilometrin päähän, kehoittaa käyttämään turvetta samaan tarkoitukseen, vaatii maalaisiäntien yhteenliittämistä: „vain liittymällä yhteen yhtiöiksi teollisuuden ja suurpääoman kanssa voidaan meidän teollisuusalamme tehdä jälleen voittoa tuottavaksi” (Mack, S. 48). On selvää, että uusien tuotantotapojen käyttö kohtaa koko joukon vaikeuksia eikä se käy tasaisesti, vaan mutkitellen, mutta sitä tuskin voitaneen epäillä, etteikö se edistyisi, etteikö maanviljelyksen vallankumouksellistuminen olisi kiertämätöntä. „Valjakkojen suurimman osan vaihtaminen sähkömoottoreihin merkitsee”, kuten Pringsheim aivan oikein sanoo, „konejärjestelmän mahdollisuutta maanviljelyksessä... Sen, mitä höyryn voima ei pystynyt tekemään, sen saa sähkötekniikka varmasti aikaan, nimittäin: maatalouden muuttamisen vanhasta manufaktuurituotannosta nykyaikaiseksi suurtuotannoksi” (l. c., p. 414).

Emme rupea puhumaan pitemmälti siitä, kuinka jättiläismäistä suurtuotannon voittoa tulee merkitsemään (ja osittain jo merkitsee) sähkötekniikan käyttöönottoaminen maanviljelyksessä,— se on siksi ilmeinen, ettei sitä tarvitse todistella. Katsokaamme mieluummin, missä nykyisissä talouksissa on olemassa sen „konejärjestelmän” ituja, jonka voimakeskus panee käyntiin. Sillä täytyyhän konejärjestelmää varten ensin käyttää erilaisia koneita kokeilun mielessä, tarvitaan esimerkkejä monien koneiden yhteisestä käyttämisestä. Vastaus tähän kysymykseen saadaan Saksan maanviljelystalouksissa kesäkuun 14 päivänä 1895 toimitetun tiedustelun antamista tiedoista. Meillä on tiedot omia tai vieraita koneita käyttäneiden talouksien lukumäärästä

kussakin ryhmässä (hra Bulgakov erehtyy, kun hän toisen osan 114. sivulla esittää osan näistä numerotiedoista luullen niiden koskevan *koneiden* lukumäärää. Muuten: tiedot omia tai vieraita koneita käyttäneiden talouksien lukumäärästä esittävät luonnollisesti suurtuotannon etevämmyyden heikommaksi, kuin mitä se todellisuudessa on. Suurisännillä on useammin omia koneita kuin pikkuisännillä, joiden on maksettava liikamaksua niiden käyttämisestä). Nämä tiedot koskevat joko yleensä koneiden käyttöä tai kunkin konelajin käyttöä erikseen, joten emme voi määrittellä, *kuinka monia* koneita eri ryhmiin kuuluvat taloudet ovat käyttäneet. Mutta kun me laskemme kussakin ryhmässä yhteen kaikki taloudet, jotka ovat käyttäneet kutakin eri konelajia, niin saamme tulokseksi kaikkien maatalouskoneiden *käyttämistapausten lukumäärän*. Esitämme tällä tavoin käsitellyt tiedot, jotka osoittavat, kuinka „konejärjestelmää” valmistellaan maanviljelyksessä:

Talouksien suuruus	100 taloutta kohti on	
	yleensä maatalouskoneita käyttäneitä talouksia (1895)	tuon tal tämän maatalouskoneen käyttämistapauksia (1895)
2 ha saakka.....	2,03	2,30
2— 5 „ „	13,81	15,46
5— 20 „ „	45,80	56,04
20—100 „ „	78,79	128,46
100 ha tal enemmän	94,16	352,34
<i>Yhteensä</i>	16,36	22,36

Näin ollen pienissä, korkeintaan 5 hehtaarin talouksissa (niitä sellaisia talouksia on enemmän kuin kolme neljäsosaa koko määrästä, 4,1 milj. taloutta 5,5 miljoonasta, s.o. 75,5%; mutta niillä on vain 5 milj. hehtaaria maata 32½ miljoonasta, s.o. 15,6%), on yleensä kaikenlaisten maatalouskoneiden (olemme laskeneet yhteen myöskin maitotaloudessa käytettävät koneet) käyttämistapauksia kerrassaan mitätön määrä. Keskikokoisissa talouksissa (5—20 ha) vähemmän kuin puolet talouksista käyttää yleensä koneita, ja 100 taloutta kohti tulee maatalouskoneiden käyttämistapauksia vain 56. Vain kapitalistisessa suur-

tuotannossa * me näemme, että *enemmistö* talouksista ($\frac{3}{4}$ — $\frac{9}{10}$) käyttää koneita ja että *on alkanut muodostua konejärjestelmä*: jokaista taloutta kohti on enemmän kuin yksi koneiden käyttämistapaus. Samassa taloudessa käytetään siis useampia koneita: esim. yli 100 hehtaarin talouksista on kukin käyttänyt *noin neljää konetta* (352% kun yleensä koneita käyttäneitä on 94%). 572 latifundiosta (1.000 ha käsittävästä tai sitä suuremmasta taloudesta) on 555 latifundiota käyttänyt koneita ja koneiden käyttämistapauksia on ollut 2.800, s.o. kukin talous on käyttänyt *viittä konetta*. Tästä käy selväksi, mitkä taloudet valmistelevät „sähkö”-vallankumousta ja mitkä sitä eniten käyttävät hyväkseen.

IV

KAUPUNGIN JA MAASEUDUN
VALISEN VASTAKOHTAISUUDEN HÄVITTÄMINEN.
„ARVOSTELIJAIN” HERÄTTÄMÄT ERILLISET KYSYMYKSET

Hertzistä siirrymme hra Tshernoviin. Koska jälkimmäinen vain „jutustelee” edellisen johdosta, niin rajoitumme tässä vain kuvaamaan lyhyesti Hertzin järkeilemismenetelmiä (ja sitä tapaa, millä hra Tshernov sitten toisin sanakääntein jutustelee siitä) siirtyäksemme sitten (seuraavassa katsauksessa) käsittelemään eräitä „arvostelijain” esittämiä uusia faktatietoja.

Yksi ainoa esimerkki riittää osoittamaan, mitä Hertz on teoreetikkona. Aivan hänen kirjansa alussa tapaamme pykälän, jolla on mahtaileva otsikko: „Kansallisen kapitalismin käsite”. Hertz ei halua sen enempää eikä vähempää kuin antaa määritelmän kapitalismista. „Me voimme tietysti”, kirjoittaa hän, „luonnehtia kapitalismin sellaiseksi kansantaloudelliseksi järjestelmäksi, joka *juridisesti* perustuu täysin toteutettuihin persoonallisuuden ja omistuksen vapauden periaatteisiin, *teknillisesti* — tuotantoon laajoissa” (suurissa?) „mittasuhteissa **, *sosiaalisesti* — tuotantovälineiden erottamiseen välittömistä tuottajista,

* Yli 20 ha on vain 0,3 miljoonalla taloudella 5,5 miljoonasta, s.o. vain 5,5% koko määrästä, mutta niillä on 17,7 miljoonaa hehtaaria maata 32,5 miljoonasta, s.o. 54,4% koko maatalousalasta.

** Hra Tshernov kääntää („Russkoje Bogatstvo”, № 4, 132): „tuotantoon, joka on saavuttanut korkean kehitystason”. Sillä tavalla hän on osannut „ymmärtää” saksankielisen sanonnan: „auf grosser Stufenleiter”!

poliittisesti — siihen, että kapitalisteilla on poliittinen keskusvalta” (valtion keskitetty poliittinen voima?) „yksistään omaisuuden jakaantumisen taloudellisen perustan vuoksi” (venäjänk. käännös, s. 37). Nämä määritelmät eivät ole täydellisiä, ne kaipaavat rajoituksia, sanoo Hertz, esimerkiksi kotityö ja pienvuokralaisuus pysyvät vielä voimassa kaikkialla suurtuotannon rinnalla. „Aivan kelvollinen ei ole sekään kapitalismin *reaalinen* (sic!) määritelmä, minkä mukaan se on järjestelmä, jonka vallitessa tuotanto on kapitalistien” (pääomanomistajien) „kontrollin” (herruuden ja kontrollin) „alaisena”. Eikö tämä kapitalismin „reaalinen” määrittelemisen kapitalistien herruudeksi olekin todella mainio? Ja kuinka luonteenomainen se onkaan, tuo nykyään niin muodinmukainen quasi*-realistinen, mutta todellisuudessa eklektinen pyrkimys luetella täydellisesti kaikki erilliset tunnusmerkit ja erilliset „tekijät”. Tuloksena on tietysti, että tämä järjestön yritys ottaa yleiskäsitteeseen kaikki erillisilmiöiden yksityiskohtaiset tunnusmerkit tahi päinvastoin „kiertää yhteentörmäystä ilmiöiden äärimmäisen monipuolisuuden kanssa”, — yritys, joka yksinkertaisesti osoittaa, ettei ole alkeellistakaan käsitystä, mitä on tiede, — johtaa „teoreetikon” siihen, ettei hän näe puiden takaa metsää. Hertz on unohtanut esim. sellaisen pikkuseikan kuin tavaratuotannon ja työvoiman muuttumisen tavaraksi! Sen sijaan hän on sepittänyt seuraavan *geneettisen* määritelmän, joka — rangaistukseksi sepittäjälle — esitettäköön tässä kokonaan: kapitalismi on „kansantalouden sellainen tila, jossa vapaan liikevaihdon, persoonallisuuden ja omistuksen vapauden periaatteiden noudattaminen on saavuttanut (suhteellisesti) korkeimman kohdan, joka määräytyy kunkin erillisen kansantalouden taloudellisesta kehityksestä ja empiirisistä olosuhteista” (S. 10, venäjänk. käännös sivuilla 38—39 ei ole aivan tarkka). Hra V. Tshernov tietenkin ihastuneella kunnioituksella jäljentelee ja ylistelee näitä saippuakuplia ja tarjoaa sitäpäitsi „Russkoje Bogatstvon” lukijoille kokonaisen kolmenkymmenen sivun mitalla kansallisen kapitalismin tyyppien „analyysiä”. Tästä korkean opettavaisesta analyysistä voimme löytää eräitä tavattoman arvokkaita eikä lainkaan kaavamaisia mainintoja, esim. maininnan „britti-

* — muka. *Toim.*

läisen riippumattomasta, ylpeästä ja tarmokkaasta luonteesta”, Englannin porvariston „arvokkuudesta” ja sen ulkopoliittikan „epäsympaattisuudesta”, — „romaanilaisen rodun intohimoisesta, helposti innostuvasta temperamentista” ja „saksalaisten sääntillisyydestä” („Russkoje Bogatstvo”, № 4, s. 152). Tällä analyysillä on „dogmaattinen” marxilaisuus tietysti hävitetty lopullisesti.

Hertzin tekemä analyysi hypoteekkejä koskevista tiedoista on yhtä musertava. Ainakin hra Tshernov on ihastunut siitä. „Onhan tosiasia”, kirjoittaa hän, „että... Hertzin esittämiä tietoja ei kukaan ole vielä kumonnut. Vastauksessaan Hertzin kirjaan Kautsky, joka puhuu tavattoman paljon eräistä yksityisseikoista” (sellaisista kuin Hertzin *väärennysten* osoittaminen! Ovatpa ne „yksityisseikkoja”!), „ei vastaa sanallakaan Hertzin perusteluihin hypoteekkejä koskevassa kysymyksessä” („Russkoje Bogatstvo”, № 10, s. 217, alleviivaus hra Tshernovin). Kuten „Russkoje Bogatstvon” saman numeron sivulla 238 olevasta viittauksesta näkyy, hra Tshernov tuntee Kautskyn vastausartikkelin („Zwei Kritiker meiner Agrarfrage” * „Neue Zeit” lehdessä, 18, 1; 1899—1900); hra Tshernov ei voinut olla tietämättä myöskään sitä, että aikakauslehti, jossa tämä artikkeli on julkaistu, on sensuurin toimesta kielletty Venäjällä. Sitä merkittävämpi nykyaikaisen „arvostelun” koko olemuksen luonnehtimiseksi on se tosiasia, että itse hra Tshernovin alleviivaamat sanat sisältävät *suoranaisen valheen*, sillä Kautsky on *vastannut* hypoteekkikysymyksestä „Hertzille, Davidille, Bernsteinille, Schippeille, Bulgakoville e tutti quanti” ** sivuilla 472—477 *juuri samassa artikkelissa, josta hra Tshernov mainitsee*. On se ikävä velvollisuus — vääristellyn totuuden palauttaminen oikeuksiinsa, — mutta tuota velvollisuutta ei voida mitenkään välttää, kun kerran ollaan tekemisissä herrojen Tshernovien kanssa.

Kautsky vastasi Hertzille tietenkin ivaille, sillä tässäkin kysymyksessä Hertz osoitti taitamattomuutensa tai haluttomuutensa ymmärtää, mistä on kysymys, sekä taipuvaisuutensa toistamaan porvarillisten taloustieteilijäin kuluneita perusteluja. Kautskyn „Agrarfragessa” oli puhe

* — „Kaksi „Agraarikysymykseni” arvostelijaa”. *Toim.*

** Kautskyn sanonta: „Neue Zeit”, s. 472 (e tutti quanti — ja kaikille heidän kaltaisilleen. *Toim.*).

(S. 88—89) hypoteekkien keskittymisestä. „Lukuisat pienet maalaiskoronkiskurit”, kirjoitti Kautsky, „työnnetään yhä enemmän taka-alalle ja ne luovuttavat paikkansa suurille keskietyille kapitalistisille tai yhteiskunnallisille laitoksille, jotka monopolisoivat hypoteekkiluoton”. Kautsky luettelee muutamia tämän lajin kapitalistisia ja yhteiskunnallisia laitoksia, puhuu keskinäisistä maaluottoyhdistyksistä (genossenschaftliche Bodenkreditinstitute), mainitsee siitä, että myöskin *säästökassat*, vakuutusyhdistykset ja monet korporaatit (S. 89) kiinnittävät arvopapereitaan hypoteekkeihin j.n.e. Esimerkiksi Preussissa 17 keskinäistä luottoyhdistystä oli vuoteen 1887 mennessä laskenut liikkeelle 1.650 milj. markan arvosta kiinnityskirjoja. „Nämä numerot osoittavat jo maakoron ääretöntä keskittymistä *harvoihin keskuslaitoksiin*” (alleviivaus meidän), „mutta keskittyminen kasvaa nopeasti. Vuonna 1875 Saksan hypoteekkipankit laskivat liikkeelle kiinnityskirjoja 900 miljoonan markan arvosta, vuonna 1888 — 2½ miljardin arvosta, vuonna 1892 tämä summa teki jo 3.400 miljoonaa, mitkä olivat keskittyneet 31:een (v. 1875 — 27:ään) pankkiin” (S. 89). Tämä maakoron keskittyminen osoittaa selvästi *maanomistuksen* keskittymistä.

Ei — vastaavat Hertz, Bulgakov, Tshernov ja kumpp.— „me havaitsemme mitä jyrkimpänä tendenssinä olevan omaisuuden desentralisoitumisen, pirstoutumisen” („Ruskoje Bogatstvo”, № 10, 216), sillä „enemmän kuin neljäsosa hypoteekkiluotosta on keskittynyt demokraattisiin (sic!) luottolaitoksiin, joissa on suuri joukko pikkutallettajia” (sama lähde). Hertz todistelee tavattoman innokkaasti esittämällä koko joukon taulukoita, että tallettajien suuret joukot säästökassoissa muodostuvat *pikkutallettajista* y.m.s. Herää vain kysymys, mikä tarkoitus kaikella tuolla on? Mainitsihan Kautsky itsekin keskinäisistä luottoyhdistyksistä ja säästökassoista (tietenkään kuvittelematta niitä miksikään erittäin „demokraattisiksi” laitoksiksi, kuten hra Tshernov kuvittelee). Kautsky puhuu koron keskittämisestä harvoihin keskuslaitoksiin, mutta hänelle osoitetaan säästökassojen pientallettajain suurta joukkoa! Ja sitä sanotaan „omaisuuden pirstoutumiseksi”! Mitä tekemistä hypoteekkipankin tallettajien lukumäärällä oikeastaan on maatalouden kanssa (puhe on koron keskittymisestä)? Vai lakkaako suurtehdas merkitsemästä tuotannon keskittymistä muka

sillä perusteella, että sen osakkeet ovat jakautuneet pienkapitalistijoukon keskuuteen? „Niin kauan kuin Hertz ja David eivät olleet valistaneet minua”, kirjoitti Kautsky vastauksessaan Hertzille, „ei minulla ollut aavistustakaan siitä, mistä säästökassat ottavat rahansa. Minä kun luulin niiden hoitelevan Rotschildien ja Vanderbiltien säästöjä”.

Sen johdosta, että hypoteekkejä siirretään valtion omaisuudeksi, Hertz sanoo: „Se olisi tavattoman huono taistelukeino suurpääomaa vastaan ja tietenkin mainio keino, jotta pienomistajain valtava, yhä kasvava armeija, ja siinä luvussa varsinkin maalaisbaterakit, saataisiin nostetuksi niitä vastaan, jotka ovat syyllisiä tähän reformiin” (S. 29, venäjänk. käännös 78. Hra Tshernov toistaa tämän mielihyvin „Russkoje Bogatstvon” sivuilla 217—218).

Vai niitä ne „omistajat” ovatkin, joiden lukumäärän lisääntymisestä Bernstein ja kumpp. huutavat! — vastaa Kautsky.— Ne ovatkin palvelijattaria, joilla on 20 markkaa säästökassassa! Ja miten vanha ja kulunut onkaan tuo sosialisteja vastaan esitetty perustelu, että „pakkoluovutuksellaan” he muka ryöväävät puhtaaksi työtätekevien valtavan armeijan. Juuri Eugen Richter eikä kukaan muu esitteli niin tavattomalla innolla tuota perustelua kirjasessaan, jonka hän julkaisi sen jälkeen, kun poikkeuslaki sosialisteja vastaan⁵² oli kumottu (ja jota tehtailijat ostivat tuhansittain jaettavaksi työläisille ilmaiseksi). Tässä kirjasessa Eugen Richter toi esiin kuuluisan „säästäväisen Agnesin”: köyhän ompelijattaren, jolla oli muutamia kymmeniä markkoja säästökassassa ja jonka ilkeät sosialistit ryöväsivät putipuhtaaksi valloittamalla valtiiovallan ja muuttamalla pankit valtion omaisuudeksi. Sellaisia siis ovat ne lähteet, joista Bulgakovit*, Hertzit ja Tshernovit ammentavat „arvostelevia” perustelujaan!

„Siihen aikaan”, sanoo Kautsky Eug. Richterin „kuuluisasta” kirjasesta, „kaikki sosialidemokraatit tekivät sen vuoksi yksimielisesti pilkkaa Eug. Richteristä. Mutta nyt sosialidemokraattien joukosta löytyykin henkilöitä, jotka pää-äänenkannattajassamme” (tarkoitetaan kai Davidin kirjoituksia „Vortwärts’issä”**) „veisaavat ylistysvirttä

* Hra Bulgakov on esittänyt samat hypoteekkejä koskevat perustelut Kautskya vastaan „Natshalossa” ja saksaksi myöskin Braunin „Arkistossa”.

** — „Eteenpäin”⁵³. Toim.

teokselle, jossa toistetaan samoja ajatuksia: Hertz, me ylis-tämme urotekojasi!

Eugen poloiselle tämä on hänen elämänsä ehtoolla todellinen riemuvoitto, enkä malta olla esittämättä vielä hänen mielikseen seuraavaa kohtaa, joka on samalla sivulla Hertzin kirjassa: „Me näemme, että pientalonpojan, kaupunkilaisen talonomistajan ja varsinkin suurmaanviljelijän pakkoluovuttavat nimenomaan alhaiso- ja keskiluokat, ja perusosan niistä epäilemättä muodostaa maalaisväestö”” (Hertz, S. 29, venäjänk. käänös, s. 77.— Se on ihastuksella toistettu „Russkoje Bogatstvossa”, № 10, ss. 216—217). „Davidin teoriasta, joka koskee kapitalismin „tyhjentämistä” (Aushöhlung) kollektiivisten työpalkkasopimusten (Tarifgemeinschaften) ja kulutusyhdistysten avulla, on nyt viety yliveto. Se himmenee Hertzin teorian edessä, jonka mukaan pakkoluovuttajat pakkoluovutetaan säästökassojen avulla. Säästäväinen Agnes, jota pidettiin jo kuolleena, herää uudestaan henkiin” (Kautsky, I. c., S. 475)— ja venäläiset „arvostelijat” yhdessä „Russkoje Bogatstvon” publisistien kanssa kiirehtivät siirtämään tämän kuolleistaheränneen „säästäväisen Agnesin” venäläiselle maaperälle nolatakseen „ortodoksaalista” sosialidemokratiaa.

Ja tämä samainen hra V. Tshernov, joka on pakahtua ihastukseensa niiden perustelujen johdosta, joita Hertz toistaa Eugen Richterin jälkiä, „höyhentää” armottomasti Kautskya „Russkoje Bogatstvon” palstoilla ja hra N. Mihailovskin kunniaksi julkaistussa kokoelmassa „Kunniakkaalla paikalla”. Olisi epäoikeudenmukaista, ellemmme esittäisi eräitä tämän höyhentämisen kukkasia. „Kautsky myöntää, taaskin Marxin jälestä”, kirjoittaa hra Tshernov „Russkoje Bogatstvossa”, № 8, s. 229, „että kapitalistisen maanviljelyksen edistys johtaa maan hedelmällisyyden ehtymiseen: maasta riistetään herkeämättä erilaisten tuotteiden muodossa jotain sellaista, mikä menee kaupunkiin eikä enää palaa takaisin maahan... Kuten näette, maan hedelmällisyyden lakeja koskevassa kysymyksessä Kautsky toistaa avuttomana (sic!) Marxin sanoja, joka on pitänyt perustana Liebigin teoriaa. Mutta silloin, kun Marx kirjoitti ensimmäisen osansa, Liebigin „ennalleenpalauttamisen teoria” oli agronomian viimeinen sana. Tuon löydön jälkeen on kulu-nut jo enemmän kuin puoli vuosisataa. Tiedoissamme maan hedelmällisyyden laeista on tapahtunut suoranainen

vallankumous. Ja kuinkas kävi? Koko Liebigin jälkeen kulu-
nut kausi, kaikki myöhemmät Pasteurin ja Villen löydöt,
Solaryn typenkäyttökokeet, Berthelotin, Hellriegelin, Wil-
farthin ja Vinogradskin löydöt maaperäbakteriologian
alalla — kaikesta siitä ei Kautskylla ole jälkeäkään”...
Rakastettava hra Tshernov! Miten hämmästyttävästi hän
muistuttaakaan Turgenevin Voroshilovia: muistattehan —
romaanissa „Savua” — nuoren venäläisen yksityisdosentin,
joka teki ulkomaanmatkan ja oli yleensä hyvin vaitelias,
mutta joka puhkesi ajoittain puhumaan, ja silloin hän alkoi
ladella kymmenittäin ja sadoittain tieteellisiä ja mitä tie-
teellisimpiä, harvinaisia ja mitä harvinaisimpia nimiä?
Aivan kuin meidän oppinut hra Tshernovimme, joka on
kerta kaikkiaan musertanut tuon sivistymättömän Kautskyn.
Mutta... mutta emmeköhän sentään katso Kautskyn kir-
jasta? Emmeköhän kuitenkin edes vilkaise sen sisällys-
luetteloon? Sieltä löydämme IV luvun: „Nykyaikainen
maatalous”, pykälä d) „lannoitteet, *bakteerit*”. Avaamme
d-kohdan ja luemme:

„Viime vuosikymmenen toisella puoliskolla tehtiin sellai-
nen löytö, että palkokasvit, päinvastoin kuin muut viljelys-
kasvit, saavat melkein koko typpivarastonsa ilmasta eivätkä
maasta, että ne eivät köyhdytä maan typpipitoisuutta, vaan
päinvastoin rikastuttavat sitä. Mutta tämä ominaisuus
niillä on vain siinä tapauksessa, jos maaperässä on mää-
rättyjä mikro-organismeja, jotka karttavat niiden juuriin.
Siellä, missä ei ole näitä mikro-organismeja, voidaan vas-
taavanlaisella ympäätämismenetelmällä saada palkokasvit
kykeneviksi muuttamaan typpiköyhä maaperä typpirikkaaksi
ja sillä tavalla lannoittamaan jossain määrin tätä maaperää
muita viljelyskasveja varten. Bakteerien ympäätys palkokas-
veihin tekee yleensä mahdolliseksi yhdessä vastaavien mine-
raalilannoitteiden (fosforihappoisten suolojen ja kaliumlanno-
itteiden) kanssa saada maasta vakituisesti mitä runsaimpia
satoja ilman lantaakin. Vasta tämän löydön
ansioista on „vapaa talous” saanut täysin vankan perustan”
(Kautsky, 51—52). Kuka sitten on tieteellisesti perustellut
tämän mainion löydön tyypeä keräävistä bakteereista? —
Hellriegel...

Kautskyn vika on siinä, että hänellä on paha tottumus (jota
havaitaan monillakin ahdasmielisillä ortodokseilla) — olla
koskaan unohtamatta sitä, että sosialistisen taistelupuolueen

jäsenten ei pidä tieteellisissä teoksissaankaan päästää näköpiiristä työläislukijaa, että heidän pitää pyrkiä kirjoittamaan *yksinkertaisesti*, ilman niitä turhia tyyliemppuja, ilman niitä ulkonaisia „tieteellisyyden” tunnusmerkkejä, jotka niin viehättävät dekadenteja ja tittelöityjä virallisen tieteen edustajia. Kautsky piti tässäkin parempana kertoa asiallisesti ja selvästi, mitä nämä uusimmat agronomiset löydöt oikein ovat, ja jättää pois tieteelliset nimet, jotka eivät sano yhdeksälle kymmenesosalle yleisöstä yhtään mitään. Voroshilovit tekevät päinvastoin: he pitävät viisaampana ladella säkkikaupalla tieteellisiä nimiä agronomian, poliittisen taloustieteen, kriittillisen filosofian y.m.s. aloilta peittäen tieteellisellä rojulla asian ytimen.

Esimerkiksi Voroshilov-Tshernov, syyttäessään panettelevasti Kautskya siitä, ettei tämä tunne tieteellisiä nimiä ja tieteen löytöjä, sotki ja hämäsi muotiarvostelun sangen mielenkiintoisen ja opettavaisen välikohtauksen, nimittäin: porvarillisen taloustieteen hyökkäyksen sosialistisen aatteen kimppuun kysymyksessä kaupungin ja maaseudun välisen vastakohtaisuuden hävittämisestä. Professori Lujo Brentano väittää esimerkiksi sellaista, ettei muuttoliike kylistä kaupunkiin johdu olevista yhteiskunnallisista olosuhteista, vaan *luonnon välttämättömyydestä*, maan vähenevän hedelmällisyyden laista *. Hra Bulgakov julisti opettajansa

* Ks. Kautskyn kirjoitusta „Neue Zeit” lehdessä, XIX, 2, 1900—1901, № 27: „Tolstoi und Brentano” („Tolstoi ja Brentano”. *Toim.*). Kautsky vertailee nykyiseen tieteelliseen sosialismiin L. Tolstoin oppia, Tolstoin, joka pysyy porvarillisen järjestelmän syvällisenä tarkkailijana ja arvostelijana hänen teoriansa taantumuksellisesta naiivudesta huolimatta,—sekä porvarillista taloustiedettä, jonka „tähti” Brentano (kuten tunnettu, hän on herrojen Struven, Bulgakovin, Hertzin ja tutti quanti opettaja) osoittaa mitä hämmästyttävintä sekasotkua sekoittaen toisiinsa luonnonilmiöt ja yhteiskunnalliset ilmiöt, sekoittaen tuottoisuuden ja voittoantuottavaisuuden, arvon ja hinnan käsitteet y.m.s. „Se ei ole niinkään luonteonomaista itselleen Brentanolle”, sanoo Kautsky aivan oikein, „kuin sille *koulukunnalle*, johon hän kuuluu. Porvarillisen taloustieteen *historiallinen koulukunta* nykyisessä tilassaan pitää pyrkimystä kokonaiskäsitteiden saamiseen yhteiskuntakoneistosta jo ohielettynä asteena (überwundener Standpunkt). Tämän katsantokannan mukaan taloustieteen ei pidä tutkia yhteiskunnallisia lajeja eikä koota niitä eheäksi järjestelmäksi, vaan rajoittaa kuvailemaan pöytäkirjamaisesti erillisiä yhteiskunnallisia tosiasioita menneisyydestä ja nykyisyydestä. Sillä tavalla se tottuikin koskettelemaan vain ilmiöiden pinnallisia puolia. Ja kun tämän koulukunnan yksi tai toinen edustaja sitten ei kuitenkaan malta olla tarkastelematta ilmiöiden syvällisempiä perustoja,—niin silloin osoitautuu, ettei hän kykene ollenkaan pysymään suunnassa, vaan harhailee avuttomana sinne sinne. Meidänkin puolueessamme on viime aikana alkanut ilmetä pyrkimystä ei Marxin teorian korvaamiseen millään muulla teorialla, vaan vaihtaa se siihen kaiken teorian puuttumiseen (Theorielosigkeit), mikä on ominaista historialliselle koulukunnalle,—pyrkimystä teoreetikon alentamiseen reporterin asemaan. Olikoon tämä havaitsemamme Brentanon sekasotku varoituksena historiallisen koulukunnan nykyisistä menetelmistä niille, jotka eivät tarvitse pelkkää tarkoituksetonta hyppiä (Fortwurschteln) tapauksesta toiseen, vaan eheänä kokonaisuutena tapahtuvaa voimaperäistä etenemistä suurta päämäärää kohti” (S. 25).

jälkiä jo „Natshalossa” (1899, maaliskuu, s. 29), että aate kaupungin ja maaseudun välisen vastakohtaisuuden hävittämistä on „pelkkää fantasiaa”, joka „paneer agronomin hymyilemään”. Hertz kirjoittaa kirjassaan: „Kaupungin ja maaseudun välisen erilaisuuden hävittäminen on tosin vanhojen utopistien (ja vieläpä „Manifestinkin”) peruspyrkimys,—mutta me emme kuitenkaan voi uskoa sitä, että sellainen yhteiskuntajärjestelmä, jolla on olemassa kaikki ehdot inhimillisen kulttuurin suuntaamiseksi korkeimpia mahdollisia päämääriä kohti, todellakin hävittäisi ne suuret energia- ja kulttuurikeskukset, jollaisia suurkaupungit ovat, ja loukatun esteettisen tunteensa vuoksi luopuisi noista taiteen ja tieteen runsaista aarteista, joita ilman edistys on mahdotonta” (S. 76. Venäjänkielisen käännöksen tekijä on ollut niin taitava, että on sivulla 182 kääntänyt sanan „potenzirt” * — „potentiaaliseksi”. Ihan pulassa on noiden venäläisten käännösten kanssa! Sivulla 270 sama kääntäjä on kääntänyt lauseen: „Wer isst zuletzt das Schwein?” ** — „Kuka sitten loppujen lopuksi on sika?”). Kuten näette, Hertz puolustaa porvarillista järjestelmää sosialistisilta „fantasioilta” sellaisilla fraaseilla, joissa on yhtä paljon „taistelua idealismin puolesta” kuin herroilla Struvella ja Berdjajevilla! Mutta itse puolustus ei voita hituistakaan tästä mahtipontisesta idealistisesta fraasikeikailusta.

Sen, että sosialidemokraatit osaavat antaa arvon suurten energia- ja kulttuurikeskusten historialliselle ansiolle, sen he todistavat leppymättömällä taistelullaan kaikkea sitä vastaan, mikä kiinnittää paikalleen yleensä väestön ja niin myöskin talonpojat sekä maalaistyöläiset. Ja sen vuoksi heitä, erotukseksi arvostelijoista, ei saakaan onkeensa yksikään agraarikko, joka yrittää hankkia „talonpojalle” talvi-„ansiotöitä”. Mutta samalla kun tunnustetaan päättävästi suurkaupunkien edistyksellisyys kapitalistisessa yhteiskunnassa, se ei vähimmässäkään määrin estä meitä ottamasta ihanteeseemme (ja myöskin toimintaohjelmaamme, sillä sellaiset ihanteet, joita on mahdoton toteuttaa, me jätämme herrojen Struvein ja Berdjajevien huostaan) kaupungin ja maaseudun välisen vastakohtaisuuden hävittämistä. Ei ole totta, että se merkitsee luopumista

* — potenssiin korotettu, runsas. *Toim.*

** — „Kuka sitten loppujen lopuksi syö sian?” *Toim.*

tieteen ja taiteen aarteista. Juuri päinvastoin: se on välttämätöntä, jotta nämä aarteet *saataisiin koko kansan käyttöön*, jotta saataisiin poistetuksi se maalaisväestön miljoonajoukkojen syrjäinjääminen kulttuurista, jota Marx niin sattuvasti nimitti „maalaiselämän tylsyydeksi”⁵⁴. Eikä nykyään, jolloin sähkövoimaa voidaan siirtää pitkien matkojen päähän, jolloin liikennetekniikka on noussut niin korkealle, että pienemmillä (kuin tähän saakka) kulungeilla voidaan kuljettaa matkustajia yli 200 virstan nopeudella tunnissa *,— ole kerrassaan mitään teknillisiä esteitä, jotta vuosisatojen kuluessa harvoin keskuksiin kerättyjä tieteen ja taiteen aarteita pääsisi käyttämään koko väestö, joka on levinnyt enemmän tai vähemmän tasasuhteisesti kautta maan.

Ja kun mikään ei estä kaupungin ja maaseudun välisen vastakohtaisuuden hävittämistä (eikä tätä hävittämistä sitä paitsi pidä tietenkään käsittää yhdeksi ainoaksi teoksi, vaan kokonaiseksi toimenpiteiden sarjaksi), niin sitä ei suinkaan vaadi yksinomaan „esteettinen tunne”. Suurkaupungeissa ihmiset ovat läikähtymäisillään omaan lantaansa, kuten Engels sanoo, ja aika ajoittain kaikki, jotka suinkin voivat, pakenevat ulos kaupungista etsimään raitista ilmaa ja puhdasta vettä⁵⁵. Teollisuuskin leviää ympäri maata, sillä sekini tarvitsee puhdasta vettä. Vesiputousten, kanavien ja jokien käyttäminen sähkövoiman saantiin antaa uuden sysäyksen tälle „teollisuuden hajaantumiselle”. Vihdoin,— last but not least **,— maanviljelykselle niin tärkeiden kaupungin likajätteen yleensä ja varsinkin ihmisekskrementin järkiperäinen hyväksikäyttäminen vaatii myöskin kaupungin ja maaseudun välisen vastakohtaisuuden hävittämistä. Ja niinpä herrat arvostelijat päättivätkin suunnata agronomiset vastaväitteensä juuri Marxin ja Engelsin teorian tätä kohtaa vastaan (herrat arvostelijat ovat katsoneet paremmaksi pidättäytyä käsittelemästä täydellisesti sitä teoriaa, jonka Engels on tästä kysymyksestä esittänyt erittäin yksityiskohtaisesti „Anti-Dühringissä”⁵⁶, ja rajoittuneet, kuten aina muulloinkin, vain toistamaan muunneltuja katkelmia jonkun Brentanon ajatuksista). Heidän

* Tällaisen Manchesterin ja Liverpoolin välille suunnitellun radan luonnos ei saanut parlamentin vahvistusta vain sen takia, että omaa etuaan ajavat rautatiepörsöt vastustivat sitä peläten vanhojen yhtiöiden joutuvan taloudelliseen häviöön.

** — viimeinen järjestyksessään, mutta ei merkitykseltään. *Toim.*

ajatuksenjuoksunsa on tällainen: Liebig todisti, että maalle pitää välttämättä antaa yhtä paljon kuin siltä otetaankin. Sen vuoksi hän piti kaupunkien likajätteiden heittämistä meriin ja jokiin maanviljelykselle tarpeellisten aineiden järjettömänä ja barbaarimaisena tuhlaamisena. Kautsky hyväksyy Liebigin teorian. *Mutta* uudempi agronomia on osoittanut täysin mahdolliseksi maan tuotantovoimien ennalleen palauttamisen ilman navettalantaa käyttämällä keinolannoitteita, ymppäämällä määrättyjä bakteereita tyyppiä kerääviin palkokasveihin j.n.e. *Siispä* Kautsky ja kaikki nuo „ortodoksit” ovatkin yksinkertaisesti takapajuisia ihmisiä.

Siispä,— vastaamme me,— herrat arvostelijat turvautuvat tässäkin erääseen lukemattomista ja loputtomista *saiivarteluistaan*. Esitettyään Liebigin teorian Kautsky mainitsi *heti*, että nykyaikainen agronomia on todistanut täysin mahdolliseksi „tulla toimeen kokonaan ilman navettalantaa” (S. 50, „Agrarfrage”; vrt. ylläesitettyä kohtaa), mutta lisäsi samalla, että se on *palliatiivi* verrattuna siihen ihmiskskrementin tuhlaukseen, jonka kaupunkien likajätteiden puhdistamisjärjestelmä aiheuttaa. Juuri tämä kohta olisi arvostelijoiden pitänyt kumota, jos he olisivat kyenneet väittelemään asiallisesti, ja todistaa, ettei se ole palliatiivi. Sitä he eivät ole ajatelleetkaan. On itsestään selvää, että mahdollisuus käyttää luonnollisten lannoitteen asemesta keinolannoitteita ja se, että tämä vaihto (*ositainen*) jo on tosiasia, ei kumoa hituistakaan sitä, ettei ole järkipäistä heittää hukkaan luonnollisia lannoitteita ja sitä paitsi saastuttaa lialla joet sekä ilman esikaupunkien ja tehtaiden ympäristöillä. Suurkaupunkien lähettyvillä on nykyäänkin kastelupeltoja, jotka käyttävät kaupungin likajätteitä tavattoman hyödyllisesti maanviljelykselle, mutta sillä tavalla käytetään vain mitättömän vähäinen osa likajätteistä. Keinolannoitteet,— sanoo Kautsky kirjansa sivulla 211 vastatesaan juuri siihen vastaväitteeseen, että uusin agronomia muka kumoo sen tosiasian, että kaupunki riistää agronomisesti maaseutua, jota herrat arvostelijat tyrkyttävät hänelle jonain uutuuksena,— nämä keinolannoitteet „tekevät mahdolliseksi ehkäistä maaperän hedelmällisyyden vähenemisen, mutta se, että on välttämätöntä käyttää näitä keinolannoitteita yhä suuremmassa ja suuremmassa määrässä, merkitsee vain vielä yhtä niistä monilukuisista maataloutta

rasittavista taakoista, jotka *eivät suinkaan ole luonnollinen välttämättömyys, vaan jotka johtuvat olevista sosiaalisista suhteista**.

Alleiviivaamissamme sanoissa on koko asian „ydin”, asian, jota arvostelijat niin uutterasti sotkevat. Kirjailijain, jotka hra Bulgakovin tapaan peloittelevat proletariaattia „viljakysymyksellä”, joka on kauhistuttavampi ja tärkeämpi kuin sosiaalinen kysymys, kirjailijain, jotka ihailevat synnyttämisen keinotekoista rajoittamista sanoen, että „väestökasvun säännöstely” tulee talonpoikaiston hyvinvoinnin „tärkeimmäksi (sic!) taloudelliseksi ehdoksi” (II, 261), että tämä säännöstely ansaitsee „kunnioitusta” ja että „talonpoikaissäestön lisääntyminen herättää sentimentaalisissa (!?) moralisteissa paljon tekopyhää suuttumusta” (ainoastaanko tekopyhää? eikä ihan oikeutettua suuttumusta nykyistä yhteiskuntajärjestelmää vastaan?), „ikään kuin hillitön himo (sic!) sinänsä jo olisi jokin hyve” (sama lähde),— sellaisten kirjailijain on luonnostaan ja kiertämättä pyrittävä jättämään varjoon ne *kapitalistiset* esteet, joita maanviljelyksen edistykselle nousee eteen, jotta kaikki voitaisiin panna luonnon lain, „maan vähenevän hedelmällisyyden lain” niskoille, jotta kaupungin ja maaseudun välisen vastakohtaisuuden hävittämistä voitaisiin sanoa „pelkäksi fantasiaksi”. Mutta miten äärettömän kevytmielisiä herrojen Tshernovien pitääkään olla voidakseen kertoilla noita tuollaisia järkeilyjä ja samalla moittia marxilaisuuden arvostelijoita „periaatteellisuuden puutteesta, eklektisismistä ja opportunistista” („Russkoje Bogatstvo”, № 11, s. 246)?! Hra Tshernov moittimassa muita periaatteettomuudesta ja opportunistista,— mitä sen koomillisempaa näkyä enää voisi olla?

Kaikki muutkin Voroshilovimme kriittiset uroteot ovat aivan samanlaisia kuin tämäkin juuri tarkastamamme tapaus.

Kun Voroshilov uskottelee teille, ettei Kautsky ymmärrä kapitalistisen luoton ja koronkiskuruuden välillä olevaa eroa, että hän osoittautuu kerrassaan kykenemättömäksi tai haluttomaksi ymmärtämään Marxia, kun hän puhuu talonpojasta, joka esiintyy liikeyrittäjänä ja siinä ominaisuus-

* On selvää, etteivät keinolannoitteet katoa kapitalismin kukistuessa.— sanoo Kautsky edelleen,— mutta ne tulevat rikastuttamaan maaperää erikoisaineilla, eikä täyttämään maaperän hedelmällisyyden palauttamistehtävää kokonaisuudessaan.

dessa on proletariaatin suhteen samantapaisessa asemassa kuin tehtailijakin, kun Voroshilov samalla iskee nyrkillä rintaansa ja huudahtaa: „sanon tämän rohkeasti, sillä tunnen (sic!) seisovani vankalla pohjalla” (kokoelmassa „Kunniakkaalla paikalla”, s. 169),— niin te voitte olla rauhassa: Voroshilov taaskin sotkee jumalattomasti ja kerskailee yhtä jumalattomasti. Hän „ei huomannut” Kautskyn kirjassa niitä kohtia, joissa käsitellään koronkiskuruutta sellaisenaan („Agrarfrage”, S. 11, 102—104, varsinkin 118, 290—292), ja kolkuttaa kaikin voimin avointa ovea huutaen samalla, kuten on tapana, Kautskyn „doktrinäärisestä formalismista” ja „siveellisestä tunnottomuudesta”, „ihmisten kärsimysten pilkkaamisesta” y.m.s. Mitä taas tulee siihen, että talonpoika esiintyy liikeyrittäjän osassa, niin tämä ihmeellinen viisuus menee nähtävästi yli Voroshilovin kaiken ymmärryksen. Seuraavassa luvussa yritämme kuitenkin selittää sen hänelle kaikkein konkreettisimmilla esimerkeillä.

Kun Voroshilov haluaa todistaa, että hän on oikea „työn etujen” edustaja, ja kun hän peittoaa Kautskya siitä, että tämä on „karkoittanut proletariaatin riveistä suuren paljouden aitoa työläisväkeä” (sama, s. 167), kuten Lumpenproletariat’in*, palvelusväen, kotiteollisuudenharjoittajat y.m.s.,— niin tietäkää, että Voroshilov sotkee asioita. Kautsky käsittelee tässä niitä tunnusmerkkejä, jotka ovat ominaisia sille „nykyaikaiselle proletariaatille”, joka on luonut nykyisen „sosialidemokraattisen proletaarisen liikkeen” („Agrarfrage”, S. 306), eivätkä Voroshilovit ole vielä tähän mennessä tehneet sellaista löytöä, että ryysyläiset, kotiteollisuudenharjoittajat tai palvelusväki olisivat luoneet sosialidemokraattisen liikkeen. Sen sijaan moite siitä, että Kautsky saattaa „karkoittaa” palvelusväen (joka Saksassa alkaa nyt yhtyä liikkeeseen), kotiteollisuudenharjoittajat y.m.s. proletariaatin riveistä,— osoittaa vain Voroshilovien koko julkeuden kaikessa komeudessaan, Voroshilovien, jotka osoittavat sitä halukkaammin ystävyyttään „aitoa työläisväkeä” kohtaan, mitä vähemmän näillä tällaisilla fraaseilla on käytännöllistä merkitystä ja mitä vaarattomampaa on haukuskella „Agraarikysymyksen” toista osaa, jota Venäjän sensuuri ei ole päästänyt julkisuuteen.

* — lumpenproletariaatin, ryysyköyhälistön. *Toim.*

Muuten, on vielä muitakin oikeita julkeuden kukkasia: ylistellessään herroja N. —onia⁵⁷ ja Kablukovia vaieten visusti heitä vastaan suunnatusta marxilaisesta arvostelusta, hra Tshernov kysyy samalla teennäisellä naiiviudella: ketä saksalaiset sosialidemokraatit oikeastaan tarkoittavat venäläisillä „tovereillaan”? Ellette usko, että „Russkoje Bogatstvossa” herätetään tuollaisia kysymyksiä, niin katsokaa № 7:stä, s. 166.

Kun Voroshilov uskottelee, että Engelsin „ennustukset” Belgian työväenliikkeen tuloksettomuudesta proudhonilaisuuden vaikutuksen vuoksi „ovat romahtaneet”, — niin tietää, että Voroshilov taaskin vääristelee asioita ylenpalttisen varmana omasta niin sanotusta „edestvastuuttomuudesta”. Näin hän sanoo: „Eihän ole suinkaan sattuma, ettei Belgia ole milloinkaan ollut ortodoksaalis-marxilainen maa, eikä suotta Engels, joka oli sen vuoksi tyytymätön siihen, ennustanut, että Belgian liike „proudhonilaisten periaatteiden” vaikutuksen takia lähtee „von nichts durch nichts zu nichts” *. Voi surkeutta! hänen ennustuksensa ovatkin romahtaneet ja Belgian liikkeen laajuus ja monipuolisuus ovat tehneet sen nykyään esimerkiksi, josta monilla „oikeauskoisilla” mailla on paljon oppimista” („Russkoje Bogatstvo”, № 10, s. 234). Asia oli näin: vuonna 1872 (seitsemänkymmentä kaksi!) Engels polemisoi sosialidemokraattisessa „Volksstaat” ** lehdessä saksalaista proudhonilaista Mühlbergeriä vastaan ja väittäessään proudhonilaisuuden merkityksen yliarvioimista vastaan hän kirjoitti: „Ainoa maa, jossa työväenliike on välittömästi proudhonilaisten „periaatteiden” vaikutuksen vallassa, on Belgia, ja juuri sen vuoksi Belgian työväenliike kulkeekin, Hegelin sanonnan mukaan, „olemattomasta olemattoman kautta olemattomaan” ” ***.

Se on siis *suoranaista valhetta*, että Engels olisi muka jotain „aavistellut” tai „ennustanut”. Hän puhui vain *siitä, mitä on olemassa*, s.o. siitä, mitä oli vuonna 1872. Ja sehän on kieltämätön historiallinen tosiasia, että *siihen aikaan* Belgian liike polki paikallaan juuri sen vuoksi, että

* — „olemattomasta olemattoman kautta olemattomaan”. *Toim.*

** — „Kansanvaltio”⁵⁸. *Toim.*

*** Ks. kirjasta „Zur Wohnungsfrage”. Zürich. 1887 („Asuntokysymyksestä”. Zürich, 1887. *Toim.*), jossa on uusintapainoksena julkaistu Engelsin kirjoitukset Mühlbergeriä vastaan vuodelta 1872 ja jossa on hänen johdantonsa, päivätty tammikuun 10 p:nä 1887. Siteerattu kohta on sivulla 56⁵⁹.

siellä oli vallitsevana proudhonilaisuus, jonka johtajat esiintyivät kollektivismia vastaan ja kielsivät proletariaatin itsenäisen poliittisen toiminnan. „Belgian sosialistinen puolue” perustettiin vasta vuonna 1879 ja vasta siitä lähtien alkaa se agitaatio yleisen äänioikeuden puolesta, joka merkitsi marxilaisuuden voittoa proudhonilaisuudesta (itsenäiseksi poliittiseksi puolueeksi järjestetyn proletariaatin poliittisen taistelun tunnustaminen) ja liikkeen suurten saavutusten alkua. „Belgian työväenpuolueen” nykyinen ohjelma on omaksunut *kaikki* marxilaisuuden perusajatukset (puhumattakaan erillisistä vähemmän tärkeistä kohdista). Ja niinpä vuonna 1887, alkulauseessa asuntokysymystä koskevien kirjoitustensa toiseen painokseen, Engels korostaa erikoisesti „kansainvälisen työväenliikkeen jättiläismäistä edistystä viimeisten 14 vuoden aikana”. Tämä edistys liittyy kiinteästi,— sanoo hän,— proudhonilaisuuden pois ahdistamiseen, joka (proudhonilaisuus) oli *silloin* vallitsevana, mutta *nyt* on miltei unohdettu. „Belgiassa”, huomauttaa Engels, „flaamilaiset ahdistivat vallonit pois liikkeen johdosta, syrjäyttivät (abgesetzt) proudhonilaisuuden ja nostattivat voimakkaasti liikettä” (saman kirjasen s. 4, alkulause)⁶⁰. Miten oikein asia onkaan kuvattu „Russkoje Bogatstvossa”, eikö totta?

Kun Voroshilov... mutta riittääköön jo! Emmehän me tietenkään jaksa kilpailla legaalisen aikakauslehden kanssa, joka voi joka kuukausi valehdella „ortodoksaalista” marxilaisuutta vastaan aivan kuin vainajasta.

V

„NYKYAJAN EDISTYNEIDEN PIENTALOUKSIEN KUKOISTUS”. BADENIN ESIMERKKI *

— Yksityiskohtiin, yksityiskohtiin! — huudahti hra Bulgakov aikakauslehdessä „Natshalo” (№ 1, s. 7 ja 13), ja kaikki „arvostelijat” toistavat tätä tunnusta satoja kertoja ja sadoin eri tavoin.

* — Luvut V—IX julkaistiin aikakauslehdessä „Obrazovanije” varustettuina seuraavanlaisin tekijän huomautuksin: „Nämä tässä esitetyt artikkelit on kirjoitettu vuonna 1901. Ensimmäinen osa niistä julkaistiin viime vuonna Odessassa kirjasena (kustannusliikkeessä „Burevestnik”). Toinen osa niistä ilmestyy nyt lehdistössä ensi kertaa. Jokainen katsaus muodostaa enemmän tai vähemmän itsenäisen kokonaisuuden. Niiden yhteisenä aiheena on sen arvostelun käsittely, jota venäläisessä kirjallisuudessa harjoitetaan marxilaisuutta vastaan”. *Toim.*

Hyvä on, herrat, käykäämme käsiksi yksityiskoh-
tiin.

Kun te tähtäsitte tämän tunnuksen Kautskya vastaan, niin se oli aivan järjetöntä, sillä hajanaisen ja lukemattomilla yksityiskohdilla raskautetun agraarikysymyksen tieteellisen tutkimisen päätehtävänä oli nimenomaan yleisen kuvan luominen koko nykyisestä agraarijärjestelmästä kehityksessään. Teidän tunnuksenne vain verhosi tieteellistä periaatteettomuuttanne, opportunistista pelkoanne kaikkeen eheään ja harkittuun maailmankatsomukseen nähden. Ja ellette te olisi suhtautuneet Kautskyn kirjaan Voroshilovien tapaan, niin te olisitte voineet ammentaa tuosta kirjasta koko joukon ohjeita siitä, kuinka näitä detaljitietoja on käytettävä ja kuinka niitä pitää muokata. Mutta sen, että te ette osaa käyttää noita detaljitietoja, sen me todistamme heti koko joukolla *teidän itsenne valitsemia* esimerkkejä.

Kirjoituksessaan „Talonpoikaisbarbaarit”, joka on suunnattu Kautskya vastaan ja julkaistu herrojen Voroshilovien aikakauslehdessä „Sozialistische (??) Monatshefte” (III. Jahrg., 1899, Heft 2), E. David vetosi erittäin suurella voitonriemulla „erääseen niistä *mitä perusteellisimmista ja mielenkiintoisimmista monografioista*” talonpoikaistaloudesta, joita viime aikoina on ilmestynyt, nimittäin Moritz Hechtin monografiaan: „Drei Dörfer der badischen Hard” (Lpz. 1895)*. Hertz sieppasi heti tämän viittauksen, toisti Davidin jälkeen muutamia numeroita tuosta „mainiosta teoksesta” (S. 68, venäjänk. käännös 164) ja „kehoittamalla kehoitti” (S. 69, venäjänk. käännös 188) tutustumaan siihen joko alkuperäisen tekstin tahi Davidin lainausten mukaan. Hra Tshernov kiiruhti „Ruskoje Bogatstvossa” toistamaan sekä Davidin että Hertzin jutut asettaen Kautskya vastaan Hechtin piirtämät „kirkkaat kuvat nykyajan edistyneiden pientalouksien kukoistuksesta” (№ 8, 206—209).

Kääntykäämme Hechtin puoleen.

Hecht kuvaa kolmea badenilaista kylää, jotka ovat 4—14 kilometrin päässä Karlsruhesta: Hagsfeldia, Blankenlochia ja Friedrichstalia. Vaikka maapalstat ovatkin pieniä, 1—3 hehtaaria isäntää kohti, niin talonpojat elävät varsin varakkaasti ja kulttuurisesti saaden maasta sangen suuria satoja. David (ja hänen jäljestään myöskin Tshernov)

* — „Badenilaisen Hardin kolme kylää”. Leipzig. 1895. *Toim.*

vertailee näitä satoja Saksan keskimääräisiin satoihin (kaksoissentnereissä 1 ha:lta: perunaa 150—160 ja 87,8, ruista ja vehnää 20—23 ja 10—13, heinää 50—60 ja 28,6) ja huudahtaa: miltäs näyttää? Siinä teille „takapajuisia pientalonpoikia”! Ensiksikin, vastaamme me, koska tässä ei ole lainkaan verrattu keskenään samanlaisissa olosuhteissa olevia pien- ja suurtalouksia, niin on naurettavaa pitää sitä minään perusteluna Kautskya vastaan. Sitäkin naurettavampaa on, kun tuo samainen hra Tshernov, joka „Russkoje Bogatstvon” 8. numerossa sivulla 229 väittää, että „Kautskyn rudimentäärisessä katsantokannassa” (siitä, että kaupunki riistää agronomisesti maaseutua) „kapitalismin varjopuolia jopa liioitellaankin”,—esittää sivulla 209 Kautskya *vastaan* juuri sellaisen esimerkin, missä tämä maanviljelyksen edistystä haittaava kapitalistinen este on *suljettu pois*, koska hänen valitsemansa kylät sijaitsevat kaupungin liepeillä. Samaan aikaan, kun maalaisväestön valtava enemmistö menettää suuren määrän luonnollisia lannoitteita kapitalismin aikaansaaman maaseudun autioitumisen ja väestön kaupunkeihin keskittymisen vuoksi,—kaupunkien liepeillä asuva mitättömän pieni vähemmistö talonpojista hyötyy erittäin suuresti tästä asemastaan ja rikastuu joukkojen köyhtymisen kustannuksella. Ihmekös se on, että sadot ovat kuvatuissa kylissä niin suuret, kun nämä kylät ostavat vuodessa 41.000 markan arvosta lantaa sotaväen talleista kolmesta naapurikaupungista, joissa on varuskunnat (Karlsruhe, Bruchsal ja Durlach), ja lantavettä kaupunkien puhdistuslaitoksista (Hecht, S. 65); keinolannoitteita ostetaan lisäksi vain 7.000 markalla*. Kun suurtalouden teknillistä etevämmyyttä kumotaan ottamalla esimerkiksi tuollaisissa oloissa olevat pientaloudet, niin se merkitsee vain oman voimattomuutensa todistamista. Toiseksi, missä määrin meillä todellisuudessa on tässä esimerkissä „oikeita pientalonpoikia”,

* Sivumennen sanoen, hra Tshernov uskottelee „Russkoje Bogatstvon” lukijoille, ettei näissä kylissä ole „edes missään määrin huomattavaa differentioitumista” *maanomistuksen suuruuden* suhteen. Mutta ellei detaljisointivaatimus olisi hänen huulillaan vain tyhjänä fraasina, niin hän ei olisi voinut unohtaa sitä, että näille kaupungin liepeillä asuville talonpojille on maan määrällä paljon pienempi merkitys kuin lannoitteiden määrällä. Mutta siinä suhteessa on differentioituminen hyvin huomattava. Sato on suurin ja talonpojat ovat kaikkein rikkaimpia Friedrichstalin kylässä, vaikka siinä on talonpojilla maata kaikkein vähiten; mutta 48.000 markan menoista lannoitteisiin tulee tämän kylän osalle 28.000 markkaa, mikä 258 hehtaarin maa-alalla laskettuna tekee 108 markkaa yhtä hehtaaria kohti. Hagsfeld käyttää vain 30 markkaa hehtaaria kohti (12.000 : 397 ha) ja Blanckenloch kaiken kaikkiaan vain 11 markkaa (8.000 : 736 ha).

echte und rechte Kleinbauern, kuten David sanoo ja Hertz ja Tshernov toistavat hänen jälestään? He vetoavat tällöin *yksinomaan* maanomistuksen suuruuteen ja osoittavat juuri sen, etteivät he osaa käyttää detaljitietoja. Jokainenhan tietää, että kaupungin liepeillä olevalle talonpojalle desjatiina maata merkitsee samaa kuin kymmenen desjatiinaa jossakin syrjäseudulla asuvalle talonpojalle, ja talouden *tyyppikin* muuttuu perusteellisesti kaupungin läheisyyden vuoksi. Esimerkiksi maan hinta vähämaisimmassa ja rikkaimmässä näistä pääkaupungin liepeillä olevista kylistä, Friedrichstalissa, on 9—10 tuhatta markkaa, *viisi kertaa* korkeampi kuin keskinkertainen hinta Badenissa (1.938 markkaa) ja *parisenkymmentä kertaa* korkeampi kuin maan hinta Itä-Preussin kaukaisilla seuduilla. Niin muodoin tuotannon määrän (talouden mittasuhteiden ainoan tarkan osoittimen) mukaan ne eivät ole lainkaan mitään „pien”-talonpoikia. Mitä taas heidän taloutensa *tyyppiin* tulee, niin siinä me havaitsemme *rahatalouden* ja maanviljelyksen *spesialisoitumisen* hämmästyttävän korkealle kehittyneinä, jota Hecht erikoisesti korostaa. Kylvetään tupakkaa (45% kylvöalasta Friedrichstalissa), hyvälaatuista perunaa (joka menee osittain siemeneksi, osittain „kuulujen herrojen” pöytään Karlsruheen, kuten Hecht sanoo s. 17), pääkaupunkiin myydään maitoa ja voita, porsaita ja sikoja, itselleen ostetaan sekä leipä että heinät. Maanviljelys on siellä saanut kokonaan kaupallisen luonteen, ja pääkaupungin liepeillä oleva talonpoika on selvintä lajia *pikkuporvari*, niin että jos hra Tshernov olisi todellakin tutustunut niihin detaljitietoihin, joihin hän toisten sanojen perusteella vetoaa, niin hän olisi ehkä päässyt jonkin verran lähemmin käsittämään hänelle niin monimutkaista kategoriaa kuin on talonpojan „pikkuporvarillisuus” (vrt. „Russkije Bogatstvo”, № 7, s. 163). Peräti kummallista on, että Hertz ja hra Tshernov, jotka ovat julistaneet, etteivät he voi käsittää, kuinka talonpoika voi esiintyä liikeyrittäjän osassa, kuinka hän saattaa esiintyä milloin työläisenä, milloin yrittelijänä, että he viittaavat detaljisoituun tutkielmaan, jonka tekijä sanoo suoraan: „XVIII vuosisadan talonpoika 8—10 hehtaarin suuruisine maapalstoineen oli talonpoika” („oli talonpoika”, hra Tshernov!) „ja fyysillisen työn tekijä; XIX vuosisadan kääpiötalonpoika 1—2 hehtaarin palstoineen on henkisen työn tekijä, yrittäjä,

kauppias” (Hecht, S. 69, vrt. s. 12: „maalaisisännästä on tullut *kauppias* ja *yrittäjä*”. Alleviivannut Hecht). Eivätkö Hertz ja hra Tshernov ole „höyhentäneet” Kautskya totta tosiaan Voroshilovien tapaan muka talonpojan ja liikeyrittäjän sekoittamisesta toisiinsa?

„Liikeyritteläisyyden” kaikkein selvimpänä ja näkyvimpänä merkinä on palkkatyön käyttö. Ja on äärimmäisen luonteenomaista, että yksikään niistä quasi-sosialisteista, jotka ovat vedonneet Hechtin teokseen, *ei ole sanonut halaistua sanaa* tästä tosiasista. Hecht itse, tuo mitä tyyppillisin Kleinbürger *, joka edustaa mitä hyväntahtoisinta suuntausta, joka ihailee talonpoikien uskonnollisuutta sekä yleensä suurherttuakunnan johtomiesten „isällistä holhousta” heistä ja muun muassa sellaista „tärkeää” toimenpidettä kuin keittokurssien järjestämistä,—yrittää luonnollisesti hämätä nämä tosiasiat ja todistaa, ettei rikkaiden ja köyhien välillä, talonpojan ja batrakin välillä, talonpojan ja tehdastyöläisen välillä ole mitään „sosiaalista kuilua”. „Maatalouden päiväläisten säätyä ei ole olemassa”, kirjoittaa Hecht. „Suurin osa talonpojista pystyy itse perheen voimilla muokkaamaan palstansa; vain harvat näissä kolmessa kylässä tarvitsevat vierasta työvoimaa elonkorjuun aikana tai puintiin; nämä perheet „kutsuvat avuksi” („bitten”), kuten paikkakunnalla sanotaan, tiettyjä miehiä tai naisia (joilla ei ole aikomustakaan nimittää itseään „päiväläisiksi”) (31). Siinä, että kolmen kylän kaikista isännistä vain muutamat palkkaavat päiväläisiä, ei ole mitään ihmettä, sillä hyvin monet näistä „isännistä” ovat tehdastyöläisiä, kuten saamme nähdä. Mutta kuinka suuri osa puhtaista maanviljelijöistä nimenomaan turvautuu palkkaukseen, sitä Hecht ei mainitse, vaan pitää parempana täyttää kandidaatin- (saksaksi tohtorin-) väitöskirjansa, jossa käsitellään vain kolmea kylää (eräästä niistä Hecht on itsekin kotoisin), järkeilyillä ahkeruuden ja säästäväisyyden korkeansiveellisestä merkityksestä eikä suinkaan tarkoilla tilastotiedoilla talonpoikien eri ryhmistä. (Siitä huolimatta, tai mahdollisesti juuri sen vuoksi, Hertz ja David niin kovasti ylistelivätkin Hechtin teosta.) Me saamme tietää vain sen, että päiväläisten palkat ovat pienimmät kaikkein rikkaimmasta ja puhtaasti maanviljelyskylässä —

* — pikkuporvari. *Toim*

Friedrichstalissa, joka on kauimpana Karlsruhesta (14 kilom. päässä). Friedrichstalissa päiväläinen saa 2 markkaa päivässä omalla ylläpidollaan, Hagsfeldissa (4 kilom. Karlsruhesta, joka on tehdastyöläisten asut-tama) — 3 markkaa. Sellainen on eräs arvostelijoita niin suuresti ihastuttavien „oikeiden pientalonpoikien” „kukois-tuksen” ehto. „Herrojen ja palvelusväen (Gesinde = sekä palvelusväki että batrakit) välillä”, selittää Hecht meille, „näissä kolmessa kylässä on vielä olemassa aivan patri-arkaaliset suhteet. „Herra”, s.o. talonpoika, jolla on 3—4 hehtaaria maata, „sinuttelee” renkiä ja piikaa, nimittää heitä pelkästään nimeltä, nämä taas nimittävät talonpoikaa „sedäksi” (Vetter) ja talonpojan vaimoa „tädiksi” (Base) ja puhuttelevat heitä „teiksi”... Batrakit syövät yhdessä perheen kanssa ja heitä pidetään ikään kuin sen jäsenenä” (S. 93). Palkkatyön merkityksestä tupakanviljelyksessä, joka on niin laajasti kehittynyttä tällä seudulla ja joka vaatii erittäin paljon työkäsiä, on tuo „perusteellisen syvällinen” Hecht visusti vaiti, mutta koska hän on kuiten-kin sanonut edes pari sanaa palkkatyöstä, niin tutkielman „detaljisoimisen” taidossa täytyy tämä hyväätarκοittava pikkuporvarikin sentään asettaa „kriittillisen” sosialismin Voroshiloveja korkeammalle.

Kolmanneksi. Hechtin tutkielmaan on vedottu, kun halu-taan kumota se tosiasia, että talonpoikaiston keskuudessa joudutaan tekemään ylenmäärin työtä ja olemaan aliravit-tuna. Ja sitten kuitenkin osoittautuu, että arvostelijat ovat pitäneet edullisempänä *olla vaiti* niistä tämänluontoisista tosiasioista, joista Hecht *mainitsee*. Heidän avukseen tuli se käsite „keski”-talonpojasta, jota käyttämällä „talonpoikais-ton” kaunistelu on niin laajalle levinnyt sekä venäläisten narodnikkien että länsieurooppalaisten porvarillisten taloustieteilijäin keskuudessa. „Yleensä” näiden kolmen kylän talonpoikaisto on hyvin vaurasta, mutta vieläpä mitä keveimmille perusteille rakentuvasta Hechtin monografias-takin näkyy selvästi, että tässä suhteessa on ehdottomasti erotettava kolme suurta ryhmää. Likipitään neljäsosa (eli 30%) isännistä (Friedrichstalissa enemmistö ja Blanken-lochissa vain harvat) on vauraita pikkuporvareita, jotka ovat rikastuneet pääkaupungin läheisyyden vuoksi, jotka harjoittavat tuottoisaa maitotaloutta (myyvät 10—20 litraa maitoa päivässä) ja tupakanviljelystä (yksi esimerkki:

1.825 markan kokonaistulo 1,05 hehtaarin tupakkapellosta) ja ruokkivat sikoja myytäväksi (Friedrichstalissa on 1.140 asukasta, ja he pitävät 497 sikaa, Blankenlochissa on 1.684 asukkaalla 445 sikaa ja Hagsfeldissa 1.273 asukkaalla 220 sikaa) j.n.e. Tämän vähemmistön keskuudessa (johon yksinomaan oikeastaan voidaankin soveltaa täydellisesti niitä „kukoistuksen” merkkejä, jotka niin ihasuttavat arvostelijoita) tavataan palkkatyön käyttöä epäilemättä sängen usein. Seuraavassa ryhmässä, johon kuuluu suurin osa Blankenlochin kylän isännistä, on hyvinvointi jo tuntuvasti huonompi; lannoitteita käytetään vähemmän, sadot eivät ole niin suuria, karjaa on vähemmän (Friedrichstalissa on kaikkea karjaa, nautakarjaksi laskettuna, 599 kappaletta 258 ha kohti, Blankenlochissa 842 kappaletta 736 ha kohti, Hagsfeldissa 324 kappaletta 397 ha kohti), „siistejä kamareja” tavataan taloissa harvemmin, lihaa ei enää syödä läheskään joka päivä, monissa perheissä havaitaan sellainen (meille venäläisille hyvin tunnettu) ilmiö, että rahantarpeessa ne syksyisin myyvät viljaa, mutta keväällä taas ostavat sitä *. Tässä ryhmässä painopiste siirtyy jatkuvasti *maanviljelyksestä teollisuuteen*, ja 103 blankenlochilaista talonpoikaa on nykyään jo Karlsruheessa tehdastyöläisinä. Nämä viimeksi mainitut yhdessä melkein koko Hagsfeldin väestön kanssa muodostavat kolmannen ryhmän (40—50 prosenttia talouksien koko määrästä). Maanviljelys on näillä enää sivuelinkeinona, jolle etupäässä naiset uhraavat aikansa. Vaikka elintaso onkin korkeampi kuin Blankenlochissa (pääkaupungin vaikutuksen vuoksi), niin puute antaa jo kovasti tuntea itsensä. Maito myydään ja itselle ostetaan jo osittain „halvempaa margariinia” (24). Vuohien lukumäärä kasvaa nopeasti: 9:stä v. 1855 93:een v. 1893. „Tämä kasvu”, kirjoittaa Hecht, „voidaan selittää ainoastaan varsinaisten talonpoikaistalouksien katoamisella ja talonpoikaissäädyn muuttumisella (Auflösung) maaseudun tehdastyöläisten säädyksi, joilla on tavattoman parsellisoitu maanhallinta” (27). Tulkoon sulkumerkeissä

* Sivumennen sanoen Hecht selittää Blankenlochin taloudellisen jälkeenjääneisyyden johtuvan lounaistalouden vallitsevasta asemasta ja siitä, että on olemassa yhteisö, jonka ansiosta maatilkkua (36 aaria — *Almendgut* turvataan jokaiselle 32 vuotta täyttäneelle, „olkkoon hän sitten laiska tai ahkera, tehköön hän säästöjä tai ei” (S. 30). Mutta kuitenkin Hecht vastustaa yhteisömaiden jakamista: hän sanoo, että se on tavallaan yhteiskunnallisen vaivaishuollon laitos (Altersversorgung) sängen iäkkäitä tehdastyöläisiä varten, joiden lukumäärä Blankenlochissa kasvaa.

sanotuksi, että koko Saksassakin on vuohien lukumäärä vuodesta 1882 vuoteen 1895 kasvanut tavattoman suuresti: 2,4 miljoonasta 3,1 miljoonaan, mikä seikka osoittaa selvästi nurjan puolen siitä „vankan talonpoikaiston” edistyksestä, jota herrat Bulgakovit ja pikkuporvarilliset sosialisti-„arvostelijat” niin kovasti ylistelivät. Suurin osa työläisistä kävelee jalkaisin tehtaalle, 3½ kilom. päähän kaupunkiin, peläten jopa markankin (48 kop.) lisäkulkua viikossa rautatielippuun. Noin 150 työläistä 300:sta hagsfeldilaisesta pitää liian kalliina itselleen käydä päivällisellä „kansan ruokalassa” 40—50 pennillä ja saa päivällisen kotoaan. „Naispoloiset”, selittää Hecht, „panevat täsmälleen kello 11 päivällisen astioihin ja vievät tehtaalle” (79). Mitä tulee työläisnaisiin, niin hekin tekevät tehtaalla työtä 10 tuntia päivässä ja saavat siitä kaiken kaikkiaan 1,10—1,50 markkaa (miehet 2,50—2,70 markkaa) ja kappalepalkalla 1,70—2 markkaa. „Eräät työläisnaiset yrittävät lisätä niukkia ansioitaan tekemällä sivutöitä; 4 blankenlochilaista tyttöä käy työssä Karlsruhessa paperitehtaalla ja he ottavat paperia kotiin tehdäkseen siitä iltaisin paperipusseja; he tekevät noin 300 pussia illassa, kello 8:sta 11:een (sic!), ja saavat siitä 45—50 penniä,— pienten päivätulojen lisänä, mikä kattaa juuri rautatiemenot. Hagsfeldissa on eräillä naisilla, jotka ovat tyttöinä työskennelleet tehtaissa, pieniä sivutuloja siitä, että talvi-illoin kiilloittavat hopeaesineitä” (36). „Hagsfeldilainen työläinen”, sanoo Hecht liikituksen vallassa, „ei ole saanut vakinaista asuinsijaansa valtakunnallisen lain voimalla, vaan oman energiansa ansiosta, hänellä on mökki, jota hänen ei tarvitse jakaa vieraiden ihmisten kanssa, hänellä on kaistale maata; mutta paljon tärkeämpää kuin tämä todellinen omistus on tietoisuus siitä, että kaikki tuo on omalla ahkeruudella hankittua. Hagsfeldilainen työläinen on samalla sekä tehdastyöläinen että talonpoika. Kenellä ei ole maata, hän vuokraa sitä vaikkapa muutaman parsellin suurentaakseen tulojaan *vapaatuntien käytöllä*. Kun kesällä työ tehtaassa alkaa „vasta” („vasta”!) kello 7 aamulla, niin työläinen nousee ylös kello 4 mullatakseen perunaa tai tuodakseen rehua eläimille. Tai kun hän illalla tulee kotiin kello 7, niin mitä tekemistä hänellä on, varsinkin kesällä? Niinpä hän tekee vielä tunnin-puolitoista työtä pellollaan: eihän hänen tarvitse saada suurta korkoa maasta,— hän haluaa vain

käyttää täydellisesti (sic!) työvoimansa”... Ja Hecht puhuu vielä paljon tällaisia hempeyksiä päättäen kirjansa sanoihin: „Kääpiötalonpoika ja tehdastyöläinen — kumpikin (sic!) on noussut keskisäädyn tasolle, eikä se ole tapahtunut keino-tekaisin pakkotoimenpitein, vaan oman ahkeruutensa, oman energiansa ansiosta, kehittämällä itsessään korkeinta siveellisyyttä” *.

„Badenin Hardin kolme kylää muodostavat nyt yhden suuren ja laajan keskisäädyn” (alleviivaus Hechtin).

Siinä ei ole mitään ihmettä, että Hecht kirjoittaa tällä tavalla, sillä hän on aivan tavallinen porvariston apologeetti. Mutta miten on nimitettävä niitä, jotka petkuttavat toisia nimittämällä itseään sosialisteiksi ja jotka kaunistelevat todellisuutta vieläkin innokkaammin kuin mikään Hecht esittämällä porvarillisen vähemmistön kukoistuksen muka yleiseksi edistykseksi ja hämäämällä enemmistön proletarisoitumista vanhalla virrellä: „maanviljelyksen yhdistäminen teollisuuden kanssa”?

VI

PIEN- JA SUURTALouden TUOTTAVUUS. ESIMERKKI ITÄ-PREUSSISTA

Siirtykäämme vaihtelun vuoksi etäisestä etelä-Saksasta lähemmäksi Venäjää, Itä-Preussiin. Meillä on siitä ole-massa eräs äärimmäisen opettavainen *seikkaperäinen* tutkielma, jota detaljisoimista vaatinut hra Bulgakov ei ole osannut lainkaan käyttää. „Suuren ja pienen talouden todellista tuottavuutta koskevien tietojen vertaaminen toisiinsa”, kirjoittaa hra Bulgakov, „ei voi ratkaista kysymystä niiden teknillisistä etuisuuksista, sillä vertailtavat taloudet saattavat olla erilaisissa taloudellisissa oloissa. Enintään ne sellaiset tiedot voivat faktillisesti vahvistaa sen kielteisen

* Hecht puhuu vielä paljon, hyvin paljon tästä „korkeimmasta siveellisyydestä” ihaillen ainakin yhtä kovin kuin hra Bulgakovkin „järkevää avioliittopoliittikkaa”, „rautaista ahkeruutta”, „säätäväisyyttä” ja „kohtuullisuutta”, esittäen jopa „tunnetun talonpoikaisen sananparren”: „Man sieht nicht auf die Goschen (d. h. Mund), sondern auf die Groschen”, mikä vapaasti venäjän kielelle käännettynä kuuluu: „He так норовим, чтобы в рот, как чтобы в карман”. („Emme hanki niinkään suuhun kuin taskuun”. *Suom. huom.*). Kehoitamme lukijaa vertaamaan tätä sananpartta kieviläisen professorin hra Bulgakovin „oppiin” siitä, että talonpoikaistalous (joka ei tarvitse korkoa eikä voittoa) on „yhteiskunnalle kaikkein edullisin (sic!) maanviljelyksen organisaatiomuoto” (Bulgakov, I, 154).

johtopäätöksen, että suurtuotannolla ei ole teknillisiä etuja pientuotantoon verraten enempää teoriassa kuin tietyissä olosuhteissa todellisuudessaakaan. Sellaisia vertauksia on taloustieteellisessä kirjallisuudessa tehty paljonkin, joka tapauksessa aivan riittävästi sitä varten, että ennakkovakaumuksista ja ennakkoluuloista vapaassa lukijassa tulisi horjutetuksi usko suurtuotannon etevämmyyteen yleensä" (I, 57—58). Ja huomautuksessa on esitetty kaksi esimerkkiä. Ensimmäinen — se samainen Auhagenin teos, jossa vertaillaan vain kahta hannoverilaista taloutta, 4,6 ja 26,5 hehtaarin taloutta,— jota teosta ovat siteeranneet sekä Kautsky „Agrarfragessa" (S. 111) että Hertz (S. 69, ven. käännös 166). Tässä tapauksessa pienempi talous antaa suuremman sadon, ja Auhagen on määritellyt sen tuottavuuden suuremmaksi kuin suuressa taloudessa, mutta Kautsky on jo osoittanut tämän suuremman tuottavuuden johtuvan *alikulutuksesta*. Hertz yritti kumota sen, mutta tavallisella menestyksellään, ja koska Hertz on nyt käännetty venäjän kielelle, mutta Kautskyn vastausta Hertzille ei Venäjällä tunneta, niin mainitsemme parilla sanalla tämän vastauksen sisällöstä (joka on annettu edellä siteeratusta „Neue Zeit" lehden kirjoituksessa). Hertz on tapansa mukaan vääristellyt Kautskyn perusteluja, väittäen, että tämä on muka vedonnut vain siihen, että suurisäntä kouluttaa poikaansa kymnaasissa. Todellisuudessa kuitenkin Kautsky siten vain havainnollisti elintason kuvaamista, ja jos Hertz olisi esittänyt vertailtavien perheiden (kummassakin on 5 henkeä) *koko budjetin*, niin hän olisi saanut seuraavat numerot: pieni talous — 1.158,40 markkaa, suuri talous — 2.739,25. Jos pienen talouden elintaso olisi *sama* kuin suuren talouden, niin se osoittautuisi *vähemmän* tuottoisaksi; Auhagenin laskelmien mukaan pienen talouden tulot olisivat = 1.806 markkaa, s.o. 5,45% pääomalle (33.651 markalle) ja suuren talouden — 2.720 markkaa — 1,82% pääomalle (149.559 markalle). Laskekaa pois se, mikä pieneltä taloudelta on jäänyt kuluttamatta, ja sen tulot ovat *258 markkaa — 0,80%*! Ja tämä silloin kun työn määrä on suhteettoman korkea: pienessä taloudessa on 3 työntekijää maa-alan ollessa 4,6 hehtaaria, s.o. yksi työntekijä kutakin 1,5 ha kohti, suuressa taloudessa — 11 työntekijää (vrt. Hertz, S. 75, ven. käännös 179) maa-alan ollessa 26,5 hehtaaria, s.o. 1 työntekijä kutakin 2,4 hehtaaria kohti.

Puhumattakaan enää siitä Kautskyn täydellä syyllä pilkkaamasta seikasta, että sosialistina esiintyvä Hertz vertailee nykyaikaisen talonpojan lasten työntekoa Ruthin⁶¹ tähkänkeruuseen! Mitä tulee hra Bulgakoviin, niin hän rajoittui vain ilmoittamaan tiedot satoisuudesta *eikä sanonut halaistua sanaa* pienen ja suuren isännän elintasosta.

„Toisen esimerkin”, jatkaa tuo detaljisoimisen kannattaja, „löydämme *Karl Klawkin* uusimmasta tutkielmasta: „Ueber Konkurrenzfähigkeit des landwirtschaftlichen Kleinbetriebs” („Thiel's Landwirtschaftliche Jahrbücher'issä”, 1899, Heft 3—4)*. Hänen vertauksensa koskee Itä-Preussia. Tekijä vertailee toisiinsa suuria, keskisuuria ja pieniä talouksia, ottaen 4 taloutta kustakin ryhmästä. Hänen vertauksensa erikoisuutena on se, että ensinnäkin, tulot ja menot on osoitettu rahassa ja edelleen se, että tekijä muuttaa rahaksi ja merkitsee menoihin työvoiman arvon pienessä taloudessa, jossa sitä ei osteta; meidän tarkoituksemme kannalta sellainen menetelmä tuskin on oikea” (sic! Hra Bulgakov unohtaa lisätä, että Klawki laskee rahaksi työn arvon *kaikissa* talouksissa hinnoitellen työn arvon pientaloudessa jo edeltäkäs in halvemmaksil); „siitä huolimatta meillä on”... Seuraa taulukko, josta esitämme nyt vain johtopäätöksen: keskimääräinen puhdas voitto 1 morgenilta (= 1/4 hehtaarilta) on suuressa — 10 markkaa, keskisuudessa — 18 ja pienessä taloudessa — 12. „Suurin tuottoisuus”, päättelee hra Bulgakov, „on tässä keskisuurella taloudella, sen jälkeen seuraa pieni ja vasta sitten suurtalous, joka on näin ollen kaikkein viimeisenä”.

Olemme tahallamme lainanneet *kokonaan* kaiken sen, mitä hra Bulgakov sanoo suurten ja pienten talouksien vertailusta. Tarkastelkaamme nyt, mitä todistaa Klawkin mielenkiintoinen teos, jossa kokonaisen 120 sivun mitalla kuvataan 12 tyyppillistä ja samanlaisissa olosuhteissa olevaa taloutta. Esitämme ensin yleiset tiedot talouksista ja tilan säästämiseksi sekä havainnollisuuden vuoksi rajoitumme *keskimääriäsiin* numeroihin suuresta, keskisuudesta ja pienestä taloudesta (niiden keskikoko = 358; 50 ja 5 hehtaaria).

* Karl Klawki: „Maataloudellisen pientuotannon kilpailukykyisyydestä” („Thielin Maataloudellisissa Vuosikirjoissa”, 1899, vihko 3—4). *Toim.*

Taloudet	Yhtä morgenia (1/2 hehtaaria) kohti tulee markkoissa laskettuna:												Menot 100 markkaa maksa-vaan tuotteen*		100 morgenia kohti	
	Yhteensä tuloja			Tuloja tuotteiden myynnistä			Tuotteiden käyttöä omassa taloudessa			Yhteensä			Markkaa		Palkkatyö-päiviä	
	Maanvilje-lyksestä	Karjanhoi-dosta	Yhteensä	Maanvilje-lyksestä	Karjanhoi-dosta	Yhteensä	Maanvilje-lyksestä	Karjanhoi-dosta	Yhteensä	Tuloja	Menoja	Puhdasta voittoa	a		b	
													a	b	a	b
Suuri	17	16	33	11	14	25	6	2	8	33	23	10	65	70	887	887
Keskisuur..	18	27	45	12	17	29	6	10	16	45	27	18	35	60	744	924
Pieni	23	41	64	9	27	36	14	14	28	64	52	12	8	80	—	—

Näyttäisi siltä, kuin Klawkin teos vahvistaisi täydellisesti *kaikki* hra Bulgakovin johtopäätökset: talouden koon pienentyessä suurenee sekä kokonaistulo että vieläpä myynnistä saatu tulokin yhtä morgenia kohti laskettuna! Luulaksemme niillä menettelytavoilla, joita Klawki käyttää, — ja nämä menettelytavat ovat hyvin yleisiä ja pääpiirteissään kaikille porvarillisille ja pikkuporvarillisille taloustieteilijöille yhteisiä, — kaikissa tai melkein kaikissa tapauksissa saadaan tulokseksi pienmaanviljelyksen etevämyys. Sen vuoksi *koko kysymyksen ydin*, jota Voroshilovit eivät laisinkaan huomaa, on *näiden menettelytapojen käsittelyssä*, ja sen vuoksi Klawkin osatutkielma on yleiseltä kannalta tavattoman mielenkiintoinen.

Aloitamme sadoista. Osoittautuu, että viljakasvien valtaosan suhteen sadot *pienenevät* säännöllisesti ja hyvin tuntuvasti suurista pieniin talouksiin. Satona saadaan (sentnereissä morgenilta) vehnää: 8,7—7,3—6,4; ruista: 9,9—8,7—7,7; ohraa: 9,4—7,1—6,5; kauraa: 8,5—8,7—8,0; hennettä: 8,0—7,7—9,2 **; perunaa: 63—55—42; rehujuurikasta: 190—156—117. Vain pellavaa, jota suuret taloudet eivät kylvä ollenkaan, saavat pientaloudet (4:stä taloudesta 3) enemmän kuin keskisuuret taloudet (4:stä taloudesta 2), nimittäin 6,2 „Steiniä” (= 18½ naulaa) 5,5 vastaan.

* a = ellei isännän ja hänen perheensä työvoimaa lasketa rahassa; b = jos lasketaan.

** Sitä kylvetään ainoastaan kahdessa taloudessa 4:stä, suurten ja keskisuurten talouksien ryhmissä kummankin ryhmän 4:stä taloudesta kolme taloutta kylvää hennettä.

Mistä sitten riippuu, että suurissa talouksissa on suu-rempi satoisuus? Klawki antaa ratkaisevan merkityksen seuraaville neljälle syyllä: 1) pienisännillä ei ole juuri ollenkaan salaojitusta, ja silloinkin, kun sitä on, niin isännät itse asettavat pulket ja asettavat ne huonosti; 2) pienisännät eivät kynnä riittävän syvästi — hevoset ovat heikkoja; 3) pienisäntien nautakarjalla ei enimmäkseen ole riittävästi rehua; 4) lannan tulo on pienisännillä huonompaa: heidän viljastaan ovat oljet lyhyempiä, suuri osa oljista menee karjan rehuksi (siis taaskin rehun laatu on huonompaa) ja karjan aluseksi käytetään vähemmän olkia.

Pienisännillä on karja siis heikompaa, laadultaan huonompaa ja sitä hoidetaan huonommin. Tämä seikka selittää meille sen kummallisen ja eniten silmiinpistävän ilmiön, että vaikka suurissa talouksissa on satoisuus suurempi, niin tulo maanviljelyksestä 1 morgenia kohti on niissä Klawkin laskelmien mukaan pienempi kuin keskisuurissa ja pienissä talouksissa. Asia on niin, että Klawki *jättää pois laskelmista karjan rehun*, eikä laske sitä enempää tuloihin kuin menoihinkaan. Näin ollen on keinotekoisesti ja väärentäen tasoitettu se, mikä todellisuudessa saa aikaan oleellisen eron suurten ja pienten talouksien välillä, eron, mikä ei ole eduksi viimeksi mainituille. Tuolla tavalla laskettaessa suur-talous osoittautuu vähätuottoisemmaksi *sen vuoksi*, että se käyttää suuren osan maatalouden peltoalasta rehun tuotantoon karjalle (vaikka maa-alan yksikköä kohti se pitääkin karjaa tuntuvasti vähemmän kuin pientalous), kun taas pientalous „tulee toimeen” oljilla, joita se käyttää rehuna. Pienmaanviljelyksen „etuisuutena” on siis se, että se *käyttää ryöstömenetelmiä* sekä maan suhteen (lannoitteet huonompia) että *karjan* suhteen (rehu huonompaa). On itsestään selvää, että tuollaisella erilaisten talouksien tuottoisuuden vertailulla ei ole mitään tieteellistä merkitystä*.

Niistä syistä, joiden vuoksi maan satoisuus on suurempi suurissa talouksissa, on edelleen mainittava se, että ne

* On sanottava, että tuollaista pienten ja suurten talouksien erilaisten suu-reiden, jotka tiettävästi eivät ole keskenään verrannollisia, vaiheellista rinnastamista toisiinsa ei eslinny ainoastaan erillisissä monografiotissa, vaan myös nyky-aikaisen agraaritulon joukkotaisissa numerotiedoissa. Sekä ranskalainen että saksalainen tilastointi käyttää „keskimääräistä” elävää painoa, yhden eläimen „keskimääräistä” hintaa kaikissa ja kaikenlaisissa talouksissa. Saksalaisissa tilastoissa määritellään tätä menetelmää käyttäen jopa koko karjamäärän yhteen-laskettu arvokin eri isäntäryhmissä (maa-alan suuruuden mukaan), mutta samalla kuitenkin tehdään varaus, että kun yhden eläimen arvo edellytetään samaksi eri talousryhmissä, niin se „ei vastaa todellisuutta” (S. 35).

käyttävät useammin (ja nähtävästi miltei yksinomaan ne käyttävät) maan kalkitsemista, käyttävät enemmän keino-
lannoitteita (kulungit 1 morgenia kohti 0,81 markkaa —
0,38—0,43) ja Krafftuttermittel'ia* (suurissa talouk-
sissa — 2 markkaa morgenille, muissa — nolla). „Meidän
talonpoikaistaloutemme”, sanoo Klawki, joka laskee keski-
taloudetkin suuriin talonpoikaistalouksiin kuuluviksi, „eivät
käytä mitään Krafftuttermittel'iin. Ne hangottelevat edis-
tystä vastaan ja ovat erittäin kitsaita tekemään mitään
menoja puhtaassa rahassa” (461). Suurtaloudet ovat kor-
keammalla tasolla myöskin peltoviljelysjärjestelmän alalla:
parannetun vuoroviljelyksen me näemme kaikissa 4:ssä
suurtaloudessa, 3:ssa keskisuudessa (yhdessä on vanha
kolmivuoroviljelys) ja vain yhdessä pientaloudessa (3:ssa
on kolmivuoroviljelys). Vihdoin koneitakin on suurisännillä
paljon enemmän. Tosin Klawki itse on sitä mieltä, ettei
koneilla ole erikoisen suurta merkitystä. Mutta me emme
rajoitu hänen „mielipiteeseensä”, vaan teemme poimintoja
numerotiedoista. Seuraavien kahdeksan lajin koneet —
höyry- ja hevospuimakoneet, viskuukoneet, triöörit, rivi-
kylvökoneet, lannanlevityskoneet, hevosharavat ja rulla-
jyrät — jakaantuvat käsiteltävien talouksien kesken seura-
vasti: 4:llä suurtaloudella on 29 (siinä luvussa 1 höyryllä
käyvä — puimakone), 4:llä keskisuurella — 11 (ei yhtään
höyryllä käyvää), 4:llä pientaloudella on 1 kone (hevos-
puimakone). Tietenkään ei kenenkään talonpoikaistalouden
ihailijan mikään „mielipide” voi saada meitä luulemaan,
että viskuukoneet, rivikylvökoneet, jyrät y.m.s. voisivat olla
vaikuttamatta satoisuuteen. Tulkoon sanotuksi, että meillä
on tässä tiedot koneiden määrästä määrättyjen isäntien
hallussa, erotuksena saksalaisten tilastojen joukkotiedoista,
joissa rekisteröidään vain koneiden käyttämistapaukset,
samantekevää, ovatko koneet omia vai vieraita. Ilmeisesti
tällainen rekisteröinti niinkään vähentää suurtalouden
ylivoimaisuutta ja hämää seuraavat, Klawkin kuvaamat
koneiden „lainaamisen” muodot: „Suurisäntä lainaa mie-
lellänsä pienisännälle jyräänsä, hevosharavaansa ja viskuu-
konettaan, jos tämä lupaa hänelle antavansa siitä niitto-
miehen kiireenä työaikana” (443). Siis tietty määrä — jo
muutenkin tavattoman harvinaisista, kuten olemme osoit-

* — väkirehua. *Toim.*

taneet — koneiden käyttämistapauksista pientaloudessa on työvoiman hankkimisen muunnettu muoto.

Menkäämme edelleen. Toisena tapauksena, jolloin vääräntäen rinnastetaan ilmeisesti erilaisia suureita, on Klawkin tapa laskea tuotteen hinta niitä myydessä samaksi kaikissa talousryhmissä. Todellisten myyntitapausten asemesta tekijä ottaa laskelmiensa perustaksi olettamuksen, jonka erheellisyydestä hän itse mainitsee. Talonpojat myyvät viljan enimmäkseen omalla paikkakunnalla, ja pikkukaupungeissa kauppiaat alentavat suuresti hintoja. „Suuret maatilat ovat tässä suhteessa paremmassa asemassa, sillä ne voivat lähettää samalla kertaa suuria eriä maakunnan pääkaupunkiin. Ne saavat siten sentneriltä tavallisesti 20—30 prosenttia enemmän kuin pikkukaupungeissa myydessä” (373). Suurisännät osaavat paremmin hinnoitella viljansa (451) ja myyvät sitä painon eikä mitan mukaan, kuten talonpojat myyvät tappiokseen. Samoin painon mukaan myyvät suurisännät karjaakin, kun taas talonpojilta ostetaan karjaa yksinkertaisesti ulkonaisen arvion perusteella. Myöskin maitotuotteiden myynti on suurisännillä järjestetty paremmin, sillä he voivat lähettää maidon kaupunkiin ja saada siitä korkeamman hinnan kuin keskisuuret isännät, jotka tekevät maidosta voita ja myyvät kauppiaille. Keskisuurilla isännillä vuorostaan on voi parempaa kuin pienisännillä (käytetään separaattoreita, valmistetaan joka päivä j.n.e.), joille maksetaan 5—10 penniä vähemmän naulalta. Myytäväksi lihotetun karjan joutuvat pienisännät myymään aikaisemmin (kesken kasvuaan) kuin keskisuuret isännät, sillä heillä ei riitä rehua (444). Klawki jättää monografiassaan pois laskuista kaikki nämä suuratalouden etuisuudet markkinoilla myyjänä, etuisuudet, joiden merkitys ei yleensä otettuna ole suinkaan vähäinen, samoin kuin tämän *tosiasian* jättävät laskuista teoreetikkojen joukkoon kuuluvat pientalouden ihailijatkin vedoten siihen, että asiaa *voidaan* auttaa osuustoiminnalla. Me emme halua sekoittaa kapitalismin todellisuutta poroporvarillis-osuustoiminnallisen paratiisin mahdollisuuksiin: tuonnempana esitämme *tosiasioita* siitä, kuka todellisuudessa hyötty eniten osuustoiminnasta.

Todetkaamme, että Klawki „ei ota laskuihin” pienissä ja keskisuurissa talouksissa isäntien omaa työtä peltojen

salaojittamiseksi, kaikenlaisten korjaustöiden suorittamiseksi („talonpojat itse tekevät”) y.m.s. Sosialisti nimittää tätä pienisännän „etuisuutta” Ueberarbeit'iksi, ylenmääräiseksi raatamiseksi, liikatyöksi, mutta porvarillinen taloustieteilijä nimittää sitä talonpoikaistalouden erääksi edulliseksi („yhteiskunnalle” edulliseksi!) puoleksi. Todetkaamme, että keski suurissa talouksissa, kuten Klawki osoittaa, palkkatyöläiset saavat parempaa palkkaa ja ruokaa kuin suurtalouksissa, mutta he tekevät työtäkin intensiivisemmin: isännän osoittama „esimerkki” kannustaa „suurempaan ahkeruuteen ja huolellisuuteen” (465). Kumpi näistä kahdesta kapitalistisesta isännästä, tilanherra vaiko „oma veli” talonpoika, puristaa työläisestä irti enemmän työtä samasta palkasta,— sitä ei Klawki yritä määrittellä. Siksi rajoitummekin mainitsemaan siitä, että menot työläisten vakuutukseen tapaturmien ja vanhuuden varalta tekevät suurisännällä 0,29 markkaa morgenia kohti ja keski suurella — 0,13 markkaa (pienviljelijällä on tässäkin suhteessa se etuisuus, että hän ei lainkaan vakuuta itseään,— luonnollisesti melkoiseksi „hyödyksi” kapitalistien ja tilanherrojen „yhteiskunnalle”),— ja sitten viittaa vielä eräänä esimerkkinä Venäjän maanviljelyskapitalismiin. Lukija, joka tuntee Shahovskoin kirjan „Vieraspaikkalaiset maanviljelysansiotyöt”, muistaneehän ehkä seuraavan luonteenomaisen havainnon: huuttoritalonpojat ja saksalaiset siirtolaiset (etelässä) ottavat itselleen työläisiä „valikoiden”, maksavat heille 15—20% enemmän kuin suuret työnantajat ja puristavat heistä sitten 50% enemmän työtä. Hra Shahovskoi sanoi tämän v. 1896, mutta tänä vuonna me saimme esim. „Torgovo-Promyshlennaja Gazetasta” lukea tällaisen uutisen Kahovkastä: „...Talonpojat ja huuttorilaiset ovat tavan mukaan maksaneet enemmän (kuin mitä suurtilat ovat maksaneet palkkatyöläisille), koska he vaativat parhaita ja kestävimpiä työläisiä” (№ 109, toukokuun 16 päivältä 1901). Tuskin on aihetta luulla, että tuollainen ilmiö olisi ominaista yksistään vain Venäjälle.

Lukija huomasi, että edellä olevassa taulukossa oli käytetty kahta laskutapaa: ottaen laskuihin ja jättäen pois laskuista isännän työvoiman rahallisen arvon. Hra Bulgakovin mielestä se tapa, jossa arvo otetaan laskuihin, „on tuskin oikea”. Tarkan budjetin esittäminen sekä isäntien että

batrakkien luontais- ja rahamenoista olisi tietenkin paljon oikeampi, mutta koska sellaisia numerotietoja ei ole, niin täytyy kiertämättä määritellä perheen rahamenot *likipitäen*. Ja nyt on tavattoman mielenkiintoista, *miten* Klawki suorittaa tämän likimääräisen laskelman. Suurisännät itse eivät tietenkään tee työtä: heillä on jopa erikoiset isännöitsijät, jotka maksusta hoitavat koko johtamis- ja valvontatyön (neljästä kartanosta kolmessa on isännöitsijä, yksi on ilman isännöitsijää; tätä viimeksi mainittua 125 ha:n kartanoa Klawki pitäisi oikeampana nimittää suureksi talonpoikaistilaksi). Kahden suuren kartanon isännille Klawki „merkitsee” kummallekin 2.000 markkaa vuodessa „työnteosta” (joka esimerkiksi ensimmäisessä kartanossa tarkoittaa sitä, että isäntä saapuu kerran kuukaudessa pääkartanostaan muutamaksi päiväksi valvoakseen isännöitsijää). 125 ha:n omistajalle (edellisellä on 513 ha) hän „merkitsee” enää vain 1.900 markkaa itsensä isännän ja hänen kolmen poikansa työnteosta. Eikö ole „luonnollista”, että kun maan määrä on pienempi, niin pitää „tulla toimeen” pienemmällä budjetilla? Keskiuurille isännille Klawki merkitsee enää 1.200—1.716 markkaa miehen ja vaimon kaikesta työstä ja kolmessa tapauksessa myöskin lasten työstä. Pienisännille kullekin 800—1.000 markkaa 4—5 hengen (sic!) työstä, s.o. vähän enemmän (jos lainkaan enemmän) kuin mitä saa batrakkii, instmann, joka perheineen ansaitsee kaikkiaan 800—900 markkaa. Näin siis tässä jo otetaan vielä suuri askel eteenpäin: ensin rinnastettiin toisiinsa sellaista, mikä tietävästi ei ole rinnastettavissa, nyt ilmoitetaan, että elintason *pitää* laskea suur- taloudesta pieneen. Sehän merkitsee sitä, että jo etukäteen myönnetään tosiasiaksi, että kapitalismi painaa alas pientalonpoikaa, minkä seikan „puhtaan voiton” määrästä tehdyt laskelmat muka kumoavat!

Ja jos tekijän *olettamuksen* mukaan rahatulot vähenevät sitä mukaa kuin talouden koko pienenee, niin suoranaiset numerotiedot todistavat kulutuksen supistumista. Taloudesta kulutettavien maataloustuotteiden määrä tekee yhtä henkeä kohti (laskien kaksi lasta yhdeksi aikuiseksi): suurisännällä 227 markkaa (keskiarvo kahdesta luvusta), keski- suurella 218 markkaa (keskiarvo neljästä luvusta) ja pienisännällä 135 (sic!) markkaa (keskiarvo neljästä luvusta). Ja sitä paitsi mitä suurempi talous on, sitä enemmän

ostetaan ravintoaineita muualta (S. 453). Klawki huomasi itsekin, että tässä täytyy asettaa kysymys siitä Unterkonsumption'ista (alikulutuksesta), jonka hra Bulgakov kielsi ja josta hän katsoi tässä edullisemmaksi *vaieta* osoitautuen vieläkin suuremmaksi apologetiksi kuin Klawki. Mutta Klawki yrittää lieventää tätä tosiasiaa. „Ilmeneekö pienisännillä tiettyä alikulutusta”, sanoo hän, „sitä me emme voi väittää, mutta pidämme sitä luultavana IV pientalouden suhteen” (97 markkaa henkeä kohti). „Tosiasia on, että pientalonpojat elävät hyvin säästävääsesti (!) ja myyvät paljon sellaista, mitä he itsellään varjelevat niin sanoaksemme menemästä suuhun” (sich sozusagen vom Munde absparen)*. Yritetään todistaa, että tämä tosiasia ei sulje pois pientalouden korkeinta „tuottavuutta”: jos kulutus kohotetaan 170 markkaan, mikä on täysin riittävä summa („pikku veljelle”, mutta ei maanviljelyskapitalistille, kuten näemme), niin saamme tulokseksi, että pitäisi lisätä kulutusta 1 morgenia kohti ja pienentää myynnistä saatavia tuloja 6—7 markalla. Kun ne lasketaan pois, niin saamme tulokseksi (ks. edellä olevaa taulukkoa) 29—30 markkaa, s.o. kuitenkin enemmän kuin suurtaloudessa (S. 453). Mutta ellemme kohota kulutusta tähän silmämitalla otettuun numeroon (ja sitä paitsi liian pieneksi otettuun, sillä „siitä riittää”), vaan 218 markkaan saakka (= todellinen määrä keskiuudessa taloudessa), niin näemme, että pientaloudessa tulot tuotteiden myynnistä laskevat 20 markkaan morgenia kohti, sitävastoin kun keskiuudessa taloudessa ne ovat 29 ja suuressa 25. Toisin sanoen: *yksistään tämän* väärintulkinnan korjaaminen (lukuisista edellä mainituista väärintulkinnosta) Klawkin vertailuissa tekee jo lopun pientalonpojan *kaikkinaisesta* „etevämmyydestä”.

Mutta Klawki on uupumaton etevämmyyksien etsimisessä. Pientalonpojat „yhdistävät maanviljelyksen elin-

* On mielenkiintoista, että esimerkiksi maidon ja voin myynnistä saatavat tulot ovat suurtaloudessa 7 markkaa morgenia kohti, keskiuudessa 3 ja pientaloudessa 7 markkaa. Kysymys on siitä, että pientalonpojat taloudessaan „käyttävät sangen vähän voita ja kokomaitoa... eikä IV pientalous (jossa talouden tuotteista menee omaan kulutukseen vain 97 markan arvosta henkeä kohti) käytä niitä laisinkaan” (450). Lukija verratkoön tätä (sivumennen sanoen kaikille muille paitsi „arvostelijoille” jo kauan sitten tunnettua) tosiasiaa seuraaviin Hertzin oivallisiin mielelmiin (S. 113, venäjänk. käännös 270): „Vai eikö talonpoika muka saakaan mitään maidosta?” „Eikö juuri talonpoika syö sikaa?” (maidolla lihotettua). Näitä sanontoja on muistutettava useammin mieleen ennätysesimerkinä mitä vulgäärisimmistä köyhyyden kaunistelusta.

keinoammattien harjoittamiseen”: kolme pientalonpoikaa (4:stä) „käy uutterasti päivätyössä saaden maksun lisäksi vielä sapuskat” (435). Mutta pienmaanviljelyksen etevämyydet ovat erittäin suuria pula-aikana (kuten venäläisille lukijoille on jo kauan sitten ollut tunnettua lukuisista tätä aihetta koskevista narodnikkilaisten sepustuksista, joita herrat Tshernovit nykyään pitävät vireessä): „Maatalouspulan aikana ja muulloinkin juuri pientaloudella on suurin kestävyys, se kykenee myymään tuotteita suhteellisesti enemmän kuin muut talousryhmät — supistamalla äärimmäisesti kotimenoja, mikä supistaminen tosin johtaa jonkin verran alikulutukseen” (481 — Klawkin viimeiset johtopäätökset, vrt. S. 464). „Monia pientalouksia siihen valitettavasti pakoittaa velkakorkojen suuruus. Mutta sillä tavalla niille käy mahdolliseksi — vaikkakin suurella vaivalla — pysytellä pystyssä ja tulla joten kuten toimeen. Nähtävästi juuri kova kulutuksen supistaminen pääasiassa selittää sen pienten talonpoikaistalouksien lisääntymisen paikkakunnallamme, minkä valtakunnan tilastot toteavat”. Ja Klawki esittää tiedot Königsbergin Regierungsbezirkistä *, jossa vuodesta 1882 vuoteen 1895 on alle 2 hehtaarin talouksien lukumäärä lisääntynyt 56.000:sta 79.000:een, 2—5 hehtaarin talouksien luku 12.000:sta 14.000:een ja 5—20 hehtaarin talouksien lukumäärä 16.000:sta 19.000:een. Tämä on sitä samaa Itä-Preussia, missä herrat Bulgakovit katsovat pientuotannon „tunkevan pois” suurtuotantoa. Ja nämä herrat, jotka noin suzdalilaiseen tapaan tulkitsevat pelkän peltomaatilaston numeroita, pauhaavat vielä „detaljoimisesta”! On aivan luonnollista, että Klawki pitää „nykyajan agraaripolitiikan tärkeimpänä tehtävänä — jotta saataisiin ratkaistuksi kysymys maalaistyöläisistä idässä — kannustaa kyvykkäimpiä työläisiä asettumaan vakinaisille asuinpaikoille antamalla heille mahdollisuus ellei ensimmäisessä niin vaikkapa toisessa (sic!) sukupolvessa hankkia palstan maata omaisuudekseen” (476). Ei hätää, vaikka instmannit, jotka ostavat itselleen maapalstan säästöillään, „joutuvatkin raha-asiaan kannalta suurimmaksi osaksi huonompaan asemaan; he tietävät sen itsekin, mutta heitä houkuttelee vapaampi asema”, ja porvarillisen taloustieteen (ja nykyään nähtävästi „arvostelijoidenkin”) koko

* — hallintopiirikunnasta. *Toim.*

tehtävänä onkin pitää proletariaatin takapajuisimmassa osassa yllä näitä harhakuvia.

Näin ollen Klawkin tutkielma kumooa kaikilta kohdilta hra Bulgakovin väitteet, Bulgakovin, joka vetosi häneen. Se todistaa suurtalouden teknillistä etevämmyyttä maanviljelyksessä, pientalonpoikaiston ylenmääräistä raatamista ja aliravitsemusta, sen muuttumista tilanherrojen batrakeiksi ja päiväläisiksi, todistaa pienten talonpoikaistalouksien lukumäärän kasvun olevan yhteydessä puutteen ja proletarisoitumisen kasvuun. Kahdella johtopäätöksellä tästä tutkielmasta on erittäin tärkeä periaatteellinen merkitys. Ensinnäkin me näemme havainnollisesti koneiden käytäntöönottamista haittaavat esteet maanviljelyksessä: nimittäin pienviljelijän painaminen äärimmäisen poljettuun asemaan, niin että hän ei välitä „pitää lukea” työstään, mikä tekee käsivoimatyön kapitalistille halvemmaksi kuin kone-työn. Vastoin hra Bulgakovin väitteitä tosiasiat todistavat täydellisesti, että pientalonpoika maanviljelyksessä on *täysin samassa asemassa* kuin käsityöläinen teollisuudessa kapitalistisen järjestelmän oloissa. Vastoin hra Bulgakovin väitteitä me näemme maanviljelyksessä vieläkin laajempaa tarpeiden polkemista ja työn tehokkuuden kiristämistä keinona kilpailla suurtuotannon kanssa. Toiseksi, kaikkien ja kaikenlaisten vertailujen suhteen, joissa rinnastellaan pienten ja suurten talouksien tuottavuutta maanviljelyksessä, meidän on kerta kaikkiaan katsottava ehdottoman kelvottomiksi ja vulgääris-apologeettisiksi sellaiset johtopäätökset, joissa sivuutetaan huomiotta seuraavat kolme seikkaa: 1) Millainen on *maanviljelijän* ravinto, miten hän elää ja tekee työtä? 2) Miten *karjaa* hoidetaan ja miten se työskentelee? 3) Miten *maata* lannoitetaan ja käytetäänkö sitä järkiperaisesti? Pienviljelys pysyy pystyssä kaikenlaisen ryöstökirstytyksen varassa: ryöstämällä maanviljelijän työtä ja elinvoimia, ryöstämällä karjan voimia ja ominaisuuksia, ryöstämällä maan tuotantovoimia, ja sen vuoksi mikä tahansa tutkielma, missä ei oteta kaikin puolin huomioon kaikkia näitä seikkoja, ei ole muuta kuin joukko pelkkiä porvarillisia sofismeja*.

* Leo Huschke teoksessaan: „Landwirtschaftliche Reinertrags-Berechnungen bei Klein-, Mittel- und Grossbetrieb dargelegt an typischen Beispielen Mittelthüringens” (Jena, 1902, Gustav Fischer) (Leo Huschke: „Laskelmia maataloustuotannon puhtaasta tulosta pien-, keski- ja suurtalouksissa Keski-Thüringenin tyypillisten esimerkkien perusteella”. Jena, 1902, Gustav Fischer. *Toim.*) sanoo

Siksi ei olekaan ihme, että juuri „teoria” pikkutalonpoikien ylenpalttisesta raatamisesta ja riittämättömästä kulutuksesta nykyajan yhteiskunnassa on saanut osakseen erittäin ankaria hyökkäilyjä herrojen arvostelijoiden taholta. Hra Bulgakov jo aikakauslehdessä „Natshalo” (№ 1, s. 10) „otti” esittääkseen vaikka kuinka paljon „sitaatteja”, jotka todistavat päinvastaista kuin mitä Kautsky väitti. Sosiaalipolitiikan liiton⁶² tutkielmasta „Bäuerliche Zustände” („Talonpoikien asema”) otetuina sanoin hra Bulgakov toistaa kirjassaan, että „yrittäessään galvanisoida vanhentuneen dogmin ruumista (sic!) Kautsky on valikoinut eräitä tosiasioita, jotka todistavat tälle ajankohdalle täysin ymmärrettävää talonpoikaistalouden sarron-alaisuutta; tulkooot vakuuttuneiksi, että sieltä voi löytää hieman toisenluontoisiakin todisteita” (II, 282). Koetta-kaamme siis „tulla vakuuttuneiksi” ja tarkastella noita ankaran tiedemiehen „sitaatteja”, joissa hän osittain toistaa yksinkertaisesti Hertzin sitaatteja (S. 77, venäjänk. käännös 183).

„Eisenachista todistetaan karjanhoidon, lannoituksen ja koneiden käytön paranevan ja yleensä maataloustuotannon edistyvän”... Avaamme artikkelin Eisenachista („Bäuerl. Zustände”, I. B.). Vähemmän kuin 5 ha omistavien asema (ja kyseessäolevalla seudulla on sellaisia 887 kokonaisluvun ollessa 1.116) „ei yleensä ole kovinkaan suotuisa” (66). „Mikäli he saavat ansiotuloja suurisänniltä elonkorjuumiehinä, päiväläisinä y.m.s., sikäli heidän asemansa on verrattain suotuisa” (67)... Yleensä 20-vuotiskauden aikana on ollut tuntuva teknillistä edistystä, mutta „paljon on vielä toivomisen varaa, varsinkin pienempiin talouksiin nähden” (72)... „pienemmät isännät osaksi

aivan oikein, että „yksistään vain pienentämällä” pienviljelijän työvoiman arviointia „voidaan” saada sellainen laskelma, mikä todistaa pienviljelijän etevämmyyden keski- ja suurtalouteen verraten sekä pienviljelijän kyvyn kilpailla näiden kanssa (S. 126). Valitettavasti tekijä ei ole harkinnut tätä ajatusta loppuun saakka eikä sen vuoksi ole esittänyt kirjassaan järjestelmällisiä tietoja karjan ruokinnasta, maan lannoittamisesta, maanviljelijäin toimeentulosta erilaisissa talouksissa. Toivomme, että voimme vielä palata hra Huschken mielenkiintoiseen kirjaan. Toistaiseksi panemme vain merkille hänen mainintansa siitä, että pientalous saa tuotteista alhaisia hintoja suurtalouteen verraten (SS. 146, 155), ja hänen johtopäätöksensä: „pienet ja keski-suuret taloudet ovat pyrkineet selviytymään vuoden 1892 jälkeen alkaneesta pulasta (maataloustuotteiden hintojen laskusta) supistamalla mahdollisimman paljon rahamenoja, suurtaalous taas kohottamalla satoa talouteen käytettävien kulunkien lisäämisellä” (S. 144). Vuosien 1887—1891 ja 1893—1897 välisenä aikana siemeniin, rehuun ja lannoitukseen käytetyt menot supistuivat pienen ja keskitalouksissa ja kasvoivat suurtaalouksessa. Pientalouksessa nämä menot ovat 17 markkaa 1 ha kohti, suurtaalouksessa 44 markkaa. (Tekijän huomautus vuoden 1908 painokseen. *Toim.*)

käyttävät peltotöissä heikkoja lehmiäkin”... Sivuansioita ovat: metsätyöt, halkojen ajo; viimeksi mainittu „vieroittaa pois maanviljelyksestä”, johtaa „toimeentulon huononemiseen” (69). „Metsätyöt eivät nekään anna riittävästi tuloja. Joillakin seuduilla pienet maanomistajat (Grundstücksbesitzer) harjoittavat kankaankudontaa, josta maksetaan huononlaisesti (leidlich). Yksityistapauksissa harjoitetaan kotityönä sikaarien valmistusta. Yleensä on puute sivuansioista” (73)... Ja tekijä, Ökonomie-Commissar Dittenberger *, lopettaa huomautuksella, että talonpojat, jotka „elävät yksinkertaisesti” ja joiden „tarpeet ovat vaatimatonta”, ovat voimakkaita ja terveitä, mikä on jopa „hämmästyttävää, koska köyhimmän luokan ruoka on ravintopitoisuudeltaan huonoa ja kun sen tärkeimpänä ruoka-aineena on peruna” (74)...

Kas sillä tavalla „oppineet” Voroshilovit kumoavat sen „patavanhoillisen marxilaisen ennakkoluulon, ettei talonpoikaistalous muka pysty edistymään teknillisesti”!

„...Saksin kuningaskunnasta pääsihteeri Langedorf sanoo, että kokonaisissa piirikunnissa, varsinkin hedelmällisimmillä seuduilla, suurten ja pienten kartanoiden välillä tuskin enää on eroavaisuutta talouden intensiivisyyden kannalta”. Sillä tavalla itävaltalainen Voroshilov kumoo Kautskyn (Hertz, S. 77, venäjänk. käännös 182—183) ja venäläinen Voroshilov jäljittelee häntä (Bulgakov, II, 282, viitaten „Bäuerl. Zustände”, II, 222). Avaamme sivun 222 arvostelijoiden mainitsemasta lähteestä ja luemme siitä heti Hertzin esittämien sanojen jälkeen seuraavaa: „Tämä ero on huomattavampi vuoristoseuduilla, missä suurimmat kartanot hoitavat taloutta verrattain suurella liikepääomalla; mutta sielläkään ei talonpoikaistalous usein ole lainkaan alempana puhtaan voiton kannalta, koska tulon pienuus korvautuu suuremmalla säästäväisyydellä, joka tarpeiden ollessa niillä hyvin alhaisella tasolla (bei der vorhandenen grossen Bedürfnisslosigkeit) menee useinkin niin pitkälle, että talonpoikaisiäntä elää huonommin kuin teollisuustyöläinen, joka on tullut tuntemaan laajemmat tarpeet” („Bäuerl. Zust.”, II, 222). Ja edelleen selitetään, että vallitsevana talousjärjestelmänä on monivuoroviljelys, joka on jo vallitsevana keskisuurilla isännillä, ja „kolmivuoro-

* — talouskomissaari Dittenberger. *Toim.*

viljelystä tavataan enää melkeinpä yksinomaan pienten talonpoikaistilojen omistajilla”. Karjanhoidon suhteen on niin ikään kaikkialla havaittavissa edistystä. „Vain nautakarjan hoidon ja maitotuotteiden hyödyksikäyttämisen suhteen talonpoika jää tavallisesti jälkeen suurtilanherrasta” (223).

„Prof. Ranke”, jatkaa hra Bulgakov, „toteaa talonpoikaistalouden teknillisen edistyksen Münchenin ympäristössä, joka hänen sanojensa mukaan on tyypillistä koko Ylä-Baijerille”. Avaamme Ranken kirjoituksen: kolme *grossbauerien* yhteisöä, joissa taloutta hoidetaan palkkatyöläisten avulla; 69 talonpojalla 119:stä on yli 20 hehtaaria kullakin, heillä on $\frac{3}{4}$ koko maasta, ja 38 „talonpojalla” näistä on kullakin yli 40 hehtaaria, keskimäärin 59 hehtaaria kullakin, ja yhteensä heillä on noin 60% kaikista maista...

Nähtävästi tämä jo riittänee luonnehtimaan herrojen Bulgakovin ja Hertzin „sitaatteja”.

VII

BADENIN KYSELYKAAVAKE TALONPOIKAISTALOUDESTA

„Tilan puutteen vuoksi”, kirjoittaa Hertz, „emme voi esittää niitä seikkaperäisiä ja mielenkiintoisia lausuntoja, joita Badenin kyselykaavakkeessa on 37 yhteisöstä. Nämä lausunnot ovat enimmäkseen edellä esitettyjen kaltaisia: suotuisten ohella niissä tavataan epäsuotuisia ja vähemmän kiinnostavia, *mutta yksityiskohtaiset budjettimenot eivät missään kohdassa koko kolme nidettä käsittävässä kyselyaineistossa anna oikeutta tehdä johtopäätöksiä „aliravitsemisestä”* (Unterkonsumption), „likaisesta, mitä nöyryyttävimmästä puutteesta” y.m.s.” (S. 79, venäjänk. käännös 188). Alleviivaamamme Hertzin sanat ovat, kuten tavallisesti, *suoranaista valhetta*: nimenomaan Badenin kyselykaavake, johon hän vetoaa, on aivan asiakirjallisesti *todistanut* juuri *pientalonpoikaiston* „alikulutuksen”. Hertzin suorittama asiain vääristely liittyy tässä kiinteästi siihen menetelmään, jota venäläiset narodnikit ovat erikoisesti viljelleet ja johon kaikki ja kaikenlaiset „arvostelijat” agraarikysymyksen alalla nyt takertuvat,— summittaisten lausuntojen menetelmään „talonpoikaistosta”. Mutta koska

Lännessä „talonpoikaisto“-käsité on vieläkin epämääräisempi kuin meillä (ei ole räikeitä säätytunnusmerkkejä) ja koska „keskimääräiset“ lausunnot ja johtopäätökset hämäävät vähemmistön suhteellisen „hyvinvoinnin“ (tahi ainakin sen, ettei se näe nälkää) sekä enemmistön osattomuuden, niin siinä avautuu ääretön temmellyskenttä kaikenlaisille apologeeteille. Badenin kyselykaavake taas antaa nimenomaan mahdollisuuden erottaa toisistaan talonpoikaiston eri ryhmät, minkä Hertz „detaljisoimisen“ kannattajana katsoi parhaaksi olla huomaamatta. 37 tyypillisessä yhteisössä otettiin tyypillisiksi katsotut taloudet suurtalonpoikien (Grossbauer), keski- ja pientalonpoikien sekä päiväläisten joukosta, kaikkiaan 70 talonpoikaistaloutta (31 suurta, 21 keskisuurta ja 18 pientaloutta) sekä 17 päiväläisten taloutta, ja näissä talouksissa toimitettiin mitä yksityiskohdaisiin budjettitutkimus. Emme ole voineet käsitellä *kaikkia* näitä tietoja, mutta seuraavatkin *tärkeimmät tulokset* riittävät jo, jotta voidaan tehdä aivan määrätyt johtopäätökset.

Esitämme ensin tiedot suurten (a), keskisuurten (b) ja pienten (c) talonpoikaistalouksien yleisestä taloustyypistä (Anlage VI:sta: „Uebersichtliche Darstellung der Ergebnisse der in den Erhebungsgemeinden angestellten Ertragsberechnungen“*, ja tällöin olemme yhdistelleet tämän taulukon numerotiedot erikseen Grossbauerien, Mittelbauerien ja Kleinbauerien osalta**). Maanomistuksen mittasuhteet,—keskimäärin ryhmittäin: (a) 33,34 hehtaaria, (b) 13,5 ja (c) 6,96 hehtaaria—ovat verrattain suuria sellaisessa pienmaanviljelyksen maassa kuin Badenissa, mutta kun jätetään pois laskuista 10 taloutta yhteisöistä №№ 20, 22 ja 30, joissa maanomistus on erittäin suurta (aina 43 hehtaariin saakka Kleinbauerilla ja 170 hehtaariin saakka Grossbauerilla!), niin saamme Badenin oloille normaalisemmat numerot: a) 17,8 heht., b) 10,0 heht. ja c) 4,25 hehtaaria. Perheiden suuruus: a) 6,4 henkilöä, b) 5,8 ja c) 5,9 (nämä numerot, samoin kuin kaikki seuraavatkin, koskevat kaikkia 70 taloutta, ellei ole toisin huomautettu). Suurtalonpojilla ovat perheet siis huomattavasti suuremmat, mutta palkkatyöllä on niissä kuitenkin paljon suurempi

* — Liite VI: „Lyhyt katsaus tulojen laskusta saatuihin tuloksiin maaseudun veropöytäkirjassa määrättyjen tulojen mukaan“. *Toim.*

** — suur-, keski- ja pientalonpoikien osalta. *Toim.*

merkitys. Yleensä palkkaamista käyttää 54 talonpoikaa 70:stä, s.o. yli kolme neljäsosaa koko määrästä, nimittäin 29 suurtalonpoikaa (31:stä), 15 keskitalonpoikaa (21:stä) ja 10 pientalonpoikaa (18:sta). Näin ollen 93% suurtalonpojista ei tule toimeen ilman työläisten palkkaamista ja pientalonpojista 55%. Nämä numerot ovat hyvin opettavaisia tarkasteltaessa sitä laajalle levinnyttä (ja „arvostelijoiden” ilman arvostelua hyväksymää) mielipidettä, ettei palkkatyöllä ole oleellista merkitystä nykyisessä talonpoikaistaloudessa. Suurtalonpojilla (joiden maanomaisuus, 18 hehtaaria kullakin, kuuluu sarakkeeseen 5—20 ha, joka kaikissa summittaisissa arvioissa lasketaan varsinaiseen talonpoikaistalouteen kuuluvaksi) me näemme puhtaasti kapitalistisia talouksia: 24 taloutta, joissa on 71 batrakkia, melkein kolme batrakkia taloutta kohti, ja 27 isäntää, jotka palkkaavat päiväläisiä yhteenlaskettuna 4.347 päiväksi (161 työpäivää 1 isäntää kohti). Verratkaa tähän niiden Münchenin ympäristön suurtalonpoikien maanomistusta, joiden „edistyksellä” uljas hra Bulgakov on kumonnut sen „marxilaisen ennakkoluulon”, että kapitalismi polkee talonpoikia!

Keskitalonpoikien osalta meillä on: 8 taloudella — 12 batrakkia, 14 taloudella — 956 työpäivää päivätöitä; pientalonpoikien osalta: 2:lla — 2 batrakkia, 9:llä — 543 työpäivää päivätöitä. Puolet pientalonpojista ei tule kahteen kuukauteen ($543 : 9 = 60$ päivää), nimittäin maanviljelijälle tärkeimpänä aikana, toimeen ilman palkkatyötä (ja näillä pientalonpojilla, vaikka niiden maanomistus onkin suurempaa, on tuotanto verrattomasti pienempää kuin niillä friedrichstalilaisilla, joista herrat Tshernovit, Davidit ja Hertzit niin suurella liikutuksella puhuivat).

Talouden tulokset ovat tällaiset: 31 suurtalonpojalla on 21.329 markkaa puhdasta voittoa ja 2.113 markkaa vajausta, s.o. kaikkiaan 19.216 markkaa voittoa eli 619,9 markkaa jokaista taloutta kohti (ja kun yhteisöistä №№ 20, 22 ja 30 lasketaan pois viisi taloutta, niin se on 523,5 markkaa), keskitalouden osalta vastaava summa on 243,3 markkaa (272,2 markkaa, kun jätetään pois kolme yhteisöä), pientalouden osalta 35,3 markkaa (37,1 markkaa, kun jätetään pois kolme yhteisöä). Pientalonpoika siis sanan kirjaimellisessa merkityksessä *saa häidin tuskin tulonsa menoja vastaaviksi, ja sittenkin vain supistamalla*

kulutusta. Kyselykaavake sisältää („Ergebnisse etc.”* „Erhebungenin”** IV osassa, S. 138) tiedot siitä, minkä verran kussakin taloudessa käytetään tärkeimpiä elintarvikkeita. Esitämme nämä tiedot laskien keskimääräiset luvut kunkin edellä mainitun talonpoikain ryhmän osalta:

Talonpoikain ryhmät	Kulutus 1 henkilöä kohti päivässä				Menot 1 henkilöä kohti	
	Leipää ja kasviksia	Perunaa	Lihaa	Maitoa	Päivässä siir- tomaatavaroil- hin, lämmi- tykseen, va- laistukseen y.m.s.	Virudessa vaatetukseen
Suurtalonpojat	1,84	1,82	138	1,05	72	66
Keskitalonpojat	1,59	1,90	111	0,95	62	47
Pientalonpojat	1,49	1,94	72	1,11	57	38
Päiväläiset	1,69	2,14	56	0,85	51	32

Ja tällaisissa numerotiedoissa uljas Hertz „ei huomannut” enempää aliravitsemusta kuin puutettakaan! Me näemme, että pientalonpoika supistaa kulutustaan keski- ja suurtalonpoikaan verraten aika tuntuvasti eikä hänen ravintonsa ja vaatetuksensa ole juuri parempi kuin päiväläisellä. Esimerkiksi lihaa hän käyttää puolitoista kertaa vähemmän kuin keskitalonpoika ja melkein kahta kertaa vähemmän kuin suurtalonpoika. Nämä numerot osoittavat yhä uudelleen, kuinka kelvottomia ovat summittaiset laskelmat, joissa jätetään ottamatta huomioon elintason erilaisuudet. Jos esimerkiksi otamme taulukostamme *vain* kaksi viimeistä saraketta (ettei tarvitsisi tehdä monimutkaisia laskutoimituksia elintarvikkeiden muuttamiseksi rahaksi), niin näemme, ettei ainoastaan pientalonpojan, vaan jopa keskitalonpojankin „puhdas voitto” on *pelkkää olettamusta*, jonka kimpussa voivat hyöriä ainoastaan puhtaat porvarit, sellaiset kuin Hecht ja Klawki, tahi arvostelijoittemme tapaiset aivan selvät Voroshilovit. Tosiaankin, jos oletamme pientalonpojan käyttävän elintarvikkeisiin rahaa yhtä paljon kuin keskitalonpoika, niin hänen menonsa suurenevät *sadan* markan paikkeilla ja

* — „Tulokset j.n.e.”. *Toim.*

** — „Tutkimien”. *Toim.*

tulokseksi saamme äärettömän suuren *vajauksen*. Jos keskitalonpoika käyttäisi yhtä paljon kuin suurtalonpoika, niin hänen menonsa lisääntyisivät 220 markalla, ja ellei hän „kaventaisi” ruokaansa, niin hänelläkin olisi vajausta*. Vai eikö tämä pientalonpojan kulutuksen huononeminen, mikä on erottamattomasti yhteydessä, kuten on itsestään ymmärrettävää, karjan ravinnon huononemiseen ja maan tuotantovoimien riittämättömään uusintamiseen (tahi näiden voimien suoranaiseen ryöstökäyttöön),— vahvistakin täydellisesti näitä Marxin sanoja, joille nykyiset arvostelijat niin ylimielisesti kohauttelevat olkapäitään: „Tuotantovälineiden loppumaton pirstoutuminen ja itsensä tuottajain eristäytyminen toisistaan. Ihmisvoiman ääretön ryöstökulutus. Tuotanto-olojen yhäti jatkuva huononeminen ja tuotantovälineiden kallistuminen on pienmaanomistuksen ehdoton laki” („Das Kapital”, III, 2, 342**).

Tämän badenilaisen kyselykaavakkeen johdosta mainitsemme vielä erään hra Bulgakovin tekemän vääristelyn (arvostelijat täydentävät toisiaan, ja kun joku heistä vääristelee vissin tietolähteen yhtä puolta, niin toinen vääristelee sitä joltakin toiselta puolelta). Hra Bulgakov siteeraa tuon tuostakin Badenin kyselykaavaketta,— siis hän näyttää tuntevan sen. Ja kuitenkin hän tekee seuraavan tempun: „Talonpojan muka poikkeuksellinen ja kohtalokas velkaantuneisuus”, näin hän sanoo alkusoitoksi, II, 271, „on tullut erääksi ehdottomaksi dogmiksi siinä mytologiassa, joka talonpoikaistaloudesta on kirjallisuudessa syntynyt”... „Meillä olevissa tutkielmissa todetaan suurta velkaantuneisuutta ainoastaan kaikkein pienimmillä, toistaiseksi vielä vahvistumattomilla tiloilla (Tagelöhnerstellen). Niinpä Sprenger lausuu yleisvaikutelmansa laajan badenilaisen

* Hra Tshernovilla on „vastaväite”: eikö suurisäntä sitten pihistä vieläkin enemmän päiväläisensä ruoasta ja muista kuluengeista? („Russkoje Bogatstvo”, v. 1900, № 8, s. 212). Tässä vastaväitteessä toistetaan vanhaa, niin sanoaksamme, krivenkolais-vorontsovilaista tapaa — *soluttaa* marxilaisen kontolle liberaalis-porvarillisia perusteluja. Vastaväitteellä on merkitystä niihin nähden, jotka sanoisivat, että suurtuotanto on korkeampaa tasoa ei ainoastaan teknillisesti, vaan myöskin siksi, että se parantaa työntekijän asemaa (tai tekee sen yleensä hyväksi). Marxilaiset eivät sano niin. He vain paljastavat ne valhekeinot, joilla *kaunistellaan* pienmaanviljelijän asemaa joko summittaisilla lausunnoilla kukoistuksesta (hra Tshernov Hechtistä) tahi tekemällä laskelmia „tulomäärästä” *vaieten* samalla kulutuksen supistamisesta. Porvaristo ei voi olla pyrkimättä tuollaiseen kaunisteluun, se ei voi olla pitämättä yllä sellaista harhakuvaa, että työläisellä on mahdollisuus päästä „isännäksi” ja että pikku-„isännällä” on mahdollisuus päästä suuriin tuloihin. Sosialistien tehtävänä on paljastaa tämä valhe ja selittää pientalonpojille, ettei heilläkään ole muuta pelastusta kuin yhtyä proletariaatin vallankumoukselliseen liikkeeseen.

** — „Pääoma”, III osa, 2. nide, s. 342. ⁶³ *Toim.*

kyselykaavakkeen antamista tiedoista (huomautuksessa viitataan kyselykaavakkeeseen) seuraavalla tavalla: „...vain päiväläisten palstojen ja pientalonpoikain tilusten velkaantuneisuus tutkittujen paikkakuntien huomattavan suuressa osassa on suhteellisen tuntuva, mutta niissäkään se ei useimmissa tapauksissa nouse niin suureksi, että herättäisi huolestuneisuutta...” (272). Kummallinen juttu! Toisaalta viitataan itse kyselykaavakkeeseen ja toisaalta esitetään vain jonkun tästä kyselykaavakkeesta kirjoittaneen Sprengerin „yleisvaikutelma”. Ja onnettomuudeksi Sprenger ei puhu totta (ei ainakaan hra Bulgakovin siteeraamassa kohdassa, sillä emme tunne Sprengerin teosta). Kyselykaavakkeen laatijat vakuuttavat, että useimmissa tapauksissa juuri pienmaanomistajien velkaantuneisuus *nousee niin suureksi*, että se herättää huolestuneisuutta. Tämä ensiksi. Ja toiseksi — he vakuuttavat, että velkataakkaa koskevassa kysymyksessä ei pientalonpoikien asema ole ainoastaan huonompi kuin keski- ja suurtalonpoikien asema (minkä Sprenger on pannut merkille), *vaan vieläpä päiväläistenkin asemaa huonompi*.

Yleensä on huomautettava, että Badenin kyselykaavakkeen laatijat ovat todenneet sen erittäin tärkeän tosiasian, että suurtalouksissa on *siedettävän velkaantuneisuuden raja* (s.o. se raja, mikä voidaan sallia joutumatta taloudellisen häviön vaaraan) *korkeampi kuin pientaloudessa*. Tämä seikka ei kaipaa erikoisempia selityksiä sen jälkeen, kun olemme edellä esittäneet suur-, keski- ja pientalonpoikien taloustuloksia koskevia tilastotietoja. Suurtalouden, samoin kuin keskisuurenkin talouden osalta kyselykaavakkeen laatijat pitävät sallittavana ja vaarattomana (unbedenklich) velkaantuneisuutta, joka tekee 40—70% maan arvosta, — keskimäärin 55%. Pientalouden suhteen (jonka suuruudeksi he määrittelevät 4—7 ha maanviljelystä harjoitettaessa, 2—4 ha viininviljelyksessä ja kaupallisten kasvien viljelyksessä) he ovat sitä mieltä, että „velkaantuneisuuden raja... ei saa nousta yli 30%:n maatilan arvosta, edellyttäen, että korkojen maksu ja velan kuoletus on turvattu *täydellisesti ja säännöllisesti* tapahtuvaksi” (S. 66, B. IV). Tutkittavana olleissa yhteisöissä (lukuunottamatta niitä, joissa on voimassa *Anerbenrecht**, esim. Unadingeniä ja Neukirchiä)

* — perintöoikeus, jonka mukaan talonpoikaistalouden omaisuus siirtyy jakamattomana yhdelle perilliselle. *Toim.*

velkaantuneisuus prosenteissa laskettuna (maatilan hinnoiteltuun arvoon verrattuna) pienenee säännönmukaisesti pienistä suuriin talouksiin. Esim. Dittwarin yhteisössä $\frac{1}{4}$ hehtaarin ja sitä pienemmissä talouksissa on velkaantuneisuuden prosentti = 180,65 %; 1—2 ha — 73,07 %; 2—5 ha — 45,73 %; 5—10 ha — 25,34 %; 10—20 ha — 3,02 % (S. 89—90 *ibid.*). Mutta pelkät numerot velan suuruudesta eivät vielä ilmaise kaikkea, ja kyselykaavakkeen laatijat tekevät tällaisen johtopäätöksen:

„Edellä esitetyt numerotiedot ovat näin ollen vahvistaaneet sen hyvin yleisen mielipiteen, että ne talonpoikaistilojen omistajat, jotka ovat rajamailla (keskivälissä) päiväläisten ja keskitalonpoikien välillä (heihin kuuluvia maalaisisäntiä sanotaan kylissä tavallisesti „keskisäädyksi” — Mittelstand), ovat usein vaikeammassa asemassa kuin tilusten suuruuden kannalta heitä ylempänä tai aiempänä (sic!) olevat ryhmät,— sikäli kuin he, kestäen menestyksellisesti *kohtuullisen* velkaantuneisuuden, silloin kun velkaraja on vissillä tasolla eikä kovin korkea, pystyvät vain kovin vaivalloisesti täyttämään sitoumuksiaan, koska heillä ei voi olla *säännöllisiä* sivutuloja (päiväläistyötä y.m.s.) eivätkä he voi niiden avulla suurentaa tulojaan”... Päiväläiset, „mikäli heillä on edes jossain määrin säännöllisiä sivuansiotöitä, ovat usein tuntuvasti paremmassa asemassa kuin „keskisäätyyn kuuluvat”, sillä sivuansiotyöt tuottavat usein niin suuria puhtaita (s.o. raha-) tuloja, kuten laskelmat hyvin monessa tapauksessa osoittavat, että käy mahdolliseksi kuolettaa jopa *suuriakin* velkoja” (67 l.c.)*. Ja loppujen lopuksi tekijät vielä kerran toistavat, että pientalonpoikaistalouksien velkaantuneisuus siedettävään velalisuusrajaan nähden „ei osaltaan ole vaaratonta”, ja sen vuoksi „juuri *pientalonpoikaiselta* väestöltä ja sen rinnalla olevalta päiväläisväestöltä ennen kaikkea vaaditaan... erikoisen suurta taloudellista varovaisuutta maata ostettaessa” (98).

Vai sellainen se onkin tuo pientalonpoijan porvarillinen neuvoja! Toisaalta hän pitää proletaareissa ja puoliproletaareissa yllä toivetta — „ellei ensimmäisessä, niin toisessa

* Kyselykaavakkeen laatijat sanovat aivan oikein, että pientalonpoika myy verrattain vähän käteisellä rahalla, vaikka hänellä kuitenkin on erittäin kova rahan tarve, ja pääoman vähyys tekee jokaisen kuolemistapauksen karjassa, raesateen y.m.s. erittäin tuntuvaaksi.

sukupolvessa” saada ostetuksi maata ja saada siitä — ahkerasti uurastaen ja kohtuullisesti eläen — äärettömän suuren prosentin „puhdasta tuloa”; toisaalta hän neuvoo juuri köyhälistöä noudattamaan „erikoisen suurta varovaisuutta” maata ostaessaan, ellei ole „vakituksia ansiotöitä”, s.o. elleivät herrat kapitalistit tarvitse vakituisesti asuvia työläisiä. Ja löytyy „kriittillisiä” tyhmeliinejä, jotka pitävät tätä voitonpyyteistä valhetta ja noita kuluneita typeryyksiä uusimmista uusimman tieteen langettamina tuomioina!

Luulisi, että esittämämme yksityiskohtaiset tiedot suur-, keski- ja pientalonpojista olisivat jo saaneet yksinpä hra V. Tshernovinkin käsittämään, mitä nimenomaan sisältyy siihen „pikkuporvarillisuuden” kategoriaan talonpoikaan sovellettuna, joka saa hänet sellaisen kauhun valtaan. Kapitalistinen kehitys on jo siinä määrin lähentänyt *yleistä* talousjärjestelmää ei ainoastaan länsieurooppalaisissa valtioissa toisiinsa, vaan myöskin Venäjällä Länteen verrattuna, että talonpoikaistalouden ekonomiikan *peruspiirteet* osoittautuvat olevan Saksassa samat kuin Venäjälläkin. Mutta se talonpoikaiston jakaantumisprosessi, jonka venäläinen marxilainen kirjallisuus on seikkaperäisesti todistanut, on Venäjällä eräässä kehityksen alkuvaiheessa, — se ei ole siellä valautunut vielä enemmän tai vähemmän lopullisiin muotoihin, se ei ole nostanut keskuudestaan esim. erikoista ja kaikille heti näkyvää ja selvää suurtalonpoikien (*Grossbauer’ien*) tyyppiä, Venäjällä talonpoikaiston joukotainen pakkoluovutus ja sen valtaosan joutuminen perikatoon verhoaa vielä liian kovasti talonpoikaistorvaristomme „ensi askeleita”. Lännessä tuo prosessi, joka alkoi jo ennen maaorjuuden lakkauttamista (vrt. Kautsky, „Agrarfrage”, S. 27), on jo kauan sitten johtanut toisaalta säätyeron häviämiseen talonpoikaisen ja „yksityisomistuksellisen” (kuten meillä sanotaan) talouden väliltä ja toisaalta jo aika lailla selvästi muotoutuneen maatalouspalkkatyöläisten luokan muodostumiseen*. Mutta olisi paha virhe luulla, että tämä prosessi on pysähtynyt, kun kerran ovat muovautuneet enemmän tai vähemmän määrätyt maaseutuväestön

* „Talonpoikaisto”, kirjoittaa hra Bulgakov XIX vuosisadan Ranskasta, „on hajonnut kahteen, toisistaan jo jyrkästi eroavaan osaan: proletariaattiin ja pienomistajiin” (II, 176). Turhaan tekijä vain kuvittelee „hajoamisen” päättyneen siihen: se on keskeytymättömästi jatkuva prosessi.

uudet tyyppimuodot. Päinvastoin, tämä prosessi käy herkeämättä eteenpäin, se käy luonnollisesti milloin nopeammin milloin hitaammin riippuen suuresta joukosta erilaisia seikkoja, saaden mitä erilaisimpia muotoja agronomisten ehtojen erilaisuudesta riippuen j.n.e. Talonpoikaiston proletarisoituminen jatkuu,— sen me osoitamme tuonnempana saksalaisten tilastojen joukkoluontoisilla tiedoilla, ja se näkyy selvästi myös yllä esitetystä tiedoista, jotka koskevat pientalonpoikaista. Yksistään jo sekin tosiasia, etteivät ainoastaan maataloustyöläiset, vaan talonpojatkin pakenevat yhä enemmän maalta kaupunkiin, todistaa havainnollisesti proletarisoitumisen kasvua. Mutta ennen kuin talonpoika pakenee kaupunkiin, hän joutuu kiertämättä taloudelliseen häviöön. Ja ennen taloudelliseen häviöön joutumistaan hän käy epätoivon vimmallalla taistelua taloudellisen itsenäisyytensä puolesta. Ja juuri tätä taistelua osoittavat selväpiirteisesti numerotiedot palkkatyön käytöstä, „puhtaiden tulojen” suuruudesta, kulutuksen määrästä eri tyyppin talonpojilla. Tärkeimpänä taistelukeinona on „rautainen ahkeruus” ja säästäväisyys, säästäväisyyskanta: „emme hanki niinkään suuhun kuin taskuun”. Taistelun kiertämätön tulos on: että erottuu vauraiden, rikkaiden isäntien vähemmistö (ja etupäässä mitättömän pieni vähemmistö,— nimittäin kaikissa niissä tapauksissa, jolloin ei ole joitakin erikoisen suotuisia ehtoja, kuten pääkaupungin läheisyyttä, rautatien rakentamista, kaupallisen maanviljelyksen jonkin uuden, tuottoisan alan ilmaantumista y.m.s.) — ja enemmistö köyhtyy yhä enemmän, tämän köyhtymisen tuhotessa kroonillisella nälällä ja ylenmääräisellä raatamisella työntekijän voimia, sen huonontaa sekä maan että karjan laatua. Taistelun kiertämätön tulos on: että muodostuu palkkatyön käyttöön perustuvien *kapitalististen* talouksien vähemmistö ja että enemmistön on yhä suuremmassa määrin pakko hakea „sivuansioita”, s.o. muuttua teollisuuden ja maatalouden palkkatyöläisiksi. Numerotiedot palkkatyöstä osoittavat selvääkin selvemmin, että nykyaikaisessa yhteiskuntajärjestelmässä jokaisella pientuottajalla on oma sisäinen, vastustamattoman immanenttinen tendenssinsä muuttua pienkapitalistiksi.

Me ymmärrämme vallan hyvin, minkä takia toisaalta porvarilliset taloustieteilijät ja toisaalta kaikenlaiset opportunistit kaihtavat asian tätä puolta eivätkä voi olla

kaihtamatta sitä. Talonpoikaiston jakaantuminen osoittaa meille kapitalismin *syvimmät* ristiriidat aivan niiden *ilmaantumisen* ja edelleen kärjistymisen prosessissa; näiden ristiriitojen täydellinen arvioiminen johtaa kiertämättä siihen, että tunnustetaan pientalonpoikaiston aseman ulospääsemättömyys ja toivottomuus (toivottomuus — jos se jää ulkopuolelle proletariaatin vallankumouksellisesta taistelusta koko kapitalistista järjestelmää vastaan). Ei ole ihme, että juuri näistä, kaikkein syvimmistä ja kaikkein kehittymättömmistä ristiriidoista vaietaan: yritetään kiertää se pientalonpoikien ylenpalttisen raatamisen ja riittämättömän kulutuksen tosiasia, jonka voivat kieltää vain epärehelliset tai sivistymättömät ihmiset; jätetään varjoon kysymys talonpoikaisporvariston käyttämisestä palkkatyöläisistä, talonpoikaisköyhälistön palkkatyöstä. Hra Bulgakov esimerkiksi on esittänyt kokonaisen „yrityksen kokeilla agraarikehityksen teorian” luomista, sivuuttaen siinä molemmat viimeksi mainitut kysymykset paljonpuhuvalla vaitiololla! * „Talonpoikaistaloutena”, sanoo hän, „voidaan pitää sellaista taloutta, joka tulee toimeen täydellisesti tahi pääasiallisesti oman talonpoikaisperheen työllä; ilman vierasta työtä — naapurin apua tai lyhytaikaista palkkausta, — tulee toimeen vain ani harva talonpoikaistalous, mutta se ei muuta (eipä tietenkään!) sen taloudellista muotoa” (I, 141). Hertz taas

* Tahi yhtä paljonpuhuvilla verukkeilla, kuten esimerkiksi seuraavalla: „...ne lukuisat tapaukset, jolloin harjoitetaan sekä teollisuustyötä että maanviljelystä, nimittäin jolloin teollisuuden palkkatyöläisillä on kaistale maata”... ovat „kaiken kaikkiaan vain detalji (!?) kansantalousjärjestelmässä; toistaiseksi ei ole (!?) mitään perusteita pitää sitä maanviljelyksen teollistamisen uutena ilmauksena, sen kehityksen itsenäisyyden menettämisenä, — tuo ilmiö on mittasuhteiltaan liian vähäistä (esimerkiksi Saksassa teollisuustyöläisten osalle tulee kaikkiaan vain 4,09 % maataloudellisessa käytössä olevasta maa-alasta)” (sic! — I, 254—255). Ensinnäkään maaosuuden mitätön pienuus sadoilla tuhansilla työläisillä ei osoita sitä, että tämä „ilmiö on mittasuhteiltaan liian vähäistä”, vaan sitä, että kapitalismi polkee ja proletarisoi pienviljelijöitä. Onhan kaikilla alle 2 ha omistavilla maanviljelijöillä (vaikka heitä on äärettömän paljon: 3,2 miljoonaa 5,5 miljoonasta, s.o. 58,2 % miltei kolme viidesosaa koko määrästä) „kaikkiaan” vain 5,6 % maataloudellisessa käytössä olevasta maa-alasta! Ehkäpä teräväjärkinen hra Bulgakov tekee tästä sellaisen johtopäätöksen, että koko „ilmiö” — koko pienmaanomistus ja pienviljelys — on yleensä vain „detalji” ja että „se on mittasuhteiltaan liian vähäistä”?? 5,5 miljoonasta saksalaisesta maanviljelijästä on teollisuuden palkkatyöläisiä 791.000, s.o. 14,4 % ja vaihtoosalla heistä on vähemmän kuin 2 hehtaaria maata, nimittäin 743.000:lla, mikä on 22,9 % kaikista niistä maanviljelijöistä, joilla on maata vähemmän kuin 2 ha. Toiseksi, hra Bulgakov on taaskin tapansa mukaan *vääristellyt siteeraamiaan tilastoja*. Hän on epähuomiossa ottanut siteeraamansa saksalaisen kyselykaavakkeen sivulta („Stat. d. D. R.”, 112. B., S. 49 *) numeron, joka koskee *itsenäisten* teollisuudenharjoittaja-maanviljelijäin maa-alaa. Sensijaan teollisuudessa työskentelevillä epäitsenäisillä maanviljelijöillä (s.o. teollisuuden palkkatyöläisillä) on *kaikkiaan* 1,84 % maataloudellisessa käytössä olevasta maa-alasta. 791.000 palkkatyöläisellä on 1,84 % maa-alasta ja 25.000 tilanherralla — 24 % maa-alasta. Miten vähäpätöinen „detalji” se onkaan, eikö totta?

on naiivimpi ja tekee heti kirjansa alussa seuraavan varauksen: „Pientaloudella eli talonpoikaistaloudella tulen vastedes tarkoittamaan koko ajan sellaista taloutta, jossa työskentelevät vain isäntä, hänen perheensä ja korkeintaan 1—2 työläistä” (S. 6, venäjänk. käännös 29). Kun on kysymys „työmiehen” palkkaamisesta, niin silloin Kleinbürgerimme unohtavat pian ne samat maanviljelyksen „erikoisuudet”, joista he jankuttavat joka yhteydessä, sopi se sitten tahi ei. Maanviljelyksessä ei 1—2 työläistä — vaikkapa he työskentelisivätkin vain kesällä, — ole suinkaan vähän. Tärkeintä ei kuitenkaan ole se, onko tuo paljon vai vähän, vaan se, että työläisiä palkkaavat nimenomaan vauraimmat, rikkaimmat isännät, joiden „edistyksen” ja „kukoistuksen” pikkuporvarillisuuden ritarit niin mielellään esittävät väestöjoukkojen kukoistukseksi. Ja saadakseen tälle pimitykselle paremmalta kuulostavan perustelun nämä ritarit sanovat mahtipontisesti: „Talonpoika on samanlainen työmies kuin proletaarikin” (Bulgakov, II, 288). Ja tekijä tuo ilmi tyytyväisyytensä sen johdosta, että „työväenpuolueet kadottavat yhä enemmän niille ennen niin ominaisena olleen (ennen niin ominaisena olleen!) talonpoikaistoa vieroksuvan vivahteensa” (289). Tässä „aikaisemmassa” katsantokannassa, nähkääs, „ei otettu huomioon sitä, että talonpojan omaisuus ei ole riiston välikappale, vaan työn käyttämisen ehto”. Sillä tavalla sitä historiaa kirjoitetaan! Emme tosiaankaan voi olla sanomatta: vääristelkää, herrat, mutta kaikella pitää sentään olla rajansa! Onhan samainen hra Bulgakov kirjoittanut kahdeksansataa sivua käsittävän kaksiosaisen „tutkielman”, joka on täynnä „sitaatteja” (joiden tarkkuuden olemme jo useita kertoja osoittaneet) kaikista ja kaikenlaisista kyselykaavakkeista, kuvauksista, monografioista y.m.s., mutta hän ei ole kertaakaan, *kirjaimellisesti kertaakaan* edes yrittänytään tarkastaa, minkälainen suhde on niillä talonpojilla, joiden omaisuus on riiston välineenä, niihin talonpoikiin, joiden omaisuus on „yksinkertaisesti” työn käyttämisen ehtona. Hän *ei ole yhtään kertaakaan* esittänyt systematisoituja numerotietoja (joita on niissäkin lähteissä, joita hän itse siteeraa, kuten olemme nähneet) siitä, millainen on taloustyyppi, elintaso y.m.s. niillä talonpojilla, jotka palkkaavat työläisiä, niillä talonpojilla, jotka eivät palkkaa eivätkä itse palkkaudu, ja niillä talonpojilla, jotka palkkautuvat työläisiksi. Eikä siinä

vielä kaikki. Me näimme, kuinka hän todistaakseen „talonpoikaistalouden edistystä” (*yleensä* talonpoikaistalouden!) vetosi sellaisiin tosiasioihin, jotka koskevat grossbauereita, sellaisiin lausuntoihin, jotka toteavat sekä toisten edistymisen että toisten köyhtymisen ja proletarisoitumisen. Hän näkee jopa yleensä „sosiaalista tervehtymistä” (sic!) siinä, että syntyy „vankkoja talonpoikaistalouksia” (II, 138; vrt. yleistä johtopäätöstä sivulla 456), ikään kuin vankka talonpoikaistalous ei olisi porvarillisen, liikeyrittäjämäisen talonpoikaistalouden synonyymi! Hänen ainoana yrityksenään selviytyä tuosta ristiriitojen verkosta on seuraava, vieläkin sekavampi järkeily: „Talonpoikaisto ei tietenkään ole yhtäläinen massa; se on ylempänä osoitettu (luultavasti järkeilyssä sellaisesta vähäpätöisestä detaljista kuin maanviljelijäin teollisesta palkkatyöstä?); talonpoikaistossa on käynnissä alituinen taistelu differentioivien ja tasoittavien virtausten välillä; mutta ovatko nämä eri intressien väliset eroavaisuudet ja vieläpä niiden vastakohtaisuuskin muka suuremmat kuin mitä ne ovat työväenluokan eri kerrosten välillä, kaupunkilais- ja maalaistyöläisten välillä, koulutun ja kouluuntumattoman työn välillä, trade-unioneihin kuuluvien ja ammattijärjestön ulkopuolella olevien välillä? Sillä vain näiden työläissäädyn keskuudessa olevien eroavaisuuksien täydellinen ignoroiminen (eroavaisuuksien, jotka antavat joillekin tutkijoille aihetta erottaa neljännessä säädystä jo viidennen säädyn) onkin tehnyt mahdolliseksi sen, että näennäisesti yhtäläinen työväenluokka asetetaan kokoonpanoltaan niin erilaatuisen talonpoikaiston vastakohtaksi” (288). Miten ihmeteltävän syvällinen analyysi! Eroavaisuudet eri ammattien välillä sekoitetaan luokkien välisten eroavaisuuksien kanssa; eroavaisuudet elinoloissa sekoitetaan luokkien erilaiseen asemaan koko yhteiskunnallisen tuotannon järjestelmässä, — kuinka havainnollisesti se kuvaakaan muoti-„arvostelun” täydellistä tieteellistä periaatteettomuutta * ja sen käytännössä esiintyvää ten-

* Muistutamme, että viittaus työväenluokan *näennäiseen* yhtäläisyyteen on Ed. Bernsteinin ja hänen kaikkien kannattajiensa yleinen perustelu. Ja mitä „differentiaatioon” tulee, niin jo hra Struve „Kriittisissä huomautuksissaan” järkeili syvämiehteisesti: kun on olemassa differentiaatiota, niin on myöskin tasoittumista, objektiiviselle tutkijalle ne ovat yhtä tärkeitä prosesseja (samoin kuin Shtshedrinin objektiivisen historiankirjoittajan kannalta oli samantekevää, löikö Ijaslav Jaroslavin vai Jaroslav Ijaslavin)⁶⁴. On olemassa rahatalouden kehitystä, mutta on myöskin käänteitä takaisin luontaistalouteen. On olemassa teollisen suurtuotannon kehitystä, mutta samalla on myöskin kapitalistisen kotityön kehitystä (Bulgakov, II, 88: „Hausindustrie (kotiteollisuus. *Toim.*)... ei aio vielä kuolla

denssiä pyyhkäistä pois itse „luokka”-käsitekin, hävittää itse luokkataistelun aatekin. Maalaistyöläinen ansaitsee 50 kop. päivässä; päiväläisiä pitävä yrittäjätalonpoika — 1 ruplan päivässä; tehdastyöläinen pääkaupungissa saa 2 ruplaa päivässä; provinssiseudulla olevan pikkuverstaan isäntä — 1½ ruplaa päivässä. Jokainen vähänkin tietoinen työläinen käsittää vaivattomasti, mihin luokkiin näiden eri „kerrosten” edustajat kuuluvat, minkälaista näiden „kerrosten” yhteiskunnallisen toiminnan tulee suuntaukseltaan olla. Mutta yliopistollisen tieteen edustajalle tahi nykyaikaiselle „arvostelijalle” se on niin syvä tietoista viisautta, että he eivät jaksakaan sitä mitenkään sulattaa.

VIII

SAKSALAISEN MAATALOUSTILASTON YLEISIÄ TIETOJA
 VUOSILTA 1882 JA 1895.
 KYSYMYS KESKITALOUKSISTA

Tarkasteltuamme yksityiskohtaisia tietoja talonpoikaistaloudesta, — tietoja, jotka ovat meille erittäin tärkeitä sen vuoksi, että nykyaikaisen agrariikysymyksen painopiste on nimenomaan talonpoikaistaloutta koskeissa kysymyksissä, — me siirrymme nyt käsittelemään saksalaisen maataloustilaston yleisiä numerotietoja ja tarkastamme niihin liittyvät „arvostelijain” johtopäätökset. Esitämme lyhyesti vuosien 1882 ja 1895 tilastokyselyjen antamat päätulokset:

Talouksien ryhmät	Talouksien lukumäärä (tuhansissa)		Maatal. maa-alaa (tuhans. ha)		Suhdeluvut				Lukumäärän absoluuttinen suureneminen tai pieneminen	
					Talouksia		Maa-alaa			
	1882	1895	1882	1895	1882	1895	1882	1895	Tal.	Ala
Kork. 2 ha	3.062	3.236	1.826	1.803	58,0	58,2	5,7	5,6	+174	— 18
2— 5 "	981	1.016	3.190	3.286	18,6	18,3	10,0	10,1	+ 35	+ 96
5— 20 "	927	999	9.158	9.722	17,6	18,0	28,7	29,9	+ 72	+564
20—100 "	281	282	9.903	9.870	5,3	5,1	31,1	30,3	+ 1	— 38
100 ha tai enemmän	25	25	7.787	7.832	0,5	0,4	24,5	24,1	± 0	+ 45
<i>Yhteensä</i>	5.276	5.558	31.869	32.518	100	100	100	100	+282	+649

Saksassa”). „Objektiivisen” tiedemiehen pitää koota uutterasti faktatietoja, huomioida „toisaalta” se ja „toisaalta” tämä, „sirtyä (Goethen Wagnerin tapaan) kirjasta kirjaan, sivulta sivulle”, pyrkimättä lainkaan edes muodostamaan itselleen johdonmukaisia katsomuksia eikä kehittää itselleen yleistä kokonaiskäsitystä prosessista kokonaisuudessaan.

Kolme seikkaa on tarkasteltava sen kuvan yhteydessä, mikä tässä syntyy tapahtuneista muutoksista ja minkä marxilaiset ja „arvostelijat” tulkitsevat eri tavalla, nimittäin: pienimpien talouksien lukumäärän lisääntyminen, latifundioiden, s.o. sellaisten talouksien lisääntyminen, joilla on 1.000 hehtaaria tai enemmän maata ja jotka on suppeassa taulukossamme liitetty kaikkien niiden talouksien joukkoon, joilla on yli 100 hehtaaria, ja vihdoin se tosiasia, mikä eniten aiheuttaa kiistoja ja eniten pistää silmään — keskitalonpoikien (5—20 ha) talouksien lisääntyminen.

Pienimpien talouksien lukumäärän lisääntyminen osoittaa köyhyiden ja proletarisoitumisen kasvavan suunnattomasti, sillä valtaosa niistä, joilla on vähemmän kuin 2 hehtaaria, ei tule toimeen yksistään maanviljelyksellä ja elää ansiotöiden varassa, s.o. palkkatyöllä. Tietenkin on poikkeuksia; kun on kysymys erikoisista viljelyskasveista, viininviljelyksestä, kasvitarhataloudesta, kaupallisten ja teollisten kasvien viljelemisestä, yleensä kaupungin läheisyydessä olevasta taloudesta y.m.s., niin on itsenäinen (eikä aina edes pieni) maanviljelijä mahdollinen jopa 1½ hehtaarin alallakin. Mutta 3 miljoonan *talouden* kokonaisummassa ne ovat aivan mitättömän pienenä poikkeuksena. Sen, että näiden pienten „maanviljelijäin” (jotka käsittävät melkein $\frac{3}{5}$ isäntien yleisestä lukumäärästä) suuret joukot ovat *palkkatyöläisiä*, osoittavat havainnollisesti saksalaisten tilastojen antamat tiedot eri ryhmiin kuuluvien maanviljelijäin perusammateista. Tässä nämä tiedot suppeasti esitettyinä:

Maanviljelijäin ryhmät	Maalaisiännät <i>pää</i> -elinkeinonsa kannalta (%:ssa)					Itsenäisiä maalaisiänttä, jolla on jokin sivuelinkeino (%)
	Itsenäinen		Epäitse- näinen työn- teko	Muut elin- keinot	Yh- teensä	
	Maan- viljelys	Kauppa y.m.				
Kork. 2 ha	17,4	22,5	50,3	9,8	100	26,1
2— 5 „	72,2	16,3	8,6	2,9	100	25,5
5— 20 „	90,8	7,0	1,1	1,1	100	15,5
20—100 „	96,2	2,5	0,2	1,1	100	8,8
100 ha tai enem- män	93,9	1,5	0,4	4,2	100	23,5
<i>Yhteensä</i>	45,0	17,5	31,1	6,4	100	20,1

Tästä näemme, että saksalaisten maanviljelijäin koko lukumäärästä vain 45%, s.o. *vähemmän kuin puolet*, on itsenäisiä maanviljelijöitä myöskin *pää*-elinkeinonsa kannalta. Ja näistäkin itsenäisistä maanviljelijöistä *yhdeällä viidesosalla* (20,1%) on vielä jokin ammatti sivuelinkeinona. 17,5% kaikista maanviljelijöistä on pääelinkeinonsa kannalta kauppiaita, teollisuuden palveluksessa, kasvitarhaviilijöitä y.m.s. („itsenäisiä”, s.o. isännän asemassa eikä työläisenä kyseessäolevalla elinkeinoalalla). *Melkein kolmasosa* (31,3%) on palkkatyöläisiä („epäitsemäisiä” maanviljelyksen ja teollisuuden kaikilla aloilla). 6,4% maanviljelijöistä hoitaa etupäässä jotain virkatointia (sotilashenkilöt, virkailijat y.m.s.), ovat vapaiden ammattien harjoittajia j.n.e. Mutta niistä maanviljelijöistä, joilla on korkeintaan 2 ha, on *puolet* palkkatyöläisiä; „itsenäisiä” maanviljelijöitä on näiden 3,2 miljoonan „isännän” joukossa vain pieni vähemmistö, kaiken kaikkiaan 17,4% koko määrästä. Ja näistäkin 17 prosentista *neljäsosalla* (26,1%) on jokin *sivuelinkeino*, t.s. nekin ovat palkkatyöläisiä mutta ei pääelinkeinonsa puolesta (kuten yllämainittu 50,3%), vaan sivuelinkeinonsa kannalta. Niistäkin maanviljelijöistä, joilla on 2—5 ha, vain hiukan yli puolet (546.000—1.016.000:sta) on itsenäisiä maanviljelijöitä ilman mitään sivuelinkeinojen harjoittamista.

Tästä näkyy, kuinka hämmästyttävän väärin hra Bulgakov esittää asian, kun hän, todetessaan (ja sitä paitsi vielä virheellisesti, kuten ylempänä on osoitettu) maataloudessa todella työskentelevien henkilöiden kokonaismäärän lisääntyneen, selittää sen johtuvan „itsenäisten talouksien lisääntymisestä,—ennen kaikkea keskitalonpoikaistalouksien lisääntymisestä suurtalouksien kustannuksella, kuten jo tiedämme” (II, 133). Vaikkakin keskitalonpoikaistalouksien määrällinen ominaispaino talouksien yleisluvussa onkin suurentunut eniten (17,6%:sta 18%:iin, s.o. + 0,4%), niin se ei vielä merkitse lainkaan sitä, että maalaisväestön kasvu johtuisi ennen kaikkea keskitalonpoikaistalouksien kasvusta. Vastauksen antamiseksi kysymykseen, mitkä ryhmät ovat tuoneet suurimman lisän isäntien lukumäärän yleiseen lisäykseen, meillä on asiaa välittömästi koskevat numerotiedot, jotka eivät anna sijaa kahdenlaiselle tulkin- nalle: talouksien koko määrä on suurentunut 282.000:lla, siinä luvussa korkeintaan 2 ha omaavien talouksien määrä

174.000:lla. Näin ollen maalaisväestön kasvu (jos tuota kasvua ilmenee ja mikäli sitä ilmenee) johtuu nimenomaan epäitsenäisten talouksien kasvusta (sillä korkeintaan 2 hehtaarin taloudet eivät ylipäänsä ole itsenäisiä). Lisääntyminen käy eniten parsellitalouksien osalta, ja niiden lisääntyminen merkitsee *proletarisoitumisen* kasvua. Eikä edes niidenkään talouksien määrän lisääntymistä (35.000:lla), joilla on 2—5 ha, voida kokonaan merkitä *itsenäisten* talouksien kasvuksi, sillä näidenkin 1.016.000 isännän joukossa vain 546.000 on itsenäisiä maanviljelijöitä ilman sivuansioita.

Siirtyessämme suurtalouksia koskevaan kysymykseen meidän on pantava merkille ennen kaikkea seuraava luonteenomainen (ja kaikkinaisen apologetian kumoamiseksi sangen tärkeä) tosiasia: maanviljelyksen yhdistämisellä muiden elinkeinojen harjoittamiseen on maanviljelijäin eri ryhmissä erilainen ja aivan vastakkainen merkitys. Pienviljelijöille se merkitsee proletarisoitumista, maanviljelijän itsenäisyyden vähenemistä, sillä heillä yhdistyvät maanviljelykseen sellaiset ansiotoimet kuin palkkatyö, vähäinen käsityö ja kaupustelu y.m.s. Suurille maanviljelijöille se merkitsee joko suurmaanomistuksen poliittisen merkityksen voimistumista virkatoimilla valtion palveluksessa, sotapalveluksessa y.m.s. tahi metsätalouden ja maatalouden teknillisten tuotantoalojen yhdistämistä maanviljelyksen kanssa. Ja tämä viimeksi mainittu ilmiö, kuten tunnettua, on eräs maanviljelyksen *kapitalistisen* edistymisen luonteenomaisimpia tunnusmerkkejä. Senpä vuoksi näemmekin, että niiden maanviljelijäin prosenttimäärä, jotka pitävät „itsenäistä” maataloutta tärkeimpänä elinkeinonaan (t.s. hoitavat sitä isäntänä eikä työmiehen ominaisuudessa), suurenee nopeasti sitä mukaa kuin talouden maa-alat suurenevät (17—72—90—96%), mutta laskee 93:een prosenttiin 100 hehtaarin tai sitä suurempien talouksien ryhmässä: tässä ryhmässä 4,2% isännistä pitää pääelinkeinonaan viranhoitamista („muiden elinkeinojen” luokka), 0,4% isännistä pitää tärkeimpänä elinkeinonaan „epäitsenäistä” työtä (nämä eivät ole palkkatyöläisiä, vaan isännöitsijöitä, inspektoreja y.m.s.; vrt. „Stat. d. D. R.”, 112. B., S. 49 *). Aivan samoin me näemme, että niiden itsenäisten maanviljelijäin prosenttimäärä, joilla on lisäksi sivuelinkeinoja, laskee nopeasti sitä mukaa kuin talouden maa-ala suurenee

(26—25—15—9%), mutta suurenee kovasti niiden isäntien osalta, joilla on 100 ha tai enemmän maata (23%).

Mitä tulee suurten talouksien (100 ha tai > *) lukumäärään ja niiden maa-alaan, niin yllä esitetyt numerotiedot osoittavat niiden ominaispainon *pienenevän* sekä talouksien yleisluvussa että yleisen maa-alan suhteen. Herää kysymys, voidaanko tästä tehdä sellainen johtopäätös, että pien- ja keskitalonpoikaistalous tunkevat pois suurtaloutta, kuten hra Bulgakov kiirehtii päättelemään? Luulemme, ettei voida ja että hra Bulgakov on kiukkuksilla hyökkäilyillään Kautskya vastaan tässä kohdassa vain osoittanut olevansa kykenemätön kumoamaan Kautskyn mielipidettä itse asian olemuksen kannalta. Ensinnäkin suurtalouksien ominaispainon pieneneminen on kovin vähäistä (talouksien lukumäärän suhteen 0,47%:sta 0,45%:iin, s.o. kaksi sadasosaa prosenttia, ja maa-alan ominaispainon suhteen 24,43%:sta 24,088%:iin, s.o. 35 sadasosaa prosenttia). Se, että taloutta intensiivisoitaessa *täytyy* toisinaan jonkin verran supistaa maa-alaa ja se, että suurisännät antavat kaukana tilansa keskuksesta olevan maan vuokralle pieninä palstoina hankkiakseen itselleen työläisiä,— ovat yleisesti tunnettuja ilmiöitä. Osoitimme ylempänä, kuinka Preussin itäosissa olevien suurten ja pienten talouksien seikkaperäisen kuvauksen tekijä suoraan myöntää pienmaanomistuksen olevan alistetun palvelemaan suurmaanomistusta ja suosittelee utterasti vakinaisina asuvien työläisten ottamista. Toiseksi ei voi olla puhuttakaan siitä, että pientaloudet työntäisivät syrjään suurtalouksia jo yksistään senkään vuoksi, koska pelkät tiedot talouden *maa-alasta* eivät vielä riitä päätelmien tekemiseen *tuotannon mittasuhteista*. Ja sitä, että suurtaloudet ovat tässä suhteessa ottaneet erittäin suuren askeleen eteenpäin, osoittavat kumoamattomasti tiedot koneiden käyttämisestä (ks. ylempänä) sekä maatalouden teknillisistä tuotantoaloista (näitä tietoja käsittelemme erikseen tuonnempana, sillä hra Bulgakov tulkitsee hämmästyttävän väärin saksalaisten tilastojen vastaavia numerotietoja). Kolmanneksi, 100 ha tai enemmän omistavien talouksien ryhmässä erottuvat erikoisesti *latifundiot*, taloudet, joilla on maata 1.000 ha tai > ja joiden lukumäärä on

* — enemmän. Toim.

lisääntynyt vieläpä suuremmalla prosenttimäärällä kuin keskisuurten talonpoikaistalouksien määrä, nimittäin 515:stä 572:een, s.o. 11%, keskitalonpoikaistalouksien lisääntyessä 926.000:sta 998.000:een, s.o. 7,8%. Latifundioiden maa-ala on suurentunut 708.000 hehtaarista 802.000 hehtaariin, s.o. 94.000 ha:lla: v. 1882 se oli 2,22% maatalouden kokonaisalasta, v. 1895 jo 2,46%. Niitä perusteettomia vastaväitteitään, joita hra Bulgakov esittää „Natshalossa” Kautskya vastaan tässä kysymyksessä, hän täydentää nyt kirjassaan seuraavanlaisella, vieläkin perusteettomammalla yleistyksellä: „Suurtalouksien lamaantumista osoittavana tunnusmerkkinä”, kirjoittaa hän, „on ...latifundioiden suurenemisen, vaikka maatalouden edistyksen ja sen intensiivisyyden kasvun seurauksena pitäisi olla pirstoutuminen” (II, 126) — ja hra Bulgakov vähääkään empimättä puhuu jo suorastaan suurtalouden „latifundiaarisesta (!) rappeutumisesta” (II, 190, 363). Näettekö, miten erinomaisen loogillisesti tämä „tiedemiehemme” järkeilee: koska talouden maa-alan pieneminen merkitsee *toisinaan* intensiivisoimisen oloissa tuotannon kasvua, niin *sen vuoksi* latifundioiden lukumäärän ja maa-alan suurenemisen pitää *yleensä* merkitä lamaantumista! Mutta koska logiikka on noin huonoa, niin eikö olisi paikallaan turvautua tilastojen apuun? Onhan siinä samassa lähteessä, josta hra Bulgakov ammentaa tietojaan, koko joukko asiatietoja näiden latifundioiden taloudesta. Esitämme eräitä näistä tiedoista: v. 1895 oli 572 suurtaloudella 1.159.674 hehtaaria maata, siitä 802.000 maataloudesta, 298.000 hehtaaria metsää (osa näistä latifundioiden omistajista on pääasiassa metsäteollisuudenharjoittajia eikä maatilän isäntiä). Yleensä 97,9%:lla niistä on karjaa; työkarjaa on 97,7%:lla; koneita käyttää 555 isäntää ja yhtä taloutta kohti, kuten näimme, tulee *maksimaalinen määrä* erilaisten koneiden käyttämistapauksia; 81 taloutta on käyttänyt höyryauraa, s.o. 14% kaikista latifundioista. Niillä on karjaa: nautakarjaa 148.678 kappaletta, hevosia 55.591, lampaita 703.813, sikoja 53.543. Näistä talouksista on 16 taloutta yhteydessä sokeritehtaisiin, 228 — viinapolttimoihin, 6 — olutpanimoihin, 16 — tärkkelystehtaisiin ja 64 — myllyihin. Intensiivisoimisesta voidaan päätellä sillä perusteella, että 211 taloutta viljelee sokerijuurikasta (sitä on 26.000 ha) ja 302 taloutta viljelee perunaa teknillisiin tarkoituksiin. 21 taloutta myy maidon kaupunkeihin (1.822

lehmästä, s.o. 87 lehmää 1 taloutta kohti) ja 204 osallistuu maito-osuuskuntiin (niillä on 18.273 lehmää, 89 lehmää kutakin taloutta kohti). Miten suuresti tämä muistuttaakaan „latifundiaarista rapeutumista”, eikä totta?

Siirtykäämme kysymykseen keskitalonpoikaistalouksista (5—20 ha). Niiden ominaispaino talouksien yleisluvussa on suurentunut 17,6%:sta 18,0%:iin (+ 0,4%) ja koko maan suhteen 28,7%:sta 29,9%:iin (+ 1,2%). Juuri näitäpä tietoja pitävätkin kaikki ja kaikenlaiset „marxilaisuuden hävittäjät” täysin luonnollisesti päävalttinaan. Hra Bulgakov tekee niistä sekä sen johtopäätöksen, että „pientalous tunkee pois suurtaloutta”, että „desentralisoitumistendenssin” y.m., y.m. Olemme ylempänä osoittaneet, että juuri „talonpoikaiston” suhteen eivät summittaiset numerotiedot kelpaa lainkaan ja voivat erikoisesti johtaa harhaan: juuri siinä saattavat pienten yrittäjätalouksien muodostumisprosessit ja talonpoikaistorvariston „edistysaskeleet” enemmän kuin mikään muu hämätä enemmistön proletarisoitumisen ja köyhtymisen. Ja kun me yleensä koko Saksan maataloudessa havaitsemme toisaalta kapitalistisen suurtalouden epäilemätöntä kehitystä (latifundioiden kasvua, koneiden käytön ja maatalouden teknillisten tuotantoalojen kehitystä) ja toisaalta vieläkin epäilemättömämpää proletarisoitumisen ja köyhtymisen voimistumista (maaltapakoa kaupunkiin, maan lisääntyvää pirstoutumista, parsellitalouksien määrän suurenemista, aputöihin palkkautumisen lisääntymistä, pientalonpoikien ravinnon huononemista y.m.s.),—niin olisi suorastaan uskomatonta ja mahdotonta, ettei noita samoja prosesseja ilmenisi „talonpoikaiston” keskuudessa. Ja yksityiskohtaiset tiedot niin ikään puhuvat aivan määrätysti näistä prosesseista vahvistaen sen ajatuksen, että pelkät tilastotiedot maa-alojen suuruudesta eivät tässä tapauksessa ole lainkaan riittäviä. Siksi Kautsky oli aivan oikeassa, kun hän Saksan maatalouden kapitalistisen kehityksen antaman yleiskuvan perusteella totesi, ettei ole perusteltua tehdä näistä tiedoista sellaista johtopäätöstä, että pientuotanto pääsee voitolle suurtuotannosta.

On kuitenkin suoranaisiakin ja sitä paitsi joukkoluontoisia tietoja, jotka osoittavat, että „keskitalonpoikaistalouksien” kasvu merkitsee *puutteen kasvua*, eikä varallisuuden ja hyvinvoinnin kasvua. Ne ovat niitä samaisia

numerotietoja työkarjasta, joita hra Bulgakov niin epäon-
nistuneesti käytteli sekä „Natshalossa” että kirjassaan.
„Jos tämä pitäisi vielä todistella”, kirjoitti hra Bulgakov
väitöksestään keskitalouksien edistyksen ja suurtalouksien
lamaantumisen suhteen, „niin työvoiman määrän osoittimiin
voidaan lisätä vielä osoittimet työkarjan määrästä. Tässä
on siitä paljonpuhuva taulukko” *:

	Talousyriytyksiä, joilla oli karjaa pellotöitä varten		Erotus
	1882	1895	
0— 2 ha	325.005	306.340	—18.665
2— 5 „	733.967	725.584	— 8.383
5— 20 „	894.696	925.103	+30.407
20—100 „	279.284	275.220	— 4.064
100 ha tai enemmän	24.845	24.485	— 360
<i>Yhteensä</i>	2.257.797	2.256.732	— 1.065

„Työkarjaa omistavien talouksien lukumäärä on supistu-
nut samassa määrin sekä suur- että pientaloudessa, ja se
on suurentunut ainoastaan keskitaloudessa” (aikakauslehti
„Natshalo”, № 1, s. 20).

Olisi vielä anteeksiannettavaa, jos hra Bulgakovilta olisi
kiireesti kirjoitetussa sanomalehtiartikkelissa jäänyt huo-
maamatta se virhe, mikä sai hänet tekemään työkarjaa
koskevista tiedoista *juuri päinvastaisen* johtopäätöksen
kuin mitä nämä tiedot puhuvat,— mutta meidän „ankara
tiedemiehemme” on myöskin „tutkielmassaan” toistanut
saman virheen (II osa, s. 127, missä sitä paitsi numerot
+ 30.407 ja —360 on esitetty merkitsevän karjan kappale-
määrää, vaikka ne tarkoittavat työkarjaa käyttävien talouk-
sien lukumäärää; mutta se on tietenkin pikku asia).

Kysymme „ankaralta tiedemieheltämme”, joka puhuu
niin rohkeasti „suurtalouden taantumisesta” (II, 127):
mitä merkitystä on sillä, että työkarjaa pitävien keskitalon-
poikaistalouksien lukumäärä lisääntyy 30.000:lla, kun
keskitalonpoikaistalouksien kokonaismäärä on lisääntynyt
72.000:lla (II, 124)? Eikö tästä käy selväksi, että työkarjaa
omaavien keskitalonpoikaistalouksien *prosenttisuhde on
pienentynyt*? Ja koska näin on laita, niin eikö pitäisi katsoa,
miten suuri prosentti eri ryhmien talouksista piti työkarjaa

* Esitämme hra Bulgakovilla olevan taulukon kokonaan lisäten vain tulos-
luvut, jotka häneltä puuttuvat.

v. 1882 ja v. 1895, sitäkin suuremmalla syyllä, kun nämä tiedot on esitetty samalla sivulla ja siinä samassa taulukossa, josta hra Bulgakov on ottanut absoluuttiset numerot („Stat. d. D. R.”, 112. B., S. 31 *).

Tässä ovat nuo tiedot:

	Työkarjaa omaavien talouksien prosenttisuhte		Erotus
	1882	1895	
0— 2 ha	10,61	9,46	—1,15
2— 5 „	74,79	71,39	—3,40
5— 20 „	96,56	92,62	—3,94
20—100 „	99,21	97,68	—1,53
100 ha tai enemmän	99,42	97,70	—1,72
<i>Yhteensä</i>	42,79	40,60	—2,19

Työkarjaa omaavien talouksien prosenttisuhte on siis yleensä alentunut enemmän kuin kahdella prosentilla, ja sitä paitsi tämä aleneminen on *keskinkertaista suurempi* pientalonpoikais- ja keskitalonpoikaistalouksissa, *keskinkertaista pienempi* se on suurtalouksissa *. Sitä paitsi ei pidä unohtaa, että „nimenomaan suurtalouksissa työjuhtien asemesta käytetään usein mekaanista voimaa yleensä kaikenlaisten koneiden ja muun muassa höyryllä käyvien koneiden muodossa (höyryaurat y.m.)” („Stat. d. D. R.”, 112. B., S. 32 *). Siksipä, kun suurtalouksien (100 ha tai enemmän omistavien) joukossa on työkarjaa pitävien talouksien lukumäärä pienentynyt 360:llä ja samaan aikaan on höyryauroja käyttävien talouksien lukumäärä *lisääntynyt 615:llä* (v. 1882 niitä oli 710 ja v. 1895 1.325), niin on selvää, että yleensä otettuna suurtaloudet eivät ole menettäneet mitään, vaan ovatpa vielä voittaneetkin. Niinpä siis saammekin johtopäätökseksi sen, että ainoana saksalaisten maanviljelijäin ryhmänä, joka on epäilemättä *parantanut* talouden olosuhteita (karjan käyttämisessä

* Aleneminen on vähäisintä kaikkein pienimmissä talouksissa. Joista verrattain mitätön osa pitää työkarjaa; tuonneppana saamme nähdä, että juuri noissa talouksissa (ja ainoastaan niissä) on työkarjan kokoonpanokin parantunut, s.o. ne ovat alkaneet pitää suhteellisesti enemmän hevosia ja härkiä, suhteellisesti vähemmän lemmiä. Se osoittaa selvästi, kuten saksalaisen kyselykaavakkeen laatijat ovat aivan oikein huomauttaneet (S. 32 *), että kaikkein pienimpien maanviljelijöiden isännät eivät pidä työkarjaa ainoastaan maanviljelystä varten, vaan myöskin „sivullisia palkkatöitä varten”. Sen vuoksi työkarjaa koskevassa kyselyssä olisi yleensä väärin ottaa huomioon parsellitaloudet, jotka ovat aivan poikkeuksellisissa olosuhteissa.

peltotöihin tai höyryn käyttämisessä karjan asemesta), ovat sellaiset *suurisännät*, joilla on maata 100 ha tai >. Kaikissa muissa ryhmissä ovat talouden olosuhteet huonontuneet, ja *eniten ne ovat huonontuneet juuri keskitalonpoikain talousryhmässä*, jossa työkarjaa pitävien talouksien prosenttisuhde on *eniten* pienentynyt. Erotus suurten (100 ha tai >) ja keskisuurten (5—20 ha) talouksien välillä siinä suhteessa, kuinka korkea niissä on työkarjaa omaavien talouksien prosenttisuhde, oli ennen alle kolmen prosentin (99,42—96,56), mutta nyt se on yli viiden prosentin (97,70—92,62).

Tätä johtopäätöstä vahvistavat vielä hyvin huomattavasti numerotiedot työkarjan kokoonpanosta. Mitä pienempi talous on, sitä huonompaa on työkarja kokoonpanoltaan: sitä vähemmän suhteellisesti käytetään peltotöihin härkiä ja hevosia ja sitä enemmän käytetään *lehmiiä*, jotka ovat paljon heikompia. Tässä ovat numerotiedot siitä, miten asiat siinä suhteessa olivat vuosina 1882 ja 1895:

Sataa sellaista taloutta kohti, joissa oli karjaa peltotöitä varten, käytettiin:

	Vain lehmiiä			Lehmiiä sekä myöskin hevosia ja härkiä		
	1882	1895		1882	1895	
0— 2 ha	83,74	82,10	—1,64	85,21	83,95	—1,26
2— 5 „	68,29	69,42	+1,13	72,95	74,93	+1,98
5— 20 „	18,49	20,30	+1,81	29,71	34,75	+5,04
20—100 „	0,25	0,28	+0,03	3,42	6,02	+2,60
100 ha tai enemmän	0,00	0,03	+0,03	0,25	1,40	+1,15
<i>Yhteensä</i>	41,61	41,82	+0,21	48,18	50,48	+2,30

Näemme työkarjan kokoonpanon yleensä huonontuvan (parsellitalouksia ei oteta laskuihin syystä, joka edellä jo on osoitettu) ja *suurinta on huonontuminen juuri keskitalonpoikain talousryhmässä*. Tässä ryhmässä on työkarjaa omaavien talouksien joukossa *eniten* suurentunut niiden talouksien prosenttimäärä, joiden on pakko käyttää peltotöissä *myöskin lehmiiä*,— ja niin ikään sellaisten, jotka voivat käyttää peltotöissä *ainoastaan lehmiiä*. Nykyään jo enemmän kuin kolmasosa työkarjaa omaavista keskitalonpoikaistalouksista joutuu käyttämään peltotöissä lehmiiä (mikä johtaa tietenkin niin kynnön huonontumiseen ja siis myöskin sadon alenemiseen kuin myöskin lehmien lypsy-

määrän vähenemiseen),— ja yli viidesosa on jo sellaisia, jotka voivat käyttää peltotöissä ainoastaan lehmiä.

Kun otamme peltotöissä käytettävän karjan määrän, niin näemme lehmien lukumäärän lisääntyneen kaikissa ryhmissä (paitsi parsellitalouksissa). Lehmien ja härkien lukumäärä taas on muuttunut seuraavalla tavalla:

*Peltotöissä käytettyjen hevosten ja härkien lukumäärä
(tuhansissa)*

	1882	1895	Erotus
0— 2 ha	62,9	69,4	+ 6,5
2— 5 „	308,3	302,3	— 6,0
5— 20 „	1.437,4	1.430,5	— 6,9
20—100 „	1.168,5	1.155,4	— 13,1
100 ha tai enemmän.....	650,5	695,2	+ 44,7
<i>Yhteensä</i>	3.627,6	3.652,8	+ 25,2

Ellei oteta lukuun parsellitalouksia, niin varsinaisen työkarjan lisääntymistä havaitaan *vain* suurisännillä.

Yleinen johtopäätös muutoksista talousoloissa eläinveto-voiman ja mekaanisen voiman käytössä peltotöihin on siis seuraava: *parannusta* on ainoastaan suurisännillä, muilla on huonontumista ja *suurinta* huonontumista on *keskitalonpoikaistalouksissa*.

Numerotiedot vuodelta 1895 antavat meille edelleen mahdollisuuden jakaa koko keskitalonpoikain talousryhmä kahteen alaryhmään: 5—10 ha ja 10—20 ha omistaviin. Kuten saattoi odottaakin, ensimmäisessä (talouksien lukumäärän kannalta paljon suuremmassa) alaryhmässä ovat talousolot työkarjan käyttämiseen nähden verrattomasti huonommat. 5—10 hehtaarin omistajista, joita on yhteensä 606.000, on työkarjaa 90,5 prosentilla (393.000:sta 10—20 ha omistajasta on sitä 95,8 prosentilla), ja näistä edellä mainituista 46,3% käyttää peltotöissä lehmiä (10—20 ha omistavien ryhmässä 17,9%); 41,3% käyttää ainoastaan lehmiä (10—20 ha omistavien ryhmässä 4,2%). Ja nyt osoittautuu, että juuri tämä 5—10 ha omistavien ryhmä, joka on erikoisen huonossa asemassa työkarjan käytön suhteen, onkin vuosien 1882 ja 1895 välisenä aikana *suurentunut eriten* niin talouksien lukumäärän kuin maa-alankin kannalta. Tässä vastaavat tiedot siitä:

Prosenttisuhte koko määrästä

	talouksia		maa-alasta kokonaisuudessaan		maataloudellista maa-alaa	
	1882	1895	1882	1895	1882	1895
5—10 ha	10,50	10,90+0,40	11,90	12,37+0,47	12,26	13,02+0,76
10—20 „	7,06	7,07+0,01	16,70	16,59—0,11	16,48	16,88+0,40

10—20 ha omistavien ryhmässä on talouksien lukumäärän lisääntyminen kerrassaan mitätöntä; koko maa-alan ominaispaine on jopa pienentynytkin, ja maataloudellisen maa-alan osuus on suurentunut paljon vähemmän kuin 5—10 hehtaarin talouksilla. Keskitalonpoikaistalouksien kasvu tulee siis pääasiassa (osittain jopa yksinomaisesti) 5—10 ha omistavien ryhmän osalle, s.o. sen ryhmän osalle, jossa talousolot työkarjan käytön suhteen ovat erikoisen huonot.

Niin muodoin me näemme, että tilastotiedot toteavat kumoamattomasti, mikä merkitys todella on paljonpuhuttulla keskisuurten talonpoikaistalouksien kasvulla: se ei ole varallisuuden kasvua, vaan *puutteen kasvamista*, ei pientaanviljelyksen edistystä, vaan *sen polkemista*. Kun keskitalonpoikaistalouksissa ovat talousolot *eniten* huonontuneet, kun näiden talouksien on täytynyt eniten lisätä lehmien käyttöä peltotöissä, niin me voimme, emmekä ainoastaan voi, vaan meidän täytyy jo yksistään talouden tämän puolen perusteella (mikä on yleensä eräs talouden tärkeimpiä puolia) tehdä johtopäätös talouden kaikista muista puolista. Kun hevoseettomien (käyttäen venäläiselle lukijalle tuttua ja kyseessäolevaan tapaukseen täysin sopivaa termiä — *безлошадный*) lukumäärä on suurentunut, kun työkarjan kokoonpano on huonontunut, niin ei voi olla minkäänlaista epäilystä, etteikö karjanhoito yleensäkin ole huonontunut, etteikö maankäyttö ole huonontunut, etteivätkö maanviljelijän ravinto ja elinolot ole huonontuneet, sillä talonpoikaistaloudessa, kuten itse kukin tietää ja kaikki tietävät, on asia niin, että mitä huonommin karjaa hoidetaan ja mitä raskaammin se joutuu tekemään työtä, sitä huonompaa on ihmisenkin elämä ja sitä vaikeampaa hänen työnsä, ja päinvastoin. Johtopäätökset, jotka edellä teimme Klawkin seikka-peräisestä tutkielmasta, saavat täydellisesti vahvistuksensa Saksan kaikkia pientalonpoikaistalouksia koskevista joukko- luontoisista tiedoista.

IX

MAITOKARJATALOUS JA MAANVILJELYSOSUUSKUNNAT
SAKSASSA.

SAKSAN MAALAISVÄESTÖ TALOUSASEMANSÄ MUKAAN

Pysähdyimme näin yksityiskohtaisesti käsittelemään työkarjaa koskevia tietoja sen vuoksi, että ne ovat ainoita tietoja (lukuunottamatta edellä käsittelemiämme numero-tietoja koneista), jotka antavat mahdollisuuden silmällä, niin sanoakseni, talouden sisustaa, sen kalustusta, sen järjes-telyä. Kaikki muut tiedot — maan määrästä (jotka olemme jo esittäneet) ja karjan määrästä (jotka heti esitämme) antavat vain ulkonaisen kuvan taloudesta vertaillen sellaista, mikä ilmeisesti ei ole verrattavissa, sillä maankäyttö ja siis myöskin sen satoisuus, karjan laatu ja sen tuottoisuus ovat eri talouksissa erilaiset. Niin yleisesti tunnettu tosiasia kuin tämä erilaisuus onkin, se yleisluontoisissa tilasto-tiedoissa tavallisesti kuitenkin unohdetaan, ja vain koneita ja työkarjaa koskevat tiedot antavat edes jonkinlaisen mahdollisuuden ottaa tämä ero huomioon sekä osoittavat, kenen hyödyksi (yleensä ja kokonaisuudessaan ottaen) tämä ero koituu. Kun suurtaloudet käyttävät enemmän niitä erittäin monimutkaisia ja kalliita koneita, jotka yksinomaan on tilastoissa huomioitu, niin on selvää, että kaikki muutkin työvälineet, joista tilastot vaikenevat (aurat, äkeet, rattaat y.m.s.), ovat suurtalouksissa parempaa laatua, täydelli-semmin edustettuina kussakin taloudessa ja niitä käytetään täydellisemmin (talouden suuremman koon vuoksi). Samaa on sanottava myöskin elollisista inventaareista. Pienisäntä joutuu väistämättä asettamaan näiden etuisuuksien vasta-painoksi ahkeruuden ja säästäväisyyden (hänellä ei ole muita aseita taistelussa olemassaolonsa puolesta), ja siksi nämä ominaisuudet eivät ole sattumalta, vaan aina ja väistämättä pientalonpojalle ominaisia piirteitä kapitalisti-sessa yhteiskunnassa. Porvarillinen taloustieteilijä (ja nykyaikainen „arvostelijakin”, joka tässä, kuten kaikissa muissakin kysymyksissä, laahaa porvarillisen taloustieteilijän jälkiä) sanoo sitä säästäväisyyden, sitkeyden y.m.s. hyveeksi (vrt. Hecht ja Bulgakov) ja pitää sitä talonpojan ansiona. Sosialisti sanoo sitä ylenmääräiseksi raatamiseksi (Ueberarbeit) ja riittämättömäksi kulutukseksi (Unterkon-sumption) sekä asettaa sen kapitalismin syyksi pyrkien

avaamaan talonpojan silmät näkemään, kuinka valheellisia ovat ne manilovilaiset puheet, joissa sosiaalinen alennus julistetaan hyveeksi ja joissa tämä poljettu asema yritetään siten ikuistaa.

Siirtykäämme numerotietoihin karjan jakaantumisesta saksalaisten maanviljelijäin eri ryhmien kesken vuosina 1882 ja 1895. Tässä tärkeimmät tulokset näistä numerotiedoista:

S u h d e l u v u t:

	Kaikkiaan karjaa (arvon mukaan)			Nautakarjaa			Sikoja		
	1882	1895	+	1882	1895	+	1882	1895	+
0— 2 ha	9,3	9,4	+ 0,1	10,5	8,3	— 2,2	24,7	25,6	+ 0,9
2— 5 „	13,1	13,5	+ 0,4	16,9	16,4	— 0,5	17,6	17,2	— 0,4
5— 20 „	33,3	34,2	+ 0,9	35,7	36,5	+ 0,8	31,4	31,1	— 0,3
20—100 „	29,5	28,8	— 0,7	27,0	27,3	+ 0,3	20,6	19,6	— 1,0
100 ha tal enemmän	14,8	14,1	— 0,7	9,9	11,5	+ 1,6	5,7	6,5	+ 0,8
<i>Yhteensä</i>	100	100	—	100	100	—	100	100	—

Suurtalouden ominaispaine karjan yleismäärässä on näin ollen pienentynyt ja keskitalonpoikain talousryhmän ominaispaine on suurentunut eniten. Vaikka numerotiedot koskevatkin karjan arvoa, niin me puhumme koko karjan lukumäärästä siitä syystä, että tilastonlaatijain otaksuma, jonka mukaan karjan kukin kappale on arvoltaan sama eri ryhmissä, on ilmeisen väärä otaksuma. Arvoa koskevat numerotiedot, jotka antavat mahdollisuuden laskea yhteen eri karjalajeja (samaa tulokseen voitaisiin päästä myöskin muuntamalla karjan suureksi karjaksi, mutta se vaatisi meiltä uutta laskutyötä, kun taas johtopäätöksiin se ei voisi tehdä missään määrin sanottavaa muutosta), osoittavat juuri koko elollisten inventaarien jakaantumisen lukumäärällisesti eikä todellisen arvon mukaan. Koska suurisännillä karja on parempaa kuin pienisännillä ja luultavasti sitä parannetaan tuntuvammin kuin pienisännillä (elottomien inventaarien parantumisesta päätellen), niin nämä numerotiedot pienentävät hyvin huomattavasti suurतालouden todellista etevämmyyttä.

Mitä tulee eri karjalajeihin, niin täytyy huomauttaa, että suurतालouden ominaispainon pieneminen riippuu kokonaan kaupallisen lampaanhoidon lamaantumisesta: vuosien 1882 ja 1895 välisenä aikana on lampaiden lukumäärä vähentynyt 21,1 miljoonasta 12,6 miljoonaan, s.o. 8,5 mil-

joonalla, ja koko tästä vähentymismäärästä lankeaa 7 miljoonaa niiden talouksien osalle, joilla on maata 20 ha tai enemmän. Kaupallisen karjanhoidon kehittyviin aloihin kuuluvat Saksassa, kuten tunnettua, varsinkin maito- ja lihakarjanhoito. Sen vuoksi otimmekin nautakarjaa ja sikoja koskevat numerotiedot, ja tällöin osoittautui, että näillä kummallakin karjanhoidon alalla on suurtalous (100 ha tai >) ottanut *suurimman* askeleen eteenpäin: nautakarjan ja sikojen yleisessä lukumäärässä sen osuus on suurentunut eniten. Tämä tosiasia ansaitsee sitä suurempaa huomiota, kun karjanhoitoa harjoittavien talouksien koko on tavallisesti pienempi kuin maanviljelystä harjoittavien talouksien koko, ja sen vuoksi voitaisiin odottaa, että keskisuuret kapitalistiset taloudet kehittyvät nopeammin kuin kapitalistiset suurtaloudet. Yleinen johtopäätös (karjan määrän, mutta ei sen laadun suhteen) on oleva tällainen: suurisännät ovat menettäneet eniten kaupallisen lampaanhoidon suuresta lamaantumisesta, eivätkä he ole hävittäneet tätä puutetta, vaan ainoastaan lieventäneet sen vaikutusta lisäämällä sitäkin tuntuvammin (pieniin ja keskisuuriin talouksiin verrattuna) nautakarjanhoitoa ja sianhoitoa.

Maitokarjanhoidosta puhuttaessa emme voi sivuuttaa saksalaisissa tilastoissa olevia sangen opettavaisia ja, mikäli tiedämme, käyttämättömiä numerotietoja tästä kysymyksestä. Mutta se on jo yleinen kysymys teknillisten tuotantoalojen yhdistämisestä maanviljelykseen, ja hra Bulgakovin uusi hämmästyttävä tosiasia vääristely pakottaa meidät pysähtymään tähän kysymykseen. Kuten tunnettua, maataloustuotteiden teknillisen muokkaamisen yhdistäminen maanviljelykseen on eräs spesifiikkisesti kapitalistisen edistyksen selvimpiä tunnusmerkkejä maanviljelyksessä. „Natshalossa” hra Bulgakov jo julisti: „Mielestäni Kautsky on paisuttanut tämän yhdistämisen merkitystä äärimmäisyyteen saakka: kun otetaan tilastotiedot, niin sillä tavalla teollisuuden yhteydessä olevan maan määrä on kerrassaan vähäinen” (№ 3, s. 32). Kovin heikko perustelu, sillä hra Bulgakov ei rohkene kieltää tämän yhdistämisen teknillistä edistyksekkisyyttä ja hän yksinkertaisesti kiertää pääkysymyksen — suur- vaiکو pientuotanto on tämän edistyksen eteenpäinviejä. Mutta kun tilastotiedot antavat tähän kysymykseen aivan tarkan vastauksen, niin

hra Bulgakov lähtee kirjassaan... sit venia verbo!..* viekkauden tielle. Hän esittää prosenttilukuja yksien taikka toisten teknillisten tuotantoalojen kanssa yhteydessä olevista talouksista (yleensä kaikista talouksista, mutta ei ryhmittäin!) ja huomauttaa: „Ei pidä luulla, että ne ovat yhteydessä pääasiassa suurtalouksien kanssa” (II, 116). Juuri päinvastoin, kunnioitettavin hra professori: juuri niin pitääkin luulla, ja teidän taulukonne (jossa *ei ole* osoitettu teknillisiin tuotantoloihin yhteydessä olevien talouksien prosenttisuhdetta *kyseessäolevan* ryhmän talouksien kokonaisuutensa) vain hämää asioita tuntemattoman tai huomaamattoman lukijan silmät. Esitämme (jotta sivut eivät tulisi numeroista liian kirjaviksi) yhteenlasketut luvut niistä talouksista, jotka ovat yhteydessä sokeritehtaisiin, viinapolttimoihin, tärkkelystehtaisiin, olutpanimoihin ja myllyihin (summana siis on yleinen lukumäärä *tapauksista*, jolloin maanviljelystaloudet ovat yhteydessä teknillisiin tuotantoloihin), ja saamme tällaisen kuvan:

	Talouksien yleisluku	Tapauksia, jolloin on olemassa yhteys tekn. tuotanto- aloihin	
			%
0— 2 ha	3.236.367	11.364	0,01
2— 5 „	1.016.318	13.542	1,09
5— 20 „	998.804	25.879	2,30
20—100 „	281.767	8.273	2,52
100 ha tai enemmän	25.061	4.006	15,72
<i>Yhteensä</i>	5.558.317	63.064	1,14
Taloudet, joilla on 1.000 ha tai enemmän	572	330	57,69

Näin ollen teknillisiin tuotantoloihin sidottujen talouksien prosenttimäärä on pientaloudessa mitättömän vähäinen ja muodostuu huomattavan suureksi vasta suurtaloudessa (ja valtavan suureksi latifundioissa, joista *enemmän kuin puolet* nauttii tämän yhteyden tarjoamia etuja). Kun vertaamme tähän tosiasiaan edellä mainittuja numerotietoja koneista ja työkarjasta, niin lukija ymmärtää, kuinka luonnottoman järjettömiä ovat hra Bulgakovin puheet siitä „konservatiivisten” marxilaisten „illuusiosta”, „että suur-

* — luvalla sanoeni *Toim.*

talous on taloudellisen edistyksen eteenpäinviejä ja pientalous — taantumisen tyyssija” (II, 260).

„Valtaosa (sokerijuurikkaasta ja viinanpolttoon menevästä perunasta) tuotettiin pientalouksissa”, jatkaa hra Bulgakov.

Juuri päinvastoin: *nimenomaan suurtalouksissa:*

	Talouksia, jotka viljelyvät sokerijuurikkasta	% talouksien kokonaistuvusta	Sokerijuurikkaan viljelysala hehtaareissa	%	Talouksia, jotka viljelyvät perunaa teknillisistä muokauskautta varten	% talouksien kokonaistuvusta
0 — 2 ha	10.781	0,33	3.781	1,0	565	0,01
2 — 5 „	21.413	2,10	12.693	3,2	947	0,09
5 — 20 „	47.145	4,72	48.213	12,1	3.023	0,30
20 — 100 „	26.643	9,45	97.782	24,7	4.293	1,52
100 ha tai enemmän	7.262	28,98	233.820	59,0	5.195	20,72
<i>Yhteensä</i>	113.244	2,03	396.289	100	14.023	0,25

Taloudet, joilla on 1.000 ha tai enemmän.....	211	36,88	26.127	—	302	52,79
---	-----	-------	--------	---	-----	-------

Siis taaskin sokerijuurikkasta ja perunaa teknillisistä muokauskautta varten viljelevien talouksien prosenttisuhde yleisestä luvusta on aivan mitätön pientalouksien ryhmässä, huomattava suurtalouksien ja erittäin suuri latifundioissa. Valtaosa sokerijuurikkaasta — 83,7% sokerijuurikkaan viljelysalasta päätellen, tuotetaan suurtalouksissa*.

Aivan samoin hra Bulgakov ei ole lainkaan tehnyt itselleen selväksi „suurtalouden osuutta” maitokarjataloudessa (II, 117), vaikka tämä kaupallisen karjanhoidon ala kuuluu niihin aloihin, jotka kehittyvät erittäin nopeasti kaikkialla

* Kun hra Bulgakov niin jyrkästi... epäonnistuu väitteissään teknillisistä tuotantoaloista, on se niin kummallista, että meillä herää tahtomattamekin kysymys: eiköhän tämä epäonnistuminen vain johtune siitä, että hra Bulgakov on kopioinut saksalaisessa kyselykaavakkeessa olleita taulukkoja *huomaamatta* sitä, että näissä taulukoissa *ei* teknillisiin tuotantoaloihin yhteydessä olevien talouksien lukumäärän prosenttisuhde *koske lainkaan kyseellisen ryhmän talouksien kokonaismäärää?* Toisaalta on vaikea uskoa ankan tiedemiehen „tutkielmassa” olevan noin paljon pahoja vikapistoja (monien pöyhkeiden päätelmien ohella). Toisaalta taas hra Bulgakovin taulukkojen ja kyselykaavakkeen taulukojen yhtäläisyys (S. 40* ja 41*) on epäilemättömän ilmeinen... Voi noita „ankaria tiedemiehiä”!

Euroopassa, ja se on samalla eräs maataloudellisen edistyk-
sen tunnusmerkki. Tässä tiedot talouksista, jotka myyvät
maitoa ja maitotuotteita kaupunkeihin:

	Näiden talouk- sien luku- määrä	% koko- nals- mää- räästä*	% ryhmän kääk- kien talouk- sien luvusta	Lehmiä nllssä	% koko- nals- mää- räästä	Lehmiä yhtiä taloutta kohti
0— 2 ha	8.998	21,46	0,3	25.028	11,59	2,8
2— 5 „	11.049	26,35	1,1	30.275	14,03	2,7
5— 20 „	15.344	36,59	1,5	70.916	32,85	4,6
20—100 „	5.676	13,54	2,0	58.439	27,07	10,3
100 ha tai enemmän	863	2,06	3,4	31.213	14,46	36,1
<i>Yhteensä</i>	41.930	100,0	0,8	215.871	100	5,1
Taloudet, joilla on 1.000 ha tai enemmän	21	—	3,7	1.822	—	87,0

Näin ollen suurtaloudet ovat tässäkin edellä: maitokaup-
paan osallistuvien maalaisiäntien prosenttisuhde on sitä
suurempi, mitä suurempi on talous, ja latifundioissa se on
kaikkein suurin („latifundaarista rappeutumista”). Esi-
merkiksi keskitalonpoikaistalouksiin (5—20 ha) verrattuna
suurtaloudet (100 ha tai >) myyvät maitoa kaupunkiin
enemmän kuin kaksi kertaa useammin (3,4% ja 1,5%).

Se, että suurtaloudet (maa-alan mukaan) pitävät myöskin
suurta maitokarjataloutta, näkyy yhtä isäntää kohti olevien
lehmien lukumäärää koskevista tiedoista; se nousee 36:een
niillä isännillä, joilla on 100 ha tai >, ja latifundioissa se
nousee jopa 87:ään. Selvästi kapitalistisiin talouksiin
(20 ha tai > omistaviin) on yleensä keskittynyt 41,5%
niistä lehmistä, joiden maito myydään kaupunkeihin, vaikka
nämä isännät muodostavat mitättömän pienen osan isäntien
yleisluvusta (5,52%) ja sangen vähäisen osan niistä
talouksista, jotka myyvät maidon kaupungeissa (15,6%).
Nimenomaan kapitalistisen talouden edistys ja kaupallisen
karjanhoidon tämän alan kapitalistinen keskittyminen on
siis epäilemätöntä.

Mutta numerotiedot talousryhmistä maa-alan suuruuden
perusteella eivät luonnehdi läheskään täydellisesti maito-
karjatalouden keskittymistä. Onhan jo a priori ** ymmärret-

* Esitämme tämän sarakkeen, jotta lukija saisi selvän käsityksen hra Bulga-
kovin menettelytavoista, hän kun johtopäätöstensä perusteluksi vetoaa vain tähän
sarakeeseen (joka on otettu kyselykaavakkeesta!)

** — ennakolta, etukäteen. *Toim.*

tävää, että voi olla ja täytyykin olla talouksia, joilla on saman verran maata, mutta joilla on eri määrä karjaa yleensä ja varsinkin maitokarjaa. Vertaillaamme ennen kaikkea, kuinka *koko* nautakarja ja koko niiden lehmien määrä, joiden maito myydään kaupunkeihin, jakaantuu talousryhmien kesken.

	Prosenttiosat		
	koko nautakarjasta	lehmistä, joiden maito myydään kaupunkiin	Erotus
0— 2 ha	8,3	11,6	+3,3
2— 5 ”	16,4	14,0	—2,4
5— 20 ”	36,5	32,8	—3,7
20—100 ”	27,3	27,1	—0,2
100 ha tai enemmän	11,5	14,5	+3,0
<i>Yhteensä</i>	100,0	100	

Näin me siis vielä kerran näemme, että *huonoimmaksi* osoittautuu juuri *keskitalonpoikaisten* talouksien asema: tämä ryhmä käyttää nautakarjansa koko määrästä kaikkein pienimmän osan maidon myyntiin kaupungeissa (s.o. maitotalouden kaikkein edullisimpaan haaraan). Suurtaloudet sitävastoin ovat hyvin edullisessa asemassa käyttäessään suhteellisesti suuremman osan koko nautakarjastaan maidon myyntiin kaupungeissa *. Mutta vieläkin edullisempi on kaikkein pienimpien isäntien asema, he kun käyttävät *suurimman* osan nautakarjastaan maidon myyntiin kaupungeissa. Näissä talouksissa kehittyvät siis jo erikoiset „maito”-farmit, joiden rinnalla maanviljelys jää taka-alalle tai ei sitä ole ollenkaan (tähän ryhmään kuuluvista 8.998 taloudesta, jotka myyvät maitoa kaupunkeihin, on 471 taloutta sellaisia, joilla ei ole ollenkaan viljelysmaata, ja näillä isännillä on 5.344 lehmää, s.o. 11,3 lehmää yhtä isäntää kohti). Saamme mielenkiintoiset tiedot maitokarjatalouden keskittymisestä viljelysmaan määrän kannalta yhden ja saman ryhmän puitteissa, jos otamme saksalaisten tilastotietojen avulla erikseen ne taloudet, joissa on 1 tai 2 lehmää.

* Tätä eroavaisuutta ei voida selittää sillä, että nautakarjan joukossa on erilainen määrä härkiä, sillä suurtaloudessa härkien prosentti (ainakin peltoföissä käytettävien härkien prosenttisuhde) koko nautakarjan määrästä on suurempi kuin keskitalonpoikain talousryhmässä.

Taloudet, jotka myyvät maitotuotteita kaupunkeihin

	Talouksien lukumäärä	Niistä omistaa: 1 lehmän	2 lehmää	3 lehmää talonemman	Viimeksi mainituilla on lehmiä	Eli 1 taloutta kohti	Kaikkiaan lehmiä
0—50 aaria*	1.944	722	372	850	9.779	11,5	11.255
50 aarista—2 ha	7.054	3.302	2.552	1.200	5.367	4,5	13.773
0—2 ha	8.998	4.024	2.924	2.050	15.156	7,4	25.028
2—5 "	11.049	1.862	4.497	4.690	19.419	4,3	30.275

Niiden talouksien joukossa, joilla on aivan mitättömän vähän viljelysmaata (0— $\frac{1}{2}$ ha), me näemme maitokarjatalouden äärettömän suurta keskittymistä: vähemmälle kuin puolelle näistä isännistä (850:lle 1.944:stä) on keskittynyt melkein $\frac{9}{10}$ lehmien yleismäärästä tässä ryhmässä (9.789 lehmää 11.255:stä) ollen heillä keskimäärin 11,5 lehmää kullakin. Nämä eivät ole enää mitään „pikku”-isäntiä — ne ovat isäntiä, joiden liikevaihto nousee luultavasti (varsinkin suurkaupunkien lähetyvillä) muutamiin tuhansiin markkoihin vuodessa, ja tuskinpa he tulevat toimeen ilman palkkatyöläisiä. Kaupunkien nopea kasvu lisää alituisesti tällaisten „maitofarmarien” määrää, ja aina on tietenkin oleva Hechtejä, Davideja, Hertzejä ja Tshernoveja, jotka tulevat lohduttelemaan puutteen painamaa pientalonpoikien suurta joukkoa viittaamalla esimerkiksi heidän yksityiseen osaveljeensä, joka on „päässyt pinnalle” maitokarjatalouden, tupakanviljelyksen y.m.s. avulla.

$\frac{1}{2}$ —2 ha omaavien talouksien ryhmässä näemme, että vähemmän kuin viidesosa isännistä (1.200 isäntää 7.054:stä) keskittää itselleen enemmän kuin kaksi viidesosaa lehmien kokonaismäärästä (5.367 lehmää 13.773:sta); 2—5 hehtaarin ryhmässä vähemmän kuin puolet isännistä (4.690 isäntää 11.049:stä) omistaa enemmän kuin kolme viidesosaa lehmien yleisluvusta (19.419 lehmää 30.275:stä) j.n.e. Saksalaiset tilastot eivät valitettavasti anna mahdollisuutta erottaa erikseen ryhmiä, joilla olisi vieläkin huomattavammat määrät lehmiä **. Mutta nämäkin esittämämme numero-

* — aari on sadasosa hehtaaria. Toim.

** Oikeammin saksalaiset tilastotiedot on niin *muokattu*, ettei se anna tätä mahdollisuutta, sillä kyselykaavakkeen laatijoilla oli tiedot kustakin taloudesta erikseen (maalaisisäntien antamista vastauksista heille lähetettyihin kyselylistoihin). Sivumennen sanoen: tämä tietojen kerääminen kustakin taloudesta erikseen on piirre, jolla saksalaiset maataloustilastot erottuvat edukseen ranskalaisista, ja

tiedot vahvistavat täydelleen sen yleisen johtopäätöksen, että *kapitalistisen maanviljelyksen keskittyminen on todellisuudessa paljon voimakkaampaa* kuin yksinomaan maa-alaa koskevien tilastotietojen nojalla luulla. Tällaisissa tilastoissa on yhdistelty maa-alan ja viljantuotannon kannalta pieniä talouksia yhteen niiden sellaisten talouksien kanssa, jotka ovat suuria maito- ja lihakarjanhoidon, viininviljelyksen, tupakanviljelyksen, vihannesviljelyksen y.m.s. kannalta. Kaikki nämä alat jäävät viljantuotantoon verrattuna tietysti kauas taka-alalle ja määrättyt *joukko-luontoiset* johtopäätökset säilyttävät täyden merkityksensä myöskin maa-aloista olevien numerotietojen nojalla. Mutta ensinnäkin eräät kaupallisen maanviljelyksen erikoisalut kasvavat tavattoman nopeasti juuri Euroopassa ja ovat erittäin luonteenomaisia maanviljelyksen *kapitalistisen* evoluution prosessille, ja toiseksi tämä seikka unohdetaan useinkin silloin, kun vedotaan erillisiin esimerkkeihin tai seutuihin, ja siinä avautuukin mitä laajin välio sille pikkuporvarilliselle apologetialle, josta Hecht, David, Hertz ja Tshernov ovat antaneet meille mallinäytteitä. He viittasivat tupakanviljelijöihin, jotka talouden yleisen maa-alan mukaan ovat „echte und rechte Kleinbauern”*; mutta tupakanviljelyksen laajuuden kannalta nämä eivät ole lainkaan „pikku”-isäntiä, ja kun otetaan erikoisesti tupakanviljelyä koskevat tiedot, niin siinäkin me näemme kapitalistista keskittymistä. Koko Saksassa esimerkiksi laskettiin

nähtävästi myöskin englantilaisista ja muista maataloustilastoista. Sellainen järjestelmä tarjoaa mahdollisuuden eritellä erityyppiset taloudet ei ainoastaan maa-alan suuruuden mukaan, vaan myöskin esimerkiksi maitokarjatalouden laajuuden, koneiden käytön, teknillisten tuotantoalojen kehitystason y.m.s. kannalta. Sitä varten on tilastotiedot vain perusteellisemmin muokattava, nimittäin: ensiksikin, taloudet on ryhmiteltävä ei ainoastaan yhden tunnusmerkin (maa-alan suuruuden) mukaan, vaan useampien tunnusmerkien mukaan (koneiden ja karjan lukumäärä, erikoiskasvien viljelysalojen määrä y.m.), ja toiseksi, tehtävä eritaisia kombinoituja ryhmityksiä, s.o. kunkin ryhmän, esimerkiksi maa-alan mukaan saadun ryhmän, jakaminen alaryhmiin karjan määrän perusteella j.n.e. Tässä suhteessa voitaisiin pitää ja täytyisi pitää esikuvana venäläistä zemstvolastoa talonpoikaistalouksista. Siinä määrin kuin saksalaiset hallituksen tilastot ovat tietojen laajuudessa ja täydellisyydessä, yhtäläisyydessä ja täsmällisyydessä, niiden muokkaamisen ja julkisaattamisen nopeudessa venäläisiä *hallituksen* tilastoja korkeammalla,—samassa määrin meidän *zemstvolastomme* ovat eurooppalaisia erilliskyselyjä ja tutkimuksia korkeammalla eri tietojen erinomaisen täydellisyyden ja niiden detaljisoidun muokkaamisen kannalta. Venäläinen zemstvolastointi on jo kauan sitten ottanut käytäntöön sekä talouksittain suoritettavat tarkastukset että moninaiset taulukot monipuolisine ryhmityksineen, ja ne kombinoituvat taulukot, joista juuri puhuimme. Eurooppalaisten lähempi tutustuminen meidän zemstvolastoihimme antaisi varmaan voimakkaan sysäyksen sosiaalisen tilastotieteen edistykseen yleensä.

* — „aitoja ja oikeita pientalonpoikia”. *Toim.*

vuonna 1898 olevan 139.000 tupakanviljelijää ja heillä 17.600 ha tupakkaviljelyksiä, mutta näistä 139.000:sta 88.000:lla, t.s. 63 prosentilla, on yhteensä korkeintaan 3.300 ha, s.o. kaikkiaan vain viidesosa tupakanviljelysten kokonaismäärästä; muut neljä viidesosaa ovat 37%:lla isännistä*.

Samoin on myöskin viininviljelyksen suhteen. „Keski-kokoisen” viinitarhan ala esim. Saksassa on yleensä hyvin pieni: 0,36 hehtaaria (344.850 isäntää ja 126.109 ha viinirypäleviljelyksiä). Mutta viininviljelijät jakaantuvat siten, että 49%:lla (korkeintaan 20 aaria viinitarhoja) on vain 13% kaikista viinitarhoista, „keskisuurilla” isännillä, joita on 30% (20—50 aaria), on 26% ja suurilla, joita on 20% (1/2 ha tai enemmän), on 61% viinitarhoista, s.o. enemmän kuin kolme viidesosaa**. Vieläkin paljon voimakkaampaa on keskittyminen kaupallisessa puutarhaviljelyksessä (Kunst- und Handelsgärtnerei), joka laajenee niin nopeasti kaikissa kapitalistisissa maissa riippuen välittömästi suurkaupunkien, suurten rautatieasemien, tehdasasutusten y.m.s. kasvusta. Vuonna 1895 laskettiin Saksassa olleen 32.540 kaupallista puutarhaviljelystä harjoitettavaa taloutta ja niillä 23.570 hehtaaria tarhaviljelyksiä,— keskimäärin vähemmän kuin yksi hehtaari. Mutta runsaasti puolet tästä alasta (51,39%) on keskittynyt 1.932 isännän käsiin, s.o. 5,94%:lle kaikista puutarhaviljelijöistä. Seuraavista numeroista

* „Die deutsche Volkswirtschaft am Schlusse des 19. Jhrhd.". Brl. 1900, S. 60 („Saksan kansantalous 19. vuosisadan lopulla”. Berliini, 1900, s. 60. *Toim.*); näin on asia viskaalitalosten varsin karkeiden tietojen mukaan. Venäjältä meillä on tällaiset tiedot tupakanviljelyksen jakaantumisesta Poltavan läänin kolmessa kihlakunnassa: kaikista niistä 25.089 talonpoikaistaloudesta, joilla on tupakkaviljelyksiä, 3.015 taloudella (t.s. vähemmällä kuin 1/6) on 74.565 desj. viljavainoita 146.774 desjatiinasta, s.o. enemmän kuin puolet, ja 3.239 desj. tupakkaviljelyksiä 6.844 desjatiinasta, s.o. noin puolet. Mutta näiden talouksien ryhmittely tupakka-plantasien suuruuden mukaan sensijaan osoittaa, että 324 taloudella (25.089 taloudesta) on tupakkaviljelyksinä 2 desjatiinaa tai enemmän, ja kaikkiaan 2.360 desj. 6.844 desjatiinasta. Nämä ovat niitä suuria tupakanviljelijä-kapitalisteja, joiden harjoittamasta hirvittävästä työläisten riistosta ilmestyy niin usein uutisia. Kaikkiaan vain 2.773 taloudella (vähän yli 1/6) on tupakkaviljelyksiä enemmän kuin puoli desjatiinaa ja niillä oli 4.145 desj. tupakkaviljelyksiä 6.844 desjatiinasta. Ks. „Katsaus tupakanviljelykseen Venäjällä”, vihkot II ja III. Pietari, 1894.

** On mielenkiintoista todeta, että Ranskassa, missä viininviljelys on kehitty-nyt verrattomasti paljon voimakkaammin (1.800.500 hehtaaria), on viinitarhojen keskittyminenkin paljon suurempaa. Mutta päätelmien tekemiseksi siitä täytyy tyytyä yleisen maa-alatilaston tietoihin, sillä Ranskassa ei koota tietoja eri talouksista eikä viinitarhojen omistajain lukumäärää tiedetä. Niiden isäntien hallussa, joilla on yleensä maata 10 hehtaaria tai enemmän, on Saksassa 12,83% kaikista viinitarhoista, kun taas Ranskassa on 57,02%.

näky, miten paljon näillä suurisännillä on tarhamaata ja muuta maataloudellisessa käytössä olevaa maata: 1.441 puutarhurilla, joilla on 2—5 ha suuruiset tarhaviljelykset, on tarhamaata keskimäärin 2,76 ha, mutta yleensä maata 109,6 ha kullakin; 491 puutarhurilla, joilla on 5 ha tai sitä suuremmat puutarhaviljelykset, on keskimäärin 16,54 ha tarhamaata ja kaikkiaan maata 134,7 hehtaaria kullakin.

Palatkaamme maitokarjatalouteen, jota koskevat numero-tiedot auttavat meitä vastaamaan kysymykseen osuustoiminnan merkityksestä, osuustoiminnan, josta Hertz tekee yleislääkkeen kapitalismia vastaan. Hertz pitää osuuskuntien kannattamista „sosialismin päätehtävänä” (S. 21, venäjänk. käännös, 62; S. 89, venäjänk. käännös, 214) ja hra Tshernov, joka tapansa mukaan hakkaa otsansa rikki palvoessaan utterasti uusia jumalia, on jo tekaissut sepitelmän „maanviljelyksen epäkapitalistisesta evoluutiosta” osuustoiminnan avulla. Tuollaisen erinomaisen löydön teoreettisesta merkityksestä meidän on yleensä sanottava alempana muutama sana. Tällä kertaa toteamme, että osuuskuntien palvojat vetoavat mielellään siihen, mitä niiden avulla „voidaan” saada aikaan (katso ylempänä olevaa esimerkkiä). Mutta me osoitamme mieluummin, mitä osuuskuntien avulla todellisuudessa saavutetaan nykyisessä kapitalistisessa järjestelmässä. Toimittaessaan talouksien ja elinkeinojen tilastokyselyä vuonna 1895 saksalainen tilastotiede rekisteröi kaikki maanviljelystaloudet, jotka osallistuvat maitotuotteiden myyntiosuuskuntiin (Molke-reigenossenschaften und Sammelmolkereien), sekä kuinka paljon niillä on lehmä, joista saadut maitotuotteet jokainen tällainen isäntä antaa myyntiin. Mikäli tiedämme, nämä ovat ehkäpä ainoita *joukottaistietoja*, jotka määrittelevät täsmällisesti sekä sen, missä määrin eri ryhmien isäntämiehet osallistuvat osuuskuntiin, että myöskin — mikä on erittäin tärkeää — tämän osallistumisen taloudelliset mittasuhteet, jos niin voidaan sanoa, t.s. juuri sen taloudenhaaran suuruuden, jolla kukin osallistuu osuuskuntaan (kuinka paljon on lehmä, jotka antavat niitä tuotteita, joiden myynnin osuuskunta on järjestänyt). Esitämme nämä tiedot jaettuina viiteen pääryhmään isännillä olevan maa-alan suuruuden mukaan:

Taloudet, jotka osallistuvat maitotuotteiden myyntiosuuskuntiin

	Sellaisten talouksien luku	% kaikkien talouksien luvusta	% kokonais- määrästä*	Nitissä lehmiiä	% kokonais- määrästä	Lehmiä 1 isäntää kohti
0— 2 ha	10.300	0,3	6,95	18.556	1,71	1,8
2— 5 „	31.819	3,1	21,49	73.156	6,76	2,3
5— 20 „	53.597	5,4	36,19	211.236	19,51	3,9
20—100 „	43.561	15,4	29,42	418.563	38,65	9,6
100 ha tai enemmän	8.805	35,1	5,95	361.435	33,37	41,0
<i>Yhteensä</i>	148.082	2,7	100,00	1.082.946	100,00	7,3
Taloudet, joilla on 1.000 ha tai enemmän	204	35,6	—	18.273	—	89,0

Näin siis pienviljelijöistä osallistuu osuuskuntiin vallan mitätön vähemmistö — 3—5%, s.o. sellainen osa, joka on luultavasti vieläpä pienempi kuin kapitalististen talouksien osuus alimmissakin ryhmissä. Sitä vastoin suurista, selvästi kapitalistisista talouksista osallistuu osuuskuntiin kolme—seitsemän kertaa suurempi prosenttimäärä kuin vieläpä keskitalonpoikain talousryhmässä. Ja kaikkein useimmin osallistuvat osuuskuntiin latifundiot. Me voimme nyt päätellä, miten äärettömän naiivi itävaltalainen Voroshilov, Hertz, oikein on, kun hän väittää Kautskya vastaan sellaista, että „Saksan maataloudellisessa hankintaliitossa (Bezugsvereinigung), johon kuuluvat suurimmat osuusliikkeet, on edustettuna 1.050.000 maalaisisäntää” (S. 112, venäjänk. käännös, 267, Hertzin alleviivaama),— ja tekee sen johtopäätöksen, että *siis* eivät ainoastaan suurisännät (yli 20 ha omistavia on kaikkiaan 306.000 isäntää), vaan myöskin talonpojat osallistuvat osuuskuntiin! Hertzin olisi tarvinnut vain hiukan harkita omia arvelujaan (*kaikkien* suurisäntien osallistumista osuuskuntiin), niin hän olisi huomannut, että kun kerran kaikki suurisännät kuuluvat osuuskuntien jäsenten joukkoon, niin muista kuuluu *siis* vain *pienempi osa*,— siis se vahvistaa täydellisesti Kautskyn päätelmän *suurtalouden etevämmyydestä pientalouteen verraten myöskin osuustoiminnallisen järjestyneisyyden suhteen*.

Mutta vieläkin mielenkiintoisempia ovat numerotiedot lehmistä, joista saatavien tuotteiden myynnin ovat osuuskunnat järjestäneet: *valtava enemmistö* näistä lehmistä,

* Hra Bulgakov sanoi: „Suurtalouden osuus tässä käy selväksi seuraavista numeroista” (11, 117), ja hän esitti *vain* nämä numerot, jotka eivät selitä „suurtalouden osuutta”, vaan pikemminkin *hämäävät* sitä (ellei niitä vertailla muihin numeroihin).

melkein kolme neljäsosaa (72%), kuuluu suurisännille, jotka harjoittavat *kapitalistista maitokarjataloutta* ja joilla on kymmenen, neljäkymmentä, jopa kahdeksankymmentäkin lehmää (latifundioissa) yhtä taloutta kohti. Ja nyt kuulkaa, mitä Hertz sanoo: „Me väitämme, että *osuuskunnat tuottavat suurinta hyötyä juuri pienille ja kaikkein pienimmille omistajille*”... (S. 112, ven. käännös 269, Hertzin alleviivaama). Voroshilovit ovat kaikkialla samanlaisia: niin Venäjällä kuin Itävallassakin, ja kun Voroshilov lyöden rintaansa sanoo ja korostaa: „Me väitämme”, — niin voidaan olla varmoja, että hän väittää juuri jotain sellaista, mitä ei ole olemassa.

Saksalaisen agraaritilaston antamiin numerotietoihin tekemämme katsauksen päätteeksi luomme silmäyksen siihen yleiskuvaan, miten maataloutta harjoittava väestö jakaantuu asemansa mukaan taloudessa. Otamme tietenkin vain maatalouden sen varsinaisessa mielessä (A 1, eikä A 1—6, saksalaisen merkintätavan mukaan, t.s. emme laske yhteen maanviljelijäin kanssa kalastajia, metsätyöläisiä ja metsästäjiä), ja sitten otamme tiedot niistä henkilöistä, joilla maanviljelys on ollut *pääelinkeinona*. Saksan tilastoissa tämä väestö jaetaan kolmeen pääryhmään: a) itsenäiset (s.o. omistaja-isännät, vuokraajat y.m.s.); b) palveluskuntalaiset (isännöitsijät, staarostat, työnvalvojat, konttoristit y.m.s.) ja c) työväki, ja tämä viimeksi mainittu ryhmä jakaantuu lisäksi seuraaviin neljään alaryhmään: c¹) „perheenjäsenet, jotka työskentelevät perheen pään, isän, veljen j.n.e. taloudessa”. Toisin sanoen nämä ovat perheeseen kuuluvia työläisiä erotuksena palkkatyöläisistä, joihin c-ryhmän muut alaryhmät kuuluvat. Siksi on selvää, että väestön sosiaalisen kokoonpanon (ja sen kapitalistisen evoluution) tutkimiseksi näitä perheeseen kuuluvia työläisiä ei pidä liittää samaan ryhmään palkkatyöläisten kanssa, kuten tavallisesti tehdään, vaan isäntäväen kanssa (a), sillä nämä omaan perheeseen kuuluvat työläiset ovat itse asiassa samoin kanssaomistajia, isäntäperheen jäseniä, joilla on perintöoikeus j.n.e. Edelleen alaryhmä c²) maatalouden batrakit, miehet ja naiset (Knechte und Mägde); c³) „maatalouspäiväläiset ja muut työläiset (lampaanhoitajat, paimenet), joilla on omaa tai vuokrattua maata”. Tämä ryhmä käsittää siis sellaisia henkilöitä, jotka ovat samanaikaisesti sekä isäntiä että palkkatyöläisiä, t.s. se on

väliryhmä, siirtymisryhmä, joka on otettava erikseen. Vihdoin c⁴) „samoja, mutta ilman omaa ja ilman vuokralle otettua maata”. Näin siis saamme kolme perusryhmää: I. Isäntäväki — maanomistajat ja isäntäperheen jäsenet. II. Isäntäväki — niitä, jotka ovat maanomistajia ja samalla palkkatyöläisiä. III. Maata omistamattomat palkkatyöläiset (palvelusväkeä, batrakkeja ja päiväläisiä). Saksan maalaisväestö * jakaantui näiden ryhmien kesken vuosina 1882 ja 1895 seuraavalla tavalla:

		Aktiivinen (ammattia harjoittava) väestö, joka pitää maanviljelystä tärkeimpänä elinkeinonaan (tuhansissa)			
		1882	1895		
a)	maata omistavat isännät	2.253	2.522	+269	
c ¹)	omistajaperheen jäsenet	1.935	1.899	— 36	
	I	4.188	4.421	+233	+ 5,6%
c ²)	työläiset, joilla on maata				
	(II)	866	383	—483	—55,8%
	I+II	5.054	4.804	—250	
b)	palveluskuntalaiset	47	77	+ 30	
c ³)	batrakit	1.589	1.719	+130	
c ⁴)	työläiset, joilla ei ole maata	1.374	1.445	+ 71	
	III	3.010	3.241	+231	+ 7,7%
	<i>Yhteensä</i>	8.064	8.045	— 19	— 0,2%

Koko aktiivinen väestö on siis vähentynyt, vaikkakaan ei kovin sanottavasti. Sen sisällä näemme maata omistavan väestöosan (I + II) vähentyneen ja maattoman väestöosan (III) lisääntyneen. Tämä osoittaa selvästi, että

* Me puhumme alnoastaan „aktiivisesta” väestöstä (ranskalaisen sanonnan mukaan; saksalaisen sanonnan mukaan „erwerbsähätige”), s.o. siitä väestöstä, joka todella harjoittaa maanviljelystä, mutta jätämme pois laskuista palvelusväen ja ne perheenjäsenet, jotka eivät ole oikein ja säännöllisesti mukana maanviljelyksissä. Venäläinen sosiaalilasto on niin kehittymätöntä, ettei ole vielä saatu syntymään edes erikoista termiä tälle käsitteelle „active”, „erwerbshätig”, „occupied”. Käsitellessään Pietarin väestön elinkeinoja koskevia tietoja („Pietari vuoden 1890 väenlaskun mukaan”) Janson käyttää termiä „itsenäiset”, mutta tämä termi ei oikein sovi, sillä „itsenäisillä” on totuttu ymmärtämään isäntiä ja sen vuoksi jako ammattien harjoittamiseen (sanan laajassa merkityksessä) osallistumisen tai osallistumattomuuden mukaan sekottuu jakoon, jonka perustana on henkilön asema ammatissaan (yksinäinen isäntä-työmies). Voisi käyttää termiä: „tuotantoon osallistuva väestö”, mutta sekään ei ole tarkka, sillä esim. sotilashenkilöt, koroillaeläjät y.m.s. luokat eivät enää ole ollenkaan „tuotantoon osallistuvia”. Sopivampi termi ehkä olisi: „ammattia harjoittava” väestö, s.o. kakenlaiseen „ammatinharjoittamiseen” (= tuloa tuottavaan toimintaan) osallistuva väestö erotuksena niistä, jotka elävät „ammatinharjoittajien” kustannuksella.

maalaisväestön pakkoluovutus käy edelleen, ja sitä paitsi juuri pienmaanomistajien pakkoluovutus, sillä mehän tiedämme jo, että maatilkun omistavat palkkatyöläiset kuuluvat kaikkein pienimpien isäntien joukkoon. Edelleen, maata omistavien henkilöiden joukossa maanomistajatyöläisten luku vähenee ja isäntien lukumäärä suurenee. Täten siis näemme *keskiryhmien katoavan ja äärimmäisten ryhmien voimistuvan*: väliryhmä katoaa pois, *kapitalistiset ristiriidat kärjistyvät*. Palkkatyöläisten keskuudessa lisääntyy niiden lukumäärä, jotka on jo täydellisesti pakkoluovutettu, ja maata omistavien määrä vähenee; isäntien keskuudessa lisääntyy välittömien liikkeenomistajien määrä ja vähenee niiden määrä, jotka työskentelevät perheen pään omistamassa liikkeessä. (Tämä viimeksi mainittu seikka johtuu nähtävästi siitä, että talonpoikaisperheiden työssäkäyvät jäsenet eivät useimmissa tapauksissa saa minkäänlaista maksua perheen päältä ja ovat sen vuoksi erittäin taipuvaisia pakenemaan kaupunkiin).

Kun otetaan sitä väestösosaa koskevat numerotiedot, jolle maanviljelys on *sivutoimena*, niin näemme, että koko tämä väestö (aktiivinen eli ammattia harjoittava) on lisääntynyt 3.144.000:sta 3.578.000:een, s.o. 434.000:lla, ja tämä lisääntyminen lankeaa melkein kokonaan isäntäperheiden työssäkäyvien jäsenten ryhmän osalle, joka on lisääntynyt 397.000:lla (664.000:sta 1.061.000:een). Isäntien lukumäärä on lisääntynyt 40.000:lla (2.120.000:sta 2.160.000:een); maata omaavan työväen lukumäärä on lisääntynyt 51.000:lla (9.000:sta 60.000:een); maattoman työväen lukumäärä on vähentynyt 54.000:lla (351.000:sta 297.000:een). Tämä valtava lisääntyminen — 13 vuoden kuluessa 664.000:sta 1.061.000:een, s.o. 59,8% — todistaa taaskin proletarisoitumisen kasvua; samoin kasvaa niiden *talonpoikien* lukumäärä, jotka ovat talonpoikaisperheiden jäseniä, mutta pitävät maanviljelystä enää vain *sivuammattinaan*. Me tiedämme, että pääelinkeinona näissä tapauksissa on ennen kaikkea palkkatyö (ja sitten vasta pikkukaupustelu, käsityön harjoittaminen y.m.s.). Kun lasketaan yhteen kaikki talonpoikaisperheiden työtä tekevät jäsenet, sekä ne, joille maanviljelys on pääelinkeino, että ne, joille se on vain sivuammatti, niin tulos on seuraava: vuonna 1882 — 2.559.000; vuonna 1895 — 2.960.000. Tämä lisääntyminen voi helposti antaa aihetta virheelliselle tulkinntalle ja apologeettisille

johtopäätöksille, varsinkin kun sitä vertaillaan yleensä pienenevään palkkatyöläisten määrään. Itse asiassa tämä yleinen lisääntyminen muodostuu siitä, että on vähentynyt niiden talonpoikaisperheiden jäsenten lukumäärä, joille maanviljelys on tärkein elinkeino, ja siitä, että on lisääntynyt niiden lukumäärä, joille se on sivutyönä, joten näitä viimeksi mainittuja oli vuonna 1882 vain 21,7% kaikista talonpoikaisperheiden työskentelevistä jäsenistä, mutta vuonna 1895 jo 35,8%. Näin ollen koko maanviljelysväestöä käsittävät tilastot osoittavat meille täysin havainnollisesti juuri ne kaksi proletarisoitumisprosessia, jotka ortodoksaalinen marxilaisuus on aina osoittanut ja joista oppo-tunistiset arvostelijat yrittävät selviytyä niin kaavamaisilla fraaseilla, — toisaalta talonpoikaisto jää yhä suuremmassa määrässä maattomaksi, pakkoluovutetaan maalaisväestöä, joka pakenee kaupunkeihin tai muuttuu maata omistavasta työväestä maattomaksi työväeksi; — toisaalta kehittyvät talonpoikaiston „sivuansiotyöt”, s.o. se maanviljelyksen yhdistyminen teollisuustyöhön, mikä merkitsee proletarisoitumisen ensimmäistä astetta ja johtaa aina puutteen entistä voimakkaampaan kasvuun (työpäivän piteneminen, ravinnon huonontuminen j.n.e.). Nämä molemmat prosessit, jos niitä tarkastellaan ainoastaan ulkoapäin, ovat vississä määrin jopa suorastaan vastakkaisia: maattomien työläisten lukumäärän suureneminen — ja maanomistajatalonpoikien työskentelevien perheenjäsenten lukumäärän suureneminen. Jos siis nämä prosessit sekoitetaan toisiinsa tai jompi kumpi niistä sivuutetaan huomiotta, niin voidaan helposti langeta mitä karkeimpiin virheisiin, joista on runsaasti näytteitä Bulgakovin kirjassa⁶⁵. Ja vihdoin elinkeinotilasto osoittaa meille palveluskuntalaisten lukumäärän kasvaneen suuresti*: 47.000:sta 77.000:een, s.o. 63,8%. Proletarisoitumisen kasvun rinnalla on käynnissä kapitalistisen suurtuotannon kasvu, suurtuotannon, joka tarvitsee toimitsijoita ja vielä sitä enemmän, mitä enemmän käytetään koneita ja mitä enemmän teknilliset tuotantoalat kehittyvät.

Näin siis hra Bulgakov ei ole pystynyt lainkaan selittämään saksalaisia tilastotietoja, niin kovasti kuin hän pöyh-

* Tämän tosiasian johdosta hra Bulgakov „Natshalossa” viisastelee kovin tökerösti: „upseerien lukumäärä kasvaa, vaikka armeija pienenee”. Perin yksinkertaistettu käsitys työn organisaatiosta suurtuotannossa!

keileekin „detaljisoimisella”. Elinkeinotilastosta hän on todennut ainoastaan maattomien työläisten lukumäärän lisääntymisen ja maata omistavien työläisten lukumäärän vähenemisen todisteena niistä „muutoksista, joita on tapahtunut maataloustyön organisaatiossa” (II, 106). Mutta tämä työn organisaation muuttuminen koko Saksan maanviljelyksessä on jäänyt hänelle aivan satunnaiseksi ja käsittämättömäksi tosiasiksi, joka ei ole yhteydessä maanviljelyskapitalismin yleiseen järjestelmään ja yleiseen kehitykseen. Todellisuudessa kuitenkin se on vain yksi puoli kapitalismin kehitysprosessissa. Vastoin hra Bulgakovin käsitystä Saksan maanviljelyksen teknillinen edistys on pääasiassa suurtuotannon edistystä, kuten numerotiedot koneiden käytöstä, työkarjaa omaavien talouksien prosenttimäärästä ja työkarjan kokoonpanosta, maatalouden teknillisten tuotantoalojen kehityksestä, maitokarjatalouden kasvusta y.m.s. kumoamattomasti todistavat. Tähän suurtuotannon edistykseen liittyy erottamattomasti maalaisväestön proletarisoitumisen ja pakkoluovutuksen kasvu, parsellitalouksien lukumäärän lisääntyminen ja sellaisten talonpoikien lisääntyminen, joiden tärkeimmäksi toimeentulon lähteeksi tulevat sivuansiot, puutteen lisääntyminen keskitalonpoikaisen väestön keskuudessa, joka on eniten huonontanut taloutensa tilaa (eniten on lisääntynyt hevosetomien prosentti ja lehmiä peltotöissä käyttävien prosentti-suhde) ja siis myöskin koko elämänsä ehtoja sekä maanmuokkauksen laatua.

**VSDTP:n ULKOMAISTEN
JÄRJESTÖJEN „YHDISTÄVÄ“
EDUSTAJAKOKOUS**

**SYYSKUUN 21—22 pnä (LOKAKUUN
4—5 pnä) 1901⁰⁶**

1

PUHE SYYSKUUN 21 pnä (LOKAKUUN 4 pnä)

(PÖYTÄKIRJAMERKINTÄ)

Toverit!

Aloitamme siitä pykälästä, josta riippuu edustajakokouksen menestys.

„Iskran” edustajana katson tarpeelliseksi kosketella muihin järjestöihin pitämiemme yhteyksien historiaa. „Iskra” on esiintynyt alusta alkaen aivan itsenäisesti, tunnustaen vain aatteellisen yhteyden Venäjän sosialidemokratiaan, ja se on toiminut monien Venäjällä olevien tovereitten toimeksiannosta. Jo ensimmäisessä numerossaan „Iskra” sanoi, ettei se tule koskettelemaan niitä organisatorisia erimielisyyksiä, joita „Venäläisten sosialidemokraattien liitossa”⁶⁷ on ollut, ja että se antaa suurimman merkityksen periaatteelliselle kannalleen*.

Osa „Liiton” jäsenistä ehdotti meille konferenssin pitämistä sopimuksentekoa varten ulkomaisten järjestöjen kanssa. Me ymmärsimme tämän ehdotuksen siten, että „Liitossa” on olemassa ryhmä, joka hyväksyy esittämämme periaatteet ja että voidaan siis toivoa „Liitonkin” ne samaten hyväksyvän. Vallankumouksellinen järjestö „Sotsialdemokrat”⁶⁸ antoi suostumuksensa, vaikka olikin periaatteellisten erimielisyyksien lisäksi myöskin organisatorisia erimielisyyksiä. „Liitto” valitettavasti kieltäytyi neuvotteluista. Uuden aloitteentekijäryhmän ilmaannuttua „Liitto” antoi suostumuksensa neuvottelujen käymiseen. Koska „Liiton” fysionomia oli kovin epämääräinen, koska „Liittoon” oli ilmaantunut uusi virtaus, joka pyrki vallankumouksellisen marxilaisuuden suuntaan, niin voitiin

* Ks. Teokset, 4. osa, s. 361—362. *Toim.*

toivoa, että periaatteellinen sopimus on mahdollinen. „Iskra” ja „Sotsial-demokrat” antoivat uudelleen suostumuksensa, minkä jälkeen pidettiin Geneven konferenssi. Toveri Kruglov luki istuntomme alussa konferenssin päätöslauselman tekemättä sen johdosta mitään huomautuksia. Kukaan „Liitosta” ei ottanut puheenvuoroa esiintyäkseen päätöslauselmaa vastaan.

Me toteamme, että 10. numerossa „Rabotsheje Delo” on katkaissut jyrkästi suhteensa vallankumouksellisen marxilaisuuden perinteisiin ja esiintynyt sitä periaatteellista sopimusta vastaan, joka Geneven konferenssissa laadittiin ja jonka tendenssit „Liitto” nähtävästi hyväksyy.

Kaiken sen vuoksi arvosteluni kohdistuukin „Rabotsheje Delon” toimitusta eikä koko „Liittoa” vastaan.

Vertailkaamme Geneven päätöslauselmaa „Rabotsheje Delon” 10. numeron kirjoituksiin.

Geneven päätöslauselmassa hämmästyttää ihmeteltävän tarkka seikkaperäisyys ja yleisesti tunnettuina pidettyjen kohtien korostaminen.

Periaatteellisen sopimuksen 1. kohdassa sanotaan: „Tunnustaen tieteellisen sosialismin peruseriaatteet ja toimien solidaarisena kansainvälisen vallankumouksellisen sosialidemokratian kanssa me torjumme kaikenlaiset yritykset tuoda opportunistia proletariaatin luokkataisteluun,—yritykset, jotka ovat ilmenneet niin sanottuna ekonomismina, bernsteiniläisyytenä, millerandilaisuutena y.m.s.”. Tässä ilmeisesti viitataan johonkin, opportunistin ja vallankumouksellisen marxilaisuuden välillä on ilmeisesti käyty taistelua. Olkoon „Rabotsheje Delon” 10. numeron sisältö minkäläinen tahansa, se ei missään tapauksessa voi tehdä tyhjäksi sitä historiallista tosiasiaa, että Geneven konferenssi on ollut ja että sen hyväksymä päätöslauselma voi olla perustana yhtymistä varten. Esimerkiksi 3:nnessä kohdassaan Geneven päätöslauselma myöntää, että sosialidemokratian on otettava itselleen hegemonia taistelussa demokratian puolesta. Nähtävästi on tämänkin kohdan johdosta ennen ollut erimielisyyttä. Pyrkinessään etääntymään opportunistista päätöslauselma menee melkein hassunkurisuuteen saakka. (Ks. 5. pykälän „e” kohtaa.) Siis mielipiteet ovat eronneet näissä tällaisissa alkeellisissakin kysymyksissä. Vertailkaamme nyt tätä päätöslauselmaa „Rabotsheje Delon” 10. numeron kirjoituksiin. Valitetta-

vasti minulla on ollut vain 3 päivää aikaa tutustuakseni niihin pikimmiltään.

Nämä kirjoitukset selvittävät perusteellisesti mielipideeroavaisuutemme; niissä on eräitä aivan oikeita huomautuksia „Zarjalle” ja „Iskralle”, ja ne me otammekin huomioon, mutta meitä ei nyt tällä kertaa kiinnosta se. Meitä kiinnostavat ne periaatteet, jotka on otettu näiden kirjoitusten perustaksi. „Rabotsheje Delon” 10. numeron periaatteellinen asenne kumoo sen asenteen, jonka „Liiton” edustajat ottivat Geneven konferenssissa. Sovinto näiden asenteiden välillä on mahdotonta. On saatava selville niissä olevat erimielisyydet, jotta voitaisiin tietää, millä kannalla „Liitto” on, jotta voitaisiin tietää, onko mahdollista aatteellinen yhtyminen, jota ilman ei organisatorisella yhdistymisellä ole mitään merkitystä; sellaista yhtymistä me emme ole hakeneet emmekä ole voineet hakea. „Rabotsheje Delon” 10. numeron sivuilla 32 ja 33 olevan artikkelin kirjoittaja on tyytymätön Vuoren ja Gironden vastakkain-asettamiseen kansainvälisessä sosialidemokratiassa ⁶⁹. Katsokaapa Geneven konferenssia, eikä se sitten ollut yhteentörmäys Vuoren ja Gironden välillä? Vai eikö „Iskra” sitten edusta Vuorta? Eikö „Iskra” jo ensimmäisessä toimitusjulistuksessaan sanonut, ettei se halua minäkäänlaista organisatorista yhtymistä ennen kuin on suoritettu aatteellinen rajankäynti? „Rabotsheje Delon” 10. numerossa sanotaan, että paatuneimmatkin bernsteiniläiset ovat luokkaetujen kannalla. Päätöslauselmassa puhutaan varta vasten bernsteiniläisyydestä, konferenssin jäsenet tekivät tavattoman paljon työtä sen kumoamiseksi, ja nyt „Rabotsheje Delon” 10. numeron kirjoituksissa puhutaan taas vanhaan tapaan. Mitä se on, haaste vai pilkan-tekoa? Miksi piti tuota turhaa vaivaa nähdä?! Ihmiset aivan kuin pitävät pilkkanaan sitä työtä, minkä me olemme uhranneet teoreettisen perustan laatimiseen. Meidän ei pidä unohtaa sitä, että ilman yhteistä aatteellista perustaa ei voi olla kysymystäkään yhtymisestä. Sitten samasta kirjoituksesta näemme, että luvataan jopa laajentaakin erimielisyyksiemme puitteita. Niinpä esimerkiksi sivulla 33 kirjoittaja sanoo: „ehkäpä erimielisyytemme johtuvat siitä, että me käsitämme marxilaisuuden eri tavalla”. Toistan vielä kerran, mitä varten piti tuota turhaa vaivaa nähdä?!

Geneven päätöslauselman 4. §:n „c” kohta puhuu siitä, että on välttämättä käytävä taistelua vallankumouksellisen marxilaisuuden kaikkia vihollisia vastaan, mutta tässä meille sanotaan, että ehkäpä me yleensä ymmärrämme marxilaisuuden eri tavalla.

Totean myöskin sen, että kaikkeen tähän liittyy järkeilyjä ajattelun kahlitsemisen vahingollisuudesta j.n.e., s.o. juuri sitä, mitä kaikki bernsteiniläiset puhuvat. Siitä puhuttiin jo Lyypekin puoluepäivillä⁷⁰, ja samaa jankuttavat jauresilaisetkin; sopimuksen kohdat eivät taas puhu lainkaan siitä, sillä sopimus tehtiin nimenomaan vallankumouksellisen marxilaisuuden pohjalla. Vähäisetkin kritismin ilmaukset johtaisivat täydelliseen suhdekatkoon. Olemme kokoontuneet keskustelemaan mielipiteiden sisällöstä emmekä mielipiteiden vapaudesta. Vetoamiset ranskalaisiin ja saksalaisiin esikuviiin ovat kerrassaan epäonnistuneita. Saksalaiset ovat jo saavuttaneet sen, minkä puolesta me vasta taistelemme. Heillä on yhtenäisen sosialidemokratia, jolle kuuluu hegemonia poliittisessa taistelussa. Meillä sen sijaan sosialidemokratia ei ole vielä vallankumouksellisten ryhmien johtajana, päinvastoin, meillä on havaittavissa muiden vallankumouksellisten virtausten vilkastumista. „Rabotsheje Delon” 10. numeron kirjoituksissa ei ainoastaan puutu täydellistä periaatteellisen pesäeron tekoa opportunistista, vaan niissä on jotain pahempaakin: niissä ylistellään vaistovaraisten liikkeen vallitsevaisuutta. En takerru sanoihin. Kaikki me, toverit „Iskrasta” ja „Sotsial-demokratista” sekä minä, kiinnitämme huomiota vain kirjoitusten yleisiin tendensseihin, mutta nuo sanat ins Gesicht schlagen *, kuten saksalaiset sanovat. Mutta näihin kohtiin nähdenhän Geneven päätöslauselma on niin selvä kuin olla saattaa. Vasta äskettäin ilmaantunut „Venäjän poliittisen vapautuksen työväenpuolue”⁷¹ veisaa samaa virttä kuin nämä julkaisutkin.

Kiinnittäkää huomiota kirjoituksessa siihen kuuluisaan eroon, mikä on suunnitelma-taktiikan ja prosessi-taktiikan välillä. Kirjoittaja sanoo, että suunnitelma-taktiikka on ristiriidassa vallankumouksellisen marxilaisuuden varsinaisen hengen kanssa ja on sitä mieltä, että voidaan puhua

* -- pistävät nenään. *Toim.*

„prosessi”-taktiikasta, jolla hän ymmärtää yhdessä puolueen kasvun kanssa kasvavien puolue tehtävien kasvua. Mielestäni se on pelkkää haluttomuutta käydä keskustelua. Olemme uhranneet niin paljon aikaa ja työtä määrättyjen poliittisten tehtävien määrittelyyn, Geneven konferenssissa puhuttiin niistä niin paljon. Ja nyt yhtäkkiä meille aletaan taas puhua „suunnitelma-taktiikasta” ja „prosessi-taktiikasta”. Se on mielestäni palaamista „Rabotshaja Myslin” bernsteiniläisyyden spesifiikkisen suppeaan aikaansaannokseen, „Rabotshaja Myslin”, joka väittää, että on käytävä vain sitä taistelua, joka on mahdollista, ja mahdollista on se, joka on käynnissä. Me puolestamme väitämme, että kasvamassa on vain marxilaisuuden vääristely. Geneven päätöslauselmassa sanotaan, ettei poliittiseen agitaatioon siirtymistä varten tarvita mitään väliasteita, ja sen jälkeen sitten ilmestyykin äkkiä kirjoitus, jossa „paljastuskirjallisuus” asetetaan „proletaarisen taistelun” vastakohtaksi. Martynov kirjoittaa ylioppilaista ja liberaaleista, että nämä voivat muka itse pitää huolta demokraattisista vaatimuksista. Meidän mielestämme taas Venäjän sosialidemokratian koko erikoisuus on juuri siinä, että liberaalinen demokratia ei ole ottanut itselleen poliittisen taistelun aloitetta. Jos liberaalit itse tietävät paremmin, mitä heidän on tehtävä, ja voivat itse tehdä, niin meillä ei ole mitään tekemistä. Artikkelin kirjoittaja menee niin pitkälle, että olettaa hallituksen itsensä ryhtyvän konkreettisiin ja hallinnollisiin toimenpiteisiin.

Terroria koskevasta kysymyksestä syntyi Geneven konferenssissa vissiä erimielisyyttä, kuten kaikki tietävät. Sen jälkeen „Liiton” eräs osa, Bund⁷², edustajakokouksessaan esiintyi päättävästi terroria vastaan. Mutta sivulla 23 tekijä kirjoittaa, että me „emme halua vastustaa terroristisia mielialoja”. Se on mitä räikein opportunistinen lausunto*.

Julkaistaan ensi kertaa

Julkaistaan pöytäkirjamerkintöjen mukaan

* -- Pöytäkirjamerkintä katkeaa tähän. *Toim.*

2

**„YHDISTÄVÄSSÄ“ EDUSTAJAKOKOUKSESSA
 SYYSKUUN 21 pnä (LOKAKUUN 4 pnä) 1901
 „VENÄLÄISTEN SOCIALIDEMOKRAATTIEN
 LIITOLLE“ TEHDYT KYSYMYKSET**

1. Tunnustavatko kaikki kolme järjestöä periaatteessa kesäkuun konferenssin päätöslauselmat?

2. Aikooko ja voiko „Venäläisten sosialidemokraattien liitto” turvata kirjallisen toiminnan sellaisen järjestämisen, joka tekisi mahdottomaksi periaatteettomat ja opporunistiset poikkeamiset vallankumouksellisesta marxilaisuudesta, poikkeamiset, jotka tuovat ihmisten mieliin liikkeellemme niin vaarallista sekasotkua,— joka työntäisi syrjään peitellyn ja peittelemättömän bernsteiniläisyyden liehakoimisen sekä liikkeen alkeellisten muotojen ja vaisto-varaisuuden edessä kumartelemisen, mitkä seikat johtavat kiertämättä siihen, että työväenliike muuttuu porvarillisen demokratian välikappaleeksi?

*Ensi kerran julkaistu
 joulukuussa 1901 kirjasssa
 „„Yhdistävään” edustajakokouksen
 asiakirjat”*

*Julkaistaan kirjasen tekstin
 mukaan*

TAISTELU NÄLÄNHÄDÄSSÄ OLEVIA VASTAAN

Miten hämmästyttävää huolta hallituksemme pitääkään nälänhädässä olevista! Miten peräti pitkän kiertokirjeen (elokuun 17 päivästä) sisäasiain ministeri onkaan lähettänyt nälänhädästä kärsimään joutuneiden läänien kuvernööreille! Se on kokonainen kirjallinen teos, kooltaan tavallista painoarkkia suurempi, teos, joka hra Sipjagin suulla selittää koko hallituspolitiikan elintarvikeasioitten alalla. Tämän teoksen julkaisemisella on luultavasti haluttu vaikuttaa „yhteiskuntapiireihin”: katsokaa, miten huolehtivaisia me olemme, miten kovalla kiireellä me riennämme antamaan apua, miten me jo etukäteen huomioimme sekä elintarvikelaitosten järjestämisen että niiden toiminnan kaikki alat ja puolet. Eikä voida olla tunnustamatta, että sisäasiain ministeriön kiertokirjelmä on todellakin vaikuttava, ei ainoastaan kokonsa, vaan myöskin sisältönsä puolesta (jos riittää kärsivällisyyttä lukea se loppuun saakka). Hallitusohjelman avomielinen esittäminen antaa aina mitä parhaimman asean agitaatiota varten tsaarihallitusta vastaan, ja lausuen mitä kunnioittavimman kiitollisuutemme hra Sipjaginille rohkenemme kehoittaa muitakin herroja ministerejä puhumaan useammin ohjelmastaan kaikkien tietoon julkaistavissa kiertokirjelmissä.

Sanoimme: jos riittää kärsivällisyyttä lukea hra Sipjagin kiertokirje loppuun saakka. Kärsivällisyyttä siihen kyllä tarvitaan aika lailla, sillä kolme neljäsosaa... — enemmänkin! yhdeksän kymmenesosaa — kiertokirjeestä on täynnä tavallista muodollista jaarittelua. Märehditään jo kauan sitten tunnettuja ja satoja kertoja jopa „Lakikokoelmassakin” toistettuja asioita, kierrellään ja

kaarrellaan asian ympärillä, kuvaillaan yksityiskohtia kiinalaisten mandariinien välisten suhteiden seremoniaalista, erinomaista kansliatyöä 36 riviä pitkin lauseyhdistelmien ja „sanontoineen”, joiden takia ihan kipeätä tekee oman venäjänkielimme puolesta,— kun syventyy lukemaan noita ihanuuksia, niin aivan tuntee olevansa venäläisessä poliisikamarissa, jonka seinät löyhkäävät ummehtuneelta, jossa kaikkialta pistää nenään jokin erikoinen haju ja jossa virkailijat ovat yksinpä ulkonäkönsäkin ja käyttäytymisensä puolesta mitä sietämättömimmän virastokankeuden olenoitumia, ja ikkunasta näkyvät piharakennukset muistuttavat elävästi kidutuskammiota.

Hallituksen uudessa ohjelmassa vetää erikoisesti huomiota puoleensa sen kolme tärkeintä kohtaa: ensinnäkin, virkailijain yksilöllisen vallan voimistaminen, huolenpito siitä, että virallisuuden ja virastokurin henki tulisi lujitukseksi ja suojatuksi kaikilta raikkaan ilman tuulahduksilta; toiseksi, avustuskäytännön säätäminen nälkääkärsiville, s. o. ohje siitä, kuinka suureksi ja millä tavalla on laskettava „tarvitsevalle” perheelle annettavan leivän määrä; kolmanneksi, epätoivoisen kauhun ilmaiseminen sen johdosta, että nälkääkärsiviä auttamaan rientää „epäluotettavia” henkilöitä, jotka voivat kiihoittaa kansaa hallitusta vastaan, ja toimenpiteet, joihin jo etukäteen ryhdytään tätä „agitatiota” vastaan. Pysähtykäämme yksityiskohtaisemmin kuhunkin näistä kohdista.

On kulunut vasta vuosi siitä, kun hallitus otti zemstvoilta pois elintarvikeasiain hoitamisen ja antoi ne zemstvomäliköiden ja kihlakuntakokousten huostaan (laki kesäkuun 12 päivästä 1900). Ja nyt, ennen kuin tuo laki ehti tulla voimaankaan,— se jo kumotaan tavallisella kiertokirjeellä. Ei tarvitu sen enempää kuin muutamia kuvernöörien ilmoituksia, jotta lakattiin uskomasta lain kelpoisuuteen! Tämä osoittaa mitä parhaiten, mikä merkitys on niillä laeilla, joita Pietarin departementeissa paistetaan kuin pannukakkuja ilman, että todella asiaa ymmärtävät ja itsenäisen mielipiteensä esittämään kykenevät henkilöt niitä pohtisivat vakavasti, ilman vakavaa aikomusta luoda tarkoitustaan paremmin vastaava järjestelmä, pelkästään jonkin sellaisen ministeriveijarin kunnianhimmasta, joka haluaa kunnostautua ja osoittaa mahdollisimman pian virkaintaan. Zemstvo on epäluotettava — otettakoon siltä

pois elintarvikeasiat! Mutta niitä ei ehditty vielä ottaa pois, kun jo osoittautui, että zemstvopäälliköt ja vieläpä yksinomaan virkamiehistä muodostetut kihlakuntakokouksetkin tuntuvat yhä vielä järkeilevän liian paljon: zemstvopäällikköjen joukossa on luultavasti sattunut olemaan sellaisia, jotka tyhmyydessään ovat nimittäneet nälänhätää nälänhädäksi, jotka ovat kaikessa naiiviudessaan luulleet, että pitää taistella nälänhätää vastaan eikä niitä vastaan, jotka todella haluavat auttaa nälkäänäkeviä; kihlakuntakokouksissa jotkut virkamiehet, jotka eivät ole sisäasiain ministeriön palveluksessa, ovat luultavasti olleet yhtä ymmärtämättömiä käsittämään „sisäpolitiikan” todellisia tehtäviä. Ja niinpä siis tavallisella ministerin kiertokirjeellä perustetaan uusi „kihlakunnan keskushallinto”... niin, niin, tämä ei ole mikään painovirhe: „kihlakunnan keskushallinto elintarvikeasiain alalla”, jonka koko tarkoituksena on estää epäluotettavat henkilöt esiintymästä, epäluotettavat ajatukset ja epäviisaat teot elintarvikeasiain alalla. Esimerkiksi ministerin mielestä on epäviisasta laatia ja hän kieltää laatimasta avuntarpeessa olevien luetteloja „ennen-aikaisesti” (s.o. aikaisemmin kuin aivan viljan jakamisen edellä): se synnyttäisi väestössä „liiallisia toiveita”! „Kihlakunnan keskushallinto elintarvikeasiain alalla” keskitetään *yhden henkilön* käsiin ja ministeriö suosittelee tällöin siihen *kihlakunnan aatelismarsalkkaa*. Ja todellakin: hän on niin läheisessä yhteydessä kuvernööriin, hän täyttää niin paljon poliisitehtäviä, että varmasti ymmärtää elintarvikepolitiikan oikean hengen. Sitä paitsi hän on paikkakunnalla suuri maanomistaja, joka nauttii kaikkien tilanherrojen luottamusta. Sellainen henkilö toki varmasti ymmärtää paremmin kuin kukaan muu ministerin syvämielisen ajatuksen siitä, miten „demoralisoiva” vaikutus avustuksilla on silloin, kun niitä annetaan henkilöille, jotka „voivat tulla toimeen” ilman niitäkin. Mitä tulee kuvernöörin valtuuksiin, niin ministeri muistuttaa niistä heti alussa ja toistaa moneen kertaan, että kuvernööri vastaa kaikesta, että kaikkien täytyy totella kuvernööriä, että kuvernöörin täytyy osata ryhtyä „erikoisiin” toimenpiteisiin j.n.e. Kun kuvernööri on tähänkin saakka ollut Venäjän provinssissa oikea satraappi, jonka armosta on riippunut jokaisen laitoksen ja vieläpä jokaisen henkilönkin olemassaolo „hänen huostaansa uskotussa” läänissä, niin nyt siinä suhteessa

muodostuu oikea „sotatilanne”. Tavattomasti kiristetty ankaruus — nälänhädässä olevien auttamisesta! Se on aito venäläiseen malliin!

Mutta ankaruuden kiristäminen, valvonnan lisääminen, kaikki se vaatii lisämenoja virkamieskoneistoon. Eikä ministeri ole unohtanut sitä: herroille kihlakuntien aatelismarsalkoille tai muille „kihlakunnan keskushallintoa elintarvikeasiain alalla” hoitaville henkilöille tullaan myöntämään heidän menojensa korvaamiseksi „erikoinen summa”, „jonka suuruudesta”, jatkaa kiertokirje omaan „erikoiseen” tyyliinsä, „teidän ylhäisyytenne kääntyköön puoleeni vastaavin esityksin” Sitten kihlakuntaneuvostojen „asiainhoitomenoihin” — 1.000 ruplaa kertamäärärahana kullekin kihlakuntaneuvostolle, ja lääninhallintojen kansliarahoiksi 1.000—1.500 ruplaa kullekin lääninhallinnolle. Kanslioissa tulee eniten työtä, koko työ tulee olemaan kansliatouhua — kuinka siis voitaisiin olla pitämättä huolta kansliavaroista? Ennen kaikkea kanslioille, ja mitä jää yli, se annettakoon nälänhädässä oleville.

Hra Sipjagin osoittaa hämmästyttävää tarmoa ja kekseliäisyyttä etsiessään keinoja nälkäänäkeville annettavien avustusten *supistamiseksi*. Hän vaatii ennen kaikkea, että kuvernöörien on harkittava, mitkä kihlakunnat ovat „epäsuotuisessa asemassa sadon kannalta” (tämän kysymyksen ratkaisee lopullisesti itse ministeriö: ei edes kuvernööreihin voida luottaa siinä suhteessa, että he voisivat välttää „liiallisuutta”). Ja sitten annetaan ohjeita siitä, milloin kihlakuntaa *ei pidä* katsoa epäsuotuisessa asemassa olevaksi: 1) kun kärsimään on joutunut vähemmän kuin kolmasosa kunnista; 2) kun leivänpuute on tavallista ja joka vuosi ostetaan lisää leipää ansiotöiden avulla; 3) kun paikallisia varoja ei riitä avustuksen antamiseen. Tässäkin näemme jo pienen esimerkin elintarvikekysymyksen ratkaisemisesta virkamiesmäisesti: sama mittapuu kaikkia varten! Kuinka suuri on väkiluku tuossa yhdessä kolmasosassa kunnista, kuinka kovasti ne ovat joutuneet kärsimään, eivätkö tavalliset „ansiotulot” ole vähentyneet kovimman teollisuuspulan vuotena, — kaikki nämä ovat turhia kysymyksiä ministeriön tiukkojen „käskyjen” jälkeen! Mutta kaikki tämä on vasta kukkia, marjat ovat vielä edessä. Koko juttu on siinä, ketä on pidettävä avuntarpeessa olevana ja miten paljon avustusta on annettava. Hra Sipjagin suositt-

telee seuraavanlaisia „likimääräistä laskutapaa”, joka „ani harvoin osoittautuu vähänkään tuntuvasti liioittelevaksi” (meillä pelätään kaikkein eniten liiallisuutta; pelätään liioiteltuja toiveita, pelätään liiallista avustusta! Sekä nälkä että työttömyys — kaikki se on pelkkää „liioittelua”: sellainen on ihan selvästi ministerin kaikkien järkeilyjen ajatus). Ensiksi, koepuinnin avulla määritellään „keskimääräinen viljasato desjatiinalta kussakin kylässä” ja sitten koko kylvömäärä jokaisella isännällä erikseen. Miksei määritellä myöskin sadon suuruutta eri varakkuusluokan isännillä? Talonpoikaisköyhälistöllä on sato huonompi ja „keskimääräisen” sadon määrittely onkin epäedullista juuri apua tarvitseville. Toiseksi, tarvitsevaksi ei katsota sitä, jolla on vähintään 48 puutaa viljaa vuodeksi perhettä kohti (laskien kolmelle aikuiselle 12 puutaa kullekin ja kahdelle lapselle 6 puutaa kummallekin). Se on kaikkein itarimman kulakin laskelmointia: tavallisena vuotena köyhimmätkin talonpojat käyttävät viljaa ei 48 puutaa, vaan 80 puutaa vuodessa 6—5 hengen perhettä kohti, kuten talonpoikaistaloutta koskevista kuvauksista tiedetään; keskitalonpoika sen sijaan käyttää tavallisena vuonna 110 puutaa viljaa 5-henkistä perhettä kohti. Tsaarihallitus pienentää siis *puolella* sitä viljamäärää, mikä todellisuudessa tarvitaan elintarpeiksi. Kolmanneksi, „tätä määrää” (s.o. 48 puutaa perhettä kohti), sanotaan kiertokirjeessä, „pienennetään puolella, sillä työläisaines tekee noin 50% väestöstä”. Hallitus pitää järkähtämättä kiinni säännöstään, että työläisväestön ei pidä saada hätäavustusta, sillä sehän voi muka tienatakin. Mutta ministerihän jo kerran määräsi, ettei niitä kih'akuntia, joissa on tavallisia ansioitöitä, pidä katsoa epäsuotuisessa asemassa oleviksi. Minkä vuoksi työläisväestö sitten *toistamiseen* poistetaan avustuksen saannista? Kaikkihan tietävät, ettei tänä vuonna ole mitään erikoisansioita ja että kaikki tavallisetkin ansiotulot ovat vähentyneet pulan vuoksi. Onhan hallitus itse lähetyt kaupungeista maaseudulle kymmeniä tuhansia työttömiä työläisiä! Onhan aikaisempien nälkäaikojen kokemus todistanut, että työläisväestön syrjäyttäminen johtaa vain siihen, että riittämätön viljalaina jakaantuu lasten ja aikuisten kesken! Ei, kyllä sananparsii: „yhdestä juhdasta ei kahta nahkaa kiskota” olisi vielä liian imarteleva lausunto sisäasiain ministeriölle, joka kahteen otteeseen poistaa

hätäapua tarvitsevien joukosta kaikki työkykyiset! Neljänneksi, tämänkin kaksinkertaisesti pienennetyn jo niinkin aivan riittämättömän avustuksen määrää *pienennetään* vielä $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{5}$ — $\frac{1}{10}$ „sen mukaan kuinka paljon likipitäen on sellaisia vauraita isäntiä, joilla on varastoja menneeltä vuodelta tahi jonkinlaista aineellista varallisuutta”!! Tämä on jo kolmas nahka saman juhnan selästä! Mitä „varallisuutta” tahi „varastoja” voi olla talonpojalla, jonka saama sato on 48 puutaa viljaa perhettä kohti? Kaikki muut ansiotulot on jo laskettu kahteen kertaan, ja sitä paitsi pelkällä leivällä ei tule toimeen edes venäläinenkään talonpoika kaikesta siitä kurjuudesta huolimatta, johon hallituksen politiikka, pääoman ja tilanherrojen harjoittama sorto ovat hänet saattaneet. Leivän lisäksi tarvitaan varoja myöskin polttoaineisiin, talon korjaamiseen, vaatteisiin ja muuhun ruokaan. Tavallisena vuonna köyhimmätkin talonpojat, kuten talonpoikaistaloudesta laadittujen tieteellisten kuvausten nojalla tiedetään, käyttävät *enemmän kuin puolet* tulostaan muihin tarpeisiin kuin leipään. Kun kaikki tämä otetaan huomioon, niin osoittautuu, että ministeri arvioi avuntarpeen *neljä tai viisi kertaa pienemmäksi* kuin on todellinen tarve. Se ei ole taistelua nälänhätää vastaan, vaan taistelua niitä vastaan, jotka todella haluavat auttaa nälänhätään joutuneita.

Ja kiertokirje päättyy suoranaiseen sotaretkeen yksityisiä hyväntekijöitä vastaan. Useissa tapauksissa on osoittautunut, jylisee hra Sipjagin, että eräät hyväntekijät yrittävät lietsoa väestössä „tyytymättömyyttä nykyiseen järjestelmään ja aivan perusteetonta vaateliaisuutta hallitusta kohtaan”, harjoittavat „hallitusvastaista agitaatiota” y.m.s. Nämä ovat itse asiassa aivan *valheellisia* syytöksiä. On tunnettua, että vuonna 1891 levitettiin „talonpoikain suosijain”⁷³ julistuksia, joissa osoitettiin kansalle aivan oikein, kuka on sen todellinen vihollinen; luultavasti on ollut muitakin yrityksiä harjoittaa agitaatiota nälänhädän pohjalla! Mutta ei ole ollut yhtään sellaista tapausta, että vallankumoukselliset olisivat harjoittaneet agitaatiota hyväntekeväisyyden varjolla. Hyväntekijäin suuri joukko — se on epäilemätön tosiasia — on ollut *vain* hyväntekijöitä, ja kun hra Sipjagin viittaa siihen, että monet heistä ovat „henkilöitä, joiden poliittinen menneisyys ei ole nuhteeton”, niin kenelläpä meistä nykyään on „nuhteeton menneisyys”?

Vieläpä „korkea-arvoisetkin henkilöt” ovat nuoruudessaan hyvin usein maksaneet veroa yleisdemokraattiselle liikkeelle! Emme tietenkään halua sanoa, että agitaatio hallitusta vastaan nälänhädän pohjalla olisi sallimatonta tahi edes epäsuotavaa. Päinvastoin, agitaatio on välttämätöntä aina ja nälänhädän aikana varsinkin. Me vain haluamme sanoa, että hra Sipjagin *keksii perätiömiä juttuja* yrittäessään esittää kammonsä ja pelkonsä olevan muka kokemuksen tulosta. Haluamme sanoa, että hra Sipjagin sanat vain osoittavat todeksi erään vanhan totuuden: poliisihallitus pelkää sitä, ettei vähänkään riippumaton ja rehellinen intelligenssi vain joutuisi mitenkään kosketuksiin kansan kanssa, se pelkää jokaista suoraan kansalle tarkoitettua totuudenmukaista ja rohkeaa sanaa, se epäilee, ja täydellä syyllä epäilee, että jo pelkkä huolenpito todellisesta (eikä luulotellusta) puutteen tyydyttämisestä on samaa kuin agitaatio hallitusta vastaan, sillä kansa näkee, että yksityiset hyväntekijät haluavat vilpittömästi auttaa sitä; mutta tsaarin virkamiehet estävät tämän avun antamista, vähentelevät avustusta, pienentelevät tarpeen suuruutta, vaikeuttavat ruokaloiden järjestämistä j.n.e. Nyt uusi kiertokirje vaatii suorastaan „alistamaan viranomaisten valvontaan” kaikki lahjoitukset ja lahjoituskehoitukset, kaikki ruokaloiden järjestämiset; se vaatii, että kaikkien paikkakunnalle saapuvien pitää „esittäytyä” kuvernöörille, valita itselleen apulaiset vain kuvernöörin luvalla, tehdä hänelle myöskin selkoa toiminnastaan!! Kuka haluaa auttaa, alistukoon poliisivirkamiesten alaiseksi ja poliisijärjestelmään, jolla avunantoa kaikella tavalla vähennellään ja julkeasti pienennellään avustuksia! Kuka ei halua alistua tähän halpamaisuuteen, älköön rohjetko auttaa: siinä juuri on hallituksen politiikan koko olemus. Hra Sipjagin huutaa, että nälänhätää „käyttävät halukkaasti rikollisiin tarkoituksiinsa poliittisesti epäluotettavat henkilöt muka lähimmäisensä auttamisen varjolla”, ja hänen jäljestään koko taantumuksellinen lehdistö toitottaa tätä samaa huutoa (esim. „Moskovskije Vedomosti”). Mikä kauhistus! Että kansan hätää käytetään „politiikkaan”! Päinvastoin, todellisuudessa kauheata on se, että Venäjällä kaikinainen toiminta, vieläpä kaikkein kauimpana politiikasta oleva filantrooppinenkin (hyväntekeväisyys-) toiminta johtaa riippumattomat henkilöt kiertämättä

yhteentörmäykseen poliisimielivallan ja „ehkäisemis”-, „kieltämis”-, „rajoittamis”- y.m.s., y.m.s. toimenpiteiden kanssa. Kauheata on se, että hallitus peittelee Juudas-pyrkimyksiään korkean politiikan tarkoituksella — pyrkimyksiään riistää leipäpala nälkäänäkevältä, pienentää viisinkertaisesti avustusten määrää, kieltää kaikilta muilta paitsi poliisivirkailijoilta pääsy nälkään kuolevien luo! Ja me toistamme vielä kerran „Iskran” heittämän kutsun: aloitettakoon paljastuskamppailu poliisihallituksen elintarvikekamppailua vastaan, paljastettakoon sensuroimattomassa vapaassa lehdistössä kaikki paikallisten satraappien ruokottomuudet, koko tuo voitonhimoinen taktiikka, jonka tarkoituksena on avustusten pienentäminen, koko tuo avunannon mitättömyys ja riittämättömyys, halpamaiset yritykset pienennellä nälänhädän suuruutta ja häpeällinen taistelu niitä vastaan, jotka haluavat auttaa nälänhädässä olevia! Kehoitamme kaikkia niitä, joilla on edes pisara vilpitöntä myötätuntoa hätään joutunutta kansaa kohtaan, pitämään huolta siitä, että kansalle tehtäisiin tunnetuksi ministerin kiertokirjeen todellinen tarkoitus ja merkitys. Sillä se, että *tuollaiset* kiertokirjeet eivät herätä heti paikalla yleistä suuttumusta, voidaan selittää vain kansan äärimmäisellä pimeydellä. Ja ottakoot tietoiset työläiset, jotka ovat lähinnä sekä talonpoikaista että kehittymättömiä kaupunkilaisjoukkoja, tehtäväkseen aloittaa hallituksen paljastaminen!

„Iskra” № 9,
lokakuu 1901

Julkaistaan „Iskra” lehden
tekstin mukaan

VASTAUS PIETARIN KOMITEALLE

„Rabotshaja Myslin” 12. numerossa Pietarin komitea (Taisteluliitto) julkaisi vastaväitteen „Iskran” 1. numerossa olleeseen kirjoitukseen ulkomaisen „Venäläisten sosialidemokraattien liiton” kahtiajakaantumisesta. Valitettavasti tässä vastaväitteessä *kierretään* visusti itse kiistanalaisen kysymyksen olemus: tällaista menetelmää käyttäen polemiikissa ei saada milloinkaan selvitetyksi asiaa. Me väitimme ja väitämme edelleen, että ulkomaisessa „Venäläisten sosialidemokraattien liitossa” on tapahtunut nimenomaan *kahtiajakaantuminen*, että „Liitto” *hajosi* kahtia sen jälkeen, kun edustajakokouksessa v. 1900 siitä poistui tuntuva jäsenvähemmistö ja siinä luvussa myöskin „Työn vapautus” ryhmä, joka oli perustanut „Liiton” ja oli aikaisemmin toiminut sen kaikkien julkaisujen toimittajana. Jakaantumisen jälkeen kumpikaan osa ei voi pitää sitä paikkaa, mikä vanhalla „Liitolla” kokonaisena oli. Pietarin komitea *ei yritä* kumota tätä mielipidettä puhuen (syystä, jota emme tiedä) yksistään Plehanovista eikä „Sotsial-demokrat” järjestöstä ja antaen lukijan vain välillisesti ymmärtää, että Pietarin Taisteluliitto nähtävästi kieltää *kahtiajaon tapahtuneen* ja pitää entisen „Liiton” toista osaa edelleenkin kokonaisuutena.

Minkä takia ryhtyä polemisoimaan, ellei ole halua ottaa selville vastapuolen mielipiteen olemusta ja sanoa suoraan omaa mielipidettään?

Edelleen. Me väitimme ja väitämme, että perussyynä (ei aiheena, vaan syynä) kahtiajakaantumiseen oli periaatteellinen erimielisyys, nimittäin: mielipide-eroavaisuudet

vallankumouksellisen ja opportunistisen sosialidemokratian välillä. Jo yksistään tämän vuoksi, sivumennen sanoen, ei sitä, mitä ulkomaisessa „Venäläisten sosialidemokraattien liitossa” on tapahtunut, voida pitää minään muuna kuin vanhan „Liiton” kahtiajakaantumisena. Herää kysymys, miten Pietarin komitea suhtautuu tähän kysymykseen? Rohkeneeko se kieltää, että entisen „Liiton” kummankin osan välillä on olemassa syvä periaatteellinen ristiiriita? Sitä ei tiedetä, sillä Pietarin komitea on osannut kirjoittaa „vastaväitteensä” sanomatta *halaistua sanaakaan* tästä peruskysymyksestä. Ja siksi me kysymme vielä kerran pietarilaisilta tovereilta, eikä yksinomaan pietarilaisilta: eiköhän sellainen polemiikki, jossa kierretään asian olemusta, uhkaa muuttua mitä epämiellyttävimmäksi torailuksi? Kannattaako yleensä aloittaa polemiikkia, ellei ole halua tahi ellei katsota ajankohtaiseksi käsitellä kysymystä asian olemuksen kannalta ja lausua omaa mielipidettänsä täysin selvästi ja ilman mitään epämääräisyyksiä?

„Iskra” № 9,
lokakuu 1901

Julkaistaan „Iskra” lehden
tekstin mukaan

ULKOMAISET ASIAT

„Iskra” järjestön ulkomainen osasto on yhtynyt ulkomaisen vallankumouksellisen järjestön „Sotsial-demokratian” kanssa samaksi järjestöksi: „Venäjän vallankumouksellisen sosialidemokratian ulkomaiseksi liigaksi”⁷⁴. Uusi järjestö, kuten sen antamasta julkilausumasta näkyy, aikoo ryhtyä julkaisemaan useita propaganda- ja agitaatioluontoisia kirjasia. Liiga on „Iskran” ulkomainen edustaja. „Työn vapautus” ryhmän johtama vallankumouksellisten sosialidemokraattien ulkomainen järjestö on näin ollen lopullisesti yhtynyt lehtemme ympärille ryhmittyvän järjestön kanssa. „Työn vapautus” ryhmä osallistuu edelleen, kuten ennenkin, mitä läheisimmin toimitustyöhön julkaisujemme hoitamisessa.

Ulkomailla olevien venäläisten vallankumouksellisten sosialidemokraattisten järjestöjen yhtyminen tapahtui sen jälkeen, kun oli epäonnistunut näiden järjestöjen yritys yhtyä „Venäläisten sosialidemokraattien ulkomaisen liiton” kanssa (joka julkaisee „Rabotsheje Deloa”). Alkukesästä pidetty kaikkien kolmen järjestön edustajain konferenssi laati niiden välisen sopimusluonnoksen. Sopimuksen perustaksi otettiin useita periaatteellisia päätöslausemia, jotka sisälsivät „Liiton” täydellisen kieltäytymisen liehittelystä ekonomismmin ja bernsteiniläisyyden edessä sekä vallankumouksellisen sosialidemokratian periaatteiden tunnustamisen. Voitiin toivoa, että yhtyminen tapahtuu, sillä tähän saakka on vain „Liiton” ja sen äänenkannattajan — „Rabotsheje Delon” — periaatteellinen horjunta ollut lähentymisen esteenä. Tämä toive ei täyttynyt: äskettäin

ilmestynyt „Rabotsheje Delon” 10. numero sisälsi sellaisia toimituskirjoituksia, jotka on suunnattu suoraan niitä päätöslausemia vastaan, jotka konferenssissa laadittiin „Liiton” edustajain osanotolla. „Liitto” on nähtävästi taas-kin kääntänyt kelkkansa liikkeemme oikeistosiiven puoleen. Todellakin, kaikkien kolmen järjestön edustajakokouksessa „Liitto” teki mainittuihin päätöslausemiin sellaisia „korjauksia”, jotka osoittivat selvästi, että se palaa entisiin erehdyksiinsä. Muiden järjestöjen täytyi poistua edustajakokouksesta, minkä ne tekivätkin. „Liittoon” kuuluville tovereillemme ei nähtävästi ole vielääkään tullut riittävän selväksi, kuinka vaarallinen on heidän järjestönsä ottama väliasema vallankumouksellisen sosialismin ja liberaalien hyväksi pelaavan opportunistin välillä. Toivomme, että aika ja katkera kokemus saavat heidät vakuuttuneiksi taktiikkansa virheellisyydestä. Kaikkialla puolueessa ilmenevä pyrkimys tehdä työtä liikkeemme kehittämiseksi ei ainoastaan laajemmaksi, vaan myöskin sen kohottamiseksi laadullisesti, on meille parhaana takeena siitä, että niin toivottu kaikkien voimiemme yhtyminen tapahtuu sen vallankumouksellisen sosialidemokratian lipun alla, jota lehtemme palvelee.

„Iskra” № 9,
lokakuu 1901

Julkaistaan „Iskra” lehden
tekstin mukaan

PAKKOTYÖOHJESÄÄNNÖT JA PAKKOTYÖTUOMIO

Vielä yhdet „väliaikaiset ohjesäännöt”!

Tällä kertaa ei vain ole kysymys tottelemattomuuteen syyllistyneistä ylioppilaista, vaan talonpojista, jotka ovat syyllisiä siihen, että näkevät nälkää.

Syyskuun 15 pnä hänen majesteettinsa vahvisti ja hetien jälkeen julkaistiin „Väliaikaiset ohjesäännöt kadosta kärsimään joutuneiden seutujen väestön osallistumisesta töihin, joita suoritetaan kulkulaitoksen sekä maanviljelyksen ja valtion omaisuuksien hallintojen määräyksestä”. Tutustuttuaan näihin ohjesääntöihin (ei tietenkään sanomalehtien mukaan, vaan omasta kokemuksestaan) venäläinen maamies saa uudemman kerran vahvistuksen sille totuudelle, minkä vuosisatoja jatkunut tilanherrojen ja virkamiesten orjuudessa oleminen on häneen juurruttanut: kun esivalta julistaa juhlallisesti, että maamiehelle „suodaan oikeus osallistua” johonkin suureen tai pieneen yritykseen, tilanherrojen maan lunastamiseen tai yleisiin töihin nälänhädän vuoksi,— niin silloin saat odottaa jotain uutta egyptiläistä vitsausta.

Todellakin, syyskuun 15 päivänä annetut väliaikaiset ohjesäännöt vaikuttavat koko sisältönsä puolesta uudelta rangaistuslailta, lisäsäädöksiltä rangaistuskareen. Ennen kaikkea itse töiden järjestäminen ja suoritus on ympäröity sellaisella ehdottomalla „varovaisuudella” ja virastokankeudella, aivan kuin kysymys olisi joidenkin kapinallisten tai pakkotyöhön karkoitettujen käsittelystä eikä nälänhädässä olevista. Luulisi töiden järjestämisen olevan mitä

yksinkertaisinta: zemstvo- ynnä muut laitokset saavat varoja ja palkkaavat työläisiä rakentamaan maanteitä, puhdistamaan metsiä j.n.e. Juuri niin tuollaiset työt tavallisesti tehdäänkin. Mutta nyt säädetään erikoisjärjestys: maapiiripäällikkö osoittaa työt, kuvernööri laatii lausuntonsa, joka menee Pietariin erikoiseen „elintarvikeasiain neuvottelukuntaan”, johon kuuluu eri ministeriöiden edustajia sisäasiain apulaisministerin toimiessa sen puheenjohtajana. Sitä paitsi yleinen johto on annettu ministerille, joka voi määrätä erikoisvaltuutettujakin. Pietarin neuvottelu tulee määräämään jopa työläisille maksettavien palkkojen äärirajatkin — toisin sanoen valvomaan kai, ettei maamiestä „turmeltaisi” liian suurilla palkoilla! Ilmeisesti syyskuun 15 päivän väliaikaisten ohjesääntöjen tarkoituksena on *vaikeuttaa* yleisten töiden laajaa käyttöä samoin kuin Sipjaginin elokuun 17 päivänä lähettämä kiertokirje *vaikeutti* avustuksen antamista nälänhädässä oleville.

Mutta vielä paljon tärkeämpiä ja paljon vahingollisempia ovat erikoiset päätökset siitä, missä järjestyksessä talonpoikia työhön palkataan.

Jos työt suoritetaan „heidän vakinaisen asuinseutunsa ulkopuolella” (kuten on luonnollisesti oleva valtaosassa tapauksia), niin työläiset muodostavat erikoisia artteleita *maapiiripäällikön valvonnan alaisina* ja maapiiripäällikkö vahvistaa arttelille myöskin vanhimman valvomaan järjestystä. Nälkäänäkevilla talonpojilla ei ole lupaa valita itse esimiestä, kuten työläiset tavallisesti tekevät. Heidät pannaan ruoskalla varustetun „maapiiripäällikön” määräysvallan alaisiksi! Arttelin jäsenistä tehdään erikoinen nimiluettelo, joka *korvaa* heille lain säätämät *asumisluvat*... Erillisten passien asemesta tulee siis olemaan artteliluettelot. Mitä varten tämä tällainen muutos on tehty? Sitä varten, että *saataisiin* maamies *ahtaammalle*, koska erillisellä passilla hän voisi uudella paikkakunnalla järjestäytyä työhön vapaammin, niinkuin hänelle olisi mukavampaa, ja hän pääsisi helpommin pois työstä, jos syntyy tyytymättömyyttä.

Edelleen. „Huolenpito asiaankuuluvan järjestyksen noudattamisesta matkalla ja perilletuotujen työläisryhmien luovuttaminen työnjohtajille uskotaan sisäasiain ministeriön erikoisesti komentamille virkamiehille”. Vapaille työläisille annetaan etumaksua matkarahoiksi, maaorjia

„toimitetaan perille” „ryhmittäin” luettelon mukaan ja heidät „luovutetaan” erikoisille virkamiehille. Eivätköhän talonpojat liene oikeassa, kun he pitävät „yleisiä” ja kruunun töitä uutena maaorjuutena?

Ja todellakin, syyskuun 15 päivän laki lähentää nälänhädässä olevia talonpoikia maaorjiin muutenkin eikä vain siinä suhteessa, että se riistää heiltä liikkumisvapauden. Laki antaa virkamiehille oikeuden *pidättää osan työpalkasta* työläisten perheille lähetettäväksi, jos „läänin esivalta niillä paikkakunnilla, minne perheet ovat jääneet”, katsoo sen tarpeelliseksi. Ansaituista rahoista aletaan määrällä ilman työläisten omaa suostumusta! Maamies on tyhmä: ei hän osaa itse huolehtia perheestään. Esivalta tekee kaiken sen paljon paremmin: kukapa tosiaan ei olisi kuulut, kuinka hyvin se piti huolta maamiesten perheistä ruotuväen asutuksissa?

Asiassa on vain se vika, että maamiehet eivät enää taida-kaan olla niin kuuliaisista kuin ennen ruotuväkiasutusten aikoina. Hehän voivat vielä vaatia, että heille annettaisiin tavalliset passit, ettei ansaittuja rahoja saa pidättää ilman heidän suostumustaan, niinhän? Siltä varalta on lisättävä ankaruutta, ja laki säättää erikoisessa pykälässä, että „asiaankuuluvan järjestyksen valvonta työläisten keskuudessa työmailla annetaan sisäasiain ministerin määräyksestä paikallisten maapiiripäällikköjen, erillisen santarmikunnan upseerien, poliisivirkamiesten tahi sitä varten erikoisesti nimitettyjen henkilöiden tehtäväksi”. Hallitus nähtävästi pitää nälänhädässä olevia talonpoikia jo *etukäteen* „kapinoitsijoina”, koska se määrää heidät erikoisen ankaraan valvontaan sen yleisen poliisivalvonnan lisäksi, jota koko Venäjän poliisilaitos harjoittaa kaikkiin venäläisiin työläisiin nähden. On jo *etukäteen* päätetty ottaa maamies lujiin kouriin siitä syystä, että hän rohkenee „liioitella” nälänhätää ja osoittaa „aivan perusteetonta vaateliaisuutta hallitusta kohtaan” (kuten Sipjagin sanoi kiertokirjeessään).

Ja ettei tarvitsisi vaivata itseään oikeudenkäynnillä, jos työläisten taholta ilmenee jonkinlaista tyytymättömyyttä, niin väliaikaiset ohjesäännöt antavat virkamiehille oikeuden panna työläisiä arestiin *ilman erikoista oikeuskäsittelyä kolmeen päivään asti* hiljaisuuden rikkomisesta, huolimattomuudesta työnteossa, määräysten laiminlyömisestä!! Vapaa

työmies on haastettava rauhantuomarin luo, jonka edessä hän voi puolustautua ja valittaa päätöksistä,— mutta nälänhädässä oleva maamies voidaan panna putkaan ilman mitään oikeudenkäyntiä! Vapaalle työmiehelle voidaan, ellei hän halua tehdä työtä, antaa vain lopputili, mutta nälänhädässä olevaan maamieheen nähden uusi laki määrää, että „itsepintaisesta töiden kiertämisestä” hänet on lähetettävä *etappitietä kotipaikkakunnalle*, yhdessä varkaiden ja rosvojen kanssa!

Uudet väliaikaiset ohjesäännöt ovat oikeita pakkotyöohjesääntöjä nälänhädässä oleville, ohjesääntöjä heidän antamisestaan töihin ja oikeuksien riistämisestä heiltä siitä syystä, että he ovat rohjenneet vaivata esivaltaa avunpyynnöillä. Hallitus ei ole rajoittunut siihen, että se otti zemstvoilta pois elintarvikeasiain hoitamisen, että se on kieltänyt yksityisiä henkilöitä järjestämästä ruokaloita ilman poliisin lupaa, käskenyt pienentämään viisinkertaisesti avuntarpeen todellisia mittasuhteita,— se julistaa vielä talonpojat vajaa-oikeudellisiksi ja käänsä rankaisemaan heitä ilman oikeudenkäyntiä. Ainaisesti nälkäisen elämän ja ylivoimaisen raatamisen alituiseen pakkotyöelämään on nyt liittynyt uhka joutua kruunun pakkotöihin.

Sellaisia ovat hallituksen toimenpiteet talonpoikien suhteen. Mitä työläisiin tulee, niin heihin kohdistettua ajojahtia kuvaa parhaiten lehtemme edellisessä numerossa julkaistu „Syytekirje:mä” Obuhovin tehtaalla toukokuussa sattuneiden levottomuuksien johdosta. Itse tapahtumasta „Iskra” on jo kirjoittanut kesä- ja heinäkuun numeroissa. Legaalinen lehdistömme on ollut vaiti oikeusjutusta muistaen nähtävästi, miten jopa luotettava „Novoje Vremjakin” joutui „kärsimään”, kun se yritti kirjoittaa näistä aiheista. Lehtiin pääsi vain pari riviä siitä, että oikeuskäsittely oli syyskuun lopulla, ja sitten eräässä eteläisessä sanomalehdessä ilmoitettiin sattumalta tuomio: kahdelle *pakkotyötä*, kahdeksan katsottiin syyttömiksi, muille vankilaa ja kuritushuonevankeutta 2:sta vuodesta 3¹/₂ vuoteen saakka.

Näin siis kirjoituksessa „Uusi verilöyly” („Iskra”, № 5)* emme arvostaneet vielä kyllin suureksi Venäjän hallituksen kostonhalua. Me luulimme, että se turvautui sotilaallisiin

* Ks. tämä osa, ss. 14—19. *Toim.*

rankaisutoimiin viimeisenä taistelukeinona, koska pelkäsi kääntyä oikeuden puoleen. Osoittautui, että on osattu käyttää molempia: väkijoukon pieksämisen ja kolmen työläisen murhaamisen jälkeen useita tuhansia käsittäneestä joukosta kaapattiin 37 henkeä ja tuomittiin hirmurangaistuksiin.

Syytekirjelmä antaa jonkinlaisen käsityksen siitä, kuinka heidät kaapattiin ja kuinka tuomittiin. Alkuunpanijain päämiehiksi on pantu An. Iv. Jermakov, Jefr. Step. Dahin ja An. Iv. Gavrilov. Syytekirjelmässä sanotaan, että Jermakovilla oli kotonaan lentolehtisiä (valtion viinakaupassa kauppa-apulaisena palvelevan Mihailovan sanojen mukaan, mutta Mihailovaa *ei kutsuttu oikeuteen* todistajaksi), että hän oli puhunut taistelusta poliittisen vapauden puolesta ja käynyt huhtikuun 22 päivänä Nevskillä ja ottanut mukaansa punaisen lipun. Edelleen korostetaan, että Gavrilovillakin oli ollut ja hänkin oli jakanut lentolehtisiä, joissa kehoitettiin lähtemään mielenosoitukselle huhtikuun 22 päivänä. Syytetty Jakovlevasta sanotaan niin ikään, että hän on osallistunut joihinkin salaisiin väenkokouksiin. Näin ollen on siis epäilemätöntä, että prokuraattori on yrittänyt tehdä alkuunpanijoita juuri sellaisista henkilöistä, joita etsivä poliisi epäilee poliittisiksi toimihenkilöiksi. Jutun poliittinen luonne näkyy siitäkkin, että väkijoukko oli huutanut: „me tarvitsemme vapautta!” ja että tapahtumat olivat yhteydessä toukokuun ensimmäiseen päivään. Sulkumerkeissä sanottakoon, että 26 henkilön erottaminen „rokuloimisesta” toukokuun ensimmäisenä päivänä juuri sytyttikin koko palon, mutta prokuraattori ei tietenkään sanonut halaistua sanaa tuollaisen erottamisen *laittomuudesta!*

Selvä juttu. Oikeutta varten kaapattiin ne, joita epäiltiin poliittisiksi vihollisiksi. Etsivä poliisi antoi luettelot. Ja poliisit tietysti „todistivat”, että nämä henkilöt olivat väkijoukossa, heittelivät kiviä ja toimivat näkyvämmiin muiden joukossa.

Oikeuden avulla peitettiin toinen poliittinen kostoteko (verilöylyn jälkeen). Ja peitettiin katalasti: politiikasta mainittiin syyllisyyden raskauttamiseksi, mutta koko tapahtuman poliittista taustaa ei annettu selittää. Tuomittiin kuin kriminaalirikollisia Rikoslakikokoelman 263. pykälän mukaan, s.o. ilmeisestä „kapinasta hallituksen asettamia viranomaisia vastaan”, ja lisäksi vielä aseistettujen (?)

henkilöiden järjestämästä kapinasta. Syytös oli *tekemällä tehty*: poliisi käski tuomareita käsittelemään vain yhden puolen asiasta.

Mainitsemme, että Rikoslakikokoelman 263—265 pykälien mukaan voidaan passittaa pakkotyöhön *mistä* mielenosoituksesta *tahansa*: se on „ilmeinen kapina tarkoituksella ehkäistä hallituksen antamien määräysten ja toimenpiteiden täytäntöönpano”, vaikka „kapinalliset” eivät olisikaan aseistettuja eivätkä tekisikään mitään ilmeisiä väkivallantekoja! Venäläiset lait ovat auliita antamaan pakkotyötä! Ja meidän on aika pitää huolta siitä, että itsensä syytettyjen toimesta jokaisesta tuollaisesta oikeusjutusta *tehtäisiin* poliittinen juttu, ettei hallitus uskaltaisi peitellä poliittista kostoaan kriminaali-ilveilyllä!

Entä miten suuri „edistys” onkaan tapahtunut itse oikeudenkäynnissä esimerkiksi vuoteen 1885 verrattuna! Silloin olivat Morozovin kankureita tuomitsemassa valamiehet, lehdissä julkaistiin täydelliset selostukset, työläisten todistajat paljastivat oikeudessa kaikki tehtailijan hävyttömyydet. Mutta nyt — virkamiesoikeus, jossa säätyjen edustajat ovat tuppisuuna, oikeus istuu suljettujen ovien takana, lehdistön mykkä äänettömyys, väärät todistajat: tehtaan virkailijoita, tehtaan vahtimestareita, poliiseja, jotka itse pieksivät väkeä, ja sotilaita, jotka ampuivat työläisiä. Miten katalaa ilveilyä!

Verratkaa tätä työläisten vainoamisessa vuosina 1885 — 1901 tapahtunutta „edistystä” siihen „edistykseen”, mikä on tapahtunut taistelussa nälänhädässä olevia vastaan vuosina 1891—1901, ja te saatte jonkinlaisen käsityksen siitä, kuinka nopeasti suuttumus kansassa ja yhteiskuntapiireissä kasvaa ja laajenee, miten vimmastuneena hallitus alkaa riehua, „ojentaen” sekä yksityisiä hyväntekijöitä että talonpoikia, peloitellen työläisiä pakkotyötuomioilla. Mutta ei, pakkotyö ei peloita työläisiä, joiden johtajat eivät pelänneet kaatua välittömässä katutaistelussa tsaarin verihurtia vastaan. Surmattujen ja vankiloissa kuoliaaksi kidutettujen sankaritovereitten muisto lisää kymmenkertaisesti uusien taistelijain voimia ja vetää mukaan heidän avukseen tuhansia apulaisia, jotka 18-vuotiaan Marfa Jakovlevan tavoin sanovat avoimesti: „me olemme veljemme puolesta!”. Hallitus aikoo sen lisäksi, että se nujersi verisesti mielenosoittajat poliisi- ja sotaväen voimilla, tuomita heidät vielä kapi-

nasta; — me vastaamme siihen liittämällä tiukasti yhteen kaikki vallankumoukselliset voimat, vetämällä puolellemme kaikki ne, joita tsaarin mielivalta sortaa, ja valmistamalla järjestelmällisesti yleistä kansan kapinaa!

„Iskra“ № 10,
marraskuu 1901

Julkaistaan „Iskra“ lehdessä
tekstin mukaan

**KATSAUS MAAN
SISÄISIIN ASIOIHIN**

Kirjoitettu lokakuussa 1901

*Julkaistu ensi kerran
jouluukuussa 1901
aikakauslehdessä „Zarja” № 2—3
Allekirjoitus: T. H.*

*Julkaistaan „Zarjan”
tekstin mukaan*

I. NÄLANHATA ⁷⁵

Taaskin nälänhätä! Viimeisen vuosikymmenen aikana venäläinen talonpoikaisto ei ole ainoastaan kurjistunut tavattomalla nopeudella, vaan se suoranaisesti menehtyy, eikä luultavasti yksikään sota, miten pitkäaikainen ja sitkeä se lieneekään ollut, ole vienyt näin paljon uhreja. Maamiestä vastaan ovat yhtyneet kaikki nykyajan mahtavimmat voimat: sekä yhä nopeammin kehittyvä maailman-kapitalismi, joka on luonut kilpailun valtamerentakaisen maiden taholta ja varustanut kaikkein nykyaikaisimmilla tuotantomenetelmillä ja työvälineillä maalaisisäntien pienen vähemmistön, joka pystyy kestämaan epätoivoisessa taistelussa olemassaolon puolesta, että sotilasvaltio, joka harjoittaa seikkailupolitiikkaa siirtomaa-alueillaan, Kauko-Idässä ja Keski-Åasiassa, ja joka sälyttää tämän hirveitä rahasummia maksavan politiikan kaikki ylettömät rasitukset työväenjoukkojen hartioille ja sitä paitsi järjestää kansan rahoilla yhä uusia ja uusia poliisijoukkoja „ehkäisemis”- ja „kurissapito”-pattereiksi kansanjoukkojen kasvavaa tyytymättömyyttä ja suuttumusta vastaan.

Sen jälkeen, kun nälänhädästä on meillä tullut tavallinen ilmiö, oli luonnostaan odotettavissa, että hallitus rientää muotoilemaan ja varmistamaan tavallisen politiikkansa elintarvikeasioissa. Kun hallitus tuli vuosina 1891—1892 yllätetyksi ja joutui ensi aluksi aika tavalla hämmingin valtaan, niin nyt sillä on jo runsaasti kokemusta ja se tietää varmasti, mihin suuntaan (ja miten) on kuljettava. „Tällä hetkellä”, kirjoitti „Iskra” heinäkuussa (№ 6), „maan ylle on nousemassa mustana pilvenä kansan hätä, ja hallitus

valmistautuu uudelleen pelaamaan katalaa osaansa sinä sydämettömänä voimana, joka vie leipäpalan nälkäänäkevän väestön suusta, rankaisee jokaisesta esivallan laskelmiin kuulumattomasta „edesottamuksesta”, jonka tarkoituksena on huolehtia nälkäisistä ihmisistä”.

Hallituksen valmistelut olivat hyvin nopeita ja hyvin päättäväisiä. Sen, missä hengessä näitä valmisteluja suoritettiin, osoittivat riittävän selvästi Jelisavetgradin tapahtumat. Ruhtinas Obolenski, Hersonin lääninpäällikkö, julisti heti sodan kaikille, jotka olivat niin uskaliaita, että kirjoittivat ja puhuivat Jelisavetgradin nälänhädästä, kehoittivat yhteiskuntapiirejä auttamaan nälänhädässä olevia, järjestivät yksityisiä seuroja ja kehoittivat yksityisiä henkilöitä järjestämään tätä apua. Zemstvolääkärit kirjoittivat sanomalehdissä, että kihlakunnassa on nälänhätä, että väki sairastaa ja kuolee, että „leipä”, jota se käyttää ravinnokseen, on jotain aivan uskomatonta, jotain sellaista, mitä ei voida edes leiväksi nimittää. Kuvernööri ryhtyy väitteilyyn zemstvolääkärien kanssa, painattaa virallisia oikaisuja. Ken vähänkin tuntee lehdistömme yleisiä olosuhteita, ken vaivautuu muistelemaan sitä tavatonta ajojahtia, jonka alaisiksi sangen maltilliset sanomalehdet ja vielä paljon maltillisemmat kirjoittajat ovat viime aikoina joutuneet,— hän ymmärtää, mitä merkitsi tuo lääninpäällikön „polemiikki” joidenkin zemstvolääkärien kanssa, jotka eivät ole edes valtion palveluksessaakaan! Se oli yksinkertaisesti suun tukkimista, se oli aivan selvä ja kursailematon ilmoitus, ettei hallitus siedä puhuttavan totuutta julki nälänhädästä. Ja mitäpä ilmoituksista! Jos ketä, niin ei ainakaan Venäjän hallitusta voitane moittia siitä, että se rajoittuu ilmoituksiin silloin, kun on mahdollisuus „käyttää valtaa”. Eikä ruhtinas Obolenski vitkastellut vallan käyttämisessä, vaan ilmestyi itse omassa persoonassaan sotanäyttämölle — sotatoimiin nälkäänäkeviä ja niitä vastaan, jotka kuulumatta minkään hallinnon alaisiksi, ovat halunneet antaa *todellista* apua nälänhädässä oleville,— ja *kielsi* eräiltä nälkäalueelle jo saapuneilta yksityishenkilöiltä (muun muassa rva Uspenskalta) *ruokaloiden järjestämisen*. Ruhtinas Obolenski, aivan kuin Julius Caesar muinoin, tuli, näki ja voitti — ja sähkösanomat tiedoittivat viipymättä koko lukevalle Venäjälle tästä voitosta. Ihmetyttää vain eräs seikka: että tämä voitto, tämä julkea haaste kaikille venäläisille, joilla on säilynyt

edes pisara säädyllisyyttä, edes hiukkasen kansalaismiehuullisuutta, ei kohdannut vähäisintäkään vastaiskua niiden henkilöiden taholta, jotka ovat eniten asiasta kiinnostuneita, jos niin voidaan sanoa. Hersonin läänissä ovat hyvin monet epäilemättä tienneet ja tietävät koko sen syvän salaisuuden, minkä vuoksi ollaan vaiti tästä nälänhädästä ja taistelusta nälänhädässä olevien auttamista vastaan, mutta kukaan ei ole julkaissut selostusta tästä opettavaisesta jutusta eikä myöskään siihen kuuluvia asiakirjoja eikä edes yksinkertaisesti kehoitusta protestoimaan tuota hirvittävää ruokaloiden järjestämiskieltoa vastaan. Työläiset järjestävät lakon, kun hallitus panee täytäntöön uhkauksensa: erottaa työstä toukokuun ensimmäisenä päivänä „rokulissa olleet”; intelligentit yhteiskuntapiirit ovat vaiti, kun niiden edustajia kielletään... antamasta apua nälänhädässä oleville.

Aivan kuin innostuneena menestyksestään tässä ensimmäisessä kahakassa noita „kiihoittajia” vastaan, jotka rohkenevat auttaa nälänhädässä olevia, hallitus siirtyi kohta rynnäkköön koko linjalla. Ruhtinas Obolenskin uljas sankariteko kohotetaan johtavaksi periaatteeksi ja laiksi, jolla siitä lähtien säännöstellään kaikkien hallintohenkilöiden suhteet kaikkiin elintarvikekysymyksen kanssa tekemisissä oleviin henkilöihin (sana „tekemisissä oleminen”, „прикосновенный” on oikeastaan kriminaalitermi, joka kuuluu varta vasten rangaistuslakiimme, mutta me olemme jo nähneet ja saamme tuonempana vielä nähdä, että nykyään kielletty nälkäänäkevien avustaminen kuuluu meillä kokonaan rikollisuuden käsitteeseen). Eikä viipynytäkään kauan, kun tällainen laki tuli — tällä kertaa yksinkertaisesti muodossa, „sisäasiain ministerin kiertokirjeenä vuoden 1901 kadosta kärsineiden läänien lääninpäälliköille” (elokuun 17 päivältä 1901, № 20).

Tämä kiertokirje jää luultavasti pitkiksi ajoiksi muistomerkitseksi siitä, millaisiin Herakleen patsaan mittoihin poliisivallan kauhu kasvaakaan peloittavan kansanhädän edessä, nälkäänäkevien ja heitä auttavien „intelligenttien” välisen lähentymisen edessä, samalla kun on lujasti päätetty tukahduttaa kaikki „melu” nälänhädän johdosta ja rajoittaa avunanto ihan mitättömän vähiin. On vain valitettavaa, että tämän kiertokirjeen kohtuuton koko ja se

vaikeatajuinen kansliakieli, jolla se on kirjoitettu, saattavat ehkä haitata mitä laajinta yleisöä tutustumasta siihen.

On tunnettua, että laki kesäkuun 12 päivältä 1900 otti elintarvikeasiat pois zemstvolta ja antoi ne maapiiripäällikköjen ja kihlakuntakokousten hoidettavaksi. Luulisi, ettei tämän luotettavampaa voi ollakaan: valinnallinen aines on syrjäytetty pois, esivallasta vähänkin riippumattomat henkilöt eivät nyt enää tule määräämään asiasta eivätkä siis myöskään pitämään melua. Mutta ruhtinas Obolenskin sotaretken jälkeen kaikki tuo alkoi tuntua vielä vähältä: on ankarammin alistettava koko asia ministeriön ja välittömästi sen määräyksiä täytäntöön panevien virkamiesten valtaan, on poistettava lopullisesti kaikenlaisten liioittelujen mahdollisuus. Siksipä kysymyksen siitä, mitkä kihlakunnat ovat „epäsuotuisessa asemassa sadon suhteen”, tulee tästä lähtien *ratkaisemaan* yksinomaan itse ministeriö *, jonne nälkäänäkeviä vastaan käytävien sotatoimien yleisesikunta nähtävästi majoittuu. Ja herrojen kuvernöörien välityksellä tämä esikunta tulee ohjaamaan niiden henkilöiden (pääasiassa kihlakuntien atelismarsalkkojen) toimintaa, joiden käsiin „kihlakunnan keskushallinto elintarvikeasiain alalla” on keskitetty. Nälkäänäkeviä vastaan suoritettavien sotatoimien alkuunpanijan ruhtinas Obolenskin on täytyntä itsensä matkustaa paikkakunnalle voidakseen ehkäistä, hillitä ja supistaa. Nyt on asia „pantu järjestykseen” eikä „määräysten antamiseksi” tarvita muuta kuin yksinkertainen sähkösanomien vaihto „kihlakunnan keskushallinnon” ja Pietarin keskushallinnon välillä (hyvä, että kansliamenoihin on jo myönnetty tuhat ruplaa kutakin kihlakuntaa kohti). Turgenevin sivistynyt tilanherra ei mennyt itse talliin, vaan rajoittui siihen, että frakkiin ja valkoiisiin hansikkaisiin puetun lakeijansa kautta huomautti puoliääneen: „Feodorin suhteen käsekkää...!” Meilläkin

* Se, miten ministeriö tätä kysymystä ratkaisee, nähdään Permin läänin koskevasta esimerkistä. Kuten viime päivien lehdet tiedoittavat, tätä läänin pidetään vieläkin „suotuisana sadon kannalta”, vaikka kato tässä läänissä (lokakuun 10 p:nä pidetyn läänin ylimääräisen zemstvokokouksen tietojen mukaan) on vielä suurempi kuin vuoden 1898 kato. Viljasato on vain 58 prosenttia keskimääräisestä sadosta, Shadrinskin ja Irbitin kihlakunnissa vain 36 ja 34 prosenttia. Vuonna 1898 hallitus antoi (lukuunottamatta paikallisia varoja) 1½ miljoonaa puutaa viljaa ja yli 1/4 miljoonaa ruplaa rahassa. Mutta nyt ei zemstvolla ole varoja, zemstvon oikeudet on rajoitettu, kato on paljon suurempi kuin vuonna 1898, viljan hinnat alkoivat nousta jo heinäkuun 1 päivästä, talonpojat myyvät jo karjaa, — mutta hallitus vain itsepäntäisesti pitää läänin „suotuisessa tilassa” olevanall

ruvetaan nyt samoin „ilman melua”, hiljaa ja jalosti „antamaan käskyjä” nälkäänäkevän väestön kohtuuttoman ruokahalun hillitsemisestä.

Ja se, että hra Sipjagin on vakuuttunut nälkiintyneen maamiehen ruokahalun kohtuuttomuudesta, näkyy siitä itsepintaisuudesta, jolla kiertokirje ei ainoastaan varoita „liioittelusta”, vaan suorastaan luo yhä uusia ja uusia sääntöjä, jotka sulkevat pois liioittelujen mahdollisuudenkin. Älkää pitäkö kiirettä luetteloiden laatimisella tarvitsevista: se synnyttää väestössä „liiallisia toiveita” — sanoo ministeri suoraan ja määrää, että luettelot on laadittava vasta juuri viljan jakamisen edellä. Edelleen, kiertokirje katsoo turhaksi puhua siitä, milloin kihlakunta *pitää* katsoa epäsuotuiseksi sadon suhteen, mutta sen sijaan määrittelee tarkasti, milloin kihlakuntaa *ei pidä* katsoa epäsuotuiseksi (esimerkiksi silloin, kun kadosta on joutunut kärsimään vähemmän kuin kolmasosa kunnista, kun on olemassa tavallisia ansioitöitä j.n.e.). Loppujen lopuksi, nälänhätäisten avustamisnormeista ministeri antaa sellaisia ohjesääntöjä, jotka osoittavat selvääkin selvemmin, että hallitus haluaa *keinolla millä hyvänsä* pienentää näitä avustuksia mahdottomiin ja selviytyä almupaloilla, jotka eivät missään määrin pelasta väestöä nälkäkuolemalta. Tosiaankin: normina on 48 puutaa viljaa perhettä kohti (laskien keskisadon suuruudesta kyseessäolevassa kylässä); kenellä on vähintään niin paljon, se ei ole avun tarpeessa. Tietämätöntä on, millä tavalla tämä numero on saatu. Se vain tiedetään, että *muina* kuin nälkävuosina kaikkein köyhimmätkin talonpojat käyttävät kaksi kertaa enemmän viljaa (ks. zemstvojen tilastotutkimuksia talonpoikain budjeteista). Aliravitsemus katsotaan siis hra ministerin käskykirjeen mukaan normaalksi ilmiöksi. Mutta, ensinnäkin, tätäkin normia pienennetään puolella, ettei hätäapua menisi työläisväelle, joka muodostaa noin puolet väestöstä, ja toiseksi, *vielä* $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{5}$ — $\frac{1}{10}$ „sen mukaan, kuinka paljon likipitäen on sellaisia vauraita isäntiä, joilla on varastoja menneeltä vuodelta tahi jonkinlaista (juuri näin on sanottu: „tahi jonkinlaista”!!) aineellista varallisuutta”. Tästä voidaan päätellä, miten mitättömän pienellä murtoluvulla tullaankaan ilmaisemaan se väestöltä todella puuttuva osa viljaa, minkä hallitus aikoo sille lainata! Ja aivan kuin ihailen omaa julkeuttaan hra Sipjagin sanoo sen jälkeen, kun hän on esittänyt tämän

uskomattoman avustusten pienentämisyjärjestelmän, että tällainen likimääräinen laskelma „osoittautuu ani harvoin vähänkään tuntuvasti liioitelluksi”. Kommentaareja ei kai tarvita.

Venäjän hallituksen viralliset lausunnot, silloin kun niissä on pelkkien käskyjen lisäksi edes jonkinlaisia yrityksiä selittää näitä käskyjä, sisältävät melkein aina — se on tavallaan laki, ja paljon pysyvämpi laki kuin suurin osa laeistamme — kaksi perusmotiivia tai motiivien kaksi peruslajia. Toisaalta te tapaatte ehdottomasti muutamia yleisiä fraaseja, jotka mahtipontisessa muodossa julistavat esivallan huolehtivaisuutta, sen haluavan ottaa huomioon ajan vaatimukset ja yleisen mielipiteen toivomukset. Puhutaan esimerkiksi „tärkeästä tehtävästä — elintarvikepuutteen ehkäisemisestä maalaisväestön keskuudessa”, „moraalisesta vastuusta paikallisen väestön hyvinvoinnista” j.n.e. On itsestään selvää, etteivät nuo kuluneet fraasit itse asiassa merkitse mitään eivätkä velvoita mihinkään myönteiseen; sen sijaan ne muistuttavat, aivan kuin kaksi vesipisaraa muistuttavat toisiaan, niitä kuolemattoman Juudas Golovlevin kuolemattomia puheita, joissa hän luki lakia nylkemilleen talonpojille. Sulkumerkeissä sanottakoon, että näitä kuluneita fraaseja käyttää aina hyväkseen liberaalinen sensuurinalainen lehdistö (osaksi naiiviudessaan, osaksi „velvollisuutensa vuoksi”) rakennellakseen niistä sen käsityksen, että hallitus on periaatteessa solidaarinen tämän lehdistön omien näkökantojen kanssa.

Mutta jos silmäilette huolellisemmin muita, vähemmän yleisiä eikä niin ilmeisen tyhjänpäiväisiä, hallituksen määräysten motiiveja, niin huomaatte aina konkreettisia selityksiä, joissa *toistetaan täydellisesti* kaikkein taantumuksellisimpien sanomalehtiemme (esim. „Moskovskije Vedomostin”) vakiintuneita perusteluja. Mielestämme olisi hyödyllistä työtä (eikä legaalisillekaan toimihenkilöille vallan mahdotonta) tarkkailla ja todeta kussakin eri tapauksessa tämä hallituksen solidaarisuus „Moskovskije Vedomostin” kanssa. Esim. kiertokirjeessä, jota parhaillaan tarkastelemme, näemme toistettavan mitä inhoittavimpia syytöksiä, jotka ovat kaikkein „villeimpien tilanherrojen” aikaansaattamia,— että tarvitsevien luetteloiden ennenaikainen laatiminen herättää „eräissä vauraissa talonisännissä halua saada taloutensa näyttämään köyhtyneeltä — myy-

mällä varastot ja ylijäämät sekä inventaarit”. Ministeri sanoo, että „edellisten elintarvikekampailujen kokemus on sen todistanut”. Ja siis? Siis ministeri ammentaa poliittista kokemustaan noiden paatuneimpien maaorjuuttaja-tilanherrain opetuksista, maaorjuuttaja-tilanherrain, jotka edellisten nälkävuosien aikana pitivät sellaista melua ja nytkin pitävät melua talonpoikain petoksista ja jotka niin kovin paheksuvat sitä „melua”, mikä on syntynyt nälästä johtuvan lavantautiepidemian johdosta.

Hra Sipjagin on oppinut noilta samoilta maaorjuuttaja-tilanherroilta puhumaan demoralisaatiosta: „on varsin tärkeää”, kirjoittaa hän, „että... paikalliset virastot... edistäisivät myönnettyjen varojen säästämistä ja, mikä tärkeintä (sic!! *), ehkäisisivät sellaiset vahingollisen demoralisovasti vaikuttavat tapaukset, että hallituksen avustusta annetaan perusteettomasti henkilöille, jotka ovat turvattuja”. Ja tätä häikäilemätöntä määräystä — edistää varojen säästämistä — varmistetaan seuraavalla periaatteellisella ohjeella: „...laajalla elintarvikeavustusten jakamisella sellaisille perheille, jotka voivat tulla toimeen ilman niitäkin” (jotka voivat tulla toimeen 24 puudalla viljaa vuodessa perhettä kohti?), „riippumatta kruunun menojen tuottamattomuudesta (!) näissä tapauksissa, on tällaisen järjestelmän vahingollisten seurausten kannalta sekä valtiollisen hyödyn ja tarpeen kannalta tulevaisuudessa yhtä vahingollinen merkitys kuin jos todella tarvitsevia jätettäisiin ilman vastaavaa avustusta”. Liikituksen valtaan joutuneet hallitsijat sanoivat ennen muinoin: „parempi on tunnustaa kymmenen syyllistä syyttömiksi kuin tuomita yksi syytön”. Mutta nyt tsaarin läheisin apulainen julistaa: yhtä vahingollista on antaa avustusta sellaiselle perheelle, joka voi tulla toimeen 24 puudallakin viljaa vuodessa, kuin jättää „todella” tarvitseva ilman avustusta. Mikä vahinko, että tämä avomielisyytensä puolesta erinomainen „näkökanta” „valtion hyödyn ja tarpeen” suhteen on verhottu laajalta yleisöltä mahdottoman pitkään ja ikävään kiertokirjeeseen! On vain yksi toivo: että mahdollisesti sosialidemokraattinen lehdistö ja sosialidemokraattinen suullinen agitaatio tekevät ministerin kiertokirjeen sisällön kansalle lähemmin tunnetuksi.

* — sillä tavalla! *Toim.*

* * *

Mutta erikoisen päättäväisesti kiertokirje „hyökkää” yksityisten hyväntekijäin kimppuun: kaikesta näkyy, että nälänhädässä olevia vastaan sotivat hallintovirkailijat pitävät „vihollisen” tärkeimpänä asemana yksityisiä avustusseuroja, yksityisiä ruokaloita y.m.s. Täyden tunnustuksen ansaitsevalla suorudella hra Sipjagin selittää, minkä vuoksi tämä yksityinen hyväntekeväisyys on jo kauan sitten häirinyt sisäasiain ministeriön unirauhaa. „Alkaen vuosien 1891 ja 1892 kadosta ja kaikissa myöhemmissä samantyyppisissä onnettomuuksissa”, sanotaan kiertokirjeessä, „on useissa tapauksissa havaittu, että eräät hyväntekijät sen ohella, että antavat aineellista apua hädänalaisten seutujen asukkaille, yrittävät lietsoa heidän keskuudessaan tyytymättömyyttä nykyiseen järjestelmään ja aivan perusteetonta vaateliaisuutta hallitusta kohtaan. Tällöin tarve, jota ei ole tyydytetty täydellisesti, sekä näissä oloissa kiertämättömät taudit ja taloushäiriöt tarjoavat sangen otollisen maaperän hallitusta vastaan tähdätylle agitaatiolle ja tuota maaperää käyttävät halukkaasti hyväkseen poliittiselta kannalta epäluotettavat henkilöt rikollisiin tarkoituksiinsa muka lähimmäistensä auttamisen varjolla. Tavallisesti heti, kun on saatu ensimmäiset tiedot huomattavasta kadosta, alkaa kärsimään joutuneelle seudulle virrata joka puolelta henkilöitä, joiden poliittinen menneisyys ei ole nuhteeton, nämä henkilöt pyrkivät tekemisiin pääkaupungeista saapuvien hyväntekeväisyysyhdistysten ja -laitosten valtuutettujen kanssa ja nämä tietämättömydessään ottavat heitä avustajikseen paikkakunnille, mikä synnyttää melkoisia vaikeuksia järjestyksen ja hallinnon intresseille”.

Venäjän hallitukselle alkaa tosiaankin käydä jo ahtaanaiseksi Venäjän maalla. Oli aika, jolloin erikoisesti valvottavina piireinä pidettiin vain opiskelevaa nuorisoa: se otettiin erikoisen ankaran valvonnan alaiseksi, joidenkin pahamaineisen poliittisen menneisyyden omaavien henkilöiden yhteys nuorisoon katsottiin suureksi syyksi, kaikkia seuroja ja yhdistyksiä, vaikka niiden tarkoituksena olisi ollut vain aineellisen avun antaminen, epäiltiin hallitusvastaisista tarkoituseristä y.m.s. Niihin aikoihin — eivätkä ne ole mitään etäisiä aikoja — ei ollut olemassa toista *väestökerrosta* ja sitäkin vähemmän toista

väestöluokkaa, joka olisi ollut hallituksen silmissä niin „sangen suotuisaa maaperää hallitusta vastaan tähdätylle agitaatiolle”. Mutta 90-luvun puolivälistä lähtien tavataan jo hallituksen virallisissa tiedonannoissa mainintoja toisesta, verrattomasti paljon suurilukuisemmasta väestöluokasta, joka tarvitsee erikoista valvontaa: tehdastyöläisistä. Työväenliikkeen kasvu on pakottanut perustamaan kokonaisia järjestelmiä laitoksineen valvomaan tuota uutta raisua ainesta; niiden paikkakuntien luetteloon, joilla poliittisesti epäilyttäviltä henkilöiltä on asuminen kielletty, on pääkaupunkien ja yliopistokaupunkien rinnalle alkanut ilmaantua tehdaskeskuksia, työläisasutuksia, kihlakuntia ja kokonaisia läänejä *. Kaksi kolmasosaa Euroopan-Venäjältä on joutunut epäluotettavilta erikoisesti varjeltavaksi, muu kolmannes on niin tupaten täynnä „poliittiselta menneisyydeltään pahamaineisten henkilöiden” joukkoa, että syrjäisinkin maaseutu alkaa käydä rauhattomaksi **. Nyt osoittautuu, että sellaisen asiaatuntevan henkilön kuin hra sisäasiain ministerin arvovaltaisen mielipiteen mukaan kaikkein syrjäisin *kyläkin* on „otollista maaperää” hallitusvastaista agitaatiota varten, koska siellä ilmenee sellaisia tapauksia, ettei kaikkia tarpeita ole tyydytetty, että on tauteja ja talous joutuu epäkuuntoon. Mutta kuinka monta sellaista venäläistä kylää on olemassa, missä nämä tämänluontoiset tapaukset eivät olisi vakituisia? Ja eiköhän meidän, venäläisten sosialidemokraattien, olekin otettava viipymättä varteen tuo hra Sipjaginin opettavainen huomautus „otollisesta” maaperästä? Toisaalta maaseutua kiinnostavat juuri nyt ne huhut, joita on silloin tällöin ja joten kuten levinnyt niistä kahakoista, joita kaupungin proletariaatilla ja intelligentti-nuorisolla oli helmi- ja maaliskuussa hallituksen verihurtien kanssa, ja toisaalta, eikö jokainen tuollainen fraasi maamiehen „aivan perusteettomasta vaateliaisuudesta” y.m.s. tarjoakin mitä runsainta ohjelmaa mitä laajimmalle ja monipuolisimmalle agitaatiolle?

* Vertaa esim. „Iskran” 6. numerossa julkaistua salaista kiertokirjettä, joka koskee Pietarista karkoitettavia henkilöitä, pääasiassa kirjailijoita, joista monia ei ole milloinkaan vedetty yleensä mihinkään poliittisiin juttuihin eikä varsinkaan mihinkään „työväen” juttuihin. Kuitenkin heiltä on kielletty asuminen ei ainoastaan yliopistokaupungeissa, vaan myöskin „tehdasseuduilla”, ja eräiltä jopa *yksinomaan* tehdasseuduilla.

** Ks. esim. „Iskran” 6. ja 7. numeroissa olevia kirjoituksia siltä, kuinka yhteiskunnallinen kiihtymys ja hallitusvastaiset „edesottamukset” ovat tunkeutuneet jopa Jumalan erikoissuojeluksessa oleviin kaupunkeihin, kuten Penzaan, Simferopoliin, Kurskiin y.m.

Meidän on käytettävä hyväksemme hra Sipjaginin hyödyllistä huomautusta, mutta hänen naiiviudelleen sietää nauraa. Se on todella huvittavaa naiiviutta kun kuvitellaan, että yksityisen hyväntekeväisyyden alistaminen kuvernöörin valvontaan ja kontrolliin vaikeuttaa „epäluotettavien” henkilöiden mahdollisuuksia vaikuttaa maaseutuun. Oikeat hyväntekijät eivät ole milloinkaan asettaneet itselleen poliittisia tarkoitusperiä, joten uudet ehkäisemis- ja hillitsemistoimenpiteet tulevat painamaan eniten niitä, jotka ovat hallitukselle vähemmän vaarallisia. Niiden henkilöiden taas, jotka haluavat avata talonpoikien silmät näkemään uusien toimenpiteiden merkityksen ja yleensä hallituksen suhtautumisen nälänhätään, ei ainakaan tarvitse enää ryhtyä tekemisiin Punaisen ristin valtuutettujen kanssa eikä esittäytyä herroille kuvernööreille. Sillä kun esimerkiksi osoittautui, että tehtaalaispiirit ovat „otollista maaperää”, niin eiväthän ne, jotka halusivat lähentyä näitä piirejä, ryhtyneet tekemisiin tehtaiden isännöitsijöiden kanssa saadakseen tietoja tehdasasioista, eivätkä he esittäytyneet herroille tehdastarkastajille saadakseen luvan järjestää työläisten kokouksia. Me emme tietenkään unohda sitä, että poliittinen agitaatio talonpoikien keskuudessa on tavattoman vaikeata, semmitenkin kun vallankumouksellisten voimien ottaminen siihen tarkoitukseen kaupungeista on sekä mahdotonta että epäratsionaalista, mutta meidän ei pidä myöskään unohtaa, että sellaiset hallituksen urotyöt kuin yksityisen hyväntekeväisyyden ahdistelu poistavat runsaasti puolet näistä vaikeuksista ja vähentävät meiltä puolet työstämme.

* * *

Emme pysähdy sellaiseen „pikkuseikkaan”, tässä erittelemäämme kiertokirjeeseen verrattuna, kuin tuon samaisen ministerin kiertokirjeeseen hyväntekeväisyyskonserttien, -näytäntöjen y.m.s. valvonnan voimistamisesta. (Ks. „Iskran” 9. numeroa, „Uusia esteitä”.)

Yrittäkäämme tarkastaa, mikä suhde sillä avustuksella, jota hallitus väestölle antaa ja joka määrätään ja jaetaan uusien ohjesääntöjen mukaan, on nyt avuntarpeen todellisiin mittasuhteisiin verrattuna. Tosin tiedot siitä ovat äärimmäisen niukkoja. Lehdistölle on nyt pantu kapula suuhun, ruokaloiden yksityisjärjestäjain äänet ovat vaimen-

neet heidän toimintansa „kieltämisen” mukana, ja uusista ankaruuksista tyrmistyneen venäläisen yleisön tietolähteinä ovat vain poliisimaisen viralliset tiedoitukset elintarvikemarkppailun tyydyttävästä kulusta ja samassa sävyssä sepitetyt kirjoituspahaset „Moskovskije Vedomostissa” sekä silloin tällöin julkaistut jonkun joutilaan reportterin keskustelut jonkun pompadourin kanssa, joka ylen tärkeänä esittelee „ajatuksia kaupunginpäällikölle kuuluvasta yksimieliisyydestä ja kaupunginpäällikölle niin ikään kuuluvasta yksinvallasta ynnä muusta”⁷⁶. Esimerkiksi „Novoje Vremja” kirjoittaa numerossa 9195, että Saratovin kuvernööri (entinen Arkangelin kuvernööri) A. P. Engelhardt on ottanut vastaan paikallisen sanomalehden työntekijän ja sanonut tälle muun muassa sellaista, että hän, kuvernööri, on itse järjestänyt paikkakunnalla aatelismarsalkkojen, zemstvihallintojen edustajien, maapiiripäällikköjen ja Punaisen ristin edustajien neuvottelukokouksen ja „jakanut tehtävät”.

„Keripukkia”, sanoi A. P. Engelhardt, „sellaisena kuin jouduin sitä näkemään Arkangelin läänissä, ei täällä ole: siellä ei voi mennä sairasta viittä askelta lähemmäksi; siellä tämä tauti on todella „mätää”,— täällä taas se on enimmäkseen kauheiden kotiolojen vuoksi kehittyvän kovan vähäverisyyden seurausta. Melkeinpä ainoina merkkeinä keripukkiin sairastumisesta täällä ovat valkoiset huulet ja valkoiset ikenet... Tällainen sairas paranee viikossa, jos on kunnollinen ravinto. Sellainen voimistettu ruokinta onkin nyt käynnissä. Jaetaan yhteensä 1.000 annosta päivässä, vaikka rekisteröity on korkeintaan 400 äärimmäisessä tarpeessa olevaa.

Paitsi keripukkia, koko paikkakunnalla on todettu ainoastaan kolme lavantautitapausta. On syytä uskoa, ettei asia sen pitemmälle pääsekään, koska kaikkialla on jo järjestetty yleisiä töitä ja väestölle on turvattu ansiomahdollisuudet”.

Sellaista se hyvinvointi on: koko Hvalynskin kihlakuntaa kohti (josta hra pompadouri puhuu) on vain 400 äärimmäisessä tarpeessa olevaa (muut luultavasti „voivat tulla toimeen”, herrojen Sipjaginin ja Engelhardtin mielestä, 24:kin puudalla viljaa perhettä kohti vuodessa!), väestö on jo turvattu ja sairaat paranevat viikon kuluttua. Kuinka tämän jälkeen enää voisi olla uskomatta „Moskovskije

Vedomostia”, joka erikoisessa pääkirjoituksessa (№ 258) uskottelee meille, että „kadosta kärsimään joutuneista 12 läänistä saatujen viimeisten tietojen mukaan *hallintoviranomaiset tekevät niissä kuumeista työtä avun järjestämiseksi*. Monet kihlakunnat on jo tarkastettu siinä mielessä, ovatko ne elintarvikesuhteessa epäsuotuisia vai ei, *kihlakuntiin nimitetään elintarvikeasioiden hoitajia* j.n.e. Kaikesta päätellen hallitusviranomaiset tekevät kaiken, mikä suinkin on mahdollista, että apua tulisi annetuksi ajoissa ja riittävästi”.

„Tehdään kuumeista työtä” ja ..., „on rekisteröity korkeintaan 400 äärimmäisessä tarpeessa olevaa”... Hvalynskin kihlakunnassa on maalaisväestöä 165.000, mutta jaetaan tuhat annosta. Ruisvajaus tekee tänä vuonna koko kaakkoisosassa (siinä luvussa myöskin Saratovin läänissä) 34%. Saratovin läänissä on talonpoikain mailla (1½ miljoonaa desjatiinaa) kato tuhonnut täydellisesti 15% kaikista kylvöistä (läänin zemstvohallinnon tietojen mukaan), huonosato on 75% alalla, ja Hvalynskin sekä Kamyshinin kihlakunnat ovat kadosta pahimmin kärsineitä koko Saratovin läänissä. Hvalynskin kihlakunnassa talonpoikien viljavajaus on siis vähintään kolmisenkymmentä prosenttia. Oletta-kaamme, että puolet tuosta vajauksesta tulee vauraan talonpoikaiston osalle, joka ei siitä vielä ole joutunut nälänhätään (vaikkakin tuo olettaus on enemmän kuin uskallettu, koska vauraalla talonpoikaistolla on parhaimmat maat ja se muokkaa ne paremmin, joten se kärsii kadosta aina vähemmän kuin köyhälistö). Näinkin olettaen osoit-tautuu, että nälänhädässä olevia pitänee olla noin 15 prosenttia, s.o. noin 25.000. Mutta meitä yritetään lohdutella sillä, että hvalynilainen keripukki ei ole vielä lähimainkaan sitä mitä arkangelilainen ja että lavantautia on ollut muka vain kolme tapausta (valehtelisivat edes taitavammin!) ja että jaetaan tuhat annosta (joiden suuruus on nähtävästi laskettu ja punnittu Sipjagin tavalla taistellen... liiallisuuksia vastaan).

Mitä tulee niihin „ansiotöihin”, jotka hra Sipjagin on kiertokirjeessään yrittänyt ottaa laskuihin *kolme* eri kertaa välttääkseen liiallisuutta (ensimmäisen kerran — määrätessään, ettei pidä laskea epäsuotuisiksi kihlakunniksi niitä, joissa on tavallisesti levinneitä ansiotöitä, toisen kerran — määrätessään supistamaan 48 puudan normia puolella,

koska 50 prosenttia työläisväestöstä on „velvollinen” ansaitsemaan, ja kolmannen kerran — määrätessään, että tätäkin viimeksi mainittua lukua on vielä pienennettävä $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{10}$, paikallisista olosuhteista riippuen), siis mitä tulee ansioitöihin, niin Saratovin läänissä eivät ole lamaantuneet ainoastaan maataloudelliset sivuansiot, vaan muutkin ansiotyöt. „Kadon seuraukset”, tiedoitetaan meille yllämainitussa hallinnon selostuksessa, „koskevat myöskin kotiteollisuudenharjoittajia, sillä heidän tuotteidensa menekki on vähentynyt. Näiden seikkojen vuoksi on kihlakunnissa, joissa kotiteollisuusammatit ovat pitkälle kehittyneet, *havaittavissa kriisejä*”. Ja näihin kihlakuntiin kuuluu myös eniten kärsimään joutunut Kamyshinin kihlakunta, jossa sivumennen sanoen, monet, hyvin monet tuhannet köyhät talonpojat harjoittavat ammatikseen kuuluisaksi tullutta sarpinkakankaan valmistusta. Tässä sydänmaalla hyljättyinä olevassa maalaisten elinkeinoammattissa olivat tavallisinakin vuosina mitä kurjimmat olot: työtä tekivät esimerkiksi 6—7 vuotiaat lapset saaden 7—8 kopeekkaa päivässä. Voidaan kuvitella, mitä siellä tapahtuu tavattoman raskaan kadon ja erikoisen kotiteollisuuskriisin vuotena.

Viljakadon ohella Saratovin läänissä (kuten tietysti kaikissa katolääneissä) on kova rehun puute. Viime kuukausina (s.o. jo kesän toisella puoliskolla!) on todettu kaikenlaisten eläinruttojen levinneen äärettömästi, mikä lisäävät karjan kuolevaisuutta. „Erään eläinlääkäarin antamien tietojen mukaan Hvalynskin kihlakunnasta (lainaamme tämän tiedon samasta sanomalehdestä, joka esitteli läänin zemstvohallinnon mainitun selostuksen sisältöä) kuolleita eläimiä avattaessa ei näiden mahalaukusta löytynyt mitään muuta kuin multaa”.

„Sisäasiain ministeriön zemstvo-osaston tiedonannossa” elintarvikekampailun jatkamisesta muun muassa ilmoitettiin, että niistä kihlakunnista, jotka on julistettu epäsuotuisiksi, „yksistään Hvalynskin kihlakunnassa on heinäkuun jälkeen havaittu kahdessa kylässä useita kulkutaudin tapaisia sairastumisia keripukkiin, jonka lopettamiseksi on pantu liikkeelle paikallisen lääkärihenkilökunnan kaikki voimat, ja paikallisten voimien avuksi on komennettu kaksi Punaisen ristin yhdistyksen osastoa, jotka toimivat hyvällä menestyksellä, kuten kuvernööri tiedoittaa (se samainen A. P. Engelhardt, johon olenme jo tutustuneet); missään

muissa lääneissä, jotka on elintarviketilanteen kannalta julistettu epäsuotuisiksi, ei kuluvan vuoden syyskuun 12 päivään mennessä ministeriöön saatujen tietojen mukaan ole ollut kipeää elintarvikkeiden puutetta, mikä olisi jäänyt tyydyttämättä, eikä ole havaittavissa tautien leviämistä riittämättömän ravinnon takia”.

Osoittaaksemme, minkä verran voidaan luottaa väitteeseen, ettei muka ole ollut tyydyttämättä jäänyttä *kipeää* tarvetta (vaikka *kroonillista* tarvetta on ollut?) eikä muka ole havaittavissa tautien leviämistä, rajoitumme vertailemaan vielä kahta lääniä koskevia tietoja.

Ufan läänissä on julistettu epäsuotuisiksi Menzelinskin ja Belebein kihlakunnat, ja sisäasiain ministeriön zemstvo-osasto tiedoittaa, että hallituksen lainaa „varsinaiseen elintarvikeapuun” tarvitaan „kuvernöörin ilmoituksen mukaan” 800.000 puutaa. Mutta Ufan läänin ylimääräinen zemstkokous, joka kokoontui elokuun 27 pnä käsittelemään kadosta kärsineiden auttamiskysymystä, määritteli näiden kihlakuntien tarvitsevan elintarvikkeiksi 2,2 miljoonaa puutaa viljaa ynnä 1 miljoonaa puutaa muille kihlakunnille, sekä lisäksi siemenlainaa (3,2 miljoonaa puutaa koko läänille) ja karjan ruokintaan (600.000 puutaa). Ministeriö on siis määritellyt elintarvikelainan suuruuden *yhdeksi neljännesosaksi* siitä, miksi zemstvo sen määritteli.

Toinen esimerkki. Silloin, kun zemstvo-osasto julkaisi tiedonantonsa, ei Vjatkan läänissä ollut epäsuotuisiksi julistettuja kihlakuntia, mutta elintarvikelainan suuruuden se itse määritteli 782.000 puudaksi. Tämä on se sama summa, jonka Vjatkan elintarvikeasiain lääninhallinto oli sanomalehtitietojen mukaan istunnossaan elokuun 28 pnä jo arvioinut (laskenut elokuun 18—25 pnä pidettyjen kihlakuntakokousten päätösten nojalla). *Nuo samat* kokoukset olivat *noin 12 pn* tienoissa elokuuta määritelleet tarvittavan viljalainan suuruuden toisin, nimittäin: 1,1 miljoonaa puutaa syömäviljaksi ja 1,4 miljoonaa puutaa siemeneksi. Mistä tämä eroavaisuus johtuu? Mitä tapahtui elokuun 12 ja 28 päivien välisenä aikana? Sinä aikana oli ilmestynyt hra Sipjaginin kiertokirje elokuun 17 päivältä taistelusta nälänhädässä olevia vastaan. Kiertokirjeellä oli siis pikainen vaikutus, ja pieni määrä — 230.000 puutaa — viljaa pyyhkäistiin pois laskuista, mitkä määrät olivat — huommatkaa tämä — kihlakuntakokousten laskemia, s.o. sellais-

ten laitosten laatimia, jotka tulivat (vuoden 1900 kesäkuun 12 päivän lain nojalla) epäluotettavan zemstvon tilalle, laitosten, jotka on kokoonpantu yleensä virkamiehistä ja varsinkin maapiiripäälliköistä... Jokohan me todellakin tulemme vielä siihen, että maapiiripäällikköjäkin ruvetaan syyttämään liberalismista? Hyvässä lykyssä voi käydä niinkin. Ainakin „Moskovskije Vedomostista” luimme äskettäin seuraavanlaisen nuhdesaarnan jollekin hra Om.:lle, joka oli rojhennut sanomalehdessä „Priazovski Krai” ehdottaa, että lehdissä julkaistaisiin läänin kaupunkiasian hallintojen istuntojen pöytäkirjat (ellei näihin istuntoihin voida mitenkään päästä lehdistön edustajia):

„Tarkoituksiperä on liian läpikuultava: *venäläistä virkamiestä vaivaa usein pelko näyttää epäliberaaliselta*, ja julkisuus saattaisi panna hänet kannattamaan, toisinaan jopa vastoin omaatuntoaankin, jotain kaupungin tahi zemstvon liberaalis-fantastista hanketta. Se ei ole vallan virheellistä laskelmointia”.

Eiköhän Vjatkan maapiiripäälliköt pitäisi määrätä erikoiseen valvontaan, kun he — luultavasti peläten näyttävänsä epäliberaalisilta — ovat osoittaneet anteeksiantamatonta kevytmielisyyttä elintarviketarpeen „liioittelemisessä”? *

Muuten, Vjatkan zemstvo meni „liberaalis-fantastisessa hankkeessaan” (ellei Venäjän viisas hallitus olisi syrjäyt-

* Tässä vielä eräs esimerkki siitä taistelusta liioittelua vastaan, jota Vjatkan kuvernööri käy:

„Vjatkan kuvernööri on kunnanhallinnoille lähettämässään „ilmoituksessa” todennut talonpoikien suhtautuvan sangen varovaisesti hallituksen ja zemstvon taholta annettavaan elintarvikelainaan. „Lääniä kierteäessäni”, sanoo hra Klingenberg, „olen tullut vakuuttuneeksi, kuinka harkitsevasti ja varovaisesti talonpojat suhtautuvat nykyisiin oloihin, kuinka he pelkäävät ottaa velkaa, ellei äärimmäinen tarve siihen pakota, ja ovat lujasti päättäneet odottaa kärsivällisesti jumalan apua ensi vuonna, yrittäen omin voimin selviytyä tukalasta tilanteesta”. Tämä antaa Vjatkan lääninpäällikölle varmuuden siitä, etteivät „mitkään huhut ilmaiseista hallituksen ja zemstvon avusta eivätkä mahdollisesta velkolen ja rästien anteeksiantamisesta, kuin myöskään kadon liioitelluista mittasuhteista, saa kiusauksen valtaan Vjatkan läänin rauhallista ja järkevää väestöä”. Kuvernööri pitää tarpeellisenä varoittaa talonpoikaisväestöä, „että jos lainanantopäätöksiä tarkastettaessa osoittautuu, että vaikka talonisännällä ei olekaan mitään varastoja, mutta hän on tänä vuonna korjannut perheensä elatukseen ja peltojen siemeneksi riittävän määrän viljaa sekä myynyt tämän viljan ja käyttänyt saamansa rahat muihin tarkoituksiin, niin hän ei voi enää toivoa saavansa lainaa. Annetut lainat tullaan uuden lain nojalla perimään ilman yhteistakuuvastuuta, samojen sääntöjen mukaan, joita käytetään veromaksujen perimisessä. Lainaa pyytävän ja sitä saaneen talonisännän pitää sen vuoksi muistaa, että hän yksin joutuu sen palauttamaan, ettei häntä kukaan auta ja että periminen suoritetaan ankarasti, joten rästien karttuessa koko irtain omaisuus saatetaan myydä ja kiinteistö ottaa pois”.

Voidaan kuvitella, kuinka kuntien valtaherrat tämän tällaisen kuvernöörin ilmoituksen jälkeen menettelevät niiden näikäänäkevien rästiläisten suhteen, jotka pyytävät viljaa lainaksi!

tänyt sitä elintarvikeasiain hoidosta) niin pitkälle, että tarve määriteltiin vielä paljon suuremmaksi. Ainakin ylimääräinen lääninkokous, joka pidettiin elokuun 30—syyskuun 2 p:nä, määritteli viljavajauksen tarvittavaan määrään verrattuna 17 prosentiksi ja rehuvajauksen 15 prosentiksi. Ja tämän tarvittavan määrän suuruus on 105 miljoonaa puutaa (tavallinen sato on 134 miljoonaa puutaa, mutta tänä vuonna 84 milj. puutaa). Satovajaus on siis 21 miljoonaa puutaa. „Läänin 310 kunnasta on kaikkiaan 158 sellaista, joita tämän vuoden sato ei turvaa. Niiden väkiluku on 1.566.000 henkeä yhteensä kumpaakin sukupuolta”. Niin, epäilemättä „hallintoviranomaiset tekevät kuumeista työtä” — hätäavun todellisten mittasuhteiden pienentämiseksi ja nälkäänäkeville tarkoitetun kaiken avustustoiminnan supistamiseksi jonkinlaiseksi kopeekkahyväntekeväisyyden sirkustempuiksi.

Muuten, „hyväntekeväisyysakrobaatit” olisi vielä liian imarteleva nimitys Sipjagin kiertokirjeen lipun alle yhteensliitetyille hallintovirkamiehille. Hyväntekeväisyysakrobaatien kanssa heillä on yhteistä se, että heidän antamansa apu on mitättömän pientä ja että yritetään liioitella tämän avustuksen mittasuhteita. Mutta hyväntekeväisyysakrobaatit pitävät niitä ihmisiä, joihin heidän hyväntekeväisyytensä kohdistuu, pahimmassa tapauksessa leikkikaluna, joka kutittaa miellyttävästi heidän itserakkauttaan, mutta Sipjagin hallintovirkailijat pitävät heitä vihollisinaan, ihmisinä, jotka tavoittelevat jotain lainvastaista („aivan perusteetonta vaateliaisuutta hallitusta kohtaan”) ja joita on sen vuoksi pidettävä kurissa. Tämä mielipide tuli aivan selvästi esiin erinomaisissa „Väliaikaisissa ohjesäännöissä”, jotka hänen majesteettinsa vahvisti syyskuun 15 p:nä vuonna 1901.

Se on kokonainen laki, jossa on 20 pykälää, ja siinä on niin paljon erinomaista, että empimättä katsoisimme sen kuuluvan XX vuosisadan alun tärkeimpiin lainsäädännöllisiin asiakirjoihin. Alkakaamme nimityksestä: „väliaikaiset ohjesäännöt kadosta kärsimään joutuneiden seutujen väestön osallistumisesta töihin, joita suoritetaan kulkulaitoksen sekä maanviljelyksen ja valtionomaisuuksien hallintojen määräyksestä”. Luultavasti nämä työt lienevät jotain selkeästä, mikä on niin täynnä huojennuksia, että niihin „osallistuminen” on erikoinen armonosoitus? Eihän uuden

lain ensimmäinen pykälä kai muussa tapauksessa toistaisikaan, että: „kadosta kärsimään joutuneiden paikkakuntien maaseutuasukkaille *annetaan mahdollisuus osallistua töiden suorittamiseen*” j.n.e.?

Mutta noista „huojennuksista” laki puhuu vasta toisessa osassa, ensin säädetään koko asian *organisatorinen puoli*. Vastaavat hallinnot „määräävät sopivimpia töitä” (2. pyk.) ja „ne sovelletaan lain säätämään järjestykseen” (3. pyk., joka voitaisiin nimittää seuraavasti, niin kuin eräissä Dickensin romaaneissa on lukujen nimet otsikoitu: „se uuden lain pykälä, jossa puhutaan välttämättömydestä soveltautua vanhojen lakien mukaan”). Työt aloitetaan joko menoarvioissa myönnettyillä varoilla tahi erikoisilla luottovaroilla ja töiden järjestämisen yleisjohto kuuluu sisäasiain ministerille, joka voi määrätä erikoisvaltuutettuja ja jonka yhteyteen muodostetaan hänen apulaisensa puheenjohdolla toimiva erikoinen „elintarvikeasiain neuvottelukunta” eri ministeriöiden edustajista. Tämän neuvottelukunnan tehtäviin kuuluu: a) säädetyistä järjestyksestä tehtävien poikkeusten salliminen; b) varojen myöntämisestä tehtyjen ehdotelmien käsittely, c) „työläisten palkkojen ääri-ajan säätäminen kuin myöskin muiden ehtojen säätäminen väestön osallistumiselle mainittuihin töihin, d) työläisryhmien jakaminen työalueitten kesken ja e) hoitaa näiden ryhmien saattamista työpaikoille”. Neuvottelukunnan mietinnöt vahvistaa sisäasiain ministeri ja „asian vaatiessa” muidenkin hallintoalojen ministerit. Edelleen, töiden osoittaminen ja niitä tarvitsevan väestömäärän selvillesääminen annetaan maapiiripäällikköjen tehtäväksi, ja he toimittavat kaikki nämä tiedot kuvernööreille, kuvernöörit taas oman lausuntonsa kanssa sisäasiain ministeriöön „ja sen määräysten mukaan antavat maapiiripäällikköjen kautta määräyksiä työläisten lähettämisestä paikoille, joissa töitä suoritetaan”...

Ohoh! Vihdoinkin olemme päässeet selville uuden toimenpiteen koko „organisaatiosta”! Nyt herää kysymys, kuinka paljon tarvitaankaan rasvausta, että tuon hirveän suuren, aito venäläisen virkakoneiston kaikki pyörät saadaan pyörimään? Koettakaapa kuvitella tuota toimenpidettä konkreettisesti: nälänhädässä olevien välittömässä läheisyydessä on yksinomaan maapiiripäällikkö. Aloitteenteko kuuluu siis hänelle. Hän kirjoittaa paperin, mutta kenelle?

Kuvernöörille, kuten syyskuun 15 päivänä annettujen väliaikaisten ohjesääntöjen pykälässä sanotaan. Mutta onhan elokuun 17 päivän ohjekirjeen nojalla muodostettu erikoinen „kihlakunnan keskushallinto elintarvikeasiain alalla”, jonka tehtävänä on „keskittää *koko* elintarvikeasiain hoito kihlakunnassa yhden toimihenkilön käsiin” (elokuun 17 päivän kiertokirjeessä tuoksi henkilöksi suositellaan määrättäväksi kihlakunnan aatelismarsalkka). Syntyy „sanakiistaa”, joka tietenkin nopeasti selvitetään niiden erinomaisen selvien ja yksinkertaisten „periaatteiden” nojalla, jotka on esitetty „yleisen lääninsäädöksen” 175. pykälän kuudessa alakohdassa, pykälän, joka määrittelee „yleisten virastojen ja virkatehtäviä hoitavien henkilöiden välillä syntyvien... kiistojen selvittämisyjärjestyksen”. Loppujen lopuksi paperi kuitenkin joutuu kuvernöörin kansliaan, missä sitten ryhdytäänkin laatimaan „lausuntoa”. Sitten kaikki paperit lähetetään Pietariin ja ne joutuvat erikoisen neuvottelukunnan käsiteltäväksi. Mutta neuvottelukuntaan osallistuva kulkulaitosministeriön edustaja ei voi ratkaista kysymystä sellaisten töiden kuin Buguruslanin kihlakunnan teiden korjaamisen tarkoituksenmukaisuudesta,— ja niinpä uusi paperi lähtee vaeltamaan Pietarista maakuntaan ja sieltä takaisin. Ja kun vihdoin viimein kysymys töiden tarkoituksenmukaisuudesta ynnä muusta, ynnä muusta sellaisesta saadaan periaatteessa ratkaistuksi, niin sitten Pietarissa istuva neuvottelukunta ryhtyy „jakamaan työläisryhmiä” Buzulukin ja Buguruslanin kihlakuntien kesken.

Ja mitä varten tuo valtava koneisto on perustettu? Asian uutuudenko vuoksi? Eipä tietenkään. Ennen syyskuun 15 päivän väliaikaisia ohjesääntöjä voitiin yleisiä töitä järjestää paljon yksinkertaisemmin „voimassa olevien lakisäädösten nojalla”, eikä siinä samaisessa elokuun 17 päivän kiertokirjeessäkään, jossa puhutaan zemstvojen ja työkotien holhouslaitosten ja lääninviranomaisten järjestämisestä yleisistä töistä, pidetä tarpeellisena mitään erikoista organisaatiota. Kuten näette, hallituksen „elintarvikekamppailu” on merkinnyt sitä, että pietarilaiset departementit ovat kokonaisen kuukauden (elokuun 17 päivästä syyskuun 15 päivään) yrittäneet keksiä ja ovat lopultakin keksineet loppumatonta mutkallisuutta virastokankeuteen. Mutta sittenpäähän pietarilainen neuvottelukunta ei kai ketikaan ole altis sille liioittelun vaaralle, jolta eivät ole suojat-

tuja paikalliset virkamiehet, jotka „pelkäävät näyttävänsä epäliberaalisilta”...

Mutta uusien „väliaikaisten ohjesääntöjen” ydinkohtana ovat säädökset töihin palkattavista „maaseutuasukkaista”. Silloin kun työt suoritetaan „heidän vakinaisen asuinpaikkakuntansa ulkopuolella”, niin työläiset ensinnäkin muodostavat erikoisia artteleita „maapiiripäällikön valvonnan alaisina”, ja maapiiripäällikkö vahvistaa arttelille myöskin vanhimman valvomaan järjestystä; toiseksi, tällaiseen artteliin liittyvistä työläisistä tehdään erikoinen nimiluettelo, joka „korvaa siihen („siihen sellaiseen”, kuten laissa on sanottu) merkityille työläisille — matkalla ollessa ja töihin osallistumisen aikana — lain säätämät asumisluvat ja se on perille tuloon saakka työläisiä saattavalla virkamiehellä tahi, ellei sellaista ole, arttelin vanhimmalla, ja sitten töiden suoritusta johtavalla henkilöllä”.

Minkä vuoksi piti tavallisten passien tilalle, jotka jokainen johonkin lähtemään haluava talonpoika on oikeutettu saamaan ilmaiseksi, ottaa erikoiset luettelot? Työläiselle se on epäilemättä kiristystä, sillä ollessaan omalla, erillisellä passilla hän voi paljon vapaammin sekä valita itselleen asunnon että jakaa aikansa kuin myöskin vaihtaa työpaikkaa, hänelle edullisempaan ja sopivampaan työpaikkaan. Seuraavasta saamme nähdä, että se on tehty epäilemättä tietoisesti, eikä vain rakkaudesta virkaintoiluun, vaan nimenomaan työläisten ahdistamiseksi ja tarkoituksella tehdä heistä miltei maaorjaryhmiä, joita kuljetetaan „listojen mukaan”, eräänlaisen „tukkuuettelon” mukaan. Osoitetaan, että esimerkiksi huolenpito „kunnollisen järjestyksen noudattamisesta matkalla ja perilletuotujen työläisryhmien luovuttaminen (sic!) töidenjohtajille uskotaan sisäasiain ministeriön erikoisesti komentajille virkamiehille”. Mitä pitemmälle mennään, sitä kummempia kuuluu. Passien vaihtamisesta luetteloihin johtuu sitten liikkumisvapauden vaihtaminen „ryhmien perilletoimittamiseen ja luovuttamiseen”. Mitä, onko tässä puhe pakkotyövankeuteen karkoitettujen ryhmistä? Vai onko jo kumottu (mahdollisesti rangaistukseksi nälänhädän „liioittelemisesta”?) kaikki lait siitä, että talonpoika, joka on hankkinut itselleen passin, voi matkustaa minne haluaa ja miten haluaa? Vai onko tosiaan niin, että kuljetuskustannusten suorittaminen kruunun laskuun on riittävä peruste kansalaisoikeuksien riistämiseksi?

Edelleen. Osoittautuu, että työläisten jakoa, palkanmaksua y.m.s. hoitavat työnsuoritushallintojen virkamiehet pidättävät „niiden paikkakuntien, minne työläisten perheet ovat jääneet, lääninesivallan ilmoitusten nojalla, milloin se on mahdollista, osan työpalkasta ja lähettävät sen asianomaisella osoitteella näiden perheiden ylläpitoa varten”. Uusi oikeuksien riistäminen. Kuinka virkamiehet uskaltavat pidättää työllä ansaittuja rahoja? Kuinka he uskaltavat sekaantua työläisten perheasioihin ja ratkaista heidän puolestaan, aivan kuin maaorjien puolesta, ketä ja minkä verran nämä haluavat auttaa? Ja antavatko työläiset ilman heidän suostumustaan pidättää työllä ansaitsemiaan rahoja? Tämä kysymys on nähtävästi pälkähtänyt päähän myöskin uusien „pakkotyöohjesääntöjen” laatijoille, koska heti edellä mainitun jälkeen seuraava lakipykälä sanoo: „Asiaankuuluvan järjestyksen valvonta työläisten keskuudessa työmailla annetaan sisäasiain ministerin määräyksestä paikallisten maapiiripäällikköjen, erillisen santarmikunnan upseerien, poliisivirkamiesten tahi sitä varten erikoisesti nimitettyjen henkilöiden tehtäväksi”. Aivan varmasti on kysymys siitä, että oikeuksia riistämällä talonpoikia *rangaistaan* nälkähädän „liioittelemisesta” ja „aivan perusteettomasta vaateliaisuudesta hallitusta kohtaan”! Sekään ei vielä riitä, että kaikkia Venäjän työläisiä yleensä valvovat sekä yleinen poliisi että tehdaspoliisi ja etsivä poliisi, tässä käsketään ottamaan käytäntöön vielä *erikoisvalvonta*. Näyttää aivan siltä kuin hallitus olisi menettänyt kokonaan malttinsa pelosta noiden tuhansin varovaisuuskeinoin lähetettävien, perillesaatettavien ja luovutettavien nälkäänäkevien talonpoikaisryhmien edessä?

Edelleen. „Yleisen hiljaisuuden ja rauhan häiritsemisestä, ilmeisen kelvottomasta suhtautumisesta työntekoon tahi työnsuoritusta johtavien ja töissä pidettävää järjestystä valvovien henkilöiden laillisten vaatimusten täyttämättä jättämisestä siihen sellaiseen syyllistyneet työläiset voidaan *ilman erikoista oikeudenkäyntiä*, 16. pykälässä (juuri edellä esittämässämme) mainittujen virkamiesten määräyksestä, panna arestiin aina *kolmeen* päivään saakka; itsepintaisesta löiden pakotamisesta heidät voidaan, samojen virkamiesten määräyksestä, *lähettää etappitietä* vakinaisille asuinpaikoilleen”.

Voidaanko syyskuun 15 päivän väliaikaisia ohjesääntöjä tämän jälkeen enää nimittää muuksi kuin väliaikaisiksi pakkotyöohjesäännöiksi? Rangaistukset ilman oikeudenkäyntiä, karkoitukset etappitietä... Venäläinen talonpoika on sanomattoman pimeä, pimeä ja poljettu, mutta onhan rajansa kaikella. Eivätkä alituiset nälkäajat ja alituiset työläisten karkoittamiset kaupungeista ole voineet mennä jälkeä jättämättä. Kyllä meidän hallituksemme, joka on niin mieltynyt hallitsemaan „väliaikaisten ohjesääntöjen” mukaan*, vielä päättyy siihen, että se iskee kirveensä kiveen.

Olkoot syyskuun 15 päivän „Väliaikaiset ohjesäännöt” meille aiheena mitä laajimmalle agitaatiolle työläis-kerhoissa ja talonpoikaiston keskuudessa; *ryhtykäämme levittämään* itse näiden ohjesääntöjen tekstiä ja niitä selittäviä lentolehtisiä, ryhtykäämme järjestämään kokouksia, joissa luetaan tätä lakia ja selitetään sen sisältöä hallituksen koko „elintarvike”-politiikkaan sidottuna. Saa-kaamme aikaan, että jokaisella vähänkin tietoisella työläisellä, joutuessaan tavalla tai toisella maaseudulle, olisi tarkka käsitys „väliaikaisista pakkotyöohjesäännöistä” ja että hän pystyisi kertomaan kaikille ja jokaiselle, mistä siinä on kysymys ja mitä on tehtävä, jotta pelastuttaisiin nälän, mielivallan ja oikeudettomuuden pakkotyökomen-nosta.

Ja olkoot nämä väliaikaiset ohjesäännöt *työläisarsteleista* alituisena moitteena ja vakavana varoituksena niille venäläisille kaunosieluisille intelligenteille, jotka touhuavat kaikenlaisia arsteleita ja muita sen sellaisia hallituksen sallimia tai suosimia legaalisia yhdistyksiä: moitteena siitä naiiviudesta, jolla he ovat uskoneet hallituksen suostumuk-sen tai kannatuksen vilpittömyyteen näkemättä „kansan työn kehittämisen” y.m.s. kyltin taakse verhoutuvaa mitä katalinta maaorjuudellista sisältöä. Varoituksena — etteivät he vastaisuudessa, puhuessaan arsteleista ja muista herrojen Sipjaginien sallimista yhdistyksistä, milloinkaan unohtaisi sanoa totuutta, ja sanoa koko totuutta, noista syyskuun 15

* Jo aikoja sitten on sanottu, että piiritystilan avulla voi jokainen hu!luktin hallita. Asia on kuitenkin niin, että piiritystilaa tarvitaan Euroopassa, mutta meillä piiritystila on aivan yleinen tila, jota milloin siellä milloin täällä täyden-netään väliaikaisilla ohjesäännöillä. Sillä Venäjällähän kaikkia poliittisia asioita hoidetaan väliaikaisten ohjesääntöjen perusteella.

päivän väliaikaisten ohjesääntöjen mukaisista työläisartteleista, tai elleivät he voi puhua *sellaisista* artteleista, niin olisivat sitten mieluummin kokonaan vaiti.

II. SUHTAUTUMINEN PULAAAN JA NÄLÄNHÄTÄÄN

Uuden nälkäajan rinnalla jatkuu yhä vielä vanha, pitkistyneeksi muodostunut kauppa- ja teollisuuspula, joka on heittänyt kadulle kymmeniä tuhansia työläisiä, jotka eivät löydä itselleen työtä. Heidän keskuudessaan on hirvittävän kova puute ja kurjuus, ja sitä selvemmin pistää silmään sekä hallituksen että sivistyneiden „yhteiskuntapiirien” kokonaan erilainen suhtautuminen tähän puutteeseen ja talonpoikien puutteeseen. Ei yhteiskunnallisten laitosten eikä lehdistönkään taholta ole tehty minkäänlaisia yrityksiä määritellä puutteenalaisten työläisten lukumäärää ja puutteen suuruutta edes niin likimääräisesti, kuin on määritelty talonpoikien puutteenalaisuus. Ei mitään järjestelmällisiä toimenpiteitä avun järjestämiseksi nälänhädässä oleville työläisille.

Mistä tämä ero johtuu? Mielestämme kaikkein vähiten siitä, että työläisten puutteenalaisuus olisi ikään kuin vähemmän näkyväistä, ilmenisi vähemmän räikeissä muodoissa. Tosin työväenluokkaan kuulumattomat kaupunkilaiset tietävät hyvin vähän siitä, miten nääntyneinä tehtaalaiset nykyään elää kituvat asuen entistä suuremmassa ahtaudessa kellarikerroksissa, ullakoilla ja kopeissa, vieläkin huonommalla ravinnolla kuin tavallisesti, vieden koronkiskureille kotikamansa viimeisetkin rippeet; tosin kulkureiden ja kerjäläisten, yömajojen asukkaiden sekä vankiloissa ja sairaaloissa viruvien lukumäärän lisääntyminen ei herätä erikoista huomiota, sillä „kaikki” ovat niin tottuneet siihen, että suurkaupungissa täytyy yömajojen ja kaikenlaisten huutavan puutteen tyyssijojen olla täpösen täynnä; tosin työttömät työläiset eivät ole ollenkaan sidotut paikkaansa niinkuin talonpojat ja he joko itse hajaantuvat eri puolille valtakuntaa työtä etsiessään tahi heidät passitetaan „koti-seuduilleen” viranomaisten toimesta, jotka pelkäävät työttömien kasaantumista. Mutta kaikesta tästä huolimatta jokainen tehdaselämän kanssa kosketuksissa oleva näkee itse omin silmin ja jokainen yhteiskuntaelämää seuraava tietää sanomalehtien kautta, että työttömyys kasvaa kasvamistaan.

Ei, mainitun eron syyt ovat syvemmällä: niitä on haettava siitä, että maaseudun nälänhätä ja kaupungeissa rehoittava työttömyys kuuluvat maan talouselämän aivan erilaisiin muotoihin, ne määräytyvät aivan erilaisesta keskinäis-suhteesta riistäjien luokan ja riistettyjen luokan välillä. Maa-seudulla näiden kahden luokan väliset suhteet ovat yleensä tavattoman sekavat ja lukuisat välimuodot mutkistavat niitä, kun maanviljelystalouks yhdistyy milloin koronkiskuruuteen, milloin palkkatyön tekemiseen j.n.e., j.n.e. Ja tällöin eivät ole nälässä maatalouden palkkatyöläiset, joiden etujen vastakkaisuus tilanherrojen ja vauraiden talonpoikien etujen kanssa on selvä kaikille ja suuressa määrin itse työläisillekin, vaan nälkää näkevät pientalonpojat, joita on totuttu pitämään (ja jotka itsekin pitävät itseään) itsenäisinä isäntinä, jotka vain sattumalta joutuvat toisinaan yhteen taikka toiseen „väliaikaiseen” riippuvaisuuteen. Nälänhädän lähin syy — kato — on joukkojen käsityksen mukaan pelkkä luonnononnettomuus, jumalan sallimus. Ja kun näitä katoja, joiden seuralaisena on nälänhätä, on ollut ammoisista ajoista asti, niin lainsäädännönkin on jo kauan sitten täytynyt ottaa ne huomioon. Jo aikoja sitten on ollut olemassa (pääasiassa paperilla) kokonaisia säädöksiä elintarvikeavusta kansalle ja niissä määrätään kokonainen järjestelmä „toimenpiteitä”. Ja niin vähän kuin nuo suurimaksi osaksi maaorjuuden ja patriarkaalisen luontaistalouden valta-aseman ajoilta lainatut toimenpiteet vastaavatkin nykyajan vaatimuksia, niin silti jokainen nälkäaika panee liikkeeseen kokonaisen hallinnollisen ja zemstvokoneiston. Mutta tämän koneiston, niin kovasti kuin vallanpitäjät sitä haluaisivatkin, on vaikeata, melkein mahdotonta tulla toimeen ilman kaikinpuolista apua noiden vihattujen „kolmansien henkilöiden”, intelligenttien taholta, jotka pyrkivät nostamaan „melun”. Toisaalta taas nälänhädän johtuminen kadosta ja talonpojan poljettu asema, talonpojan, joka ei tajua (tai joka tajuaa äärimmäisen hämärästi), että vain pääoman harjoittama voimistuva sorto yhdessä hallituksen ja tilanherrojen rosvo-politiikan kanssa on saattanut hänet tuollaiseen kurjuuteen,— johtaa siihen, että nälänhätään joutuneet tuntevat itsensä aivan avuttomiksi eivätkä osoita kerrassaan minkäänlaista „vaateliaisuutta”, liiallisesta vaateliaisuudesta puhumattakaan.

Ja mitä heikompi on sorretun luokan tietoisuus sorretusta asemastaan ja mitä alhaisempi on sortajille esitettävien vaatimusten taso, sitä enemmän on omistavien luokkien keskuudessa hyväntekeväisyyteen taipuvaisia ihmisiä, sitä pienempää on suhteellisesti tämän hyväntekeväisyyden vastustaminen talonpojan kurjasta asemasta välittömästi kiinnostuneiden paikallisten tilanherrojen taholta. Kun otetaan huomioon tämä epäilemätön tosiasia, niin osoittautuu, että vastarinnan voimistuminen tilanherrojen taholta, voimistuvat huudot maamiehen „demoralisaatiosta” ja loppujen lopuksi tällaisen hengen „täyttämän” hallituksen aito sotilaalliset toimenpiteet nälänhädässä olevia ja hyväntekijöitä vastaan,— kaikki tuo on selvänä todistuksena sen ikivanhan, patriarkaalisen, vuosisatojen pyhittämän ja muka ehdottoman järkkymättömän maalaiselämän täydellisestä lamaannuksesta ja hajoamisesta, jota kiivaimmat slavofiilit, tietoisimmat taantumukselliset ja naiivimmat, aataminaikaiset „narodnikit” ovat ihailleen ylistäneet. Meitä, sosialidemokraatteja, on aina syytetty — narodnikit siitä, että me siirrämme luokkataistelukäsitteen keinotekoisesti sinne, minne se ei lainkaan sovi; — taantumukselliset siitä, että me lietsomme luokkavihaa ja usutamme „väestön toista osaa sen toista osaa vastaan”. Ryhtymättä toistamaan sitä vastausta, mikä on jo kymmeniä kertoja annettu noihin syytöksiin, me vain huomautamme, että Venäjän hallitus käy *meistä kaikista edellä* luokkataistelun syvyyden arvioimisessa ja tuosta arvioinnista johtuvien toimenpiteiden tarmokkuudessa. Jokainen, joka on tavalla tai toisella joutunut kosketuksiin sen väen kanssa, mikä on nälkävuosina lähtenyt „ruokkimaan” talonpoikia, — ja kukapa meistä ei olisi ollut kosketuksissa siihen? — tietää, että sen kannustimena on ollut tavallinen inhimillisen osanoton ja säälin tunne, että kaikkinaiset „poliittiset” suunnitelmat ovat olleet sille aivan vieraita, että tuo väki on pysynyt aivan välinpitämättömänä luokkataistelu-aatteiden propagoimiselle, joka ei ole siihen vaikuttanut, että marxilaisten perustelut heidän kiivaassa taistelussaan narodnikkilaisia katsomuksia vastaan maaseutuun nähden eivät ole saaneet tuota väkeä vakuutetuksi. Mitä tekemistä tässä on luokkataistelulla? sanoivat he. Talonpojat yksinkertaisesti näkevät nälkää ja heitä on autettava.

Mutta ehkäpä hra sisäasiain ministerin „perustelut” saavat vakuuttuneiksi ne, joihin marxilaisten perustelut eivät ole vaikuttaneet. Ei, eivät he „yksinkertaisesti näe nälkää” — paasaa hän hyväntekijöille — eikä ilman esivallan lupaa saa „yksinkertaisesti” auttaa, sillä se levittää demoralisaatiota ja millään perustelematonfa vaateliaisuutta. Elintarvikekampailuun sekaantuminen merkitsee sekaantumista niihin jumalan ja poliisin ennakkoviitoituksiin, mitkä turvaavat herroille tilanomistajille työläisiä, jotka suostuvat tekemään työtä miltei ilmaiseksi, ja turvaavat kruunulle kiskomalla kerättävien verojen perimisen. Ja sen, joka syventyy tarkkaavaisesti Sipjaginin kiertokirjeeseen, täytyy sanoa itselleen: niin, maaseudullamme on käynnissä yhteiskunnallinen sota eikä ole tapana, kuten ei yleensä ole tapana missään sodissa, kieltää sotivilta puolilta oikeutta tarkastaa, mitä on lastina laivoissa, jotka ovat menossa vihollisen satamiin vaikkapa puolueettomankin lipun alla! Muihin sotiin verrattuna tässä on vain se ero, että tässä tapauksessa toinen puoli, jonka täytyy ikuisesti tehdä työtä ja ikuisesti nähdä nälkää, ei edes lyö lainkaan vastaan, vaan on aina itse lyötynä... toistaiseksi.

Siitä, että tehdasteollisuuden alalla tällainen sota on käynnissä, ei ole enää pitkiin aikoihin ollut hituistakaan epäilystä, eikä „puolueettomalle” hyväntekijälle tarvitse kiertokirjeissä selittää, että kahlaamo koettelematta (s.o. pyytämättä esivallalta ja herroilta tehtailijoilta lupaa) ei pidä veteen mennä. Jo vuonna 1885, jolloin ei voinut olla puhettakaan vähänkään huomattavasta sosialistisesta agitaa-tiosta työläisten keskuudessa, jopa keskisellä alueellakin, missä työläiset ovat lähempänä talonpoikaistoa kuin pääkaupungissa, teollisuuspuola sähköisti tehdasilmapiirin niin voimakkaasti, että lakkaamatta tapahtui purkauksia milloin siellä, milloin täällä. Sellaisen asiaintilan vallitessa hyväntekeväisyys on jo etukäteen tuomittu voimattomaksi, ja sen vuoksi se pysyy yksien tai toisten henkilöiden satunnaisena ja puhtaasti yksilöllisenä asiana saamatta hituistakaan yhteiskunnallista merkitystä.

Panemme vielä merkille erään erikoisuuden yhteiskunta-piirien suhtautumisessa nälänhätään. Aivan viime aikoihin saakka — se voidaan liioittelematta sanoa — meillä on ollut vallalla sellainen mielipide, että koko Venäjän taloudellinen

ja vieläpä valtiollinenkin järjestelmä pysyy pystyssä yksinomaan sen talonpoikaisen *joukon* varassa, joka omistaa maata ja hoitaa sillä itsenäistä taloutta. Sen missä määrin tämä näkökanta on syöpyntynyt jopa ajattelevien ihmisten edistyneimpiin piireihin, jotka ovat vähiten taipuvaisia tarttumaan virallisen sanahelinän syöttiin, on erittäin selvästi osoittanut kaikille tunnettu Nikolai —onin kirja, joka ilmestyi nälkävuosien 1891—1892 jälkeen⁷⁷. Talonpoikaistalouksien tavattoman suuren määrän joutuminen taloudelliseen häviöön tuntui kaikista sellaiselta mahdottomuudelta, sellaiselta mahdottomalta hyppäykseltä olemattomuuteen, että miltei yleiseksi tunnukseksi tuli välttämätön tarve antaa mitä laajimmin sellaista apua, mikä pystyisi todella „parantamaan haavat”. Ja taaskin nimenomaan hra Sipjagin otti huolekseen hälventää pois viimeisetkin harhaluulot. Minkä varassa „Venäjä” pysyy pystyssä, millä maanviljelijäluokat sekä kauppa- ja teollisuusluokat elävät, elleivät juuri kansan taloudellisen hävittämisen ja kerjäläistymisen varassa? Kun yritetään muutenkin eikä vain paperilla parantaa *tuota* „haavaa” — niin sehän on suoranainen valtiotorikos!

Hra Sipjagin epäilemättä edistää sen totuuden levittämistä ja vahvistamista, että lukuunottamatta vallankumouksellisen proletariaatin luokkataistelua koko kapitalistista järjestelmää vastaan ei ole eikä voikaan olla muuta keinoa enempää työttömyyttä ja pulia vastaan kuin myöskään niitä aasialaisen raakoja ja julmia pientuottajan pakkoluovuttamisen muotoja vastaan, joita tämä prosessi on meillä saanut. Kapitalistisen valtion isännät piittaavat yhtä vähän niistä uhreista, joita nälkä ja pulat joukotain vaativat, kuin veturi välittää niistä, joita se tiellään murjoo alleen. Ruumiit jarruttavat pyörien pyörimistä, juna pysähtyy, se saattaa jopa suistua kiskoiltakin (jos veturinkuljettajat ovat liian energisiä), mutta joka tapauksessa se suurempien tai pienempien pysähdysten jälkeen jatkaa kulkuaan. Te saatte kuulla kymmenien ja satojen tuhansien pienisäntien nälkäkuolemasta ja taloudelliseen häviöön joutumisesta, mutta samalla kuulette myöskin kotimaisen maanviljelyksen edistyksistä, siitä, että Venäjän tilanherrat, jotka ovat lähettäneet venäläisten maalaisisäntien retkikunnan Englantiin, valloittavat menestyksellä ulkomaanmarkkinoita, kuulette nykyaikaisten työvälineiden

myynnin laajenemisesta ja heinäviljelyksen leviämisestä y.m.s. Venäjän maanviljelyksen isännille (samoin kuin kaikillekin kapitalistisille isännille) ei taloudelliseen häviöön joutuminen ja nälänhädän voimistuminen ole sen enempää kuin pieni väliaikainen viivytyks, johon he eivät kiinnitä juuri lainkaan huomiotaan, elleivät nälänhädässä olevat *pakoita* kiinnittämään huomiota itseensä. Kaikki käy latuaan,—vieläpä maiden myyntikeinottelukin *isäntien* sillä osalla, jonka vauraat talonpojat muodostavat.

Niinpä esimerkiksi Samaran läänin Buguruslanin kihlakunta on julistettu „epävarmaksi sadon kannalta”. Talonpoikaiston suurten *joukkojen* taloudelliseen häviöön joutuminen ja nälänhätä ovat siis nousseet siellä äärimmilleen. Mutta joukkojen hätä ei ainoastaan ole haittaamatta, vaan jopa ikään kuin edistääkin talonpoikaiston porvarillisen vähemmistön taloudellisten asemien lujittumista. Tuosta samasta kihlakunnasta saamme „Russkije Vedomostissa”⁷⁸ (№ 244) syyskuussa julkaistusta kirjoituksesta lukea seuraavaa:

„Samaran läänin Buguruslanin kihlakunta. Päivänpolttavana kysymyksenä meillä on kaikkialla ilmenevä maan hintojen nopea kohoaminen ja tästä hintojen kohoamisesta johtunut tavaton maalla keinottelemine. Vielä suunnilleen 15—20 vuotta sitten mainiot laaksomaat menivät täällä 10—15 *ruplasta* desjatiina: oli sellaisiakin kaukana rautatiestä olevia seutuja, joilla vielä kolme vuotta sitten 35 ruplan hintaa desjatiinalta pidettiin kalliina ja vain kaikkein parhaimmasta maasta, jolla oli mainio maatila ja kauppa-*tori*, maksettiin kerran 60 ruplaa desjatiinalta. Mutta nyt maksetaan huonoimmasta maasta 50—60 *ruplaa* ja parhaiden maiden hinnat ovat kohonneet 80:een ja jopa 100 ruplaan desjatiinalta. Tätä maan hinnan kohoamisesta aiheutunutta keinottelua on kahta laatua: ensinnäkin, maan ostamista heti tapahtuvaa jälleenmyyntiä varten (on tapauksia, että maata ostettiin 40 ruplalla ja vuoden kuluttua jälleenmyytiin paikallisille *talonpojille* 55 *ruplasta* desjatiina); myyjinä ovat tavallisesti ne tilanherrat, jotka joko eivät halua tai joilla ei ole enää aikaa jakkailla niiden vitkutusten ja muodollisuuksien parissa, joita maan myymisestä talonpojille Talonpoikaispankin kautta aiheutuu, ostajina taas ovat kapitalisti-kauppiat ja he jälleenmyyvät maan

noille samoille paikallisille maamiehille. Toiseksi, kaikenlaiset lukuisat välittäjät soluttavat etäisten läänien (pääasiassa vähävenäläisten läänien) talonpojille kaikenlaisia hylkymaita, mistä hyvästä saavat kartanonomistajilta sievoisia *prosentteja (1:stä 2:een ruplaan desjatiinalta)*. Sanotusta jo käy selville, että maakeinottelun tärkeimpänä kohteena on *talonpoika*, ja että koko tämä kuvaamaton maan hintojen kohoaminen, jota ei voida selittää tavallisista taloudellisista syistä johtuvaksi, perustuukin hänen haluunsa saada maata; tietysti on myöskin rautateillä ollut merkityksensä, mutta ei niin suuri, sillä tärkeimpänä maan ostajana meillä on edelleenkin talonpoikaisto, jolle rautatie ei ole läheskään ensivuoroisen tärkeä tekijä”.

Nämä sitkeät „yrittäjätalonpojat”, jotka niin ahneesti sijoittavat „säästöjään” (ja ryövättyjä rahojaan) maan oston, tekevät kiertämättä selvän niistäkin vähävaraisista talonpojista, jotka ovat vielä säilyneet nykyiseltä nälänhädältä.

Kun porvarillisella yhteiskunnalla on vähävaraisten talonpoikien taloudelliseen häviöön joutumista ja nälänhätää vastaan se keino, että vauraat talonpojat ostavat maita, niin pulan vastustamiskeinona ja keinona markkinoiden ylenmääräistä teollisuustavaroilla täyttymistä vastaan ovat uusien markkinain etsiskelyt. Matelevainen lehdistö („*Novoje Vremja*”, № 9188) on ihastuksissaan saavutuksista, joita on saatu uudella kaupankäynnillä Persian kanssa, pohditaan vilkkaasti kaupankäynnin mahdollisuuksia Keski-Aasiassa ja varsinkin Mandzhuriassa. Rautatehtailijat ja muut teollisuuspöösöt hierovat mielihyvää käsiään kuullessaan rautateiden rakennustöiden vilkastumisesta. On päätetty rakentaa seuraavat suuret linjat: Pietari—Vjatka, Bologoje—Sedlets, Orenburg—Tashkent, hallitus on taannut rautateiden rakentamiseen lainoja 37 miljoonan arvosta (Moskovan—Kasanin, Lodzin ja Kaakkoisen rautatien yhtiöille), suunniteltu rakennettavaksi linjat: Moskova—Kyshtym, Kamyshin—Astrakaani ja Mustanmeren linja. Nälkäänäkevät talonpojat ja työttömät työläiset lohdutelkoot itseään: kruunun rahoja (jos kruunu saa vielä hankituksi rahaa) ei tietenkään tulla käyttämään „tuottamattomasti” (vrt. Sipjaginin kiertokirjettä) avustuksiin, ei, ne virtaavat insinöörien ja urakoitsijain taskuihin, sellaisten taiturimaisten kruununvarkaiden taskuihin, jotka

monia vuosia varastelivat varastelemasta päästyäänkin Nizhni-Novgorodissa Sormovon patoa rakennettaessa ja jotka Moskovan vetotuomioistuimen käräjillä Nizhni-Novgorodissa on nyt vasta tuomittu (poikkeustapauksena)*.

III. KOLMAS AINES

Ellemme erehdy, tämän sanonnan „kolmas aines” eli „kolmannet henkilöt” on pannut liikkeelle Samaran varakuvernööri hra Kondoidi puheessaan Samaran läänin zemstvokokouksen avajaisissa vuonna 1900 tarkoittamaan henkilöitä, „jotka eivät kuulu enempää hallintovirkamiehiin kuin säätyjen edustajiinkaan”. Näiden zemstvoissa lääkäreinä, teknikkoina, tilastotyöntekijöinä, agronomeina, pedagogeina y.m.s. palvelevien henkilöiden lukumäärän ja vaikutuksen kasvu on jo aikoja sitten vetänyt puoleensa meidän taantumuksellistemme huomiota, ja ovatpa nämä taantumukselliset ristinneet nuo „kolmannet henkilöt” „zemstvobyrokratiaksi”.

Yleensä on sanottava, että meidän taantumuksellisilamme, ja siinä luvussa tietysti myöskin koko korkeimmalla byrokraatiallamme, on hyvä poliittinen vainu. He ovat hankineet niin suuren taidon ja monipuolisen kokemuksen taistelussa oppositiota, kansan „mellakoita”, lahkolaisia, kapinoita ja vallankumouksellisia vastaan, että ovat aina „varuillaan” ja ymmärtävät paljon paremmin kuin mitkään naiivit ja yksinkertaiset „rehelliset kaakit”, että itsevaltius on

* Valitettavasti tilan puute ei salli meidän pysähtyä yksityiskohtaisemmin selostamaan tuota oikeusjuttua, joka on uudemman kerran osoittanut, kuinka sekä insinöörit että urakoitsijat isännöivät. Meille venäläisille se on juuri sama vanha juttu, joka pysyy ikuisesti uutena. Insinööri Aleksandrov yhdessä kulkulaitosministeriön Kasanin piirikunnan Nizhni-Novgorodin osaston päällikön Schneckenburgin ja kuuden syytteeseen asetetun urakoitsijan kanssa kolmen vuoden ajan (1893—1895) „rakenteli” itselleen ja muille tuhansiin nousevia pääomia esittämällä kruunulle laskuja, maksulistoja, tarkastus- ja toimituskirjoja y.m.s. töistä ja tavaratoimituksista, joita ei oltu milloinkaan tehty. Eivätkä ainoastaan työt, vaan itse urakoitsijatkin olivat tekaistuja: tavallinen kirjuri allekirjoitti urakoitsijan nimissä! Seuraavasta voidaan nähdä, millaisen summan koko tuo roikka on kahmaissut. Insinööri Aleksandrov oli esittänyt laskuja (syytettyjen penkille joutuneilta „urakoitsijoilta”) yli kahdensadan tuhannen ruplan arvosta, ja näihin laskuihin oli esimerkiksi 400 ruplan suuruisen todellisen menoerän asemesta merkitty 4.400 ruplaa. Erään todistajan sanojen mukaan insinööri Aleksandrov hummasi milloin neosten kanssa, milloin välittömien esimiestensä, rautatien insinöörien kanssa, kuluttaen päivällisateriaan 50—80 ruplaa kerrallaan.

Mutta mielenkiintoisinta on se, miten tätä juttua käsiteltiin ja miten se päättyi. Poliisimestari, jolle etsivän poliisin agentti teki asiasta ilmoituksen, „ei halunnut nostaa oikeusjuttua” (!). „Tämä juttu ei kuulu meille” sanoi hän, „vaan kulkulaitosministeriölle”, ja agentin täytyi kääntyä prokuraattorin puoleen. Edelleen, kaikki paljastul vain siksi, että varkaat riitaantuivat keskenään: että

leppymätön *yleensä kaikkinaista* itsenäisyyttä, rehellisyyttä, vakaumusten riippumattomuutta, todellisesta tiedosta johdettavaa ylpeyttä kohtaan. Imien mainiosti itseensä koko venäläisessä virkamieshierarkiassa vallitsevan hengen — nöyräniskaisuuden ja paperimaisen asiainhoidon — he suhtautuvat epäillen kaikkiin, jotka eivät ole Gogolin Akaki Akakijevitshin kaltaisia tahi jotka eivät ole koteloihmisen kaltaisia, nykyaikaisempaa vertausta käyttäksemme.

Ja tosiaankin: jos määrättyjä yhteiskunnallisia tehtäviä täyttäviä ihmisiä ei arvosteta heidän virka-asemansa mukaan, vaan tietojensa ja ansioittensa mukaan, niin eikö se johda loogillisella kiertämättömyydellä näitä tietoja ja näitä ansioita pohtivan yleisen mielipiteen ja yhteiskunnallisen valvonnan vapauteen? Eikö se kaiva juurineen pois ne säätyjen ja virka-arvojen erikoisoikeudet, joiden varassa itsevaltiudellinen Venäjä vain pysyykin pystyssä? Kuulkaahan, miten tuo samainen hra Kondoidi on perustellut tyytymättömyyttään:

„Tapahtuu sellaista”, sanoo hän, „että säätyjen edustajat ilman riittävän tarkistettuja perusteita uskovat intelligenttien puheita, vaikka nämä eivät olisi sen enempää kuin palkattuja toimitsijoita hallinnossa, uskovat vain siksi, että he vetoavat tieteeseen taikka sanomalehti-kirjailijain opetuksiin”. Miltäs kuulostaa? Vain tavallisia „palkattuja toimitsijoita”, mutta tuppautuvat opettamaan „säätyjen edustajia”! Muuten: itse asiassa se ei ole mikään säätylaitos, johon nämä zemstvojen valtuusmiehet kuuluvat, joista hra varakuvernööri puhuu; mutta koska meillä kaikki on

Aleksandrov „ei suostunut päästämään osalliseksi” erästä kirjuri-urakoitsijaa. Juttua ajettiin *kuusi vuotta*, joten monet todistajat ehtivät kuolla ja melkein kaikki ehtivät unohtaa kaikkein tärkeimmän. Sellaistakaan todistajaa kuin kulkulaitoshallituksen Kasanin piirikunnan entistä päällikköä Lohtinia *ei löydetty* (sic!): ei tiedetä, onko hän Kasanissa vai onko hän komennusmatkalla Jeniseiskissä! Alkoon lukija tuulko, että tämä on pilajuttua, kaikki tämä on kopioitu oikeuskäsittelyn selostuksesta.

Se, että juttuun on sotkeentunut paljon muitakin eikä yksinomaan syytetyt, näkyy vaikkapa seuraavista kahdesta tosiasiasta: ensinnäkin, se samainen hyvän-tahtoinen poliisiagentti, joka nosti oikeusjutun, ei nyt enää palvele poliisissa, vaan on hankkinut talon ja elää siitä saamallaan tuloilla. Toiseksi, insinööri Makarov, *kulkulaitoshallituksen Kasanin piirikunnan päällikkö* (joka Sormovon padon rakentamisen aikoina oli päällikön apulaisena) teki oikeudessa kaikkensa varjellakseen Aleksandrovia; hän sanoi sellaistaakin — kirjaimelleen näin! — että kun vesi keväällä 1894 huuhto padon pois, niin „*näinhän sen pitikin käydä*”. Hänen, Makarovin, tekemien tarkastusten mukaan Aleksandrovilla oli aina kaikki kunnossa ja Aleksandrov oli kokenut, toimelias ja sääntillinen tomissaan!

Tulos: Aleksandroville yksi vuosi linnaa; Schneckenburgille ankara muistutus (jota ei pantu täytäntöön vuoden 1896 manifestin vuoksi!); muut katsottiin syyttömiksi. Kruunun nostama korvauskanne hylättiin. Kuvittelen, kuinka tyytyväisiä mahtavatkaan olla sekä löytämättä jääneet Lohtinit että palveluksessa olevat Makarovit.

alusta loppuun ja läpikotaisin säätyhengen kyllästävä, koska zemstvotkin ovat uuden säädöksen perusteella kadottaneet tavattoman suuren osan koko asemastaan säätyjen ulkopuolisena laitoksena, niin lyhyden vuoksi voidaan todellakin sanoa, että Venäjällä on kaksi hallitsevaa „luokkaa”: 1. hallintovirkamiehet ja 2. säätyjen edustajat. Kolmannelle ainekselle ei säätymonarkiassa ole tilaa. Ja kun niskoitteleva taloudellinen kehitys itse kapitalismin kehityksellä yhä enemmän horjuttaa säätyperusteita ja synnyttää „intelligenttien” tarvetta, „intelligenttien”, joiden lukumäärä yhä kasvaa, niin on kiertämättä odotettavissa, että kolmas aines yrittää laajentaa sille ahtaita puitteita.

„Niiden henkilöiden, jotka eivät kuulu hallintovirkamiehiin eikä säätyjen edustajiin zemstvossa, hartaat unelmat ovat vain fantastista laatua”, sanoo tuo samainen hra Kondoidi, „mutta niillä voi olla vahingollinenkin puoli, jos niiden sallitaan saada pohjakseen poliittisia tendenssejä”.

„Poliittisten tendenssien” salliminen on vain diplomaattien sanonta, jolla ilmaistaan se vakaumus, että niitä on olemassa. Ja „unelmiksi” tässä nimitetään, jos niin haluatte, kaikkia niitä toiveita, joita lääkärille syntyy lääkärin-toimen intresseistä, tilastotieteilijälle — tilastotieteen intresseistä, ja jotka eivät ole hallitsevien säätyjen intressien mukaisia. Sinänsä nuo unelmat ovat fantastisia, mutta nähkääs, ne pitävät kuitenkin vireessä poliittista tyytymättömyyttä.

Tässä erään toisen hallintovirkamiehen, erään keskustelun päällikön yritys perustella toisella tavalla tyytymättömyyttä kolmanteen ainekseen. *Hänen huostaansa uskotun* läänin zemstvolaitoksen toiminta, kuten hän sanoo, „loittonne vuosi vuodelta yhä kauemmaksi niistä peruseräkkeistä, joille Asetus zemstvolaitoksista pohjautuu”. Tällä Asetuksella on paikallinen väestö kutsuttu mukaan paikallisia etuja ja tarpeita tarkoittavien asiain hoitamiseen; kuitenkin maanviljelijäin suurimman osan suhtautuessa välinpitämättömästi heille myönnettyyn oikeuteen „zemstvokokoukset ovat saaneet pelkän *muodollisen* luonteen ja asioista määräävät hallinnot, joiden luonteeseen nähden on hyvin paljon toivomisen varaa”. Tämä „on johtanut siihen, että hallintojen yhteyteen on järjestetty laajoja kanslioita ja että zemstvolaitukseen on kutsuttu *spesialisteja* — tilastomiehiä, agronomeja, pedagogeja, saniteettilääkäreitä j.n.e.,— jotka,

tuntien olevansa *sivistyksessä* edellä ja toisinaan *myöskin älyllisesti etevämpiä* kuin zemstvojen toimihenkilöt, ovat alkaneet osoittaa yhä *suurempaa ja suurempaa itsenäisyyttä*, mihin päästään varsinkin järjestämällä läänissä kaikenlaisia *edustajakokouksia* ja hallinnoissa — neuvostoja. Ja tuloksena koko zemstvotalous on joutunut sellaisten henkilöiden haltuun, *joilla ei ole mitään tekemistä paikallisen väestön kanssa*". Vaikkakin „näiden henkilöiden joukossa on hyvin paljon täysin hyvää tarkoittavia ja kaikkea kunnioitusta ansaitsevia henkilöitä, niin he eivät kuitenkaan voi pitää virkaansa minään muuna kuin toimeentulolähteenä ja paikalliset edut ja tarpeet voivat kiinnostaa heitä vain sikäli, mikäli niistä riippuu heidän henkilökohtainen hyvinvointinsa". — „Zemstvoasioissa, lääninpäällikön mielestä, *ei palkattu henkilö kelpaa korvaamaan omistajaa*". Tätä perustelua voidaan sanoa sekä ovelammaksi että avomielisemmäksi, riippuen siitä, miltä kannalta asiaa katsotaan. Se on ovelampi, koska se vaikenee poliittisista tendensseistä ja yrittää rajoittaa ajatusperusteensa yksinomaan paikallisen hyödyn ja tarpeiden intressipiiriin. Se on avomielisempi, koska se asettaa „palkkalaisen" ja *omistajan* suoraan vastakkain. Se on ikivanha katsantokanta venäläisillä Kit Kitytsheillä, jotka jotain „opettajaressua" palkatessaan pitävät ennen kaikkea ja pääasiassa kiinni markkinahinnoista, mitkä tämän lajin ammattipalveluksista on maksettava. Todellisia isäntiä ovat kaikessa omistajat, — niin julistaa sen saman leirin edustaja, josta kantautuu alituisesti ylistyslauluja Venäjälle ja sen lujalle, kenestäkään riippumattomalle ja luokkien yläpuolella olevalle vallalle, joka, jumalan kiitos, on vapaa siitä omien etupyYTEiden vallasta kansan elämään nähden, jota näemme parlamentarismen turmelemisissa länsimaissa. Ja koska omistaja on isäntä, niin hänen pitää olla isäntänä sekä lääkitä-, tilasto- että sivistys-„asioissa": pompadourimme ei kainostele tehdessään tuollaisen johtopäätöksen, joka sisältää sen suoranaisen tunnustuksen, että poliittinen johtoasema kuuluu omistaville luokille. Enemmänkin: hän ei kainostele tunnustaa, — ja se siinä on erittäin hullunkurista, — että nämä „spesialistit" tuntevat etevämmyytensä sivistyneisyydessä ja toisinaan myös älyllisesti zemstvojen toimihenkilöihin nähden. Eikä älyllistä etevämmyyttä vastaan tietenkään ole mitään muita keinoja kuin ankaruuskeinot...

Ja nyt äskettäin taantumuslehdistöllemme tarjoutui erittäin sopiva tilaisuus kehoittaa uudestaan näihin ankaruustoimenpiteisiin. Se, että intelligentit eivät halua antaa soimata itseään tavallisiksi palkkalaisiksi, työvoiman myyjiksi (eikä määrättyjä yhteiskunnallisia tehtäviä hoitaviksi kansalaisiksi), on aina vähän päästä johtanut hallintoherrat selkkauksiin milloin lääkärien kanssa, jotka ovat jättäneet joukolla erohakemuksen, milloin teknikkojen kanssa j.n.e. Viime aikoina taas ovat hallintojen selkkaukset tilastotyöntekijäin kanssa saaneet suorastaan epideemisen luonteen.

„Iskrassa” jo toukokuussa (№ 4) mainittiin, että paikalliset viranomaiset (Jaroslavlissa) ovat katsoneet kieroon tilastointia ja Pietarin maaliskuun tapahtumien jälkeen panivatkin toimeen oikein toimiston „puhdistuksen” ja kehoittivat johtajaa „vastaisuudessa ottamaan ylioppilaita ankaran valikoinnin kautta, niin, ettei heistä voisi ajatella, että he saattaisivat joskus osoittautua epäluotettaviksi”. Kirjoituksessa „Kerettäläisyyttä Kljazman Vladimiriassa” („Iskra”, № 5, kesäkuu) kuvattiin epäilyksen alaiseksi joutuneen tilastoinnin yleistä tilaa ja niitä syitä, joiden vuoksi kuvernööri, tehtailijat ja tilanherrat eivät lainkaan pidä siitä. Vladimirilaisten tilastotyöntekijäin erottaminen siitä syystä, että he olivat lähettäneet myötätuntoisen sähkösanoman Annenskille (jota oli piestä Kananin torilla maaliskuun 4 pnä), johti asiallisesti toimiston sulkemiseen, ja kun toispaikkalaiset tilastotyöntekijät kieltäytyivät palvelemasta zemstvossa, joka ei osaa puolustaa virkailijointensa etuja, niin paikallisen santarmilaitoksen täytyi ryhtyä välittäjäksi erotettujen tilastotyöntekijäin ja kuvernöörin välillä. „Santarmi tuli asuntoihin eräiden tilastotyöntekijäin luo ja kehoitti näitä jättämään uudestaan hakemukset päästä takaisin toimistoon hoitamaan virkaansa”, mutta sen yritykset menivät kokonaan myttyyn. Vihdoin „Iskran” elokuun numerossa (№ 7) kerrottiin „Jekaterinoslavin zemstvossa sattuneesta tapauksesta”, jossa „passha” hra Rodzjanko (läänin zemstvohallinnon puheenjohtaja) erotti tilastotyöntekijöitä siitä syystä, etteivät nämä täyttäneet „määräystä” päiväkirjan pitämisestä, ja tällä erottamisella hän sai kaikki muutkin toimiston jäsenet ottamaan eron sekä Harkovin tilastotyöntekijät lähettämään vastalausekirjeitä (julkaistu „Iskran” samassa numerossa). Mitä

pitemmälle mennään, sitä kummempia kuuluu. Harkovin passha hra Gordejenko (joka on myöskin läänin zemstvohallinnon puheenjohtaja) sekaantui myös asiaan ja ilmoitti „oman” zemstvosna tilastotyöntekijöille, ettei hän siedä „hallinnon seinien sisällä mitään virkailijain neuvotteluja muista kuin virkatehtäviä koskevista kysymyksistä”. Edelleen, Harkovin tilastotyöntekijät eivät ehtineet panna täytäntöön aikomustaan — vaatia keskuudessaan olevan urkkijan (Antonovitshin) erottamista, kun hallinto erotti tilastotoimiston johtajan, saaden sillä taaskin aikaan kaikkien tilastotyöntekijäin eroamisen.

Se, miten kovasti nämä tapahtumat kuohuttivat koko zemstvojen tilastovirkailijain joukkoja, näkyy esimerkiksi Vjatkan tilastotyöntekijäin kirjeestä, jossa he yrittivät seikkaperäisesti perustella haluttomuuttaan yhtyä liikkeeseen. Siitä syystä „Iskrassa” (№ 9) heitä aivan oikein nimitettiin „vjatkalaisiksi lakonrikkureiksi”.

Mutta „Iskra” on tietysti maininnut vain muutamista tapauksista, eikä läheskään kaikista selkkauksista, joita julkisten sanomalehtien tietojen mukaan on sitä paitsi ollut Pietarin, Aunuksen, Nizhni-Novgorodin, Taurian ja Samaran lääneissä (selkkausten joukkoon laskemme tässä nekin tapaukset, jolloin on erotettu yhtäaikaan useampia tilastotyöntekijöitä, koska nämä tapaukset ovat synnyttäneet suurta tyytymättömyyttä ja kuohuntaa). Miten pitkälle lääninviranomaisten epäuuloisuus ja heidän julkeutensa yleensä on mennyt, näkyy esimerkiksi seuraavasta:

„*Taurian toimiston johtaja S. M. Bleklov* hallinnolle esittämässään „Selostuksessa Dneprin kihlakunnan tarkastuksesta touko- ja kesäkuun aikana v. 1901” kertoo, että tässä kihlakunnassa jouduttiin tarkastustyö suorittamaan ennennäkemättömissä oloissa: vaikka tarkastajat täyttivätkin tehtäviään kuvernöörin luvalla, vaikka heillä olikin vastaaivat paperit ja oikeus lääninpäällystön määräyksen nojalla saada apua paikallisilta viranomaisilta, niin kihlakunnan poliisi suhtautui heihin *üürimmäisen epäluuloisesti*, nuuski *heidän kintereillään*, osoitti epäluottamustaan mitä *karkeimmalla tavalla*, mikä meni niinkin pitkälle, että erään talonpojan kertoman mukaan tilastotyöntekijäin jälkiä ajoi kyläpoliisi ja tiedusteli talonpojilta, „eivätkö tilastotyöntekijät saarnaa vahingollisia aatteita valtiota ja isänmaata vastaan”. Hra Bleklovin sanojen mukaan tilastotyöntekijät

joutuivat „tekemisiin erilaisten esteiden ja vaikeuksien kanssa, jotka eivät ainoastaan häirinneet työtä, vaan loukkasivat kovasti myöskin heidän *omanarvon tuntoaan*... Tilastotyöntekijät joutuivat usein aivan kuin *kuulustelttavien* asemaan, joista tehtiin salaisia tiedusteluja, minkä kaikki kuitenkin hyvin tiesivät, ja joista katsottiin tarpeelliseksi varoittaa. Tästä jokainen voi ymmärtää, miten sietämättömän vaikeassa moraalisisessa tilassa he joutuivat monesti olemaan”.

Aika hyvää valaistusta zemstvojen tilastolaitoksissa sattuneiden selkkausten historiaan ja yleensä „kolmannen aineksen” valvonnan luonnehtimiseksi!

Ei siis ihme, että taantumuslehdistö on hyökännyt uusien „kapinoitsijain” kimppuun. „Moskovskije Vedomosti” julkaisi jyrisevän pääkirjoituksen „Zemstvotilastotyöntekijäin lakko” (№ 263, syysk. 24 pnä) ja hra N. A. Znamenskin erikoisen kirjoituksen „Kolmas aines” (№ 279, lokak. 10 pnä). „Kolmas aines” „on käynyt koppavaksi”,— kirjoitti lehti,— se vastaa „järjestelmällisellä oppositiolla ja lakolla”, kun yritetään saada aikaan „tarpeellista virkakuria”. Kaikkeen ovat syyssä zemstvoliberaalit, jotka ovat päästäneet virkailijat kurittomiksi.

„On aivan selvää, että zemstvojen arvioimis- ja tilastoiden vissinlaiseen säännöstelyyn ovat ryhtyneet zemstvojen selvä-älyisimmät ja järkevimmät toimihenkilöt, jotka eivät ole halunneet sietää alaisissaan *hallinnoissa höllyyttä edes liberaali*-oppositiolaisenkaan lipun alla. Sekä oppositio että *lakkojen* täytyy vihdoinkin avata heidän silmänsä näkemään, kenen kanssa he oikein ovat tekemisissä, joutuesaan kosketuksiin *sen älymystö-proletariaatin kanssa*, josta on vaikea sanoa, kumpaa se oikein teki *kuljeskellessaan läänistä toiseen*, harjoittiko se tilastollisia tutkimuksia *vaiko paikkakunnan varhaisnuorison valistamista yhteiskunnallis-demokraattisessa hengessä*.

Joka tapauksessa „zemstvojen tilastonselkkausten” muodossa järkevä osa zemstvotoimihenkilöistä saa itselleen hyödyllisen opetuksen. Arvelemme, että nyt se tulee täysin selvästi näkemään, minkälaista myrkkykäärmettä zemstvolaitokset ovat „*kolmannen aineksen*” muodossa vaalineet povellaan” *.

* „Moskovskije Vedomosti”, № 263.

Me puolestamme olemme varmoja siitä, että nämä itsevaltiuden uskollisen kahlekoiran (on tunnettua, että näin on itseään nimittänyt „itse” Katkov, joka on kyennyt niin pitkäksi ajaksi „syövyttämään” henkensä „Moskovskije Vedomostiin”) valitushuudot ja ulvonta „avaavat silmät” monilta niiltä, jotka eivät ole vielä täysin selvästi ymmärtäneet, miten leppymättömässä ristiriidassa itsevaltius on yhteiskunnallisen kehityksen intresseihin ja yleensä intelligenssin intresseihin nähden, niihin intresseihin nähden, joita jokainen sellainen oikea yhteiskunnallinen tehtävä asettaa, mikä ei ole kruununvarkautta eikä kavallusta.

Meille, sosialidemokraateille, tämän pienen kuvan sotaretkestä „kolmatta ainesta” ja „zemstvolastosekkauksia” vastaan pitää olla tärkeänä opetuksena. Meidän pitää ammentaa uutta uskoa johtamamme työväenliikkeen kaikkivoimaisuuteen nähdessämme, että edistyneimmässä vallankumouksellisessa luokassa esiintyvä kuohunta siirtyy yhteiskunnan muihinkin luokkiin ja kerroksiin, että se on jo johtanut, paitsi ylioppilaskunnan vallankumouksellisen hengen ennenkuulumattomaan nousuun*, myöskin siihen, että maaseutukin alkaa jo herätä, ja siihen, että sellaisissa yhteiskuntaryhmissä, jotka (ryhminä) ovat tähän saakka olleet kovin vähän vaikutteille alttiina, voimistuu itseluottamus ja taisteluvalmius.

Yhteiskunnallinen kuohunta kasvaa Venäjällä koko kansassa, sen kaikissa luokissa, ja meidän velvollisuutemme, vallankumouksellisten sosialidemokraattien velvollisuus, on ponnistaa kaikin voimin siihen suuntaan, että pystyisimme käyttämään sitä hyväksemme, selittääksemme eturivin työläisintelligenssille, millainen liittolainen sillä on sekä talonpoikaistossa, ylioppilaisissa että yleensä intelligenssissä, opettaaksemme sitä käyttämään milloin siellä, milloin täällä leimahtavia yhteiskunnallisen protestin liekkejä. Me kykenemme täyttämään eturivin vapaustaistelijan tehtävän vain silloin, kun vallankumouksellisen taistelupuolueen johtama

* Juuri hetkellä, jolloin kirjoitamme tätä, saapuu kaikkialta viestejä uudesta kuohunnan voimistumisesta ylioppilaiden keskuudessa, ylioppilaskokouksista Kieivissä, Pietarissa ja muissa kaupungeissa, vallankumouksellisten ylioppilasyhdistysten perustamisesta Odessassa j.n.e. Ehkäpä historia on antava ylioppilaiden esiintyä alkuunpanijoina myöskin ratkaisevassa ottelussa? Olkoon kuinka tahansa, mutta voiton saavuttamiseksi tuossa ottelussa tarvitaan proletariaatin joukkojen nousua, ja meidän on kiireesti, mahdollisimman kiireesti pidettävä huolta näiden joukkojen tietoisuuden, intomielen ja järjestyneisyyden lisäämisestä.

työväenluokka, unohtamatta hetkeksikään erikoista asemaansa nykyajan yhteiskunnassa ja erikoisia maailmanhistoriallisia tehtäviään ihmiskunnan vapauttamisessa taloudellisesta orjuudesta, nostaa samalla koko kansan taistelulipun *vapauden* puolesta ja kokoaa tämän lipun alle kaikki ne, joita herrat Sipjaginit, Kondoidit ja koko tuo koplakunta niin uutterasti työntää tyytymättömien riveihin mitä erilaisimmista yhteiskuntakerroksista.

Sitä varten tarvitaan vain, että me omaksuisimme liikkeesemme sen järkkymättömän vallankumouksellisen teorian ohella, minkä eurooppalaisen ajattelun vuosisatainen kehitys on muokannut, myöskin länsieurooppalaisten ja venäläisten edeltäjiemme meille testamenttoiman vallankumouksellisen tarmon ja vallankumouksellisen kokemuksen emmekä omaksuisi orjallisesti itsellemme kaikenlaisia opportunistin muotoja, joita niistä verrattain vähän kärsineet toverimme Lännessä alkavat jo karistella pois ja jotka niin kovasti hidastuttavat kulkuamme voittoa kohti.

Venäjän proletariaatin edessä on nyt mitä vaikein, mutta samalla myös mitä kiitollisin vallankumouksellinen tehtävä: nujertaa vihollinen, jota paljon kärsinyt venäläinen intelligenssi ei ole pystynyt voittamaan, ja astua sosialismin kansainvälisen armeijan riveihin.

IV. KAKSI AATELISMARSALKAN PUHETTA

„Surullisen enteellinen tosiasia, jollaista ei tähän saakka ole vielä ollut, ja paljon ennenkuulumatonta onnettomuutta lupaavat Venäjälle nuo tuollaiset tosiasiat, jotka ovat mahdollisia vain hyvin pitkälle menneen sosiaalisen demoralisaatiomme oloissa”... Näin kirjoitti „Moskovskije Vedomosti” pääkirjoituksessa № 268 (syysk. 29 pnä) puheen johdosta, jonka Orelin läänin aatelismarsalkka M. A. Stahovitsh oli pitänyt lähetyssaarnaajain edustajakokouksessa Orelissa (tämä edustajakokous päättyi syyskuun 24 pnä)... Kun nyt jo aatelismarsalkkojen joukkoon, jotka ovat ensimmäisiä miehiä kihlakunnassa ja toisia miehiä läänissä, on päässyt pesiytymään „sosiaalinen demoralisaatio”, niin missä sitten tosiaan on rajansa „Venäjän vallanneella henkisen ruton mätäpaiseella”?

Mistä sitten on kysymys? Siitä, että tämä hra Stahovitsh (sama, joka aikoi antaa oreililaisille aatelismiehille

anniskelumonopolin veronkantajain paikkoja: ks. „Zarja”, № 1, „Satunnaisia kirjoitelmia” *) oli puhunut tulisia sanoja omantunnon vapauden puolesta ja „mennyt samalla tahdittomuudessaan, ettemme sanoisi kyynillisyydessään, niin pitkälle, että teki tällaisen ehdotuksen” **:

*„Kukaan Venäjällä ei ole niin suuresti kuin lähetys-
saarnaajain edustajakokous velvollinen julistamaan oman-
tunnon vapauden välttämättömyyttä, välttämättömyyttä
lopettaa kaikki rikollisuusrangaistukset oikeauskoisuudesta
luopumisesta ja toisen uskon ottamisesta ja tunnustami-
sesta. Ja minä kehoitan Orelin lähetysaarnaajain edustaja-
kokousta juuri niin sanomaankin suoraan sekä herättämään
tämän anomuksen sopivassa järjestyksessä!..”*

Luonnollisesti yhtä naiivia kuin oli „Moskovskije Vedomostiin” taholta nimittää hra Stahovitshia Robespierreksi (ettäkö se elämäniloinen M. A. Stahovitsh, jonka olen tuntenut jo niin kauan, olisi Robespierre! — kirjoitti hra Suvorin „Novoje Vremjassa”, ja vaikea oli nauramatta lukea hänen „puolustus”-puhettaan), — niin yhtä naiivi tavallaan oli hra Stahovitshkin kehoittaessaan pappeja anomaan „sopivassa järjestyksessä” omantunnon vapautta. Sehän on aivan samaa kuin jos poliisikomisarusten edustajakokouksessa kehoitettaisiin anomaan poliittista vapautta!

Tuskin lienee syytä lisätä lukijalle, että sen jälkeen, kun oli kuultu „painavia vastaväitteitä” Orelin korkea-arvoisen piispa Nikanorin, Kananin hengellisen akatemian professorin N. I. Ivanovskin, aikakauslehti „Missionerskoje Obozrenijen” toimittajan ja kustantajan V. M. Skvortsovin, sellaisten ja sellaisten lähetysaarnaajapappien sekä yliopiston kandidaattien V. A. Ternavtsevin ja M. A. Novoselovin

* Ks. Teokset, 4. osa, ss. 367—396. Toim.

** „Moskovskije Vedomosti”, samassa numerossa. Pyydän lukijoilta anteeksi mieltymystäni „Moskovskije Vedomostiin”. Minkä sille voi! Mielestäni se on kuitenkin mielenkiintoisin, johdonmukaisin ja kaikkein asiallinen poliittinen sanomalehti Venäjällä. Sillä eihän voida nimittää „poliittiseksi” sanan varsinaisessa mielessä sellaista kirjallisuutta, joka parhaimmassa tapauksessa kokoa joitakin mielenkiintoisia, mutta muokkaamattomia asianmurusia ja sitten kaikenlaisten „järkeilyjen” asemesta vain huokailee. En väitä, etteikö se saattaisi olla sangen hyödyllistä, mutta poliittikkaa se ei ole. Samoin myöskään novojevremjäläistä kirjallisuutta ei voida nimittää poliittiseksi sanan oikeassa merkityksessä, siitä huolimatta (tahi paremminkin sen vuoksi), että se on ylenpalttisen poliittisovaa. Sillä ei ole mitään määrättyä poliittista ohjelmaa eikä mitään vakauksia, on vain taito pukeutua hetken sävyyn ja mielialaan, madella niiden edessä, joilla on valta, käskykööt he mitä tahansa, ja leikkiä yleisen miellipiteen tapaista. Mutta „Moskovskije Vedomosti” ajaa omaa linjaansa eikä pelkää (mitä pelkäämistä sillä on!) kulkea hallituksen edellä, se ei pelkää kajota, ja toisinaan hyvin avomielisesti, mitä arkaluontoisimpiin asioihin. Hyödyllinen lehti, verraton avustaja vallankumouksellisessa agitaatiossa!

taholta, „hengenmiesten kokous arkkipiispan johdolla” hylkäsi hra Stahovitshin ehdotuksen „niin itse selostuksen sisällön kannalta kuin myöskin siksi, ettei se kuulu lähetysaarnaajain paikallisen edustajakokouksen tehtäviin”. Voidaan sanoa: „tieteen” ja kirkon liitto!

Mutta hra Stahovitsh ei tietenkään kiinnosta meitä esimerkkinä henkilöstä, jolla olisi selvä ja johdonmukainen poliittinen ajattelutapa, vaan esimerkkinä mitä „elämällöisimmästä” venäläisestä pionaatelisherrasta, joka on aina valmis kahmaisemaan kappaleen kruununpiirakasta. Ja miten äärettömän pitkälle onkaan täytynt mennä sen „demoralisaation”, jota poliisimielivalta ja lahkolaisuuden inkvisitiomainen vainoaminen on tuonut Venäjän elämään yleensä ja varsinkin maaseutumme elämään, kun jo kivetkin vaikeroivat! Kun jo aatelismarsalkatkin ovat alkaneet puhua tulisesti omantunnon vapaudesta!

Tässä eräitä hra Stahovitshin puheesta otettuja pieniä esimerkkejä siitä komennosta ja niistä sietämättömistä ilmiöistä, jotka saavat loppujen lopuksi kaikkein „elämällöisimmatkin” suuttumuksen valtaan.

„Ottakaa nyt”, sanoo puhuja, „vaikkapa veljeskunnan lähetyssaarnaajakirjastosta lakihakemisto, niin saatte lukea, että sama pykälä — 783:s, II osa, I nide, antaa poliisikomisariuksen huoleksi, samalla kun hänen on juurittava pois kaksintaistelut, häväistyskirjoitukset, juoppous, metsästysääntöjen rikkomiset sekä tehtävä loppu miesten ja naisten yhteisistä käynneistä maksullisessa saunassa, hänen tehtäväkseen myös valvoa, ettei kiisteltäisi oikeauskoisuuden dogmeja vastaan eikä oikeauskoisia eksytettäisi muihin uskontoihin tai lahkolaisuuteen!” Ja tosiaan on olemassa sellainen lakipykälä, joka säilyttää poliisikomisariukselle näiden puhujan mainitsemien velvollisuuksien lisäksi vielä paljon muitakin samantapaisia velvollisuuksia. Suurimmalle osalle kaupunkien asukkaista tämä pykälä tuntuu tietenkin pelkältä hullunkurisuudelta, kuten hra Stahovitshkin sitä nimitti. Mutta maamiehelle tämän hullunkurisuuden takana piilee bitterer Ernst — katkera totuus siitä alimman poliisin mielivallasta, mikä muistuttaa liian kovakouraisesti, että jumala on korkealla ja tsaari kaukana.

Tässä on konkreettisia esimerkkejä, jotka esitämme yhdessä sen virallisen kumoavan lausunnon kanssa, jonka on antanut „Orelin oikeauskoisen Pietari-Paavalin

veljeskunnan neuvoston puheenjohtaja ja Orelin hiippakunnan lähetyssaarnaajain edustajakokouksen puheenjohtaja, esipappi Pjotr Rozhdestvenski” („Moskovskije Vedomosti”, № 269, lainauksena „Orlovski Vestnikistä”, № 257):

„a) Selostuksessa (hra Stahovitshin selostuksessa) on sanottu eräästä Trubtshevskin kihlakunnan kylästä näin:

„*Papin sekä esivallan suostumuksesta ja tietien lukittiin shtundisteiksi epäillyt kirkkoon*, tuotiin pöytä ja se katettiin puhtaalla liinalla, asetettiin jumalankuva ja heitä alettiin tuoda yksitellen esiin.— Suutele!

— En halua suudella epäjumalan kuvia...— Ahaa! *ruoskittava heti paikalla*. Heikommat palasivat heti ensimmäisen kerran jälkeen takaisin oikeauskoisuuteen. Mutta erät *kestivät jopa neljäänkin kertaan*”.

Kuitenkin virallisten tietojen mukaan, jotka on julkaistu Orelin oikeauskoisen Pietari-Paavalin veljeskunnan selostuksessa jo vuonna 1896, ja sen suullisen lausunnon mukaan, minkä pappi D. Pereverzev antoi edustajakokouksessa, tämä tässä kuvattu oikeauskoisen väestön omankädenoikeus lahkolaisia kohtaan Trubtshevskin kihlakunnan Ljubtsan kylässä tapahtui *kyläkokouksen päätöksen nojalla ja jossain kylällä eikä lainkaan paikkakunnan silloisen papin suostumuksella eikä suinkaan kirkossa*; ja tämä valitettava tapaus on ollut *18—19 vuotta sitten*, jolloin ei ollut vielä tietoaakaan lähetyskunnasta Orelin hiippakunnassa”.

Julkaistessaan tämän „Moskovskije Vedomosti” sanoo, että hra Stahovitsh esitti puheessaan *vain kaksi tosiasiaa*. Se on mahdollista. Mutta ne ovatkin sitten oikeita tosiasioita! Kumoava lausunto, joka perustuu oikeauskoisen veljeskunnan selostuksen „virallisiin tietoihin” (poliisikomisariukselta saatuihin!), *vain vahvistaa* noiden jopa elämäniloista aatelismiestäkin kuohuttavien ruokottomuuk-sien koko voiman. Tapahtuiko ruoskiminen kirkossa tahi „jossain kylällä”, puoli vuotta vaiko 18 vuotta sitten,— se ei muuta hituistakaan asiaa (ellei ehken yhdessä suhteessa: kaikkihan tietävät, että lahkolaisten vainoaminen on käynyt viime aikoina vieläkin julmemmaksi, ja lähetyskuntien perustamisella on ollut siihen välitön yhteys!). Ja siitä, että paikkakunnan pappi olisi *voinut* pysyä syrjässä noista *sarkanuttuisista inkvisiittoreista*, — siitä teidän, korkea esipappi, olisi sentään viisaampaa olla lehdessä puhu-

matta *. Panevat pilkaksi! „Suostumustaan” oikeuden mukaan rikoksena rangaistavaan piinaukseen ei „paikkakunnan pappi” tietenkään antanut, samoin kuin pyhä inkvisitio ei milloinkaan rangaissut itse, vaan antoi rankaisemisen maallisten viranomaisten käsiin, eikä koskaan vuodattanut verta, vaan ainoastaan poltatti roviolla.

Toinen tosiasia:

„b) Selostuksessa sanotaan:

„Mutta silloin lähetyssaarnaajapapilta ei pääsekään liivahtamaan kieleltä sellainen vastaus, minkä mekin täällä kuulumme: — *Te, kirkkoisä, sanoitte heitä olleen ensin 40 perhettä, mutta nyt on 4*. Entä muut? — Ne on jumalan armosta karkoitettu Taka-Kaukasiaan ja Siperiaan”.

Todellisuudessa Trubtshevskin kihlakunnan Glybotshkan kylässä, josta tässä on puhe, veljeskunnan tietojen mukaan vuonna 1898 ei shtundisteja ollut 40 perhettä, vaan 40 henkeä yhteensä kumpaakin sukupuolta, siinä luvussa 21 henkeä lapsia; sen sijaan oli Taka-Kaukasiaan karkoitettu sinä vuonna piirikuntaoikeuden tuomion perusteella ainoastaan 7 henkeä siitä syystä, että he olivat eksyttäneet muita ihmisiä shtundiin. Mitä taas tulee paikkakunnan papin lausumaan: „jumalan armosta karkoitettu”, niin sen hän tuli sattumalta sanoneeksi edustajakokouksen suljetussa istunnossa, sen osanottajain keskinäisessä vapaassa mielipiteiden vaihdossa, semmitenkin kun kyseinen pappismies on ollut jo ennestään kaikille tunnettu ja osoitti edustajakokouksessakin olevansa eräs *ansioituneimpia* lähetyssaarnaaja-sielunpaimenia”.

Tämä kumoava lausunto on jo suorastaan verraton! Tuli sattumalta sanoneeksi vapaassa mielipiteiden vaihdossa! Sehän se juuri onkin mielenkiintoista, sillä jokainen meistä tietää liiankin hyvin, mitä arvoa on virallisten henkilöiden sanoilla, joita he virallisesti lausuvat. Ja koska nämä „sydämelliset” sanat lausunut kirkkoisä on „eräs ansioituneimpia lähetyssaarnaaja-sielunpaimenia”, niin sitä suuremmalla syyllä niillä on merkitystä. „Jumalan armosta karkoitettu Taka-Kaukasiaan ja Siperiaan” — näiden erinomaisten

* Virallisiin oikaisuihin esittämässään vastaväitteessä hra Stahovitsh kirjoitti: „En tiedä, mitä veljeskunnan viralliseen selostukseen on kirjoitettu, mutta väitän, että pappi Pereverzev, joka kertoi edustajakokouksessa kaikki yksityiskohtat ja huomautti, että siviiliviranomaiset tiesivät (sic!) tehdystä päätöksestä, vastasi minun henkilökohtaisesti tekemääni kysymykseen: Entä tiesikö pappi? — sanoen: — Kyllä, hänkin tiesi”. Kommentaareja ei tarvita.

sanojen pitää tulla tavallaan yhtä merkityksellisiksi kuin sekin, miten metropoliitta Filaret puolusti maaorjuutta pyhän raamatun perusteella.

Muuten, kun tässä kerran tuli mainitaksi Filaretia, niin olisi väärin sivuuttaa vaitiololla aikakauslehdessä „Vera i Razum” v. 1901 * julkaistua erään „oppineen liberaalin” kirjettä korkea-arvoiselle Harkovin arkkipiispa Amvrosille. Tekijä on itse allekirjoittanut kirjeensä näin: „Entinen hengelliseen säätyyn kuulunut kunniakansalainen Hieronym Preobrazhenski” ja lisänimen „oppinut (!) liberaali” on hänelle antanut toimitus, joka on nähtävästi alkanut pelätä „ääretöntä kaikkiviisautta”. Rajoitumme esittämään muutamia kohtia tästä kirjeestä, joka yhä uudelleen ja uudelleen osoittaa meille, että poliittinen ajattelu ja poliittinen protesti tunkeutuvat näkymättömiä teitä äärettömän paljon laajempiin piireihin kuin miltä se toisinaan saattaa tuntua.

„Olen jo vanhus, lähes 60-vuotias, olen joutunut elämässäni näkemään paljon poikkeamia kirkollisten velvollisuuksien täyttämisestä, ja sanon puhtaalla omallatunnolla, että joka kerta on papistomme ollut siihen syyssä. Ja „*viime tapahtumista*” meidän täytyy jopa kiittää hartaasti nykyaikaista papistoamme, se avaa monien silmät näkemään. Nyt eivät enää yksistään kunnankirjurit, vaan vanhat ja nuoret, sivistyneet, vähälukutaitoiset ja nekin, jotka tuskin osaavat lukea — kaikki haluavat nyt lukea Venäjänmaan suurta kirjaillijaa. He hankkivat kalliilla hinnalla hänen teoksiaan (ulkomaalaisen „Svobodnoje Slovo”⁷⁹ julkaisemia teoksia, jotka saavat vapaasti kiertää kansan keskuudessa maailman kaikissa maissa, paitsi ei Venäjällä), lukevat, pohtivat, eivätkä päättelmät tietenkään ole papistolle edullisia. Laajat väestöjoukot alkavat jo käsittää, mikä on valhetta ja mikä totta, ja ne näkevät, että papistomme puhuu yhtä ja tekee toista ja että sen sanat menevät usein ristiin. Paljonkin totta voisi sanoa, mutta eihän papiston kanssa saa puhua avomielisesti, sehän rientää heti kantelemaan, jotta rangaistaisiin ja teloitettaisiin... Mutta eihän Kristus vetänyt puoleensa voimalla ja teloituksilla, vaan totuudella ja rakkaudella...

...Puheenne lopussa Te kirjoitatte: „meillä on olemassa suuri voima taistelua varten — mitä hurskaimpien hallitsijaimme yksinvalta”. Taas-kin vilppiä ja taaskaan emme usko Teitä. Vaikkakin te, *valistunut* papisto, yritätte uskotella meille olevanne „uskollisia itsevaltiudelliselle valtakomennolle äidin rinnoista saakka” (nykyisen vikaarin puheesta piispaksi nimitettäessä), niin me *valistumattomat* emme usko sitä, että vuoden ikäinen lapsi (vaikkapa tuleva piispakin) jo pohtisi hallitus-

* Käytämme tilaisuutta kiittääksemme kirjeenvaihtajaa, joka on lähettänyt meille erillisen vedoksen tästä aikakauslehdestä. Määrävässä asemassa olevat luokkamme esiintyvät hyvin usein kainostelematta au naturel (luonnollisessa asussa. *Toim.*) erikoisissa vankila-, kirkko- y.m. sellaisissa julkaisuissa. Meidän vallankumouksellisten on jo korkea aika ryhtyä käyttämään järjestelmällisesti hyväksi tuota poliittisen valistuksen „rikasta aarteistoa”.

muotoa ja antaisi etusijan itsevaltiudelle. Sen jälkeen, kun patriarkka Nikon teki epäonnistuneen yrityksen näytellä Venäjällä Rooman paavien osaa, paavien, jotka Lännessä ovat yhdistäneet käsiinsä hengellisen vallan ja maallisen ylivallan, on kirkkomme, korkeimpien edustajiensa — metropoliittain — kautta kokonaan ja ikiajoiksi alistunut hallitsijain valtaan, ja joskus despoottiseen valtaan, kuten oli laita Pietari Suuren aikana, joka saneli kirkolle asetuksiaan. (Pietari Suuren harjoittama painostus papistoa kohtaan poikansa Aleksejn tuomitsemiseksi.) XIX vuosisadalla me näemme jo täydellisen sopusoinnun maallisen ja kirkollisen vallan välillä Venäjällä. Nikolai I synkkänä hallituskautena, jolloin heräävä yhteiskunnallinen tietoisuus Lännessä suurten sosiaalisten liikkeiden vaikutuksesta nosti meilläkin esiin yksityisiä taistelijoita sotimaan inhoittavaa tavallisen kansan orjuuttamista vastaan, kirkkomme pysyi kansan kärsimyksille aivan välinpitämättömänä ja vastoin Kristuksen suurta käskyä, että ihmisten on oltava veljiä keskenään ja laupeita lähimmäisiään kohtaan, ei papiston keskuudesta noussut yhtään ääntä puolustamaan osatonta kansaa tilanherrojen julmalta mielivallalta, ja vain siksi, ettei hallitus rohjennut toistaiseksi käydä käsiksi maorjuuteen, jonka olemassaoloa Filaret Moskvalainen perusteli suoraan vanhasta testamentista otetuilla pyhän raamatun teksteillä. Mutta sitten jyrähti ukkonen: Sevastopolin edustalla Venäjä lyötiin ja poliittisesti nöyryytettiin. Tappio toi selvästi ilmi reforminedellisen järjestelmämme kaikki epäkohdat, ja ennen kaikkea nuori, humanainen hallitsija (jonka on henkisestä ja tahdonvoimansa kasvatuksesta kiitettävä runoilija Zhukovskia) murskasi vuosisataiset orjuuden kahleet, ja oli katkeraa kohtalon ivaa, että helmikuun 19 päivän suuren julistuskirjan teksti annettiin kristilliseltä kannalta toimitettavaksi tuolle samaiselle Filaretille, joka oli luultavasti kiiruhtanut muuttamaan — ajan hengen mukaisesti — katsomuksiaan maorjuuteen nähden. Suurten reformien kausi jätti jälkensä papistoommekin saaden sen keskuudessa Makarin (myöhemmin metropoliitta) kaudella aikaan hedelmällistä työskentelyä hengellisten laitostemme uudestijärjestämiseksi, joihin hän niin ikään hakkasi ikkunan, vaikkakin vähäisen ikkunan julkisuutta ja valoa varten. Maaliskuun 1 päivän jälkeen 1881 alkanut taantumuskausi toi sitten mukanaan papistoonkin vastaavaa ainesta — Pobedonostsevin ja Katkovin henkeen sopivia toimihenkilöitä, ja samaan aikaan, kun maan edistyneimmät ihmiset zemstvoissa ja yhteiskuntapiireissä jättivät anomuskirjoja ruumiillisten rangastusten viimeisten jälteiden lakkauttamista, niin kirkko on vaiti, sanomatta yhtään ainoata moitteen sanaa niille, jotka puolustavat ruoskaa, tuota välinettä, jolla jumalan esikuvan mukaan ja hänen kaltaisekseen luotua ihmistä inhoittavasti alennetaan. Kaiken ylläsanotun huomioon ottaen ei liene väärin olettaa, että *valtajärjestelmän muuttuessa ylhäältä käsin* koko papistomme tulee edustajiensa kautta ylistämään samalla tavalla perustuslaillista hallitsijaa kuin se nyt ylistää yksinvaltaista. Miksi siis teeskennellä, sillä eihän tässä ole voima itsevaltiudessa, vaan hallitsijassa. Pietari I oli myös jumalan lähettämä yksinvaltiassaan, mutta papisto ei yhä vielääkään erikoisesti suosi häntä, ja Pietari III oli niin ikään samanlainen yksinvaltiassaan, joka aikoi leikkauttaa papeiltamme hiukset ja valistaa papistomme, — vahinko, ettei hänen annettu käyttää valtaa paria-kolmea vuotta. Ja jos vain nykyäänkin valtaistuimella oleva yksinvaltiassaan Nikolai II suvaitsi

osoittaa suosiollisuuttaan ylistystä ansaitsevalle Leo Nikolajevitshille, niin minnekä te pääanne pistäisitte juoninenne, julmisteluinenne ja uhkailuinenne?

Suotta te esitätte rukoustekstejä, joita papisto kohottaa tsaarin puolesta,— tuo sanakokoelma siansaksan murteella ei voi saada ketään mistään vakuuttuneeksi. Meillähän on itsevaltius: kun käsketään, niin kirjoitatte kolme kertaa pitempiä ja vieläkin henkevämpiä rukouksia”.

* * *

Toinen aatelismarsalkan puhe ei tietääksemme ole pääsyt lehdistöömme. Toimitukselle tuntematon kirjeenvaihtaja lähetti sen meille jo elokuussa, hektografilla painettuna, ja siihen oli kynällä tehty merkintä: „Erään kihlakunnan aatelismarsalkan puhe, pidetty aatelismarsakkojen yksityislaatuudessa kokouksessa ylioppilasjuttujen johdosta”. Esitämme tämän puheen kokonaan:

„Ajan vähyden takia esitän ajatukseni tämän aatelismarsakkojen kokouksemme johdosta teesien muodossa:

Se, mistä nykyiset levottomuudet ovat aiheutuneet, on likipitään tunnettua: ne on aiheuttanut, ensinnäkin, koko valtiojärjestelmäämme vaivaava yleinen epäjärjestys, virkamieskorporaation oligarkkinen hallinto, s.o. virkamieskunnan diktatuuri.

Tämä virkamiehistöön hallitUSDiktatuurin epäjärjestys tulee esiin koko Venäjän yhteiskunnassa, ylhäältä alas saakka, yleisenä tyytymättömyytenä, jonka ulkonaisena ilmenemismuotona on yleinen politikoiminen, mutta ei väliaikainen ja ylimalkainen, vaan syvällinen, kroonillinen politikoiminen.

Tämä politikoiminen, joka on koko yhteiskuntaa jäytävä yleinen tauti, heijastuu sen kaikissa ilmiöissä, toiminnoissa ja laitoksissa, sen vuoksi se heijastuu välttämättä oppilaitoksissakin ja niiden nuorena ja sen vuoksi myöskin alttiimmassa väessä, joka on tuon samaisen byrokraattisen diktatuurin painostavan komennon alaisena.

Kun ylioppilaslevottomuuksia aiheuttavan paheen juurien tunnustetaan piilevän yleisessä valtiollisessa epäjärjestyksessä ja epäjärjestyksestä johtuvassa yleisessä sairaalloisuudessa, niin ei kuitenkaan — enempää välittömän tunteen vuoksi kuin myöskään siksi, että on välttämättä pysäytettävä paikallisen paheen kehittyminen — voida olla kiinnittämättä huomiota näihin levottomuuksiin eikä yrittämättä edes tältä taholta vähentää hirveän hajoittavana ilmenevää yleistä pahetta, esim. siihen tapaan kuin koko elimistön yleisessä sairaudentilassa, kun se halutaan hitaasti, mutta perinpohjaisesti parantaa, ryhdytään nopeisiin toimenpiteisiin tämän taudin paikallisten, äkillisten, tuhoisien pahenemisten tukahduttamiseksi.

Keski- ja korkeakouluissa lämä virkamieskomennon pahe ilmenee pääasiassa siinä, että ihmisen (nuorukaisen) kehityksen ja sivistämisen asemesta harjoitetaan virkamiesäkkeerausta, johon liittyy ihmisen persoonallisuuden ja ihmisarvon järjestelmällinen polkeminen.

Se epäluottamus, suuttumus ja kiukku esivaltaa ja opettajia kohtaan, mitä kaikki tämä nuorison keskuudessa synnyttää, siirtyy sitten

kymnaaseista yliopistoihin, missä nuoriso onnettomuudeksi yliopistoissa nykyään vallitsevan tilanteen vuoksi tapaa samaa pahetta, samaa sekä ihmisen persoonallisuuden että ihmisarvon polkemista.

Sanalla sanoen nuoriso ei löydä yliopistoista tieteen temppeleitä, vaan tehtaan, joka valmistaa persoonattomasta ylioppilasmassasta valtion tarvitsemaa virkamiestavaraa.

Tämä ihmisen persoonallisuuden polkeminen (kun ylioppilasjoukosta tehdään välinpitämätöntä, muokattavaa massaa), mikä ilmenee järjestelmällisenä, kroonillisena painostuksena, kaiken persoonallisen ja arvokkaan vainoamisena, usein jopa karkeana väkivaltanakin, on muodostunut perustaksi kaikille ylioppilaslevottomuuksille, joita on jatkunut jo useampia vuosikymmeniä ja jotka uhkaavat yhä voimistuen jatkua tulevaisuudessakin ja viedä mukanaan Venäjän nuorison parhaat voimat.

Kaiken tämän me tiedämme,— mutta miten meidän olisi meneteltävä tässä tilanteessa? Miten voisimme auttaa tätä kärkevää hetken tilannetta kaikessa polttavuudessaan, hädässään ja surkeudessaan? Olisiko jätettävä asia sikseen, mitään yrittämättä? Olisiko jätettävä nuorisomme kaikkea apua vaille, oman onnensa nojaan, virkamiesten ja poliisin mielivaltaan, pestäkö kädet ja mennä pois? Se on mielestäni pääkysymys, t.s. kysymys, kuinka asiaa olisi autettava tässä taudin kärjistyneessä tilassa, kun se tunnustetaan yleisluontoiseksi?

Ituntomme toi mieleeni kuvan hyväätarkoitavista ihmisistä, jotka ovat astuneet villiin aarniometsään raivatakseen sen ja pysähtyneet aivan ymmällä yleisen työn äärettömän ylivoimaisuuden edessä, sen sijaan, että keskittäisivät työnsä johonkin yhteen kohtaan.

Professori K. T. antoi meille loistavan yleiskuvan yliopiston ja ylioppilaiden nykyisestä ja todellisesta asemasta mainiten siitä, että höltyneen ylioppilaskunnan keskuudessa vaikuttavat erilaiset vahingolliset, ulkopuoliset vaikutukset, ei ainoastaan poliittiset, vaan jopa poliisivaikutuksetkin,— mutta kaikki tuo oli meille enemmän tai vähemmän tunnettua ennestäänkin, vaikei näin selvästi.

Ainoana mahdollisena toimenpiteenä hän mainitsi yleensä kaikkien oppilaitosten koko nykyisen järjestelmän radikaalisen särkemisen ja sen vaihtamisen uuteen, parempaan; mutta samalla professori huomautti, että se vaatii luultavasti hyvin pitkän ajan; ja kun otetaan huomioon, että jokainen erillinen järjestelmä Venäjän valtiossa, kuten jokaisessa muussakin valtiossa, on elimellisesti sidottu yleiseen järjestelmään, niin tuolle ajalle ei kaikeksi näy loppuakaan.

Mutta mitä nyt olisi tehtävä, jotta saataisiin edes lievennetyksi sitä sietämätöntä kipua, jota tauti tällä kertaa aiheuttaa? Mikä olisi palliatiivinen keino? Eikö palliatiivejakin, jotka väliaikaisesti rauhoittavat sairasta, pidetä usein tarpeellisina? Mutta tähän kysymykseen emme ole vastanneet; ja vastauksen asemesta, yleensä opiskelevan nuorison suhteen, on tarjottu jonkinlaisia, sanoisin, epämääräisiä ja hataria mielipiteitä, jotka ovat vain hämänneet entisestään kysymystä; näitä mielipiteitä on vaikea edes palauttaa mieleenkään, mutta yritän kuitenkin.

On puhuttu naisylioppilaista, että sellaista se on — me tarjosimme heille sekä kurssit että luennot, mutta miten he meitä kiittävät: — osallistumalla ylioppilaslevottomuuksiin!

Jos ne olisivat kukkavihkoja tai kallisarvoisia koristeita, joita me ojentaisimme kauniimmalle sukupuolelle, niin tuollainen moite olisi ymmärrettävä; mutta oppikurssien järjestäminen naisille ei ole mitään kohteliaisuutta, vaan yhteiskunnallisen tarpeen tyydyttämistä; niin että naisten kurssit eivät ole mikään mielijohde, vaan ne ovat yhteiskunnalle yhtä välttämättömiä korkeakouluja kuin yliopistotkin j.n.e. nuorison korkeampaa kehitystä varten, sukupuolesta riippumatta,— ja sen vuoksi naisten ja miesten oppilaitosten välillä onkin täydellinen solidaarisuus, sekä yhteiskunnallinen että toverillinen.

Tämä solidaarisuus mielestäni selittää täydellisesti senkin, että nuorison levottomuudet saavat mukaansa myöskin naisopistojen oppilaat; levottomuus on vallannut yleensä opiskelevan nuorison, samantekevää, kulkeeko se miesten vaiko naisten vaatteissa.

Sitten siirryttiin taas ylioppilaslevottomuuksiin ja sanottiin, ettei ylioppilaille ole annettava peräksi, että heidän rettelöimisensä pitää nujertaa väkivoimalla; sitä vastaan on mielestäni aivan oikein väitetty, että vaikka se olisikin rettelöimistä, niin joka tapauksessa se ei kuitenkaan ole satunnaista, vaan kroonillista, syvistä syistä johtuvaa, ja että sen vuoksi siihen ei voida vaikuttaa pelkillä rankaisutoimenpiteillä, minkä tähänastinen kokemus on meille osoittanut. Minun henkilökohtainen mielipiteeni on se, että on vielä hyvin kyseenalaista, miltä taholta suurimmat ruokottomuudet ilmenevät koko tässä ruokottomassa epäjärjestyksessä, mikä kuohuttaa ja turmelee oppilaitoksiamme; hallituksen tiedonantoihin en usko.

Ja siinäähän se juttu onkin, että meillä ei kuunnella toista osapuolta, eikä sitä voidakaan kuulla; siltä on suu tukittu (mutta sanojeni oikeellisuus ei ole saanut aivan täydellistä varmistusta, nimittäin se, että hallintovalta valehtelee tiedonannoissaan ja että koko ruokottomuus johtuu pääasiassa sen taholta, sen ruokottoman vaikutuksen taholta).

On mainittu erilaisten vallankumouksellisten voimien vaikuttavan opiskelevaan nuorison ulkoapäin.

Niin, sellaista vaikutusta on olemassa, mutta sille annetaan liian suuri merkitys: esimerkiksi tehtailijat, joiden tehtaissa tämä vaikutus pääasiassa ilmenee, panevat niin ikään kaikki vain sen syyksi ja sanovat, että ellei sitä olisi, niin heillä vallitsisi jumalan rauha ja hiljaisuus, unohtaan ja painaan villasella kaiken sen työläisten riiston, jota laillisesti ja laittomasti harjoitetaan ja joka jättäen työläiset osatomiksi synnyttää heidän keskuudessaan tyytymättömyyttä ja sitten jopa levottomuuksiakin; ellei tätä riistoa olisi, niin ei ulkopuolisilla vallankumouksellisilla aineksilla olisi niitä lukuisia aiheita ja syitä, joiden avulla he niin helposti pääsevät sekaantumaan tehdasasioihin,— kaikkea tätä voidaan mielestäni sanoa oppilaitoksistammekin, jotka on tieteen temppeleistä muutettu tehtaiksi, joissa valmennetaan virkamiesainesta.

Koko opiskelevaa nuorisoa painavan sorron yleisessä, vaisto-maisessa tajuamisessa, siinä yleisessä sairaalloisessa tunnelmassa, minkä tämä sorto synnyttää kaikkien oppilaitosten nuorison keskuudessa, onkin se pienen, mutta tietoisien nuorukaisryhmän voima, josta hra professori puhui ja joka kykenee hypnotisoimaan ja suuntaamaan minne hyvänsä — lakkoihin ja kaikenlaisiin levottomuuksiin — kokonaisia joukkoina nuorisoa, joka nähtävästi ei ole laisinkaan taipuvaista levottomuuksiin.— Niin on laita kaikissa tehtaissa!

Sitten, mikäli muistan, mainittiin siitä, ettei ylioppilaita pidä imarrella; heille ei pidä osoittaa myötätuntoa levottomuuksien aikana; tämä myötätunnon osoittaminen on yllyttänyt heitä uusiin levottomuuksiin, mitä on valaistu esimerkeilläkin, t.s. kaikenlaisilla tapauksilla; — tämän johdosta huomautan ensinnäkin, että levottomuuksien aikana sattuneiden kaikenlaisten tapausten moninaisen sekavasta ja kirjavasta vyyhdistä ei mitään niistä voida esittää todistuskelpoisina, koska kaikkia tapauksia varten löytyy paljon muita, aivan vastakkaisia tapauksia, — vaan voidaan pysähtyä ainoastaan yleisiin tunnusmerkkeihin, joita yritänkin lyhyesti käsitellä.

Kaikki me tiedämme, ettei ylioppilaskuntaa ole läheskään hemmoteltu, sitä ei ole imarreltu (en puhu 40-luvusta), eikä se ole saanut edes erikoista myötätuntoakaan osakseen yhteiskuntapiirien taholta; ylioppilaslevottomuuksien aikana taas yhteiskuntapiirit ovat suhtautuneet ylioppilaisiin joko aivan välinpitämättömästi tahi enemmän kuin kielteisesti syyttäen yksinomaan heitä, tietämättä ja edes haluamattaakaan tietää niitä syitä, joista nämä levottomuudet ovat aiheutuneet (ovat uskoneet vain niihin tiedonantoihin, joita ylioppilaille vihamielinen hallitus on antanut, epäilemättä lainkaan niiden totuudenmukaisuutta; tuntuu siltä, että yhteiskuntapiirit nyt ensi kerran epäilevät sitä), — joten ei kannata edes puhuakaan mistään imartelusta.

Odottamatta itselleen tukea enempää yleensä intelligenttipiireiltä kuin myöskään professorien ja yliopistojen esivallan taholta ylioppilaat alkoivat vihdoin hakea itselleen myötätuntoa erilaisten kansanainesten keskuudessa ja me näemme, että siinä ylioppilaskunta on lopultakin enemmän tai vähemmän onnistunut; se on alkanut saada vähitellen myötätuntoa kansanjoukoilta.

Tullakseen vakuuttuneeksi siitä tarvitsee vain muistaa, miten eri tavalla väkijoukko suhtautui ylioppilaisiin Ohotnyi rjadin pieksäjäisten aikana ja miten se nyt suhtautuu. Ja siinä piilee suuri onnettomuus: onnettomuutena ei ole myötätunto yleensä, vaan tämän myötätunnon yksipuolisuus, se demagoginen vivahe, minkä se saa.

Edustavan intelligentssin taholta ei ole minkäänlaista myötätuntoa eikä myötävaikutusta opiskelevaa nuorisoa kohtaan, ja sen vuoksi syntynyt epäluottamus heittää väkisinikin nuorisomme demagogien ja vallankumouksellisten syliin; siitä tulee näiden ase ja siinä itsessään, myöskin tahtoen tai tahtomattaan, kehittyvät yhä enemmän ja enemmän demagogiset ainekset, mitkä vievät sitä loitommalle rauhallisesta kulttuurikehityksestä ja olevasta järjestyksestä (mikäli sitä voidaan järjestykseksi sanoa) vihollisleiriin.

Meidän on syytettävä itseämme, jos nuoriso lakkaa luottamasta meihin; me emme ole millään ansainneet sen luottamusta!

Nämä kai ovatkin ne pääajatuksukset, jotka tänne kokoontuneiden keskuudessa on lausuttu; muita (ja niitäkin on ollut melko paljon) ei kai kannata muistutellakaan.

No niin, lopetan. Kokoontuessamme oli tarkoituksenamme tehdä jotakin tämän nykypäivien kipeimmän kysymyksen lieventämiseksi; nuorisomme kovan osan helpottamiseksi — tehdä jo tänään, eikä sitten joskus myöhemmin, mutta meidät lyötiin, — ja taaskin nuorisolla on oikeus sanoa ja se sanoo, että tänään samoin kuin aikaisemminkaan, rauhallinen ja edustava venäläinen intelligentssi ei voinut eikä se haluakaan antaa sille edes minkäänlaista apua, asettua puolustamaan

sitä, ei halua ymmärtää eikä lieventää sen katkeraa osaa.— Kahtiajakaantuminen meidän ja nuorison välillä tulee entistä suuremmaksi, ja nuorisoo menee vieläkin pitemmälle sille kättään ojentavan kaikenlaisen demagogian riveihin.

Ei meitä sillä lyöty, ettei ehdottamaamme toimenpidettä — tsaarin puoleen kääntymistä — hyväksyty; ehkei tuo toimenpide todellakaan ole käytännöllinen (vaikkei sitäkään mielestäni käsitelty).— Vaan meidät lyötiin sillä, että yleensä kärsivän nuorisomme hyväksi tarkoitettuna minkä tahansa toimenpiteen kaikkinaisen mahdollisuus tuli keskuudessamme hävitetyksi, me tunnustimme voimattomuutemme ja jämme pimeyteen, niinkuin on oltu tähänkin saakka.

Mutta mitä sitten pitäisi tehdä?

Pestäkö kädet ja mennä ohi?

Tässä pimeydessä juuri onkin Venäjän elämän kauhistuttava, valon traagillisuus”.

Tätä puhetta ei tarvitse paljoakaan kommentoida. Ja tämäkin puhe kuuluu näköjään vielä riittävän „elämäniloiselle” venäläiselle aatelismiehelle, joka ehkä doktrinääristä, ehkä etuilupyyteistä mitä hartaimmin kunnioittaa „vallitsevan järjestyksen” „rauhallista kulttuurikehitystä” ja osoittaa suuttumustaan „vallankumouksellisille” sekoittaen heidät „demagogeihin”. Mutta tämä suuttumus, kun sitä lähemmin tarkkaillaan, on miltei vanhan (ei iältään, vaan katsomuksiltaan vanhan) ihmisen motkotusta, sellaisen, joka ehken on valmis myöntämään jotain hyvääkin siinä, mille hän motkottaa. Puhuessaan „vallitsevasta järjestyksestä” hän ei voi olla tekemättä varausta: „mikäli silä voidaan järjestykseksi sanoa”. Hänen sisällään jo sappi kiehuu sievoisesti „virkamieskunnan diktatuurin” epäjärjestyksistä, „kaiken persoonallisen ja arvokkaan järjestelmällisestä, kroonillisesta vainoamisesta”, hän ei voi olla näkemättä, että kaikki ruokottomuudet tulevat pääasiassa hallintoviranomaisten taholta, hänellä riittää suorutta tunnustaa voimattomuutensa, tunnustaa, että olisi säädytöntä „pestä kätensä” koko maata uhkaavien onnettomuuksien edessä. Tosin häntä pelottaa vielä se, että „väkijoukon” myötätunto ylioppilaita kohtaan on „yksipuolista”; hänen aristokraattisen hemmotelluissa ajatuksissaan kummittelee „demagogian” vaara, mahdollisesti sosialisminkin vaara (maksakaamme hänelle suorudesta puhumalla suoraan!). Mutta ei olisi järkeä ryhtyä koettelemaan sosialistisella koetinkivellä aatelismarsalkan katsomuksia ja tunteita, aatelismarsalkan, joka on kyllästynyt Venäjän saastaiseen virkavaltaisuuteen. Meillä ei ole mitään syytä viekastella — ei

hänen eikä kenenkään muunkaan edessä; kun venäläinen tilanherra esimerkiksi pauhaa *tehdastyöläisten* laitonta riis-toa ja osattomuutta vastaan, niin me riennämme sanomaan hänelle sulkumerkeissä: „eipä olisi haitaksi, veli hyvä, katsoa vähän itseäsikin!” Emme hetkeksikään salaa häneltä sitä, että olemme ja tulemme olemaan leppymättömän luokka-taistelun kannalla nykyisen yhteiskunnan „isäntiä” vastaan. Mutta poliittista ryhmittymää eivät määrittele ainoastaan lopulliset, vaan myöskin lähimmät tarkoituserät, eivät ainoastaan yleiset katsomukset, vaan myöskin välittömän käytännöllisen välttämättömyyden painoistus. Itse elämä joh-taa jokaisen, jonka eteen on selvästi noussut ristiriita „kulttuurikehityksen” ja „painostavan byrokraattisen dikta-tuurikomennon” välillä, ennen pitkää siihen johtopäätök-seen, ettei tätä ristiriitaa voida poistaa poistamatta itseval-tiutta. Tehtyään tämän johtopäätöksen hän rupeaa ehdottomasti auttamaan,— motkottaa, mutta auttaa kuiten-kin,— sitä puoluetta, joka pystyy nostamaan liikkeelle itse-valtiutta vastaan peloittavan (ei ainoastaan tämän puolueen silmissä, vaan kaikkien ja jokaisen silmissä peloittavan) voiman. Tullakseen tällaiseksi puolueeksi sosialidemokra-tian täytyy, toistamme sen, puhdistautua kaikesta opportu-nistisesta saastasta ja vallankumouksellisen teorian lipun alla, kaikkein vallankumouksellisimpaan luokkaan nojau-tuen suunnata agitaatio- ja organisaatiotoimintansa kaik-kiin väestöluokkiin!

Ja aatelismarsalkoille sanomme, hyvästellessämme heitä: näkemiin, herrat huomiset liittolaisemme!

ALKULAUSE KIRJASEEN „YHDISTÄVÄN” EDUSTAJAKOKOUKSEN ASIAKIRJAT

„Iskran” 9. numerossa (lokakuu 1901)* jo kerrottiin epäonnistuneesta yrityksestä yhdistää „Zarja” ja „Iskra” järjestön ulkomainen osasto, vallankumouksellinen järjestö „Sotsial-demokrat” ja ulkomainen „Venäläisten sosialidemokraattien liitto”. Jotta kaikki Venäjän sosialidemokraatit voisivat saada itselleen itsenäisen mielipiteen ulkomailla tehdyn yhdistymisyrityksen epäonnistumisen syistä, olemme päättäneet julkaista „yhdistävän” edustajakokouksen pöytäkirjat. Valitettavasti „Liiton” valitsema edustajakokouksen sihteeri kieltäytyi osallistumasta edustajakokouksen pöytäkirjojen laatimiseen (kuten näkyy hänen vastauskirjeestään kahden muun järjestön sihteerien lähettämään kutsuun. Vastaus julkaistaan oheellisena, ss. 10—11).

Tämä kieltäytyminen on sitäkin kummallisempaa, kun „Liitto” on nyt itse julkaissut kertomuksen „yhdistävästä” edustajakokouksesta („Kaksi edustajakokousta”, Geneve, 1901). Siis samalla kun „Liitto” on halunnut tehdä venäläisille tovereille tunnetuiksi edustajakokouksen tulokset, se *ei ole halunnut* tutustuttaa heitä edustajakokouksessa käytyyn keskusteluun**. Annamme lukijain itsensä päätellä

* Ks. tämä osa, ss. 231—232. *Toim.*

** Edustajakokouksen työjärjestyksen mukaan pöytäkirjat kuuluivat itsensä edustajakokouksen vahvistettaviksi, nimittäin kunkin seuraavan istunnon olisi pitänyt alkaa edellisen istunnon pöytäkirjojen vahvistamisesta. Mutta edustajakokouksen toisena päivänä, kun puheenjohtaja aivan istunnon alussa halusi asettaa vahvistettavaksi ensimmäisen päivän kahden istunnon pöytäkirjat, niin kaikki kolme sihteeriä yksimielisesti ilmoittivat, etteivät he voi esittää pöytäkirjoja. Kun ei ollut pikakirjoittajaa, niin puheenvuorojen vienti pöytäkirjoihin osoittautui olevan kerrassaan epätydyttävässä tilassa. Sen vuoksi on ymmärrettävää, että kun sihteerit eivät voineet edustajakokouksen ensimmäisen ja toisen päivän välisenä yönä tehdä pöytäkirjaa, niin toisen päivän iltana, jolloin me

tällaisen haluttomuuden mahdollisista ja luultavista syistä.

Me puolestamme katsoimme epämurkavaksi „Liiton” kieltäytymisen jälkeen julkaista käydyistä keskusteluista selaista selostusta, jota eivät kaikki sihteerit ole olleet laatimassa, ja sen vuoksi meidän täytyy rajoittaa siihen, että julkaisemme *kaikki* edustajakokouksen *byroolle jätetyt* asiakirjat ja ilmoitukset. Edustajakokouksen byrooseen osallistuivat kaikkia kolmea järjestöä edustavat puheenjohtajat ja sihteerit, ja kaikki ilmoitukset tehtiin byroolle vain kirjallisessa muodossa, joten edustajakokouksen kulusta asiakirjojen ja ilmoitusten mukaan laaditun kuvauksen puolueettomuus on epäilyksen ulkopuolella.

Toisaalta taas *kaikkien* byroolle jätettyjen asiakirjojen ja ilmoitusten julkaiseminen on tällä kertaa sitäkin välttämättömämpää, kun „Liitto” on kruunannut kummallisen kieltäytymisensä osallistumasta pöytäkirjojen laatimiseen laatimalla vieläkin kummallisemmalla tavalla selostuksen edustajakokouksesta. Niinpä „Liitto” *ei ole julkaissut* täydellisesti niitä kyselyjä, jotka „Iskran” edustaja (Frey) jätti edustajakokouksen *byroolle* „Iskran” ulkomaisen osaston ja „Sotsial-demokrat” järjestön * nimessä, mutta on julkaissut vastauksen, jonka „Liitto” oli vasta „valmistellut” (s. 26 kirjasessa „Kaksi edustajakokousta”), mutta jota ei ole jätetty byroolle eikä edes luettu edustajakokouksessa. „Liitto” erehtyy sanoessaan, että „kysely” otettiin takaisin. Kysely sisälsi kaksi kysymystä, jotka Frey esitti „Liitolle” kahden järjestön nimessä (ks. alempana, s. 6). Kumpaakaan näistä kysymyksistä *ei otettu takaisin*, vaan kysymyksen muotoa vain muutettiin, muutettiin siten, että kysymykset tehtiin päätöslauselman muotoon, joka olisi voitu asettaa äänestettäväksi (sanojen asemesta „tunnustaako „Liitto” periaatteessa kesäkuun konferenssin päätöslauselman?” sanottiin: „kaikki kolme järjestöä tunnustavat periaatteessa

poistuimme edustajakokouksesta, ei pöytäkirjasta voinut olla puhettakaan. Kaikki tiesivät mainiosti, etteivät pöytäkirjat ole valmiit. Siksi „Liiton” suuttumus siitä, että meidän puheenjohtajamme muka „karkasi” „odottamatta edustajakokouksen pöytäkirjojen vahvistamista” (s. 29 kirjasessa „Kaksi edustajakokousta”) ei ole muuta kuin kieroilua. Koska pilkikirjoituspöytäkirjoja ei ollut, niin ei jäänyt muuta neuvoksi kuin että kolme sihteerää kokoontuu ja laatii vaikkapa lyhyen esityksen keskustelujen kulusta. Sitä me ehdotimmeekin, mutta „Liitto” vältteli sitä. On selvää, että „Liitolle” lankeaa vastuu siitä, ettei nyt ole eilei täydellisiä, niin vaikkapa edes lyhyitä pöytäkirjoja.

* Ks. tämä osa, s. 220. *Toim.*

kesäkuun konferenssin päätöslauselman" j.n.e.), edelleen, „Liitto” ei ole julkaissut *byroolle jätettyä* „Borba” ryhmän ilmoitusta (ks. alempana, ss. 6—7).

„Liitto” ei jättänyt ainoastaan esittämättä puheen sisältöä, vaan ei ole edes maininnut * „Borba” ryhmän erään jäsenen puheesta, jonka tämä piti sen jälkeen, kun „Liitto” oli esittänyt korjauksensa kesäkuun päätöslausemiin. Tässä puheessa „Borba” ryhmän jäsen, joka myös osallistui kesäkuun konferenssiin, vastusti „Liiton” esittämiä korjauksia. Sitä vastoin „Liitto” on julkaissut korjausten „perustelut”, jotka esitettiin edustajakokouksessa B. Krišhevskin puheessa, mutta joita ei jätetty byroolle. Sanalla sanoen, hylätessään ehdotuksemme, että selostukset kaikista puheenvuoroista tehtäisiin yhteisesti, „Liitto” katsoi parhaimmaksi esittää vain sen, mitä se piti itselleen edullisena, ja sivuuttaa vaitiololla yhtä ja toista siitakin, mitä byroolle oli jätetty.

Me emme aio seurata tätä esimerkkiä. Me rajoitumme kaikkien byroolle jätettyjen ilmoitusten ja asiakirjojen julkaisemiseen ja pelkkään mainintaan siitä, missä mielessä esiintyivät *kaikkien* edustajakokoukseen osallistuneiden järjestöjen puhujat. Päätelköt lukijat sitten itse, ovatko „Rabotsheje Delon” 10. numeron kirjoitukset ja „Liiton” tekemät *korjaukset* rikkoneet sitä periaatteellista sopimusperustaa, jonka kesäkuun konferenssi laati. Samoin jätämme tietysti vastaamatta kaikkiin niihin kiukkuisiin sanoihin, jotka niin runsaalla mitalla koristavat „Liiton” kirjasta aina niin pitkälle, että siinä syytetään „parjaamisesta” sekä siitä, että meidän poislähtömme takia edustajakokous „meni myttyyn”. Tuollainen syytös voi vain panna hymyilemään: kolme järjestöä kokoontui pohtimaan yhdistymiskysymystä; kaksi järjestöä tuli vakuuttuneeksi, etteivät ne voi yhtyä kolmannen kanssa. Luonnollisesti ei niille jäänyt muuta keinoa kuin esittää mielipiteensä ja poistua. Vain henkilöt, jotka vihoittelevat juuri siitä, että he ovat väärässä, voivat sanoa tätä edustajakokouksen „myttyyn viemiseksi” ja sättiä „parjaukseksi” sitä mielipidettä, että „Liitto” on periaatteellisesti häilyväinen.

Mitä tulee mielipiteeseemme Venäjän sosialidemokratian kiistakysymyksistä, niin katsomme parhaaksi olla sekoitta-

* Kirjasen „Kaksi edustajakokousta” 28. sivu.

matta sitä edustajakokousta koskevien tietojen objektiivisen esittämisen kanssa. Paitsi kirjoituksia, jotka on jo julkaistu ja joita vielä julkaistaan „Iskrassa” ja „Zarjassa”, meillä on valmisteilla ja piakkoin ilmestyy painosta kirjanen, joka on omistettu erikoisesti liikkeemme päivänpolttavien kysymysten käsittelylle.

Kirjoitettu marraskuussa 1901

*Julkaistu ensi kerran
joulukuussa 1901
„Venäjän vallankumouksellisen
sosiaalidemokratian liigan”
kustantamassa kirjasessa*

*Julkaistaan kirjasen
tekstin mukaan*

SUOMEN KANSAN VASTALAUSE

Julkaisemme täydellisesti uuden joukkoadressin, jonka kautta Suomen kansa tuo julki jyrkän vastalauseensa hallituksen politiikkaa vastaan, jolla se on loukannut ja loukkaa edelleen Suomen perustuslakia rikkoen *valan*, jonka kaikki tsaarit Aleksanteri I:sestä Nikolai II:seen asti ovat juhlallisesti vannoneet.

Tämä adressi on jätetty syyskuun 17 (30) pnä vuonna 1901 Suomen senaattiin tsaarille toimitettavaksi. Sen on allekirjoittanut 473.363 suomalaista, kumpaakin sukupuolta ja kaikista yhteiskuntakerroksista, s.o. melkein *puoli miljoonaa* kansalaista. Suomen koko väkiluku on 2¹/₂ miljoonaa, joten uusi adressi on todellakin *koko kansan ääni*.

Tässä on tuon adressin täydellinen teksti:

„Suurivaltaisin, Kaikkeinarmollisin Keisari ja Suuriruhtinas! Teidän Keisarillisen Majesteettinne päätös Suomenmaan asevelvollisuuslain muuttamisesta on kaikkialla tässä maassa herättänyt hämmästyttä ja syvintä surua.

Ne määräykset, jotka Teidän Keisarillinen Majesteettinne tämän vuoden Heinäkuun 12 (Kesäkuun 29) pnä on vahvistanut asevelvollisuutta koskevana julistuskirjana ja lakina, loukkaavat perinpohjin Suuriruhtinaskunnan perustuslakeja sekä kallisarvoisia oikeuksia, joita Suomen kansalla ja yksityisillä kansalaisilla maassamme lakien nojalla on.

Perustuslain mukaan säännöksiä kansalaisten velvollisuuksista maan puolustusta varten ei voida antaa muuten kuin Valtiosäätyjen suostumuksella. Tämän mukaisesti on 1878 vuoden asevelvollisuuslaki syntynyt Keisari Aleksanteri II ja Valtiosäätyjen yhtäpitäväisen päätöksen kautta. Keisari Aleksanteri III hallitusaikana tehtiin eräitä muutoksia tähän lakiin, mutta ei koskaan ilman Valtiosäätyjen myötävaikutusta. Nyt sitä vastoin on ilman Valtiosäätyjen hyväksymistä selitetty, että 1878 vuoden laki lakkaa voimassa olemasta, ja sen

sijaan annetut uudet asetukset ovat kokonaan poikkeavia niistä päätöksistä, joita Valtiosäädyt tekivät ylimääräisillä valtiopäivillä vuonna 1899.

Jokaisen Suomen kansalaisen tärkeimpiä oikeuksia on oikeus elää ja toimia Suomen lakien turvissa. Nyt tämä oikeus riistetään tuhansilta ja taaskin tuhansilta Suomen kansalaisilta, uusi asevelvollisuusasetus kun määrää heitä palvelemaan venäläisessä sotaväessä. Ja asevelvollisuuden suorittaminen muuttuu kärsimykseksi niille maamme pojille, jotka pakotetaan joukkoihin, missä kieli, uskonto, tavat ja elämän laatu ovat heille vieraita.

Uudet asetukset hävittävät kokonaan vuotuisen kutsunnan laajuuden laillisen rajoituksen. Sitä paitsi niissä ei ensinkään tunnusteta Valtiosäätyjen perustuslaissa säädettyä oikeutta olla osallisina sotilastulo- ja menoarvion järjestämisessä.

Jopa nostoväkikin, vastoin 1878 vuoden laissa olevia perustuslain säännöksiä tehdään kokonaan sotaministeristön määräyksistä riippuvaksi.

Sellaisten säännöksien vaikutusta eivät lievennä ne huojennukset, joita julistuskirjan mukaan myönnetään toistaiseksi määräämättä jätetyn väliajan kuluessa, kun tarkoitus on, että kutsunnan väliaikaisen vähennyksen jälkeen seuraa rajoittamaton sotaväenotto venäläiseen sotapalvelukseen.

Suomen kansa ei ole pyytänyt mitään nykyisen sotilasrasituksensa huojennusta. Valtiosäädyt, jotka ovat ilmausuneet kansan ajatukset, ovat osottaneet sen alttiutta voimiensa mukaan lisäämään Suomeen apua valtakunnan puolustukseen, säilyttämällä Suomen sotaväen oikeudellisen aseman suomalaisena laitoksena.

Päinvastoin tätä käsketään uusissa asetuksissa, että Suomen sotaväki on suurimmaksi osaksi lakkautettava; että harvoin jälle jääviin sotaväenosastoihin saa panna venäläisiä upseereja; että alitupseerienkin niissä täytyy osata venäjän kieltä, minkä kautta suomalaiset asevelvolliset, varsinkin talonpoikaiseen kansaan kuuluvat, suljetaan pois näistä paikoista; että nämä joukot ovat asetettavat venäläisten hallintoviranomaisten alaisiksi; sekä että ne rauhanaikanakin voidaan siirtää pois Suomesta.

Nämä määräykset, jotka eivät sisällä Suomen kansallisen sotaväen uudistusta, vaan tarkoittavat sen hävittämistä, ilmaisevat sellaista epäluuloa, johon Suomen kansa kohta vuosisadan kestäneessä yhteydessään Venäjän kanssa ei mitenkään ole aihetta antanut.

Uudessa sotilasasetuksessa on myöskin lauseparsia, jotka kieltävät sen, että Suomen kansalla on oma isänmaa ja että ne, jotka kuuluvat tähän maahan, ovat Suomen kansalaisia. Ne pyynnöt, jotka tässä tulevat näkyviin, ovat soveltumattomia Suomen kansan ehdottomaan oikeuteen yhteydessään Venäjän kanssa säilyttää sen valtiollisen aseman, joka vuonna 1809 on Suomenmaalle peruuttamattomasti vakuutettu.

Raskaita huolia on viime vuosina keräytynyt maallemme. Kerran toisensa perään on täytynyt kokea, että maamme perustuslakien säännöksiä on syrjäytetty, osaksi lainsäädäntötoiminnalla, osaksi asettamalla tärkeihin virkoihin venäläisiä miehiä. Hallintoa on johdettu sillä tavalla kuin jos sen tehtävänä olisi rauhan ja järjestyksen järkähtäminen, yleishyödyllisten pyrintöjen estäminen sekä vihamielisyyden aikaansaaminen venäläisten ja suomalaisten välille.

Raskain onnettomuus on kuitenkin se, joka on kohdannut maatamme uusien asevelvollisuutta koskevien asetusten kautta.

Valtiosäädyt ovat 27 p:nä Toukokuuta 1899 alamaissa vastauskirjelmässään seikkaperäisesti tehneet selkoa siitä järjestyksestä, jota Suomen perustuslain mukaan on noudatettava asevelvollisuuslakia säädettäessä, sekä siinä esiintuneet että, jos uusi asevelvollisuuslaki annetaan muussa järjestyksessä, sellaista lakia, jos se ulkonaisen pakon johdosta tulisikin noudatettavaksi, ei voitaisi tunnustaa oikeudenmukaiseksi, vaan esiintyisi pelkkänä mahtikäskynä Suomen kansalle.

Mitä Valtiosäädyt ovat näin lausuneet, on edelleenkin Suomen kansan oikeuskäsitys, jota ei voida millään mahtisanalla muuttaa.

Määräyksistä, jotka ovat vastoin maan lakia, on peljättävissä erittäin arveluttavia seurauksia. Virkamiehille ja viranomaisille syntyy tuskallisia velvollisuuksien ristiriitoja, kun omatunto vaatii heiltä olemaan sellaisia määräyksiä noudattamatta.

Ne joukot työhönkykeneviä yhteiskunnan jäseniä, jotka uhkavien muutoksien pelko jo ennen on ajanut maasta muuttamaan, tulevat vieläkin lisäätymään, jos nyt annetut asetukset käytäntöön pannaan.

Uudet asevelvollisuusasetukset ja muut toimenpiteet, jotka ovat suunnatut sitä oikeutta vastaan, mikä Suomen kansalla on omaan valtiolliseen ja kansalliseen olemassaoloon, eivät voi olla järkyttämättä luottamusta hallitsijan ja kansan välillä eikä aikaansaattamatta yhä yltävää tyytymättömyyttä, yleistä sortotilan ja epävarmuuden tunnetta sekä yhteiskunnalle ja yksityisille äärettömiä vaikeuksia maamme hyödyksi työskennellessä. Muita parannuskeinoja tätä vastaan ei ole, kuin se että mainittujen määräyksien sijaan saadaan Valtiosäädyt myötävaikutuksella syntyneet asevelvollisuuslaki ja että perustuslakeja muutenkin maamme hallituksessa täydellisesti vastaan otetaan.

Suomen kansa ei voi lakata erityisenä kansana olemasta. Yhteisten historiallisten vaiheiden, oikeuskäsityksen ja sivistystyön yhteenliittämänä on kansamme pysyvä uskollisena rakkaudessaan suomalaiseen isänmaahansa ja lainalaiseen vapauteensa eikä ole horjuva pyrkiesssänsä arvokkaasti täyttämään sitä vaatimatonta sijaa kansakuntain joukossa, jonka Kaitseminen tälle kansalle on osoittanut.

Ja yhtä lujasti kuin me uskomme oikeutemme sekä kunnioitamme lakeja, jotka tukevat yhteiskuntaelämäämme, yhtä varmasti olemme vakuutetut, että Venäjän mahtivalle yhteydelle ei voi olla mitään vahinkoa siitä, jos Suomea hallitaan vuonna 1809 suunnattujen periaatteiden mukaisesti, niin että tämä maa voi tuntea itsensä onnelliseksi ja rauhalliseksi yhteydessään Venäjän kanssa.

Maamme kaikissa kunnissa ja kaikissa kansankerroksissa on tunnettu isänmaalliseksi velvollisuudeksi kääntyä Teidän Keisarillisen Majesteettinne puoleen totuudenmukaisella ja koristelemattomalla esityksellä asian tilasta. Olemme erityisesti huomauttaneet, että viimeksi annettuja asevelvollisuutta koskevia asetuksia, Suuriruhtinaskunnan juhlallisesti vahvistettujen perustuslakien vastaisina, ei voida tunnustaa oikeudellisesti päteväksi laiksi. Lisäten, että itse asevelvollisuusrasitus sellaisenaan on vähemmän painava Suomen kansalle, kuin varmojen oikeusohjeiden ja laillisen turvallisuuden menettäminen tässä

tärkeässä asiassa, pyydämme alamaisimmasti, että Teidän Keisarillinen Majesteettinne suvaitsi armosta ottaa tässä esityksessä kosketellut asiat niin harkittaviksi kuin niiden vakava laatu vaatii.

Ollen j.n.e.”.

Meillä ei ole paljoakaan lisää sanottavaa tähän adressiin, joka tuo julki oikean kansan tuomion peruslakeja rikkkovien venäläisten virkamiesten roikalle.

Palautamme mieliin „Suomen kysymystä” koskevat tärkeimmät asiakohdat.

Suomi on liitetty Venäjään v. 1809, Ruotsia vastaan käydyn sodan aikana. Haluten saada puolelleen suomalaiset, entiset Ruotsin kuninkaan alamaiset, Aleksanteri I päätti tunnustaa ja vahvistaa Suomen vanhan perustuslain. Tämän perustuslain mukaan ei voida säätää, muuttaa, selittää tai kumota mitään peruslakia *muuten kuin valtiopäivien, s.o. kaikkia säätyjä edustavan kokouksen suostumuksella*. Ja Aleksanteri I useissa manifesteissa „juhlallisesti” varmisti „*lupauksen säilyttää pyhästi voimassa maan erikoinen perustuslaki*”.

Tämän valalla vannotun lupauksen ovat sen jälkeen varmistaneet kaikki Venäjän hallitsijat, siinä luvussa myöskin Nikolai II lokakuun 25 (marraskuun 6) päivän manifestilla vuodelta 1894: „...lupaten säilyttää ne (peruslait) voimassa ja vaikuttamassa koskemattomina ja muuttamattomina”.

Ja nyt ei ole kulunut vielä viittäkään vuotta, kun Venäjän tsaari on osoittautunut *valansa rikkojaksi*. Sen jälkeen, kun itsensä myynyt ja matelevainen lehdistö oli pitkän aikaa sättinyt Suomea, annettiin vuoden 1899 helmikuun 3 (15) päivän „manifesti”, joka säati uuden järjestyksen: *ilman valtiopäivien suostumusta* voidaan säätää lakeja, „jos ne koskevat yleisvaltakunnallisia tarpeita tai ovat yhteydessä valtakunnan lainsäädäntöön”.

Se oli huutavaa perustuslain loukkaamista, se oli suoranainen *valtiokaappaus*, sillä jokaisesta laistahan voidaan sanoa, että se koskee yleisvaltakunnallisia tarpeita!

Ja tämä valtiokaappaus suoritettiin *väkivaltaisesti*: kenraalikuvernööri Bobrikov uhkasi miehittää Suomen sotaväellä, jos senaatti kieltäytyy julkaisemasta manifestia. Suomeen majoitetulle venäläiselle sotaväelle oli jo (itsensä venäläisten upseerien kertoman mukaan) jaettu käsiin kovat panokset, hevoset seisoivat satuloituina j.n.e.

Ensimmäistä väkivallantekoa seurasi lukematon määrä muita: suomalaisia sanomalehtiä lakkautettiin yksi toisensa jälkeen, kokoontumisvapaus kumottiin, Suomeen lähetettiin tukuttain venäläisiä vakoilijoita ja mitä katalimpia provokaattoreita, jotka yllyttivät kapinaan, j.n.e., j.n.e. Ja vihdoin *ilman valtiopäivien suostumusta* säädettiin kesäkuun 29 (heinäkuun 12) päivän asevelvollisuuslaki, jota on riittävän tarkasti käsitelty adressissa.

Niin helmikuun 3 päivän manifesti vuodelta 1899 kuin myöskin kesäkuun 29 päivän laki vuodelta 1901 *ovat laittomia*, ne ovat valapaton ja tsaarihallitukseksi nimitetyn bashibozukkiroikan harjoittamaa väkivaltaa. Kahden ja puolen miljoonan suomalaisen ei tietenkään ole ajattelemistakaan kapinaa, mutta kaikkien meidän, venäläisten kansalaisten, on ajateltava sitä häpeää, mikä päällemme lankeaa. Me olemme yhä vielä siinä määrin orjia, että meitä käytetään muiden heimojen orjuuttamiseen. Me siedämme yhä maassamme sellaista hallitusta, joka ei ainoastaan tukahduta pyövelin julmuudella jokaista vapauspyrkimystä Venäjällä, vaan sitä paitsi käyttää venäläistä sotaväkeä käydäkseen väkivaltaisesti toistenkin vapauden kimppuun!

„Iskra” № 11,
marraskuun 20 pnä 1901

Julkaistaan „Iskra” lehden
tekstin mukaan

AIKAKAUSLEHDESTÄ „SVOBODA”

Aikakauslehtipahanen „Svoboda” on kerrassaan huono. Sen kirjoittaja — aikakauslehti tekee nimenomaan sellaisen vaikutuksen, aivan kuin se olisi kokonaan alusta loppuun saakka saman henkilön kirjoittama — tahtoo käydä kansantajuisesta kirjoittelijasta „työläisiä varten”. Mutta se ei ole kansantajuisuutta, vaan halpahintaista kansantajuisuudella keikailemista. Ei yhtään tavallista sanaa, kaikki vain keikaillen sanottua... Kirjoittaja ei sano yhtään lausetta ilman keikailua, ilman „kansanomaisia” vertauksia ja „kansanomaisia” sanapahasia — sellaisia kuin „heijän”. Ja tällä tökeröllä kielellä märehditään kuluneita, tahallisesti vulgäärisoituja sosialistisia ajatuksia ilman uusia tosiasioita, ilman uusia esimerkkejä, ilman uudenlaista käsitelyä. Kansantajuistaminen, sanoisimme me kirjoittajalle, on hyvin kaukana vulgäärisoimisesta, kansantajuisuudella keikailemisesta. Kansantajuinen kirjoittaja johtaa lukijan syvälliseen ajatukseen, syvällisen tiedon tajuamiseen ottaen lähtökohdaksi aivan yksinkertaisia ja yleisesti tunnettuja tosiasioita, osoittaen yksinkertaisten mielmien tai onnistuneesti valittujen esimerkkien avulla tärkeimmät *johtopäätökset* näistä tosiasioista, opastaen ajattelevaa lukijaa asettamaan yhä uusia ja uusia kysymyksiä. Kansantajuinen kirjoittaja ei edellytä lukijaa sellaiseksi, joka ei ajattele, ei halua tai ei osaa ajatella, — päinvastoin, hän edellyttää, että kehittymättömälläkin lukijalla on vakaa aikomus työskennellä aivoilla, *auttaa* häntä tekemään tuota vakavaa ja vaikeaa työtä, opastaa häntä auttaen ottamaan ensimmäiset askeleet ja *opettaen* kulkemaan edelleen itsenäisesti.

Vulgäärinen kirjoittaja pitää lukijaa sellaisena, joka ei ajattele eikä pysty ajattelemaan, hän ei opasta lukijaa perehtymään vakavan tieteen ensimmäisiin alkeisiin, vaan tarjoaa hänelle tökerön yksinkertaistetussa, sukkeluuksilla ja vitsikkäillä sutkauksilla höystetyssä muodossa jonkin tunnetun opin *kaikki* johtopäätökset „valmiina”, niin ettei lukijan tarvitse edes pureskella, vaan suoraan hotkia tuota velliä.

Kirjoitettu syksyllä 1901

*Julkaistu ensi kerran vuonna 1936
aikakauslehdessä „Bolshevik” № 2*

*Julkaistaan
käsikirjoituksen mukaan*

KESKUSTELU EKONOMISMIN PUOLUSTAJIEN KANSSA

Oheellisenä saatetaan täydellisenä julkisuuteen erään edustajamme meille lähettämä

„Kirje venäläisille sosialidemokraattisille sanomalehdille.

Vastaukseksi karkoitustovereittemme ehdotukseen lausua mieliteemme „Iskrasta” olemme päättäneet sanoa julki ne syyt, joiden vuoksi olemme eri mieltä tämän lehden kanssa.

Tunnustaessamme täysin ajankohtaiseksi sellaisen erikoisen sosialidemokraattisen lehden ilmestymisen, jonka tarkoituksena on varta vasten käsitellä poliittisen taistelun kysymyksiä, me emme ole sitä mieltä, että ottaessaan itselleen tuollaisen tehtävän „Iskra” olisi sen tyydyttävästi ratkaissut. Sen peruspuutteellisuutena, joka kulkee punaisena lankana sen kaikilla palstoilla ja josta määräytyvät sen kaikki muut suuret ja pienet puutteellisuudet, on se, että „Iskra” antaa sangen huomattavan sijan liikkeen ideologeille siinä mielessä, mikä vaikutus heillä on liikkeen johonkin suuntaan. Samaan aikaan „Iskra” ottaa liian vähän huomioon niitä liikkeen aineellisia elementtejä ja sitä aineellista ympäristöä, joiden vuorovaikutuksesta työväenliikkeen määrätty muoto syntyy ja määräytyy tämän liikkeen tie, jolta sitä ei saada pois millään ideologien ponnisteluilla, vaikka näitä ideologeja innoittaisivatkin parhaimmat teoriat ja ohjelmat.

Tämä „Iskran” puutteellisuus pistää erittäin räikeästi silmään verrattaessa „Iskraa” „Juzhnyi Rabotshijn”⁸⁰, joka nostaessaan „Iskran” tavoin poliittisen taistelun lipun sitoo tämän taistelun yhteen etelävenäläisen työväenliikkeen edellisen vaiheen kanssa. „Iskralle” tämä tällainen kysymyksen asettelu on aivan vierasta. Ottaessaan tarkoituksiperäkseen syyttää „kipinästä suuren palon” se unohtaa, että sitä varten tarvitaan sopivaa paloainetta ja suotuisat ulkonaiset olosuhteet. Torjuessaan kaksin käsin luotaan „ekonomistit” „Iskra” ei huomaa sitä, että heidän toimintansa valmisteli sitä samaista työläisten osallistumista helmi- ja maaliskuun tapahtumiin, jota „Iskra” erikoisen ututterasti korostaa ja kaikesta päätellen sievoisesti lioittelee sitä. Suhtautuessaan kielteisesti sosialidemokraattien toimintaan 90-luvun lopulla „Iskra” sivuuttaa huomiotta sen, ettei siihen aikaan ollut ehtoja muulle työlle kuin taistelulle vähäisten vaatimusten puolesta, sekä sen

äärettömän suuren kasvattavan merkityksen, mikä tällä taistelulla oli. Antaen aivan väärän ja epähistoriallisen arvion tuosta ajankohdasta ja tuosta suunnasta Venäjän sosialidemokraattien toiminnassa, „Iskra” samaistaa heidän taktiikkansa ja Zubatovin taktiikan, se ei näe eroa työväenliikettä laajentavan ja syventävän „vähäisten vaatimusten puolesta käytävän taistelun” sekä kaiken taistelun ja kaiken liikkeen paralysoimiseen pyrkivien „vähäisten myönnytysten” välillä.

Läpeensä lahkolaismaisen suvaitsemattomuuden vallassa, mikä on niin luonteenomaista sosiaalisten liikkeiden lapsuuskauden ideologeille, „Iskra” on valmis leimaamaan jokaisen erimielisyyden sen kanssa ei ainoastaan luopumiseksi sosialidemokraattisista periaatteista, vaan jopa siirtymiseksi vihollisten leiriin. Sellainen on sen äärimmäisen säädytön ja mitä ankarimmin ja säälimättömimmin tuomittava hyökkäys „Rabotshaja Mysliä” vastaan, jolle se omisti Zubatovia koskevan kirjoituksen ja jonka ansioksi se katsoi Zubatovin saavuttaman menestyksen työläisten erään osan keskuudessa. Suhtautuessaan kielteisesti muihin sosialidemokraattisiin järjestöihin, joilla on toisenlainen käsitys Venäjän työväenliikkeen kulusta ja tehtävistä, „Iskra” niitä vastaan käymänsä väittelyn tuoksinnassa unohtaa toisinaan totuuden ja tarrautuen erinäisiin, todella epäonnistuneisiin sanontoihin panee vastustajensa kontolle katsomuksia, jotka eivät kuulu niille, korostaa useinkin vähämerkityksellisiä erimielisyyden kohtia, mutta vaikenee itsepintaisesti lukuisista yhtymäkohdista katsantokannoissa: tarkoitamme „Iskran” suhdetta „Rabotsheje Deloon”.

Tämä „Iskran” ylenmääräinen väittelyinto johtuu ennen kaikkea siitä, että se yliarvioi „ideologian” (ohjelmien, teoriain...) merkityksen liikkeessä, osaksi se taas on kaikua siitä sisällissodasta, joka on syttynyt Lännessä venäläisten emigranttien keskuudessa ja josta he ovat kiiruhtaneet toitottamaan maailmalle useissa polemiikkikirjasissa ja -kirjoituksissa. Meidän mielestämme kaikilla näillä heidän erimielisyyksillään ei ole juuri minkäänlaista vaikutusta Venäjän sosialidemokraattisen liikkeen todelliseen kulkun; ehken ne vain vahingoittavat sitä tuomalla epäsuotavaa kahtiajakaantumista Venäjällä toimivien tovereitten keskuuteen, ja sen vuoksi emme voi suhtautua muuten kuin kielteisesti „Iskran” polemiikki-intoiluun, varsinkin silloin, kun se sivuuttaa säädyllisyyden rajat.

Tuo samainen „Iskran” peruspuutteellisuus on synnä sen epäjohtomukaisuuteen kysymyksessä sosialidemokratian suhteista eri yhteiskuntaluokkiin ja suuntiin. Ratkaistuaan teoreettisten laskelmien avulla tehtävänä olevan siirtymisen viipymättä taisteluun absolutismin vastaan ja nähtävästi tuntien, miten äärettömän vaikea tämä tehtävä työläisille on nykyisen asiointilan vallitessa, mutta kun „Iskralla” ei riitä kärsivällisyyttä odottaa, kunnes työläisillä karttuu voimia tätä taistelua varten, niin se alkaa etsiä liittolaisia liberaalien ja intelligenssin riveistä ja etsiskelyissään luisuu usein pois luokkanäkökannalta, hämäten luokkaristiriitoja ja asettaa etualalle yhteisyyden tyytymättömyydessä hallitusta kohtaan, vaikka tämän tyytymättömyyden syyt ja aste ovat „liittolaisilla” sangen erilaisia. Sellaista on esimerkiksi „Iskran” suhde zemstvoon. Zemstvon frondehyökkäilyjä, jotka usein johtuvat siitä, että hallitus ei suojele riittävästi herrojen zemstvolaisten agraaripyöteitä, teollisuuteen verrattuna, „Iskra” yrittää lietsoa poliittisen taistelun liekkiinsä ja lupaa hallituksen anti-paloihin tyytymättömille aatelismiehille työväenluokan apua, mainitse-

matta tällöin sanallakaan näiden väestökerrosten välisestä luokkavihamielisyydestä. Se on kyllä mahdollista, että voidaan puhua zemstvo-ainesten heräämisestä ja että vedotaan zemstvoon hallitusta vastaan taistelevana aineksena, mutta se on tehtävä selvässä ja täsmällisessä muodossa, joka ei jättäisi epäilyksen sijaa siitä, mitä laatua on oleva mahdollinen sopimuksemme noiden tuollaisten aineiden kanssa. „Iskra” sen sijaan asettaa kysymyksen suhteesta zemstvoon sillä tavalla, että mielestämme se saattaa vain hämätä luokkatietoisuutta, sillä se asettaa sen liberalismiin ja kaikenlaisten kulttuurialoitteiden saarnaajain rinnalle vastakohtaksi sosialidemokraattisen kirjallisuuden perustehtävälle, tehtävälle arvostella porvarillista järjestelmää ja ottaa selville luokkaedut eikä hämätä niiden antagonismia. Samanlaista on „Iskran” suhde myöskin ylioppilasliikkeeseen. Kuitenkin toisissa kirjoituksissa „Iskra” tuomitsee jyrkästi kaikki „kompromissit” ja esiintyy esimerkiksi puolustuen guesdelaiten suvaitsematonta menettelyä.

Pysähtymättä „Iskran” muihin vähemmän tärkeisiin puutteisiin ja harhaiskuihin pidämme velvollisuutenamme lopuksi huomauttaa, että arvostellamme emme halua lainkaan väheksyä sitä merkitystä, minkä „Iskra” voi saada, emmekä sulje silmiämme näkemästä sen ansioita. Tervehdimme sitä poliittisena sosialidemokraattisena sanomalehtenä Venäjällä. Pidämme sen suurena ansiona sitä, että se on onnistuneesti selittänyt kysymyksen terroristista, josta se on oikeaan aikaan julkaissut useita kirjoituksia. Ja vihdoin emme voi olla panematta merkille „Iskran” esimerkillistä kirjakieltä, mikä illegaalisissa julkaisuissa on niin harvinaista, sen säännöllistä ilmestymistä sekä sitä, että siinä on runsaasti uutta ja mielenkiintoista aineistoa.

Syyskuussa vuonna 1901.

Toverit”.

Tämän kirjeen johdosta huomautamme ennen kaikkea, että tervehdimme kaikesta sydämestämme sen kirjoittajain suorasukaisuutta ja avomielisyyttä. On jo korkea aika lakata leikkimästä piilosillaoloa salaamalla ekonomistisen „credonsa” * (kuten tekee osa Odessan komiteasta, josta „poliitikot” ovat eronneet) tahi julistamalla, aivan kuin totuutta pilkatakseen, että nykyään „ei kerta kaikkiaan yksikään sosialidemokraattinen järjestö enää ole syyllinen ekonomismiin” („Rabotsheje Delon” julkaisemasta kirjasta „Kaksi edustajakokousta”, s. 32).— Ja nyt asiaan.

Kirjeen kirjoittajain perusvirhe on aivan sama kuin se, mihin „Rabotsheje Delo” lankeaa (ks. varsinkin № 10). Kysymys liikkeen „aineellisten” (vaistovaraisten, „Rabotsheje Delon” sanontaa käyttäen) elementtien ja ideologisten (tietojen, „suunnitelman mukaan” toimivien) elementtien keskinäisestä suhteesta on heille epäselvä. He eivät ymmärrä sitä, että vain silloin „ideologi” ansaitseekin

* — uskontunnustus, ohjelma, maailmankatsomuksen esitys. *Toim.*

ideologin nimen, kun hän kulkee vaistovaraisen liikkeen *edellä* näyttäen sille tietä, kun hän pystyy ennen muita ratkaisemaan kaikki ne teoreettiset, poliittiset, taktilliset ja organisaatiokysymykset, joihin liikkeen „aineelliset elementit” vaistovaraisesti törmäävät. Jotta voitaisiin todella „ottaa huomioon liikkeen aineelliset elementit”, on niihin suhtauduttava kriittillisesti, on osattava näyttää vaistovaraisen liikkeen vaarat ja puutteellisuudet, on osattava *nostaa* vaistovaraisuus tietoisuuden tasolle. Kun taas sanotaan, että ideologit (s.o. tietoiset johtajat) eivät voi saada liikettä pois siltä tieltä, mikä määräytyy ympäristön ja elementtien vuorovaikutuksesta,— niin se merkitsee sen aapistotuuden unohtamista, että tietoisuus *osallistuu* tähän vuorovaikutukseen ja tähän määräämiseen. Katoliset ja monarkistiset työväenliitot Euroopassa ovat myös välttämätön tulos ympäristön ja elementtien vuorovaikutuksesta, mutta tähän vuorovaikutukseen on kuitenkin ottanut osaa pappien ja Zubatovien tietoisuus eikä sosialistien tietoisuus. Kirjeen kirjoittajain (samoin kuin „Rabotsheje Delonkin”) teoreettiset katsomukset eivät ole marxilaisuutta, vaan sitä marxilaisuuden parodiaa, jonka parissa „arvostelijamme” ja bernsteiniläiset puuhailevat, ymmärtämättä sitä, miten vaistovarainen evoluutio on yhdistettävä tietoiseen vallankumoukselliseen toimintaan.

Tämä syvä teoreettinen erehdys johtaa nykyhetkellä välttämättä mitä pahimpaan taktilliseen virheeseen, joka on jo aiheuttanut ja aiheuttaa äärettömän suurta vahinkoa Venäjän sosialidemokratialle. Asia on siten, että sekä työväenjoukkojen että (niiden vaikutuksesta) muidenkin yhteiskuntakerrosten vaistovarainen nousu on viime vuosien aikana tapahtunut hämmästyttävällä nopeudella. Liikkeen „aineelliset elementit” ovat kasvaneet suunnattomasti vieläpä vuoteen 1898 verraten, mutta *tietoiset johtajat* (socialidemokraatit) *jäävät jälkeen lästä kasvusta*. Siinä on perussyy kriisiin, jota Venäjän sosialidemokratia parhaillaan potee. Joukkoluontoiselta (vaistovaraiselta) liikkeeltä puuttuu „ideologeja”, jotka olisivat teoreettisesti niin valmentuneita, että he olisivat taattuina kaikelta horjunnalta, puuttuu johtajia, joilla olisi niin laaja poliittinen näköpiiri, niin paljon vallankumouksellista energiaa ja sellaiset organisaattori-kyvyt, että he pystyisivät uuden liikkeen perustalla luomaan poliittisen taistelupuolueen.

Kaikki tuo olisi kuitenkin vielä pieni vahinko. Sekä teoreettiset tiedot, poliittinen kokemus että organisaatio-taito,— kaikki ne ovat hankittavissa. Kunhan vain olisi halua opiskella ja kehittää itsessään tarvittavia ominaisuuksia. Mutta vuoden 1897 lopusta ja varsinkin vuoden 1898 syksystä lähtien ovat Venäjän sosialidemokratiassa alkaneet nosta päätään sellaiset henkilöt ja sellaiset sanomalehdet, jotka eivät ole ainoastaan sulkeneet silmiään tältä puutteellisuudelta, vaan ovatpa julistaneet sen erikoiseksi hyveeksi, ovat tehneet vaistovaraisuuden edessä kumartelemisesta ja sen edessä matelemisesta teorian, ovat alkaneet saarnata sellaista, että sosialidemokraattien ei pidä kulkea liikkeen edellä, vaan laahustaa sen *häntäpäässä*. (Näihin tällaisiin lehtiin on kuulunut „Rabotshaja Myslin” ohella myöskin „Rabotsheje Delo”, joka aloitti „asteellisuusteoriasta” ja päättyi vaistovaraisuuden, „nykyisen liikkeen täysioikeudellisuuden”, „taktiikka-prosessin” y.m.s. periaatteelliseen puolusteluun.)

Ja se oli jo oikea onnettomuus. Se oli jo *erikoisen suuntauksen* syntymistä, sen suuntauksen, jota on ruvettu nimitämään ekonomismiksi (sanan laajassa merkityksessä) ja jonka peruspiirteenä on jälkeenjäämisen ymmärtämättömyys ja vieläpä *jälkeenjäämisen puolustelukin*, s.o. tietois-ten johtajain jälkeenjääminen joukkojen vaistovaraisesta noususta, kuten jo selitimme. Tälle suuntaukselle on luonteenomaista: periaatteellisessa suhteessa — marxilaisuuden mataloittaminen ja avuttomuus nykyaikaisen „arvostelun” edessä, joka on uusinta lajia opportunistia; poliittisessa suhteessa — se, että pyritään tyypistämään tai vaihtamaan poliittinen agitaatio ja poliittinen taistelu rihkamatavaraan, ymmärtämättä sitä, että sosialidemokratia ei pysty kukistamaan itsevaltiutta ellei se ota *omiin* käsiinsä yleisdemokraattisen liikkeen johtoa; taktillisessa suhteessa — täydellinen horjuvaisuus (keväällä „Rabotsheje Delo” pysähtyi aivan ymmällä „uuden” kysymyksen, terrorikysymyksen edessä ja vasta puolen vuoden kuluttua, useiden horjumisten jälkeen, hyvin kaksimielisessä päätöslauselmassa esiintyi sitä vastaan laahautuen taaskin liikkeen hännässä, kuten tavallisesti); organisaatiosuhteessa — ei ymmärretä sitä, että liikkeen joukkoluonne ei suinkaan vähennä, vaan päinvastoin lisää velvollisuuttamme luoda luja ja keskitetty vallankumouksellisten

järjestö, joka pystyisi johtamaan sekä valmistelutaistelua että jokaista odottamatonta purkausta ja vihdoin myöskin viimeistä ratkaisevaa hyökkäystä.

Tätä suuntausta vastaan me olemme käyneet ja tulemme käymään leppymätöntä taistelua. Kirjeen kirjoittajat sen sijaan näköjään itsekin kuuluvat siihen. He sanovat meille, että taloudellinen taistelu on valmistellut työläisten osallistumisen mielenosoituksiin. Niin, ja juuri me ennen muita ja syvällisemmin kuin muut annoimme arvon tuolle valmistelulle, kun jo joulukuussa 1900 (№ 1) esiinnyimme asteettaisuusteoriaa vastaan *, kun me helmikuussa (№ 2), heti sen jälkeen, kun ylioppilaita passitettiin sotamiehiksi ja jo ennen mielenosoitusten alkamista kehoitimme työläisiä rientämään ylioppilaiden avuksi **. Helmi- ja maaliskuun tapahtumat eivät „kumonnet sitä pelkoa ja epäilystä”, jota „Iskra” tunsi (kuten Martynov luulee, — „Rabotsheje Delo” № 10, s. 53 —, joka osoittaa siten, ettei hän ymmärrä laisinkaan asiaa), vaan täydellisesti vahvistivat sen, sillä johtajat osoittautuivat olevan *jäljessä* joukkojen vaistovaraisesta noususta, osoittautuivat valmistumattomiksi täyttämään velvollisuuksiaan johtajina. Tämä valmistelu on tälläkin kertaa vielä hyvin puutteellista ja sen vuoksi kaikilla puheilla „ideologian merkityksen yliarvioimisesta” tai tietoisien aineksien merkityksen yliarvioimisesta vaistovaraiseen verrattuna y.m.s. on käytännöllisesti edelleenkin mitä vahingollisin vaikutus puolueeseemme.

Yhtä vahingollinen vaikutus on myöskin puheilla siitä, että muka luokkanäkökannan nimessä pitää vähemmän alleviivata eri väestökerrosten yhteistä tyytymättömyyttä hallitukseen. Päinvastoin, me olemme ylpeitä siitä, että „Iskra” herättää poliittista tyytymättömyyttä *kaikissa* väestökerroksissa, ja säälittelemme vain, ettei meidän onnistu tehdä sitä vieläkin laajemmassa mitassa. Ei ole totta, että me hämäämme tällöin luokkanäkökannan: kirjeen kirjoittajat eivät ole maininneet eivätkä voikaan mainita yhtään konkreettista esimerkkiä tuollaisesta hämäämisestä. Mutta eturivin taistelijana demokratian puolesta sosialidemokratian täytyy — vastoin „Rabotsheje Delon” käsitystä, № 10, s. 41 — johtaa erilaisten oppositiokerrosten aktiivista toimintaa, selittää niille, mikä yleinen

* Ks. Teokset, 4. osa, ss. 349—354. *Toim.*

** Ks. Teokset, 4. osa, ss. 397—402. *Toim.*

poliittinen merkitys on niiden erillisillä ja ammatillisilla yhteenotoilla hallitusta vastaan, vetää niitä kannattamaan vallankumouksellista puoluetta, valmentaa keskuudestaan sellaisia johtajia, jotka osaisivat poliittisesti vaikuttaa kaikkiin ja kaikenlaisiin oppositiokerroksiin. Kaikkinaisen kieltäytyminen tästä tehtävästä, pukeutukoon se kuinka koreisiin fraaseihin tahansa, joita laverrellaan kiinteästä, elimellisestä yhteydestä proletaariseen taisteluun y.m.s., merkitsee uutta sosialidemokraattien „jälkeenjäämisen puolustelua”, se on samaa kuin puolustella jälkeenjäämistä yleiskansallisen demokraattisen liikkeen noususta, samaa kuin johtavan osan luovuttaminen porvarillisen demokratian käsiin. Miettikööt kirjeen kirjoittajat sitä, minkä vuoksi keväälliset tapahtumat saivat aikaan sellaisen *ei*-socialidemokraattisten vallankumouksellisten suuntien elpymisen sen sijaan, että ne olisivat voimistaneet socialidemokratian arvovaltaa ja vaikutusta!

Emme voi jättää sanomatta sanaamme myöskin sitä hämmästyttävää lyhytnäköisyyttä vastaan, jota kirjeen kirjoittajat osoittavat kysymyksessä polemiikista ja sisällissodasta emigranttien keskuudessa. He toistavat vanhaa pötyä, että oli „säädtyöntä” omistaa Zubatovia koskeva kirjoitus „Rabotshaja Myslille”. Ehkäpä heille pälkähtää vielä pään kieltää sekin, että ekonomismin leviäminen helpottaa herrojen Zubatovien tehtävää? Sitähän me vain sanommekin emmekä lainkaan „samaista” ekonomistien taktiikkaa ja Zubatovin taktiikkaa toisiinsa. Mitä taas tulee „emigrantteihin” (elleivät kirjeen kirjoittajat olisi niin anteeksiantamattoman huolettomia aatteiden perinteellisyyteen nähden Venäjän socialidemokratiassa, niin he tietäisivät, että „emigranttien”, nimittäin „Työn vapautus” ryhmän varoitukset ekonomismin suhteen ovat käyneet toteen kerrassaan loistavasti!), niin kuulkaapa, mitä reiniläisten työläisten keskuudessa toiminut Lassalle ajatteli vuonna 1852 väitteilyistä, joita käytiin emigranttien keskuudessa Lontoossa:

„Tuskinpa”, kirjoitti hän Marxille, „poliisin taholta kohdataan mitään vaikeuksia „suurmiehiä”, Kinkeliä, Rugea y.m. vastaan tähdätyn teoksesi julkaisemisessa... Otaksun, että hallitus on jopa suorastaan mielissään sellaisten teosten ilmestymisestä, sillä se luulee, että „vallankumoukselliset repivät toinen toisensa”. Sitä, että puoluettaistelu antaa puolueelle tarmoa ja elinvoimaa, että mitä varmin todistus

puolueen heikkoudesta on sen löyhyys ja selvästi merkittyjen rajojen himmentyminen, että puolue lujittuu puhdistamalla itseään,— sitä ei virkamieslogiikka aavista eikä osaa varoa” (Lassallen kirjeestä Marxille, 24 p:nä kesäkuuta 1852)⁸¹.

Tämä sanottakoon kaikkien nykyään niin lukuisien kaunosielujen huomioon, jotka vastustavat jyrkkyyttä, leppymättömyyttä, polemiikki-intoilua ja muuta sellaista!

Lopuksi huomautamme, että tässä olemme voineet vain pikimmiten kosketella kiistakysymyksiä. Niiden yksityiskohdaiselle käsittelylle omistamme erikoisen kirjasen, joka toivottavasti ilmestyy noin puolentoista kuukauden kuluttua.

„Iskra” № 12,
joulukuun 6 p:nä 1901

Julkaistaan „Iskra” lehden
tekstin mukaan

G. V. PLEHANOVIN VALLANKUMOUKSELLISEN TOIMINNAN KAKSIKYMMENTÄVIISIVUOTISPÄIVÄN JOHDOSTA

„Iskran” toimitus yhtyy kaikesta sydämestä juhlimaan G. V. Plehanovin vallankumouksellisen toiminnan 25-vuotispäivää. Lujittakoon tämä juhliminen vallankumouksellista marxilaisuutta, joka yksin vain kykenee johtamaan proletariaatin yleismaailmallista vapaustaistelua ja vastustamaan yhä uusilla nimillä ja niin kovalla melulla esiintyvän ikuisesti vanhan opportunistin rynnistyksiä. Lujittakoon tämä juhliminen yhteyksiä niiden tuhansien nuorten venäläisten sosialidemokraattien, jotka uhraavat kaikki voimansa raskaalle käytännön työlle, ja „Työn vapautus” ryhmän välillä, joka antaa liikkeelle sitä, mitä se niin välttämättä tarvitsee: äärettömät teoreettiset tietoaarteet, laajan poliittisen näköpiirin ja rikkaan vallankumouksellisen kokemuksen.

Eläköön Venäjän vallankumouksellinen sosialidemokratia, eläköön kansainvälinen sosialidemokratia!

Kirjoitettu joulukuun alussa 1901

*Julkaistu ensi kerran vuonna 1924
aikakauslehdessä „Proletarskaja
Revoljutsija” № 7 (30)*

*Julkaistaan
käsikirjoituksen mukaan*

MIELENOSOITUSTEN ALKU

Kaksi viikkoa sitten panimme merkille, että oli kulunut 25 vuotta Venäjän ensimmäisestä yhteiskunnallis-vallankumouksellisesta mielenosoituksesta, joka pidettiin Kasanin torilla Pietarissa joulukuun 6 p:nä vuonna 1876⁸², ja mainitsimme mielenosoitusliikkeen valtavasta noususta tämän nyt päättyvän vuoden alussa. Sanoimme, että mielenosoittajien pitää asettaa tarkemmin määritelty poliittinen tunnus kuin oli „maa ja vapaus” (1876),—laajempi vaatimus kuin „Väliaikaisten sääntöjen peruuttaminen” (1901). Tuollaisena tunnukseksi pitää olla *poliittinen vapaus*, tuollaisena yleiskansallisena vaatimuksena pitää olla *vaatimus kansan edustajain koollekutsumisesta*.

Ja nyt me jo näemme, että mielenosoitukset uusiintuvat mitä erilaisimmista syistä niin Nizhni-Novgorodissa kuin Moskovassa ja Harkovissakin. Kiihtymys kasvaa kaikkialla ja yhä pakoittavamaksi käy välttämättömyys, että se on yhdistettävä yhtenäiseksi vyöryksi *itsevaltiutta vastaan*, joka kylvää kaikkialla sortoa, vääryyttä ja väkivaltaa. Nizhni-Novgorodissa marraskuun 7 päivänä olleen pienen, mutta onnistuneen mielenosoituksen aiheena olivat Maksim Gorkin saattajaiset. Itsevaltainen hallitus karkoittaa ilman tutkimusta ja oikeudenkäyntiä eurooppalaisesti kuuluisan kirjailijan kotikaupungistaan, kirjailijan, jonka ainoana aseena on ollut vapaa sana, kuten puhuja aivan oikein sanoi Nizhni-Novgorodin mielenosoituksessa. Bashibozukit syyttävät Gorkia siitä, että hänellä on turmiollinen vaikutus meihin,—sanoi puhuja kaikkien niiden venäläisten nimessä, joissa on edes pisanan verran pyrkimystä valoon ja vapau-

teen, — mutta me sanomme, että se on ollut hyvää vaikutusta. Verihurtat raivoavat salassa, mutta me paljastamme heidän konnuutensa julki ja avoimiksi. Meillä piestään työläisiä, jotka puolustavat oikeuksiaan parempaan elämään, meillä piestään ylioppilaita, jotka protestoivat mielihalvasta vastaan, meillä tukahdutetaan jokainen rehellinen ja rohkea sana! — Mielenosoitus, johon osallistui työläisiäkin, päättyi ylioppilaan juhlalliseen lausumaan: „viel pakkovalta maahan kaadetaan ja mahtavana nousee kansa vapaa, voimakas!”.

Moskovassa oli Gorkia asemalla odottamassa satoja opiskelijoita ja säikähtynyt poliisi *vangitsi* hänet matkan varrella vaunussa, kielsi häneltä (aikaisemmin annetusta erikoisluvasta, huolimatta) tulon Moskovaan ja pakoitti ajamaan suoraan Nizhni-Novgorodin radalta Kurskin radalle. Mielenosoitus Gorkin karkoittamisen johdosta ei onnistunut, mutta 18 päivänä tapahtui ilman mitään valmistelua ylioppilaiden ja „sivullisten henkilöiden” (kuten ministerimme sanovat) pieni mielenosoitus kenraalikuvernöörin talon edessä sen johdosta, kun oli kielletty muistotilan pitäminen N. A. Dobroljubovin muistoksi, jonka kuolemasta tuli marraskuun 17 p:nä kuluneeksi 40 vuotta. Moskovassa itsevaltiuden edustajan vihelsivät alas henkilöt, jotka, kuten koko sivistynyt ja ajatteleva Venäjä, pitävät arvossa kirjailijaa, joka vihasi intohimoisesti mielihalvasta ja intohimoisesti odotti kansan nousevan kapinaan „sisäisiä turkkilaisia” vastaan — itsevaltiudellista hallitusta vastaan. Moskovan ylioppilasjärjestöjen toimeenpaneva komitea totesi marraskuun 23 päivänä ilmestyneessä tiedotuslehdessään aivan oikein, että tämä mielenosoitus, jota ei oltu valmisteltu, on selvänä osoituksena tyytymättömyyden ja protestimielen kasvusta.

Ylioppilasasioista aiheutunut mielenosoitus Harkovissa muodostui jo oikeaksi katukahakaksi, johon osallistui muitakin eikä yksin ylioppilaita. Viime vuoden kokemus ei ole mennyt ylioppilailta hukkaan. He näkivät, että vain kansan antama kannatus ja pääasiassa työläisten taholta tuleva kannatus voi taata heille menestyksen ja että tuon kannatuksen saamiseksi heidän ei pidä käydä taisteluun yksistään akateemisen (ylioppilaiden) vapauden puolesta, vaan *koko kansan vapauden* puolesta, *poliittisen vapauden* puolesta. Harkovin ylioppilasjärjestöjen liittoneuvosto sanoi sen

selvästi jo lokakuun julkilausumassaan. Ja Pietarin, Moskovan, Kievin, Riian ja Odessan ylioppilaat ovat samoin, kuten heidän lentolehtisistään ja julkilausumistaan nähdään, alkaneet käsittää, että on aivan „turhaa haaveilla” akateemisesta vapaudesta niin kauan, kun kansa on synkässä oijuudessa. Kenraali Vannovskin iljettävä puhe Moskovassa hänen kumotessaan „huhut” siitä, että hän muka olisi joskus luvannut jotakin; urkkijan ennenkuulumaton julkeus Pietarissa (hänen käydessään ylioppilaan kimppuun Sähköteknillisessä instituutissa ottaakseen tältä pois kirjeer, jonka ylioppilas oli saanut lähetin kautta); poliisin toimeenpanema jaroslavlilaisten ylioppilaiden raaka pieksäminen kadulla ja poliisikamarissa,— kaikki nämä ja tuhannet muut tosiasiat huutavat taistelua, taistelua ja taistelua koko itsevaltaista järjestelmää vastaan. Kärsivällisyyden malja täytyi tapauksesta, joka sattui Harkovin eläinlääkäri-instituutin oppilaille. 1:sen kurssin oppilaat jättivät pyynnön, että prof. Lagermark erotettaisiin valittaen tämän virkavaltaisuutta toimeensa, sietämätöntä töykeyttä, joka oli mennyt niinkin pitkälle, että hän oli singonnut ohjelman ylioppilaan kasvoille! Asiaa tutkimatta hallitus vastasi siihen erottamalla instituutista koko kurssin ja vieläpä valehteli tiedonannossaan ylioppilaiden päälle sanomalla, että nämä muka vaativat itselleen oikeutta nimittää professorit. Silloin nousi koko Harkovin ylioppilaskunta, päätettiin järjestää lakko ja mielenosoitus. Marraskuun 28 — joulukuun 2 päivinä Harkov muuttui toistamiseen tänä vuonna taistelutantereeksi „sisäisten turkkilaisten” ja itsevaltiudellista mielivaltaa vastaan protestoivan kansan välillä. Toisaalta kuului huutoja: „alas itsevaltius! eläköön vapaus!”. Toisaalta sapelien iskuja, nagaikoilla pieksämistä ja väkijoukon polkemista hevosten jalkoihin. Poliisi ja kasaikat, jotka pieksivät armottomasti kaikkia ja jokaista, joka eteen sattui, sukupuoleen ja ikään katsomatta, saivat voiton aseettomista ja juhlivat voittoaan...

Annammeko heidän todellakin juhlia voittoa?

Työläiset! Te tunnette liiankin hyvin sen perkeleellisen voiman, joka piinaa Venäjän kansaa. Tuo perkeleellinen voima sitoo teidät käsistä ja jaloista jokapäiväisessä taistelussanne isäntiä vastaan paremman elämän ja ihmisarvon puolesta. Tuo perkeleellinen voima tempaa satoja ja tuhansia parhaita tovereitanne, heittäen heidät vankiloihin, kar-

koittaen heitä ja aivan kuin pilkan vuoksi julistaen heidät vielä „pahamaineisiksi henkilöiksi”. Tuo perkeleellinen voima ampui toukokuun 7 p:n Pietarissa Obuhovin työläisiä, jotka nousivat vaatimaan: „me tarvitsemme vapautta!”,— ja järjesti sitten vielä oikeusilveilyn kyyditäkseen pakkotyövankeuteen ne sankarit, joita ei kuula kaatanut. Tuo perkeleellinen voima, joka tänään pieksää ylioppilaita, ryntää huomenna entistä villimmin pieksämään teitä, työläisiä. Älkää hukatko aikaa! Muistakaa, että teidän on kannatettava jokaista protestia ja taistelua yksinvaltaisen hallituksen bashibozukkeja vastaan! Pyrkikää kaikin keinoin sopimaan yhteistoiminnasta mieltään osoittavien ylioppilaiden kanssa, järjestäkää kerhoja tietojen nopeaa välittämistä ja julisteiden levittämistä varten; selittäkää kaikille ja jokaiselle, että te nousette taisteluun koko kansan vapauden puolesta.

Kun siellä ja täällä alkaa leimahdella kansan suuttumuksen ja avoimen taistelun liekkejä,— niin silloin tarvitaan ennen kaikkea ja eniten juuri voimakkaasti puhaltavaa raitista ilmavirtaa, jotta nuo liekit voisivat leimahtaa loimua-vaksi paloksi!

„Iskra” № 13,
joulukuun 20 p:nä 1901

Julkaistaan „Iskra” lehdessä
tekstin mukaan

„ETELÄN TYÖLÄISTEN” KIRJEEN JOHDOSTA

Olemme saaneet kirjeen „Etelän työläisiltä”, jotka tervehdivät vallankumouksellisen suuntauksen voimistumista Venäjän sosialidemokratiassa ja antavat tehtäväksemme toimittaa heidän tervehdyksensä „Venäjän vallankumouksellisen sosialidemokratian ulkomaiselle liigalle”. Valitettavasti tilan puute ei salli julkaista tätä kirjettä kokonaisuudessaan. Olemme aivan samaa mieltä kirjeen kirjoittajien kanssa siitä, että „julistusmenetelmä, jota meillä Venäjällä käytetään vallankumouksellisten aatteiden viemiseksi laajoihin joukkoihin, ei kykene kasvattamaan joukkoja poliittisesti tietoisiksi”, että „on luotava erikoinen kirjallisuus Venäjän proletariaatin poliittista kasvattamista varten”. Mutta tuskin vain lienee käytännöllinen se kirjeen kirjoittajien suunnitelma, että siinä tarkoituksessa julkaistaisiin yleistajuisia, 3—4 sivua käsittäviä kirjasia ja niitä levitetäisiin „samanaikaisesti kautta koko Venäjän”. Mielestämme Venäjän proletariaatti on jo täysin kypsynyt sitä sellaistaakin kirjallisuutta varten, jota kaikki muut luokat käyttävät, s.o. sanomalehteä varten. Vain poliittinen sanomalehti voi todella kasvattaa joukkoja poliittisesti tietoisiksi ja valaista „koko yhteiskunnallista elämäämme alkaen neljännestä säädystä ja päättyen suurporvaristoon”, kuten kirjeen kirjoittajat sanovat. Vain yleisvenäläistä sanomalehteä voidaan, jos kaikki komiteat ja paikalliset kerhot sitä aktiivisesti tukevat, levittää enemmän tai vähemmän „samanaikaisesti kautta koko Venäjän” ja se voi ilmestyä niin usein, että ansaitsee sanomalehden nimen. Ja

vain tällaisen vallankumouksellisen sanomalehden vankka järjestäminen on merkittävä liikkeemme lopullista siirtymistä „taloudellisesta lakkotaistelusta laajaan vallankumoukselliseen taisteluun Venäjän itsevaltiudellista hallitusta vastaan”.

„Iskra” № 13,
joulukuun 20 pnä 1901

Julkaistaan „Iskra” lehden
tekstin mukaan

ANARKISMI JA SOSIALISMI

Teesit:

1) Anarkismi ei ole olemassaolonsa 35—40 vuoden (Bakunin ja *Internationale* 1866 —) aikana (ja Stirneristä lukien paljon pitemmän ajan kuluessa) antanut mitään muuta kuin yleisiä fraaseja *riistoa* vastaan.

Yli 2.000 vuotta ovat nämä fraasit olleet liikkeessä. Puuttuu (α) riiston *syiden* ymmärtämistä; (β) sosialismiin johtavan yhteiskuntakehityksen ymmärtämistä; (γ) *luokka-taistelun* ymmärtämistä sosialismin toteuttamisen luomisvoimana.

2) Riiston *syiden* ymmärtäminen. *Yksityisomistus tavaratalouden* perustana. Tuotantovälineiden yhteiskunnallinen omistus. Nil * anarkismilla.

Anarkismi on nurinpäin käännettyä porvarillista *individualismia*. Individualismi anarkismin koko maailmankatso-
muksen perustana.

}	Pienomistuksen ja maalla harjoitettavan <i>pientalouden</i> puolustaminen. Keine Majorität **. Vallan yhdistävän ja organisoivan voiman kieltä- minen.
---	--

3) Ei ymmärretä yhteiskunnan kehitystä — suurtuotannon merkitys — kapitalismin kehittymistä sosialismiksi.

(Anarkismi on *epätoivon* aikaansaannos. Raiteiltaan suistuneen intelligentin tai kulkurin, mutta ei proletaarin psykologiaa.)

* — Nihil — ei mitään. *Toim.*

** — Ei minkäänlaista enemmistöä (s.o. anarkistit kieltävät vähemmistön alistumisen enemmistölle). *Toim.*

4) Ei ymmärretä proletariaatin *luokkataistelua*.

Järjetön politiikan kieltäminen porvarillisessa yhteiskunnassa.

Ei ymmärretä työläisten järjestämisen ja kasvatuksen merkitystä.

Yleispätevinä lääkkeinä yksipuolisia, muusta yhteydestään temmattuja keinoja.

5) Mitä anarkismi, joka on aikoinaan ollut vallitsevana romaanilaisissa maissa, on antanut Euroopan uusimmassa historiassa?

— Ei mitään doktriinia, vallankumouksellista oppia, teoriaa.

— Työväenliikkeen pirstoutumisen.

— Täydellisen fiaskon* vallankumousliikkeen kokeiluissa (proudhonismi 1871, bakuninilaisuus 1873).

— Työväenluokan alistamisen *porvarillisen* politiikan alaiseksi politiikan kieltämisen varjolla.

Kirjoitettu v. 1901

*Julkaistu ensi kerran v. 1936
aikakauslehdessä „Proletarskaja
Revoljutsija” № 7*

Julkaistaan käsikirjoituksen mukaan

* — fiasko = epäonnistuminen. *Toim.*

VALTION RAHASÄÄNNÖN JOHDOSTA

Kuten aina, lehtemme ovat julkaisseet finanssiministerin kaikkein alamaisimman selostuksen vuodeksi 1902 laaditun valtion tulo- ja menosäännön johdosta. Kuten aina, niin nytkin osoittautuu,— ministerin vakuuttelujen mukaan,— että kaikki on hyvin: „finanssit ovat kerrassaan hyvässä kunnossa”, budjetissa on „järkähtämättä noudatettu tasapainoa”, „rautatielaitos kehittyy edelleenkin menestyksellisesti” ja onpa vielä „käynnissä kansan hyvinvoinnin alituisen kasvukin”! Ei ihme, että meillä niin vähän harrastetaan valtiontalouden kysymyksiä, niiden kaikesta tärkeydestä huolimatta: ehdottomasti välttämätön virallinen ylistelyhenki on tylsyttänyt harrastuksen ja jokainen tietää, että paperi kestää mitä vaan, että „kaikesta huolimatta” „on kielletty päästämästä” yleisöä kurkistelemaan finanssiasioissa harjoitettavan virallisen silmäkääntötempuilun kulissien taakse.

Tällä kertaa kuitenkin pistää erikoisesti silmään seuraava seikka. Silmäkääntötempuiliija näyttelee tavanomaisella taituruudella yleisölle käsiään, joissa ei ole mitään, ja heilauttaen niitä tarjoaa nähtäväksi kultarahoja toisensa jälkeen. Yleisö taputtaa käsiään. Mutta sitten silmäkääntötempuiliija ryhtyykin itse mitä innokkaimmin puolustautumaan ja miltei itku silmissä vakuuttelee, ettei hän puijaa, ettei ole vajausta, että hänellä on velkoja vähemmän kuin omaisuutta. Venäläinen yleisö on siksi koulutettua käyttäytymään säädylisesti virallisilla paikoilla, että siitä alkaa sivultakin tuntua jotenkin epämuikavalta ja vain harvat mutisevat itsekseen ranskalaista sananlaskua: „ken pyytelee anteeksi, hän itse syyttää itseään”.

Katsokaanime, miten meikäläinen Witte „pyytelee anteeksi”. Äärettömän valtava menopuoli, joka käsittää melkein kaksi miljardia ruplaa (1.946 milj.), saadaan katetuksi täydellisesti vain sen ansiosta, että 144 miljoonaa on otettu kuuluisista valtionkassan „vapaina olevista käteisrahoista” ja vapaata käteisrahastoa on täydennetty viimevuotisella 4%:n lainalla — 127 milj. rpl. (koko laina oli 148 milj. rpl., mutta 21 milj. on vielä saamatta). Siis vajuus, joka on katettu lainalla, niinkö? — Ei sinne päinkään, vakuuttelee loihittaja meille, „lainanotto ei aiheutunut lainkaan siitä, että oli katettava menoja, joita menoarvioissa ei oltu huomioitu”, koska niiden kattamisen jälkeen jäi vielä „täysin vapaiksi” 114 milj. rpl., vaan siitä, että haluttiin rakentaa uusia rautateitä.— Mainiota, hra Witte! Mutta ensinnäkään te ette siten voi kieltää vajuusta, sillä ei edes „täysin vapailla” 114 miljoonalla ruplalla saada katetuksi 144 miljoonan ruplan suuruista menosummaa. Toiseksi, vapaisiin käteisrahoihin (114 milj. rpl.) kuuluu 63 milj. rpl. vuoden 1901 tavallisten tulojen ylitystä, mikä on saatu yli rahasäännön edellyttämän määrän, ja lehdistömme on jo kauan sitten kirjoittanut, että te *pienentelette keinotekoisesti* rahasäännön edellyttämien tulojen määrää voidaksenne fiktiivisesti paisuttaa „vapaana olevaa käteisrahastoa” ja kohottaa jatkuvasti veroja. Niinpä viime vuonna korotettiin leimaveroa (uusi leimasääntö), korotettiin valtion viinan hintaa: 7 ruplasta 7 ruplaan 60 kopeekkaan ämpärltä, jatkettiin tullimaksujen korottamista (joka tehtiin vuonna 1900 muka „väliaikaisesti”, Kiinan sodan takia) j.n.e. Kolmanneksi, ylistellessänne rautateiden „kulttuurimerkitystä” te vaati- mattomasti vaikenette puhtaasti venäläisestä ja kerrassaan epäkulttuurisesta tavasta *ryövätä valtiota* rautateitä rakennettaessa (puhumattakaan siitä, miten ruokottomasti rautatieurakoitsijat riistävät työläisiä ja nälkäänäkeviä talonpoikia!). Eräs venäläinen sanomalehti esimerkiksi kirjoitti äskettäin, että Siperian rautatien rakennuskustannukset arvioitiin alunperin 350 milj. ruplaksi, mutta todellisuudessa on käytetty 780 milj. rpl. ja koko summa nousee luultavasti *yli miljardinkin* (siitä, millaista ryöväystä Siperian rautatiellä harjoitettiin, on „Iskrassa” jo kerrottu yhtä ja toista: ks. № 2). Tulot te kyllä, hra Witte, laskette oikein, ilman poisjättöjä, mutta koettaisittepa tehdä tiliä *menojen todellisesta suuruudesta!*

Ja sitten ei pidä sivuuttaa huomiotta sitäkään, että rautateiden rakentaminen v. 1902 johtuu osittain „rauhaarakastavan” hallituksemme sotilaallisista tarkoituspäristä (tavattoman pitkä Bologoje — Sedletsin rata, jonka pituus on yli 1.000 virstaa) ja osaksi siitä, että on ehdottoman välttämättöntä edes jollakin tavalla „auttaa” lamaantunutta teollisuutta, jonka asiat välittömästi kiinnostavat Valtionpankkia. Valtionpankki ei ainoastaan antanut auliisti lainoja kaikkein pahasti horjuville laitoksille, vaan onpa ottanut monia niistä faktillisesti täyteen hoitoonsa. Teollisuuslaitosten vararikot uhkasivat johtaa valtion vararikkoon! Ja vihdoin ei pidä unohtaa sitäkään, että lainasummien ja verotaakan alituinen suurentaminen „nerokkaan” Witten johdolla on käynnissä siitä huolimatta, vaikka säästökassojen kaikki pääomat käytetään kokonaan valtionluoton tukemiseen. Ja nämä pääomat ovat nousseet jo yli 800 miljoonan ruplan. Ottakaa kaikki tämä huomioon, ja te ymmärrätte, että Witte harjoittaa ryöstötaloutta, että itsevaltius on menossa hitaasti, mutta varmasti vararikkoon kohti, sillä eihän veroja voida kohottaa loputtomasti eikä Ranskan porvaristo tule aina pelastamaan Venäjän tsaaria pulasta.

Niitä syytöksiä vastaan, että valtion velkaa yhä suurennetaan, Witte puolustautuu esittämällä sellaisia todisteluja, joille sietää vain nauraa. Hän vertailee velkoja ja „omaisuutta”, rinnastelee v.v. 1892 ja 1902 valtionlainojen summaa valtion rautateiden arvoon samoina vuosina ja saa tulokseksi „puhtaan” velan pienenemisen. Ja onhan meillä vielä muutakin omaisuutta: „linnoitukset ja sotalaivat” (ihan totta, juuri niin on selostuksessa sanottu!), satamat ja valtion tehtaat, veroparsellit ja metsät.— Erinomaista, hra Witte! Mutta ettekö te huomaa muistuttavanne sitä kauppiasta, joka on jo haastettu oikeuteen syytettynä vararikosta ja joka yrittää puolustella itseään niiden henkilöiden edessä, jotka valmistautuvat ulosmittaamaan hänen omaisuutensa? Sillä niin kauan, kun yritys seisoo todella järkkymättömän vankasti jaloillaan, ei kenenkään päähän pätkähdäkään vaatia erikoista takuuta lainoille. Eihän kukaan epäile, etteikö Venäjän kansalla olisi paljon „omaisuutta”, mutta mitä enemmän tätä omaisuutta on, sitä enemmän ovat syyllisiä ne henkilöt, jotka omaisuuden runsaudesta huolimatta harjoittavat taloutta vain lisäämällä lainoja ja suurentamalla veroja. Tehän todistatte vain sen, että kansan pitää ajaa

mahdollisimman pian tiehensä sen omaisuudesta määräilevät saalistajat. Tosiaankin, kaikista Euroopan maista ainoastaan Turkki on tähän saakka vedonnut erikoisiin valtion omaisuuksiin valtionlainojen vakuudeksi. Ja nämä vetoamiset ovat luonnollisesti johtaneet siihen, että *ulkomaiset lainanantajat ovat ottaneet valvontaansa*, miten käytetään sitä omaisuutta, jolla taataan heidän lainaksi antamiensa rahojen takaisin saaminen. „Venäjän suurvaltakunnan” talous Rothschildien ja Bleichröderien käskyläisten valvonnassa: miten loistavan perspektiivin te, hra Witte, meille avaattekaan! *

Emme rupea puhumaan siitä, että linnoituksia ja sotalaivoja ei yksikään pankkiiri ota pantiksi, ettei se ole plus, vaan miinus kansantaloudessamme. Ja rautatietkin voivat olla vakuutena ainoastaan silloin, kun ne ovat tuottavia. Mutta tuosta samaisesta Witten selostuksesta saamme tietää, että aivan viime aikoihin saakka kaikki Venäjän rautatiet yleensä ovat tuottaneet tappiota. Vain vuonna 1900 saatiin Siperian rautateiden tuottama vajuus katetuksi ja tuli „hiukan puhdasta voittoa”, niin vähän, että Witte vaatimattomasti vaikenee sen määrästä. Hän vaikenee siitäkin, että vuoden 1901 kahden ensimmäisen kolmanneksen aikana Euroopan-Venäjän rautateiden tuottama tulo pieneni kriisin vuoksi. Minkähänlainen mahtaisikaan olla rautatietaloustemme tilitase, jos laskettaisiin, paitsi virallisia numeroita rakennustöihin annetuista rahoista, myöskin rakennustöiden aikana kavallettujen rahojen todelliset summat? Eiköhän tosiaankin ole jo aika antaa tämä todella arvokas omaisuus luotettavampiin käsiin?

Teollisuuspulasta Witte puhuu luonnollisesti mitä rauhoittavimmassa sävyssä: „ahdinko” „epäilemättä ei kajoa yleisiin teollisiin saavutuksiin ja jonkin ajan kuluttua luultavasti (!!) koittaa uusi teollisuuden vilkastumiskausi”. On sekin lohdutus työväenluokkaan kuuluville miljoonille ihmisille, jotka kärsivät työttömyydestä ja palkkojen laskusta! Valtion menojen arviosta saisitte turhaan etsiä edes minäkäänlaista mainintaa siitä, kuinka monta miljoonaa ja

* Witte on itsekin huomannut „omaisuutta” koskevien järkelyjensä nolouden ja sen vuoksi hän yrittää selostuksensa toisessa osassa „korjata asiaa” sanomalla, että valtion omaisuuden arvon kasvulla „sovellettuna Venäjän valtiovarain sitoumuksiin ei ole erikoisempaa merkitystä, koska Venäjän krediitti ei kaipaa erikoisia vakuuksia”. Niinpä tietysti! Mutta yksityiskohtaiset laskelmat ja luettelot näistä erikoisista vakuuksista on kuitenkin jätetty — kaiken varalta!

kymmentä miljoonaa on valtio heittänyt pulasta „kärsvien” teollisuuslaitosten välittömään ja välilliseen tukemiseen. Ja ettei tällöin ole epäröity antaa äärettömän suuriakin summia, näkyy siitä sanomalehdissä kerrotusta tosiasiasta, että Valtionpankin antamien lainojen yleismäärä on tammikuun 1 päivästä v. 1899 tammikuun 1 päivään v. 1901 kasvanut 250 miljoonasta ruplasta 449 miljoonaan ruplaan, ja teollisuuslainojen määrä 8,7 miljoonasta 38,8 miljoonaan ruplaan. Ei edes teollisuuslainoista aiheutunut 4 miljoonan ruplan tappiokaan ole haitannut hituistakaan valtiota. Sen sijaan työläisiä, jotka eivät ole uhranneet „teollisten saavutusten” alttarille rahapussinsa sisältöä, vaan elämänsä ja heidän ansiotuloistaan elävien miljoonien ihmisten elämän,—näitä työläisiä valtio on auttanut karkoittamalla heitä tuhansittain „ilmaiseksi” teollisuuskaupungeista nälänhädässä oleviin kyliin!

Witte karttaa visusti sanaa „nälänhätä” uskotellen selostuksessaan, että „kadon raskasta vaikutusta... lievennetään antamalla auliisti apua tarvitseville”. Hänen omien sanojensa mukaan tämä aulis apu tekee 20 milj. rpl., kun taas viljavajauksen lasketaan tekevän 250 milj. rpl. (laskien hyvin alhaisen hinnan mukaan, 50 kop. puudalta, mutta sen sijaan vertailemalla suotuisiin satovuosiin). Miten „aulista” tosiaankin, eikö totta? Olettakaa vaikkapa niinkin, että vain puolet viljavajauksesta tulee talonpoikaisköyhälistön osalle, ja kuitenkin osoittautuu, että me emme vieläkään arvostaneet kyllin suureksi Venäjän hallituksen itaruutta, kun kirjoitimme (Sipjaginin ohjekirjelmän johdosta, ks. „Iskran” 9. numeroa)* hallituksen pienentävän avustuksia *viisinkertaisesti*. Venäjän tsaari ei ole aulis antamaan apua maa miehelle, vaan ryhtymään poliisitoimenpiteisiin niitä vastaan, jotka olisivat todella halunneet auttaa nälänhädässä olevia. Hän on aulis heittämään miljoonia myöskin sitä varten, että saataisiin kahmaistuksi mahdollisimman mehevä pala Kiinalta. Kahden vuoden aikana — ilmoittaa Witte — on Kiinan sotaan käytetty erikoismenojen rahastosta 80 milj. rpl. ja „sen lisäksi on varsin huomattavia summia käytetty tavallisesta budjetista”. Siis yhteensä luultavasti satakunta miljoonaa ruplaa, ellei enemmänkin! Työtön työmies ja nälkäänäkevä talonpoika voivat lohdutella itseään

* Ks. tämä osa, ss. 221—228. *Toim.*

sillä, että Mandzhuria ainakin tulee varmasti olemaan meidän...

Tilan puute pakoittaa meidät vain lyhyesti koskettelemaan selostuksen muita osia. Witte puolustautuu myöskin niiltä syytöksiltä, joita on tehty kansanvalistusmenojen niukkuudesta: tämän ministeriön menoarviossa myönnettyihin 36 miljoonaan ruplaan hän lisää kaikkien muiden hallintoalojen opetusmenot ja „paisuttaa” numeron 75 milj. ruplaan. Mutta tämäkin numero (jonka pätevyyttä sopii epäillä) on kerrassaan mitätön koko Venäjää varten, eikä se tee edes viittä prosenttia koko budjetista.— Witte pitää etuisuutena sitä seikkaa, että „valtionbudjettimme rakentuu etupäässä välillisen verotuksen järjestelmälle”, ja hän toistaa niitä kuluneita porvarillisia perusteluja, että on mahdollista „saada verotettujen tarvikkeiden kulutus ja hyvinvoinnin taso oikeaan suhteeseen keskenään”. Todellisuudessa kuitenkin, kuten tunnettua, välillinen verotus, joka lankeaa joukkojen kuluttamille tarvikkeille, on mitä epäoikeudenmukaisin. Se laskeutuu kaikella painollaan köyhälistön hartioille ja asettaa rikkaat etuoikeutettuun asemaan. Mitä köyhempi ihminen on, sitä suuremman osan tuloistaan hän joutuu antamaan valtiolle välillisten verojen muodossa. Pienomistajain ja omistamattomien joukko tekee $\frac{9}{10}$ koko väkiluvusta, käyttää $\frac{9}{10}$ kaikista veronalaisista tuotteista ja maksaa $\frac{9}{10}$ välillisten verojen koko summasta, samalla kun koko kansan tulosta se saa vain jotain kaksi tai kolme kymmenesosaa.

Lopuksi mielenkiintoinen „pikkuseikka”. Minkä menopykälien osalta ovat menot eniten suurentuneet vuodesta 1901 vuoteen 1902? Koko menosumma on suurentunut 1.788 miljoonasta ruplasta 1.946 miljoonaan ruplaan, s.o. vähemmän kuin yhdellä kymmenesosalla. Mutta kahden menopykälän osalta ovat menot kasvaneet *melkein neljänneksellä*: „hallitsijaperheeseen kuuluvien henkilöiden ylläpitoon” — 9,8 miljoonasta ruplasta 12,8 miljoonaan ruplaan, ja... „erillisen santarmikunnan ylläpitoon” 3,96 miljoonasta ruplasta 4,94 miljoonaan ruplaan. Siinä on vastaus kysymykseen: mitkä „Venäjän kansan tarpeista” ovat kaikkein kipeimpiä? Miten liikuttava „yhtenäisyys” onkaan tsaarin ja santarmien kesken!

POLIITTINEN AGITAATIO JA „LUOKKANÄKÖKANTA”

Aloitamme esimerkistä.

Lukijat kaiketi muistanevat, minkälaista melua herätti Orelin läänin aatelismarsalkan M. A. Stahovitshin lähetys-
saarnaajain edustajakokouksessa tekemä selostus siitä, että olisi lailla tunnustettava *omantunnon vapaus*. Konservatiivinen lehdistö, „Moskovskije Vedomosti” etunenässään, ärjyy ja tuiskii hra Stahovitshia vastaan etsimällä etsien, miten häntä oikein haukkuisi ja syyttäen miltei valtiopetoksesta kaikkia orelilaisia aatelismiehiä sen vuoksi, että he ovat valinneet hra Stahovitshin uudelleen aatelismarsalkaksi. Ja tämä valinta on todella opettavainen ilmiö, joka muodostuu luonteeltaan vississä suhteessa aateliston mielenosoitukseksi poliisimielivaltaa ja ruokottomuutta vastaan.

„Moskovskije Vedomosti” vakuuttelee, että Stahovitsh „ei ole niinkään paljon aatelismarsalkka kuin Misha Stahovitsh, hilpeä ilonpitäjä, seurapiirin sielu, suunsoittaja...” (1901, № 348). Sitä pahempi teille, herrat pamppukurin puolustajat. Kun kerran jo hilpeät tilanherratkin ovat alkaneet puhua omantunnon vapaudesta, niin todella lukemattomia ovat siis ne katalat teot, joita papit yhdessä poliisimme kanssa tekevät.— ..„Mitä tekemistä kevytmielisellä „intelligentisellä” väkijoukollamme, joka on sukua herroille Stahovitsheille ja joka taputtaa käsiään heille, on meidän pyhättömme kanssa, oikeauskoisen uskontomme kanssa ja pyhiin tunteisiimme sitä kohtaan?”... Taaskin: sitä pahempi teille, herrat itsevaltiuden, oikeauskoisuuden ja kansanomaisuuden puolustajat. Kylläpä ovat asiat mallillaan poliisi-

itsevaltiudessaamme, kun se on kyllästännyt uskonnonkin siinä määrin karsserihengellä, että „Stahovitshit” (joilla ei ole mitään varmoja vakaumuksia uskontokysymyksissä, mutta jotka ovat kiinnostettuja uskonnon vankkuudesta, kuten alempana saamme nähdä) käyvät aivan välinpitämättömiksi (elleivät suorastaan vihamielisiksi) tähän kuuluisaan „kansanomaiseen” pyhättöön nähden! — ...,He sanovat uskontoamme harhaluuloksi!! He tekevät meistä pilkkaa sen vuoksi, että me tuon „harhaluulon” takia pelkäämme ja kartamme syntiä, täytämme nurkumatta velvollisuutemme, olkoot ne kuinka raskaita tahansa, sen vuoksi, että meillä on voimaa ja mieltä kestää surut ja puutteet ja että me kaihdamme ylpistymistä myötäkäymisten ja onnen aikana”... Vai siinä se asian ydin onkin! Oikeauskoisuuden pyhättö onkin kallis sen vuoksi, että se opettaa kestämään „nurkumatta” murhetta! Tosiaankin, kuinka edullinen pyhättö hallitsevien luokkien kannalta! Kun yhteiskunta on niin rakennettu, että mitätön vähemmistö käyttää rikkautta ja valtaa, mutta suuret joukot kärsivät alituisesti „hätää ja puutetta” ja täyttävät „raskaita velvollisuuksia”, niin on aivan luonnollista, että riistäjät suosivat sellaista uskontoa, joka opettaa kärsimään „nurkumatta” maallisen helvetin vaivoja toivossa saada sitten muka taivaallisen paratiisin. Innostuksissaan „Moskovskije Vedomosti” alkaa puhua varomattomia. Ja siinä se meni niin pitkälle, että *tuli vahingossa puhuneeksi totta*. Kuulkaahan edelleen: ...,He eivät edes aavistakaan, että tuon samaisen „harhaluulon” ansiosta he, herrat Stahovitshit, syövät kyllikseen, nukkuvat rauhassa ja elävät iloisesti”.

Pyhä totuus! Juuri niin, juuri sen vuoksi, että uskonnolliset „harhaluulot” ovat levinneet tavattoman laajalti kansanjoukkoihin, sekä Stahovitshit, Oblomovit että kaikki kapitalistimme, jotka elävät näiden joukkojen työllä, vieläpä itse „Moskovskije Vedomostikin”, voivat „nukkua rauhassa”. Ja mitä enemmän valistus leviää kansan keskuuteen, mitä enemmän sosialistinen tietoisuus tulee raivaamaan pois uskonnollisia ennakkoluuloja, sitä lähempänä on oleva proletariaatin voiton päivä, joka tuo kaikille sorretuille luokille vapautuksen sorrionalaisesta asemastaan nykyisessä yhteiskunnassa.

Mutta puhuttuaan varomattomia yhdessä kohdassa „Moskovskije Vedomosti” haluaa selviytyä liian vähällä toisesta

mielenkiintoisesta kysymyksestä. Se ilmeisesti erehtyy luullessaan, että Stahovitshit „eivät aavista” tuota uskonnon merkitystä ja yksinkertaisesti „kevytmielisyydestä” vaativat liberaalisia reformeja. Vihamielisen poliittisen suuntauksen selittäminen tuolla tavalla on jo kovin lapsellisen-naivia! Ja senhän, että hra Stahovitsh on tässä tapauksessa esiintynyt nimenomaan kokonaisen liberaalisen suuntauksen äänitorvena, sen on „Moskovskije Vedomosti” itse parhaiten todistanut: sillä mitäpä muuta syytä olisi ollut nostaa yhtä selostusta vastaan kokonainen sotaretki? miksi piti puhua Stahovitsheista ja „intelligenttisestä väkijoukosta”, eikä Stahovitshista?

Tämä „Moskovskije Vedomostin” harhaote on tietenkin tarkoituksella tehty. On selvää, että „Moskovskije Vedomostilta” puuttuu enemmän halua kuin taitoa soveltaa luokkanäkökantaa vihaamansa liberalismiin analysoimiseen. Haluttomuudesta ei kannata puhuakaan. Mutta taitamattomuus on meistä yleensä hyvin kiintoisaa, sillä tämä vika vaivaa hyvin monia vallankumouksellisia ja sosialisteja. Se vaivaa myös „Iskran” 12. numerossa julkaistun kirjeen kirjoittajia, jotka syyttävät meidän poikkeavan „luokkanäkökannalta”, kun me yritämme lehdessämme seurata liberaalien tyytymättömyyden ja protestin kaikkia ilmauksia;— niin myöskin „Proletariaatin taistelun”⁸³ ja eräiden „Sosialidemokraattiseen kirjastoon”⁸⁴ kuuluvien kirjasten tekijöitä, jotka kuvittelevat itsevaltiutemme olevan porvariston itsevaltaista herruutta;— myöskin Martynoveja, jotka kehoittavat meitä siirtymään itsevaltiutta vastaan tähdätystä kaikinpuolisesta paljastuskamppailusta (s.o. mitä laajimmasta poliittisesta agitaatiosta) taistelemaan etupäässä taloudellisten reformien puolesta (antamaan työväenluokalle jotain „myönteistä”, esittämään sen nimessä „konkreettisia vaatimuksia” vaatien sellaisia lainsäädännöllisiä ja hallinnollisia toimenpiteitä, „jotka lupaavat vissejä tuntuvia tuloksia”);— ja myöskin Nadezhdineja, jotka hämmästyneinä tilastoselekkauksia koskevien kirjoitustemme johdosta kyselevät: „herra siunatkoon, onko tämä lehti ihan zemstvolaisten äänenkannattaja?”.

Kaikki nämä sosialistit unohtavat, että itsevaltiuden edut käyvät vain määrätynlaisissa olosuhteissa yhteen omistavien luokkien etujen ja vain näiden luokkien määrätynlaisien etujen kanssa, eikä yleensä kaikkien näiden luokkien,

vaan useinkin niiden erinäisten kerrosten etujen kanssa. Porvariston muiden kerrosten edut ja myöskin koko porvariston edut laajemmin ymmärrettyinä, yleensä koko kapitalismin kehityksen edut synnyttävät välttämättä liberaalista oppositiota itsevaltiutta vastaan. Kun itsevaltiutus esimerkiksi takaa porvaristolle mahdollisuuden käyttää mitä kärkeimpia riistomuotoja, niin toisaalta se asettaa tuhansia esteitä tuotantovoimien laajalle kehitykselle ja valistuksen leviämislle nostattaen siten itseään vastaan ei ainoastaan pikkuporvariston, vaan toisinaan jopa suurporvaristonkin; kun itsevaltiutus takaa (?) porvaristolle suojeluksen sosialismilta, niin toisaalta tämä suojelu muuttuu pakostakin — väestön oikeudettomuuden oloissa — sellaiseksi poliisi-mielivallaksi, mikä suututtaa kaikkia ja jokaista. Mikä tulos on oleva näistä vastakkaisista tendenseistä, minkälainen on konservatiivisen ja liberaalisen mielialan tai suuntauksen keskinäinen suhde porvaristossa kyseessäolevalla hetkellä, — sitä ei saada selville parista yleisestä väittämästä; se riippuu yhteiskunnallis-poliittisen tilanteen kaikista erikoisuuksista sillä hetkellä. Sen määrittelemiseksi pitää tuntea yksityiskohtaisesti tuo tilanne ja seurata tarkkaavaisesti kaikkia ja kaikenlaisia yhteenottoja, joita millä tahansa yhteiskuntakerroksella on hallituksen kanssa. Juuri „luokkanäkökannan” vuoksi sosialidemokraatille *ei ole sallittua* jäädä välinpitämättömänä seuraamaan „Stahovitshien” tyytymättömyyttä ja protesteja.

Mainitut sosialistit taas sekä mielipiteillään että toiminnallaan todistavat olevansa välinpitämättömiä liberalismiin nähden ja osoittavat siten, etteivät he ymmärrä „Kommunistisen manifestin”, tuon kansainvälisen sosialidemokratian „evankeliumin”, perusajatuksia. Muistakaapa esimerkiksi ne sanat, että porvaristo itse antaa aineistoa proletariaatin poliittista kasvattamista varten taistelullaan vallasta, eri kerrostensa ja ryhmiensä välisillä yhteenotoilla j.n.e.⁸⁵ Vain poliittisen vapauden maissa proletariaatti saa tämän aineiston itsestään (ja sittenkin vain osaksi). Sen sijaan orjuuden Venäjällä meidän, sosialidemokraattien, on tehtävä aktiivisesti työtä tämän „aineiston” toimittamiseksi työväenluokalle, t.s. meidän on *otettava huoleksemme* kaikinpuolisen poliittisen agitaation suorittaminen ja koko kansan paljastuskamppailun järjestäminen itsevaltiutta vastaan. Ja tämä tehtävä on erittäin vaativana edessämme

poliittisen kuohunnan kausina. Pitää muistaa, että poliittisen vilkastumisen kaudella proletariaatti voi yhdessä vuodessa oppia vallankumouksellisen kasvatuksen mielessä enemmän kuin monen vuoden kuluessa hiljaiselon aikana. Juuri sen vuoksi noiden mainittujen sosialistien tendenssi — tahallaan tai tahtomattaan *supistaa* poliittisen agitaation laajuutta ja sisältöä — onkin erittäin vahingollinen.

Muistakaapa edelleen sanat, että kommunistien on kannatettava *kaikkinaista* vallankumousliikettä vallitsevaa järjestelmää vastaan. Nämä sanat ymmärretään usein liian ahtaasti, ulottamatta niitä liberaalisen opposition kannattamiseen. Kuitenkaan ei pidä unohtaa sitä, että on olemassa sellaisia kausia, jolloin jokainen yhteenotto hallitusta vastaan edistyksellisten yhteiskunnallisten intressien pohjalla, niin pieni kuin tämä yhteenotto sinänsä saattaakin olla, voi visseillä ehdoilla (*ja meidän antamamme kannatus on eräs noista ehdoista*) paisua yleiseksi paloksi. Riittää, kun muistutamme, millaiseksi yhteiskunnalliseksi liikkeeksi Venäjällä kasvoikaan ylioppilaiden yhteenotto hallituksen kanssa akateemisten vaatimusten pohjalla ⁸⁶ tai Ranskassa kaikkien edistyksellisten aineiden yhteenotto sotilaskastin kanssa erään väärennysten avulla ratkaistun oikeusjutun pohjalla ⁸⁷. Senpä vuoksi meidän suoranaisena velvollisuutenamme on selittää proletariaatille, laajentaa ja tukea työläisten aktiivisella osanotolla jokaista liberaalista ja demokraattista protestia, johtukoon se sitten zemstvomiesten yhteenotosta sisäasiain ministeriön kanssa tai aatelisten yhteenotosta poliisimaisen oikeauskoisuushallinnon kanssa tai tilastotyöntekijäin yhteenotosta pompadourien kanssa, talonpoikain yhteenotosta „zemstvomiesten” kanssa, lahkoilaisten yhteenotosta poliisipäällikköjen kanssa j.n.e., j.n.e. Ken nyrpistää halveksivasti nenäänsä eräiden tällaisten yhteenottojen mitättömyyden vuoksi tai siksi, että „on toivotonta” yrittää lietsoa niitä yleiseksi paloksi, hän ei ymmärrä sitä, että kaikinpuolinen poliittinen agitaatio on juuri se polttopiste, jossa proletariaatin poliittisen kasvatuksen päivänpolttavat intressit ja koko yhteiskunnallisen kehityksen ja koko kansan — sen kaikkien demokraattisten aineiden mielessä — päivänpolttavat intressit yhtyvät toisiinsa. Suoranaisena velvollisuutenamme on sekaantua jokaiseen liberaaliseen kysymykseen, määrätä oma, sosialidemokraattinen suhteemme siihen, ryhtyä toimenpiteisiin,

jotta proletariaatti osallistuisi aktiivisesti tämän kysymyksen ratkaisuun ja pakoittaisi ratkaisemaan sen omalla tavallaan. Ken karttaa tätä tällaista sekaantumista, hän todellisuudessa (olkoon hänen aikomuksensa millaiset tahansa) antaa peräksi liberalismiin edessä ja jättää sen huostaan työläisten poliittisen kasvatuksen, luovuttaa poliittisen taistelun hegemonian sellaisille aineksille, jotka ovat loppukädessä porvarillisen demokratian johtopukareita.

Sosialidemokraattisen liikkeen luokkaluonteen ei pidä ilmetä siinä, että tehtävämme rajoitettaisiin „puhtaasti työväen” liikkeen välittömiin ja lähimpiin tarpeisiin, vaan siinä, että johdetaan proletariaatin, tämän nykyisen yhteiskunnan ainoan todella vallankumouksellisen luokan suuren vapautistelun kaikkia puolia ja kaikkia ilmauksia. Sosialidemokratian pitää aina ja ehdottomasti laajentaa työväenliikkeen vaikutusta nykyajan yhteiskunnan yhteiskunnallisen ja poliittisen elämän kaikille aloille. Sen ei pidä johtaa ainoastaan työläisten taloudellista taistelua, vaan myöskin proletariaatin poliittista taistelua, sen ei pidä päästää hetkeksikään näköpiiristään lopullista päämääräämme, sen pitää aina propagoida, varjella vääristelyiltä ja kehittää edelleen proletaarista ideologiaa — tieteellisen sosialismin oppia, s.o. marxilaisuutta. Meidän on väsymättä taisteltava kaikenlaista porvarillista ideologiaa vastaan, pukeutukoon se kuinka muodinmukaisiin ja koreisiin pukuihin tahansa. Yllä mainitsemamme sosialistit poikkeavat „luokka”-näkökannalta myöskin siksi ja sikäli, mikäli he suhtautuvat välinpitämättömästi taisteluun „marxilaisuuden arvostelua” vastaan. Vain sokeat ihmiset voivat olla näkemättä sitä, että tämä „arvostelu” on juurtunut nopeimmin Venäjällä ja että Venäjän liberaalinen publisistiikka on kaikkein juhlallisimminkin siepannut sen juuri siksi, että se on eräs Venäjällä muodostuvan porvarillisen (nyt jo tietoisesti porvarillisen) demokratian aineksia.

Mitä tulee erikoisesti poliittiseen taisteluun, niin juuri „luokkanäkökanta” vaatii, että proletariaatti *työntäisi* eteenpäin jokaista demokraattista liikettä. Poliittisten vaatimustensa kannalta työväen demokratia ei eroa porvarillisesta demokratiasta periaatteellisesti, vaan ainoastaan tasonsa puolesta. Taistelussa taloudellisen vapautuksen puolesta, sosialistisen vallankumouksen puolesta, proletariaatti seisoo periaatteellisesti toisenlaisella perustalla ja seisoo

yksinään (pientuottaja tulee proletariaatin avuksi vain sikäli, mikäli se on siirtymässä tahi valmistautuu siirtymään proletariaatin riveihin). Sen sijaan taistelussa poliittisen vapautuksen puolesta meillä on paljon liittolaisia, joihin ei saa suhtautua välinpitämättömästi. Mutta samaan aikaan, kun porvarilliseen demokratiaan kuuluvat liittolaisemme taistellessaan liberaalisten reformien puolesta tulevat aina vilkuilemaan taakseen ja yrittävät järjestää asiat niin, että he voisivat edelleenkin „syödä kyllikseen, nukkua rauhassa ja elää iloisesti” toisten kustannuksella, proletariaatti menee eteenpäin taakseen vilkuilematta ja loppuun saakka. Kun jotkin herrat R.N.S:t (Witten kirjelmään liitetyn alkulauseen kirjoittaja) käyvät hallituksen kanssa kauppoja määräysvaltaisen zemstvon oikeuksista tai perustuslaista, niin me taistelemme demokraattisen tasavallan puolesta. Älkäämme kuitenkaan unohtako sitä, että työntääksemme toista eteenpäin on aina pidettävä käsi tämän toisen olkapäällä. Proletariaatin puolueen on osattava tarttua jokaiseen liberaaliin juuri sillä hetkellä, kun tämä aikoo mennä eteenpäin tuuman verran ja pakoitettava hänet menemään eteenpäin kyynärän verran. Ja jos hän alkaa hangotella vastaan, niin me menemme eteenpäin ilman häntä ja hänen ylitseen.

„Iskra” № 16,
helmikuun 1 pnä 1902

Julkaistaan „Iskra” lehden
tekstin mukaan

VASTAUS „LUKIJALLE”

Olemme saaneet seuraavanlaisen kirjeen toimitukselle:

„Kosketellessaan kysymystä agitaatiosta (ellen erehdy, 13. numerossa) „Iskra” asettuu vastustamaan poliittisia aiheita käsittelevää lentävää agitaatiokirjallisuutta (parin kolmen sivun kirjasia). Toimituksen mielestä sanomalehdet voivat hyvällä menestyksellä korvata sellaisen kirjallisuuden. Sanomalehdet ovat tietenkin hyvä asia. Sitä vastaan ei kukaan rupea väittämään. Mutta voivatko ne korvata sellaiset lentolehtiset, jotka on tarkoitettu varta vasten levitettäviksi laajalti joukkoihin? Toimituksessa on jo eräs Venäjältä tullut kirje, jossa ryhmä työläisagitaattoreja sanoo mielipiteensä tästä kysymyksestä. „Iskran” vastaus tähän kirjeeseen on ilmeinen väärinkäsitys. Kysymys agitaatiosta on nyt yhtä tärkeä kuin kysymys mielenosoituksistakin. Siksi onkin toivottavaa, että toimitus herättäisi tuon kysymyksen uudelleen ja tällä kertaa suhtautuisi siihen huomaavaisemmin.

Lukija”.

Ken vaivautuu lukemaan tarkkaavaisesti uudelleen tämän kirjeen ohella myöskin vastauksemme „Etelän työläisille” „Iskran” 13. numerosta *, hän tulee helposti vakuuttuneeksi siitä, että juuri kirjeen kirjoittajalla on syntynyt ilmeinen väärinkäsitys. Siitä ei ollut puhettakaan, että „Iskra” esiintyisi „lentävää agitaatiokirjallisuutta vastaan”; kenellekään ei ole juolahtanut mieleenkään „korvata” „lentolehtisiä” sanomalehdellä. Kirjeen kirjoittaja ei ole huomannut, että lentolehtiset juuri ovatkin julisteita. Sekä „Etelän työläiset” että „Iskra” olivat täysin samaa mieltä siitä, että senluontoista kirjallisuutta kuin julisteita *ei voida korvata millään* ja että se on aina oleva *ehdottoman tarpeellista*. Mutta he olivat samaa mieltä siitäkin, että senlaatuinen kirjallisuus *ei vielä riitä*. Kun me puhumme hyvistä asunnoista

* Ks. tämä osa, ss. 316—317. *Toim.*

työläisille ja olemme yhtä mieltä siitä, ettei hyvä ruoka yksistään vielä riitä heille, niin eihän se lainkaan merkitse, että me olisimme hyvää ruokaa „vastaan”. Herää kysymys, mikä *agitaatiokirjallisuuden* laji on korkeampaa tasoa? Herättäessään tämän kysymyksen „Etelän työläiset” eivät maininneet sanallakaan sanomalehdestä. Tuo vaitiolo saattoi tietysti johtua paikallisista oloista ja aikomatta laisinkaan ryhtyä „kiistämään” kirjeenvaihtajiemme kanssa me emme luonnollisesti voineet olla muistuttamatta heille, että proletariaatin täytyy myös perustaa oma lehtensä, niin kuin muut väestöluokat jo ovat tehneet; — ettei yksistään hajallinen työskentely vielä riitä, vaan että tarvitaan kaikkien paikkakuntien säännöllistä, aktiivista, yhteistä työskentelyä vallankumouksellisen sanomalehden hyväksi.

Mitä taas tulee „3—4 sivua käsittäviin kirjasiin”, niin emme me niitäkään lainkaan „vastustaneet”, vaan ainoastaan epäilimme, olisiko se käytännöllistä, että niistä aiotaan luoda *säännöllinen* kirjallisuus, jota levitettäisiin „samanaikaisesti kautta koko Venäjän”. 3—4 sivun suuruisina ne tulevat oikeastaan olemaan noita samoja julisteita. Meillä on joka puolelta Venäjää paljon erittäin hyviä eikä lainkaan raskastajuisia julisteita, sekä ylioppilaiden että työläisten julisteita, ja niissä on jopa 6—8 pienikokoista sivua. Mutta todella *yleistajuinen* kirjanen, joka pystyisi *selittämään* aivan valmentumattomallekin työläiselle edes jonkin erillisen kysymyksen, tulee nähtävästi paljon suuremmaksi kooltaan eikä sen levittäminen „samanaikaisesti kautta koko Venäjän” olisi mahdollista eikä tarpeellistakaan (koska sen merkitys ei ole väliaikainen). Tunnustaen täydellisesti kaikki ja kaikenlaiset, vanhat ja uudet poliittisen kirjallisuuden lajit, kunhan ne vain ovat todella hyvää poliittista kirjallisuutta, me puolestamme kehoittaisimme, ettei tehtäisi työtä minkään välityypin keksimiseksi lentolehtisten ja yleistajuisen kirjasen väliltä, vaan sellaisen vallankumouksellisen sanomalehden hyväksi, joka ansaitsisi *todella* säännöllisesti ilmestyvän (s.o. sellaisen, joka ei ilmesty kerran kuukaudessa, vaan ainakin kaksi—neljä kertaa kuussa) ja *yleisvenäläisen* sanomalehden nimen.

MITÄ ON TEHTÄVÄ?
LIHKKEEMME PÄIVÄNPOLTTAVIA
KYSYMYKSIÄ⁹⁸

„...Puoluetäistelu antaa puolueelle tarmo-
 moa ja elinvoimaa; mitä varmin todistus
 puolueen heikkoudesta on sen löyhyys
 ja selvästi merkittyjen rajojen himmen-
 tyminen, puolue lujittuu puhdistamalla
 itseään...”

(Lassallen kirjeestä Marxille kesäkuun
 24 pnä 1852)

*Kirjoitettu vuoden 1901 syksyn
 ja vuoden 1902 helmikuun
 välisenä aikana*

*Julkaistu ensi kerran erillisenä
 kirjana maaliskuussa v. 1902*

*Julkaistaan kirjan tekstistä,
 joka on tarkistettu sen tekstin
 mukaan, mikä painettiin
 v. 1907 kokoelmassa:
 VI. Iljin „12 vuoden ajalta”*

Что дѣлать?

Наболѣвшіе вопросы нашего движенія

Н. ЛЕНИНА.

... „Парти́ная борьба придаетъ партіи силу и жизнѣнность, величайшимъ доказательствомъ слабости партіи является ея расплывчатость и притупленіе рѣзко обозначенныхъ границъ, партія укрѣпляется тѣмъ, что очищаетъ себя“ ... (Изъ письма Лассала къ Марксу отъ 24 іюня 1852 г.).

Цѣна 1 руб.
Preis 2 Mark = 2.50 Francs.

STUTTGART

Verlag von J. H. W. Dietz Nachf. (G. m. b. H.)

1902

V. I. Leninin kirjan „Mitä on tehtävä?“ kansilehti.— 1902

Pienennetty

ALKULAUSE

Tekijän alkuperäisen suunnitelman mukaan tämän kirjasen piti olla omistettu niiden ajatusten yksityiskohtaiselle kehittämiselle, jotka on esitetty kirjoituksessa „Mistä on alettava?” („Iskra”, № 4, toukokuu 1901)*. Ja meidän on ennen kaikkea pyydyttävä lukijalta anteeksi siinä annetun (ja monissa yksityisiin kyselyihin ja kirjeisiin lähetetyissä vastauksissa toistetun) lupauksen myöhäistä täyttämistä. Tällaisen myöhästymisen yhtenä syynä oli kaikkien ulkomaisten sosialidemokraattisten järjestöjen yhteenliittämisen yritys, joka tehtiin kuluvan vuoden (1901) kesäkuussa. Oli luonnollista, että jäätiin odottamaan tämän yrityksen tuloksia, sillä sen onnistuessa olisi „Iskran” organisatoriset katsantokannat ehkä pitänyt esittää jonkin verran toiseltaisesta näkökulmasta, ja joka tapauksessa sen onnistuminen olisi antanut toiveita, että kahden virtauksen olemassaolosta Venäjän sosialidemokratiassa voidaan hyvin pian tehdä loppu. Kuten lukija tietää, yritys epäonnistui ja, kuten tuonempana pyrimme todistamaan, „Rabotsheje Delon” kääntynyt 10. numerossaan uudelleen ekonomismiin se ei voinutkaan muuten päättyä. Osoittautui ehdottoman välttämättömäksi ryhtyä päättävään taisteluun tätä löyhää ja epämääräistä, mutta sen sijaan sitä sitkeämpää ja erilaisissa muodoissa uudelleen syntymään kykenevää suuntaa vastaan. Sen mukaisesti kirjasen alkuperäinen suunnitelmanikin muuttui ja laajeni hyvin huomattavasti.

* Ks. tämä osa, ss. 1—13. *Toim.*

Kirjasen perusaiheena piti olla kolme kysymystä, jotka on asetettu kirjoituksessa „Mistä on alettava?“. Nimittäin: kysymykset meidän poliittisen agitaatiomme luonteesta ja perussisällöstä, organisatorisista tehtävistämme, suunnitelmasta yleisvenäläisen taistelujärjestön rakentamiseksi samanaikaisesti ja eri tahoilta. Nämä kysymykset ovat jo kauan kiinnostaneet tämän kirjasen kirjoittajaa, joka yritti esittää niitä jo „Rabotshaja Gazetassa“ erään tämän lehden henkiinherättämiseksi tehdyn epäonnistuneen yrityksen yhteydessä (katso V lukua). Mutta alkuperäinen aikomus rajoittua tässä kirjasessa vain näiden kolmen kysymyksen käsittelyyn ja esittää omat katsomukset mahdollisimman myönteisessä muodossa ryhtymättä lainkaan tai miltei lainkaan polemiikkiin, osoittautui aivan mahdottomaksi kahdesta syystä. Toiselta puolen ekonomismi on osoittautunut paljon sitkeähenkimmäksi kuin olimme luulleet (käytämme ekonomismi-sanaa laajassa merkityksessä, niinkuin se on selitetty „Iskran“ 12. numerossa (joulukuu 1901) julkaistussa kirjoituksessa „Keskustelu ekonomismin puolestajien kanssa“, jossa niin sanoakseni hahmoiteltiin tämän lukijalle tarjotun kirjasen luonnos*). On käynyt ilmeiseksi, että erilaiset mielipiteet näiden kolmen kysymyksen ratkaisemisen suhteen saavat selityksensä paljon suuremmassa määrin kahden suunnan perusteellisesta vastakkaisuudesta Venäjän sosialidemokratiassa kuin mielipide-eroavaisuuksista yksityiskohdissa. Toiselta puolen ekonomistien kummastelu sen johdosta, että „Iskrassa“ tosiasiallisesti noudatetaan meidän katsantokantojamme, on ilmeisesti osoittanut, että me puhumme usein sananmukaisesti eri kieltä ja että sen vuoksi me *emme voi* päästä mihinkään sopimukseen keskenämme, elleimme aloita ab ovo**, että on yritettävä saada aikaan mahdollisimman helppotajuinen, mitä moninaisimmilla ja konkreettisimmilla esimerkeillä valaistu *systemaattinen „välien selvitys“ kaikkien ekonomistien kanssa erimielisyyksiemme kaikista peruskohdista*. Ja olen päättänyt tehdä tällaisen yrityksen „välien selvittämiseksi“ täysin käsittäen, että se laajentaa hyvin paljon kirjasen kokoa ja lykkää sen ilmestymistä,

* Ks. tämä osa, ss. 303—310. *Toim.*

** — aivan alusta. *Toim.*

mutta en nähnyt minkäänlaista mahdollisuutta *muulla tavalla* täyttää kirjoituksessa „Mistä on alettava?” antamaani lupausta. Anteeksipyyntöön myöhästymisen johdosta minun on siis lisättävä vielä anteeksipyyntö niiden suurten puutteellisuuksien johdosta, joita kirjaseen kirjallisessa asussa on; minun oli työskenneltävä *mitä suurimmalla kiireellä* kaikenlaisten muiden töiden vielä häiritessä sitä.

Edellä mainittujen kolmen kysymyksen käsitteleminen on edelleenkin kirjaseen perusaiheena, mutta minun täytyi alkaa kahdesta yleisemmästä kysymyksestä: minkä vuoksi niin „viaton” ja „luonnollinen” tunnus kuin „arvostelun vapaus” on meille todellinen taistelusignaali? miksi me emme voi päästä yksimielisyyteen edes peruskysymyksessä — sosialidemokratian tehtävästä vaistovaraisen joukkoliikkeen suhteen? Edelleen, mielipiteiden esittäminen poliittisen agitaa-tion luonteesta ja sisällöstä on muuttunut trade-unionistisen ja sosialidemokraattisen politiikan välillä olevan eroavaisuuden selittämiseksi, ja mielipiteiden esittäminen organisatorisiin tehtäviin nähden on muuttunut sen eron selittämiseksi, mikä on ekonomisteja tyydyttävän näpertelyn ja meidän mielestämme välttämättömän vallankumouksellisten järjestön välillä. Ja yleisvenäläisen poliittisen lehden „suunnitelmasta” minä pidän kiinni sitä tiukemmin, mitä perusteettomampia ovat olleet sitä vastaan tehdyt vastaväitteet ja mitä vähemmän olen saanut asiallisia vastauksia kirjoituksessa „Mistä on alettava?” asetettuun kysymykseen siitä, miten me voisimme ryhtyä samanaikaisesti kaikilta tahoilta rakentamaan meille välttämätöntä järjestöä? Vihdoin kirjaseen loppuosassa toivon voivani todistaa, että me olemme tehneet kaiken sen, mikä meistä on riippunut estääksemme lopullisen välienkatkemisen ekonomistien kanssa, mutta joka osoittautui kuitenkin kiertämättömäksi; — että „Rabotsheje Delo” on saanut erikoisen, niin sanoaksemme „historiallisen” merkityksen sillä, että se on kaikkein täydellisimmän ja silmiinpistävimmin ilmaissut ei johdonmukaista ekonomismia, vaan sitä hajanaisuutta ja horjuntaa, mikä on ollut luonteenomaisena erikoispiirteenä *kokonaiselle ajanjaksolle* Venäjän sosialidemokratian historiassa; — että tämän vuoksi käy ymmärrettäväksi ensi

näkemältä tavattoman yksityiskohtainenkin polemiikki „Rabotsheje Deloa” vastaan, sillä me emme voi päästä eteenpäin, ellemmme tee päättäväisesti loppua tästä kaudesta.

N. Lenin.

Helmikuu 1902

I

DOGMAATTISUUS JA „ARVOSTELUN VAPAUS”

a) MITÄ MERKITSEE „ARVOSTELUN VAPAUS”?

„Arvostelun vapaus” — se on nykyään epäilemättä kaikkein muodinmukaisin tunnus, jota useimmin käytetään kaikkien maiden sosialistien ja demokraattien välisissä kiistoissa. Ensi näkemältä on vaikeata kuvitella itselleen jotain kummallisempaa kuin nuo juhlalliset vetoamiset arvostelun vapauteen toisen kiistapuolen taholta. Onko todellakin edistyneimpien puolueiden riveistä kuulunut ääniä sitä useimpien Euroopan maiden perustuslakien säädöstä vastaan, joka takaa tieteen ja tieteellisen tutkimuksen vapauden? „Tässä on jotain vinossa!”, sanoo jokainen sivullinen henkilö, joka on kuullut kaikissa tienristeyksissä toistetun muotitunnuksen, mutta ei ole vielä päässyt syventymään kiistelevien välillä olevien erimielisyyksien ytimeen. „Tämä tunnus on nähtävästi eräs niistä sovituista sanoista, jotka lisänimien lailla vakiintuvat voimaan paljosta käyttämisestä ja muuttuvat melkein yleisnimiksi”.

Tosiaankin, kenellekään ei ole salaisuus, että nyky-aikaisessa kansainvälisessä * sosialidemokratiassa on

* Muuten huomautettakoon, että uusimman sosialismin historiassa se on miltei ainoa ja tavallaan sangen lohdullinen ilmiö, että riidat sosialismin sisällä olevien eri suuntien välillä ovat ensi kerran muuttuneet kansallisista kansainvälisiksi. Entisinä aikoina jäivät kiistat lassallelaisten ja eisenachilaisten⁸⁹ välillä, guesdelaisten ja possibilistien⁹⁰ välillä, fabianilaisten⁹¹ ja sosialidemokraattien välillä, narodnajavoljalaisten ja sosialidemokraattien välillä puhtaasti kansallisiksi kiistoiksi, ne kuvastivat puhtaasti kansallisia erikoisuuksia ja niitä käytiin niin sanoaksemme eri tasoilla. Nykyaikana (nyt sen jo selvästi huomaa) fabianilaiset Englannissa, ministerisocialistit Ranskassa, bernsteiniläiset Saksassa, venäläiset arvostelijat — kaikki he ovat yhtä perhettä, kaikki he keuhuvat toisiaan, ottavat oppia toisiltaan ja yhdessä nousevat sotajalalle „dogmaattista” marxilaisuutta vastaan. Ehkäpä kansainvälinen vallankumouksellinen sosialidemokratia lujittuu riittävästi tässä ensimmäisessä todella kansainvälisessä kamppailussa sosialistista opportunistia vastaan tehdäkseen lopun Euroopassa jo kauan valfinneesta poliittisesta taantumuksesta?

muodostunut kaksi suuntaa, joiden välillä taistelu milloin kiihtyy ja leimahtaa ilmieliekkiiin, milloin taas vaimenee ja kytee juhlallisten „aselepopäätöslauselmien” tuhkan alla. Bernstein on kyllin selvästi *sanonut* ja Millerand *näyttänyt*, mikä sisältö on tuolla „uudella” suunnalla, joka „arvostelevasti” suhtautuu „vanhaan, dogmaattiseen” marxilaisuuteen.

Sosialidemokratian täytyy muuttua sosiaalisen vallankumouksen puolueesta demokraattiseksi yhteiskunnallisten reformien puolueeksi. Tämän poliittisen vaatimuksen on Bernstein ympäröinyt kokonaisella luontevasti sovitettujen „uusien” todistusten ja käsitysten patterilla. Kiellettiin mahdollisuus tieteellisesti perustella sosialismia ja todistaa materialistisen historiänkäsityksen kannalta sen välttämättömyys ja kiertämättömyys; kiellettiin kurjistumisen kasvamisen, proletarisoitumisen ja kapitalististen ristiriitojen kärjistyksen tosiasia; itse „lopullisen päämäärän” käsityskin julistettiin paikkansapitämättömäksi ja proletariaatin diktatuuriin aate hylättiin ehdottomasti; kiellettiin liberalismiin ja sosialismin periaatteellinen vastakohtaisuus; kiellettiin *luokkataistelun teoria* muka sopimattomana ehdottomasti demokraattiselle yhteiskunnalle, jota hallitaan enemmistön tahdon mukaisesti, j.n.e.

Täten siis vaatimusta päättävän kääntein tekemisestä vallankumouksellisesta sosialidemokratiasta porvarilliseen sosialireformismiin on seurannut yhtä päättävä käänne marxilaisuuden kaikkien perusaatteiden porvarilliseen arvosteluun. Mutta kun tällaista arvostelua marxilaisuutta vastaan on käyty jo ammoisista ajoista saakka sekä poliittisilta puhujalavoilta, yliopiston katedereilta, lukuisissa kirjassissa että monissa tieteellisissä tutkielmissa ja kun sivistyneiden luokkien koko nousevaa polvea on vuosikymmenien kuluessa järjestelmällisesti kasvatettu tämän arvostelun pohjalla, niin ei ole ihme, että „uusi arvosteleva” suunta sosialidemokratiassa syntyi jotenkin kerralla ja aivan valmiina, niin kuin Minerva Jupiterin päästä. Sisältönsä puolesta tämän suunnan ei tarvinnut kehittyä ja muodostua: se siirrettiin suoraan porvarillisesta kirjallisuudesta sosialistiseen kirjallisuuteen.

Edelleen. Jos Bernsteinin harjoittama teoreettinen arvostelu ja hänen poliittiset pyrkimyksensä ovat vielä jääneet joillekin epäselviksi, niin ranskalaiset ovat pitäneet huolen „uuden metodin” havainnollisesta esittämisestä. Ranska on

todistanut tälläkin kerralla oikeutetuksi vanhan maineensa „maana, jonka historiassa luokkien välinen taistelu on viety ratkaisevaan päätökseen selvemmin kuin missään muualla” (Engelsin alkulauseesta Marxin teokseen: „Der 18 Brumaire” *). Ranskalaiset sosialistit eivät ryhtyneet teoretisoimaan, vaan suoraan toimimaan; Ranskan demokraattisessa suhteessa kehittyneemmät valtiolliset olosuhteet antoivat heille mahdollisuuden siirtyä heti „käytännölliseen bernsteiniläisyyteen” kaikkine siitä johtuvine seurauksineen. Millerand on antanut mainion näytteen tästä käytännöllisestä bernsteiniläisyydestä; Bernstein ja Vollmar eivät ole suotta rientäneet niin innokkaasti puolustamaan ja ylistämään Millerandia! Tosiaankin: jos sosialidemokratia on olemukseltaan yksinkertaisesti reformipuolue ja sillä pitää olla rohkeutta avoimesti tunnustaa se, niin silloin sosialistilla ei ole ainoastaan oikeus mennä porvarilliseen ministeristöön, vaan on hänen siihen aina pyrittäväkin. Jos demokratia merkitsee olemukseltaan luokkaherruuden hävittämistä, niin minkä vuoksi sosialistinen ministeri ei saisi lumota koko porvarillista maailmaa puheilla luokkien välisestä yhteistoiminnasta? Minkä vuoksi hän ei saisi jäädä ministeristöön vielä senkin jälkeen, kun santarmien toimeenpanemat työläisten murhat ovat sadannen ja tuhannen kerran osoittaneet luokkien demokraattisen yhteistoiminnan todellisen luonteen? Minkä vuoksi hän ei saisi henkilökohtaisesti olla mukana tervehtimässä tsaaria, jota ranskalaiset sosialistit eivät nykyään nimitä muuksi kuin hirsipuun, ruoskan ja karkoitusten sankariksi (knouteur, pendeur et déportateur)? Ja korvauksena tästä sosialismin äärettömästä alentamisesta ja itsensähäpäisemisestä koko maailman silmissä, työläisjoukkojen sosialistisen tietoisuuden — tämän ainoan perustan, mikä voi meille turvata voiton,— turmelemisesta, korvauksena kaikesta tästä on saatu mahtipontisia *luonnoksia* mitättömien reformien suorittamiseksi, niin mitättömien, että porvarillisilta hallituksilta on onnistuttu saamaan parempia reformeja!

Ken ei sulje tahallaan silmiään, hän ei voi olla näkemättä, että uusi „arvosteleva” suunta sosialismissa ei ole mitään muuta kuin uusi *opportunistin* muunnos. Ja ellei ihmisiä arvostella sen loistavan univormun mukaan, jonka

* — „Kahdeksastoista päivä Brumairekuuta”⁹². Toim.

he ovat itse pukeneet ylleen, eikä sen komeasti kajahtavan nimen mukaan, jonka he ovat itse ottaneet itselleen, vaan sen mukaan, miten he menettelevät ja mitä he todella propagoivat, niin käy selväksi, että „arvostelun vapaus” on opportunistisen suunnan vapautta sosialidemokratiassa, vapautta muuttaa sosialidemokratia demokraattiseksi reformipuolueeksi, vapautta juurruttaa sosialismiin porvarillisia aatteita ja porvarillisia aineksia.

Vapaus on ylevä sana, mutta teollisuuden vapauden lipun alla on käyty kaikkein julkeimpia rosvoussotia, työn vapauden lipun alla on ryöstetty työtätekeviä. Samanlainen sisällinen valheellisuus piilee siinä, miten nykyään käytetään sanoja: „arvostelun vapaus”. Ihmiset, jotka ovat todella vakuuttuneita siitä, että he ovat vieneet tiedettä eteenpäin, eivät vaatisi uusien katsantokantojen vapautta vanhojen rinnalla, vaan vanhojen korvaamista uusilla. Mutta nykyiset kirkumiset „eläköön arvostelun vapaus!” muistuttavat liiaksi tarinaa tyhjistä tynnyristä.

Me kuljemme jyrkänteistä ja vaivalloista tietä tiiviinä ryhmänä pitäen lujasti kiinni toisistamme. Viholliset ovat saartaneet meidät joka puolelta, ja meidän on miltei aina kuljettava heidän tulensa alla. Me olemme liittyneet yhteen vapaaehtoisesti tehdyn päätöksen perustalla nimenomaan taistellaksemme vihollisiamme vastaan ja ollaksemme poikkeamatta viereiseen suohon, jonka asujamet ovat alusta alkaen moittineet meitä siitä, että olemme erottautuneet erilliseksi ryhmäksi ja valinneet taistelun tien emmekä sovittelun tietä. Ja nyt eräät meidänkin joukostamme alkavat huutaa: menkäämme tuohon suohon! — ja kun heitä koetetaan leimata häpeällä, niin he väittävät vastaan: kuinka takapajuisia te olette! kuinka te kehtaattekin kieltää meiltä oikeuden kutsua teitä paremmalle tielle! — Tietenkin, hyvät herrat, te olette vapaita ei ainoastaan kutsumaan, vaan menemäänkin minne haluatte, vaikkapa suohon; ja meistä tuntuu, että teidän oikea paikkanne onkin juuri suossa, ja me olemme valmiit voimiemme mukaan auttamaan *teidän* muuttoanne sinne. Mutta irroitakaa silloin kätenne meistä, älkää tarttuko meihin älkääkään ryvettäkö ylevää sanaa vapaus, sillä olemmehan mekin „vapaita” menemään minne haluamme, vapaita taistelemaan ei ainoastaan suota vastaan, vaan myöskin niitä vastaan, jotka kääntyvät suolle!

b) „ARVOSTELUN VAPAUDEN” UUDET PUOLUSTAJAT

Ja nyt tämän samaisen tunnuksen („arvostelun vapaus”) on aivan äskettäin juhlallisesti esittänyt „Rabotsheje Delo” (№ 10), ulkomaisen „Venäläisten sosialidemokraattien liiton” äänenkannattaja, eikä sitä ole esitetty teoreettisena postulaattina, vaan poliittisena vaatimuksena, vastauksena kysymykseen: „onko ulkomailla toimivien sosialidemokraattisten järjestöjen yhdistäminen mahdollista?” — „Pysyvää yhdistymistä varten tarvitaan arvosteluvapautta” (s. 36).

Tästä lausunnosta johtuu kaksi aivan selvää johtopäätöstä: 1. „Rabotsheje Delo” ottaa suojelukseensa opportunistisen suuntauksen kansainvälisessä sosialidemokratiassa yleensä; 2. „Rabotsheje Delo” vaatii opportunistin vapautta Venäjän sosialidemokratiassa. Tarkastelkaamme näitä johtopäätöksiä.

„Erikoisesti” „Rabotsheje Delo” ei miellytä „Iskran” ja „Zarjan” taipumus ennustaa välienkatkeamista kansainvälisen sosialidemokratian *Vuoren ja Gironden välillä**.

„Puhuminen *Vuoresta* ja *Girondesta* sosialidemokratian riveissä”, kirjoittaa „Rabotsheje Delon” toimittaja B. Kritishevski, „kuulostaa meistä yleensä pintapuoliselta historialliselta analogialta, kummalliselta marxilaisen kynästä lähteneenä: Vuori ja gironde eivät edustaneet erilaisia luonteenlaatuja ja henkisiä virtauksia, kuten historioitsija-ideologeista saattaa tuntua, vaan eri luokkia tai kerroksia — toisaalta keskiporvaristoa ja toisaalta köyhempää pikkuporvaristoa ja proletariaattia. Nykyaikaisessa sosialistisessa liikkeessä sen sijaan ei ole luokkaetujen ristiriitaisuuksia, se on kokonaisuudessaan, *kaikissa* (alleviivaus B. Kr.) eri muodoissaan, paatuneimmat bernsteiniläisetkin mukaan luettuna, proletariaatin luokkaetujen kannalla, proletariaatin poliittisen ja taloudellisen vapautuksen puolesta käytävän luokka-taistelun kannalla” (ss. 32—33).

Rohkea väite! Eiköhän B. Kritishevski ole kuullut siitä jo kauan sitten huomatuista tosiasiaista, että nimenomaan „akateemikkojen” *kerroksen* laaja osallistuminen viime vuosien sosialistiseen liikkeeseen on turvannut bernsteiniläisyydelle näin nopean leviämisen? Entä pääasia,— millä

* Vallankumouksellisen proletariaatin keskuudessa esiintyviä kahta virtausta (vallankumouksellista ja opportunistista) on „Iskran” № 2 (helmikuu 1901) pääkirjoituksessa verrattu vallankumouksellisen porvariston kahteen virtaukseen XVIII vuosisadalta (jakobiinilainen „Vuori” ja girondistit). Sen on kirjoittanut Plehanov. „Jakobiinilaisuudesta” Venäjän sosialidemokratiassa puhuvat hyvin mielellään yhä vieläkin sekä kadetit, „bezzaglavijalaiset”** että menshevikit. Mutta siitä, kuinka Plehanov ensi kerran asetti tämän käsitteen sosialidemokratian oikeistosipeä vastaan, siitä katsotaan nykyään parhaimmaksi vaieta, tai... unoh-taa se. (Tekijän huomautus vuoden 1907 painokseen. *Toim.*)

kirjoittajamme perustelee sitä mielipidettään, että „paatuneimmat bernsteiniläisetkin” ovat proletariaatin poliittisen ja taloudellisen vapautuksen puolesta käytävän luokka-taistelun kannalla? Se on tietämättömyyttä. Paatuneimpien bernsteiniläisten päättävää puolustamista ei perustella kerrassaan minkäänlaisilla todisteilla enempää kuin näkökohdillakaan. Kirjoittaja luulee nähtävästi, että kun hän toistaa samaa, mitä paatuneimmat bernsteiniläisetkin ovat sanoneet itsestään, niin hänen väitteensä ei kaipaakaan todistuksia. Mutta voidaanko kuvitella mitään „pintapuoliscmpaa” kuin on tällainen mielipide kokonaisuudesta suunnasta sen perusteella, mitä tämän suunnan edustajat itse ovat itsestään sanoneet? Voidaanko kuvitella mitään pintapuoliscmpaa kuin sitten seuraava „moraali” puoluekehityksen kahdesta erilaisesta, vieläpä suoraan vastakkaisesta tyylistä eli tiestä („Rabotsheje Delo”, ss. 34—35)? Saksalaiset sosialidemokraatit, nähkääs, tunnustavat täyden arvostelun vapauden, mutta ranskalaiset eivät tunnusta, ja juuri heidän esimerkkinsä osoittaa koko „suvaitsemattomuuden vahingollisuuden”.

Juuri B. Kritshevskin oma esimerkki — vastaamme me tähän — osoittaa, että toisinaan nimittävät itseään marxilaisiksi henkilöt, jotka katselevat historiaa kirjaimelleen „Illovaikin tapaan”⁹⁴. Saksan sosialistisen puolueen yhtenäisyyden ja Ranskan sosialistisen puolueen hajanaisuuden selittämiseksi ei lainkaan tarvitse kaivella molempien maiden historian erikoisuuksia, vertailla sotilaallisen puolijabsolutismin ja tasavaltalaisen parlamentarismien olosuhteita, käsitellä Kommuunin ja sosialisteja vastaan suunnatun poikkeuslain seurauksia, verrata toisiinsa taloudellista elämää ja taloudellista kehitystä, eikä muistella, miten „Saksan sosialidemokratian ennenkuulumattoman kasvun” seurauksena oli sosialismin historiassa ennenkuulumattoman tarmokas taistelu ei ainoastaan teoreettisia (Mühlberger, Dühring*, katederisocialistit⁹⁵), vaan myöskin taktillisia

* Siihen aikaan kun Engels kävi Dühringin kimppuun, varsin monet saksalaisen sosialidemokratian edustajat kallistuivat viimeksi mainitun katsomusten kannalle, ja Engelsiä vastaan sateli jopa julkisesti puolueen edustajakokouksessakin syyttöksiä räikeydestä, suvaitsemattomuudesta, epätoverillisesta polemiikista y.m. Most tovereineen esitti (vuoden 1877 edustajakokouksessa), että Engelsin kirjoituksia lakattaisiin julkaisemasta „Vorwärts” lehdessä („Eteenpäin”. *Toim.*) „lukijakunnan valtavaa enemmistöä kiinnostamattomina”, ja Vahlteich lausui, että näiden kirjoitusten julkaiseminen on tuottanut puolueelle suurta vahinkoa ja että myöskin Dühring on tehnyt palveluksia sosialidemokratialle: „meidän on käytettävä kaikkia puolueen etujen hyväksi, ja jos professorit riitelevät, niin „Vorwärts” ei ole

(Lassalle) hairahduksia vastaan, y.m., y.m. Kaikki se on tarpeetonta! Ranskalaiset riitelevät siksi, että he ovat suvaitsemattomia, saksalaiset ovat yhtenäisiä siksi, että he ovat kilttejä poikia.

Pankaa merkille, että tämän verrattoman syvämielisyyden avulla „jäävätään” se tosiasia, joka kumoaa täydellisesti bernsteiniläisten puolustamisen. *Ovatko* he proletariaatin luokkataistelun kannalla, sen kysymyksen voi lopullisesti ja peruuttamattomasti ratkaista vain historian kokemus. Siis tärkein merkitys tässä suhteessa on juuri Ranskan esimerkillä, joka on ainoa maa, missä bernsteiniläiset ovat yrittäneet itsenäisesti *nousta* jaloilleen, heidän saksalaisten virkaveljiensä (ja osittain myöskin venäläisten opportunistien: vrt. „Rabotsheje Delo”, № 2—3, ss. 83—84) osoittaessa lämpimästi suosiotaan. Viittaus ranskalaisten „leppymättömyyteen” osoittautuu „historiallisen” (nozdrivilaisessa mielessä „historiallisen”) merkityksensä ohella yksinkertaisesti yritykseksi kiukkuisilla sanoilla hämätä kovin epämieluiset tosiasiat.

Emmekä me aio suinkaan jättää vielä saksalaisiakaan lahjaksi B. Kritshevskille ja muille „arvostelun vapauden” monilukuisille puolustajille. Jos „paatuneimpia bernsteiniläisiä” vielä siedetään Saksan puolueen riveissä, niin se tapahtuu vain sikäli, mikäli he *alistuvat* sekä Hannoverin päätöslauselmaan⁹⁶, jossa torjutaan päättävästi Bernsteinin esittämät „korjaukset”, että Lyypekin päätöslauselmaan⁷⁰, joka sisältää (kaikesta diplomaattisuudestaan huolimatta) suoranaisen varoituksen Bernsteinille. Saksan puolueen etujen kannalta voidaan väitellä siitä, miten paikallaan diplomaattisuus on ollut, onko tässä tapauksessa laiha sovinto ollut parempi kuin kunnan riita, lyhyesti sanoen voidaan olla eri mieltä siitä *menettelytavasta*, millä bernsteiniläisyys on tässä tai tuossa tapauksessa hyljätty, menettelytapojen tarkoituksenmukaisuudesta, mutta ei voida sulkea silmiä siltä tosiasialta, että Saksan puolue on kahdesti *hyljännyt* bernsteiniläisyyden. Siksi sellainen luulo, että saksalaisten esimerkki vahvistaa väitteen: „paatuneimmat bernsteiniläisetkin ovat proletariaatin taloudellisen ja

lainkaan mikään sellainen riitelemispaikka” („Vorwärts”, № 65, kesäkuun 6 pnä 1877). Kuten näette, tämäkin on eräs esimerkki „arvostelun vapauden” puolustamisesta, eikä olisi haitaksi, jos meldän legaaliset arvostelijamme ja illegaaliset opportunistimme, jotka niin mielellään vetoavat saksalaisten esimerkkiin, ajattelisivat tätä esimerkkiä!

poliittisen vapautuksen puolesta käytävän luokkataistelun kannalla” — merkitsee sitä, ettei ollenkaan ymmärretä, mitä kaikkien silmien nähden tapahtuu*.

Eikä siinä kaikki. „Rabotsheje Delo” esiintyy, kuten jo huomautimme, *Venäjän* sosialidemokratian edessä vaatimalla „arvostelun vapautta” ja puolustamalla bernsteiniläisyyttä. Ilmeisesti sen on täytynyt tulla vakuuttuneeksi siitä, että meillä on epäoikeudenmukaisesti loukattu „arvostelijoitamme” ja bernsteiniläisiämme. Keitä nimenomaan? kuka? missä? milloin? miten nimenomaan epäoikeudenmukaisuus on ilmennyt? — „Rabotsheje Delo” vaikenee siitä nimeämättä kertaakaan ainoatakaan venäläistä arvostelijaa tai bernsteiniläistä! Me emme voi muuta kuin valita kahdesta mahdollisesta olettamuksesta toisen. *Joko* epäoikeudenmukaisesti loukattu puoli ei ole mikään muu kuin „Rabotsheje Delo” itse (tätä olettamusta tukee se, että kymmenennen numeron kummassakin kirjoituksessa puhutaan vain siitä, miten „Zarja” ja „Iskra” ovat loukanneet „Rabotsheje Deloa”). Mutta miten on silloin selitettävissä sellainen kummallisuus, että „Rabotsheje Delo”, joka on aina niin itsepintaisesti kieltänyt kaiken solidaarisuuden bernsteiniläisyyttä kohtaan, ei voinut puolustaa itseään sanomatta sanaa „paatuneimpien bernsteiniläisten” ja arvostelun vapauden puolesta? *Tahi* on epäoikeudenmukaisesti loukattu joitain kolmansia henkilöitä. Mutta mitkä ovat ne syyt, joiden vuoksi heistä vaietaan?

Täten me siis näemme, että „Rabotsheje Delo” jatkaa sitä piiloleikkiä, jota se on leikkinyt (kuten tuonnempana osoittamme) ihan syntymästään saakka. Ja tämän jälkeen kiinnittääkää huomioltanne tähän keuhutun „arvostelun vapauden”

* On huomautettava, että kysymyksessä bernsteiniläisyydestä Saksan puolueessa „Rabotsheje Delo” on aina rajoittunut pelkkään tosiasioiden kertomiseen „pidättäytyen” täydellisesti arvioimasta niiltä omasta puolestaan. Ks. esim. № 2—3, s. 66 — Stuttgartin edustajakokouksesta¹⁷: kaikki erimielisyydet on supistettu „taktiikkaan” ja todetaan vain, että valtava enemmistö on uskollinen entiselle vallankumoukselliselle taktiikalle. Tai № 4—5, s. 25 ja seur.— pelkkää Hannoverin edustajakokouksessa pidettyjen puheiden kertaamista ja lisäksi julkaistaan Bebelin esittämä päätöslauselma; selitykset ja Bernsteinin arvoiteleminen on taaskin (kuten numerossa 2—3) lykätty „erikoiseen kirjoitukseen”. Huvittavaa on, että №:ssa 4—5, s. 33 on sanottu: „...Bebelin esittämien katsantokantojen takana on edustajakokouksen valtava enemmistö”, mutta vähän alempana: „...David puolusti Bernsteinin katsantokantoja... Ennen kaikkea hän pyrki todistamaan, että ...Bernstein ja hänen ystävänsä ovat sittenkin (sic!) sillä tavalla! *Toim.*) luokkataistelun kannalla”... Tämä on kirjoitettu joulukuussa 1899, mutta syyskuussa 1901 „Rabotsheje Delo” on nähtävästi jo lakannut uskumasta Bebelin olevan oikeassa ja toistaa Davidin näkökantaa omana kantanaan!

ensimmäiseen faktilliseen soveltamiseen. Todellisuudessa se johti heti kaiken arvostelun puuttumiseen, vieläpä yleensä itsenäisen ajattelun puuttumiseen. Se samainen „Rabotsheje Delo”, joka vaikenee venäläisestä bernsteiniläisyydestä aivan kuin salaisesta taudista (Staroverin⁹⁸ osuvaa sanontaa käyttäksemme), ehdottaa tämän taudin parantamiseksi *yksinkertaisesti jäljentämään* viimeisen saksalaisen reseptin taudin saksalaista muunnosta vastaan! Arvostelun vapauden asemesta orjallista... vieläpä pahempaakin: apina- maista matkimista! Nykyaikaisen kansainvälisen opportunismmin samanlainen yhteiskunnallis-poliittinen sisältö tulee esiin erilaisissa muodoissa kansallisia erikoisuuksia vastaa- vasti. Yhdessä maassa opportunistien ryhmä on esiintynyt ammoisista ajoista erikoisen lippunsa alla, toisessa oppor- tunistit ovat hyljeksineet teoriaa harjoittaen käytännössä radikaali-sosialistien politiikkaa, kolmannessa on muutamia vallankumouksellisen puolueen jäseniä loikannut oppor- tunistien leiriin, ja he eivät pyri saavuttamaan tarkoitustaan avoimella taistelulla periaatteiden ja uuden taktiikan puo- lesta, vaan puolueensa asteittaisen, huomaamattoman ja, jos niin voidaan sanoa, rankaisemattoman turmelemisen avulla, neljännessä samanlaiset yliloikkaarit käyttävät samoja keinoja poliittisen orjuuden pimeydessä „legaalisen” ja „illegaalisen” toiminnan välisten suhteiden ollessa peräti omalaatuisia j.n.e. Mutta kun ryhdytään puhumaan arvos- telun ja bernsteiniläisyyden vapaudesta *venäläisten* sociali- demokraattien yhteenliittymisen ehtona tekemättä samalla selkoa siitä, missä *venäläinen* bernsteiniläisyys on nimen- omaan ilmennyt ja minkälaisia erikoisia hedelmiä se on saanut aikaan, niin se on samaa kuin ryhtyä puhumaan ollakseen mitään sanomatta.

Yrittäkäämme sitten itse sanoa vaikkapa edes muutamain sanoin sen, mitä „Rabotsheje Delo” ei halunnut sanoa (tai mitä se ei kenties kyennyt käsittämäänään).

c) ARVOSTELU VENÄJALLA

Venäjän peruserikoisuutena käsiteltävänä olevassa suh- teessa on se, että toisaalta jo *itse* vaistovaraisen työväen- liikkeen *alku* ja toisaalta edistyneimmän yleisen mielipiteen käänne marxilaisuuteen merkitsi selvästi erilaatuisten ainesten yhdistymistä yhteisen lipun alle ja taistelua varten

yhteistä vihollista (vanhentunutta yhteiskunnallis-poliittista maailmankatsomusta) vastaan. Tarkoitamme „legaalisena marxilaisuuden” kuherruskuukautta. Se oli yleensä sangen omalaatuinen ilmiö, jonka mahdollisuuteen kukaan ei olisi voinut 80-luvulla tai 90-luvun alussa edes uskoa. Itsevaltiuden maassa, jossa lehdistö oli täydellisesti kahlehdittu, hilttömän poliittisen taantumuksen kaudella, taantumuksen, joka vainosi poliittisen tyytymättömyyden ja vastarinnan pienimpiäkin ituja,— vallankumouksellisen marxilaisuuden teoria, jota esitetään vertauskuvallisella, mutta kaikille „asianharrastajille” ymmärrettävällä kielellä, raivaa itselleen yht’äkkiä tien *sensuurinalaiseen* kirjallisuuteen. Hallitus oli tottunut pitämään vaarallisena ainoastaan (vallankumouksellisen) narodnajavoljalaisuuden teoriaa, huomauttamatta, kuten tavallista, sen sisällä tapahtunutta kehitystä, ja iloiten *kaikkinaisesta* sitä vastaan suunnatusta arvostelusta. Kului pitkä aika (meidän venäläisen ajanmittamme mukaan) ennen kuin hallitus havahtui, ennen kuin kankealiikkeinen sensorien ja santarmien armeija äkkäsi uuden vihollisen ja kävi sen kimppuun. Ja sillä välin ilmestyi marxilaisia kirjoja toinen toisensa jälkeen, perustettiin marxilaisia aikakaus- ja sanomalehtiä, ihan kaikista tuli marxilaisia, marxilaisia mairiteltiin, marxilaisista pidettiin huolta, kustantajat olivat haltioissaan marxilaisten kirjojen tavattoman hyvästä menekistä. Täysin ymmärrettävää on, että tällaisen huuman ympäröimien aloittelevien marxilaisten joukossa osoittautui olevan useampi kuin yksi „ylpistynyt kirjailija”...⁹⁹

Nykyään tuosta kaudesta voidaan puhua rauhallisesti, kuten menneisyydestä ainakin. Kenellekään ei ole salaisuus, että marxilaisuuden lyhytaikaisen kukoistuksen meidän kirjallisuutemme pinnalla sai aikaan liitto äärimmäisten ja sangen maltillisten aineiden välillä. Itse asiassa nämä viimeksi mainitut olivat porvarillisia demokraatteja, ja tällainen johtopäätös (jonka heidän myöhempi „arvosteleva” kehityksensä aivan selvästi vahvisti) tuli yhden ja toisen mieleen jo „liiton” eheyden aikana*.

Mutta eikö näin ollen suurin vastuu myöhemmin seuranneesta „sekaannuksesta” lankea juuri vallankumoukselliselle sosialidemokraateille, jotka menivät tähän liittoon

* Tässä tarkoitetaan K. Tulinin kirjoitusta Struvea vastaan (ks. Teokset. I osa, suom. painos, ss. 321—495. *Toim.*), joka oli pantu kokoon alustuksesta „Marxilaisuuden heijastuminen porvarillisessa kirjallisuudessa”. (Tekijän huomautus vuoden 1907 painokseen. *Toim.*)

tulevien „arvostelijain” kanssa? Tällaisen kysymyksen ja myöntävän vastauksen siihen joutuu toisinaan kuulemaan henkilöiltä, jotka katselevat asiaa liian suoraviivaisesti. Mutta nämä henkilöt ovat kokonaan väärässä. Väliaikaisia liittoja vaikkapa epäluotettavienkin henkilöiden kanssa voi pelätä vain se, joka ei luota itseensä, eikä ainoakaan poliittinen puolue voisi tulla toimeen ilman tällaisia liittoja. Ja yhtyminen legaalisten marxilaisten kanssa oli tavallaan Venäjän sosialidemokratian ensimmäinen todella poliittinen liitto. Tämän liiton avulla saatiin hämmästyttävän nopea voitto narodnikkilaisuudesta ja marxilaisten aatteiden leviäminen äärettömän laajalle (vaikkakin vulgäärisoidussa muodossa). Eikä liittoa sitä paitsi tehty ilman minkäänlaisia „ehtoja”. Todistus: sensuurin v. 1895 polttama marxilainen kirjoituskoeima „Aineistoa kysymykseen Venäjän taloudellisesta kehityksestä”¹⁰⁰. Jos kirjallisuutta koskevaa sopimusta legaalisten marxilaisten kanssa voidaan verrata poliittiseen liittoon, niin tällä kirjaa voidaan pitää poliittisena sopimuksena.

Välien katkeaminen ei tietenkään aiheutunut siitä, että „liittolaiset” olivatkin porvarillisia demokraatteja. Päinvastoin, tämän viimeksi mainitun suunnan edustajat ovat sosialidemokratian luonnollisia ja toivottuja liittolaisia, mikäli kysymyksessä ovat sosialidemokratian demokraattiset tehtävät, jotka Venäjän nykyinen tilanne nostaa etualalle. Mutta tällaisen liiton välttämättömänä ehtona on, että sosialisteilla on täysi mahdollisuus paljastaa työväenluokalle sen etujen ja porvariston etujen vihamielinen vastakohtaisuus. Mutta se bernsteiniläisyys ja „arvosteleva” suunta, jonka puoleen suurin osa legaalisista marxilaisista joukolla kääntyi, sulki pois tämän mahdollisuuden ja turmeli sosialistista tietoisuutta mataloittamalla marxilaisuutta, saarnaamalla yhteiskunnallisten ristiriitojen tylsyttämisen teoriaa, julistamalla yhteiskunnallisen vallankumouksen ja proletariaatin diktatuurin aatteen järjettömydeksi, tyypistämällä työväenliikkeen ja luokkataistelun ahtaaksi tradeunionismiksi ja „realistiseksi” taisteluksi pienten, asteittaisten reformien puolesta. Tämä oli aivan samaa kuin jos porvarillisen demokratian taholta olisi kielletty sosialismilta oikeus itsenäisyyteen ja siis myöskin olemassaolon oikeus; käytännössä se merkitsi pyrkimystä muuttaa alkanut työväenliike liberaalien laahustimeksi.

Tällaisessa tilanteessa välien katkeaminen oli tietenkin välttämätöntä. Mutta Venäjän „omituinen” erikoisuus ilmeni siinä, että tämä välien katkeaminen merkitsi yksinkertaista sosialidemokraattien syrjäyttämistä kaikille helpoimmin saatavissa olevasta ja laajalle levinneestä „legaalisesta” kirjallisuudesta. Siihen kaivautuivat „entiset marxilaiset”, jotka olivat asettuneet „arvostelun lipun alle” ja saaneet miltei yksinoikeudekseen marxilaisuuden „peittoamisen”. Huudot: „ortodoksaalisuutta vastaan” ja „eläköön arvostelun vapaus” (joita „Rabotsheje Delo” nyt toistaa) tulivat heti muotianoiksi, ja se, että tätä muotia vastaan eivät jaksaneet pitää puoliaan sensorit eivätkä santarmit, näkyy sellaisista tosiasioista kuin kuuluisan (Herostratoksen tavalla kuuluisan) Bernsteinin kirjan ilmestyminen *kolmena* venäjänkielisenä painoksena tai Zubatovin antama suositus Bernsteinin, herra Prokopovitshin y.m. kirjoista („Iskra”, № 10). Sosialidemokraateille on nyt langennut jo sinänsäkin vaikea ja puhtaasti ulkonaisten esteiden vielä tavattomasti vaikeuttama tehtävä taistella tätä uutta virtausta vastaan. Ja tämä virtaus ei ole rajoittunut kirjallisuuden alalle. Käännettä „arvosteluun” on seurannut sosialidemokraattisten käytännönmiesten vastavuoroinen viehättyminen „ekonomismiin”.

Se mielenkiintoinen kysymys, millä tavalla syntyi ja kehittyi legaalisen arvostelun ja illegaalisen ekonomismin yhteys ja keskinäinen riippuvaisuus, voisi olla erikoisen kirjoituksen aiheena. Meille on riittävää, kun panemme tässä merkille sen, että tämä yhteys on epäilemättä olemassa. Surullisen kuuluisa „Credo”* saavuttikin niin ansaitun kuuluisuutensa juuri siksi, että se määritteli avomielisesti tämän yhteyden ja lörpötteli maailmalle „ekonomismin” poliittisen perustendenssin: työläiset käykööt taloudellista taistelua (täsmällisempää olisi ollut sanoa: trade-unionistista taistelua, sillä tämä sisältää myöskin erityisen työväen politiikan), mutta marxilainen sivistyneistö yhtyköön liberaaleihin poliittista „taistelua” varten. Trade-unionistinen työ „kansan keskuudessa” oli tämän tehtävän ensimmäisen puolen ja legaalinen arvostelu sen toisen puolen täyttämistä. Tämä julistus on ollut niin mainio ase ekonomismia vastaan, että ellei „Credoa” olisi ollut, niin se olisi kannattanut tekaista.

* — uskontunnustus, ohjelma, maailmankatsomuksen esitys. *Toim.*

„Credoa” ei ole tekaistu, mutta se julkaistiin ilman tekijänsä suostumusta ja ehkenpä vastoin heidän tahtoaan-kin. Ainakin näiden rivien kirjoittaja, joka osallistui tämän uuden „ohjelman” * saattamiseen päivänvaloon, sai kuulla valituksia ja moitteita sen johdosta, että puhujien omista mielipiteistään paperille panemaa yhteenvetoa oliin levitetty jäljennöksinä, että se oli nimitetty „Credoksi” ja tuli vielä painetuksikin yhdessä vastalauseen kanssa! Mainitsemme tästä välikohtauksesta siksi, että se paljastaa meidän ekonomismimme erään hyvin mielenkiintoisen piirteen: julkisuuden pelon. Se on nimenomaan ekonomismin yleinen eikä ainoastaan „Credon” tekijäin piirre: se on ilmennyt sekä „Rabotshaja Myslissä”, avomielisimmässä ja rehellisimmässä ekonomismin kannattajassa, että „Rabotsheje Delossa” (kun se suuttui „ekonomististen” asiakirjojen julkaisemisesta „Vademecum’issa” **) sekä Kievin komiteassa, kun tämä ei pari vuotta sitten halunnut antaa lupaa oman „Profession de foi’nsa” *** julkaisemiseen yhdessä sitä vastaan kirjoitetun kumoavan kirjoituksen **** kanssa, että monen monissa ekonomismin yksityisissä edustajissa.

Tätä arvostelun vapauden kannattajissa ilmenevää arvostelun pelkoa ei voida selittää yksistään viekasteluksi (vaikka toisinaan ei tietenkään voida tulla toimeen ilman viekastelua: ei ole järkevää paljastaa vielä varttumattomia uuden suunnan taimia alttiiksi vihollisen rynnistykselle!). Ei, suurin osa ekonomisteista katselee (ja ekonomismin olemuksen mukaisesti heidän on katseltava) aivan vilpittömällä karseudella kaikkia teoreettisia kiistoja, ryhmäerimielisyyksiä, laajoja poliittisia kysymyksiä, vallankumouksellisten järjestäytymissuunnitelmia j.n.e. „Kunpa kaiken tämän voisi luovuttaa ulkomaille!” — sanoi eräs melko johdonmukainen ekonomisti kerran minulle, ja hän ilmaisi siten hyvin laajalle levinneen (ja taaskin puhtaasti trade-unionistisen) katsantokannan: meidän asiamme on työväenliike, työväen-

* Kysymys on *seitsemäntoista vastalauseesta* „Credoa” vastaan. Näiden rivien kirjoittaja osallistui tämän vastalauseen laatimiseen (vuoden 1909 loppu) ¹²¹. Vastalause julkaistiin yhdessä „Credon” kanssa ulkomailla keväällä v. 1900 (ks. Teokset, 4. osa, suom. painos, ss. 151—165. *Toim.*). Nyt on rouva Kuskovan kirjoituksesta (muistaakseni „Byloje” lehdessä ¹⁰) käynyt selville, että hän oli „Credon” kirjoittaja ja että herra Prokopovitch esitti silloisten ulkomaisten „ekonomistien” keskuudessa huomattavinta osaa. (Tekijän huomautus vuoden 1907 painokseen. *Toim.*)

** — „Matkaoppaassa” ¹⁰³. *Toim.*

*** — uskontunnustus, ohjelma, maailmankatsomuksen esitys ¹⁰⁴. *Toim.*

**** Mikäli tiedämme, on Kievin komitean kokoonpano sen jälkeen muut-
tanut.

järjestöt täällä omalla paikkakunnallamme, kaikki muu on kamarioppineiden keksintöä, „ideologian yliarvioimista”, kuten „Iskrassa” № 12 julkaistun kirjeen kirjoittajat lausuvat yhteen ääneen „Rabotsheje Delon” № 10 kanssa.

Nyt herää kysymys: kun venäläisellä „arvostelulla” ja venäläisellä bernsteiniläisyydellä on tällaisia erikoisuuksia, niin mitä olisi pitänyt tehdä niiden, jotka halusivat olla opportunistia vastaan teoissa eikä ainoastaan sanoissa? Ensiksikin, olisi pitänyt huolehtia sen teoreettisen työn elvyttämisestä, joka oli saatu töin tuskin alulle legaalisen marxilaisuuden kaudella ja joka nyt on jälleen langennut illegaalisten toimihenkilöiden hartioille; ilman sellaista työtä ei liikkeen menestyksellinen kehittyminen ollut mahdollista. Toiseksi, olisi pitänyt lähteä aktiivisesti taisteluun legaalista „arvostelua” vastaan, joka on syvästi turmellut mieliä. Kolmanneksi, olisi pitänyt nousta aktiivisesti hajanaisuutta ja horjuntaa vastaan käytännöllisessä liikkeessä, paljastaen ja tehden tyhjäksi kaikki yritykset tietoisesti tai tiedottomasti mataloittaa ohjelmaamme ja taktiikkaamme.

Tunnettua on, ettei „Rabotsheje Delo” tehnyt mitään — ei ensimmäistä, ei toista eikä kolmatta, ja tuonnempina meidän täytyy tehdä yksityiskohtaisesti selväksi tämä tunnettu totuus mitä erilaisimmilta puolilta. Nyt tahdomme vain osoittaa, miten huutavassa ristiriidassa „arvostelun vapauden” vaatimus on meidän kotimaisen arvostelumme ja venäläisen ekonomismin erikoisuuksien kanssa. Katsahdakaapa tosiaankin sen päätöslauselman tekstiä, jolla „Venäläisten sosialidemokraattien ulkomainen liitto” vahvisti oikeaksi „Rabotsheje Delon” katsantokannan:

„Sosialidemokratian tulevan aatteellisen kehityksen etujen nimessä me hyväksymme ehdottoman välttämättömäksi vapauden arvostella sosialidemokraattista teoriaa puoluekirjallisuudessa, mikäli arvostelu ei ole ristiriidassa tämän teorian luokkaluonteen ja sen vallankumouksellisen luonteen kanssa” („Kaksi edustajakokousta”, s. 10).

Ja perustelu: päätöslauselman „ensimmäinen osa on yhdenmukainen Lyypekin puoluekokouksen Bernsteiniä koskevan päätöslauselman kanssa”... Vilpittömässä yksinkertaisuudessaan „liittolaiset” eivät edes huomaa, minkälaisen testimonium paupertatiksien (köyhyyshystodistuksen) he allekirjoittavat itselleen tällä jäljentämisellä!.. „mutta ..sen

toinen osa rajoittaa arvostelun vapautta tiukemmin kuin Lyypekin puoluekokous”.

„Liiton” päätöslauselma on siis suunnattu venäläisiä bernsteiniläisiä vastaan? Muutenhan viittaus Lyypekkiin olisi aivan järjetöntä! Mutta ei ole totta, että se „rajoittaa ahtaasti arvostelun vapautta”. Hannoverin päätöslauselmasaan saksalaiset hylkäsivät kohta kohdaltaan *nimenomaan* ne korjausehdotukset, joita Bernstein teki, ja Lyypekin päätöslauselmassa antoivat *Bernsteinille henkilökohtaisesti* varoituksen, mainiten hänet nimeltään päätöslauselmassa. Meidän „vapaat” jäljittelijämme sen sijaan *eivät sanallakaan* viittaa erikoisesti venäläisen „arvostelun” ja venäläisen ekonomismin *ainoaankaan* ilmaukseen; tämän vaikenemisen yhteydessä paljas viittaus teorian vallankumoukselliseen ja luokkaluonteeseen jättää paljon enemmän tilaa väärille tulkinnoille, erikoisesti, jos „Liitto” kieltäytyy pitämästä opportunistisina „niin sanottua ekonomismia” („Kaksi edustajakokousta”, s. 8, 1. pyk.). Tämä kuitenkin sivumennen sanottuna. Tärkeintä on se, että opportunistien asenne suhteessa vallankumouksellisiin sosialidemokraatteihin on Saksassa ja Venäjällä aivan vastakkainen. Saksassa vallankumoukselliset sosialidemokraatit, kuten tunnettua, kannattavat sen säilyttämistä, mitä on olemassa: puolustavat vanhaa ohjelmaa ja taktiikkaa, jotka ovat kaikille tunnetut ja monien vuosikymmenien kokemuksella selitetyt kaikkia yksityiskohtia myöten. „Arvostelijat” taas haluavat tehdä muutoksia, mutta kun näitä arvostelijoita on mitätön vähemmistö ja kun heidän revisionistiset pyrkimyksensä ovat perin arkoja, niin voidaan ymmärtää ne syyt, joiden perusteella enemmistö rajoittuu yksinkertaisesti hylkäämään „uutuudet”. Meillä Venäjällä taas arvostelijat ja ekonomistit puoltavat sen säilyttämistä, mitä on: „arvostelijat” haluavat, että heitä pidettäisiin edelleenkin marxilaisina ja että heille taattaisiin se „arvostelun vapaus”, jota he ovat kaikella tavalla käyttäneet (sillä asiallisesti he eivät ole koskaan tunnustaneet minkäänlaista *puolueyhteyttä* *, eikä meillä ole ollut

* Yksistään jo tämän avoimen puolueyhteyden ja puolueperinteiden puuttuminen Venäjällä muodostaa sellaisen perinpohjaisen eroavaisuuden Saksasta, että sen olisi pitänyt olla jokaiselle järkevälle sosialistille varoituksena sokeasta jäljittelemisestä. Ja tässä on näyte siitä, kuinka pitkälle „arvostelun vapaus” Venäjällä on mennyt. Venäläinen arvostelija herra Bulgakov antaa itävaltalaiselle arvostelijalle Hertzille seuraavanlaisen muistutuksen: „Kaikesta johtopäätöstensä

sellaista yleisesti tunnustettua puolue-elintäkään, joka olisi voinut edes neuvoilla „rajoittaa” arvostelun vapautta); ekonomistit tahtovat, että vallankumoukselliset tunnustaisivat „nykyisen liikkeen täyskelpoisuuden” („Rabotsheje Delo”, № 10, s. 25), s.o. „lailliseksi” sen, mikä on olemassa; että „ideologit” eivät yrittäisi „työntää pois” liikettä siltä tieltä, minkä „aineellisten elementtien ja aineellisen ympäristön keskinäinen vuorovaikutus määrää” („Iskrassa” № 12 julkaistu „kirje”); että tunnustettaisiin toivottavaksi sellainen taistelu, „minkä käyminen vain onkin työläisille mahdollista nykyisessä tilanteessa”, ja tunnustettaisiin mahdolliseksi se taistelu, „mitä he tällä hetkellä todellisuudessa käyvät” („Rabotshaja Myslin” Lisälehti, s. 14). Me, vallankumoukselliset sosialidemokraatit, sitävastoin olemme tyytymättömiä tähän vaistovaraisuuden edessä kumartumiseen, siis sen edessä, mitä on „tällä hetkellä”; me vaadimme viime vuosina vallinneen taktiikan muuttamista, me sanomme, että „ennen yhtymistä ja yhtymistä varten on välttämätöntä tehdä ensin päättävästi ja tarkasti rajat selviksi” („Iskran” julkaisemisilmoituksesta) *. Sanalla sanoen, saksalaiset pitävät kiinni nykyisestä hyläten muutokset; me vaadimme nykyisen olotilan muuttamista, emme suostu kumartumaan tämän nykyisen edessä emmekä sovintoon sen kanssa.

Juuri tätä „pientä” eroa eivät saksalaisten päätöslauselmien „vapaat” jäljittelijämme olekaan huomanneet!

4) ENGELS TEOREETTISEN TAISTELUN MERKITYKSESTÄ

„Dogmaattisuus, kaavaoppisuus”, „puolueen luutuminen, tämä kiertämätön rangaistus ajatuksen väkivaltaisesta kahlehtimisesta”, — sellaisia ovat ne viholliset, joita vastaan „arvostelun vapauden” puolustajat „Rabotsheje Delossa” ritarillisesti nousevat taistelemaan. Me olemme hyvin mielissämme tämän kysymyksen päiväjärjestykseen asettami-

riippumattomuudesta huolimatta Hertz kuitenkin tässä (osuusliikkeitä koskevassa) kohdassa jää näköjään liiaksi puolueensa mielipiteiden sitomaksi ja ollen eri mieltä yksityiskohdissa hän ei uskalla luopua yleisestä periaatteesta” („Kanitalismi ja maanviljelys”, II osa, s. 287). Sellaisen poliittisesti orjuutetun valtion, jossa poliittinen matelevaisuus sekä puoluekunnian ja puolueyhteyden täydellinen ymmärtämättömyys on turmellut 999/1000 väestöstä luihin ja ytimiin saakka, sellaisen valtion alamainen nuhtelee ylimielisesti perustuslaillisen valtion kansalaisista siitä, että tämä on liiaksi „puolueen mielipiteiden sitoma”! Ikään kuin meidän illeegaalisilla järjestöillämme ei olisikaan muuta tekemistä kuin ryhtyä laatimaan päätöslauselmia arvostelun vapaudesta...

* Ks. Teokset, 4. osa, s. 336. *Toim.*

sesta ja kehoittaisimme vain täydentämään sitä toisella kysymyksellä:

Entä keitä ovat tuomarit?

Edessämme on kaksi ilmoitusta kirjallisista julkaisuista. Toinen on „Venäläisten sos.-dem. Liiton aikakauslehden „Rabotsheje Delon” ohjelma” (vedoslehtinen „Rabotsheje Delon” ensimmäisestä numerosta). Toinen on „ilmoitus siitä, että „Työn vapautus” ryhmän julkaisut alkavat uudelleen ilmestyä”. Molemmat on päivätty vuonna 1899, jolloin „marxilaisuuden kriisi” oli jo kauan sitten ollut päiväjärjestyksessä. Ja mitä näemme? Ensimmäisestä kirjoituksesta te saisitte turhaan etsiä viittauksia tähän uuteen ilmiöön ja selvää esitystä siitä kannasta, jonka uusi äänenkannattaja aikoo tässä kysymyksessä ottaa. Teoreettisesta työstä ja sen tärkeistä ajankohtaisista tehtävistä tänä aikana ei mainita sanaakaan tässä ohjelmassa samoin kuin niissä täydennyksissäkään, joita „Liiton” kolmas edustajakokous siihen teki v. 1901 („Kaksi edustajakokousta”, ss. 15—18). Koko tämän ajan „Rabotsheje Delon” toimitus on jättänyt sivuun teoreettiset kysymykset siitä huolimatta, vaikka ne ovat askarruttaneet koko maailman kaikkien sosialidemokraattien mieliä.

Toinen ilmoitus sitä vastoin viittaa ennen kaikkea mielenkiinnon heikkenemiseen teoriaa kohtaan viime vuosina ja vaatii päättävästi „tarkan huomion kiinnittämistä proletariaatin vallankumouksellisen liikkeen teoreettiseen puoleen” ja kehoittaa „säälimättömästi arvostelemaan bernsteiniläisiä ja muita vallankumousvastaisia suuntia” liikkeessämme. „Zarjan” ilmestyneet numerot osoittavat, miten tätä ohjelmaa on toteutettu.

Näemme siis, että mahtipontiset fraasit ajatuksen luutumista y.m.s. vastaan verhoavat huolettomuutta ja avuttomuutta teoreettisen ajattelun kehittämisessä. Venäjän sosialidemokraattien esimerkki kuvaa erikoisen havainnollisesti sitä yleiseurooppalaista ilmiötä (minkä saksalaiset marxilaiset ovat jo kauan sitten panneet merkille), että surullisenkuuluisa arvostelun vapaus ei merkitse toisen teorian vaihtamista toiseen, vaan vapautta kaikkinaisesta ehyestä ja harkitusta teoriasta, se merkitsee eklektisismiä ja periaatteettomuutta. Kuka vähänkin tuntee liikkeemme todellista tilaa, hän ei voi olla huomaamatta, että marxilaisuuden laajan leviämisen mukana on seurannut teoreettisen

tason jonkin verran aleneminen. Liikkeen käytännöllisen merkityksen ja käytännöllisen menestyksen vuoksi siihen on lyöttäytynyt mukaan paljon sellaista väkeä, joka on teoreettisesti perin vähän, jopa kokonaankin valmentumatonta. Siksi voidaan ymmärtää, minkälaista tahdittomuutta „Rabotsheje Delo” osoittaa, kun se voitokkaalla ilmeellä esittää Marxin lauseen: „todellisen liikkeen jokainen askel on tärkeämpi kuin tusina ohjelmia”¹⁰⁵. Näiden sanojen toistaminen teoreettisen hajaannuksen kaudella on samaa kuin hautausaattueen nähdessään huutaisi: „lykkyä tykö, enemmän vain teille sellaista kantamista!”. Sitä paitsi nuo Marxin sanat on otettu hänen kirjeestään Gothan ohjelman johdosta, jossa hän *moittii ankarasti* periaatteiden määrittelyyn päästettyä eklektisismiä: jos kerran piti yhtyä, kirjoitti Marx puolueen johtomiehille, niin solmikaa sopimuksia liikkeen käytännöllisten tarkoituksien saavuttamiseksi, mutta älkää tinkikö periaatteista, älkää tehkö teoreettisia „myönnöksiä”. Sellainen oli Marxin ajatus, mutta meillä löytyy ihmisiä, jotka pyrkivät hänen nimessään heikentämään teorian merkitystä!

Ilman vallankumouksellista teoriaa ei voi olla vallankumouksellista liikettäkään. Ei voida kylliksi korostaa tätä ajatusta sellaisena aikana, jolloin käytännöllisen toiminnan kaikkiin ahtaimpiin muotoihin viehättymistä ylistellään opportunistin muotisaarnoilla. Ja teorian merkitystä Venäjän sosialidemokratialle lisäävät vielä kolme seikkaa, jotka usein unohdetaan, nimittäin: ensinnäkin se, että meidän puolueemme on vasta muodostumassa, että se vasta etsii muotoaan eikä ole vielä likimainkaan tehnyt välejänsä selviksi vallankumouksellisen ajattelun muiden suuntien kanssa, jotka uhkaavat vetää liikkeen pois oikealta tieltä. Päinvastoin juuri aivan viime ajoille on ollut ominaista (kuten Axelrod jo kauan sitten ennusti ekonomisteille) ei-sosialidemokraattisten vallankumouksellisten suuntien elpyminen. Tällaisten olojen vallitessa voi ensi silmäyksellä „vähäpätöiseltä” näyttävä virhe saada aikaan mitä surkeimpia seurauksia, ja vain lyhytnäköiset ihmiset voivat katsoa ryhmäriidat ja vivahduserojen tarkan erottamisen ajankohtaan sopimattomiksi ja tarpeettomiksi. Tämän taikka tuon „vivahduseron” lujittumisesta voi riippua koko Venäjän sosialidemokratian tulevaisuus monen moniksi vuodeksi.

Toiseksi, sosialidemokraattinen liike on itse olemukseltaan kansainvälistä. Se ei merkitse vain sitä, että meidän on taisteltava kansallista chauvinismia vastaan. Se merkitsee myöskin, että nuoressa maassa alkava liike voi olla menestyksellistä vain sillä ehdolla, että se käyttää hyväkseen muiden maiden kokemusta. Mutta tällaista hyväksikäyttämistä varten ei riitä yksinkertainen tutustuminen tuohon kokemukseen tai yksinkertainen viimeisten päätöslauselmien jäljentäminen. Sitä varten tarvitaan taitoa osata arvostelevasti suhtautua tuohon kokemukseen ja itsenäisesti tarkistaa sitä. Ken käsittää sen, miten valtavasti nykyaikainen työväenliike on kasvanut ja eri tahoille haarautunut, hän ymmärtää, mikä määrä teoreettisia voimia ja poliittista (sekä myöskin vallankumouksellista) kokemusta tarvitaan tämän tehtävän täyttämiseksi.

Kolmanneksi, Venäjän sosialidemokratian kansalliset tehtävät ovat sellaisia, jonka veroisia ei ole vielä ollut yhdelläkään sosialistisella puolueella maailmassa. Meidän on tuonnempana puhuttava niistä poliittisista ja organisatorisista velvollisuuksista, joita tämä tehtävämme — koko kansan vapauttaminen itsevaltiuden ikeestä — meille asettaa. Tässä haluamme ainoastaan huomauttaa, että *eturivoin taistelijan osan voi suorittaa vain puolue, jolla on johtonaan edistynein teoria*. Ja voidakseen vähänkin konkreettisesti käsittää, mitä tämä merkitsee, lukija muistakoon Venäjän sosialidemokratian sellaisia edeltäjiä kuin olivat Herzen, Belinski, Tshernyshevski ja 70-luvun vallankumousmiesten loistava kärkijoukko; ajatelkoon sitä yleismaailmallista merkitystä, minkä venäläinen kirjallisuus nykyään saa; ajatelkoon... vaikka riittää jo tämäkin!

Esitämme tässä vuodelta 1874 peräisin olevia Engelsin huomautuksia kysymykseen teorian merkityksestä sosialidemokraattisessa liikkeessä. Engels havaitsee sosialidemokratian suuressa taistelussa olevan *ei kaksi* muotoa (poliittinen ja taloudellinen), kuten meillä tavallisesti tehdään, *vaan kolme, asettaen näiden rinnalle myöskin teoreettisen taistelun*. Hänen evästyksensä käytännöllisesti ja poliittisesti lujittuneelle Saksan työväenliikkeelle on nykyisten kysymysten ja kiistojen kannalta katsottuna niin opettavainen, että toivottavasti lukija ei pane pahakseen, vaikka otamme pitkän lainauksen esipuheesta kirjaseen „Der

deutsche Bauernkrieg” *, joka on jo aikoja sitten tullut mitä suurimmaksi kirjalliseksi harvinaisuudeksi:

„Saksan työläisillä on muun Euroopan työläisiin verrattuna kaksi oleellista etua. Ensimmäinen on se, että he kuuluvat Euroopan kaikkein teoreettisimpaan kansaan ja että he ovat säilyttäneet itsessään sen teoreettisen ymmärtämiskyvyn, jonka niin sanotut „sivistyneet” luokat Saksassa ovat miltei tyyten kadottaneet. Ilman sitä edeltänyttä saksalaista filosofiaa, erikoisesti ilman Hegelin filosofiaa, ei saksalainen tieteellinen sosialismi, ainoa tieteellinen sosialismi, mikä on milloinkaan ollut olemassa, olisi koskaan syntynyt. Ilman työläisten teoreettista ymmärtämiskykyä tämä tieteellinen sosialismi ei olisi koskaan mennyt heihin siinä määrin luihin ja ytimiin saakka kuin nykyään näemme. Ja kuinka äärettömän suuri tämä etu on, sen osoittaa toiselta puolen se välinpitämättömyys kaikkea teoriaa kohtaan, mikä on eräs niistä tärkeimmistä syistä, miksi Englannin työväenliike edistyy niin hitaasti huolimatta eri ammattialojen mainiosta järjestyneisyydestä,— ja toiselta puolen se sekaannus ja hoipertelu, jota proudhonilaisuus kylvi alkuperäisessä muodossaan ranskalaisten ja belgialaisten keskuudessa sekä siinä karrikatyyrimaisessa muodossa, minkä Bakunin sille antoi espanjalaisten ja italialaisten keskuudessa.

Toinen etu on se, että saksalaiset alkoivat osallistua työväenliikkeeseen miltei kaikkia muita myöhemmin. Samoin kuin saksalainen teoreettinen sosialismi ei koskaan unohda sitä, että se seisoo kolmen suuren ajattelijan: Saint-Simonin, Fourierin ja Owenin hartioilla, jotka oppiensa kaikesta mielikuvitukseisuudesta ja utopistisuudesta huolimatta kuuluvat kaikkien aikojen suurimpiin älyihin ja jotka nerokkaasti näkivät ennakolta lukemattoman joukon sellaisia totuuksia, mitkä me nyt todistamme tieteellisesti oikeiksi,— samoin Saksan käytännöllinen työväenliike ei saa koskaan unohtaa, että se on kehittynyt Englannin ja Ranskan liikkeen luomalla pohjalla, että sillä oli mahdollisuus yksinkertaisesti käyttää hyväkseen niiden kalliisti ostaman kokemuksen ja välttää nyt niiden tekemät virheet, joita ei silloin useimmassa tapauksessa voitu välttää. Missä me nyt oli-

* Dritter Abdruck. Leipzig, 1875. Verlag der Genossenschaftsbuchdruckerei („Talonnepikaissota Saksassa”. Kolmas painos. Leipzig, 1875. Osuustoiminnallisen kustannusliikkeen julkaisema. Toim.)

simmekaan ilman Englannin trade-unionien ja Ranskan työläisten poliittisen taistelun antamaa esimerkkiä, ilman sitä mahtayaa sysäystä, jonka erikoisesti Pariisin Kommuuni antoi?

Täytyy antaa tunnustus Saksan työläisille siitä, että he ovat osanneet harvinaisella taidolla käyttää hyväkseen asemansa tarjoamia etuisuuksia. Ensi kerran koko työväenliikkeen olemassaolon aikana taistelua käydään suunnitelmallisesti, sen kaikilla kolmella suunnalla, jotka ovat sopusoinnussa ja yhteydessä keskenään: teoreettisella, poliittisella ja käytännöllis-taloudellisella (kapitalistien vastustaminen). Tässä, niin sanoaksemme keskitetyssä hyökkäyksessä, onkin saksalaisen liikkeen voima ja voittamattomuus.

Toisaalta tämän edullisen asemansa takia ja toisaalta englantilaisen liikkeen saarimaa-erikoisuuksien sekä ranskalaisen liikkeen väkivaltaisen tukahduttamisen johdosta Saksan työläiset ovat nykyisellä ajankohdalla joutuneet proletaarisen taistelun johtoon. Kuinka kauan tapahtumat sallivat heidän pysyä tällä kunniapaikalla, sitä ei voida ennakoita sanoa. Mutta niin kauan kuin he ovat tällä paikalla, he tulevat toivottavasti täyttämään asian vaatimalla tavalla ne velvollisuudet, joita tämä asema heille asettaa. Sitä varten vaaditaan voimien jännittämistä kaksin verroin taistelun ja agitaation kaikilla aloilla. Erikoisesti johtajien velvollisuutena on oleva yhä enemmän ja enemmän valistaa itseään kaikissa teoreettisissa kysymyksissä, yhä enemmän ja enemmän vapautua perinteellisten, vanhaan maailmankatsomukseen kuuluvien fraasien vaikutuksesta ja muistaa aina, että sen jälkeen kun sosialismi on tullut tieteeksi, se vaatii, että sitä myös käsitellään tieteenä, s.o. että sitä tutkitaan. Tällä tavalla hankittua ja yhä selvenevää tietoisuutta on levitettävä työläisjoukkojen keskuuteen yhä suuremmalla tarmolla ja sidottava yhä lujemmiksi puoluejärjestöjä ja ammattiliittoja...

...Jos Saksan työläiset tulevat samalla tavalla kulkemaan eteenpäin, niin he eivät tule vain marssimaan liikkeen etunenässä — se ei ole ollenkaan liikkeen etujen mukaista, että jonkin yhden kansakunnan työläiset marssisivat sen etunenässä, — vaan tulevat olemaan kunniapaikalla taistelijoiden riveissä; ja he tulevat olemaan täysin varustautuneita siltä varalta, jos raskaat koettelemukset tai suuret

tapahtumat odottamatta vaativat heiltä vieläkin suurempaa miehuutta, vieläkin suurempaa päättäväisyyttä ja tarmoa”¹⁰⁶.

Engelsin sanat osoittautuivat profeetallisiksi. Muutaman vuoden kuluttua Saksan työläisiä kohtasivat yht’äkkiä raskaat koettelemukset sosialisteja koskevan poikkeuslain muodossa. Ja Saksan työläiset todellakin ottivat ne vastaan täysin varustautuneina ja kykenivät voittoisasti selviytymään niistä.

Venäjän proletariaatin edessä ovat vielä äärettömän paljon raskaammat koettelemukset, sillä on edessään taistelu hirviötä vastaan, johon verrattuna poikkeuslaki perustuslaillisessa maassa näyttää vain kääpiöltä. Historia on nyt asettanut meille lähimmän tehtävän, joka on *kaikkein vallankumouksellisin* minkä tahansa muun maan proletariaatin kaikista *lähimmistä* tehtävistä. Tämän tehtävän toteuttaminen, ei ainoastaan eurooppalaisen, vaan myöskin (voimme nyt sanoa) aasialaisen taantumuksen mahtavimman suoja-muurin murskaaminen tekisi Venäjän proletariaatista kansainvälisen vallankumouksellisen proletariaatin etujoukon. Ja meillä on syytä olettaa, että saavutamme tämän kunniakkaan nimen, jonka edeltäjämme, 70-luvun vallankumoukselliset, jo taistelullaan ansaitsivat, jos me kykenemme innoittamaan tuhat kertaa laajemman ja syvemmän liik-keemme samanlaisella rajattomalla rohkeudella ja tarmolla.

II

JOUKKOJEN VAISTOVARAISUUS JA SOSIALIDEMOKRATIAN TIETOISUUS

Sanoimme, että meidän liikettämme, joka on paljon laajempi ja syvempi kuin 70-luvun liike, täytyy innoittaa samanlaisella rajattomalla rohkeudella ja tarmolla kuin silloinkin. Todellakin, luullaksemme kukaan ei ole tähän mennessä epäillyt sitä, että nykyisen liikkeen voimana on suurten joukkojen (ja pääasiassa teollisuusproletariaatin) herääminen ja että sen heikkoutena on vallankumouksellisten johtajien tietoisuuden ja aloitekyvyn riittämättömyys.

Kuitenkin aivan viime aikoina on tehty pökerryttävä keksintö, joka uhkaa kääntää ylösalaisin kaikki tähän saakka vallinneet mielipiteet tämän kysymyksen suhteen. Tämän keksinnön on tehnyt „Rabotsheje Delo”, joka väitellessään

„Iskraa” ja „Zarjaa” vastaan ei ole rajoittunut pelkkiin yksityisiin vastaväitteisiin, vaan on pyrkinyt johtamaan „yleisen erimielisyyden” syvemmälle ulottuviin juuriin — „vaistovaraisen ja tietoisesti „suunnitelmallisen” aineksen *suhteellisen* merkityksen erilaiseen arvioimiseen”. „Rabotsheje Delon” syytösteesi kuuluu: „*kehityksen objektiivisen eli vaistovaraisen aineksen merkityksen väheksyminen*”*. Tähän me vastaamme: vaikka „Iskran” ja „Zarjan” taholta käyty väittely ei olisi antanut kerrassaan mitään muita tuloksia kuin sen, että se pani „Rabotsheje Delon” mietiskelemään tämän „yleisen erimielisyyden” älyämiseen saakka, niin yksistään tämäkin tulos jo olisi tuottanut meille suurta tyydytystä: siksi suurimerkityksellinen on tämä teesi, siksi kirkkaasti se valaisee Venäjän sosialidemokraattien nykyisten teoreettisten ja poliittisten erimielisyyksien koko ytimen.

Siinä syy, miksi kysymyksellä tietoisuuden suhteesta vaistovaraisuuteen on niin tavattoman suuri yleinen mielenkiinto ja miksi tätä kysymystä on käsiteltävä kaikella perin pohjaisuudella.

a) VAISTOVARAISEN NOUSUN ALKU

Edellisessä luvussa mainitsimme Venäjän sivistyneen nuorison *yleisestä* innostumisesta marxilaisuuden teoriaan 90-luvun puolivälissä. Samanlaisen yleisen luonteen saivat melkein samoihin aikoihin työläisten lakot vuonna 1896 käydyn Pietarin kuuluisan teollisuussodan jälkeen. Niiden leviäminen yli koko Venäjän oli selvänä todistuksena uudelleen nousevan kansanliikkeen syvyydestä, ja jos ylipäänsä puhutaan „vaistovaraisesta aineksesta”, niin tietenkin juuri tämä lakkoliike on ennen kaikkea tunnustettava vaistovaraisiksi. Mutta onhan ero myöskin vaistovaraisuuden ja vaistovaraisuuden välillä. Lakkoja oli Venäjällä ollut sekä 70- että 60-luvulla (vieläpä XIX vuosisadan ensipuoliskollakin) ja niiden yhteydessä tapahtui „vaistovaraisia” koneiden särkemisiä j.n.e. Näihin „mellakoihin” verraten voidaan 90-luvun lakkoja nimittää jopa „tietoisiksi” — siinä määrin huomattava oli se askel eteenpäin, jonka työväenliike tuona aikana oli ottanut. Tämä osoittaa meille, että „vaistovarainen

* „Rabotsheje Delo”, № 10, syyskuu 1901, ss. 17 ja 18. Allelviavaus „Rabotsheje Delon”.

aines” ei oikeastaan ole mitään muuta kuin tietoisuuden *alkumuoto*. Alkeelliset mellakatkin sellaisinaan ilmaisivat jo jonkinlaista tietoisuuden heräämistä: työläisiltä hävisi ikivanha usko heitä painavan järjestyksen järkkymättömyyteen, he alkoivat... en sano, että ymmärtää, vaan tuntee kollektiivisen vastarinnan välttämättömyyden ja tekivät päättävästi lopun orjamaisesta nöyräniskaisuudesta isäntien edessä. Mutta se oli kuitenkin enemmän epätoivon ja koston ilmausta kuin *taistelua*. 90-luvun lakoina me näemme jo paljon enemmän tietoisuuden välähdyksiä: asetetaan määriteltyjä vaatimuksia, laskelmoidaan etukäteen, mikä ajankohta on sopivin, käsitellään tunnettuja tapauksia ja muiden paikkakuntien antamia esimerkkejä j.n.e. Kun mellakat olivat yksinkertaisesti sorrettujen ihmisten kapinoinnista, niin järjestelmälliset lakot ilmensivät jo luokkataistelun ituja, mutta nimenomaan vain ituja. Nämä lakot sellaisenaan otettuna olivat trade-unionistista eivätkä vielä sosialidemokraattista taistelua, ne olivat merkinä työläisten ja isäntien välisen antagonismin heräämisestä, mutta työläisillä ei ollut eikä voinutkaan olla sitä tietoisuutta, että heidän etunsa ovat sovittamattomassa ristiriidassa koko nykyaikaisen valtiollisen ja yhteiskunnallisen järjestelmän kanssa, heillä ei siis ollut sosialidemokraattista tietoisuutta. Tässä mielessä 90-luvun lakot, huolimatta valtavasta edistysaskeleesta „mellakoihin” verrattuna, jäivät puhtaasti vaistovaraiseksi liikkeeksi.

Me sanoimme, että työläisillä *ei voinutkaan olla* sosialidemokraattista tietoisuutta. Se voitiin tuoda vain ulko-käsin. Kaikkien maiden historia on todistuksena siitä, että yksinomaan omin voiminsa työväenluokka kykenee luomaan vain trade-unionistisen tietoisuuden, s.o. vakaumuksen välttämättömyydestä yhtyä liittoihin, käydä taistelua isäntiä vastaan, vaatia hallitukselta erilaisten, työläisille välttämättömien lakien julkaisemista j.n.e.*. Mutta sosialismin oppi kasvoi niistä filosofisista, historiallisista ja taloudellisista teorioista, joita omistavien luokkien valistuneet edustajat, sivistyneistö, olivat kehittäneet. Nykyisen tieteellisen sosialismin perustajat Marx ja Engels kuuluivat itsekin

* Trade-unionismi ei lainkaan kiellä kaikenlaista „politiikkaa”, kuten toisinaan luullaan. Trade-unionit ovat aina käyneet määrättyä (mutta ei sosialidemokraattista) poliittista agitaatiota ja taistelua. Trade-unionistisen ja sosialidemokraattisen politiikan välisestä eroavaisuudesta me puhumme seuraavassa luvussa.

yhteiskunnallisen asemansa puolesta porvarilliseen sivistyneistöön. Aivan samoin Venäjälläkin sosialidemokratian teoreettinen oppi on syntynyt täysin riippumatta työväenliikkeen vaistovaraisesta noususta, se on syntynyt luonnollisena ja kiertämättömänä tuloksena vallankumouksellissosialistisen sivistyneistön ajattelun kehittymisestä. Siihen ajankohtaan tultaessa, josta meillä on puhe, s.o. 90-luvun puoliväliin tultaessa, tämä oppi ei ollut ainoastaan tullut „Työn vapautus” ryhmän täysin vakiintuneeksi ohjelmaksi, vaan oli myöskin voittanut puolelleen vallankumouksellisen nuorison enemmistön Venäjällä.

Täten oli olemassa sekä työväenjoukkojen vaistovarainen herääminen, herääminen tietoiseen elämään ja tietoiseen taisteluun, että sosialidemokraattisella teorialla aseistettu vallankumouksellinen nuoriso, joka pyrki kiihkeästi työläisten luokse. Tämän yhteydessä on erikoisen tärkeätä panna merkille se usein unohdettu (ja verrattain vähän tunnettu) tosiasia, että tämän kauden *ensimmäiset* sosialidemokraatit *harjoittaessaan innokkaasti taloudellista agitaatiota* — (ja ottaen tässä suhteessa täydellisesti huomioon ne todella hyödylliset ohjeet, joita annettiin silloin vasta käsikirjoitukseksi olleessa kirjasessa „Agitaatiosta”) — eivät lainkaan katsoneet sitä ainoaksi tehtäväkseen, vaan päinvastoin *aivan alusta alkaen* asettivat sekä Venäjän sosialidemokratian mitä laajakantoisimpia historiallisia tehtäviä yleensä että erikoisesti itsevaltiuden kukistamistehtävän. Niinpä esimerkiksi se pietarilaisten sosialidemokraattien ryhmä, joka perusti „Taisteluliiton työväenluokan vapauttamiseksi”, toimitti jo v. 1895 lopulla „Rabotsheje Delo” nimisen lehden ensimmäisen numeron. Tämän täysin painovalmiin numeron santarmit kaappasivat v. 1895 joulukuun 9 päivän vastaisena yönä pitämässään kotitarkastuksessa eräältä ryhmän jäseneltä, Anat. Aleks. Vanejeviltä *, ja niin „Rabotsheje Delo” ensimmäisessä asussaan ei saanut nähdä päivänvaloa. Tämän lehden pääkirjoitus (jonka ehkä jokin „Ruskaja Starina”¹⁰⁷ vetää kolmisenkymmenen vuoden kuluttua päivänvaloon poliisihallinnon arkistoista) viitoitti työväenluokan historialliset tehtävät Venäjällä ja asetti niistä

* A. A. Vanejev kuoli v. 1899 Itä-Siperiassa keuhkotautiin, jonka hän oli saanut tutkintovankilan yksityisessä. Siksi katsoimmekin mahdolliseksi julkaista tekstissä esitetyt tiedot, joiden todenperäisyydestä menemme takuuseen, sillä ne ovat lähtöisin henkilöiltä, jotka ovat välittömästi ja mitä lähemminkin tunteneet A. A. Vanejevin.

ensi sijalle tehtäväksi poliittisen vapauden valtaamisen. Sitten seurasi kirjoitus „Mitä ministerimme ajattelevat”*, jossa käsiteltiin poliisin toimeenpanemaa Lukutaitokomiteoiden hajottamista, ja joukko kirjeenvaihtajain kirjeitä ei ainoastaan Pietarista, vaan muiltakin Venäjän paikkakunnilta (esim. Jaroslavl'n läänissä tapahtuneista työläisten pieksäjaisista). Näin siis, ellemme erehdy, tämä Venäjän 90-luvun sosialidemokraattien „ensimmäinen koe” oli lehti, joka ei ollut luonteeltaan ahtaasti paikallinen, sitä vähemmän „ekonomistinen”, ja joka pyrki yhdistämään lakkotaistelun vallankumousliikkeeseen itsevaltiutta vastaan ja saamaan kaikki taantumuksen mustien voimien harjoittaman politiikan sortamat joukot tukemaan sosialidemokratiaa. Eikä kukaan, joka vähänkin tuntee liikkeen silloista tilaa, epäile sitä, ettekö tuollainen lehti olisi saanut osakseen pääkaupungin työläisten ja vallankumouksellisen intelligenssin täydellistä kannatusta ja saavuttanut mitä laajinta levikkiä. Yrityksen epäonnistuminen todisti vain sitä, etteivät silloiset sosialidemokraatit kyenneet tyydyttämään ajankohdan päivänpolttavaa vaatimusta sen vuoksi, ettei heillä ollut riittävästi vallankumouksellista kokemusta eikä käytännöllistä valmentuneisuutta. Samaa täytyy sanoa myöskin julkaisusta „SPB. Rabotshi Listok”¹⁰⁸ ja varsinkin „Rabotshaja Gazetasta”¹⁰⁹ sekä keväällä 1898 perustetun Venäjän sosialidemokraattisen työväenpuolueen „Manifestista”. On itsestään selvää, ettei meille tule edes mieleenkään syyttää silloisia toimihenkilöitä tästä valmentamattomuudesta. Mutta voidaksemme käyttää hyväksemme liikkeen antamia kokemuksia ja voidaksemme saada tästä kokemuksesta käytännöllisiä opetuksia, on välttämättä tehtävä itsellemme täysin selväksi tuon tai tämän puutteen syyt ja merkitys. Sen vuoksi on erikoisen tärkeää panna merkille, että osa (ehkäpä enemmistökin) vuosina 1895—1898 toimineista sosialidemokraateista piti aivan oikeutetusti jo silloin, aivan „vaistovaraisen” liikkeen alussa, mahdollisena esiintyä mitä laajimmalla ohjelmalla ja taistelutaktiikalla**. Vallankumouksellisten enemmistön

* Ks. Teokset, 2. osa, ss. 71—76. *Toim.*

** Suhtautuessaan kielteisesti sosialidemokraattien toimintaan 90-luvun lopulla „Iskra” ei ota huomioon sitä seikkaa, että silloin ei ollut edellytyksiä muille toiminnalle kuin taistelulle pienten vaatimusten puolesta”, näin sanovat ekonomistit „Kirjeessään Venäjän sosialidemokraattisille lehdille” („Iskra” № 12). Tekstissä esitetyt tosiasiat osoittavat, että tuo väite „edellytysten puuttumisesta” on suoraan toiuudenvastainen. Ei ainoastaan 90-luvun lopulla, vaan sen keski-

valmentumattomuus, joka oli aivan luonnollinen ilmiö, ei sen sijaan voinut herättää mitään erikoista pelkoa. Kun kerran tehtävät oli oikein asetettu, kun kerran oli tarmoa yhä uudestaan yrittää näiden tehtävien täyttämistä, niin väliaikaiset epäonnistumiset eivät merkinneet suurta vahinkoa. Vallankumouksellinen kokeneisuus ja organisatorinen taitavuus ovat kyllä saavutettavissa. Kunhan vain olisi tahtoa kehittää itsessään asian vaatimia ominaisuuksia! Kunhan vain ollaan tietoisia puutteellisuuksista, mikä tietoisuus vallankumouksellisessa toiminnassa merkitsee enemmän kuin puolta parannusta!

Mutta pieni vahinko muuttui todelliseksi vahingoksi, kun tämä tietoisuus (joka oli erinomaisen elävä edellä mainittujen ryhmien toimihenkilöillä) alkoi himmetä, kun ilmestyi henkilöitä, jopa sosialidemokraattisia lehtiäkin, jotka olivat valmiit julistamaan puutteellisuudet hyveiksi ja jotka yrittivät jopa *teoreettisestikin* perustella *orjamaista nöyristelmistään ja kumartelemistaan vaistovaraisuuden edessä*. On aika tehdä yhteenveto tästä suunnasta, jonka sisältöä luonnehditaan hyvin epätarkasti sen tulkitsemiseen liian ahtaalla „ekonomismi“-käsitteellä.

b) VAISTOVARAISUUDELLE KUMARTAMINEN.
„RABOTSHAJA MYSL”

Ennen kuin siirrymme tuon kumartamisen kirjallisiin ilmenemismuotoihin, panemme merkille seuraavan (edellä mainitusta tietolähteestä saamamme) kuvaavan tosiasian, mikä luo jonkinlaista valaistusta siihen, miten Pietarissa toimineiden toverien keskuudessa syntyi ja kehittyi eripuraisuus Venäjän sosialidemokratian tulevan kahden suunnan välillä. Vuoden 1897 alussa joutuivat A. A. Vanejev ja eräät hänen tovereistaan karkoitusvankeuteen lähettämisenä edellä ottamaan osaa erääseen yksityisluontoiseen kokoukseen¹¹⁰, jossa „Taisteluliittoon työväenluokan vapauttamiseksi” kuuluvat „vanhat” ja „nuoret” jäsenet

vaiheellakin olivat olemassa kaikki edellytykset *muullekkin* toiminnalle kuin taistelulle pienten vaatimusten puolesta, kaikki edellytykset, paitsi johtajain riittävää valmentuneisuutta. Mutta sen sijaan, että avoimesti tunnustettaisiin tämä puutteellinen valmentuneisuus meidän itsemme, ideologien ja johtajain taholta. „ekonomistit” tahtovat vierittää kaiken syyn „edellytysten puuttumisen” kontolle, selittää kaiken johtuvan aineellisista olosuhteista, jotka määräävät sen tien, jolta eivät minkäänlaiset ideologit voi vetää liikettä pois. Mitä muuta tämä on kuin orjamaista nöyristelyä vaistovaraisuuden edessä, kuin „ideologien” mielitymistä omiin puutteisiinsa?

kohtasivat toisensa. Keskustelua käytiin pääasiallisesti järjestökysymyksestä ja varsinkin juuri niistä „työläiskassan säännöistä”, jotka lopullisessa muodossaan on julkaistu „Listok „Rabotnika”” lehdessä № 9—10 (s. 46)¹¹. „Vanhusten” („dekabristien”, kuten Pietarin sosialidemokraatit silloin heitä leikillään nimittivät) ja eräiden „nuorten” (jotka ovat myöhemmin ottaneet läheisesti osaa „Rabotshaja Myslin” toimitukseen) välillä ilmeni heti jyrkkiä erimielisyyksiä ja heidän kesken syntyi kiihkeä väittely. „Nuoret” puolustivat sääntöjen pääkohtia sellaisina, kuin ne on julkaistu. „Vanhukset” sanoivat, että me emme lainkaan tarvitse ensi kädessä sitä, vaan „Taisteluliiton” lujittamista sellaiseksi vallankumouksellisten järjestöksi, jonka johdon alaiseksi on alistettava erilaiset työläiskassat, opiskelevan nuorison keskuudessa toimivat propagandakerhot j.n.e. On itsestään selvää, ettei väittelijöillä ollut kaukaisintakaan ajatusta nähdä tässä erimielisyydessä jakaantumisen alkua, vaan päinvastoin he pitivät sitä yksinäisenä ja satunnaisena ilmiönä. Mutta tämä tosiasia osoittaa, että „ekonomismin” syntyminen ja leviäminen ei ole suinkaan Venäjälläkään käynyt taistelutta „vanhoja” sosialidemokraatteja vastaan (tämän seikan nykyiset ekonomistit usein unohtavat). Ja se, ettei tästä taistelusta ole jäänyt juuri mitään jälkiä „asiakirjoihin”, johtuu yksinomaan siitä, että toimivien kerhojen kokoonpano vaihtui tavattoman usein, ettei saatu aikaan minkäänlaista jatkuvaisuutta työssä, ja sen vuoksi eivät erimielisyydetkään tulleet merkityksi minkäänlaisiin asiakirjoihin.

„Rabotshaja Myslin” syntyminen toi ekonomismin päivänvaloon, vaikka ei taaskaan aivan heti. On luotava itselleen konkreettinen kuva lukuisien venäläisten kerhojen toimintaoloista ja niiden lyhytikäisyydestä (ja tämän käsitteää konkreettisesti vain se, joka on sen itse kokenut), jotta voitaisiin ymmärtää, kuinka paljon satunnaista oli uuden suunnan onnistumisessa tai epäonnistumisessa eri kaupungeissa ja miten kauan tämän „uuden” kannattajat enempää kuin sen vastustajatkaan eivät voineet määritellä, eikä heillä ollut kirjaimellisesti minkäänlaista mahdollisuutta määritellä, oliko tämä todellakin erikoinen suunta vai oliko se yksinkertaisesti erinäisten henkilöiden valmentumattomuuden ilmenemistä. Esimerkiksi ensimmäiset hektografilla painetut „Rabotshaja Myslin” numerot jäivät sosialidemo-

kraattien suurelle enemmistölle jopa kokonaan tuntemattomiksi, ja se, että me nykyään voimme viitata sen ensimmäisen numeron pääkirjoitukseen, on mahdollista vain siksi, että tuo kirjoitus on uudelleen painettu V. I:n¹¹² artikkelissa („Listok „Rabotnika””, № 9—10, s. 47 ja seur.), joka ei tietenkään lyönyt laimin tilaisuutta ylistää innokkaasti, ihan liiankin innokkaasti uutta lehteä, joka erosi niin jyrkästi edellä mainitsemistamme sanomalehdistä ja lehtiluonnoksista*. Mutta kannattaa pysähtyä tarkastelemaan tuota pääkirjoitusta, sillä niin selvästi on siinä tuotu esiin „Rabotshaja Myslin” ja yleensä ekonomismin *koko henki*.

Viitattuaan siihen, ettei sinihihainen käsi pysty pidättämään työväenliikkeen kehitystä, pääkirjoitus jatkaa: „...Tällaisesta elinvoimastaan saa työväenliike kiittää sitä, että työläinen on vihdoinkin ryhtynyt itse järjestämään kohtaloaan, temmattuaan sen pois johtajien käsistä”. Ja tätä perusteetä kehitellään sitten seikkaperäisesti. Itse asiassa voidaan sanoa, että poliisi tempasi johtajat (s.o. „Taisteluliiton” järjestäjinä olleet sosialidemokraatit) työläisten käsistä**,—mutta asia esitetään siten, ikään kuin työläiset olisivat käyneet taistelua näitä johtajia vastaan ja vapautuneet heidän ikeensä alta! Sen sijaan, että olisi kehoitettu kulkemaan eteenpäin vallankumouksellisen järjestön lujittamista ja poliittisen toiminnan laajentamista kohti, alettiin kutsua *takaisin* pelkkään trade-unionistiseen taisteluun. Julistettiin, että „liikkeen taloudellista pohjaa himmennetään pyrkimyksellä pitää aina mielessä poliittinen ihanne”, että työväenliikkeen tunnuksena on „taistelu taloudellisen aseman puolesta” (!) tai vielä paremmin „työläiset työläisiä varten”; ilmoitettiin, että lakkokassat ovat „liikkeelle arvokkaampia kuin satakunta muuta järjestöä” (verratkaa tätä lokakuussa 1897 lausuttua väitettä kiistaan „dekabristien” ja nuorten välillä vuoden 1897

* Muuten tämä „Rabotshaja Myslin” kehuskeleminen marraskuussa 1898, jolloin ekonomismi oli varsinkin ulkomailta saanut jo selvät muutonsa, oli lähtöisin siltä samaiselta V. I:lta, josta tuli kohta sen jälkeen yksi „Rabotsheje Delon” toimittajia. Ja „Rabotsheje Delo” ei sittenkään tunnustanut kahden suunnan olemassaoloa Venäjän sosialidemokratiassa, kuten se ei tunnusta sitä nykyäänkään!

** Se, että tämä vertaus on oikea, voidaan nähdä seuraavasta kuvaavasta tosiasiasta. Kun „dekabristien” vangitsemisen jälkeen Schlüsselburgin tien työläisten keskuudessa levisi tieto, että paloon oli vaikuttanut provokaattori N. N. Mihailov (hammaslääkäri), joka oli läheisessä yhteydessä erääseen „dekabristien” kanssa kosketuksissa olleeseen ryhmään, niin työläiset joutuivat sellaisen suuttumuksen valtaan, että päättivät tappa Mihailovin.

alussa) j.n.e. Sentapaiset sanat, että huomion kohteeksi ei ole otettava työläisten „kermakerrosta”, vaan „keskinkertainen” työläinen, rivityömiestä, että „politiikka seuraa aina kuuliaisesti talouden jälkiä” * j.n.e., j.n.e., tulivat muotiin ja saavuttivat vastustamattoman vaikutusvallan liikkeeseen vedettyyn nuorisoon, jolla useimmissa tapauksissa oli vain legaalista esityksistä saatuja hajatietoja marxilaisuudesta.

Se oli tietoisuuden täydellistä tukahduttamista vaistovaraisuudella, niiden „socialidemokraattien” vaistovaraisuudella, jotka toistivat herra V. V:n „aatteita”, ja niiden työläisten vaistovaraisuudella, jotka myöntivät siihen perusteluun, että kopeekan lisä ruplaan on läheisempi ja arvokkaampi kuin mikään sosialismi ja mikään politiikka, että heidän tulee käydä „taistelua tietäen taistelevansa itsensä ja lastensa puolesta eikä joidenkin tulevien sukupolvien puolesta” („Rabotshaja Myslin” № 1 pääkirjoitus). Tuollaiset fraasit ovat aina olleet niiden länsieurooppalaisten porvareiden mieliaseita, jotka vihaten sosialismia ovat itse tehneet työtä (kuten saksalainen „yhteiskuntapoliitikko” Hirsch englantilaisen trade-unionismin siirtämiseksi oman maansa maaperälle, puhuen työläisille, että pelkkä ammatillinen taistelu ** on juuri taistelua itsensä ja lastensa hyväksi eikä joidenkin tulevien sukupolvien hyväksi joinekin tulevine sosialismeineen,— ja nyt „Venäjän socialidemokratian V. V:t” ovat ryhtyneet toistamaan näitä porvarillisia fraaseja. Tässä on tärkeää panna merkille kolme seikkaa, jotka ovat meille hyvään tarpeeseen tuonnempina tapahtuvassa nykyisten erimielisyyksien erittelyssä ***.

Ensinnäkin mainitsemamme tietoisuuden tukahduttaminen vaistovaraisuudella on myöskin tapahtunut *vaistovaraisesti*. Tämä näyttäneen sanaleikiltä, mutta se on — ikävä kyllä! — katkera totuus. Se ei ole tapahtunut kahden, toisilleen täysin

* Samasta „Rabotshaja Myslin” ensimmäisen numeron pääkirjoituksesta. Tästä voidaan päätellä, millainen teoreettinen valmennus oli näillä „Venäjän socialidemokratian V. V:illä”¹¹, jotka toistelivat „taloudellisen materialismin” karkeaa mataloittamista samaan aikaan, kun kirjallisuudessa oli käynnissä marxilaisten sota oikeaa herra V. V:tä vastaan, jota oli jo aikoja sitten alettu nimittää „taantumuksen peikoksi” politiikan ja talouden välisen suhteen ymmärtämisestä *juuri samalla tavalla*

** Saksalaisilla on erikoinen sanakin: „Nur-Gewerkschaftler”, joka merkitsee „yksistään ammatillisen” taistelun kannattajia.

*** Allelviivamme sanan *nykyisten* niiden varalta, jotka farisealaisesti kohauttavat olkapäitään ja sanovat: nyt on helppo haukkua „Rabotshaja Mysliä”, mutta sehän on arkaismlal Mutato nomine de te fabula narratur (toisella nimellä sinusta satua kerrotaan, *Toim.*)—vastaamme näille nykyaikaisille fariseuksille, joista tuonnempina *todistetaan*, että he ovat joutuneet täydellisesti „Rabotshaja Myslin” aatteiden kahleisiin.

vastakkaisen katsomuksen välisen avoimen taistelun kautta, jolloin toinen näistä olisi voittanut toisen, vaan siten, että santarmit ovat „temmanneet” riveistä yhä suurempia määriä vallankumouksellisia „vanhuksia” ja että näyttämölle on noussut yhä enemmän ja enemmän „nuoria” „Venäjän sosialidemokratian V. Vitä”. Jokainen, joka on — en sano, että osallistunut Venäjän *nykyiseen* liikkeeseen, vaan edes hengittänyt sen ilmaa, tietää mainiosti, että asianlaita on juuri näin. Ja kun me siitä huolimatta erikoisesti korostamme sitä, että lukija tekisi itselleen täydellisesti selväksi tämän yleisesti tunnetun tosiasian, kun me niin sanoaksemme havainnollisuuden vuoksi esitämme tietoja „Rabotsheje Delosta” ensimmäisessä asussaan ja „vanhusten” ja „nuorten” välisestä kiistasta vuoden 1897 alussa, — niin teemme sen siksi, että „demokratismillaan” kerskuvat henkilöt keinottelevat sillä, että laaja yleisö (tai aivan varhaisnuoriso) ei tunne tätä tosiasiaa. Palaamme tähän vielä tuonnempana.

Toiseksi, jo ekonomismin ensimmäisestä kirjallisesta ilmauksesta voimme havaita sen erittäin omituisen ja nykyisten sosialidemokraattien keskuudessa vallitsevien kaikkien erimielisyyksien ymmärtämiseksi mitä kuvaavimman ilmiön, että „puhtaan työväenliikkeen” kannattajien, niiden, jotka puoltavat mitä kiinteintä ja „elimellisintä” („Rabotsheje Delon” sanonta) yhteyttä proletaariseen taisteluun, ja kaiken ei-proletaarisen intelligenssin (vaikkapa se olisi sosialististakin intelligenssiä) vastustajien on pakko asenteensa puolustamiseksi turvautua *porvarillisten* „pelkästään-trade-unionistien” perusteluihin. Tämä osoittaa meille, että „Rabotshaja Mysl” on aivan alusta lähtien itsekkään tajuamatta sitä, ryhtynyt toteuttamaan „Credon” ohjelmaa. Tämä osoittaa sitä (mitä „Rabotsheje Delo” ei jaksakaan käsitellä), että *kaikenlainen* työväenliikkeen vaistovaraisuuden edessä kumarteleminen, kaikkinaisen „tietoisien aineksen” merkityksen, sosialidemokratian merkityksen väheksyminen *merkitsee* samalla — *riippumatta lainkaan siitä, toivooko väheksyvä sitä tahi ei, — että voimitetaan porvarillisen ideologian vaikutusta työläisiin*. Kaikki, jotka puhuvat „ideologian yliarvioimisesta”*, tietoisien aineksen merkityksen liioittelemisesta** j.n.e., kuvittelevat,

* „Ekonomistien” kirje, „Iskrassa” № 12.

** „Rabotsheje Delo” № 10.

että puhtaasti työläisten liike sinänsä voi kehittää ja kehittääkin itselleen itsenäisen ideologian, kunhan työläiset vain „tempaavat kohtalonsa johtajien käsistä”. Mutta se on suuri erehdys. Lisäykseksi siihen, mitä olemme edellä sanoneet, esitämme vielä seuraavat K. Kautskyn syvästi oikeat ja tärkeät sanat, jotka hän on lausunut Itävallan sosialidemokraattisen puolueen uuden ohjelmaluonnoksen johdosta *:

„Monet meidän revisionistisista arvostelijoistamme olettavat Marxin väittäneen muka, että taloudellinen kehitys ja luokkataistelu eivät luo ainoastaan edellytyksiä sosialistiselle tuotannolle, vaan synnyttävät välittömästi myöskin *tietoisuuden* (alleviivaus K. K:n) sen välttämättömyydestä. Ja sitten nämä arvostelijat väittävät vastaan, että Englanti, kapitalistisesti kaikkein korkeimmalle kehittynyt maa, on kaikkein kauimpana tästä tietoisuudesta. Ohjelmaluonnoksesta päätellen voitaisiin luulla, että itävallalaisen ohjelman laatinut valiokunta on myöskin tuolla muka ortodoksilais-marxilaisella kannalla, joka tuolla mainitulla tavalla kumotaan. Luonnoksessa sanotaan: „Mitä enemmän kapitalistinen kehitys lisää proletariaatin lukumäärää, sitä enemmän tämän on pakko ja se saa mahdollisuuden käydä taistelua kapitalismia vastaan. Proletariaatti tulee tietoiseksi” sosialismin mahdollisuudesta ja välttämättömyydestä. Tässä yhteydessä sosialistinen tietoisuus näyttää olevan välttämätön ja välitön tulos proletariaatista luokkataistelusta. Mutta asia ei ole lainkaan siten. Tietysti sosialismi oppina juontaa juurensa nykyisistä taloudellisista suhteista samoin kuin proletariaatin luokkataistelukin, samoin kuin tämä viimeksi mainittukin se johtuu taistelusta kapitalismin synnyttämää joukkojen kurjuutta ja köyhyyttä vastaan, mutta sosialismi ja luokkataistelu syntyvät rinnakkain eivätkä toinen toisestaan, syntyvät erilaisten edellytysten vallitessa. Nykyaikainen sosialistinen tietoisuus voi syntyä ainoastaan perinpohjaisen tieteellisen tiedon perusteella. Itse asiassa nykyaikainen taloustiede on yhtä suurena määrin sosialistisen tuotannon ehtona kuin esimerkiksi nykyaikainen tekniikkakin, mutta proletariaatti ei parhaalla tahdollaankaan voi luoda kumpaakaan; ne molemmat syntyvät nykyaikaisesta yhteiskunnallisesta prosessista. Tieteen kehittäjä ei ole proletariaatti, vaan *porvarillinen intelligenssi* (alleviivaus K. K:n): tämän kerroksen yksityisten jäsenten päässä on syntynyt myös nykyaikainen sosialismi, ja he ovat sitten tehneet siitä osalliseksi henkisen kehityksensä kannalta etevät proletaarit, jotka sitten vievät sen proletariaatin luokkataisteluun siellä, missä olosuhteet sen sallivat. Sosialistinen tietoisuus on siis jotakin sellaista, mikä on ulkoapäin tuotu (von Ausßen Hineingetragenes) proletariaatin luokkataisteluun, eikä jotakin siitä vaistovaraisesti (urwüchsig) syntynyttä. Tämän mukaisesti vanha Hainfeldin ohjelma sanookin aivan oikein, että sosialidemokratian tehtävänä on tuoda proletariaatille *tietoisuus* (kirjaimellisesti: täyttää proletariaatti tietoisuudella) asemastaan ja tietoisuus tehtävästään. Tämä ei olisi tarpeellista, jos tuo tietoisuus itsestään johtuisi luokkataistelusta.

* „Neue Zeit” („Uusi Aika”, *Toim.*), 1901—1902, XX, I, № 3, s. 79. Valiokunnan esittämä luonnos, josta K. Kautsky puhuu, hyväksyttiin Wienin edustajakokouksessa (viime vuoden lopulla) jonkin verran muutettuna.

Tämän väitteen on uusi luonnos ottanut vanhasta ohjelmasta ja liittänyt sen yllä esitettyyn väitteeseen. Mutta se on kokonaan karkaissut ajatuksen juoksun...”

Kun ei kerran voi olla puhettakaan omintakeisesta, itsensä työläisjoukkojen liikkeensä kulussa kehittämästä ideologiasta *, niin kysymys voi olla *vain näin*: joko porvarillinen tai sosialistinen ideologia. Keskitietä tässä ei ole (sillä mitään „kolmatta” ideologiaa ei ihmiskunta ole kehittänyt, eikä luokkavastakohtien repimässä yhteiskunnassa yleensä voi koskaan ollakaan mitään luokatonta tai luokkien yläpuolella olevaa ideologiaa). Siksi *kaikkinaisen* sosialistisen ideologian väheksyminen, *kaikkinaisen loitoneminen* siitä merkitsee samalla porvarillisen ideologian voimistamista. Puhutaan vaistovaraisuudesta. Mutta työväenliikkeen *vaistovarainen* kehitys vie juuri sen alistamiseen porvarillisen ideologian alaiseksi, se *käy nimenomaan* „Credon” ohjelman mukaisesti, sillä vaistovarainen työväenliike on trade-unionismia, se on Nur-Gewerkschaftlerei, ja trade-unionismi merkitsee juuri sitä, että porvaristo aatteellisesti orjuuttaa työläiset. Sen tähden meidän tehtävämme, sosialidemokratian tehtävä, on *taistella vaistovaraisuutta vastaan, velää* työväenliike *pois* tästä porvariston siipien suojaan pyrkivästä trade-unionismin vaistovaraisesta virtauksesta ja ohjata se vallankumouksellisen sosialidemokratian siipien suojaan. Se „Iskran” 12. numerossa julkaistun „ekonomistisen” kirjeen laatijain fraasi, että minkäänlaiset kaikkein innokkaimpienkaan ideologien ponnistukset eivät pysty vetämään työväenliikettä pois siltä tieltä, minkä aineellisten elementtien ja aineellisen ympäristön välinen vuorovaikutus määrää, on sen vuoksi *aivan samaa* kuin *kieltäytyminen sosialismista*, ja jos nämä kirjoittajat kykenisivät harkitsemaan, mitä he puhuvat, harkitsemaan rohkeasti ja johdonmukaisesti loppuun asti, niin

* Tämä ei tietenkään merkitse, että työläiset eivät osallistuisi tähän luomiseen. Mutta *he* eivät osallistu siihen työläisinä, vaan sosialismin teoreetikoina, Proudhoneina ja Weitlingeinä, toisin sanoen he osallistuvat siihen *vain* silloin ja sikäli, mikäli he onnistuvat suuremmassa tai pienemmässä määrässä omaksumaan vuosisatansa tiedon ja kehittämään tätä tietoa eteenpäin. Ja että *tämä onnistuisi* työläisille useammin, sitä varten on pidettävä mahdollisimman suurta huolta työläisten tietoisuustason kohottamisesta yleensä, sitä varten on välttämätöntä, etteivät työläiset sulkeutuisi „työläisiä varten olevan kirjallisuuden” keinotekoisesti kavennettuihin puutteisiin, vaan oppisivat yhä enemmän ja enemmän hallitsemaan *tuista kirjallisuutta*. Oikeampaa olisi tuon „sulkeutuisi”-sanan asemesta sanoa „tulisi suljetuksi”, sillä työläiset itse kyllä lukevat ja tahtovat lukea kaikkea, mitä kirjoitetaan intelligenssiäkin varten, ja vain eräät (kehnot) intelligentit ajattelevat, että „työläisille” riittää, kun heille kerrotaan tehtaassa vallitsevasta komennosta ja märehditään vanhoja, jo ennestään tuttuja asioita.

kuin on harkittava ajatuksiaan jokaisen, joka esiintyy kirjallisen ja yhteiskunnallisen toiminnan näyttämöllä, niin heille ei jäisi muuta neuvoksi, kuin „jäää kädet ristissä odottamaan” ja... ja luovuttaa työkenttensä herroille Struveille ja Prokopovitsheille, jotka kiskovat työväenliikettä „vähemmän vastustuksen tietä”, s.o. porvarillisen trade-unionismin tietä, tai herroille Zubatoveille, jotka kiskovat sitä pappis- ja santarmi-„ideologian” suuntaan.

Muistakaa Saksan esimerkkiä. Mikä oli Lassallen historiallinen ansio Saksan työväenliikkeessä? Se, että hän *ohjasi pois* tämän liikkeen siltä edistysmielisen trade-unionismin ja osuustoimintaliikkeen tieltä, jolle se vaistovaraisesti oli suuntautunut (*Schulze-Delitzschien ja heidän kaltaistensa suosiollisella osanotolla*). Tämän tehtävän suorittamiseksi tarvittiin jotain sellaista, mikä ei muistuttanut lainkaan puheita vaistovaraisen aineksen väheksymisestä, prosessi-taktiikasta, ainesten ja ympäristön vuorovaikutuksesta j.n.e. Sitä varten tarvittiin *vimmattua taistelua vaistovaraisuutta vastaan*, ja vain sellaisen, monia vuosia kestäneen taistelun tuloksena saavutettiin esimerkiksi se, että Berliinin työläisväestö muuttui edistysmielisen puolueen tukipylvästä yhdeksi sosialidemokratian parhaimmaksi linnakkeeksi. Eikä tämä taistelu ole sinikaan vieläkään loppunut (kuten saattaisi näyttää henkilöistä, jotka tutkivat Saksan liikkeen historiaa Prokopovitshin mukaan ja sen filosofiaa Struven mukaan). Nykyäänkin Saksan työväenluokka on jakaantunut useampiin ideologioihin, jos niin voidaan sanoa: osa työläisistä on liittynyt katolisiin ja monarkistisiin työväenyhdistyksiin, osa hirsch-dunckerilaisiin ¹⁴ yhdistyksiin, joita englantilaisen trade-unionismin porvarilliset ihailijat ovat perustaneet, ja kolmas osa kuuluu sosialidemokraattisiin yhdistyksiin. Viimeksi mainittu osa on verrattomasti kaikkia muita suurempi, mutta tämän johtosemansa sosialidemokraattinen ideologia on saavuttanut ja voi sen säilyttää vain taistelemalla järkähtämättä kaikkia muita ideologioita vastaan.

Lukija saattaa kysyä: miksi sitten vaistovarainen liike, liike vähimmän vastustuksen linjaa, johtaa nimenomaan porvarillisen ideologian herruuteen? Siitä yksinkertaisesta syystä, että porvarillinen ideologia on syntyperänsä puolesta paljon vanhempi kuin sosialistinen, että sitä on paljon monipuolisemmin kehitelty, että sillä on *äärettömän paljon*

suuremmat leviämismahdollisuudet *. Ja mitä nuorempi on sosialistinen liike jossakin maassa, sitä tarmokkaammin on taisteltava ei-sosialistisen ideologian kaikkia lujittamisyrityksiä vastaan, sitä jyrkemmin on työläisiä varoitettava niistä huonoista neuvonantajista, jotka pitävät melua „tietoisensa aineksen liioittelua” vastaan y.m.s. Ekonomistisen kirjeen laatijat pauhaavat kuorossa „Rabotsheje Delon” kanssa liikkeen lapsuusajalle ominaista suvaitsemattomuutta vastaan. Me vastaamme siihen: kyllä, liikkeemme on todellakin lapsuusasteella ja pikemmin miehistyäkseen sen on nimenomaan oltava suvaitsematon niihin henkilöihin nähden, jotka kumartelemalla vaistovaraisuuden edessä pidättävät sen kasvua. Ei ole mitään sen naurettavampaa ja vahingollisempaa kuin tekeytyä vanhuksiksi, jotka ovat jo aikoja sitten käyneet läpi kaikki ratkaisevat taisteluvaiheet!

Kolmanneksi, „Rabotshaja Myslin” ensimmäinen numero osoittaa meille, että nimitys „ekonomismi” (jonka käyttämisestä emme tietenkään aio luopua, sillä olipa miten tahansa, niin tämä nimitys on jo vakiintunut) ei ilmaise riittävän tarkasti uuden suunnan olemusta. „Rabotshaja Mysl” ei kokonaan kiellä poliittista taistelua: niissä kassan säännöissä, jotka on julkaistu „Rabotshaja Myslin” 1. numerossa, puhutaan taistelusta hallitusta vastaan. „Rabotshaja Mysl” on vain sitä mieltä, että „politiikka seuraa aina kuuliaisesti talouden mukana” (ja „Rabotsheje Delo” muuntaa hieman tätä väitettä vakuuttaen ohjelmassaan, että „Venäjällä taloudellinen taistelu on enemmän kuin missään muussa maassa sidottu *erottamattomasti* poliittiseen taisteluun”). Nämä „Rabotshaja Myslin” ja „Rabotsheje Delon” väitteet ovat aivan vääriä, jos *politiikalla ymmärretään sosialidemokraattista politiikkaa*. Työläisten taloudellinen taistelu on hyvin usein sidottu (vaikkakaan ei erottamattomasti) porvarilliseen klerikaaliseen y.m.s. politiikkaan, kuten edellä jo olemme nähneet. „Rabotsheje Delon” väitteet

* Usein sanotaan: työväenluokalla on vaistovaraisuutta taipumusta sosialismiin. Tämä on aivan oikein siinä mielessä, että sosialistinen teoria perinpohjaisimmin ja oikeimmin määrittelee työväenluokan kurjuuden syyt, ja sen vuoksi työläiset sen niin helposti omaksuvatkin, jos tämä teoria ei vain itse anna peräksi vaistovaraisuuden edessä, jos se vain alistaa vaistovaraisuuden alaisekseen. Tavallisesti tämä on itsestään selvää, mutta „Rabotsheje Delo” unohtaa ja vääristelee juuri tämän itsestään selvän asian. Työväenluokalla on vaistovarainen taipumus sosialismiin, mutta siitä huolimatta laajimmalle levinnyttä (ja alituisesti mitä erilaisimmissa muodoissa muodostuvaa) porvarillista ideologiaa vaistovaraisesti tyrkytetään yhä enemmän työläisille.

ovat oikeita, jos politiikalla ymmärretään trade-unionistista politiikkaa, s.o. kaikkien työläisten yhteistä pyrkimystä saada hallitus ryhtymään joihinkin toimenpiteisiin, jotka olisivat kohdistetut heidän asemalleen ominaista hätää ja puutetta vastaan, mutta jotka eivät vielä hävitä tätä asemaa, eivät tee loppua työn alistamisesta pääoman alaisuuteen. Tämä pyrkimys on todella yhteinen sekä englantilaisille trade-unionisteille, jotka suhtautuvat vihamielisesti sosialismiin, että katolilaisille työläisille, „zubatovilaisille” työläisille j.n.e. Poliitiikalla ja poliitiikallakin on ero. Näemme siis, että myöskin poliittisen taistelun suhteen „Rabotshaja Mysl” ei niinkään paljon kiellä sitä kuin kumartele sen *vaistovaraisuudelle*, sen itsetiedottomuuden edessä. Tunnustaen täydellisesti itsestään työväenliikkeestä vaistovaraisesti kasvavan poliittisen taistelun (oikeammin: työläisten poliittiset toivomukset ja vaatimukset), „Rabotshaja Mysl” kokonaan kieltäytyy sellaisen erityisen *sosialidemokraattisen politiikan itsenäisestä kehittämisestä*, mikä vastaisi sosialismin yleisiä tehtäviä ja nykyisiä olosuhteita Venäjällä. Tuonnempana osoitamme, että samanlainen on myöskin „Rabotsheje Delon” virhe.

c) „ITSEVAPAUTUSRYHMÄ” JA „RABOTSHEJE DELO”

Olemme näin perin pohjaisesti käsitelleet vähän tunnettua ja nykyään melkein unohtuksiin joutunutta „Rabotshaja Myslin” ensimmäisen numeron pääkirjoitusta sen vuoksi, että se ennen kaikkia muita ja kaikkein selvimmin toi ilmi sen yleisvirtauksen, mikä on sitten pulpunnut päivänvaloon lukemattomina pieninä purosina. V. I. oli aivan oikeassa, kun hän „Rabotshaja Myslin” ensimmäistä numeroa ja sen pääkirjoitusta kehuessaan sanoi, että se on kirjoitettu „kiihvaasti ja kiihkeästi” („Listok „Rabotnika””, № 9—10, s. 49). Jokainen mielipiteestään varma henkilö, joka uskoo antavansa jotain uutta, kirjoittaa „kiihkeästi” ja niin, että ilmaisee mielipiteensä havainnollisesti. Vain ihmisillä, jotka ovat tottuneet istumaan kahdella tuolilla, ei ole mitään „kiihkoa”, vain sellaiset henkilöt voivat ylistettyään eilen „Rabotshaja Myslin” kiihkeyttä, hyökätä tänään sen vastustajien kimppuun syyttäen näitä „polemiikki-kiihkoilusta”. Pysähtymättä tarkastelemaan „„Rabotshaja Myslin” Erillistä lisälehteä” (me joudumme tuonnempana eri syistä viittaamaan tähän julkaisuun, joka kaikkein johdonmukai-

simmin esittää ekonomismin aatteita) huomautamme vain lyhyesti „Työläisten itsevapautusryhmän julistuksesta” (maaliskuu 1899, julkaistu uusintapainoksena Lontoossa ilmestyneessä „Nakanune” lehden ¹¹⁵ 7. numerossa, heinäkuussa 1899). Tämän julistuksen laatijat sanovat aivan oikeutetusti, että „työläis-Venäjä on vasta heräämässä, että se vasta silmäilee ympärilleen ja tarttuu vaistomaisesti ensimmäisinä eteen sattuviin taistelukeinoihin”, mutta tekevät siitä sen saman väärän johtopäätöksen kuin „Rabotshaja Mysl” lehtikin tekee unohtaen, että vaistomaisuus juuri onkin itsetiedottomuutta (vaistovaraisuutta), jonka avuksi on sosialistien riennettävä, että „ensimmäisinä eteen sattuvina” taistelukeinoina nykyisessä yhteiskunnassa tulevat aina olemaan trade-unionistiset taistelukeinot ja „ensimmäisenä eteen sattuvana” ideologiana on porvarillinen (trade-unionistinen) ideologia. Aivan samalla tavalla julistuksen laatijat eivät „kiellä” politiikkaakaan, mutta sanovat ainoastaan (ainoastaan!) herra V. V:n jälkiä seuraten, että politiikka on päällysrakennus ja sen vuoksi „poliittisen agitaation tulee olla päällysrakennuksena taloudellisen taistelun puolesta käytävälle agitaatiolle, sen tulee kasvaa esiin tämän taistelun pohjalta ja seurata sitä”.

Mitä tulee „Rabotsheje Deloon”, niin se alkoi toimintansa suoranaisesti ekonomistien „puolustamisesta”. *Suorastaan valehdeltuaan* jo ensimmäisessä numerossaan (№ 1, ss. 141—142), ettei se muka „tiedä, kenestä nuorista tovereista Axelrod puhui”, kun hän tunnetussa kirjasessaan varoitti ekonomisteja *, „Rabotsheje Delon” oli siinä polemiikissa, mikä sillä tämän valheen johdosta syntyi Axelrodin ja Plehanovin kanssa, pakko tunnustaa, että se „ymmärtämättömyyden muodossa halusi suojella kaikkia nuorempia ulkomaisia sosialidemokraatteja tältä epäoikeutetulta syytökseltä” (Axelrod oli syyttänyt ekonomisteja ahdasmielisydestä). Itse asiassa tämä syytös oli aivan paikallaan ja „Rabotsheje Delo” tiesi mainiosti, että syytös koski myös sen oman toimituksen jäsentä V. I:tä. Muuten huomautan, että Axelrod oli tuossa polemiikissa aivan oikeassa ja että „Rabotsheje Delo” on aivan väärässä tulkitessaan kirjastani „Venäjän sosialidemokraattien tehtävät” **. Tämä kirjanen

* „Kysymykseen Venäjän sosialidemokraattien nykyisistä tehtävistä ja taktiikasta”, Geneve, 1898. Kaksi kirjettä „Rabotshaja Gazetalle”, kirjoitettu v. 1897.

** Ks. Teokset, 2. osa, ss. 299—327 Toim.

on kirjoitettu v. 1897, jo ennen „Rabotshaja Myslin” ilmes-
tymistä, jolloin pidin ja minulla oli oikeus pitää vallitsevana
suuntana Pietarin „Taisteluliiton” *alkuperäistä* suuntaa,
jonka olen edellä luonnehtinut. Ja ainakin vuoden 1898
keskivaiheille saakka tämä suunta oli todellakin vallitse-
vana. Sen vuoksi „Rabotsheje Delolla” ei ollut pienintäkään
oikeutta ekonomismin olemassaoloa ja sen vaaraa kieltääk-
seen vedota kirjaseen, jossa esitettiin mielipiteitä, jotka
„ekonomististen” mielipiteiden toimesta *syryäytettiin* Pieta-
rissa v. 1897—1898*.

Mutta „Rabotsheje Delo” ei ole ainoastaan „puolustanut”
ekonomisteja, vaan se on itsekin alituisesti lankeillut heidän
perushairahduksiinsa. Tämän lankeilemisen juuret ovat
olleet „Rabotsheje Delon” ohjelman seuraavan väitteen
kaksimielisessä ymmärtämisessä: „Venäjän elämän tärkeim-
pänä ilmiönä, joka etupäässä *tulee määrittelemään* Liiton
kirjallisen toiminnan *tehtävät* (alleviivaus meidän) ja luon-
teen, me pidämme viime vuosina syntyneitä *työväen joukko-
liikettä*” („Rabotsheje Delon” alleviivaus). Siitä ei voi olla
väittävä, että joukkoliike on mitä tärkein ilmiö. Mutta koko
kysymys on siinä, miten ymmärretään se, että tämä joukko-
liike „määrittelee tehtävät”. Se voidaan ymmärtää kahdella
tavalla: *joko* tämän liikkeen vaistovaraisuuden edessä
kumartelemisena, s.o. että sosialidemokratian osuus typis-
tetään yksinkertaiseksi työväenliikkeen palvelemiseksi
sellaisenaan („Rabotshaja Myslin”, „itsevapautusryhmän”
ja muiden ekonomistien käsitys); *taikka* siinä mielessä, että
joukkoliike asettaa eteemme *uusia* teoreettisia, poliittisia ja
organisatorisia tehtäviä, jotka ovat paljon monimutkaisem-
pia kuin ne, joihin voitiin tyytyä joukkoliikkeen syntymistä
edeltäneellä kaudella. „Rabotsheje Delo” on ollut ja on
edelleenkin taipuvainen käsittämään nimenomaan ensin-
mainitulla tavalla, sillä lehti ei ole lausunut mitään varmaa

* Ensimmäiseen valheeseensa („emme tiedä, kenestä nuorista toverista
P. B. Axelrod puhui”) „Rabotsheje Delo” puolustautuessaan lisäsi vielä toisen,
kun se kirjoitti „Vastauksessa”: „Siitä lähtien, kun arvostelu „Venäjän sociali-
demokraattien tehtävistä” oli kirjoitettu, on eräiden Venäjän sosialidemokraattien
keskuudessa syntynyt tai tullut enemmän tai vähemmän selvästi esille tendens-
sejä ekonomistiseen yksipuolisuuteen, jotka ovat taka-askel liikkeeseen
siihen tilaan verrattuna, jota „Tehtävissä” kuvataan” (s. 9). Näin sanotaan
vuonna 1900 ilmestyneessä „Vastauksessa”. Mutta „Rabotsheje Delon” ensin-
mäinen numero (jossa arvostelu julkaistiin) ilmestyi *huhtikuussa 1899*. Näinköhän
ekonomismi syntyi vasta v. 1899? Ei, vuonna 1899 kajahti ensimmäisen kerran
venäläisten sosialidemokraattien vastalause ekonomismia vastaan (vastalause
„Credoa” vastaan). Ekonomismi taas syntyi v. 1897, kuten „Rabotsheje Delokin”
mainiosti tietää, sillä V. I. ylisti „Rabotshaja Mysliä” jo *marraskuussa 1898*
(„Listok „Rabotnika””, № 9—10).

minkäänlaisista uusista tehtävistä, vaan on koko ajan jär-
keillyt nimenomaan siten, aivan kuin tämä „joukkoliike”
vapauttaisi meidät välttämättömyydestä selvästi käsittää ja
ratkaista sen esiinnostamat tehtävät. Riittää, kun viittaamme
siihen, että „Rabotsheje Delo” piti mahdottomana asettaa
työväen joukkoliikkeen *ensimmäiseksi* tehtäväksi itsevaltiuden
kukistamista alentaen tämän tehtävän (joukkoliikkeen
nimessä) taisteluksi lähimpien poliittisten vaatimusten
puolesta („Vastaus”, s. 25).

Sivuuttaen „Rabotsheje Delon” 7. numerossa olleen kir-
joituksen „Taloudellinen ja poliittinen taistelu venäläisessä
liikkeessä”, joka on lehden toimittajan B. Kritshevskin kir-
joittama ja jossa toistetaan samat virheet*, siirrymme
suoraan „Rabotsheje Delon” 10. numeroon. Emme tietysti-
kään ryhdy käsittelemään niitä erinäisiä vastaväitteitä, joita
B. Kritshevski ja Martynov ovat tehneet „Zarjaa” ja
„Iskraa” vastaan. Meitä kiinnostaa tässä ainoastaan se
periaatteellinen kanta, jonka „Rabotsheje Delo” on
10. numerossaan ottanut. Niinpä esimerkiksi emme ryhdy
käsittelemään sitä huvittavaa seikkaa, että „Rabotsheje
Delo” on havainnut „suoranaisen ristiriidan” seuraavien
teesien välillä:

„Sosialidemokratia ei sido käsiään, se ei rajoita toimintaansa johon-
kin yhteen ennakkolta ajateltuun poliittiseen taisteluun suunnitelmaan
taikka menettelytapaan,— se tunnustaa kaikki taistelukeinot, kunhan
ne vain vastaavat puolueen voimavahvuuksia” j.n.e. („Iskra”, № 1)**.

* „Asteellisuusteoria” eli „aran luovimisen” teoria poliittisessa taistelussa
ilmenee tässä kirjoituksessa esimerkiksi seuraavalla tavalla: „Poliittisten vaati-
musten, jotka ovat luonteeltaan yhteisiä koko Venäjälle, tulee kuitenkin ensi
aikoina” (tämä on kirjoitettu elokuussa v. 1900!) „vastata sitä kokemusta, minkä
kyseessäoleva työläiskerros (sic!) on saanut taloudellisesta taistelusta. Vain (!)
tämän kokemuksen pohjalla voidaan ja tulee ryhtyä poliittiseen agitaatioon”
j.n.e. (s. 11). Sivulla 4 kirjoittaja nousee hänen mielestään kokonaan peruste-
tonta ekonomistisesta harhaopista syyttämistä vastaan ja huudahtaa mahtipontti-
sesti: „Kukapa sosialidemokraatti ei tietäisi, että Marxin ja Engelsin opin
mukaan eri luokkien taloudelliset edut esittävät historiassa ratkaisevaa osaa
ja siis myöskin proletariaatin taistelulla taloudellisten etujensa puolesta läytyy
olla ensiarvoisen tärkeä merkitys sen luokkakehitykselle ja vapaustaistelulle?”
(alleiviivaus meidän). Tuo „sis” ei sovi tähän laisinkaan. Siitä, että taloudelliset
edut esittävät ratkaisevaa osaa, ei *ensinkään* seuraa mitään johtopäätöstä
taloudellisen (= ammatillisen) taistelun ensisijaisesta merkityksestä, sillä luokkien
oleellisimmat, „ratkaisevat” edut voivat tulla tyydytetyiksi *vain* perusteellisten
poliittisten uudistusten kautta yleensä; proletariaatin taloudelliset perusedut
muun muassa voivat tulla tyydytetyiksi ainoastaan poliittisen vallankumouksen
kautta, joka asettaa porvariston diktatuurin tilalle proletariaatin diktatuurin.
B. Kritshevski toistaa järkeilyn, jonka ovat esittäneet „Venäjän sosialidemokra-
tian V. V:t” (= poliittikka seuraa taloutta y.m.s.) ja Saksan sosialidemokratian
bersteiniläiset (juuri sellaisten ajatusten perusteella Woltmann esimerkiksi
todisteli, että työläisten on ensin hankittava itselleen „taloudellista voimaa”,
ennenkuin he voivat ajatella poliittista vallankumousta).

** Ks. Teokset, 4. osa, s. 354. *Toim.*

Ja:

„Jos ei ole lujaa järjestöä, joka olisi koeteltu poliittisessa taistelussa kaikenlaisissa tilanteissa ja kaikenlaisina aikoina, niin ei voi olla puhettakaan siitä järjestelmällisestä, vankkojen periaatteiden valaisemasta ja järkkymättä toteutettavasta toimintasuunnitelmasta, jota yksin vain voidaankin nimittää taktiikaksi” („Iskra”, № 4)*.

Kaikkien taistelukeinojen, kaikkien suunnitelmien ja menettelytapojen — kunhan ne vain ovat tarkoituksenmukaisia — *periaatteellisen* tunnustamisen sekoittaminen siihen vaatimukseen, että *määrätyllä poliittisella ajankohdalla* pitää noudattaa järkkymättä toteutettavaa suunnitelmaa, jos halutaan puhua taktiikasta, olisi samaa kuin jos lääketieteen kaikkien parannusmenetelmien tunnustaminen sekoitettaisiin siihen vaatimukseen, että jonkin taudin parantamisessa on noudatettava yhtä määrättyä menetelmää. Mutta siinäpä se juuri onkin, että „Rabotsheje Delo” sairastaessaan itse tautia, jonka olemme nimittäneet kumartumiseksi vaistovaraisuuden edessä, ei tahdo *tämän* taudin parantamiseksi tunnustaa minkäänlaisia „parannusmenetelmiä”. Siksi se on tehnyt sen mainion keksinnön, että „suunnitelma-taktiikka on ristiriidassa marxilaisuuden varsinaisen hengen kanssa” (№ 10, s. 18), että taktiikka on „*yhdessä puolueen kanssa kasvavien puoluehtävien kehitysprosessi*” (s. 11, alleviivaus „Rabotsheje Delon”). Tällä viimeksi mainitulla lauselmalla on kaikki edellytykset tulla kuuluisaksi lauselmaksi, „Rabotsheje Delon” „suunnan” järkkymättömäksi muistopatsaaksi. Kysymykseen: „*minne on kuljettava?*” tämä johtava äänenkannattaja vastaa: liike on välimatkan muuttumisprosessi liikkeen lähtökohdan ja sen seuraavien välikohtien välillä. Tämä verraton yllyvämielisyys ei ole vain eriskummallisuus (silloin siihen olisi erikoista syytä pysähtyä), vaan *kokonaisen suunnan ohjelma*, nimenomaan se ohjelma, jonka R. M. („Rabotshaja Myslin” Erillisessä lisälehdessä) toi ilmi sanoilla: suotavaa on se taistelu, mikä on mahdollista, ja mahdollista on se, mikä tällä hetkellä on käynnissä. Tämä on juuri rajattoman opportunistin suunta, joka passiivisesti mukautuu vaistovaraisuuteen.

„Suunnitelma-taktiikka on ristiriidassa marxilaisuuden varsinaisen hengen kanssa!” Tuo on marxilaisuuden par-

* Ks. tämä osa, ss. 6—7. *Toim.*

jausta, sen muuttamista juuri sellaiseksi irvikuvaksi, minkä narodnikit asettivat vastakohtaksemme meitä vastaan käymässään sodassa. Se on juuri tietoisten toimihenkilöiden oma-aloitteisuuden ja tarmon alentamista, kun marxilaisuus sitävastoin antaa mahtavan sysäyksen sosialidemokraatin oma-aloitteisuudelle ja tarmolle, avaten hänelle mitä laajimmat näköalat, antaen hänen käytettäväkseen (jos niin voidaan sanoa) työväenluokan miljoonaisten „vaistovaraisesti” taisteluun nousevien joukkojen valtavat voimat! Koko kansainvälisen sosialidemokratian historia on tulvillaan suunnitelmia, joita on esittänyt milloin yksi, milloin toinen poliittinen johtaja ja jotka osoittavat oikeiksi toisten johtajain poliittisten ja organisatoristen näkökantojen kaukonäköisyyden ja paikkansapitäväisyyden sekä tuovat ilmi toisten johtajain lyhytnäköisyyden ja poliittiset virheet. Silloin kun Saksa kävi läpi erään suurimmista historiallisista murroksista — keisarikunnan perustaminen, valtiopäivien avaaminen ja yleisen äänioikeuden antaminen,— niin Liebknechtillä oli sosialidemokraattiseen politiikkaan ja toimintaan nähden yleensä toinen suunnitelma ja Schweizerillä toinen. Kun Saksan sosialistien päälle lankesi rai-vokkaana poikkeuslaki, niin Mostilla ja Hasselmannilla, jotka olivat valmiit yksinkertaisesti kehoittamaan väkivaltaan ja terroriin, oli yksi suunnitelma ja toisenlainen oli Höchbergillä, Schrammilla ja (osaksi) Bernsteinillä, jotka alkoivat saarnata sosialidemokraateille, että nämä olivat harkitsemattomalla jyrkkyydellään ja vallankumouksellisuudellaan aiheuttaneet tämän lain ja että näiden pitäisi nyt mallikelpoisella käyttäytymisellä ansaita anteeksianto, ja edelleen kolmas suunnitelma oli niillä, jotka valmistelivat illegaalisen äänenkannattajan julkaisemista ja alkoivat sitten julkaista sitä. Katseltaessa taaksepäin monien vuosien kuluttua sen jälkeen, kun kiista tien valinnasta on päättynyt ja historia sanonut ratkaisevan sanansa valitun tien kelpoisuudesta, on tietysti helppoa osoittaa syvämielisyyttä puhumalla puoluet tehtävien kasvamisesta, että ne kasvavat yhdessä puolueen kanssa. Mutta kun rajoitutaan tuollaiseen syvämielisyyteen sekasorron * hetkellä, jolloin venäläiset „arvos-telijat” ja ekonomistit mataloittavat sosialidemokratiaa

* Ein Jahr der Verwirrung (sekasorron vuosi), näin on Mehring otsikoitnut kirjassaan „Saksan sosialidemokratian historia” sen luvun, jossa hän kuvaa sitä horjuvaisuutta ja päättävyyden puutetta, jota sosialisteilla alussa ilmeni heidän valitessaan uusia oioja vastaavaa „suunnitelma-taktiikkaa”.

trade-unionismin tasalle ja terroristit saarnaavat innokkaasti vanhoja virheitä toistavan „suunnitelma-taktiikan” hyväksymistä, niin se merkitsee „köyhyystodistuksen” antamista itselleen. Hetkellä, jolloin monia Venäjän sosialidemokraatteja vaivaa juuri oma-aloitteisuuden ja tarmon puute, „poliittisen propagandan, agitaation ja organisaation laajakantoisuuden” puute*, jolloin puuttuu „suunnitelmia” vallankumouksellisen toiminnan saattamisesta laajemmalle pohjalle,— kun tällaisella hetkellä sanotaan: „suunnitelma-taktiikka on ristiriidassa marxilaisuuden varsinaisen hengen kanssa”, niin se ei merkitse ainoastaan marxilaisuuden teoreettista mataloittamista, vaan myöskin käytännöllistä puolueen kiskomista taaksepäin.

„Vallankumouksellisen sosialidemokraatin tehtävä”, opettaa „Rabotsheje Delo” edelleen meitä, „on tietoisella toiminnallaan vain jouduttaa objektiivista kehitystä eikä kieltää sitä tai korvata sitä subjektiivisilla suunnitelmilla. Teoriassa „Iskra” tietää kaiken tämän. Mutta se valtava merkitys, minkä marxilaisuus aivan oikein antaa tietoiselle vallankumoukselliselle toiminnalle, johtaa „Iskran” käytännössä, sen kaavooppisen mielipiteen takia, mikä sillä on taktiikkaan nähden, *väheksymään kehityksen objektiivisen eli vaistovaraisen aineksen merkitystä*” (s. 18).

Taaskin mitä suurin teoreettinen sekavuus, joka on herra V. V:n ja hänen kavereittensa arvon mukaista. Me haluissimme kysyä filosofiltamme: missä objektiivisen kehityksen „väheksyminen” voi ilmetä subjektiivisten suunnitelmien tekijän taholta? Nähtävästi siinä, että hän ei huomaa, miten objektiivinen kehitys synnyttää tai lujittaa, saattaa häviöön tai heikentää niitä tai näitä luokkia, kerroksia, ryhmiä, niitä tai näitä kansakuntia, kansakuntien ryhmiä j.n.e., aiheuttaen siten sellaisen ja sellaisen kansainvälisen poliittisen voimaryhmytyksen, vallankumouksellisten puolueiden kannan y.m.s. Mutta tuollaisen suunnitelmanlaatijan vikana ei silloin ole vaistovaraisen aineksen väheksyminen, vaan päinvastoin *tietois*en aineksen väheksyminen, sillä hänellä ei riitä „tietoisuutta” objektiivisen kehityksen oikein ymmärtämiseen. Tämän vuoksi yksistään puheetkin vaistovaraisuuden ja tietoisuuden „*suhteellisen*” („Rabotsheje Delon” alleviivaus) merkityksen arvioimisesta” osoittavat täydellistä „tietoisuuden” puuttumista. Jos määrätyt „kehityksen

* „Iskran” ensimmäisen numeron johtavasta kirjoituksesta. (Ks. Teokset, 4. osa, s. 352. *Toim.*)

vaistovaraisel ainekset” ovat ylipäänsä ihmisälyllä tajuttavissa, niin niiden väärä arviointi merkitsee „tietoisen aineksen väheksymistä”. Mutta jos ne eivät ole tajunnan piirissä, niin me emme niitä tunne emmekä voi niistä puhua. Mistä sitten B. Kriševski puhuu? Jos hän katsoo „Iskran” „subjektiiviset suunnitelmat” virheellisiksi (ja hän nimenomaan julistaa ne virheellisiksi), niin hänen olisi pitänyt osoittaa, minkälaisia objektiivisia tosiasioita nimenomaan näissä suunnitelmissa ei ole otettu huomioon, ja syyttää „Iskraa” tämän huomioimatta jättämisen nojalla *tietoisuuden puutteesta*, hänen kielellään sanottuna „tietoisen aineksen väheksymisestä”. Mutta jos hänellä, kun hän on tyytymätön subjektiivisiin suunnitelmiin, ei ole muita todisteita kuin viittauksia „vaistovaraisten aineksen väheksymiseen” (!), niin sillä hän vain todistaa sen, että (1) teoreettisesti hän ymmärtää marxilaisuutta à la * Karejevit ja Mihailovskit, joita Beltov¹¹⁶ on kyllin ivailnut, (2) käytännöllisesti hän on aivan täysin tyytyväinen niihin „kehityksen vaistovaraisiin aineksiin”, jotka ovat saaneet meidän legaaliset marxilaisemme viehättymään bernsteiniläisyyteen ja meidän sosialidemokraattimme viehättymään ekonomismiin, ja että hän on „kovin suutuksissaan” henkilöille, jotka ovat päättäneet hinnalla millä hyvänsä *johtaa* Venäjän sosialidemokratian *pois* „vaistovaraisten” kehityksen tieltä.

Ja edelleen näemme jo vallan huvittavia asioita. „Aivan samoin kuin ihmiset, jotka kaikista luonnontieteiden saavutuksista huolimatta tulevat jatkamaan sukuaan esi-isiansä tavoin, samoin myöskin uuden yhteiskuntajärjestelmän ilmestyminen maailmaan, kaikista yhteiskuntatieteiden saavutuksista ja tietoisten taistelijoiden lisääntymisestä huolimatta, tulee vastaisuudessaakin olemaan *etupäässä* vaistovaraisten purkausten tulos” (19). Aivan samoin kuin esi-isiltä peritty viisaus kuuluu: kenelläpä ei riittäisi älyä lapsien hankkimiseen? — niin myöskin „uusimpien sosialistien” viisaus (à la Nartsis Tuporylov¹¹⁷) kuuluu: jokaisella on kylliksi älyä voidakseen osallistua uuden yhteiskuntajärjestelmän vaistovaraiseen syntymiseen. Mekin luulemme, että jokaisella riittää. Sellaista osallistumista varten on riittävää *suostua* — ekonomismiin, kun ekonomismi on valalla, — terrorismiin, kun syntyy terrorismi. Niinpä tämän

* — kuten. *Toim.*

vuoden keväällä, jolloin oli niin tärkeää varoittaa viehättymästä terroriin, „Rabotsheje Delo” seisoi neuvottomana sille „uuden” kysymyksen edessä. Mutta nyt puolen vuoden kuluttua, jolloin kysymys ei enää ole niin päivänpolttava, lehti tarjoaa meille sekä seuraavan lausunnon: „meidän mielestämme ei sosialidemokratian tehtävänä voi eikä saa olla terrorististen mielialojen nousun vastustaminen” („Rabotsheje Delo”, № 10, s. 23) että samalla edustajakokouksen päätöslauselman: „Edustajakokous katsoo systemaattisen hyökkäävän terrorin tähän ajankohtaan sopimattomaksi” („Kaksi edustajakokousta”, s. 18). Miten erinomaisen selvää ja johdonmukaista! Emme vastusta,— mutta julistamme ajankohtaan sopimattomaksi, ja julistamme vielä sillä tavalla, että „päätöslauselma” ei koske epäsystemaattista ja puolustavaa terroria. Täytyy myöntää, että sellainen päätöslauselma on hyvin vaaraton ja täysin vakuutettu virheellisyyskiltä, aivan samoin kuin virheiltä on vakuutettu henkilö, joka on puhunut vain ollakseen mitään sanomatta! Ja sellaisen päätöslauselman laatimiseen tarvitaan vain yhtä seikkaa: taitoa pysytellä liikkeen *hännillä*. Kun „Iskra” teki pilkkaa sen johdosta, että „Rabotsheje Delo” oli julistanut kysymyksen terrorista uudeksi kysymykseksi *, niin „Rabotsheje Delo” syytti kiukkuisesti „Iskraa” siitä, että sillä on „suorastaan uskomaton into tyrkyttää puoluejärjestöille sellaista taktillisten kysymysten ratkaisua, jonka ryhmä kirjailija-emigrantteja on tehnyt yli 15 vuotta sitten” (s. 24). Todellakin, miten suurta vaateliaisuutta ja minkälaista tietoisin aineksen liioittelua: ratkaista kysymykset etukäteen teoreettisesti saattaakseen sitten sekä järjestön, puolueen että joukot ** vakuuttuneiksi siitä, että tämä ratkaisu on oikea! Aivan toista on yksinkertaisesti kerrata päähänpäntätyä ja kenellekään mitään „tyrkyttämättä” alistua jokaiseen „käänteeseen” sekä ekonomismin että terrorismin suuntaan. „Rabotsheje Delo” vielä yleistääkin tämän suuren elämänviisauden käskyn syyttäen „Iskraa” ja „Zarjaa” siitä, että „ne ovat asettaneet liikkeen vastapainoksi oman ohjelmansa henkenä, joka leijailee muodottoman kaaoksen yllä” (s. 29). Mikä sitten olisi

* Ks. tämä osa, ss. 6—8. *Toim.*

** Ei saa unohtaa sitäkään, että ratkaistessaan „teoreettisesti” kysymyksen terrorista „Työn vapautus” ryhmä *teki yleistävään yhteenvedon* edelläkävneen vallankumousliikkeen kokemuksista.

sosialidemokratian tehtävä, ellei se, että sen tulee olla „henkenä”, joka ei ainoastaan leijaile vaistovaraisen liikkeen yllä, vaan myöskin *nostaa* viimeksi mainitun „oman ohjelmansa” tasolle? Eihän ainakaan se, että laahustaisi liikkeen hännässä: parhaassa tapauksessa se on liikkeelle hyödyttöntä, pahimmassa tapauksessa sangen vahingollista. Mutta „Rabotsheje Delo” ei ainoastaan seuraa tätä „prosessitaktiikkaa”; vaan vieläpä kohottaa sen periaatteeksi, niin että oikeampaa olisi, ettei sen suuntaa nimitettäisi opportunistiksi, vaan *hvoistismiksi* (sanasta hvost [häntä. Suom.]). Eikä voida olla tunnustamatta, että henkilöt, jotka ovat lujasti päättäneet aina kulkea liikkeen perässä sen häntänä, ovat ainiaaksi ja ehdottomasti vakuutettuja „kehityksen vaistovaraisen aineksen väheksymiseltä”.

* * *

Täten olemme vakuuttuneet, että Venäjän sosialidemokratian „uuden suunnan” perusvirhe on kumarteleminen vaistovaraisuuden edessä, sekä se, ettei ymmärretä joukkojen vaistovaraisuuden vaativan meiltä sosialidemokraateilta joukkomitassa suurta tietoisuutta. Mitä suurempi on joukkojen vaistovarainen nousu, mitä laajemmaksi liike paisuu, sitä enemmän ja vielä verrattomasti nopeammin kasvaa valtava tietoisuuden tarve sosialidemokratian sekä teoreettisessa, poliittisessä että organisatorisessa työssä.

Joukkojen vaistovarainen nousu Venäjällä on tapahtunut (ja tapahtuu edelleenkin) sellaisella nopeudella, että sosialidemokraattinen nuoriso on osoittautunut valmentumattomaksi täyttämään näitä jättiläismäisiä tehtäviä. Tämä valmentumattomuus on meidän yhteinen onnettomuutemme, se on *kaikkien* Venäjän sosialidemokraattien onnettomuus. Joukkojen nousu on jatkunut ja laajentunut keskeytymättä ja säilyttäen jatkuvaisuutensa, keskeytymättä sielläkään, missä se jo on alkanut, ja vallaten yhä uusia seutuja ja uusia väestökerroksia (työväenliikkeen vaikutuksesta on kuuhunta vilkastunut opiskelevan nuorison ja yleensä intelligenssin keskuudessa, jopa talonpoikaistonkin keskuudessa). Mutta vallankumoukselliset ovat *jääneet jälkeen* tästä noususta sekä „teorioissaan” että toiminnassaan, he eivät ole onnistuneet luomaan pysyväistä ja jatkuvaisuutensa säilyttävää järjestöä, joka kykenisi *johtamaan* koko liikettä.

Ensimmäisessä luvussa me totesimme, että „Rabotsheje Delo” alentaa teoreettisia tehtäviämme ja että se toistaa „vaistovaraisesti” muotihuutoa „arvostelun vapaudesta”: tämän tunnuksen toistajilla ei ole riittänyt „tietoisuutta” käsittääkseen „arvostelija”-opportunistien ja vallankumouksellisten kannan suoranaista vastakohtaisuutta Saksassa ja Venäjällä.

Seuraavissa luvuissa me tarkastelemme, miten tämä vaistovaraisuuden edessä kumarteleminen on ilmennyt sosialidemokratian poliittisten tehtävien ja organisatorisen työn alalla.

III

TRADE-UNIONISTINEN JA SOSIALIDEMOKRAATTINEN POLITIikka

Alkakaamme taaskin kiittämällä „Rabotsheje Deloa”. „Paljastuskirjallisuus ja proletaarinen taistelu”, näin on Martynov otsikoinut kirjoituksensa „Rabotsheje Delon” 10. numerossa erimielisyyksistä „Iskran” kanssa. „Emme voi rajoittaa niiden olosuhteiden pelkkään paljastamiseen, joita on sen (työväenpuolueen) kehityksen tiellä. Meidän tulee ottaa huomioon myöskin proletariaatin lähimmät ja jokapäiväiset edut” (s. 63). näin hän määritteli noiden erimielisyyksien ytimen. „„„„Iskra” ...on itse asiassa vallankumouksellisen opposition äänenkannattaja, joka paljastaa olojamme ja etupäässä poliittisia olojamme... Mutta me työskentelemme ja tulemme työskentelemään työväenasian hyväksi kiinteässä elimellisessä yhteydessä proletariaatin taisteluun” (sama). Ei voida olla kiittämättä Martynovia tästä määritelmästä. Se saa sangen huomattavan yleisen merkityksen, sillä se ei itse asiassa koske ainoastaan erimielisyyksiämme „Rabotsheje Delon” kanssa, vaan yleensä kaikkia poliittista taistelua koskevia erimielisyyksiä meidän ja „ekonomistien” välillä. Olemme jo osoittaneet, etteivät „ekonomistit” ehdottomasti kiellä „politiikkaa”, mutta että he luisuvat alituisesti politiikan sosialidemokraattisesta käsittämisestä sen trade-unionistiseen käsittämiseen. Aivan samoin luisuu myöskin Martynov, ja siksi suostummekin ottamaan juuri hänet *näytteeksi* ekonomistien hairahdukista tässä kysymyksessä. Tällaisen valinnan johdosta — yritämme näyttää sen toteen — meitä eivät voi moittia

„Rabotshaja Myslin” Erillisen lisälehdten” kirjoittajat, eivät „Itsevapautusryhmän” julistuksen laatijat eivätkä „Iskrassa” № 12 julkaistun ekonomistisen kirjeen kirjoittajakaan.

a) POLIITTINEN AGITAATIO JA SEN SUPISTAMINEN
EKONOMISTIEN TAHOLTA

Kaikille on tunnettua, että Venäjän työläisten taloudellisen * taistelun laaja leviäminen ja voimistuminen on käynyt rinnan taloudellisia epäkohtia (tehdasoloja ja ammatillisia epäkohtia) paljastavan „kirjallisuuden” syntymisen kanssa. „Lehtisten” pääsisältönä oli tehdasolojen paljastaminen, ja työläisten keskuudessa heräsi pian suoranainen paljastuskiihko. Heti kun työläiset huomasivat, että sosialidemokraattien kerhot tahtovat ja voivat antaa heille uudenlaisia lentolehtisiä, jotka kertovat koko totuuden työläisten kurjasta elämästä, heidän äärettömän raskaasta työstään ja oikeudettomasta asemastaan, niin he alkoivat lähettää tehtaista ja työpaikoilta voidaan sanoa suorastaan tulvana kirjeitä. Tämä „paljastuskirjallisuus” muodostui tavattomaksi sensaatioksi ei ainoastaan siinä tehtaassa, jonka oloja jokin lentolehtinen ruoski, vaan kaikissa muissakin tehtaissa, joissa oli kuultu jotakin näistä paljastetuista tosiasioista. Ja koska työläisten puutteella ja kurjuudella eri laitoksissa ja eri ammateissa on paljon yhteistä, niin „totuus työläisten elämästä” innostutti *kaikkia*. Takapajuisimpienkin työläisten keskuudessa syntyi suoranainen kiihko „saada sanansa painetuksi”, jalo innostus osallistua tähän alkeismuodossa käytävään sotaan koko nykyistä ryöstön ja sorron pohjalle rakentuvaa yhteiskuntajärjestelmää vastaan. Ja äärettömässä enemmistössä kaikista tapauksista „lehtiset” merkitsivätkin todellista sodanjulistusta, sillä paljastuksilla oli sangen kiihoittava vaikutus, ne saivat aikaan työläisten yhteisiä vaatimuksia huutavimpien epäkohtien poistamisesta ja valmiuden ryhtyä tukemaan lakoilla näitä vaatimuksia. Itse tehtailijoidenkin oli loppujen lopuksi pakko siinä määrin tunnustaa näiden lehtisten merkitys sodanjulistuksena, että

* Väärinkäsitysten välttämiseksi huomautamme, että tulemme seuraavassa esityksessämme kaikkialla tarkoitamaan taloudellisella taistelulla (meillä yleisesti vakiintuneen kielenkäytön mukaan) sitä „käytännöllis-taloudellista taistelua”, jota Engels edellä esittämässämme lainauksessa nimittää „kapitalistien vastustamiseksi” ja jota vapaissa maissa nimitetään ammatilliseksi, syndikaaliseksi tai trade-unionistiseksi taisteluksi.

hyvin usein he eivät halunneet jäädä odottamaan itse sotaa. Kuten aina, paljastukset tulivat voimallisiksi yksistään jo ilmestymisensä kautta ja ne saavuttivat valtavan siveellisen painostuksen merkityksen. Monissa tapauksissa jo pelkkä lehtisen ilmestyminen riitti saamaan aikaan sen, että kaikki tai osa vaatimuksista tyydytettiin. Sanalla sanoen, taloudellisten (tehdasoloja koskevien) epäkohtien paljastukset ovat olleet ja ovat yhä vieläkin taloudellisen taistelun tärkeä vipusin. Ja tämän merkityksensä ne tulevat säilyttämään niin kauan, kun on olemassa kapitalismi, joka välttämättömästi synnyttää työläisten itsepuolustuksen. Euroopan edistyneimmissä maissa voidaan nykyäänkin havaita, miten ilkeilytöiden paljastaminen jossakin syrjäseudun „liikeyrityksessä” tai jollakin kaikkien unhoittaman kotityön alalla muodostuu lähtökohdaksi luokkatietoisuuden heräämiselle, ammattillisen taistelun alkamiselle ja sosialismin leviämislle*.

Venäjän sosialidemokraattien valtava enemmistö on viime aikoina ollut melkein kokonaan kiinni tässä tehtaissa ilmenevien epäkohtien paljastamisen järjestelyssä. Riittää, kun muistamme „Rabotshaja Myslin”, nähdäksemme, missä määrin kaikki voimat olivat antautuneet siihen ja kuinka samalla unohdettiin, että asiallisesti *se ei sellaisenaan* vielä ollut sosialidemokraattista, vaan ainoastaan trade-unionistista toimintaa. Paljastukset koskivat asiallisesti vain määrätyn ammattialan työläisten suhteita heidän isäntiinsä ja saivat aikaan vain sen, että työvoiman myyjät oppivat myymään tätä „tavaraa” edullisemmin ja taistelemaan ostajan kanssa puhtaasti kaupallisen sopimuksen pohjalla. Nämä paljastukset olisivat voineet tulla (sillä ehdolla, että vallankumouksellisten järjestö olisi vissillä tavalla käyttä-

* Tässä luvussa me puhumme vain *poliittisesta* taistelusta, sen laajemmasta tai ahtaammasta ymmärtämisestä. Siksi vain sivumennen, pelkkänä eriskummallisuuksena mainitsemme siitä, että „Rabotsheje Delo” syyttää „Iskraa” „liiallisesta pidättyvyydestä” taloudellisen taistelun suhteen („Kaksi edustajakokousta”, s. 27. Martynov märehii sitä kirjassaan „Sosialidemokratia ja työväenluokka”). Jos herrat syyttäjät esittäisivät vaikkapa puudissa tai painoarkeissa (kuten he mielellään tekevät) taloudellisen taistelun osaston „Iskrassa” vuoden ajalta ja vertaisivat sitä „Rabotsheje Delon” ja „Rabotshaja Myslin” vastaaviin osastoihin yhteensä, niin he huomaisivat helposti, että he jäävät jälkeen tässäkin suhteessa. Ilmeisesti tämän yksinkertaisen totuuden tajuaminen pakoittaa heitä turvautumaan sellaisiin todistuskappaleisiin, jotka tuovat selvästi ilmi heidän hämminkinsä. „Iskran” kirjoittavat he, „täytyy (!) tahtoen tai tahtomattaan (!) ottaa huomioon tärkeät elämän vaatimukset ja edes (!!) julkaista työväenliikettä koskevia kirjeenvaihtajien kirjeitä” („Kaksi edustajakokousta”, s. 27). Todellakin musertava todistus, joka nujertaa meidät

nyt hyväkseen niitä) sosialidemokraattisen toiminnan lähtökohdaksi ja oleelliseksi osaksi, mutta olisivat voineet myöskin viedä (ja vaistovaraisuuden edessä kumartamisen oloissa olisivat pakostakin vieneet) „pelkkään ammatilliseen” taisteluun ja ei-sosialidemokraattiseen työväenliikkeeseen. Sosialidemokratia ei johda työväenluokan taistelua ainoastaan työvoiman edullisten myyntiehtojen puolesta, vaan myöskin sen yhteiskuntajärjestelmän hävittämiseksi, mikä pakottaa omistamattomia myymään itsensä pohatoille. Sosialidemokratia ei edusta työväenluokkaa ainoastaan sen suhteessa määrättyyn työnantajaryhmään, vaan myöskin sen suhteessa nykyisen yhteiskunnan kaikkiin luokkiin sekä valtion organisoituna poliittisena voimana. Tästä käy selvälle, etteivät sosialidemokraatit voi rajoittua vain taloudelliseen taisteluun eivätkä voi myöskään sallia, että taloudellisten paljastusten järjestäminen olisi heidän pääasiallisena toimintamuotonaan. Meidän on käytävä aktiivisesti käsiksi työväenluokan poliittiseen kasvatustyöhön, sen poliittisen tietoisuuden kehittämiseen. *Nykyään*, „Iskran” ja „Zarjan” tehtyä ensimmäisen rynnistyksensä ekonomismia vastaan, siitä ovat „kaikki yhtä mieltä” (vaikkakin eräät vain sanoissa, kuten tulemme heti näkemään).

Herää kysymys, mitä poliittisen kasvatustyön tulee sisältää? Voidaanko rajoittua propagoimaan ajatusta työväenluokan vihamielisyydestä itsevaltiutta kohtaan? Ei tietenkään. Työläisten poliittisen sortamisen *selittäminen* ei vielä riitä (kuten ei riittänyt sekään, että heille *selitettiin* heidän etujensa vastakohtaisuus isäntien etuihin nähden). Agitaatiota on tehtävä tämän sorron jokaisen konkreettisen ilmenemismuodon johdosta (kuten olemme ryhtyneet harjoittamaan agitaatiota taloudellisen sorron konkreettisten ilmenemismuotojen johdosta). Ja koska *tämä* sorto koskee mitä erilaisimpia yhteiskuntaluokkia, koska se ilmenee mitä erilaisimmilla sekä ammatillisen, kansalaisten yleisen, persoonallisen, perheen, uskonnollisen että tieteellisen elämän y.m., y.m. toiminnan aloilla, niin eikö ole selvää, *etteimme me täytäväämme* työväenluokan poliittisen tietoisuuden kehittämiseksi jollemme *ota itse* järjestääksemme itsevaltiuden *kaikinpuolista poliittista paljastamista*? Onhan selvää, että harjoittaaksemme agitaatiota sorron konkreettisten ilmenemismuotojen johdosta, on nämä ilmenemismuodot paljastettava (kuten täytyi paljastaa

väärinkäytökset tehtaissa taloudellisen agitaation harjoittamista varten).

Luulisi tämän kai olevan selvää? Mutta juuri tässä osoittautuukin, että „kaikki” ovat vain sanoissa yhtä mieltä siitä, että on välttämätöntä *kaikin puolin* kehittää poliittista tietoisuutta. Juuri tässä osoittautuukin, että esimerkiksi „Rabotsheje Delo” ei vain ollut ottamatta itselleen tehtäväksi kaikinpuolisten poliittisten paljastusten järjestämistä (tai aloitteen tekemistä sen järjestämiseksi), vaan alkoipa *kiskoa takaisin* „Iskraakin”, joka oli käynyt tähän tehtävään käsiksi. Kuulkaapa: „Työväenluokan poliittinen taistelu on vain” (nimenomaan ei ole vain) „taloudellisen taistelun kehittynein, laajin ja tehokkain muoto” („Rabotsheje Delon” ohjelma, „Rabotsheje Delo”, № 1, s. 3). „Nykyään on sosialidemokraattien edessä se tehtävä,— miten voitaisiin mahdollisuuksien mukaan itse taloudelliselle taistelulle antaa poliittinen luonne” (Martynov № 10:ssä, s. 42). „Taloudellinen taistelu on kaikkein laajimmin soveltuva keino joukkojen vetämiseksi mukaan aktiiviseen poliittiseen taisteluun” (Liiton edustajakokouksen päätöslauselma ja „korjaukset”: „Kaksi edustajakokousta”, ss. 11 ja 17). Kuten lukija näkee, kaikki nämä väitteet ovat ominaisia „Rabotsheje Delolle” aivan sen ilmestymisestä alkaen aina viimeisiin „toimituksen ohjeisiin” asti, ja kaikissa niissä ilmenee täysin selvästi yksi ja sama mielipide poliittiseen agitaatioon ja taisteluun nähden. Tarkastelkaapa tätä mielipidettä siitä kaikilla ekonomisteilla vallitsevana olevan käsityksen kannalta, jonka mukaan poliittisen agitaation tulee *seurata* taloudellista agitaatiota. Onko totta, että taloudellinen taistelu on yleensä * „kaikkein laajimmin soveltuva keino” joukkojen vetämiseksi poliittiseen taisteluun? Se ei ole lainkaan totta. Vähintään yhtä „laajasti soveltuvia” keinoja tähän „mukaanvetämiseen” ovat *kaikki ja kaikenlaiset* poliisisorjon ja itsevaltiuden ruokottomuuksien ilmaukset eivätkä

* Sanomme „yleensä”, sillä „Rabotsheje Delossa” on puhe nimenomaan koko puolueen yleisistä periaatteista ja yleisistä tehtävistä. Käytännössä on kieltämättä tapauksia, jolloin politiikan *idäytyy* todella seurata taloutta, mutta vain ekonomistit voivat puhua siitä päätöslauselmassa, joka on tarkoitettu koko Venäjää varten. Sattuuhan sellaisiakin tapauksia, jolloin „aivan alusta alkaen” poliittista agitaatiota *voidaan* käydä „vain taloudellisella pohjalla”,— ja siitä huolimatta „Rabotsheje Delo” on tullut lopulta siihen johtopäätökseen, ettei se „ole lainkaan välttämätöntä” („Kaksi edustajakokousta”, s. 11). Seuraavassa luvussa osoitamme, että „poliitikkojen” ja vallankumouksellisten taktiikka ei suinkaan jätä ottamatta huomioon sosialidemokratian trade-unionistisia tehtäviä, vaan päinvastoin vain se juuri *turvaakin* niiden johdonmukaisen täyttämisen.

suinkaan vain ne ilmaukset, jotka ovat yhteydessä taloudelliseen taisteluun. Entä aateliset hallintoherrat (zemskije natšalniki) ja talonpoikain ruumiillinen rangaistus, virkamiesten lahjustenotto ja poliisien käyttäytyminen kaupunkien „rahvasta” kohtaan, taistelu nälkääkärsiviä vastaan ja kansan valoon ja tietoon pyrkimisen tukahduttaminen, verojen kiskominen ja lahkolaisten vainoamiset, sotamiesten äkseeraus ja ylioppilaiden ja liberaalisen sivistyneistön karkea sotamiesmäinen kohtelu — miksi kaikki nämä ja tuhannet muut samantapaiset sorron ilmaukset, jotka eivät ole välittömästi yhteydessä „taloudelliseen” taisteluun, ovat yleensä *vähemmän* „laajasti soveltuvia” keinoja ja aiheita poliittisen agitaation harjoittamiseen ja joukkojen vetämiseksi poliittiseen taisteluun? Asia on juuri päinvastoin: niiden jokapäiväisten tapausten yleissummassa, jolloin työläinen kärsii (omasta tai hänelle läheisten ihmisten) oikeudettomuudesta, mieli- ja väkivallasta, ovat poliisisorron tapaukset nimenomaan ammatillisen alan taistelussa epäilemättä vain vähäisenä osana. Minkä vuoksi pitää edeltäkäsikin *supistaa* poliittisen agitaation piiriä, julistamalla „laajimmin soveltuvaksi” keinoksi vain *yhden*, jonka rinnalla sosialidemokraatilla täytyy olla toisiakin, yleensä puhuen yhtä „laajasti soveltuvia” keinoja?

Jo kauan sitten edesmenneinä aikoina (vuosi sitten!..) „Rabotsheje Delo” kirjoitti: „Lähimmät poliittiset vaatimukset tulevat joukoille käsitettäviksi yhden tai äärimmäisessä tapauksessa ainakin muutaman lakon jälkeen”, „heti kun hallitus on pannut liikkeelle poliisin ja santarmiston” (№ 7, s. 15, *elokuu* v. 1900). Tämän opportunistisen asteellisuusteorian on Liitto nykyään jo hylännyt ja tehnyt meille myönnytyksen ilmoittamalla: „ei ole lainkaan välttämätöntä, että poliittista agitaatiota alusta lähtien harjoitetaan vain taloudellisella pohjalla” („Kaksi edustajakokousta”, s. 11). Venäjän sosialidemokratian tuleva historiankirjoittaja näkee jo yksistään tästä Liiton osittaisesta luopumisesta vanhoista hairahduksistaan paremmin kuin kaikenlaisista pitkestä järjestyksistä, miten syvään alennustilaan ekonomistimme olivat sosialismin saattaneet! Mutta kuinka naiivia olikaan Liiton taholta kuvitella, että hylkäämällä tämän politiikan yhden supistamismuodon, meidät voitaisiin saada suostumaan sen toiseen supistamismuotoon! Eikö tässäkin tapauksessa olisi johdonmukaisempaa sanoa, että taloudellista taistelua

pitää käydä mahdollisimman laajalti, että sitä on aina käytettävä hyväksi poliittisessa agitaatiossa, mutta „ettei ole ollenkaan välttämätöntä” pitää taloudellista taistelua *kaikkein* laajimmin soveltuvana keinona joukkojen vetämiseksi aktiiviseen poliittiseen taisteluun?

Liitto antaa merkitystä sille seikalle, että se on pannut sanojen „laajimmin soveltuva keino” sijalle sanat „parhain keino”, jotka ovat Juutalaisten Työväen Liiton (Bund) 4:nnen edustajakokouksen vastaavassa päätöslauselmassa. Totta tosiaan meidän olisi vaikea sanoa, kumpi näistä päätöslauselmista on parempi: mielestämme ovat *molemmat huonompia*. Sekä Liitto että Bund luisuvat tässä (osaksi ehkä tiedottomastikin, perinnäistapojen vaikutuksesta) tulkitsemaan politiikkaa ekonomistisesti, trade-unionistisesti. Oleellisesti asia ei muutu vähääkään siitä, minkä sanojen avulla tämä tapahtuu: sanalla „parhain” vaiko sanoilla „laajimmin soveltuva”. Jos Liitto sanoisi, että „poliittinen agitaatio taloudellisella pohjalla” on laajimmin käytäntöön sovellettu (eikä „soveltuva”) keino, niin se olisi oikeassa meidän sosialidemokraattisen liikkeemme määrättyyn kehityskauteen nähden. Se olisi nimittäin oikeassa *ekonomisteihin* nähden, moniin käytännönmiehiin (ellei niiden enemmistöönkin) nähden vuosina 1898—1901, sillä nämä käytännön ekonomistit todellakin *soveltivat* poliittista agitaatiota (mikäli he ylipäänsä sitä soveltivat!) *melkein yksinomaan taloudellisella pohjalla*. Sellaisen poliittisen agitaation hyväksyivät sekä „Rabotshaja Mysl” että „Itsevapautusryhmä” ja vieläpä ne suosittelivatkin sitä, kuten olemme nähneet! „Rabotsheje Delon” olisi pitänyt *päätävästi tuomita* se sellainen, että hyödyllisen taloudellisen agitaation ohella vahingollisesti supistettiin poliittista taistelua, mutta sen sijaan se julisti laajimmin sovelletun (*ekonomistien soveltaman*) keino laajimmin soveltuvaiksi keinoiksi! Siksi ei olekaan ihmeteltävää, ettei näille henkilöille, kun me nimitämme heitä ekonomisteiksi, jää muuta neuvoksi kuin haukkua meitä suut ja silmät täyteen „mystiikan harrastajiksi” ja „hajoittajiksi”, „paavin lähettäjäiksi” ja „panettelijoiksi” *, ei muuta kuin ruikuttaa kaikille ja kaikkien edessä, että heitä on verisesti loukattu, ja miltei vanhojen julistaa, että „nyt ei kerta kaikkiaan ainoakaan sociali-

* Kirjaimellisesti tällaisia nimityksiä käytetään kirjasessa „Kaksi edustajakokousta”, sivuilla 31, 32, 28 ja 30.

demokraattinen järjestö ole syyllinen ekonomismiin” *. Voi noita panettelijointa, noita ilkeitä poliitikkoja! Kunpa he eivät vain olisi tahallaan keksineet koko ekonomismia voidakseen sitten pelkän ihmisvihansa vimmassa loukata verisesti muita ihmisiä!

Mikä konkreettinen ja reaalin merkitys Martynovin mielestä on sillä, että sosialidemokratialle asetetaan tehtävä: „antaa itse taloudelliselle taistelulle poliittinen luonne”? Taloudellinen taistelu on työläisten kollektiivista taistelua isäntiä vastaan edullisten *työvoiman myyntiehtojen*, työläisten työ- ja elämänehtojen parantamisen puolesta. Tämä taistelu on välttämättömyyden pakosta ammatillista taistelua, sillä työehdot eri ammattialoilla ovat perin erilaisia ja siksi myöskin taistelua näiden olojen *parantamiseksi* on käytävä ammateittain (ammattiliittojen avulla Lännessä, väliaikaisten ammatillisten yhtymien ja lentolehtisten avulla Venäjällä j.n.e.). „Poliittisen luonteen antaminen itse taloudelliselle taistelulle” merkitsee siis taistelua niiden samojen ammatillisten vaatimusten toteuttamiseksi, ammatillisten työehtojen parantamiseksi „lainsäädännöllisten ja hallinnollisten toimenpiteiden” kautta (kuten Martynov sanoo kirjoituksensa seuraavalla, 43. sivulla). Juuri tätä tekevät ja ovat aina tehneet kaikki työväen ammattiliitot. Silmäilkää perusteellisten oppineiden (ja „perusteellisten” opportunistien) Webb-puolisoiden teoksia, ja te näette, että Englannin työväenliitot ovat jo aikoja sitten tajunneet tehtävän „antaa itse taloudelliselle taistelulle poliittinen luonne” ja toteuttaneet sitä ja että ne ovat jo pitkät ajat taistelleet lakkovapauden puolesta, osuustoimintaa ja ammatillista liikettä haittaavien kaikkien ja kaikenlaisten juridisten esteiden poistamiseksi, naisia ja lapsia suojelevien lakien säätämiseksi, työehtojen parantamiseksi terveys- ja tehdaslainsäädännön avulla j.n.e.

Näin siis tuohon „tavattoman” syvämieliseltä ja vallankumoukselliselta kajahtavaan komeaan fraasiin: „antaa *itse* taloudelliselle taistelulle poliittinen luonne” kätkeytyy itse asiassa perinnäinen pyrkimys *mataloittaa* sosialidemokraattinen politiikka trade-unionistiseksi politiikaksi! „Iskran” yksipuolisuuden korjaamisen varjolla, joka muka asettaa „dogmin vallankumouksellistamisen elämän

* „Kaksi edustajakokousta”, s. 32.

vallankumouksellistamisen yläpuolelle”*, meille tarjotaan aivan kuin jonakin uutuutena *taistelua taloudellisten reformien puolesta*. Itse asiassa fraasi: „antaa itse taloudelliselle taistelulle poliittinen luonne” ei sisällä mitään muuta kuin taistelun taloudellisten reformien puolesta. Ja Martynov olisi voinut itsekkin päästä tähän aika yksinkertaiseen johtopäätökseen, jos hän olisi tarkoin syventynyt ajattelemaan sanojensa merkitystä. „Puolueemme”, sanoo hän ojentaessaan raskaimman aseensa „Iskraa” vastaan, „voisi ja sen tulisi asettaa hallitukselle konkreettisia vaatimuksia lainsäädännöllisiin ja hallinnollisiin toimenpiteisiin ryhtymisestä taloudellista riistoa, työttömyyttä, nälkää j.n.e. vastaan” („Rabotsheje Delo”, № 10, ss. 42—43). Konkreettisia vaatimuksia toimenpiteisiin ryhtymisestä — eikö se sitten ole yhteiskunnallisten reformien vaatimista? Ja me kysymme vielä kerran puolueettomilta lukijoilta, panettelemmeko me rabotshejedololaisia (suotakoon minulle anteeksi tämä luotiin tullut kömpelö sana!), nimittäessämme heitä salaisiksi bernsteiniläisiksi, kun he esittävät muka *erimielisyydekseen* „Iskran” kanssa sitä, että he pitävät välttämättömänä taistelua taloudellisten reformien puolesta?

Vallankumouksellinen sosialidemokratia on aina sisällyttänyt ja sisällyttää toimintaansa taistelun reformien puolesta. Mutta „taloudellista” agitaatiota se käyttää esittääkseen hallitukselle vaatimuksia ei ainoastaan erilaisiin toimenpiteisiin ryhtymisestä, vaan myöskin (ja ennen kaikkea) vaatimuksen, että sen on lakattava olemasta itsevaltiudellinen hallitus. Sitä paitsi se pitää velvollisuutenaan esittää hallitukselle tämän vaatimuksen *ei ainoastaan* taloudellisen taistelun pohjalla, vaan myöskin yleensä yhteiskunnallis-poliittisen elämän kaikkien ilmausten pohjalla. Sanalla sanoen, se alistaa reformien puolesta käytävän taistelun vallankumoukselliselle taistelulle vapauden ja sosialismin puolesta niinkuin osa alistetaan kokonaisuudelle. Mutta Martynov herättää henkiin toisenlaisessa muodossa asteellisuusteorian yrittäessään säätää, että poliittisen taistelun kehityksen pitää käydä ehdottomasti niin sanoaksemme taloudellista tietä. Esittäessään reformien puolesta

* „Rabotsheje Delo”, № 10, s. 60. Tämä on Martynovin toisinto siitä, miten liikkeemme nykyiseen kaaosmaiseen tilaan sovelletaan väitettä: „todellisen liikkeen jokainen askel on tärkeämpi kuin tusina ohjelmia”, jota olemme edellä jo luonnehtineet. Oikeastaan se on vain venäjän kielelle tehty käännös Bernsteinin kuuluisasta fraasista: „liike on kaikki kaikessa — päämäärä ei mitään”.

käytävän taistelun muka erikoiseksi „tehtäväksi” vallankumouksellisen nousun hetkellä hän kiskoo siten puoluetamme taaksepäin ja pelaa sekä „ekonomistisen” että liberaalisen opportunistin hyväksi.

Edelleen. Verhottuaan ujoistellen reformien puolesta käytävää taistelua mahtipontisella teesillä: „antaa itse taloudelliselle taistelulle poliittinen luonne” Martynov esitti aivan kuin jonakin erikoisuutena *pelkästään vain taloudellisia* (vieläpä pelkästään tehdasoloja koskevia) *reformej*a. Emme tiedä, miksi hän on niin tehnyt. Ehkäpä huomaa-mattomuudessa? Mutta jos hän ei olisi tarkoittanut yksistään „tehdasoloja” koskevia reformej

ja, niin silloin koko hänen edellä esitetty teesinsä menettäisi kaiken ajatuksen. Ehkäpä siksi, että hän pitää mahdollisina ja todennäköisinä „myönnytyksiä” hallituksen taholta vain taloudellisella alalla? * Jos asia on näin, niin se on kummallinen erehdys: myönnytykset ovat mahdollisia ja niitä tehdään myöskin ruoskimista, passeja, lunastusmaksuja, lahkolaisuutta, sensuuria y.m., y.m. koskevan lainsäädännön alalla. „Taloudelliset” myönnytykset (eli valhemyönnytykset) ovat tietysti hallitukselle kaikkein halvimpia ja edullisimpia, sillä se toivoo niiden avulla voittavansa työläisjoukkojen luottamuksen puolelleen. Mutta juuri siksi me, sosialidemokraatit, *emme saakaan* millään muotoa eikä kerta kaikkiaan mitenkään antaa sijaa sellaiselle käsitykselle (eli väärinkäsitykselle), että taloudelliset reformit olisivat meille muka arvokkaampia, että me juuri niitä pitäisimme muka erikoisen tärkeinä j.n.e. „Tällaiset vaatimukset”, sanoo Martynov edellä esittämistään konkreettisista lainsäädännöllisten ja hallinnollisten toimenpiteiden vaatimuksista, „eivät olisi tyhjää sana-helinää, sillä työläisjoukot tulisivat niitä aktiivisesti kannattamaan, koska ne lupaavat tiettyjä kouraantuntuvia tuloksia”... Emme me ole ekonomisteja, emme tietenkään! Me vain ryömimme polvillamme „kouraantuntuvien” konkreettisten tulosten edessä yhtä orjamaisesti kuin herrat Bernsteinit, Prokopovitshit, Struвет, R. M:t ja tutti quanti! ** Me vain annamme ymmärtää (yhdessä Nartsis Tuporylovin kanssa), että kaikki, mikä ei lupaa

* S. 43: „Kun me suosittelemme työläisille määrättyjen taloudellisten vaatimusten esittämistä hallitukselle, niin teemme sen tietysti siksi, että *taloudellisella* alalla itsevaltainen hallitus on välttämättömyyden pakosta valmis tekemään määrättyjä myönnytyksiä”.

** — kaikki heidän kaltaisensa. *Toim.*

„kouraantuntuvia tuloksia”, on „tyhjää sanahelinää”! Me vain lausumme ajatuksemme siten, ikään kuin työväenjoukot eivät olisi kykeneviä (eivätkä olisi jo todistaneet kykenevänsä huolimatta heistä, jotka tahtovat sälyttää oman poroporvarillisuutensa joukkojen kontollee) kannattamaan aktiivisesti *jokaista* vastalauseita, joka suuntautuu itsevaltiutta vastaan, vaikkapa *se ei lupaisikaan sille kerrassaan min-käänlaisia kouraantuntuvia tuloksia!*

Ottakaa vaikka ne samat Martynovin itsensä esittämät esimerkit „toimenpiteistä” työttömyyttä ja nälkää vastaan. Samaan aikaan, kun „Rabotsheje Delo”, lupauksestaan päätellen, muokkailee ja valmistelee „konkreettisia (laki-ehdotusten muodossako?) vaatimuksia lainsäädännöllisistä ja hallinnollisista toimenpiteistä”, jotka „lupaavat kouraantuntuvia tuloksia”, — samaan aikaan „Iskra”, joka „asettaa alinomaan dogmin vallankumouksellistamisen elämän vallankumouksellistamisen yläpuolelle”, on yrittänyt selittää työttömyyden olevan kiinteässä yhteydessä koko kapitalistiseen järjestelmään ja varoittanut, että „nälkä lähenee”, paljastanut poliisin „taistelua nälkääkärsiviä vastaan” sekä inhoittavia „väliaikaisia pakkotyösääntöjä”, samaan aikaan „Zarja” on julkaissut erikoisena vedoksena agitaatiokirjusen muodossa sen osan „Katsauksesta maan sisäisiin asioihin”*, mikä koski nälänhätää. Mutta auta armias, miten „yksipuolisia” tällöin olivatkaan nuo parantumattoman ahdasmieliset ortodoksit, nuo dogmaatikot, jotka ovat kuroja „itsensä elämän” käskyille! Heidän ainoassakaan kirjoituksessaan ei ole ollut — voi kauhistusta! — *yhtään ainoata*, voitteko kuvitella, ei yhtään ainoata „konkreettista vaatimusta”, „joka olisi luvannut kouraantuntuvia tuloksia”! Onnettomat dogmaatikot! Parasta olisi antaa heidät Kriševskien ja Martynovien opetettaviksi, jotta he vakuuttuisivat siitä, että taktiikka on kasvun prosessi, joka kasvaa j.n.e., ja että *itse* taloudelliselle taistelulle on annettava poliittinen luonne!

„Työläisten taloudellisella taistelulla isäntiä ja hallitusta vastaan (*„taloudellinen taistelu hallitusta vastaan”*!) on välittömän vallankumouksellisen merkityksensä ohella vielä se merkitys, että se työntää työläisiä lakkaamatta koskeuksiin heidän poliittista oikeudettomuuttaan koskevan

* Ks. tämä osa, ss. 243—264. *Toim.*

kysymyksen kanssa" (Martynov, s. 44). Emme ole esittäneet tätä lainausta toistaaksemme sadannen tai tuhanennen kerran sitä, mikä edellä on jo sanottu, vaan erikoisesti kiittääksemme Martynovia tästä uudesta ja erinomaisesta sanonnasta: „Työläisten taloudellinen taistelu isäntiä ja hallitusta vastaan”. Mikä helmi! Miten verrattomalla lahjakkuudella ja ekonomistien välillä vallitsevien kaikkien yksityisten erimielisyyksien ja vivahdeerojen mestarillisella eliminoimisella* tässä lyhyessä ja selvässä lauseessa onkaan tuotu ilmi ekonomismin *koko olemus*, alkaen työläisten kehoittamisesta „poliittiseen taisteluun, jota he käyvät yleisten etujen nimessä tarkoitusperänään parantaa kaikkien työläisten asemaa”**, jatkaen asteellisuusteorialla ja päättäen edustajakokouksen päätöslauselmalla „laajimmasta soveltuvaisuudesta” y.m. „Taloudellinen taistelu hallitusta vastaan” on nimenomaan tradeunionistista politiikkaa, josta on vielä hyvin pitkä matka sosialidemokraattiseen politiikkaan.

b) KERTOMUS SIITÄ, MITEN MARTYNOV SYVENSİ PLEHANOVIA

„Miten paljon meillä onkaan viime aikoina ilmestynyt sosialidemokraattisia Lomonosoveja!”, huomautti kerran eräs toveri, tarkoittaen sillä monien ekonomismiin taipuvaisten henkilöiden hämmästyttävää pyrkimystä päästä välttämättömästi „omalla järjellään” suurten totuuksien perille (esimerkiksi sentapaisten, että taloudellinen taistelu työntää työläisiä kosketukseen oikeudettomuuskysymyksen kanssa) ja samalla luontaisen neron suurenmoisella ylenkatseellisuudella sivuuttaa huomiotta kaiken sen, mitä vallankumouksellisen ajattelun ja vallankumouksellisen liikkeen aikaisempi kehitys jo on antanut. Juuri sellainen luontainen nero on Lomonosov-Martynov. Silmäilkää hänen kirjoitustaan „Päivänkysymyksiä”, ja te huomaatte, miten hän *lähestyy* „omalla järjellään” sitä, minkä Axelrod on jo kauan sitten sanonut (josta meidän Lomonosovimme tietystikin visusti vaikenee), miten hän esimerkiksi *alkaa* ymmärtää, että me emme voi olla ottamatta huomioon porvariston joidenkin kerrosten oppositioasennetta („Rabotsheje Delo”, № 9, sivut 61, 62, 71,— vertaa „Rabotsheje Delon” toimituksen „Vastaukseen” Axelrodille,

* — poistamisella. *Toim.*

** „Rabotshaja Mysl”. „Erillinen lisälehti”, s. 14.

sivuilla 22, 23—24) j.n.e. Mutta, ikävä kyllä, hän vasta „lähestyy” ja vasta „alkaa” eikä sen enempää, sillä Axelrodin ajatus on hänelle jäänyt kuitenkin vielä siinä määrin käsittämättömäksi, että hän puhuu „taloudellisesta taistelusta isäntiä ja hallitusta vastaan”. Kolmen vuoden aikana (1898—1901) „Rabotsheje Delo” keräsi voimia ymmärtääkseen Axelrodia eikä — eikä se kuitenkaan ole ymmärtänyt häntä! Ehkäpä tämäkin johtuu siitä, että sosialidemokratia, „kuten ihmiskuntakin”, asettaa aina itselleen vain toteutettavissa olevia tehtäviä?

Mutta Lomonosoveille ei ole ominaista ainoastaan se, että on vielä paljon asioita, joita he eivät tiedä (se olisi vielä pieni vahinko!), vaan myöskin se, että he eivät tunne tietämättömyyttään. Se on jo suuri vahinko, ja tämä vahinko panee heidät ryhtymään suoraa päätä „syventämään” Plehanovia.

„Sen jälkeen, kun Plehanov kirjoitti mainitun kirjansa („Sosialistien tehtävistä taistelussa nälkää vastaan Venäjällä”), on vierähtänyt paljon aikaa”, kertoo Lomonosov-Martynov. „Sosialidemokraatit, jotka ovat kymmenen vuoden ajan johtaneet työväenluokan taloudellista taistelua... eivät ole vielä ennättäneet antaa puoluetaktiikalle laajaa, teoreettista perustelua. Nyt tämä kysymys on kypsynyt, ja jos me tahdoisimme antaa sellaisen teoreettisen perustelun, niin meidän täytyisi epäilemättä syventää huomattavasti niitä taktiikan periaatteita, joita Plehanov aikoinaan kehittäli... Meidän tulisi nykyään määritellä propagandan ja agitaation välinen ero toisin kuin Plehanov sen määritteli”. (Martynov on esittänyt vähän aikaisemmin Plehanovin sanat: „propagandisti antaa paljon ajatuksia yhdelle tai muutamille henkilöille, agitaattori taas antaa vain yhden tai muutamia ajatuksia, mutta antaa ne sen sijaan kokonaiselle ihmisjoukolle”). „Propagandalla me ymmärtäisimme koko nykyisen järjestelmän tai sen osittaisten ilmausten vallankumouksellista valaisemista, huolimatta siitä, tapahuu tämä yksilöille vai laajoille joukoille käsitettävässä muodossa. Agitaatiolla tämän sanan täsmällisessä mielessä (sic!) me ymmärtäisimme joukkojen kutsumista määrättyihin konkreettisiin tekoihin, sitä että edistetään proletariaatin välitöntä vallankumouksellista puuttumista yhteiskunnalliseen elämään”.

Onnittelemme Venäjän — niin ja kansainvälistäkin — sosialidemokratiaa Martynovin antaman uuden sanankäytön johdosta, joka on paljon tarkempaa ja syvällisempää. Tähän saakka me olemme (yhdessä Plehanovin ja kaikkien kansainvälisen työväenliikkeen johtohenkilöiden kanssa) olleet sitä mieltä, että propagandistin tulee, jos hän ottaa esimerkiksi samaisen työttömyyskysymyksen, selittää pulien kapitalistinen luonne, osoittaa syyt, miksi ne ovat kiertä-

mättömiä nykyisessä yhteiskunnassa, kuvata tämän yhteiskunnan sosialistiseksi yhteiskunnaksi muuttamisen välttämättömyys j.n.e. Sanalla sanoen hänen tulee antaa „paljon ajatuksia”, niin paljon, että vain harvat (verrattain harvat) henkilöt voivat heti yhdellä kertaa omaksua kaikki nämä ajatukset kaikessa kokonaisuudessaan. Agitaattori taas, puhuessaan samasta kysymyksestä, ottaa kaikille kuulijoilensa kaikkein tunnetuimman ja kaikkein huomattavimman esimerkin: sanokaamme, työttömän perheen nälkäkuoleman, kurjuuden lisääntymisen j.n.e., ja käyttäen tätä kaikille ja jokaiselle tunnettua tosiasiaa tekee kaikkensa antaakseen „joukoille” *yhden ajatuksen*: ajatuksen rikkauten kasvamisen ja kurjuuden lisääntymisen välisen ristiriidan mielettömyydestä, hän pyrkii *nostattamaan* joukoissa tyytymättömyyttä ja suuttumusta tämän huutavan vääryyden johdosta, jättäen tämän ristiriidan tyhjentävän selittämisen propagandistin tehtäväksi. Siksi propagandisti toimii etupäässä *painetun*, agitaattori *elävän* sanan avulla. Propagandistilta vaaditaan toisia ominaisuuksia kuin agitaattorilta. Esimerkiksi Kautskya ja Lafargueta me nimitämme propagandisteiksi, Bebeliä ja Guesdea agitaattoreiksi. Mutta sen sijaan käytännöllisen toiminnan kolmannen alan eli kolmannen tehtävän erottaminen, tarkoittaen tällä tehtävällä „joukkojen kutsumista määrättyihin konkreettisiin tekoihin”, on mitä suurinta tolkuttomuutta, sillä „kutsuminen” erityisenä tekona joko liittyy niin teoreettiseen tutkielmaan, propagandakirjaseen kuin agitaatiopuheeseen luonnollisena ja välttämättömänä täydennyksenä, tahi sillä on pelkästään toimeenpaneva tehtävä. Todellakin, ottakaa esimerkiksi Saksan sosialidemokraattien nykyinen taistelu viljatulleja vastaan. Teoreetikot kirjoittavat tutkielmia tullipolitiikasta „kutsuen” taistelemaan sanokaamme kauppasopimusten ja kauppavapauden puolesta; propagandisti tekee samaa aikakauslehdessä, agitaattori — julkisissa puheissa. Joukkojen „konkreettiset teot” ovat tällä hetkellä valtiopäiville osoitettujen vaatimusten allekirjoittamista viljatullien korottamista vastaan. Kehotus näihin tekoihin tulee välillisesti teoreetikoilta, propagandisteilta ja agitaattoreilta, ja välittömästi — niiltä työläisiltä, jotka tehtaissa ja kaikissa yksityisasunnoissa keräävät nimiä vaatimuslistojen alle. „Martynovin terminologian” mukaan

käy niin, että sekä Kautsky että Bebel ovat kumpikin propagandisteja, mutta allekirjoitusten kerääjät agitaattoreita, eikö niin?

Saksalaisten esimerkki toi mieleeni saksalaisen sanan Verballhornung, joka sananmukaisesti käännettynä merkitsee: ballhornisoida. Johan Ballhorn oli leipzigiläinen kirjankustantaja XVI vuosisadalla; hän julkaisi aapisen, jonka kanteen oli tavan mukaan painettu myöskin kukon kuva; mutta tavallisen kukon asemesta, jolla on kannukset jaloissa, hän kuvasi kukon ilman kannuksia ja sen viereen pari munaa. Ja aapisen kanteen hän lisäsi: „Johan Ballhornin *parannettu* painos”. Siitä lähtien saksalaiset sanovatkin Verballhornungiksi sellaista „parannusta”, joka itse asiassa on huononnus. Väkisinkin muistuu mieleen Ballhorn, kun näet, miten Martynovit „syventävät” Plehanovia...

Missä tarkoituksessa meidän Lomonosovimme on „keksinyt” tuon sekasotkun? Kuvataksenko havainnollisemmin sitä, että „Iskra” „kiinnittää” huomiota vain asian yhteen puoleen, aivan samoin kuin Plehanov teki jo puolisoista vuosikymmentä sitten” (39). „„Iskrassa” ainakin nykyään propagandatehtävät työntävät agitaatiotehtävät taka-alalle” (52). Jos tämä viimeinen väite käännetään Martynovin kieleltä yleisinhimilliselle kielelle (sillä ihmiskunta ei ole vielä ennättänyt oppia vastalöydettyä uutta terminologiaa), niin saadaan seuraavaa: „Iskrassa” poliittisen propagandan ja poliittisen agitaation tehtävät työntävät taka-alalle tehtävän „asettaa hallitukselle konkreettisia vaatimuksia lainsäädännöllisiin ja hallinnollisiin toimenpiteisiin ryhtymisestä”, toimenpiteisiin, „jotka lupaavat tiettyjä kouraantuntuvia tuloksia” (eli yhteiskunnallisten reformien vaatimuksia, jos on sallittua edes kerran vielä käyttää vanhan ihmiskunnan vanhaa terminologiaa, ihmiskunnan, joka ei ole vielä ehtinyt kasvaa Martynovin tasolle). Kehoitamme lukijaa vertaamaan tähän teesiin seuraavaa lauselmää:

„Meitä hämmästyttää näissä ohjelmissa” (vallankumouksellisten sosialidemokraattien ohjelmissa) „myöskin se, että niissä asetetaan ikuisesti etusijalle ja edullisemmaksi työläisten toiminta parlamentissa (jota meillä ei ole olemassa) ja jätetään kokonaan huomioon ottamatta (heidän vallankumouksellisen nihilisminsä vuoksi) se, miten tärkeätä on työläisten osanotto meillä oleviin tehtailijoiden lainsäädäntökokouksiin tehdasasioissa... tahi vaikkapa työläisten osanotto kaupunkien itsehallintoihin”...

Tämän lauselman kirjoittaja tuo vähän suuremmin, selvemmin ja avomielisemmin ilmi sen saman ajatuksen, johon asti Lomonosov-Martynov oli päässyt omalla järjellään. Tämä kirjoittaja on R. M. „Rabotshaja Myslin” Erillisessä lisälehdessä” (s. 15).

c) POLIITTISET PALJASTUKSET JA „VALLANKUMOUKSELLISEN AKTIIVISUUDEN KASVATTAMINEN”

Esittäessään „Iskraa” vastaan „teoriansa” „työläisjoukkojen aktiivisuuden kohottamisesta” Martynov on itse asiassa tuonut ilmi pyrkimyksen *alentaa* tätä aktiivisuutta, sillä suositeltavimmaksi, erikoisen tärkeäksi ja „laajimmin soveltuvaaksi” tämän aktiivisuuden herättämiskeinoksi ja toimikentäksi hän on julistanut sen saman taloudellisen taistelun, jonka edessä kaikki ekonomistit ovat kumarrelleet. Sen tähden tämä hairahdus onkin niin kuvaava, ettei se ole lainkaan yksin Martynoville ominainen. Itse asiassa „työläisjoukkojen aktiivisuuden kohoaminen” voidaan saada aikaan *vain* sillä ehdolla, että *emme rajoitu* ainoastaan „poliittiseen agitaatioon taloudellisella pohjalla”. Ja poliittisen agitaation välttämättömän laajentamisen yhtenä perusehtona on *kaikinpuolisten* poliittisten paljastusten järjestäminen. Joukkojen poliittista tietoisuutta ja vallankumouksellista aktiivisuutta *ei voida* kasvattaa muuten kuin näiden paljastusten pohjalla. Siksi tämäntapainen toiminta on yksi koko kansainvälisen sosialidemokratian tärkeimpiä tehtäviä, sillä poliittinen vapauskaan ei ollenkaan poista, vaan ainoastaan muuttaa vähän näiden paljastusten suuntautumspiiriä. Esimerkiksi Saksan puolue lujittaa erikoisesti asemiaan ja laajentaa vaikutustaan juuri sillä, että se pitää heikentymättömällä tarmolla yllä poliittista paljastustoimintaa. Työväenluokan tietoisuus ei voi olla todella poliittista tietoisuutta, jollei työläisiä ole opetettu reagoimaan *kaikkiin* ja *kaikenlaisiin* mielivallan ja sorron, väkivallan ja vääryyden tapauksiin, koskeekoipa nämä tapaukset *mitä luokkaa tahansa*; — ja reagoimaan nimenomaan sosialidemokraattiselta eikä joltain muulta näkökannalta. Työläisjoukkojen tietoisuus ei voi olla oikeata luokkatietoisuutta, elleivät työläiset opi konkreettisten ja samalla ehdottomasti päivänpolttavien (aktuaalisten) poliittisten tosiasian ja tapahtumien pohjalla tarkkailemaan *jokaista* muuta yhteiskuntaluokkaa

näiden luokkien henkisen, siveellisen ja poliittisen elämän *kaikissa* ilmenemismuodoissa,— jos he eivät opi soveltamaan käytännössä materialistista analyysiä ja materialistista arviointia *kaikkien* luokkien, väestöryhmien ja -kerrosten elämän ja toiminnan *kaikkiin* puoliin. Se, joka suuntaa työväenluokan huomion, tarkkaavaisuuden ja tietoisuuden yksinomaan tai vaikkapa pääasiallisestikin omaan itseensä,— hän ei ole sosialidemokraatti, sillä työväenluokan itsetietoisuus on erottamattomassa yhteydessä ei ainoastaan teoreettisiin... oikeammin on sanoa: ei niinkään paljon teoreettisiin kuin poliittisen elämän kokemusten pohjalla kehittyihin aivan selviin käsityksiin nykyisen yhteiskunnan *kaikkien* luokkien välisistä keskinäisuuhteista. Sen vuoksi onkin niin syvästi vahingollista ja käytännöllisen merkityksensä puolesta niin syvästi taantumuksellista se ekonomistiemme saarnailu, että taloudellinen taistelu on laajimmin käytäntöön soveltuva keino joukkojen saamiseksi mukaan poliittiseen liikkeeseen. Voidakseen tulla sosialidemokraattiksi työläisellä täytyy olla selvä käsitys tilanomistajan ja papin, virkaherran ja talonpojan, ylioppilaan ja ryysyläisen taloudellisesta luonteesta ja yhteiskunnallis-poliittisesta olemuksesta, hänen täytyy tietää näiden vahvat ja heikot puolet, osata oikein käsittää ne yleiset fraasit ja kaikenkaltaiset sofismit, joilla jokainen luokka ja jokainen yhteiskuntakerros *peittää* itsekkäät pyrkimyksensä ja varsinaisen „olemuksensa”, hänen täytyy osata oikein käsittää, mitkä laitokset ja lait kuvastavat yksiä tai toisia etupyyteitä ja miten nimenomaan ne niitä kuvastavat. Mutta tätä „selvää käsitystä” ei voida ammentaa mistään kirjasta: sen voivat antaa vain elämästä saadut selvät kuvat ja tuoreeltaan tehdyt paljastukset siitä, mitä ympärillämme kullakin hetkellä tapahtuu, mistä kaikki omalla tavallaan puhuvat tai ainakin kuiskuttelevat, mitä ilmenee näissä tai noissa tapauksissa, näissä tai noissa numerotiedoissa, näissä tai noissa oikeuden tuomioissa y.m.s., y.m.s., y.m.s. Nämä kaikinpuoliset poliittiset paljastukset ovat välttämätön ja *perusehto* joukkojen vallankumouksellisen aktiivisuuden kasvattamiseksi.

Miksi venäläinen työmies osoittaa vielä vähän vallankumouksellista aktiivisuuttaan poliisin julmasta menettelystä kansaa kohtaan, lahkolaisten vainoamisten, talonpoikain pieksämisten, sensuurin julkeuksien, sotilaiden piinaamisen, viattomimpienkin kulttuurialoitteiden vainoamisen

y.m.s. johdosta? Siksiköhän, että „taloudellinen taistelu” ei „työnnä” häntä siihen, että se „lupaa” hänelle vähän „kouraantuntuvia tuloksia”, tarjoaa vähän „myönteistä”? Ei, toistamme, että sellainen ajatus ei ole mitään muuta kuin yritys vierittää syynsä toisten niskoille, vierittää oma poro-porvarillisuutensa (samoin bernsteiniläisyytensä) työläisjoukkojen kontolle. Meidän on syytettävä itseämme, jälkeenjääneisyttämme joukkoliikkeestä, sitä, ettemme ole vielä kyenneet järjestämään kaikkien näiden ruokottomuuksien kyllin laajaa, selvää ja nopeaa paljastamista. Kun me se teemme (ja meidän pitää ja me voimme sen tehdä), niin takapajuisinkin työläinen käsittää *tai tuntee*, että ylioppilasta ja lahkolaista, talonpoikaa ja kirjailijaa solvaa ja polkee se sama musta voima, mikä niin raskaasti sortaa ja painaa työläistä hänen elämänsä jokaisella askeleella, ja kun työläinen tulee sen tajuamaan, niin hänessä syntyy halu, vastustamaton halu puuttua itsekin asiaan, ja silloin hän osaa järjestää tänään kissannaukujaiset sensoreille, huomenna osoittaa mieltään talonpoikaiskapinan tukahduttaneen kuvernöörin asunnon edessä, lihuomenna läksyttää niitä papinkauhtanassa kulkevia santarmeja, jotka tekevät pyhän inkvisition töitä, j.n.e. Me olemme tehneet vasta hyvin vähän, emme juuri mitään, *levittääksemme* työläisten keskuuteen monipuolisia ja tuoreita paljastuksia. Monet meistä eivät vielä edes käsitä tätä *velvollisuuttaan*, vaan laahustavat vaistovaraisesti tehdaselämän ahtaissa puitteissa „harmaan jokapäiväisen taistelun” jälessä. Kun tällaisen asiaintilan vallitessa sanotaan: „„Iskralla” on pyrkimyksenä väheksyä harmaan jokapäiväisen taistelun edistymisen merkitystä loistavien ja täysin kehiteltyjen aatteiden propagoinnin rinnalla” (Martynov, s. 61),— niin se merkitsee puolueen kiskomista taaksepäin, merkitsee meidän valmistumattomuutemme ja takapajuisuutemme puolustamista ja ylistämistä.

Mitä tulee joukkojen kutsumiseen toimintaan, niin se käy itsestään niin pian, kun meillä on käynnissä tarmokas poliittinen agitaatio, eläviä ja iskeviä paljastuksia. Kun saadaan joku kiinni itse teossa ja hänet leimataan häpeällä heti kaikkien edessä ja kaikkialla, niin se vaikuttaa jo sellaisenaan paremmin kuin mikään „kutsu”, se vaikuttaa usein niin, että sitten ei enää voidakaan sanoa, kuka oikeastaan „kutsui” väkijoukkoa ja kuka oikeastaan esitti

sen tai tämän mielenosoitussuunnitelman j.n.e. Kutsua, kehoittaa — ei yleensä, vaan sanan konkreettisesti merkityksessä — voidaan vain tapahtumapaikalla, kehoittaa voi vain se, joka itsekkin on jo menossa. Mutta meidän tehtävänä on syventää, laajentaa ja voimistaa poliittista paljastustoimintaa ja poliittista agitaatiota.

Niin, vieläkin „kehoituksista”. „*Iskra*” oli ainoa lehti, joka ennen keväällisiä tapahtumia kehoitti työläisiä aktiivisesti sekaantumaan sellaiseen kysymykseen kuin ylioppilaiden lähettämiseen armeijaan, kysymykseen, joka ei *luvannut* työläisille kerrassaan minkäänlaisia *kouraa-*
tuntuvia tuloksia. Heti sen jälkeen, kun tammikuun 11 pnä oli julkaistu määräys „183 ylioppilaan passittamisesta sotamieheksi”, „*Iskrassa*” oli siitä kirjoitus (№ 2, helmikuu)* ja, ennen minkäänlaisten mielenosoitusten alkamista, se suoraan kehoitti „työmiestä rientämään ylioppilaan avuksi”, kehoitti „kansaa” julkisesti vastaamaan tähän hallituksen röyhkeään haasteeseen. Me kysymme kaikilta ja jokaiselta: miten on selitettävissä se merkittävä seikka, että puhuesaan niin paljon „kehoituksista”, erottaessaan „kehoitukset” jopa erikoiseksi toiminnan lajiksikin, Martynov ei maininnut sanaakaan *tästä* kutsusta? Ja eikö tämän jälkeen ole poroporvarillisuutta se, että Martynov julistaa „*Iskran*” *yksipuoliseksi*, kun se ei „kutsu” riittävästi taisteluun sellaisten vaatimusten puolesta, jotka „lupaavat kouraa-
tuntuvia tuloksia”?

Meidän ekonomisteillamme ja heidän mukanaan „*Rabotsheje Delolla*” on ollut menestystä sen vuoksi, että he ovat tekeytyneet kehittymättömien työläisten makuun. Mutta sosialidemokraattinen työläinen, vallankumouksellinen työläinen (ja sellaisten työläisten luku kasvaa yhä) hylkää suutumuksella kaikki nuo puheet taistelusta vaatimusten puolesta, jotka „lupaavat kouraa-
tuntuvia tuloksia” y.m.s., sillä hän ymmärtää, että ne ovat vain hieman muutettuna vanhaa rallatusta — kopeekka ruplan päälle. Sellainen työläinen sanoo neuvonantajilleen „*Rabotshaja Myslistä*” ja „*Rabotsheje Delosta*”: turhaan te, hyvät herrat, touhuate sekaantuessanne liian innokkaasti asiaan, josta me kyllä itsekkin suoriudumme, ja turhaan kartatte varsinaisten velvollisuuk-

* Ks. Teokset, 4. osa, ss. 397—402. *Toim.*

sienne täyttämistä. Sillä eihän ole lainkaan järkevää, kun te puhutte, että sosialidemokraattien tehtävänä on antaa itse taloudelliselle taistelulle poliittinen luonne; se on vain alku, eikä se ole sosialidemokraattien päätehtävänä, sillä kaikissa maissa ja siinä luvussa myöskin Venäjällä *poliisi on itse hyvin usein alkanut antaa taloudelliselle taistelulle poliittisen luonteen*, ja työläiset oppivat itse ymmärtämään, kenen puolta hallitus pitää *. Sillä sitä „työläisten taloudellista taistelua isäntiä ja hallitusta vastaan”, josta te pidätte sellaista ääntä aivan kuin olisitte löytäneet Amerikan, käyvät Venäjän monilla syrjäseuduilla itsenäisesti sellaiset työläiset, jotka ovat kuulleet lakoista, mutta sosialismista eivät ole kuulleet tuskin mitään. Sillä meillä jo on sitä meidän, työläisten „aktiivisuutta”, jota te kaikki tahdotte kannattaa esittämällä kouraantuntuvia tuloksia lupaavia konkreettisia vaatimuksia, ja me itse arkipäiväisessä, ammatillisessa pikkuahertelussamme esitämme näitä konkreettisia vaatimuksia usein ilman minkäänlaista intelligenttien apua. Mutta tämä *tällainen* aktiivisuus ei meille vielä riitä; emmehän me ole lapsia, joita voidaan ruokkia pelkällä „ekonomistisen” politiikan puurolla; me haluamme tietää kaiken sen, mitä muutkin tietävät, me haluamme perinpohjaisesti tutustua poliittisen elämän *kaikkiin* puoliin ja *aktiivisesti* osallistua kaikkiin ja kaikenlaisiin poliittisiin tapahtumiin. Sitä varten on tarpeellista, että intelligentit vähemmän pänttäisivät päähämme sitä, minkä me itsekkin tiedämme **,

* Vaatimus, että „itse taloudelliselle taistelulle on annettava poliittinen luonne” tuo mitä silmiinpistävimmin esiin *vaistovaraisuuden edessä kumartamisen* poliittisen toiminnan alialla. Taloudellinen taistelu saa poliittisen luonteen hyvin usein aivan *vaistovaraisesti*, siis ilman „vallankumousbasilliin — intelligentssin” tai tietösten sosialidemokraattien sekaantumista. Esimerkiksi Englannissakin työläisten taloudellinen taistelu sai poliittisen luonteen ilman minkäänlaista sosialistien osallisuutta. Sosialidemokraattien tehtävänä taas ei ole vain poliittinen agitaatio taloudellisella pohjalla, heidän tehtävänsä on *muuttaa* tuo trade-unioinistinen politiikka sosialidemokraattiseksi poliittiseksi taisteluksi, *käyttää hyväkseen* niitä poliittisen tietoisuuden kipinöitä, joita taloudellinen taistelu syyttää työläisten keskuuteen, *nostaakseen* työläiset *sosialidemokraattisen* poliittisen tietoisuuden tasolle. Mutta Martynovit sen sijaan, että kohottaisivat ja auttaisivat eteenpäin vaistovaraisesti heräävää poliittista tietoisuutta, *lankeavat polvilleen vaistovaraisuuden edessä* ja hokevat, hokevat usein niin että ihan ällöttää, että taloudellinen taistelu „työntää” työläisiä törmäämään kysymykseen heidän poliittisesta oikeudestomuudestaan. Paha vain, hyvät herrat, että tämän trade-unioinistisen poliittisen tietoisuuden vaistovarainen herääminen ei „työnnä” teitä kysymykseen teidän sosialidemokraattisista tehtävistänne!

** Näyttääksemme toteen, ettemme ole suotta keksineet tätä työläisten puhetta ekonomistille, viittaamme kahteen todistajaan, jotka epäilemättä tuntevat välittömästi työväenliikettä ja jotka ovat kaikkein vähimmin taipuvaisia suhtautumaan suosivaisesti meihin, „dogmaattikkoihin”, sillä toinen näistä todistajista on ekonomisti (joka pitää jopa „Rabotsheje Deloakin” poliittisena lehtenä!) ja toinen on terroristi. Toinen näistä todistajista on kirjoittanut totuudenmukaisuutensa ja elävyytensä puolesta erinomaisen kirjoituksen: „Pietarin

ja enemmän antaisivat meille sitä, mitä me emme vielä tiedä, mitä me itse emme oman tehdaselämämme ja „taloudellisen” kokemuksemme perusteella voi itsellemme koskaan saadakaan, nimittäin: poliittista tietoa. Tätä tietoa te, intelligentit, voitte itsellenne hankkia, ja te *olette velvollisia* antamaan sitä meille sata ja tuhat kertaa enemmän, kuin mitä te tähän saakka olette antaneet, ja antamaan sitä ei ainoastaan puheiden, kirjasten ja kirjoitusten muodossa (jotka usein ovat — suokaa anteeksi avomielisyytemme! — ikävänpuoleisia), vaan ehdottomasti tekemällä selviä *paljastuksia* siitä, mitä hallituksemme ja hallitsevat luokkamme tekevät juuri tänä aikana elämän kaikilla aloilla. Täyttäkäähän vähän innokkaammin tätä velvollisuuttanne ja *jaartelkaa vähemmän „työläisjoukkojen aktiivisuuden kohottamisesta”*. Meillä on aktiivisuutta paljon enemmän kuin te luulettekaan, ja me kykenemme tukemaan avoimella kattutaistelulla sellaisiakin vaatimuksia, jotka eivät lupaa minkäänlaisia „kouraantuntuvia tuloksia”! Eikä teidän asianne ole „kohottaa” meidän aktiivisuuttamme, sillä *teiltä itseltännehan tuota aktiivisuutta juuri puuttuukin*. Kumarrelkaa vähemmän vaistovaraisuuden edessä ja ajatelkaa enemmän *oman* aktiivisuutenne kohottamista, hyvät herrat!

d) MITA YHTEISTÄ ON EKONOMISMILLA JA
TERRORISMILLA?

Edellä esittämässämme alaviitassa esitimme rinnatusten ekonomistin ja sosialidemokraatteihin kuulumattoman terroristin, jotka sattumalta olivat samaa mieltä. Mutta oikeastaan näiden kahden suunnan kannattajien välillä ei ole ainoastaan satunnainen, vaan välttämätön sisäinen

työväenliike ja sosialidemokratian käytännölliset tehtävät”, joka on julkaistu „Rabotsheje Delossa” № 6. Hän jakaa työläiset 1) tietoisin vallankumouksellisiin, 2) välikerrokseen, ja 3) muuhun joukkoon. Ja hänen mielestään välikerros „harrastaa usein enemmän poliittisen elämän kysymyksiä kuin lähimpiä taloudellisia etujaan, joiden yhteys yleisiin yhteiskunnallisiin oloihin on jo kauan sitten ymmärretty”... „Rabotshaja Mysliä” „arvostellaan ankarasti”: „kaikki on yhtä ja samaa, jo kauan sitten tunnettua, aikoja sitten luettua”, „poliittisessa katsauksessakaan ei taaskaan ole mitään” (sivulla 30—31). Vieläpä kolmaskin kerros: „herkempi, nuorempi, kapakan ja kirkon vähemmän turmelema työläisjoukko, jolla ei ole juuri milloinkaan mahdollisuutta hankkia sisällöltään poliittista kirjaa, selittelee sinne sun tänne poliittisen elämän ilmiöitä mieltskellessään ylioppilasmellakoista kuulemiaan hajanaisia tietoja” j.n.e. Terroristi taas kirjoittaa: „...Kerran pari luetaan tehdaselämää koskevia pikku juttuja eri kaupungeista, ei omasta, ja sitten heitetään koko lukeminen sikseen... Ikävyyttä... Kun työväenlehdessä ei puhuta valtiosta... niin se merkitsee sitä, että työläistä pidetään pikku lapsena... Työläinen ei ole mikään pikku lapsi” („Svoboda”, vallankumouksellis-sosialistisen ryhmän julkaisu, ss. 69—70).

yhteys, joka meidän pitää tuonnempana ottaa vielä puheeksi ja jota on kosketeltava juuri sen yhteydessä, kun on kysymys vallankumouksellisen aktiivisuuden kasvattamisesta. Ekonomisteilla ja nykyisillä terroristeilla on yksi yhteinen juuri: nimenomaan se *vaistovaraisuuden edessä kumartaminen*, josta edellisessä luvussa puhuimme, kuten yleisestä ilmiöstä ja jota me nyt tarkastelemme siltä kannalta, miten se vaikuttaa poliittiseen toimintaan ja poliittiseen taisteluun. Ensi näkemältä väitteemme saattaa tuntua paradoksilta: niin suuri ero näyttää olevan ihmisten välillä, joista toiset tähdentävät tärkeäksi „harmaata jokapäiväistä taistelua” ja toiset kutsuvat yksityisiä henkilöitä mitä uhrautuvimpaan taisteluun. Mutta tämä ei ole paradoksi. Ekonomistit ja terroristit kumartavat vaistovaraisen virtauksen eri puolia: ekonomistit palvovat „puhtaan työväenliikkeen” vaistovaraisuutta ja terroristit — mitä kiihkeimmän suuttumuksen vaistovaraisuutta niiden intelligenttien taholta, jotka eivät osaa tai joilla ei ole mahdollisuutta yhdistää vallankumouksellista toimintaa työväenliikkeen kanssa yhdeksi eheäksi kokonaisuudeksi. Sen, joka on menettänyt uskonsa tai ei ole koskaan uskonut tähän mahdollisuuteen, hänen on todellakin vaikeata löytää suuttumuksen tunteelleen ja vallankumoukselliselle tarmolleen muuta ulospääsyä kuin terrorin. Siten vaistovaraisuuden edessä kumarteleminen molempiin yllä mainitsemiimme suuntiin ei ole mitään muuta kuin *alkua* kuuluisan „Credon” ohjelman *toteuttamiseen*: työläiset käyvät itsekseen omaa „taloudellista taisteluun isäntiä ja hallitusta vastaan” (suokoon „Credon” kirjoittaja meille anteeksi, että lausumme hänen ajatuksensa Martynovin sanoilla! Katsomme olevamme oikeutettuja tekemään niin, sillä „Credossakin” puhutaan siitä, miten työläiset taloudellisessa taistelussa „törmäävät kosketuksiin poliittisen komennon kanssa”), ja intelligentit käyvät itsekseen omin voiminsa poliittista taistelua, luonnollisestikin terrorin avulla! Tämä on täysin loogillinen ja kiertämätön *johtopäätös*, jota ei voida olla korostamatta, *vaikka ne*, jotka alkavat tätä ohjelmaa toteuttaa, *eivät itse olisi* sen kiertämättömyyttä *käsittäneetkään*. Poliittisella toiminnalla on oma logiikkansa, joka ei riipu niiden henkilöiden tietoisuudesta, jotka mitä parhaimmassa tarkoituksessa kehoittavat joko ryhtymään terroriin tai antamaan itse taloudelliselle taistelulle poliittisen luonteen. Helvetin tiekin on kivetty hyvillä

tarkoituksilla ja tässäkin tapauksessa hyvät tarkoitukset eivät vielä pelasta vaistovaraiselta viettymykseltä „pienemmän vastustuksen suuntaan”, „Credon” *puhtaasti porvarillisen* ohjelman suuntaan. Sillä eihän se ole suinkaan sattuma sekään, että monet venäläiset liberaalit — sekä selvät liberaalit että marxilaisen naamion taakse verhoutuneet — kannattavat koko sielustaan terroria ja pyrkivät kannattamaan tällä hetkellä terrorististen mielialojen nousua.

Kun sitten syntyi „vallankumouksellis-socialistinen ryhmä Svoboda”, joka asetti tehtäväkseen nimenomaan työväenliikkeen kaikinpuolisen avustamisen, mutta otti *ohjelmaansa* terrorin ja niin sanoaksemme emansipeerasi itsensä sosialidemokratian vaikutuksesta, niin se oli vielä yksi todistus P. B. Axelrodin erinomaisesta kaukonäköisyydestä, joka *jo vuoden 1897 lopulla kirjaimellisesti ennusti etukäteen* sosialidemokraattisten horjahtelujen johtavan tällaisiin tuloksiin („Kysymykseen nykyisistä tehtävistä ja taktiikasta”) ja viitoitti kuuluisat „kaksi perspektiiviään”. Kaikki myöhemmät väittelyt ja erimielisyydet Venäjän sosialidemokraattien välillä sisältyvät jo aivan kuin kasvi siemeneensä näihin kahteen perspektiiviin*.

Tältä näkökannalta käy ymmärrettäväksi sekin, että „Rabotsheje Delo”, joka ei ollut kyennyt pitämään puoliansa ekonomismin vaistovaraisuutta vastaan, ei kyennyt tekemään sitä myöskään terrorismin vaistovaraisuutta vastaan. Tässä on sängen mielenkiintoista panna merkillä se erikoinen todistelu terrorin puolustamiseksi, jonka „Svoboda” on esittänyt. Se „kieltää kokonaan” terrorin kauhua herättävän merkityksen („Vallankumouksellisuuden uudestisyntyminen”, s. 64), mutta samalla nostaa esiin sen „eksitaatiivisen (kiihdyttävän) merkityksen”. Tämä on luonteenomaista ensiksikin sen perinteellisen (esi-socialidemokraat-

* Martynov „näkee toisen, paljon todellisemman (?) pulman” („Socialidemokratia ja työväenluokka”, 19): „Joko socialidemokratia ottaa tehtäväkseen proletariaatin taloudellisen taistelun välittömän johtamisen ja siten (!) muuttaa sen vallankumoukselliseksi luokkataisteluksi”... „Siten”, t. s. siis nähtävästi välittömästi johtamalla taloudellista taistelua. Sanokoon Martynov meille, missä on nähty sellaista, että *yksistään vain* ammatillisen taistelun johtamisella on trade-unionistinen liike onnistuttu muuttamaan vallankumoukselliseksi luokkaliikkeeksi? Eikö hän käsitä, että tällaista „muuttamista” varten meidän on toimekkaasti ryhdyttävä „välittömästi johtamaan” *kaikinpuolista* poliittista agitaa-tiota?... „Taikka toinen perspektiivi: socialidemokratia jättäytyy syrjään työläisten taloudellisen taistelun johdosta ja siten... katkaisee siivet itseltään”... „Rabotsheje Delon” edellä esitetyn mielipiteen mukaan „Iskra” „jättäytyy syrjään”. Mutta me olemme nähneet, että „Iskra” tekee taloudellisen taistelun johtamiseksi *paljon enemmän kuin „Rabotsheje Delo”*, mutta se ei rajoitu siihen *eikä supista* sen vuoksi poliittisia tehtäviään.

tisen) ajatuspiirin, joka pakoitti pitämään kiinni terroristista, hajoamisen ja rappeutumisen yhtenä asteena. Sen tunnustaminen, että hallitusta ei voida nykyään saattaa terrorin avulla „kauhun valtaan” — eikä siis myöskään epäjärjestykseen — merkitsee asiallisesti terrorin tuomitsemista tykkänään taistelumenetelmänä ja ohjelman pyhittämänä toimintapiirinä. Toiseksi, se on vieläkin luonteenomaisempaa esimerkkinä siitä, miten ei ymmärretä meidän jokapäiväisiä tehtäviämme „joukkojen vallankumouksellisen aktiivisuuden kasvattamisessa”. „Svoboda” propagoi terroria keinona työväenliikkeen „kiihoittamiseksi” ja „voimakkaan sysäyksen” antamiseksi sille. Vaikea on kuvitella toista todistelutapaa, joka havainnollisemmin kumoaisi itse itsensä! Herää kysymys, onko venäläisessä elämässä todellakin vielä niin vähän sellaisia ruokottomuuksia, että pitää keksiä erikoisia „kiihoitus”-keinoja? Ja toisaalta, jos kerran on henkilöitä, joita ei edes venäläinen mielivaltakaan kiihdytä eikä saa häntä kiihdyksiin, niin eiköhän ole ilmeistä, että myöskin kamppailua hallituksen ja pienen terroristiryhmän välillä hän tulee katselemaan sivusta „nenäänsä kaihellen”? Siinähan se juuri onkin, että venäläisen elämän inhoittavuudet kiihoittavat työläisjoukkoja suuresti, mutta me emme osaa koota, jos niin voidaan sanoa, ja liittää yhteen kaikkia niitä kansan kiihtymyksen pisaroita ja puroja, joita venäläisestä elämästä tihkuu esiin monin verroin suuremmissa määrässä kuin me luulemmekaan ja jaksamme käsittää, mutta jotka täytyy nimenomaan yhdistää yhdeksi valtavaksi virraksi. Työväenliikkeen valtava kasvu ja edellä mainitsemamme poliittisen kirjallisuuden nälkä työläisten keskuudessa osoittavat vääjäämättömästi, että tämä tehtävä on toteutettavissa. Kehoitukset terroriin, samoin kuin kehoitukset, että itse taloudelliselle taistelulle pitää antaa poliittinen luonne, ovat vain erilaisia keinoja *pakoilla* Venäjän vallankumouksellisten tuiki välttämätöntä velvollisuutta: kaikinpuolisen poliittisen agitaation järjestämistä. „Svoboda” haluaa *korvata* agitaation terrorilla tunnustaen suoraan, että „kun kerran alkaa voimaperäinen ja tarmokas agitaatio joukkojen keskuudessa, niin sen eksitatiivinen (kiihoittava) merkitys on jo loppuun näytelty” („Vallankumouksellisuuden uudestisyntyminen”, s. 68). Tämä juuri osoittaakin, että sekä terroristit että ekonomistit *aliarvioivat* joukkojen vallankumouksellista aktiivisuutta siitä

huolimatta, vaikka keväälliset tapahtumat * todistavat ilmeisesti päinvastaista, ja tällöin eräät rientävät etsimään keino-tekoisia „kiihokkeita” ja toiset taas puhuvat „konkreettisista vaatimuksista”. Kummatkin kiinnittävät liian vähän huomiota *oman aktiivisuutensa* kohottamiseen poliittisen agitaation alalla ja poliittisten paljastusten järjestämisessä. Mutta tätä tehtävää ei voida *korvata* millään muulla, ei nykyään enempää kuin minään muunakaan aikana.

e) TYÖVÄENLUOKKA ETURIVIN TAISTELIJANA
DEMOKRATIAN PUOLESTA

Olemme nähneet, että mitä laajaperäisimmän poliittisen agitaation harjoittaminen ja siis myöskin kaikinpuolisten poliittisten paljastusten järjestäminen on ehdottomasti välttämätön ja jopa *kaikkein välttämättömin* tehtävä toiminnassa, jos tämä toiminta on oikeata sosialidemokraattista toimintaa. Mutta me teimme tämän johtopäätöksen pitäen lähtökohtana *vain* kaikkein kipeimpiä työväenluokan tarpeita poliittisen tiedon ja poliittisen kasvatuksen alalla. Kysymyksen asettaminen vain tällä tavalla olisi kuitenkin liian suppea, se jättäisi huomioon ottamatta yleensä koko sosialidemokratian yleisdemokraattiset tehtävät ja erikokoisesti Venäjän nykyisen sosialidemokratian yleisdemokraattiset tehtävät. Selittääksemme tämän ajatuksen mahdollisimman konkreettisesti, yritämme käsitellä asiaa ekonomistille „läheisimmältä”, nimittäin käytännölliseltä puolelta. „Kaikki ovat yhtä mieltä” siitä, että työväenluokan poliittista tietoisuutta on kehitettävä. Herää kysymys, *miten* se voidaan tehdä ja mitä tarvitaan, että se voitaisiin tehdä? Taloudellinen taistelu „työntää” työläisiä vain kysymyksiin hallituksen suhtautumisesta työväenluokkaan ja siksi, *yrittämepä me kuinka innokkaasti tahansa* „antaa itse taloudelliselle taistelulle poliittinen luonne”, me *emme voi koskaan* kehittää työläisten poliittista tietoisuutta (socialidemokraattisen poliittisen tietoisuuden asteelle) tämän tehtävän puitteissa, sillä *itse nämä puitteet ovat ahtaat*. Martynovin määritelmä ei ole meille arvokas lainkaan sen vuoksi, että se kuvaa Martynovin sotkemiskykyä, vaan siksi, että se tuo selvästi ilmi kaikkien ekonomistien perusvirheen, nimittäin

* Kysymys on vuoden 1901 kevästä, jolloin alkoivat suuret katumielenosoitukset. (Tekijän huomautus vuoden 1907 painokseen. *Toim.*)

sen vakaumuksen, että työläisten poliittinen luokkatietoisuus voidaan kehittää, niin sanoaksemme, heidän taloudellisen taistelunsa *sisältä*, s.o. pitäen lähtökohtana vain (tai ainakin pääasiallisesti) tätä taistelua, nojautuen vain (tai ainakin pääasiallisesti) tähän taisteluun. Tällainen katsantokanta on perinpohjin virheellinen,— ja juuri sen vuoksi, kun ekonomistit, suutuksissaan meille siitä polemikkista, jota me heitä vastaan käymme, eivät halua harkita tarkoin erimielisyyksien lähdeä, ja käykin niin, että emme lainkaan ymmärrä toisiamme ja puhumme eri kieltä.

Poliittinen luokkatietoisuus voidaan työläiselle tuoda *vain ulkoa käsin*, siis taloudellisen taistelun ulkopuolelta, ulkopuolelta työläisten suhteita isäntiin. Se ala, mikä vain voi olla tämän tiedon lähteenä, on *kaikkien* luokkien ja kerrosten suhtautuminen valtioon ja hallitukseen, *kaikkien* luokkien välisten keskinäissuhteiden ala. Sen vuoksi kysymykseen: mitä on tehtävä poliittisen tietoisuuden antamiseksi työläisille? ei voida antaa vain sitä vastausta, johon käytännönmiehet yleensä, puhumattakaan ekonomisiin taipuvista käytännönmiehistä, useimmissa tapauksissa tyytyvät, nimittäin vastausta, että „on mentävä työläisten keskuuteen”. Poliittisen tietoisuuden antamiseksi *työläisille* on sosialidemokraattien *mentävä kaikkien väestöluokkien keskuuteen* ja lähetettävä armeijansa osastot *kaikille tahoille*.

Me valitsemme tahallamme tällaisen kulmikkaan sanonnan, sanomme tahallamme ajatuksemme ilmi yksinkertaisesti jyrkästi — emme ollenkaan halusta puhua paradokseja, vaan antaaksemme ekonomisteille oikein kunnollisen „sysäyksen” niihin tehtäviin, joita he niin anteeksiantamattomalla tavalla hyljeksivät, sysäyksen ajattelemaan sitä trade-unionistisen ja sosialidemokraattisen politiikan välistä eroa, jota he eivät halua ymmärtää. Sen vuoksi pyydämme lukijaa pysymään kärsivällisenä ja kuuntelemaan meitä tarkkaavasti loppuun saakka.

Ottakaa viime vuosien aikana eniten levinnyt sosialidemokraattien kerhotyyppi ja tarkastelkaa sen toimintaa. Sillä on „yhteydet työläisiin” ja se tyytyy siihen julkaisten lentolehtisiä, joissa ruoskitaan tehtaissa tapahtuvia väärinkäytöksiä, hallituksen puolueellista suhtautumista kapitalisteihin ja poliisien väkivaltaisuuksia; kokouksissa keskustelu työläisten kanssa ei mene tai tuskin menee näitä samoja

aiheita pitemmälle; alustukset ja esitelvät vallankumouksellisen liikkeen historiasta, hallituksemme ulko- ja sisäpolitiikan kysymyksistä, Venäjän ja Euroopan taloudellisen kehityksen kysymyksistä ja eri luokkien asemasta nykyisessä yhteiskunnassa j.n.e. ovat sängen harvinaisia, eikä kukaan edes ajattelekaan yhteyksien järjestelmällistä aikaansaamista ja laajentamista muiden yhteiskuntaluokkien keskuudessa. Asiallisesti tällaisen kerhon jäsenten silmissä useimmissa tapauksissa toimihenkilön ihanteeksi muodostuu henkilö, joka muistuttaa paljon enemmän trade-unionin sihteerinä kuin poliittista sosialistijohtajaa. Sillä esimerkiksi Englannin jokaisen trade-unionin sihteeri auttaa aina työläisiä käymään taloudellista taistelua, järjestää tehdasolojen paljastuksia, selittää sellaisten lakien ja toimenpiteiden epäoikeudenmukaisuutta, mitkä rajoittavat lakkovapautta ja vapautta asettaa lakkovahteja (joiden tehtävänä on varoittaa kaikkia, että kysymyksessä olevassa tehtaassa on lakko), hän selittää porvarilliseen kansanluokkaan kuuluvan rauhantuomarin puolueellisuutta y.m.s., y.m.s. Sanalla sanoen jokainen trade-unionin sihteeri käy ja auttaa käymään „taloudellista taistelua isäntiä ja hallitusta vastaan”. Eikä voida tarpeeksi painostaa sitä, että *tämä ei vielä ole* sosialidemokratismia, että sosialidemokraatin ihanteena ei pidä olla trade-unionin sihteeri, vaan *kansantribuuni*, joka osaa vastata mielivallan ja sarron kaikkiin ja kaikkinaisiin ilmauksiin, tapahtukoot ne sitten missä tahansa ja koskekoot ne mitä väestökerrosta tai luokkaa tahansa, kansantribuuni, joka osaa yhdistää kaikki nämä ilmiöt poliisimielivallan ja kapitalistisen riiston kokonaiskuvaksi, joka osaa käyttää hyväkseen jokaista pikkuseikkaa esittääkseen *kaikkien kuulujen* sosialistisia vakaumuksiaan ja demokraattisia vaatimuksiaan, selittääkseen *kaikille* ja jokaiselle proletariaatin vapaustaistelun maailmanhistoriallista merkitystä. Verratkaa toisiinsa esimerkiksi sellaisia toimihenkilöitä kuin Robert Knightiä (Englannin yhden mahtavimman trade-unionin, pannuseppien liiton, tunnettu sihteeri ja johtaja) ja Wilhelm Liebnehtiä — ja yrittäkää sovittaa heihin niitä vertailuja, joihin Martynov pukee mielipide-eroavaisuutensa „Iskran” kanssa. Te huomaatte — alan selailta Martynovin kirjoitusta, — että R. Knight on paljon enemmän „kutsunut joukkoja määrättyihin konkreettisiin tekoihin” (39), mutta W. Liebnecht on enemmän harrastanut „koko nykyisen

järjestelmän tai sen erillisten ilmiöiden vallankumouksellista valaisemista” (38—39); että R. Knight „on määritellyt proletariaatin lähimmät vaatimukset ja osoittanut keinot niiden toteuttamiseksi” (41), mutta W. Liebknecht, tehden sitäkin, ei silti myöskään kieltäytynyt „samanaikaisesti johtamasta eri oppositiokerrosten aktiivista toimintaa” ja „sanelemasta niille myönteistä toimintaohjelmaa” * (41); että R. Knight on pyrkinyt nimenomaan „antamaan mahdollisuuden mukaan itse taloudelliselle taistelulle poliittisen luonteen” (42) ja että hän on osannut erinomaisesti „asettaa hallitukselle konkreettisia vaatimuksia, jotka lupaavat määrättyjä kouraantuntuvia tuloksia” (43), silloin kun W. Liebknecht on paljon enemmän harrastanut „yksipuolisia” „paljastuksia” (40); että R. Knight on antanut paljon suuremman merkityksen „harmaan jokapäiväisen taistelun edistymiselle” (61), mutta W. Liebknecht „loistavien ja täysin kehiteltyjen aatteiden propagoimiselle” (61); että W. Liebknecht on luonut johtamastaan lehdestä nimenomaan „vallankumouksellisen opposition äänenkannattajan, joka paljastaa olojamme ja etupäässä juuri poliittisia oloja, mikäli ne koskevat mitä erilaisimpien väestökerrosten etuja” (63), kun taas R. Knight „on työskennellyt työväen asian hyväksi kiinteässä elimellisessä yhteydessä proletaariseen taisteluun” (63) — jos „kiinteällä ja elimellisellä yhteydellä” ymmärretään sitä vaistovaraisuuden edessä kumartelemista, jota olemme edellä tutkineet Kriševskin ja Martynovin esimerkkien pohjalla, — sekä „supistanut vaikutusalaansa”, vakuuttuneena tietysti kuten Martynovkin siitä, että hän „on siten tehnyt itse tuon vaikutuksen mutkallisemmaksi” (63). Sanalla sanoen, te huomaatte, että Martynov de facto ** alentaa sosialidemokratian tradeunionismin tasolle, vaikka hän ei tietystikään tee sitä sen takia, ettei hän haluaisi hyvää sosialidemokratialle, vaan yksinkertaisesti siksi, että hän on hiukkasen kiiruhtanut syventämään Plehanovia sen sijaan, että olisi vaivautunut ymmärtämään Plehanovia.

Mutta palatkaamme esitykseemme. Me sanoimme, että sosialidemokraatin, ellei hän ole ainoastaan sanoissa sillä

* Esim. ranskalais-saksalaisen sodan aikana Liebknecht saneli toimintaohjelman *koko demokratialle*, ja vielä suuremmassa määrässä sitä tekivät Marx ja Engels v. 1848.

** — todellisuudessa, itse asiassa. *Toim.*

kannalla, että on välttämätöntä kehittää kaikin puolin proletariaatin poliittista tietoisuutta, on „mentävä kaikkien väestöluokkien keskuuteen”. Herää kysymyksiä: miten se on tehtävissä? onko meillä voimia siihen? onko sellaiselle toiminnalle olemassa pohjaa kaikkien muiden luokkien keskuudessa? eikö se merkitse perääntymistä tai johda perääntymiseen luokkanäkökannalta? Pysähdymme tarkastelemaan näitä kysymyksiä.

Meidän on „mentävä kaikkien väestöluokkien keskuuteen” sekä teoreetikkoina, propagandisteina, agitaattoreina että organisaattoreina. Sitä, että sosialidemokraattien teoreettinen toiminta on suunnattava eri luokkien yhteiskunnallisen ja poliittisen aseman kaikkien erikoisuuksien tutkimiseen,— sitä ei kukaan epäile. Mutta siinä suhteessa tehdään mitättömän vähän, suhteettoman vähän siihen työhön verrattuna, mitä tehdään tehdasolojen erikoisuuksien tutkimiseksi. Komiteoissa ja kerhoissa te kohtaatte henkilöitä, jotka syventyvät jopa perehtymään erikoisesti johonkin rautateollisuuden haaraan, mutta tuskin ollenkaan löydätte sellaisia tapauksia, että järjestöjen jäsenet (silloin kun heidän on pakko erinäisten syiden takia vetäytyä pois käytännöllisestä toiminnasta, kuten usein tapahtuu) harrastaisivat erikoisesti aineiston keräämistä yhteiskunnallisen ja poliittisen elämämme jostakin päivänpolttavasta kysymyksestä, joka voisi olla aiheena sosialidemokraattista toimintaa varten muiden väestökerrosten keskuudessa. Puhuttaessa työväenliikkeen nykyisten johtajien enemmistön vähäisestä valmentuneisuudesta ei voida olla huomauttamatta valmennuksesta tässäkin suhteessa, sillä sekin on yhteydessä „ekonomistiseen” käsitykseen „kiinteästä elimellisestä yhteydestä proletariaatin taisteluun”. Mutta tärkeintä tietenkin on *propaganda ja agitaatio* kaikkien kansankerrosten keskuudessa. Länsi-Euroopan sosialidemokraatille tätä tehtävää helpoittavat kansankokoukset ja joukkotilaisuudet, joihin *jokainen* haluava voi tulla, sitä helpoittaa parlamentti, jossa hän puhuu *kaikkien* luokkien edustajien edessä. Meillä ei ole parlamenttia eikä kokousvapautta, mutta me osaamme siitä huolimatta järjestää kokouksia työläisille, jotka haluavat kuunnella *sosialidemokraattia*. Meidän tulee myöskin osata järjestää kokouksia kaikkien ja kaikenlaisten väestöluokkien edustajien kanssa, jotka vain haluavat kuunnella *demokraattia*. Sillä se ei ole sosialidemokraatti, joka unohtaa

käytännössä, että „kommunistit kannattavat jokaista vallankumouksellista liikettä” ja että sen vuoksi me olemme velvolliset *koko kansan edessä* esittämään ja korostamaan *yleisdemokraattisia tehtäviä*, salaamatta hetkeksikään sosialistisia vakaumuksiamme. Se ei ole sosialidemokraatti, joka unohtaa käytännössä, että hänen velvollisuutensa on olla *kaikkein etummaisimpana jokaisen yleisdemokraattisen kysymyksen asettamisessa, kärjistämisessä ja ratkaisemisessa*.

„Tässä suhteessa ovat aivan kaikki yhtä mieltä!” — keskeyttää malttamaton lukija meidät — ja „Rabotsheje Delon” toimitukselle annetussa uudessa ohjeessakin, joka hyväksyttiin Liiton viimeisessä edustajakokouksessa, sanotaan suoraan: „Poliittisen propagandan ja agitaation aiheina tulee olla yhteiskunnallisen ja poliittisen elämän kaikkien ilmiöiden ja tapahtumien, jotka koskevat proletariaattia joko välittömästi erikoisena luokkana tai *kaikkien vallankumouksellisten voimien etujoukkona taistelussa vapauden puolesta*” („Kaksi edustajakokousta”, s. 17, alleviivaus meidän). Niin, nämä ovat aivan oikeita ja erikoisen hyviä sanoja, ja me olisimme täysin tyytyväisiä, jos „Rabotsheje Delo” ne *ymmärtäisi, jos se ei näiden sanojen ohella puhuisi sellaista, mikä on ristiriidassa niiden kanssa*. Sillä eihän se riitä, että nimitetään itseään „avantkaartiksi”, etujoukoksi, — täytyy myöskin toimia niin, että *kaikki* muut joukko-osastot näkisivät ja että niiden olisi pakko tunnustaa, että me kuljemme edellä. Ja me kysymme lukijalta: ei suinkaan muiden „joukko-osastojen” edustajat ole niin tyhmiä, että uskoisivat meitä „etujoukoksi” vain sanojen perusteella? Kuvitelkaapa vain konkreettisesti seuraavanlaista näkyä. Venäjän sivistyneiden radikaalien tai liberaalisten perustuslaillisten „joukko-osastoon” ilmestyy sosialidemokraatti ja sanoo: me olemme etujoukko; „edessämme on nyt kysymys — miten itse taloudelliselle taistelulle voitaisiin mahdollisuuksien mukaan antaa poliittinen luonne”. Vähänkin järkevä radikaali tai perustuslaillinen (ja venäläisten radikaalien ja perustuslaillisten joukossa on paljon järkeviä ihmisiä) vain hymähtäisi kuultuaan sellaista puhetta ja sanoisi (tietysti itsekseen, sillä he ovat useimmiten kokeneita diplomaatteja): „kylläpä tuo „etujoukko” on yksinkertaista väkeä! Ei ymmärrä edes sitä, että sehän on meidän tehtävämme, porvarillisen demokratian eturivin edustajien tehtävänä on:

antaa itse työläisten taloudelliselle taistelulle poliittinen luonne. Sillä niinhän mekin, samoin kuin kaikki länsieuroopalaiset porvarit, tahdomme vetää työläiset mukaan politiikkaan, mutta nimenomaan ainoastaan trade-unionistiseen eikä sosialidemokraattiseen politiikkaan. Työväenluokan trade-unionistinen politiikka on juuri työväenluokan porvarillista politiikkaa. Ja se määritelmä, minkä tämä „etujoukko” antaa tehtävistään, ei ole mitään muuta kuin trade-unionistisen politiikan määrittelyä! Siksipä nimittäkööt he itseään sosialidemokraateiksi niin paljon kuin haluavat. Enhän minä tosiaankaan ole mikään lapsi, että menettäisin malttini nimilapun takia! Mutta älkööt vain antako peräksi noille vahingollisille ortodoksaalisille dogmaatikoille, jättäkööt vain „arvosteluvapauden” niille, jotka tiedottomasti kiskovat sosialidemokratiaa trade-unionistiseen uomaan!”

Ja meidän perustuslaillisen poliitikkomme kevyt iva muuttuu homeeriseksi hohotukseksi, kun hän saa tietää, että sosialidemokraatit, jotka puhuvat sosialidemokratian osuudesta etujoukkona, nykyään, jolloin vaistovaraisuus on liikkeessämme melkein täydellisesti vallalla, pelkäävät kaikkein eniten juuri „vaistovaraisen aineksen väheksymistä”, pelkäävät „väheksyä harmaan jokapäiväisen taistelun edistymisen merkitystä loistavien ja täysin kehittyneiden aatteiden propagoimisen rinnalla” y.m., y.m.! „Etummainen” joukko, joka pelkää, ettei tietoisuus vain pääsisi vaistovaraisuuden edelle, pelkää esittää rohkeata „suunnitelmaa”, mikä pakoittaisi myöskin toisinajattelevat sen yleisesti tunnustamaan! Kunpa he eivät vain sekoittaisi toisiinsa sanoja etujoukko ja jälkijoukko?

Todellakin, ajatelkaapa tarkemmin seuraavaa Martynovin järkeilyä. Sivulla 40 hän sanoo, että „Iskran” paljastustaktiikka on yksipuolista, että „kylvimmepä me kuinka paljon tahansa epäluottamusta ja vihaa hallitusta kohtaan, me emme saavuta päämääräämme, ennen kuin me onnistumme kehittämään tarpeeksi aktiivisen yhteiskunnallisen energian sen kukistamiseksi”. Sulkumerkeissä sanoen, tämä on jo meille tuttua huolenpitoa joukkojen aktiivisuuden kohottamisesta, samalla kun pyritään alentamaan omaa aktiivisuutta. Mutta kysymys ei nyt ole siitä. Martynov puhuu tässä siis *vallankumouksellisesta* energiasta („kukistamiseksi”). Ja mihin johtopäätökseen hän tulee? Koska eri yhteiskuntakerrokset tavallisina aikoina välttämättömästi

kulkevat omia teitään, niin „sen vuoksi on selvää, ettemme me sosialidemokraatit voi samanaikaisesti johtaa eri oppositiokerrosten aktiivista toimintaa, emme voi sanella niille myönteistä toimintaohjelmaa emmekä voi osoittaa niille, millaisilla keinoilla tulee päivä päivältä taistella omien etujensa puolesta... Liberaaliset kerrokset kyllä pitävät itse huolta aktiivisesta taistelustaan lähimpien tavoitteittensa puolesta, ja tämä taistelu sysää ne vastakkain poliittisen komentomme kanssa” (41). Siten Martynov, alettuaan puhua vallankumouksellisesta energiasta ja aktiivisesta taistelusta itsevaltiuden kukistamiseksi, luisui heti puhumaan ammatillisesta energiasta ja aktiivisesta taistelusta lähimpien tavoitteiden puolesta! On itseslään selvää, että me emme voi johtaa ylioppilaiden, liberaalien y.m.s. taistelua heidän „lähimpien tavoitteittensa” puolesta, mutta, kunnioitettavin ekonomisti, eihän puhe ollut siitä! Puhe oli eri yhteiskuntakerrosten mahdollisesta ja välttämättömästä osanotosta itsevaltiuden kukistamiseen, ja tätä „eri yhteiskuntakerrosten aktiivista toimintaa” me emme ainoastaan voi, vaan meidän täytyykin ehdottomasti johtaa sitä, jos haluamme olla „etujoukko”. Siitä, että ylioppilaamme, liberaalimme y.m. „törmäisivät vastakkain valtiollisen komentomme kanssa”, eivät pidä huolta ainoastaan he itse, vaan ennen kaikkea ja etupäässä siitä pitävät huolen itse poliisi ja itsevaltiudellisen hallituksen virkamiehet. Mutta „meidän”, jos me tahdomme olla eturivin demokraatteja, on pidettävä huolta siitä, että *herättäisimme* henkilöissä, jotka oikeastaan ovat tyytymättömiä vain yliopistojen tai zemstvolaitoksen y.m. oloihin, ajatusta koko poliittisen järjestelmän kelvottomuudesta. *Meidän* täytyy ottaa tehtäväksemme järjestää *meidän* puolueemme johdolla sellainen kaikinpuolinen poliittinen taistelu, että kaikki ja kaikenlaiset oppositiokerrokset voisivat ja todella ryhtyisivät antamaan tälle taistelulle ja tälle puolueelle apua voimiensa mukaan. *Meidän* tulee valmentaa käytännön sosialidemokraateista sellaisia poliittisia johtajia, jotka osaisivat johtaa tämän monipuolisen taistelun kaikkia ilmenemismuotoja ja jotka osaisivat tarpeen tullen „sanella myönteisen toimintaohjelman” kiihtyneille ylioppilaille, tyytymättömille zemstvomiehille, suuttuneille lahkolaisille ja katkeroituneille kansakoulun opettajille y.m.s., y.m.s. Sen vuoksi *kokonaan väärä* on se Martynovin väite, että „heihin nähden me voimme esiintyä

vain olojen paljastajan *kielteisessä* osassa... Me voimme *ainoastaan* hälventää pois heidän toiveensa, joita he rakentavat kaikenlaisiin hallituksen komiteoihin nähden" (alle-viivaus meidän). Näin sanoessaan Martynov osoittaa, *ettei* hän *ymmärrä yhtään mitään* vallankumouksellisen „etujoukon" todellisista tehtävistä. Ja jos lukija ottaa tämän huomionsa, niin hänelle käy selväksi Martynovin seuraavien loppusanojen *todellinen ajatus*: „„Iskra" on vallankumouksellisen opposition äänenkannattaja, joka paljastaa olojamme ja etupäässä poliittisia olojamme, mikäli ne törmäävät yhteen mitä erilaisimpien väestökerrosten etujen kanssa. Mutta me taas työskentelemme ja tulemme työskentelemään työväen asian hyväksi kiinteässä elimellisessä yhteydessä proletaariseen taisteluun. Supistamalla vaikutuspiiriämme me siten teemme itse vaikutuksen mutkallisemmaksi" (63). Tämän johtopäätöksen todellinen sisältö on seuraava: „Iskra" tahtoo *nostaa* työväenluokan trade-unionistisen politiikan (johon käytännönmiehet meillä niin usein rajoittuvat joko väärinkäsityksestä, koulutuksen puutteesta tai vakaumuksesta) sosialidemokraattisen politiikan tasolle. Mutta „Rabotsheje Delo" tahtoo *alentaa* sosialidemokraattisen politiikan trade-unionistisen politiikan tasolle. Ja samalla se vielä vakuuttaa kaikille ja jokaiselle, että ne ovat „täysin yhteensoveltuvia katsantokantoja yhteisessä asiassa" (63). O, sancta simplicitas! *

Menkäämme edelleen. Onko meillä voimia, jotta voisimme suunnata propagandamme ja agitaatiomme *kaikkien* väestöluokkien keskuuteen? Tietysti on. Ekonomistimme, jotka ovat usein taipuvaisia kieltämään tämän, jättävät huomioon ottamatta sen jätiläismäisen edistysaskeleen, minkä liikkeemme on tehnyt vuodesta 1894 (suunnilleen) vuoteen 1901. Todellisina „perässälauhustajina" he elävät usein vanhojen käsitysten vallassa jo kauan sitten ohimenneiltä liikkeemme alkuajoilta. Silloin meillä todellakin oli tavattoman vähän voimia, silloin oli luonnollista ja oikeaa omistautua päättäväisesti ja kokonaan vain työläisten keskuudessa tehtävälle työlle ja tuomita ankarasti kaikki loittonemiset siitä, silloin oli koko tehtävänä päästä lujiin asemiin työväenluokan keskuudessa. Nyt on liikkeeseen saatu mukaan valtava määrä voimia, meihin liittyvät sivistyneiden luokkien nuoren

* — Oi pyhä yksinkertaisuus! *Toim.*

polven kaikki parhaimmat edustajat, kaikkialla maaseudulla joutuu pakosta olemaan toimeettomina ihmisiä, jotka ovat jo ottaneet tai haluavat ottaa osaa liikkeeseen, ihmisiä, jotka tuntevat vetoa sosialidemokratiaan (silloin kun v. 1894 Venäjän sosialidemokraatit voitiin vielä sormin laskea). Eräs liikkeemme poliittisista ja organisatorisista peruspuutteista on se, että *emme osaa* käyttää kaikkia näitä voimia, antaa kaikille sopivaa työtä (käsittelemme sitä lähemmin seuraavassa luvussa). Valtava enemmistö näistä voimista on kokonaan vailla mahdollisuutta „mennä työläisten keskuuteen”, joten ei voi olla puhettakaan sellaisesta vaarasta, että voimia vedettäisiin pois perustyöstämme. Mutta todellisen, monipuolisen ja elävän poliittisen tiedon antamiseksi työläisille tarvitaan välttämättä „omia ihmisiä”, sosialidemokraatteja, joka paikassa ja kaikkialla, kaikkien yhteiskuntakerrosten keskuudessa ja kaikissa asemissa, jotka tekevät mahdolliseksi tuntea valtiokoneistomme sisäiset vieterit. Ja tällaisia henkilöitä tarvitaan välttämättä ei ainoastaan propaganda- ja agitaatiotyössä, vaan vieläkin enemmän organisatorisessa työssä.

Onko olemassa maaperää toiminnalle kaikkien väestöluokkien keskuudessa? Se, joka ei tätä näe, jää taaskin tietoisuutensa puolesta jälkeen joukkojen vaistovaraisesta noususta. Työväenliike on aiheuttanut ja aiheuttaa edelleenkin eräissä tyytymättömyyttä, toisissa toiveita, että oppositio saa siitä tukea, kolmansissa taas tietoisuuden itsevaltiuden mahdottomuudesta ja sen romahtamisen kiertämättömyydestä. Me olisimme vain sanoissa „poliitikkoja” ja sosialidemokraatteja (kuten asianlaita todellisuudessa hyvin usein onkin), jollemme käsittäisi tehtäväämme — käyttää hyväksimme kaikkia ja kaikenlaisia tyytymättömyyden eri ilmauksia, koota ja kehitellä pienimpiäkin, vaikkapa vasta syntymässä olevan vastarinnan jyväsiä. Puhumattakaan enää siitä, että työtätekevän talonpoikaiston, kotiteollisuudenharjoittajain ja pienten käsityöläisten y.m. suuret miljoonaiset joukot kuuntelisivat aina suurella halulla vähänkin taitavan sosialidemokraatin puhetta. Taikka voidaanko osoittaa ainoatakaan väestöluokkaa, jonka keskuudessa ei olisi henkilöitä, ryhmiä ja kerhoja, jotka ovat tyytymättömiä oikeudettomuuteen ja mielivaltaan ja jotka ovat sen vuoksi alttiita sosialidemokraatin puheille kaikkein polttavimpien yleisdemokraattisten vaatimusten ilmaisijana? Ken haluaa

saada konkreettisen käsityksen tästä sosialidemokraatin poliittisesta agitaatiosta *kaikkien* luokkien ja väestökerrosten keskuudessa, häntä me kehoitamme kiinnittämään huomiota *poliittisiin paljastuksiin* tämän sanan laajassa merkityksessä, jotka ovat tämän agitaation tärkein (mutta ei tietenkään ainoa) keino.

„Meidän on”, kirjoitin artikkelissani „Mistä on alettava?” („Iskra”, № 4, toukokuu 1901), josta on tuonnempana puhuttava yksityiskohtaisesti, „herätettävä kaikissa vähänkin tietoisissa kansankerroksissa paljastuskiihko *poliittisiin* paljastuksiin. Ei pidä joutua ymmälle siitä, että poliittisia paljastuksia tekevät äänet ovat nykyään niin heikkoja, harvinaisia ja arkailevia. Syynä siihen ei suinkaan ole yleinen nöyryminen poliisimielivaltaan. Syynä siihen on se, että henkilöillä, jotka kykenevät ja ovat valmiita tekemään paljastuksia, ei ole puhujalavaa, jolta he voisivat puhua, ei ole kuulijakuntaa, joka innostuksella kuuntelisi ja rohkaisisi puhujia,—että he eivät näe missään kansan keskuudessa sellaista voimaa, jonka puoleen kannattaisi kääntyä valituksella „kaikkivoipaa” Venäjän hallitusta vastaan... Nyt me jo kykenemme ja olemme velvolliset luomaan puhujalavan tsaarihallituksen paljastamiseksi koko kansan edessä;—sellaisena puhujalavana tulee olla sosialidemokraattisen sanomalehden” *.

Juuri tällainen erinomaisen kiitollinen kuulijakunta poliittisia paljastuksia varten on työväenluokka, joka ennen kaikkea ja eniten on monipuolisen ja elävän poliittisen tiedon tarpeessa; joka on kaikkein kykenevin muuttamaan tämän tiedon aktiiviseksi taisteluksi, vaikka se ei lupaisikaan mitään „kouraantuntuvia tuloksia”. Ja puhujalavana *yleiskansallisia* paljastuksia varten voi olla vain yleisvenäläinen sanomalehti. „Nykypäivien Euroopassa ei poliittisen liikkeen nimen ansaitseva liike ole ajateltavissa ilman poliittista äänenkannattajaa”, ja tässä suhteessa Venäjä myöskin kuuluu epäilemättä nykypäivien Eurooppaan. Sanomalehdistö on jo kauan sitten muodostunut meillä voimaksi, sillä muuten ei hallitus kuluttaisi kymmeniä tuhansia ruplia sen lahjomiseen ja kaikenlaisten Katkoviien ja Meshtsherskien rahalliseen avustamiseen. Eikä se ole itsevaltaisella Venäjällä mikään uutuuus, että illegaalinen sanomalehdistö on murtanut sensuurin asettamat telheet ja *pakoittanut* legaaliset ja vanhoilliset lehdet puhumaan avoimesti itsestään. Niin oli 70- ja jopa 50-luvullakin. Ja kuinka monin verroin laajempia ja syvempiä ovatkaan nykyään ne kansankerrokset, jotka ovat valmiit lukemaan

* Ks. tämä osa, s. 10. *Toim.*

illegaalista sanomalehdistöä ja oppimaan siitä, „miten elää ja kuolla”, käyttäksämme erään työläisen sanontaa „Iskralle” lähettämässään kirjeessä („Iskra”, № 7)¹¹⁸. Poliittiset paljastukset ovat juuri samanlaisia sodanjulistuksia *hallitukselle* niinkuin taloudelliset paljastukset ovat sodanjulistuksia tehtailijoille. Ja tällä sodanjulistuksella on sitä suurempi siveellinen merkitys, mitä laajempi ja voimakkaampi tällainen paljastuskamppailu on ja mitä monilukuisempi ja päättävämpi on se yhteiskuntaluokka, joka *julistaa sodan ryhtyäkseen sotimaan*. Poliittiset paljastukset ovat tämän vuoksi jo sellaisinaan tehokkaita keinoja vihollisjärjestelmän *hajoittamiseksi*, keinoja vihollisen satunnaisten tai väliaikaisten liittolaisten vetämiseksi pois sen leiristä, vihan ja epäluulon kylvämiseksi itsevaltiudellisen vallan väkinaisten osanottajien välille.

Meidän aikanamme voi vallankumouksellisten voimien etujoukoksi tulla ainoastaan puolue, joka *järjestää* todella *yleiskansallisia* paljastuksia. Ja sanalla „yleiskansallisia” on sangen suuri sisältö. Valtavan suuri enemmistö työväenluokkaan kuulumattomista paljastajista (ja tullakseen etujoukoksi täytyy nimenomaan saada mukaansa muita luokkia) on selväjärkisiä poliitikkoja ja kylmästi laskelmoivia liikemiehiä. He tietävät erinomaisen hyvin, miten vaarallista on „valitusten tekeminen” alintakin virkamiestä vastaan, puhumattakaan valittamisesta Venäjän „kaikkivoipaa” hallitusta vastaan. Ja he kääntyvät valituksineen *meidän* puoleemme vain silloin, kun näkevät, että tällä valituksella on todella vaikutusta, että me olemme *poliittinen voima*. Voidaksemme tulla sellaiseksi voimaksi sivullisten silmissä, meidän täytyy tehdä paljon ja sitkeästi työtä tietoisuutemme, aloitekykymme ja tarmomme *kohottamiseksi*; sitä varten ei riitä, että jälkijoukon teorian ja käytännöllisen toiminnan päälle ripustamme nimilapun: „etujoukko”.

Mutta jos meidän on otettava itsellemme todella yleiskansallisten paljastusten järjestäminen hallituksen paljastamiseksi, niin missä sitten ilmenee liikkeemme luokaluonne? — saattavat kysyä ja nyt jo kysyvätkin meiltä ne, jotka ylenmääräisen kiihkeästi ihailevat „kiinteää, elimellistä yhteyttä proletaariseen taisteluun”. — Nimenomaan juuri siinä, että näiden yleiskansallisten paljastusten järjestäjinä olemme me, sosialidemokraatit; — siinä, että kaikkia agitaatiossa herätettyjä kysymyksiä valaistaan

järkähtämättä sosialidemokraattisessa hengessä ilman mitään myönnytyksiä niille, jotka tahallaan tai tahtomattaan väärentävät marxilaisuutta; — siinä, että tätä kaikinpuolista poliittista agitaatiota tulee käymään puolue, joka liittää erottamattomaksi kokonaisuudeksi sekä koko kansan nimessä hallitusta vastaan harjoitettavan painostuksen että proletariaatin vallankumouksellisen kasvattamisen, varjellen samalla sen poliittista itsenäisyyttä, kuin myöskin työväenluokan taloudellisen taistelun johtamisen, käyttäen hyväkseen niitä työväenluokan ja sen riistäjien välisiä vaistovaraisia yhteenottoja, jotka nostavat ja tuovat leiriimme yhä uusia ja uusia proletariaatin kerroksia!

Eräs ekonomismin luonteenomaisimpia piirteitä onkin juuri se, ettei se ymmärrä tätä proletariaatin kipeimmän tarpeen (kaikinpuolinen poliittinen kasvattaminen poliittisen agitaation ja poliittisten paljastusten avulla) ja yleisdemokraattisen liikkeen tarpeiden välistä yhteyttä — enemmänkin: sitä, että ne käyvät aivan yhteen. Tämän ymmärtämättömyys ei tule esiin ainoastaan „martynovilaisissa” fraaseissa, vaan myöskin ajatuksiltaan näiden fraasien kanssa yhtäpitävissä viittauksissa muka luokkakantaan. Esimerkiksi „Iskrassa” № 12 * julkaistun „ekonomistisen” kirjeen laatijat puhuvat tästä seuraavaa: „Tuo samainen „Iskran” peruspuute (ideologian yliarvioiminen) on syynä sen epäjohdonmukaisuuteen kysymyksissä sosialidemokratian suhteesta eri yhteiskuntaluokkiin ja suuntiin. Ratkaisutuaan teoreettisten laskelmien avulla...” (eikä „yhdessä puolueen kasvun kanssa kasvavien puolue tehtävien...” avulla) „tehtävänä olevan siirtymisen viipymättä taisteluun absolutismia vastaan, ja nähtävästi tuntien, miten äärettömän vaikea tämä tehtävä työläisille on nykyisen asiointilan vallitessa”... (eikä ainoastaan tuntien, vaan tietäen erinomaisen hyvin, että työläisistä tämä tehtävä näyttää vähemmän vaikealta kuin „ekonomistisista” intelligenteistä, jotka ovat vaalivinaan pikkulapsia, sillä työläiset ovat valmiit tappelemaan sellaistenkin vaatimusten

* Tilan ahtaus ei ole suonut melle mahdollisuutta „Iskrassa” vastata kyllin perusteellisesti tähän ekonomisteille sangen luonteenomaiseen kirjeeseen. Sen ilmestyminen ilahdutti meitä suuresti, sillä jutut lujan luokkakannan puuttumisesta „Iskralta” olivat kantautuneet korviimme jo kauan sitten ja mitä erilaisimmilta tahoilta, ja olimme etsiskelleet vain sopivaa tilaisuutta tai muotilin tulleen syytöksen esittämistä asianomaisessa muodossa vastataksemme siihen. Emmekä me ole tottuneet vastaamaan hyökkäykseen puolustuksella, vaan vasta-hyökkäyksellä.

puolesta, jotka eivät lupaa minkäänlaisia „kouraantuntuvia tuloksia”, ikimuistettavan Martynovin kieltä käyttääksemme)... „mutta kun „Iskralla” ei riitä kärsivällisyyttä odottaa, kunnes työläisillä karttuu voimia tätä taistelua varten, niin se alkaa etsiä liittolaisia liberaalien ja intelligenssin riveistä”...

Niinpä niin, me olemme jo todellakin tyyten kadottaneet „kärsivällisyytemme” „odotella” sitä kaikenlaisten „sovitelijain” meille jo kauan sitten lupaamaa siunattua aikaa, jolloin ekonomistimme lakkaisivat sälyttämästä *omaa* takapajuisuuttaan työläisten kontolle, puolustelemasta omaa tarmottomuuttaan sillä, ettei työläisillä muka ole riittävästi voimia. Me kysymme ekonomisteiltamme: mitä on „voimien kokoaminen työläisten taholta tätä taistelua varten”? Eikö ole ilmeistä, että se on työläisten poliittista kasvattamista, inhoittavan itsevaltiutemme *kaikkien* puolien paljastamista heille? Ja eikö ole selvää, että *juuri tätä työtä varten* me tarvitsemmekin „liittolaisia liberaalien ja intelligenssin riveissä”, liittolaisia, jotka ovat valmiita antamaan meille paljastuksia siitä poliittisesta sotaretkestä, jota käydään zemstvomiehii, opettajia, tilastovirkailijoita, ylioppilaita y.m. vastaan? Onko tämän niin ihmeen „konstikkaan koneiston” ymmärtäminen todellakin niin vaikeata? Eikö P. B. Axelrod ole jo vuodesta 1897 lähtien teroittanut mieliinne sitä, että: „Venäjän sosialidemokraattien tehtävä hankkia kannattajia ja välittömiä tai välillisiä liittolaisia ei-proletaaristen luokkien keskuudessa ratkaistaan ennen kaikkea ja pääasiallisesti itsensä proletariaatin keskuudessa käytävän propagandatoiminnan luonteella”? Mutta silti Martynov ja muut ekonomistit kuvittelevat edelleenkin asian olevan niin, että työläisten tulee *ensiksi* „taloudellisella taistelulla isäntiä ja hallitusta vastaan” koota itselleen voimia (trade-unionistista politiikkaa varten) ja nähtävästi *vasta sitten* „siirtyä” trade-unionistisesta „aktiivisuuden kasvattamisesta” sosialidemokraattiseen aktiivisuuteen!

„...Etsiskelyissään”, jatkavat ekonomistit, „„Iskra” luisuu usein pois luokkanäkökannalta, hämäten luokkaristiriitoja ja asettaen etualalle yhteisyyden tyytymättömyydessä hallitusta kohtaan, vaikka tämän tyytymättömyyden syyt ja aste ovat „liittolaisilla” sangen erilaisia. Sellaista on esimerkiksi „Iskran” suhde zemstvoon”... „Iskra” muka „lupaa hallituksen antipaloihin tyytymättömille aatelismie-

hille työväenluokan apua mainitsematta tällöin sanallakaan näiden väestökerrosten välisestä luokkavihamielisyydestä". Jos lukija silmäilee kirjoituksia „Itsevaltiut ja zemstvo” („Iskra”, №№ 2 ja 4), joista kirjeen kirjoittajat *nähtävästi* puhuvat, niin hän huomaa, että nämä kirjoitukset* käsittelevät *hallituksen* suhtautumista „säätöbyrokraattisen zemstvon harjoittamaan lievään agitaatioon”, „vieläpä omistavienkin luokkien omatoiminnallisuuteen”. Kirjoituksessa sanotaan, että työläinen ei saa seurata välinpitämättömänä hallituksen taistelua zemstvoa vastaan, ja zemstvomiehiä kehoitetaan hylkäämään lievät puheet ja sanomaan jyrkät ja lujat sanat silloin, kun vallankumouksellinen sosialidemokratia nousee täydessä mitassaan hallituksen eteen. Tietämätöntä on, minkä kanssa kirjeen kirjoittajat tässä ovat eri mieltä? Luulevatko he, että työläinen „ei ymmärrä” sanoja: „omistavat luokat” ja „säätöbyrokraattinen zemstvo”? — että zemstvomiesten *kannustaminen* siirtymään sävyisistä sanoista jyrkkiin on „ideologian yliarvioimista”? Kuvittelevatko he, että työläiset voivat „koota itselleen voimia” taistelua varten absolutismia vastaan, jos he eivät ole tietoisia itsevaltiuden suhtautumisesta *myöskin* zemstvoon? Kaikki tämä jää niin ikään tuntemattomaksi. Se vain on selvää, että kirjeen laatijoilla on sangen hämärä käsitys sosialidemokratian poliittisista tehtävistä. Tämä käy vieläkin selvemmäksi heidän sanoistaan: „Samantilaista on” (s.o. samoin „luokkavastakohtia hämäävää”) „myöskin „Iskran” suhde ylioppilasliikkeeseen”. Sen sijaan, että kehoitimme työläisiä julkisella mielenosoituksella julistamaan, että oikea väkivallan, säädyttömyyden ja hillittömyyden tyyssija on Venäjän hallitus eivätkä ylioppilaat („Iskra”, № 2**) meidän olisi nähtävästi pitänyt julkaista järkeilyjä „Rabotshaja Myslin” hengessä! Ja tällaisia ajatuksia esittävät sosialidemokraatit vuoden 1901 syksyllä, helmi- ja maaliskuun tapahtumien jälkeen, uuden ylioppilasnousun aattona, joka osoittaa, että tälläkin alalla itsevaltiutta vastaan tähdättyjen vastalauseiden „vaistovaraisuus” *menee edelle* liikkeen tietoisesta johtamisesta sosialidemokratian taholta. Työläisten vaistovarainen pyrki-

* Ja näiden artikkelien ilmestymisen *välillä* oli („Iskrassa”, № 3) kirjoitus, jossa käsiteltiin varta vasten maaseutumme soveltamattomia luokkaristiriitoja. (Ks. Teokset, 4. osa, ss. 403—411. *Toim.*)

** Ks. Teokset, 4. osa, ss. 397—402. *Toim.*

mys nousta puolustamaan poliisien ja kasakoiden pieksämiä ylioppilaita menee ohi ja edelle sosialidemokraattisen järjestön tietoisesta toiminnasta!

„Samalla kuitenkin toisissa kirjoituksissaan”, jatkavat kirjeen laatijat, „„Iskra” tuomitsee jyrkästi kaikki kompromissit ja esiintyy esimerkiksi puolustaen guesdelaiten suvaitsematonta menettelyä”. Me neuvomme henkilöitä, jotka tavallisesti niin itsetietoisina ja kevytmielisesti puhuvat nykyisten sosialidemokraattien keskuudessa vallitsevista erimielisyyksistä, etteivät nämä erimielisyydet muka ole oleellisia eivätkä oikeuta kahtiajakoa,— miettimään tarkasti näitä sanoja. Onko mahdollista, että samassa järjestössä voivat menestyksellä toimia henkilöt, jotka sanovat, että me olemme tehneet viejä tavattoman vähän selittääksemme, miten vihattu itsevaltius on eri yhteiskuntaluokkien keskuudessa, tavattoman vähän tutustuttaneet työläisiä mitä erilaisimpien väestökerrosten oppositioon itsevaltiutta kohtaan,— ja henkilöt, jotka pitävät sitä „kompromissina”, nähtävästi kompromissina teorian kanssa „taloudellisesta taistelusta isäntiä ja hallitusta vastaan”?

Olemme puhuneet välttämättömyydestä herättää luokkataistelua maaseudulla talonpoikain vapautuksen nelikymmenvuotispäivän yhteydessä (№ 3 *) ja itsehallinnon ja itsevaltiuden sovittamattomasta vihamielisyydestä Witten salaisen muistion johdosta (№ 4); me hyökkäsimme tilanomistajain ja heitä palvelevan hallituksen maorjuuspolitiikkaa vastaan uuden lain yhteydessä (№ 8 **) ja tervehdimme illegaalista zemstvojen edustajakokousta kehoittaen zemstvomiehiä siirtymään nöyryyttävistä anomuksista taisteluun (№ 8 ***); — me rohkaisimme ylioppilaita, jotka ovat alkaneet käsittää poliittisen taistelun välttämättömyyden ja ryhtyneet siihen (№ 3), ja samaan aikaan olemme ruoskineet sitä „pimeää ymmärtämättömyyttä”, jota „pelkän ylioppilasliikkeen” kannattajat osoittavat kehoittaessaan ylioppilaita olemaan osallistumatta katumielenosoituksiin (№ 3, Moskovan ylioppilaiden Toimeenpanevan komitean helmikuun 25 p:n antaman julistuksen johdosta); — me paljastimme „Rossija” lehden¹¹⁹ liberaalisten kettujen „mielettömät haaveilut” ja „petollisen ulkokultaisuuden”

* Ks. Teokset, 4. osa, ss. 403—411. *Toim.*

** Ks. tämä osa, ss. 84—89. *Toim.*

*** Ks. tämä osa, ss. 90—91. *Toim.*

(№ 5) ja samalla puhuimme hallituksen poliisikomennon riehumisesta, se kun „pani toimeen ajojahdin rauhallisia kirjailijoita, vanhoja professoreja ja tiedemiehiä sekä tunnettuja liberaalisia zemstvomiehiä vastaan” (№ 5: „Poliisin päällekkäisyys kirjallisuuden kimppuun”); me paljastimme, mikä todellinen merkitys on ohjelmalla, joka koskee „hallituksen huolenpitoa työläisten olojen parantamisesta” ja tervehdimme sitä „arvokasta tunnustusta”, että „parempi on uudistuksilla ylhäältä käsin ehkäistä niiden vaatiminen alhaalta kuin odotella tätä viimeksi mainittua” (№ 6 *);— me olemme kannattaneet protestoivia tilastovirkailijoita (№ 7) ja moittineet tilastovirkailija-lakonrikkureita (№ 9). Se, joka pitää tätä taktiikkaa proletariaatin luokkatietoisuuden himmentämisenä ja *kompromissina liberalismin kanssa*,— siten vain osoittaa, ettei hän ymmärrä lainkaan „Credon” ohjelman todellista merkitystä ja *noudattaa de facto juuri tätä ohjelmaa*, kieltäköön hän sen kuinka kovasti tahansa! Sillä juuri siten hän kiskoo sosialidemokratiaa „taloudelliseen taisteluun isäntiä ja hallitusta vastaan” ja *perääntyy liberalismin edessä*, kieltäytyen tehtävästä puuttua aktiivisesti *jokaiseen „liberaaliseen” kysymykseen ja määritellä oma sosialidemokraattinen suhteensa tähän kysymykseen.*

f) VIELÄ KERRAN „PANETTELIOITA”, VIELÄKIN KERRAN „MYSTIFIKAATTOREITA”

Kuten lukija muistanee, nämä herttaiset sanat kuuluvat „Rabotsheje Delolle”, joka sillä tavalla vastasi sitä vastaan tekemäämme syytökseen, että se „välillisesti valmistaa maaperää työväenliikkeen muuttamiselle porvarillisen demokratian aseeksi”. Alyllisessä yksinkertaisuudessaan „Rabotsheje Delo” päätteli, että tämä syytös ei ole sen enempää kuin polemiikkihyökkäys: nuo ilkeät dogmaatit ovat muka päättäneet ladella meille kaikenlaisia loukkauksia, ja mikäpä voisi olla sen epämiellyttävämpää kuin joutua porvarillisen demokratian aseeksi? Niinpä sitten painetaan lihavalla „kumoava peruutus”: „millään peittelemätöntä panettelua” („Kaksi edustajakokousta”, s. 30), „mystifikaatiota” (31), „naamiopeliä” (33). „Rabotsheje Delo” vihoittelee Jupiterin tavoin (vaikka se muistuttaa kovin vähän Jupiteria) nimenomaan siksi, että se on itse väärässä ja osoittaa hätäisellä

* Ks. tämä teos, ss. 75—77. *Toim.*

haukkumatulvallaan kyvyttömyytensä syventyä vastustajainsa ajatuksenkulkuun. Mutta eihän sitä varten tarvitsisi kovin paljoa ajatella, että ymmärtäisi, miksi *kaikkalainen* joukkoliikkeen vaistovaraisuudelle kumarteleminen ja *kaikkalainen* sosialidemokraattisen politiikan mataloittaminen trade-unionistisen politiikan tasolle onkin juuri maaperän valmistamista työväenliikkeen muuttamiseksi porvarillisen demokratian aseeksi. Vaistovarainen työväenliike kykenee itse omin voimin luomaan (ja kiertämättä luokin) vain trade-unionismia, mutta työväenluokan trade-unionistinen politiikka onkin juuri työväenluokan porvarillista politiikkaa. Työväenluokan osallistuminen poliittiseen taisteluun, vieläpä poliittiseen vallankumoukseenkin, ei vielä lainkaan tee sen politiikkaa sosialidemokraattiseksi politiikaksi. Vai aikooko „Rabotsheje Delo” kieltää tämän? Aikooko se lopultakin suoraan ja verukkeitta sanoa kaikkien kuullen, miten se ymmärtää kansainvälisen ja Venäjän sosialidemokratian päivänpolttavat kysymykset? — Ei lainkaan, sille ei koskaan tule mieleenkään tehdä mitään sellaista, sillä se pitää tiukasti kiinni menettelytavasta, jota voisi nimittää „eipäs”-menetelmäksi. Minä en ole minä, hevonen ei ole minun, enkä minä ole ajuri. Me emme ole ekonomisteja, „Rabotshaja Mysl” ei ole ekonomismia eikä Venäjällä yleensä ole mitään ekonomismia. Tämä on erinomaisen sukkela ja „poliittillinen” menettelytapa, jolla on vain se pieni vika, että sitä käyttäviä lehtiä on tapana nimittää lisänimellä: „mitä käskette?”.

„Rabotsheje Delosta” näyttää siltä, että yleensä porvarillinen demokratia Venäjällä on „kuvitelma” („Kaksi edustajakokousta”, s. 32)*. Onnellisia ihmisiä! Kamelikurjen tavoin he kätkevät päänsä siiven alle ja kuvittelevat, että siten koko ympäristö katoaa olemattomiin. Joukko liberaalisia sanomalehtimiehiä, jotka joka kuukausi kuuluttavat kaikille riemuaan marxilaisuuden hajoamisen ja jopa sen kokonaan katoamisen johdosta; joukko liberaalisia lehtiä

* Samassa paikassa on myöskin viittaus „Venäjän konkreettisiin oloihin, jotka sallimuksellisesti työntävät työväenliikettä vallankumoukselliselle tielle”. Ihmiset eivät halua ymmärtää sitä, että työväenliikkeen vallankumouksellinen tie voi olla myöskin ei-sosialidemokraattinen tie! Sillä koko Länsi-Euroopan porvaristohan absolutismin vallitessa „työnsi”, tahallaan työnsi työläisiä vallankumoukselliselle tielle. Mutta me sosialidemokraatit emme voi tyytyä siihen. Ja jos me millä tavalla hyvänsä alennamme sosialidemokraattista politiikkaa vaistovaraisen, trade-unionistisen politiikan tasolle, niin juuri sillä me pelaammekin porvarillisen demokratian hyväksi.

(„SPB. Vedomosti”¹²⁰, „Russkije Vedomosti” ja monet muut) kannustavat niitä liberaaleja, jotka levittävät työläisten keskuuteen brentanolaista käsitystä luokkataistelusta ja trade-unionistista käsitystä politiikasta; — joukko marxilaisuuden arvostelijoita, joiden todelliset pyrkimykset „Credo” on niin hyvin tuonut esille ja joiden kirjalliset tavarat ovat ainoita, jotka saavat vero- ja tullivapaina kiertää vapaasti pitkin Venäjää; — vallankumouksellisten ei-sosialidemokraattisten suuntien elpyminen, erikoisesti helmi- ja maaliskuun tapahtumien jälkeen; — kaikki tämä olisi muka kuvittelua! Kaikella tällä ei muka ole kerrassaan mitään yhteyttä porvarilliseen demokratiaan!

„Rabotsheje Delon” samoin kuin „Iskran” 12. numerossa julkaistun ekonomistisen kirjeen kirjoittajienkin sietäisi „tarkoin ajatella sitä, miksi keväälliset tapahtumat saivat aikaan sellaisen ei-sosialidemokraattisten vallankumouksellisten suuntien elpymisen sen sijaan, että ne olisivat voimistaneet sosialidemokratian arvovaltaa ja vaikutusta”? — Siksi, kun me emme olleet tehtävien tasalla, työläisjoukkojen aktiivisuus osoittautui olevan korkeammalla kuin meidän aktiivisuutemme, meillä ei ollut käytettävissämme riittävän valmentuneita vallankumouksellisia johtajia ja organisaattoreita, jotka olisivat tunteneet tarkalleen mielialat kaikissa oppositiopiireissä ja osanneet astua liikkeen johtoon, muuttaa väistovaraisten mielenosoituksen poliittiseksi mielenosoitukseksi, laajentaa sen poliittista luonnetta j.n.e. Tällaisissa olosuhteissa meidän takapajuisuuttamme tulevat ehdottomasti käyttämään hyväkseen joustavimmat ja tarmokkaimmat ei-sosialidemokraattiset vallankumoukselliset, ja työläiset, taistelkoot he kuinka uhrautuvaisesti ja tarmokkaasti tahansa poliisia ja sota-väkeä vastaan, esiintykööt he kuinka vallankumouksellisesti tahansa, osoittautuvat vain näitä vallankumouksellisia tukavaksi voimaksi, osoittautuvat porvarillisen demokratian jälkijoukoksi eivätkä sosialidemokraattiseksi etujoukoksi. Katsokaa esimerkiksi Saksan sosialidemokratiaa, joita meidän ekonomistimme haluavat omaksua vain sen heikot puolet. Miksi *ainoakaan* poliittinen tapahtuma Saksassa ei mene ilman, ettei se vaikuttaisi voimistaen entistä enemmän sosialidemokratian arvovaltaa ja vaikutusvoimaa? Siksi, että sosialidemokratia on aina kaikkein etummaisena tämän tapahtuman vallankumouksellisimmassa arvioin-

nissa, puolustamassa kaikkia vastalauseita mielivaltaa vastaan. Se ei tuudittale itseään järkeilyillä, että taloudellinen taistelu johtaa työläiset kysymykseen heidän oikeudettomuudestaan ja että konkreettiset olot sallimuksen pakosta työntävät työväenliikettä vallankumoukselliselle tielle. Se sekaantuu yhteiskunnallisen ja poliittisen elämän kaikille aloille ja kaikkiin kysymyksiin, siihenkin kysymykseen, miksi Wilhelm ei vahvistanut porvarillista edistysmielistä henkilöä kaupungin pääksi (meidän ekonomistimme eivät ole vielä ehtineet valistaa saksalaisia, että se on asiallisesti kompromissi liberalismiin kanssa!), samoin kysymykseen lain laatimisesta „siveettömiä” teoksia ja kuvituksia vastaan, kysymykseen hallituksen vaikutuksesta professorien valintaan y.m., j.n.e. Kaikkialla he ovat kaikkia muita edellä nostattaen poliittista tyytymättömyyttä kaikkien luokkien keskuudessa, ravistellen hereille unisia, vetäen mukaan jälkeensä, antaen kaikinpuolista aineistoa proletariaatin poliittisen tietoisuuden ja poliittisen aktiivisuuden kehittämiseksi. Ja tulos on se, että eturivin poliittista taistelija alkavat kunnioittaa jopa tietoiset sosialismin vihollisetkin, ja usein käy niin, että tärkeä asiapaperi jollakin ihmeellisellä tavalla joutuu ei ainoastaan porvarillisista, vaan vieläpä byrokraatian piireistä ja hovipiireistäkin „Vorwärtsin” toimitushuoneistoon.

Tässä juuri onkin ratkaisu siihen näennäiseen „ristiriitaan”, joka menee niin paljon yli „Rabotsheje Delon” ymmärryksen, että se vain ojentaa murehtien käsiään ja huutaa: „naamiopeliä”! Ajatelkaahan tosiaankin: me, „Rabotsheje Delo”, *asetamme ensisijalle joukkomittaisen työväenliikkeen* (ja painatamme sen lihavilla kirjakeilla!), me varoitamme kaikkia ja jokaista vaistovaraisen aineksen aliarvioimisesta, me haluamme antaa itse, *itse, itse* taloudelliselle taistelulle poliittisen luonteen, me haluamme jäädä kiinteään ja elimelliseen yhteyteen proletarisen taistelun kanssa! Mutta meille sanotaan, että me valmistamme maaperää työväenliikkeen muuttamiseksi porvarillisen demokratian välikappaleeksi. Ja kuka sitä puhuu? Ihmiset, jotka menevät „kompromissiin” liberalismiin kanssa, sekaantuen jokaiseen „liberaaliseen” kysymykseen (miten suurta ymmärtämättömyyttä, kun ei käsitetä „elimellistä yhteyttä proletarisen taistelun kanssa”!) ja kiinnittävät niin suurta huomiota ylioppilaisiin ja vieläpä (voi kauhistus!)

zemstvomiehiinkiin! Ihmiset, jotka yleensä haluavat omistaa suuremman prosenttimäärän voimistaan (ekonomisteihin verrattuna) toiminnalle ei-proletaaristen väestöluokkien keskuudessa! Eikö tämä ole „naamiopeli“??

Voi „Rabotsheje Delo” parkaa! Jaksaa kohan se koskaan ajatella niin pitkälle, että pystyisi ratkaisemaan tämän konstikkaasti rakennetun arvoituksen?

IV

EKONOMISTIEN NAPERTELY JA VALLANKUMOUKSELLISTEN JÄRJESTÖ

Edellä käsittelemämme „Rabotsheje Delon” väitteet, että taloudellinen taistelu on laajimmin soveltuva keino poliittisessa agitaatiossa, että meidän tehtävämme nykyään on antaa itse taloudelliselle taistelulle poliittinen luonne j.n.e., osoittavat ei ainoastaan poliittisten, vaan myöskin *organisatoristen* tehtäviemme ahdasta käsittämistä. „Taloudellista taistelua varten isäntiä ja hallitusta vastaan” ei lainkaan tarvita — ja sen vuoksi ei tällaisen taistelun pohjalla voikaan kehittyä — yleisvenäläistä keskitettyä järjestöä, joka yhdistäisi yhdeksi yleiseksi rynnistykseksi kaikki ja kaikenlaiset poliittisen opposition, vastalauseiden ja suuttumuksen ilmaukset, järjestöä, joka muodostuisi ammattivalankumouksellisista ja jota johtaisivat koko kansan todelliset poliittiset johtajat. Se onkin ymmärrettävää. Jokaisen laitoksen järjestöllinen luonne riippuu luonnollisesti ja välttämättömästi sen toiminnan sisällöstä. Siksi „Rabotsheje Delo” noilla edellä käsitellyillä väitteillään pyhittää ja laillistaa ei ainoastaan poliittisen toiminnan ahtauden, vaan myöskin organisatorisen työn ahtauden. Kuten aina, niin tässäkin tapauksessa se on sellainen lehti, jonka tietoisuus antaa peräksi vaistovaraisuuden edessä. Mutta kumarteleminen niiden järjestömuotojen edessä, joihin liike vaistovaraisesti hakeutuu, käsityksen puuttuminen siitä, miten ahdasta ja alkeellista on meidän organisatorinen työmme, minkälaisia „näpertelijöitä” me vielä olemme tällä tärkeällä alalla, käsityksen puutetta siitä, — sitä meidän liikkeemme todella sairastaa, sanon minä. Se ei ole raihnauden tautia, vaan kasvun sairautta, se on itsestään selvää. Mutta juuri nykyään, kun vaistovaraisten suuttumuksen aalto painaa

meidät alleen, voidaan sanoa, painaa meidät liikkeen johtajina ja organisaattoreina, on erikoisen välttämätöntä mitä leppymättömin taistelu kaikenlaista takapajuisuuden puolustelua vastaan, kaikenlaista ahdasmielisyyden laillistamista vastaan tässä suhteessa, erikoisen välttämätöntä on herättää jokaisessa, joka osallistuu käytännölliseen työhön tai vasta hankkiutuu käymään siihen käsiksi, tyytymättömyyttä meillä vallitsevaan *näpertelyyn* ja horjumaton tahtoa vapautua siitä.

a) MITÄ ON NÄPERTELY?

Yritämme vastata tähän kysymykseen lyhyellä kuvauksella vuosien 1894—1901 tyyppillisen sosialidemokraattisen kerhon toiminnasta. Olemme jo maininneet tämän kauden opiskelevan nuorisoin yleisestä viehättymisestä marxilaisuuteen. Tämä viehättyminen ei tietenkään kohdistunut yksistään marxilaisuuteen, eikä niinkään paljon marxilaisuuteen teoriana kuin vastauksena kysymykseen: „mitä on tehtävä?“, kuin kutsuna lähteä sotaretkelle vihollista vastaan. Ja uudet soturit lähtivät sotaretkelle hämmästyttävän alkeellisin varustein ja valmennuksin. Hyvin useissa tapauksissa ei ollut juuri minkäänlaisia varusteita eikä kerrassaan minkäänlaista valmennusta. Sotaan lähdettiin aivan kuin talonpojat aurankurjesta siepaten vain nuijan käteensä. Ylioppilaiden kerho ottaa yhteyden työläisiin ja käy työhön käsiksi ilman minkäänlaista yhteyttä liikkeen vanhoihin toimihenkilöihin, ilman minkäänlaista yhteyttä muilla paikkakunnilla tai edes kaupungin muissa osissa (tai toisissa oppilaitoksissa) toimivien kerhojen kanssa, ilman minkäänlaista vallankumouksellisen toiminnan eri puolien järjestämistä, ilman minkäänlaista vähänkään pitemmäksi ajaksi laadittua järjestelmällistä toimintasuunnitelmaa. Kerho kehittää vähitellen propagandan ja agitaation yhä laajemmaksi ja laajemmaksi, saavuttaa pelkällä esiintymisellään aika laajojen työläispiirien kannatuksen ja myöskin kannatusta sivistyneiden yhteiskuntapiirien erään osan taholta, jotka hankkivat varoja ja luovuttavat „Komitean“ käytettäväksi yhä uusia nuorisoryhmiä. Komitean (tai taisteluliiton) tenhovoima kasvaa, sen toiminnan vauhti voimistuu, ja se laajentaa tätä toimintaansa aivan vaistovaraisesti: samat henkilöt, jotka vuosi tai muutama kuukausi

sitten esiintyivät ylioppilaiden kerhoissa ja ratkaisivat kysymystä: „minne on mentävä?“, jotka ottivat ja pitivät yhteyksiä työläisiin, valmistivat ja julkaisivat lentolehtisiä, ottavat yhteyksiä muihin vallankumouksellisten ryhmiin, hankkivat kirjallisuutta, ryhtyvät järjestämään paikallisen lehden julkaisemista, alkavat puhua mielenosoituksen järjestämisestä, siirtyvät vihdoin avoimiin taistelutoimiin (ja tällaisena avoimiin taistelutoimiin siirtymisenä saattaa olla tilanteesta riippuen joko ensimmäinen agitaatiolehtinen, sanomalehden ensimmäinen numero tai ensimmäinen mielenosoitus). Ja tavallisesti näiden taistelutoimien ensiyritys johtaa heti täydelliseen romahdukseen. Pikaiseen ja täydelliseen paloon juuri siksi, että nämä taistelutoimet eivät olleet pitkäaikaista ja sitkeää taistelua varten laaditun järjestelmällisen, etukäteen harkitun ja tyynesti laaditun suunnitelman tulosta, vaan yksinkertaisesti perinnäistapojen mukaisesti harjoitetun kerhotyön vaistovaraista kasvua; siksi, että poliisi luonnollisesti melkein aina tunsi kaikki paikallisen liikkeen päähenkilöt, jotka olivat tehneet itsensä „tunnetuksi“ jo yliopiston penkeillä, ja se odotteli vain sopivinta hetkeä ratsian toimeenpanemista varten antaen tahallaan ryhmän riittävästi kasvaa ja kehittää toimintaansa saadakseen siten kouraantuntuvan corpus delictin * ja jättäen aina muutamia sille tunnettuja henkilöitä varta vasten „siemeneksi“ (niin kuin kuuluu ammittisana, jota, mikäli tiedän, käyttävät sekä meikäläiset että santarmit). Tällaista sodankäyntiä ei voida olla vertaamalla nuijilla aseistettujen talonpoikaispartioiden sotaretkeen nykyaikaista sotaväkeä vastaan. Täytyy vain ihmetellä liikkeen elinvoimaisuutta, liikkeen, joka laajeni, kasvoi ja saavutti voittoja tuosta taistelujoiden täydellisestä valmentumattomuudesta huolimatta. Tosin, historialliselta näkökannalta katsoen varusteiden alkeellisuus oli alussa ei ainoastaan kiertämätöntä, vaan jopa luonnollistakin eräänä ehtona laajojen soturijoukkojen saamiseksi mukaan liikkeeseen. Mutta heti kun alkoivat vakavat taistelutoimet (ja ne alkoivat asiallisesti jo v. 1896 kesäkauden lakoista) meidän taistelujärjestömmme puutteellisuudet alkoivat tuntua yhä kipeämmin ja kipeämmin. Hallitus, jouduttuaan ensi alussa hämmingin valtaan ja tehtyään joukon virheitä (esim. vetoamus yhteiskunnalle

* — rikosaineiston. Toim.

kuvailemalla sosialistien ilkitöitä tai työläisten karkoittamiset pääkaupungista maaseudun teollisuuskeskuksiin), mukautui pian uusiin taisteluoloihin ja kykeni soluttamaan asianvaatimille paikoille omat mitä suurimmalla täydellisyydellä aseistetut provokaattori-, urkkija- ja santarmi-joukkonsa. Pogromit alkoivat toistua niin tiheästi, kohdistua niin suureen henkilömäärään, pyyhkäistä paikalliset kerhot niin tyhjiksi, että työläisjoukot menettivät kirjaimellisesti kaikki johtajansa, liike sai tavattoman katkeilevan luonteen, eikä voitu saada aikaan kerrassaan minkäänlaista toiminnan periytyvyyttä ja yhtäjaksoisuutta. Paikallisten toimihenkilöiden tavaton hajanaisuus, kerhojen kokoonpanon satunnaisuus, kouluuntumattomuus ja ahdas näköpiiri teoreettisten, poliittisten ja organisatoristen kysymysten alalla olivat kiertämätön tulos kuvatuista oloista. Asia meni niin pitkälle, että eräillä seuduilla puutteellisen mallimme ja puutteellisen konspiratiivisuutemme vuoksi työläisissä alkaa herätä epäluuloa intelligenssiä kohtaan ja he alkavat karttaa sitä: intelligentit toimivat liian harkitsematta ja aiheuttavat vain paloja! — sanovat he.

Että kaikki ajattelevat sosialidemokraatit ovat alkanet lopultakin tajuta tämän näpertelyn taudiksi, — sen tietää jokainen, joka vähänkin on tutustunut liikkeeseemme. Ja ettei asiaa tuntematon lukija luulisi, että me keinotekoisesti „rakentelemme” liikkeelle erikoista vaihetta tai erikoista tautia, viittaamme jo aikaisemmin mainittuun todistajaan. Älköön meitä moitittako liian pitkän lainauksen takia.

„Kun asteittainen siirtyminen laajempaan käytännölliseen toimintaan”, kirjoittaa B—v „Rabotsheje Delon” 6. numerossa, „siirtyminen, joka on suoranaisesti riippuvainen yleisestä siirtymiskaudesta, jota Venäjän työväenliike nykyisin elää, on hyvin luonteenomainen piirre... niin Venäjän työväenvallankumouksen yleisessä mekanismissa on vielä toinenkin yhtä mielenkiintoinen piirre. Tarkoitamme sitä *yleistä toimintaa kellovillisten vallankumouksellisten voimien puutetta**, mikä ei tunnu ainoastaan Pietarissa, vaan koko Venäjällä. Työväenliikkeen yleisesti vilkastuessa, työläisjoukkojen yleisesti kehittyessä, yhä tihenevien lakkotapausten aikana, työläisten käydessä yhä avoimempaa joukkotaistelua, joka kiristää hallituksen harjoittamaa vainoa, vangitsemisia, karkoituksia ja maanpakolaisuutta, tämä *kyvykkäiden vallankumouksellisten voimien puute käy yhä tuntuimmaksi* eikä se voi tietenkään olla *vaikuttamatta liikkeen syövytteen ja yleiseen luonteeseen*. Monet lakot käydään ilman vallankumouksellisten järjestöjen voimasta ja välitöntä vaikutusta... tuntuu agitaatiolehtisten ja illegaalisen

* Alleviivaus on kaikkialla meidän.

kirjallisuuden puute... työläiskerhot jäivät ilman agitaattoreita... Samaan aikaan on havaittavissa alituista rahavarojen puutetta. Sanalla sanoen *työväenliikkeen kasvu menee edelle vallankumouksellisten järjestöjen kasvusta ja kehityksestä*. Toimivien vallankumouksellisten joukko osoittautuu liian vähäiseksi voidakseen keskittää käsiinsä vaikutuksen koko liikehtivään työläisjoukkoon ja antaakseen kaikille liikehtimisille edes ryhdikkyuden ja järjestyneisyyden vivahteen... Erillisiä kerhoja ja erillisiä vallankumouksellisia ei ole koottu, ei ole liitetty yhteen, ne eivät muodosta yhtenäistä, voimakasta ja kurinalaista järjestöä suunnitelmallisesti kehitettyine osineen"... Ja huomautettuaan, että uusien kerhojen viipymätön ilmestyminen hajoitettujen tilalle „todistaa vain liikkeen elinvoimaisuutta, ...mutta ei vielä osoita täysin kelvollisten vallankumouksellisten toimihenkilöiden määrän riittävyttä”, kirjoittaja tekee johtopäätöksen: „Pietarilaisten vallankumouksellisten käytännöllinen valmentumattomuus ilmenee myöskin heidän työnsä tuloksissa. Viimeiset oikeusjutut, erikoisesti „Itsevapautusryhmän” ja „Työn taistelu pääomaa vastaan”¹²¹ ryhmän jutut ovat osoittaneet selvästi, että nuori agitaattori, joka ei tunne seikkaperäisesti työoloja eikä siis myöskään agitaatioehtoja kyseessäolevassa tehtaassa, joka ei tunne konspiraation periaatteita ja on omaksunut” (onkohan vaan omaksunut?) „ainoastaan sosialidemokratian yleiset katsantokannat, voi toimia vain joitakin 4, 5, 6 kuukautta. Sitten seuraa vangitseminen, jonka seurauksena on usein se, että koko järjestö tai ainakin osa siitä hävitetään. Herää kysymys, onko ryhmän menestyksellinen ja tuloksellinen toiminta mahdollista, jos tämän ryhmän olemassaolon aika lasketaan kuukausissa?.. Ilmeistä on, ettei olemassaolevien järjestöjen puutteita voida laskea kokonaisuudessaan ylimenokaudesta johtuviksi... ilmeistä on, että toimivien järjestöjen lukumäärällisellä ja, mikä tärkeintä, niiden laadullisella kokoonpanolla on tässä tärkeä merkitys, ja meikäläisten sosialidemokraattien ensimmäisenä tehtävänä... tuleekin olla *järjestöjen todellinen yhteenliittäminen tarkasti valiten niiden jäsenet*”.

b) NÄPERTELY JA EKONOMISMI

Nyt meidän tulee viivähtää kysymyksessä, joka on varmaankin tullut jo jokaisen lukijan mieleen. Voidaanko tämä näpertely asettaa *koko* liikkeelle ominaisena kasvun tautina yhteyteen ekonomismin kanssa *yhtenä* virtauksena Venäjän sosialidemokratiassa? Mielestämme voidaan. Käytännöllinen valmentumattomuus ja taitamattomuus järjestötyössä on todella *meille kaikille* yhteistä, siinä luvussa myöskin niille, jotka aivan alusta pitäen ovat olleet horjumattomasti vallankumouksellisen marxilaisuuden kannalla. Ja valmentumattomuudesta sellaisenaan ei kukaan tietenkään voisi käytännönmiehiä syyttää. Mutta valmentumattomuuden lisäksi „näpertelyn” käsitteeseen kuuluu vielä jotain muutakin: yleensä koko vallankumouksellisen toimintapiirin ahtaus, sen seikan ymmärtämättömyys, että tämän ahtaan

toiminnan pohjalla ei voikaan muodostua hyvää vallankumouksellisten järjestöä, vihdoin — ja tämä on tärkeintä — yritykset puolustella tätä ahtautta ja julistaa se erikoiseksi „teoriaksi”, s.o. kumartua vaistovaraisuuden edessä tälläkin alalla. Heti kun tällaisia yrityksiä ilmaantui, niin kävi jo selväksi, että näpertely on yhteydessä ekonomismiin ja että me emme voi vapautua organisatorisen toimintamme ahtaudesta, ellemmme vapaudu ekonomismista yleensä (s.o. sekä marxilaisuuden teorian, sosialidemokratian merkityksen että sen poliittisten tehtävien ahtaasta käsittämisestä). Ja näitä yrityksiä on esiintynyt kahdella suunnalla. Eräät ovat alkaneet puhua: työläisjoukot eivät ole vielä itse esittäneet sellaisia laajakantoisia ja poliittisia taistelutehtäviä, joita vallankumoukselliset niille „tyrkyttävät”, niiden täytyy vielä taistella lähimpien poliittisten vaatimusten puolesta, käydä „taloudellista taistelua isäntiä ja hallitusta vastaan” * (tätä joukkoliikkeelle „sopivaa” taistelumuotoa vastaa luonnollisesti kaikkein heikoimmin valmentuneelle nuorisolle „sopiva” järjestökin). Toiset, jotka ovat kaukana kaikenlaisesta „asteellisuudesta”, ovat alkaneet puhua: „poliittisen vallankumouksen suorittaminen” on mahdollista ja välttämätöntä, mutta sitä varten ei ole minkäänlaista tarvetta muodostaa lujaa vallankumouksellisten järjestöä, joka kasvattaisi proletariaattia horjumattomalla ja sitkeällä taistelulla; riittää, kun kaikki tartumme „sopivaan” ja meille jo tuttuun nuijaan. Puhuaksemme ilman vertauskuvia — että järjestäisimme suurlakon **; tai että kiihdyttäisimme työväenliikkeen „veltoa” kulkua „eksitatiivisen terrorin” *** avulla. Nämä molemmat suunnat, sekä opportunistit että „vallankumouksen kannattajat”, antautuvat vallitsevan näpertelyn edessä, eivät usko, että siitä vapautuminen on mahdollista, eivät ymmärrä meidän ensimmäistä ja kaikkein pakoittavinta käytännöllistä tehtäväämme: luoda sellainen *vallankumouksellisten järjestö*, joka kykenisi turvaamaan poliittisen taistelun tarmollisuuden, kestävyuden ja sen jatkuvaisuuden.

Esitimme äsken B—vin sanat: „työväenliikkeen kasvu menee edelle vallankumouksellisten järjestöjen kasvusta ja ja

* „Rabotshaja Mysl’” ja „Rabotsheje Delo”, erik. „Vastaus” Plehanoville.

** Kirjanen „Kuka suorittaa poliittisen vallankumouksen?” — julkaistu Venäjällä ilmestyneessä kokoelmassa: „Proletaarinen taistelu”. Kievin komitea on ottanut siitä lisäpainoksen.

*** „Vallankumouksellisuuden uudestisyntyminen” ja „Svoboda”.

kehityksestä". Tällä „läheltä seuranneen tarkkailijan arvokkaalla lausunnolla" („Rabotsheje Delon" lausunto B—vin kirjoituksesta) on meille kaksinkertainen arvo. Se osoittaa, että olimme oikeassa, kun katsoimme Venäjän sosialidemokratian nykyisen kriisin perussyiksi *johtajien* („ideologien", vallankumouksellisten, sosialidemokraattien) *jälkeenjäämisen joukkojen vaistovaraisesta noususta*. Se osoittaa, että kaikki ekonomistisen kirjeen („Iskra", № 12) kirjoittajien, B. Kritshevskin ja Martynovin, järkeilyt vaistovaraisten aineksen merkityksen, harmaan arkisen taistelun merkityksen väheksymisvaarasta, prosessi-taktiikasta y.m., ovat nimenomaan näpertelyn ylistelyä ja puolustamista. Nämä ihmiset, jotka eivät voi lausua sanaa „teoreetikko" ilman ylenkatseellista irvistystä, jotka nimittävät „elämän tunnoksi" lankeamistaan polvilleen arkiseen elämään valmentumattomuuden ja kehittymättömyyden edessä, osoittavat todellisuudessa mitä välttämättömpien *käytännöllisten* tehtävien ymmärtämättömyyttä. He huutavat jälkeenjääneille: astukaa yhtä jalkaa! älkää menkö edelle! Ihmisille, joilta puuttuu tarmo ja aloitekykyä organisaatiotyössä, joilta puuttuu „suunnitelmia" laajaa ja rohkeaa toiminnan järjestämistä varten, huudetaan „prosessi-taktiikasta"! Meidän perussyntinämme on poliittisten ja *organisatoristen* tehtävien *mataloittaminen* jokapäiväisen taloudellisen taistelun lähimpään, „kouraantuntuvien", „konkreettisten" harrastusten tasolle,— mutta meille vain veisataan: itse taloudelliselle taistelulle on annettava poliittinen luonne! Vielä kerran: tämä on aivan samanlaista „elämän tuntoa" kuin sekin, jota kansaneepoksen sankari osoitti huutaen hautausmaattueen nähdessään: „lykkyä tykö, enemmän vaan teille sellaista kantamista!"

Muistakaahan, miten verrattomalla, todella „Narsissimaisella" ylimielisyydellä nämä älyniekat opettivat Plehanovia: „työläiskerhoille yleensä (sic!) eivät ole mahdollisia poliittiset tehtävät tämän sanan todellisessa, *käytännöllisessä* mielessä, s.o. poliittisten vaatimusten puolesta käytävän tarkoituksenmukaisen ja menestyksellisen *käytännön* taistelun mielessä" („„Rabotsheje Delon" toimituksen vastaus", s. 24). Kerhoilla ja kerhoillakin on ero, hyvät herrat! „Näpertelijään" kerholla eivät poliittiset tehtävät tietenkään ole voimien mukaisia niin kauan, kun nämä näpertelijät eivät käsitä työtään näpertelyksi eivätkä pääse vapautumaan

siitä. Jos nämä näpertelijät lisäksi vielä ovat ihastuneet näpertelyynsä, jos he sanan „käytännöllinen” kirjoittavat ehdottomasti kursiivilla ja kuvittelevat, että käytännöllisyys vaatii tehtäviensä alentamista joukkojen takapajuisimpien kerrostien käsityskyvyn tasolle,— niin silloin nämä näpertelijät ovat tietenkin toivottomia, ja *poliittiset tehtävät eivät todellakaan ole heille yleensä voimien mukaisia*. Mutta johtajakykyjen, sellaisten kuin Aleksejevin ja Myshkinin, Halturinin ja Zheljabovin kerhoille ovat poliittiset tehtävät mahdollisia tämän sanan todellisimmassa, käytännöllisimmässä mielessä, ne ovat voimien mukaisia juuri siksi ja sikäli, mikäli heidän tuliset puheensa löytävät vastakaikua vaistovaraisesti heräävissä joukoissa, mikäli heidän kuohuva tarmonsia tempaa mukaansa vallankumouksellisen luokan tarmon ja toimeliaisuuden, mikäli tämä luokka asettuu tukemaan sitä. Plehanov oli tuhat kertaa oikeassa, kun hän ei tyytynyt siihen, että osoitti tämän vallankumouksellisen luokan, todisti sen vaistovaraisten heräämisen välttämättömäksi ja kiertämättömäksi, vaan samalla asetti jopa „työläiskerhoillekin” ylevän ja suuren poliittisen tehtävän. Mutta te vetoatte sen jälkeen syntyneeseen joukkoliikkeeseen *alentaaksenne* tätä tehtävää, *rajoittaaksenne* „työläiskerhojen” toiminnan tarmoa ja vauhdikkuutta. Mitä tämä on muuta kuin näpertelijäin mieltymystä näpertelyynsä? Te kerskailette käytännöllisyydellänne, mutta ette huomaa sitä jokaiselle venäläiselle käytännönmiehelle tunnettua tosiasiaa, miten suuria ihmeitä vallankumouksen hyväksi voidaan saada aikaan ei ainoastaan kerhon, vaan vieläpä yksityisen henkilönkin tarmokkuudella. Vai luuletteko te, ettei meidän liikkeessämme voi olla sellaisia johtajakykyjä kuin oli 70-luvulla? Miksi se niin olisi? Siksikö, että olemme heikosti valmentuneita? Mutta mehän valmistaudumme, tulemme valmentamaan itseämme ja pääsemme valmentuneiksi! Tosin, „isäntiä ja hallitusta vastaan käytävän taloudellisen taistelun” tunkkaantuneessa vedessä on onnettomuudeksemme muodostunut homekerros, on ilmaantunut ihmisiä, jotka lankeavat polvilleen ja rukoilevat vaistovarasuutta, tarkastellen hartaina Venäjän proletariaatin „takamusta” (Plehanovin sanontaa käyttäksemme). Mutta me kykenemme vapautumaan tästä homeesta. Juuri nykyään Venäjän vallankumoustaistelija, todella vallankumouksellisen teorian johtamana, todella vallankumoukselliseen ja

vaistovarasesti heräävään luokkaan nojautuen, voi vihdoin — vihdoin! — ryhdistäytyä täyteen mittansa ja päästää valloilleen koko väkevät sankarinvoimansa. Sitä varten tarvitaan vain, että käytännönmiesten suuressa joukossa, vieläkin suuremmassa joukossa niitä, jotka ovat jo koulunpenkiltä asti unelmoineet käytännölliseen työhön pääsemisestä, otettaisiin pilkalla ja ylenkatseella vastaan kaikenlaiset yritykset alentaa poliittisten tehtävienne ja organisatorisen työmme vauhdikkuutta. Ja me pääsemme siihen, siitä voitte olla varmoja, hyvät herrat!

Artikkelissani „Mistä on alettava?” minä kirjoitin „Rabotsheje Deloa” vastaan: „Jotain erikoista kysymystä koskevaa agitaatiotaktiikkaa, puoluejärjestön jonkin osakysymyksen läpiviemiseksi tarkoitettua taktiikkaa voidaan muuttaa 24 tunnin kuluessa, mutta mielipidettään siitä, onko yleensä, aina ja ehdottomasti tarpeen taistelujärjestö ja tarvitaanko poliittista agitaatiota joukkojen keskuudessa, eivät voi muuttaa 24 tunnissa eikä edes 24 kuukaudessaakaan muut kuin kaikkia vakaumuksia vailla olevat ihmiset”*. „Rabotsheje Delo” vastaa: „Tällä „Iskran” ainoalla asiallisuutta tavoittelevalla syytöksellä ei ole mitään pohjaa. „Rabotsheje Delon” lukijat tietävät hyvin, että me olemme aivan alusta alkaen ei ainoastaan kehoittaneet ryhtymään poliittiseen agitaatioon odottamatta „Iskran” ilmestymistä”... (mainiten samalla, ettei suinkaan työläiskerhoille „eikä edes työväen joukkoliikkeellekään voida asettaa ensimmäiseksi poliittiseksi tehtäväksi absolutismin kukistamista”, vaan ainoastaan taistelu lähimpien poliittisten vaatimusten puolesta, ja että „lähimmät poliittiset vaatimukset tulevat joukoille ymmärrettäviksi yhden tai ainakin muutamien lakkojen jälkeen”)... „vaan olemme myöskin toimittaneet julkaisujemme kautta Venäjällä työskenteleville tovereille ulkomailta *ainoita* sosialidemokraattisia poliittisen agitaation aineistoja”... (jolloin te tässä ainutlaatuisessa aineistossa mitä laajimmin sovellutte poliittista agitaatiota vain taloudellisen taistelun pohjalla ja vieläpä pääsitte ajattelussanne lopulta niin pitkälle, että tämä tyypistetty agitaatio on „kaikkein laajimmin soveltuva”. Ja te, hyvät herrat, ette huomaa sitä, että teidän todistelunne juuri todistaakin „Iskran” ilmaantumisen välttämättömäksi —

* Ks. tämä osa, s. 6. *Toim.*

kun *ainoa* aineisto on sellaista — ja välttämättömäksi „Iskran” taistelun „Rabotsheje Deloa” vastaan)... „Toisaalta meidän julkaisu toimintamme asiallisesti valmisteli puolueemme taktillista yhtenäisyyttä”... (sen vakaumuksenko yhtenäisyyttä, että taktiikka on yhdessä puolueen kanssa kasvavien puolue tehtävien kasvuprosessi? Arvokasta yhtenäisyyttä!)... „ja siten myöskin „taistelujärjestön” mahdollisuutta, jonka luomiseksi Liitto on tehnyt kaiken sen, mitä ulkomainen järjestö tehdä voi” („Rabotsheje Delo”, № 10, s. 15). Turha yritys selviytyä asiasta kieroilulla! Sitä, että olette tehneet kaiken, mikä on ollut teille mahdollista, sitä en ole koskaan edes aikonutkaan kieltää. Olen vain väittänyt ja väitän edelleenkin, että lyhytnäköinen ajatuskykyne supistaa „mahdollisuuksienne” *puitteita*. Naurettavaa on edes puhuakaan „taistelujärjestöstä” taistelua varten „lähimpien poliittisten vaatimusten” puolesta tai „taloudellista taistelua varten isäntiä ja hallitusta vastaan”.

Mutta jos lukija haluaa nähdä oikeita „ekonomistiseen” näpertelyyn mieltymyksen helmiä, niin hänen on tietenkin käännättävä eklektisestä ja häilyvästä „Rabotsheje Delosta” johdonmukaisen ja päättäväisen „Rabotshaja Myslin” puoleen. „Vielä pari sanaa varsinaisesta niin sanotusta vallankumouksellisesta sivistyneistöstä”, kirjoitti R. M. „Erillisessä lisälehdessä”, s. 13, „joka totta kyllä on moneen kertaan osoittanut käytännössä täyden valmeutensa „ryhtyä ratkaisevaan otteluun tsarismia vastaan”. Koko onnettomuus on vain siinä, että valtiollisen poliisin julmasti vainoamana meidän vallankumouksellinen sivistyneistömme on käsittänyt taistelun tätä valtiollista poliisia vastaan poliittiseksi taisteluksi itsevaltiutta vastaan. Sen vuoksi sille on tähän saakka jäänytkin selvittämättömäksi kysymys, „mistä saada voimia taisteluun itsevaltiutta vastaan?””.

Eikö olekin suorastaan verratonta tämä *vaistovaraisen* liikkeen ihailijan (ihailijan huonossa mielessä) suurellisen ylenkatseellinen suhtautuminen taisteluun poliisia vastaan? Hän on valmis *puolustelemaan* meidän konspiratiivista taitamattomuuttamme sillä, että vaistovaraisen joukkoliikkeen aikana meille ei itse asiassa olekaan tärkeää taistelu valtiollista poliisia vastaan!! Mutta niin kipeäksi on käynyt kaikille kysymys vallankumouksellisten järjestöjemme puutteellisuuksista, että vain aniharvat kirjoittavat nimensä tämän pöyrityttävän johtopäätöksen alle. Mutta jos

esimerkiksi Martynov ei allekirjoita sitä, niin hän menettelee näin vain siksi, ettei kykene ajattelemaan tai ettei hänellä ole rohkeutta ajatella väitteitään loppuun asti. Todel-lakin, vaatiiko sellainen „tehtävä”, kuin kouraantuntuvia tuloksia lupaavien konkreettisten vaatimusten esittäminen joukkojen taholta, mitään erikoista huolenpitoa vallankumouksellisten lujan ja keskitetyn taistelujärjestön luomise-sta? eikö tätä „tehtävää” täytä sellainenkin joukko, joka ei lainkaan „taistele valtiollista poliisia vastaan”? Enemmän-kin: olisiko tämä tehtävä toteutettavissa, elleivät sitä ryhtyisi täyttämään harvalukuisten johtajien lisäksi myös sellaiset työläiset (niiden valtava enemmistö), jotka *eivät* lainkaan *kykene* „taistelemaan valtiollista poliisia vastaan”? Nämä tällaiset työläiset, suurten joukkojen keskitason ihmiset, kykenevät osoittamaan tavattoman suurta tarmoa ja uhrautuvaisuutta lakoissa, katutaisteluissa poliisia ja sotaväkeä vastaan, kykenevät (ja vain he yksin kykenevät) *ratkaise-maan* koko liikkeemme lopputuloksen,— mutta juuri taistelu *valtiollista* poliisia vastaan vaatii erikoisia *kykyjä*, vaatii *ammattivallankumouksellisia*. Ja meidän ei ole huolehdi-tava ainoastaan siitä, että joukot „asettaisivat” konkreettisia vaatimuksia, vaan myöskin siitä, että työläisten joukot „nostaisivat” yhä suuremmassa määrin esiin tällaisia ammattivallankumouksellisia. Täten olemme tulleet kysy-mykseen, joka koskee ammattivallankumouksellisten järjes-töjen ja puhtaasti työväenliikkeen välistä suhdetta. Tämä kysymys, jota on vähän käsitelty kirjallisuudessa, on meillä „poliitikoilla” ollut suuren huomion kohteena keskusteluis-samme ja väittelyissämme ekonomismiin enemmän tai vähemmän kallistuvien tovereitten kanssa. Siihen kannattaa pysähtyä erikoisesti. Mutta sitä ennen päätämme ajatuk-semme näpertelyn yhteydestä ekonomismiin, esittämällä sen valaisemiseksi vielä yhden lainauksen.

„„Työn vapautus” ryhmä”, kirjoitti herra N. N.¹²² „Vas-tauksessaan”, „vaatii suoranaista taistelua hallitusta vas-taan punnitsematta sitä, missä on aineellinen voima sitä taistelua varten, osoittamatta, *mitä teitä sen pitää käydä*”. Alleviivattuaan viimeiset sanat kirjoittaja tekee sanaan „teitä” seuraavan huomautuksen: „Tätä seikkaa ei voida selittää konspiratiivisilla tarkoituksiperillä, sillä ohjelmassa ei ole puhe salaliitosta, vaan *joukkoliikkeestä*. Joukothan eivät voi kulkea salaisia teitä. Vai onko salainen lakko

mahdollista? Onko salainen mielenosoitus ja anomuskamp-pailu mahdollista?” („Vademecum”, s. 59). Kirjoittaja pääsi jo aivan lähelle sekä tätä „aineellista voimaa” (lakkojen ja mielenosoitusten järjestäjät) että taistelun „teitä”, mutta sitten meni kuitenkin neuvottomaksi ja hämilleen, sillä hän „kumartele” joukkoliikkeen edessä, s.o. pitää sitä jonain sellaisena, mikä *vapauttaa* meidät meikäläisestä vallankumouksellisesta aktiivisuudestamme, eikä jonain sellaisena, minkä tulee rohkaista ja *kannustaa* eteenpäin meidän vallankumouksellista aktiivisuuttamme. Salainen lakko on mahdotonta siihen osallistuville ja siihen välittömästi kosketuksissa oleville henkilöille. Mutta Venäjän työläisten suurille joukoille tämä lakko voi jäädä (ja useimmiten jääkin) „salaiseksi”, sillä hallitus pitää huolen siitä, että kaikkalainen kanssakäynti lakkolaisiin katkaistaan, se pitää huolen siitä, että kaikenlainen tietojen levittäminen lakosta tehdään mahdottomaksi. Ja tässä tarvitaan jo erikoista „taistelua valtiollista poliisia vastaan”, taistelua, jota ei milloinkaan voi aktiivisesti käydä niin suuri joukko kuin lakkoihin osallistuu. Tätä taistelua pitää järjestää „taiteen kaikkien sääntöjen mukaisesti” niiden henkilöiden, jotka ammatikseen harjoittavat vallankumouksellista toimintaa. Tämän taistelun järjestäminen ei ole käynyt *vähemmän tarpeelliseksi* sen takia, että liikkeeseen tulevat vaistovaraisesti mukaan suuret joukot. Päinvastoin järjestelytyö käy sen vuoksi *vieläkin tarpeellisemmaksi*, sillä me, sosialistit, emme täyttäisi suoranaisia velvollisuuksiamme joukkoja kohtaan, jos emme kykenisi estämään poliisia tekemästä salaiseksi (ja toisinaan emme itsekin valmistelisi salassa) jokaista lakkoa ja jokaista mielenosoitusta. Ja sen me *kykenemme tekemään* juuri sen vuoksi, että vaistovaraisesti heräävät joukot tulevat *myös nostamaan keskuudestaan* yhä enemmän ja enemmän „ammattivallankumouksellisia” (jos emme vain ala kaikin tavoin kehoitella työläisiä polkemaan paikallaan).

c) TYÖLAISTEN JÄRJESTÖ JA VALLANKUMOUKSELLISTEN JÄRJESTÖ

Jos kerran poliittisen taistelun käsite sosialidemokraatilla on yhtä kuin „taloudellinen taistelu isäntiä ja hallitusta vastaan”, niin luonnollisesti voidaan odottaa, että „vallankumouksellisten järjestön” käsite tulee hänellä olemaan

enemmän tai vähemmän samaa kuin käsite: „työläisten järjestö”. Ja sellaista todellakin tapahtuu, niin että puhuesamme järjestöstä me puhummekin aivan eri kieltä. Muistan esimerkiksi aivan kuin eilisen päivän keskusteluni erään melko johdonmukaisen ekonomistin kanssa, jota en sattunut aikaisemmin tuntemaan. Keskustelimme kirjasesta „Kuka suorittaa poliittisen vallankumouksen?” ja olimme pian samaa mieltä siitä, että sen peruspuutteellisuutena on järjestökysymyksen sivuuttaminen ihan ilman huomiotta. Me kuvittelimme jo olevamme solidaarisia toistemme kanssa — mutta... keskustelu jatkui edelleen ja osoittautuikin, että me puhumme aivan eri asioista. Keskustelukumppanini syyttää kirjoittajaa lakkorahastojen, keskinäisavun yhdistysten y.m.s. sivuuttamisesta huomiotta, minä taas tarkoitin vallankumouksellisten järjestöä, joka tarvitaan poliittisen vallankumouksen „täytäntöönpanemista” varten. Ja heti kun tämä erimielisyys tuli ilmi, niin sen jälkeen en enää muista, että olisin voinut olla samaa mieltä tämän ekonomistin kanssa kerrassaan missään periaatteellisessa kysymyksessä!

Mikä oli erimielisyyksiemme syynä? Juuri se, että ekonomistit luisuvat alinomaa sosialidemokratismista trade-unionismiin sekä organisatoristen että poliittisten tehtävien alalla. Sosialidemokratian poliittinen taistelu on paljon laajempaa ja monimutkaisempaa kuin työläisten taloudellinen taistelu isäntiä ja hallitusta vastaan. Aivan samoin myöskin (ja siitä johtuen) vallankumouksellisen sosialidemokraattisen puolueen järjestönkin täytyy välttämättä olla *toisenluontoinen* kuin työläisten järjestön sellaista taistelua varten. Työläisten järjestön täytyy olla ensiksikin ammattillinen; toiseksi sen täytyy olla mahdollisimman laaja; kolmanneksi sen täytyy olla mahdollisimman vähän konspiraatiivinen (puhun tässä ja etempänä pitäen tietenkin silmällä vain itsevaltiudellista Venäjää). Vallankumouksellisten järjestöön sitävästoin täytyy kuulua ennen kaikkea ja pääasiallisesti sellaisia henkilöitä, joiden ammattina on vallankumouksellinen toiminta (siksi puhunkin *vallankumouksellisten* järjestöstä tarkoittaen vallankumouksellisia sosialidemokraatteja). Tämän tunnusmerkin tieltä, joka on järjestön jäsenille yhteinen, *pitää väistyä kokonaan kaikenlaisten erotusten työläisten ja intelligenttien väliltä*, puhumattakaan enää näiden eri ammattien välisestä erilaaisuuk-

sista. Tällaisen järjestön täytyy olla mahdollisimman konspiratiivinen eikä kovin laaja. Pysähtykäämme tarkastelemaan näitä kolmea erilaisuutta.

Maissa, joissa vallitsee poliittinen vapaus, on ammatillisen ja poliittisen järjestön erilaisuus aivan selvä, samoin kuin ero trade-unionien ja sosialidemokratian välilläkin. Sosialidemokratian suhteet trade-unioneihin saavat eri maissa tietenkin kiertämättä erilaisia muotoja historiallisista, juridisista ja muista ehdoista riippuen,— ne voivat olla enemmän tai vähemmän kiinteitä, mutkallisia j.n.e. (mieolestämme niiden pitäisi olla mahdollisimman kiinteitä ja mahdollisimman mutkattomia), mutta ammattiliittojärjestöjen ja sosialidemokraattisen puolueen järjestöjen samaisuudesta vapaissa maissa ei ole puhettakaan. Venäjällä sen sijaan itsevaltiuden sorto pyyhkii pois ensi näkemältä kaiken erilaisuuden sosialidemokraattisen järjestön ja työväenliiton väliltä, sillä *kaikenlaiset* työväenliitot ja *kaikenlaiset* kerhot ovat kiellettyjä, sillä työläisten taloudellisen taistelun pääasiallinen ilmenemismuoto ja keino — lakko — on yleensä kriminaalirikkomus (toisinaan jopa poliittinenkin!). Täten meillä vallitsevat olosuhteet toisaalta „sysäävät” taloudellista taistelua käyviä työläisiä voimakkaasti poliittisiin kysymyksiin ja toisaalta taas ne „sysäävät” sosialidemokraatteja sekoittamaan trade-unionismin ja sosialidemokratismiin toisiinsa (ja Krišševskimme, Martynovimme ja kumpp. puhuessaan innokkaasti tuosta ensimmäisen lajin „sysäämisestä” eivät huomaa toisen lajin „sysäämistä”). Tosiaankin, kuvitelkaapa henkilöitä, jotka ovat 99 sadasosaltaan kiinni „taloudellisessa taistelussa isäntiä ja hallitusta vastaan”. Eräät heistä eivät joudu kertaakaan *koko* toimintakautenaan (4—6 kuukautta) törmäämään kysymykseen vallankumouksellisten monimutkaisemman järjestön välttämättömydestä; toiset ehkä „törmäävät” verrattain laajalti levinneeseen bernsteiniläiseen kirjallisuuteen, josta ammentavat vakaumuksen „harmaan arkisen taistelun edistymisen” erikoisesta tärkeydestä. Vihdoin kolmannet saattavat ehkä innostua viekoittelevaan ajatukseen antaa maailmalle uusi näyte „kiinteästä ja elimellisestä yhteydestä proletariaaniseen taisteluun”, ammatillisen ja sosialidemokraattisen liikkeen välisestä yhteydestä. Nämä tällaiset henkilöt saattavat järkeillä, että mitä myöhemmin maa astuu kapitalismin areenalle ja siis

myöskin työväenliikkeen areenalle, sitä laajemmin voivat sosialistit ottaa osaa ammatilliseen liikkeeseen ja antaa sille tukeaan, sitä vähemmän voi ja tulee olla ei-socialidemokraattisia ammattiliittoja. Tähän saakka tuollainen järkeily on aivan oikeaa, mutta onnettomuus onkin siinä, että he menevät vieläkin pitemmälle ja haaveilevat socialidemokratismien ja trade-unionismien täydellisestä yhteensulattamisesta. Me näemme heti „Pietarin Taisteluliiton Sääntöjen” valossa, sen esimerkistä, miten vahingollisesti nämä haaveet heijastuvat organisaatiosuunnitelmissamme.

Taloudellista taistelua varten tarkoitettujen työväenjärjestöjen täytyy olla ammatillisia järjestöjä. Jokaisen työläis-socialidemokraatin tulee mahdollisuuksien mukaan auttaa niitä ja aktiivisesti toimia näissä järjestöissä. Se on oikein. Mutta ei ole lainkaan meidän etujemme mukaista vaatia, että „ammattikunta”-liittojen jäseninä voisivat olla vain socialidemokraatit: se supistaisi vaikutuksemme laajuutta joukkojen keskuudessa. Osallistukoon ammattikuntaliittoon jokainen työläinen, joka käsittää yhdistymisen välttämättömyyden taistelua varten isäntiä ja hallitusta vastaan. Itse ammattikuntaliittojen tarkoitusperä ei olisi saavutettavissa, elleivät ne yhdistäisi kaikkia, jotka kykenevät nousemaan vaikkapa edes tälle alkeelliselle käsitystasolle, elleivät nämä ammattikuntaliitot olisi hyvin *laajoja* järjestöjä. Ja mitä laajempia nämä järjestöt ovat, sitä laajempaa tulee olemaan myöskin meidän vaikutuksemme niihin, vaikutuksemme, joka ei ilmene ainoastaan taloudellisen taistelun „vaistovaraisessa” kehittämisessä, vaan myöskin liiton socialististen jäsenten välittömänä ja tietoisena vaikutuksena toveriinsa. Mutta järjestöjen ollessa kokoonpanoltaan laajoja ei voi olla tiukkaa konspiraatiota (joka vaatii paljon suurempaa valmennusta kuin on välttämätöntä taloudelliseen taisteluun osallistumiseksi). Miten on sovitettavissa tämä ristiriita suuren jäsenmäärän ja tiukan konspiraation välttämättömyyden välillä? Miten voidaan päästä siihen, että ammattikuntajärjestöt olisivat mahdollisimman vähän konspiratiivisia? Sitä varten on olemassa yleensä puhuen vain kaksi tietä: joko ammattikuntaliittojen legalisoiminen (mikä on eräissä maissa edeltänyt socialististen ja poliittisten liittojen legalisoimista) taikka järjestön säilyttäminen salaisena, mutta niin „vapaana”, niin epämääräisenä muodoltaan, niin lose, kuten saksalaiset sanovat, että

konspiraatio supistuisi jäsenten suurelle joukolle melkein olemattomiin.

Ei-sosialististen ja ei-poliittisten työväenliittojen legalisoiminen Venäjällä on jo alkanut, eikä voi olla pienintäkään epäilystä siitä, että meidän nopeasti kasvavan sosialidemokraattisen työväenliikkeemme jokainen askel tulee lisäämään ja edistämään näitä legalisoi misy rityksiä — yrityksiä, jotka ovat lähtöisin pääasiallisesti vallitsevan järjestelmän kannattajien taholta, mutta osaksi myöskin itse työläisten ja liberaalisen intelligenssin taholta. Legalisoimisen lipun ovat Vasiljevit ja Zubatovit jo nostaneet, sille ovat jo luvanneet ja antaneet apuaan herrat Ozerovit ja Wormsit, työläisten keskuudessa on jo uuden virtauksen seuraajia. Ja emme voi olla tästä lähtien ottamatta lukuun tätä virtausta. Millä tavalla ottaa lukuun,— siitä sosialidemokraattien keskuudessa voi tuskin olla kahta eri mielipidettä. Meidän täytyy paljastaa järkähtämättä Zubatovien ja Vasiljevien, santarmien ja pappien kaikkalainen osallistuminen tähän virtaukseen ja selittää työläisille näiden osallistujien todelliset aiheet. Olemme velvollisia paljastamaan myös kaikenlaiset sovittelavaisuuden ja „sopusoinnun” äänet, joita tulee kuulumaan liberaalisten toimihenkilöiden puheissa avoimissa työväen kokouksissa,— samantekevää, ottavatko he sellaisen äänensävy n rehellisen vakaumuksensa vuoksi siitä, että on toivottava rauhallista yhteistoimintaa luokkien välillä vaiko halusta päästä palveluksillaan esivallan suosioon taikka yksinkertaisesti taitamattomuudesta. Ja vihdoin, velvollisuutemme on varoittaa työläisiä siitä ansasta, jonka poliisi heille usein asettaa urkkien „kuumaverisiä ihmisiä” näissä avoimissa kokouksissa ja sallituissa yhdistyksissä, yrittäen näiden legaalisten järjestöjen kautta soluttaa provokaattoreita myöskin illegaaliin järjestöihin.

Mutta kaiken tämän tekeminen ei lainkaan merkitse sen unohtamista, että työväenliikkeen legalisoiminen hyödyttää *loppujen lopuksi* juuri meitä eikä suinkaan Zubatoveja. Päinvastoin juuri paljastustoiminnallamme me erotammekin ohdakkeet nisuista. Olemme jo osoittaneet, mitä ovat ohdakkeet. Nisua on yhä laajempien ja kaikkein takapajuisimpien työläiskerrostien huomion kiinnittäminen yhteiskunnallisiin ja poliittisiin kysymyksiin, se on meidän, vallankumouksellisten, vapautuminen sellaisista tehtävistä, jotka ovat oikeastaan legaalisia (legaalisten kirjojen levittäminen,

keskinäisapu j.n.e.) ja joiden kehittäminen tulee ehdottomasti antamaan meille yhä enemmän aineistoa agitaatiota varten. Tässä mielessä me voimme ja meidän tulee sanoa Zubato-ville ja Ozeroveille: ahkeroikaa, herrat, ahkeroikaa! Sikäli kun te asettelette työläisille ansoja (suoranaisen provokaation mielessä tai siinä mielessä, että työläisiä „rehellisesti” rappeutetaan „struvelaisuudella”) — me kyllä pidämme huolen siitä, että teidät paljastetaan. Mikäli te otatte todella askeleen eteenpäin — vaikkapa vain „arastellen ja horjuvasti”, mutta kuitenkin askeleen eteenpäin, — niin me sanomme: olkaa hyvä! Todellisena askeleena eteenpäin voi olla vain todellinen, vaikkapa pienoinenkin liikkuma-alan laajentaminen työläisille. Ja jokainen tällainen laajentaminen hyödyttää meitä ja jouduttaa sellaisten legaalisten yhdistysten ilmestymistä, joissa eivät provokaattorit tule pyydystelemään sosialisteja, vaan sosialistit hankkivat itselleen kannattajia. Sanalla sanoen tehtävämme on nyt taistella ohdakkeita vastaan. Meidän asiamme ei ole nisujen kasvattaminen kukkaruukuissa. Kitkiessämme ohdakkeet me puhdistamme siten maaperän nisun siementen mahdollista itämistä varten. Ja sillä aikaa, kun Afanasi Ivanytshit ja Pulheria Ivanovnat harjoittavat ruukkukasviviljelystä, meidän on valmistettava elonleikkaajia, jotka pystyisivät sekä niittämään tämänpäiväisiä ohdakkeita että leikkaamaan huomispäivän vehnää*.

Siis legalisoimisen kautta *me* emme voi *ratkaista* kysymystä mahdollisimman lievästi konspiratiivisen ja mahdollisimman laajan ammatillisen järjestön luomisesta (mutta olisimme hyvin iloisia, jos Zubatovit ja Ozerovit avaisivat meille edes osittaisen mahdollisuuden tällaista ratkaisua varten, — sen vuoksi meidän tulee taistella mahdollisimman tarmokkaasti heitä vastaan!). Jää vielä salaisten ammatillisten järjestöjen tie, ja *meidän* on annettava kaikkinaista apua niille työläisille, jotka jo lähtevät tälle tielle (kuten

* „Iskran” taistelu ohdakkeita vastaan on aiheuttanut „Rabotsheje Delon” taholta tällaisen kiukkuisen hyökkäyksen: „„Iskralle” taas ei ajan merkinä ole niinkään paljon nämä suurtahtumat (keväälliset) kuin Zubatovin agenttien viheliäiset yritykset „legalisoida” työväenliike. Se ei näe, että nämä tosiasiat juuri puhuvatkin sitä vastaan; nehan ne juuri todistavatkin sitä, että hallituksen silmissä on työväenliike saanut hyvin uhkaavat mittasuhteet” („Kaksi edustajakokousta”, s. 27). Kaiken syynä on näiden „elämän mahtikäskyille kuurojen” ortodoksien „dogmaattisuus”. He ovat niin itsepäisiä, että eivät halua nähdä kyynärän korkuista vehnää, vaan tappelevat tuuman korkuisia ohdakkeita vastaan! Eikö tämä olekin „turmeltuun perspektiivikäsitys Venäjän työväenliikkeeseen nähden” (sama, s. 27)?

aivan varmasti tiedämme). Ammatilliset järjestöt voivat tuoda ei vain valtavaa hyötyä taloudellisen taistelun kehittämisen- ja lujittamistyössä, vaan myöskin tulla sangen tärkeiksi poliittisen agitaation ja vallankumouksellisen järjestön avustajiksi. Tämän tuloksen saavuttamiseksi, alkavan ammatillisen liikkeen suuntaamiseksi sosialidemokratialle toivottavaan uomaan on välttämätöntä ennen kaikkea tehdä itselleen selväksi, miten toivoton on se järjestösuunnitelma, jonka kimpussa pietarilaiset ekonomistit ovat touhunneet jo melkein viisi vuotta. Tämä suunnitelma on esitetty sekä „Työläiskassan säännöissä” heinäkuussa 1897 („Listok „Rabotnika””, № 9—10, s. 46,— „Rabotshaja Myslissä” № 1) että „Työläisten liittojärjestön säännöissä” lokakuussa 1900 (Pietarissa painettu erikoislehtinen, josta on mainittu „Iskran” I. numerossa). Molempien sääntöjen peruspuutteena on yksityiskohtainen muotojen säätäminen laajalle työväenjärjestölle ja vallankumouksellisten järjestön sekoittaminen siihen. Ottakaamme jälkimmäiset säännöt, jotka ovat täydellisemmin laaditut. Niiden runko muodostuu *viidestäkymmenestä kahdesta* pykälästä: 23 pykälässä selitetään „työläiskerhojen” rakennetta, asiainhoidon järjestystä ja toimintapiiriä, kerhojen, joita järjestetään jokaisessa tehtaassa („enintään 10 henkeä”) ja jotka valitsevat „keskus- (tehdas-) ryhmät”. „Keskusryhmä”, sanotaan 2. §:ssä, „seuraa kaikkea, mitä sen tehtaalla tapahtuu, ja pitää päiväkirjaa tapahtumista siellä”. „Keskusryhmä tekee kuukausittain kaikille maksajille tilityksen kassan tilasta” (17. §) j.n.e. 10 pykälää on omistettu „piirijärjestölle” ja 19 perin monimutkaiselle „Työläisjärjestön komitean” ja „Pietarin Taisteluliiton komitean” yhteenpuntuomalle (valitut henkilöt jokaisesta piiristä ja „toimeenpanevista ryhmistä” — „propagandistien ryhmät, ryhmä, jonka tehtävänä on yhteyden pito maaseudun kanssa, yhteyden pito ulkomaiden kanssa, ryhmät varastojen, kustannustoiminnan ja kassan hoitamista varten”).

Socialidemokratia — on yhtä kuin „toimeenpanevat ryhmät” työläisten taloudelliseen taisteluun nähden! Vaikea olisi enää havainnollisemmin esittää sitä, miten ekonomistin ajatus luisuu sosialidemokratismista trade-unionismiin, miten vierasta hänelle on kaikkalainen käsitys siitä, että sosialidemokraatin on ennen kaikkea ajateltava proletariaatin *koko* vapaustaistelua johtamaan kykenevien

vallankumouksellisten järjestöä. Kun puhutaan „työväenluokan poliittisesta vapauttamisesta”, taistelusta „tsaristista mielivaltaa” vastaan — ja samalla kirjoitetaan tällaisia järjestösääntöjä, niin se merkitsee, ettei silloin ole kerrassaan minkäänlaista käsitystä sosialidemokratian todellisista poliittisista tehtävistä. Ainoakaan noista puolestasadasta pykälästä ei osoita pienintäkään välähdystä sen seikan käsittämiseen, että tarvitaan mitä laajinta poliittista agitaatiota joukkojen keskuudessa, agitaatiota, joka valaisisi Venäjän absolutismin kaikkia puolia, Venäjän eri yhteiskuntaluokkien kaikkia piirteitä. Eikä ainoastaan poliittisia, vaan tällaisten sääntöjen pohjalla on mahdotonta toteuttaa edes trade-unionistisiakaan päämääriä, sillä ne vaativat järjestäytymistä *ammateittain*, mistä säännöissä ei edes mainitakaan.

Mutta miltei kaikkein kuvaavinta lienee kuitenkin koko tämän „systeemin” tavaton kömpelyys, kun se yrittää sitoa jokaisen eri tehtaan ja „komitean” toisiinsa yksitoikkoisten ja naurettavan yksityiskohtaisten ohjeiden vakituksilla siteillä kolmiasteisen vaalijärjestelmän pohjalla. Ekonomismin ahtaan näköpiirin painamana ajatus törmää tässä yksityiskohtiin, joista haiskahtaa virkakankeudelta ja kansliamaisuudelta. Todellisuudessa kolmea neljäsosaa näistä pykälistä ei tietenkään koskaan sovelleta, mutta santarmeille sen sijaan tällainen „konspiratiivinen” järjestö keskusryhmineen jokaisessa tehtaassa tekee helpommaksi ennenkuulumattoman suurten palojen järjestämisen. Puolalaiset toverit ovat jo eläneet läpi liikkeen sellaisen vaiheen, jolloin kaikki olivat viehättyneet laajaan työväenkassojen perustamiseen, mutta huomattuaan, että he siten toimittavat vain santarmeille runsasta satoa, he hyvin pian luopuivat tästä ajatuksesta. Jos haluamme laajoja työväenjärjestöjä emmekä halua laajoja paloja, jos emme halua tuottaa mielihyvää santarmeille, niin meidän on pyrittävä siihen, ettei näillä järjestöillä olisi mitään virallisia muotoja. — Onko niiden toiminta silloin mahdollista? — Katsahtakaapa noita tehtäviä: „...seurata kaikkea, mitä tehtaalla tapahtuu, ja pitää päiväkirjaa tapahtumista siellä” (sääntöjen 2. §). Pitääkö tällekin ehdottomasti antaa virallistettu muoto? Eiköhän sitä voida suorittaa vielä paremmin illegaaliseen lehteen lähetettävillä lehtikirjoituksilla ilman minkäänlaista erikoisten ryhmien muodostamista sitä varten? „...Johtaa työläisten taistelua heidän

asemansa parantamiseksi tehtaassa" (sääntöjen 3. §). Taaskaan ei ole mitään syytä valaa sitä virallisiin muotoihin. Minkälaisia vaatimuksia työläiset haluavat asettaa, sen jokainen vähänkin taitava agitaattori saa tarkoin tietoonsa yksinkertaisesta keskustelusta, ja saatuaan sen tietää hän kykenee välittämään sen jo suppealle, eikä laajalle vallankumouksellisten järjestölle tarpeen vaatiman lehtisen toimitamista varten. „...Järjestää kassa... kantaen jäsenmaksua 2 kop. ruplalta" (9. §)— ja selostaa sitten kuukausittain kaikille kassan tilaa (17. §), erottaa jäsenet, jotka eivät suorita maksuja (10. §) j.n.e. Sehän on poliisille suorastaan paratiisi, sillä ei mikään ole sen helpompaa kuin tunkeutua tähän „keskus-tehdaskassan" koko konspiraatioon, takavarikoida rahat ja siepata kiinni kaikki parhaat henkilöt. Eikö olisi yksinkertaisempaa laskea liikkeelle tietyn (hyvin suppean ja hyvin konspiratiivisen) järjestön leimasimella varustettuja kopeekan tai kahden kopeekan merkkejä taikka ilman minkäänlaisia merkkejä panna toimeen keräyksiä, joista illegaalinen lehti sitten julkaisee tilityksen sovitulla tunnussanalla? Saavutetaan sama päämäärä, mutta santarmien on silloin sata kertaa vaikeampaa päästä lankoihin käsiksi.

Voisin jatkaa edelleen tätä sääntöjen erittelyä esimerkin vuoksi, mutta mielestäni edellä sanottukin jo riittää. Pieni, kiinteästi yhteenliittynyt kaikkein luotettavimpien, kokeneimpien ja karaistuneimpien työläisten ydinryhmä, jolla on luottamusmiehet kaikissa tärkeimmissä piireissä ja joka on mitä ankarimman konspiraation kaikkien sääntöjen mukaisesti yhteydessä vallankumouksellisten järjestöön, voi mitä laajimmalla joukkojen osanotolla ja ilman minkäänlaisia kiinteitä muotoja täyttää täysin *kaikki* ammatillisille järjestöille kuuluvat tehtävät ja sitä paitsi täyttää ne juuri siten kuin on toivottavaa sosialidemokratialle. Vain tällä tavalla voidaankin saada aikaan *sosialidemokraattisen* ammatillisen liikkeen *lujittuminen* ja kehittyminen kaikkien santarmien uhallakin.

Minulle väitetään vastaan: järjestöä, joka on siinä määrin lose *, ettei sille ole lainkaan annettu mitään muotoa, ettei siinä ole mitään oikeita ja rekisteröityjä jäseniäkään, ei voida edes nimittää järjestöksi.— Mahdollisesti. En minä

* — vapaa, laaja. *Toim.*

aja takaa nimeä. Mutta tämä „järjestö ilman jäseniä” tekee kyllä kaiken mitä tarvitaan, ja turvaa heti alusta lähtien meidän tulevien trade-unioniemme lujan yhteyden sosialismiin. Ja ken haluaa absolutismin oloissa työläisten *laajaa* järjestöä vaaleineen, tilivelvollisuuksineen, yleisine äänestyksineen y.m.,— hän on yksinkertaisesti auttamaton utopisti.

Tästä seuraa yksinkertainen opetus: jos me aloitamme siitä, että panemme vankasti jaloilleen vallankumouksellisten lujan järjestön, niin me pystymme turvaamaan kestäväksi liikkeen kokonaisuudessaan, toteuttamaan sekä sosialidemokraattiset että varsinaiset trade-unionistiset tarkoitusperät. Mutta jos me alamme muka joukoille kaikkein „sopivimmasta” laajasta työväenjärjestöstä (mutta joka asiallisesti on kaikkein mukavin santarmeille ja tekee vallankumouksellisten jahtaamisen poliisille mahdollisimman helpoksi), niin emme kykene saavuttamaan kumpakaan tarkoitusperää, emme vapaudu näpertelystä ja aina ikuisesti lyötyinä teemme vain pirstoutuneisuutemme takia zubatovilais- ja ozerovilaistyyppiset trade-unionit joukoille kaikkein sopivimmiksi.

Minkälaisia tämän vallankumouksellisten järjestön tehtävien oikeastaan täytyy olla? — Siitä puhumme heti yksityiskohtaisesti. Mutta ensiksi käsittelemme vielä terroristimme erään sangen tyypillisen järkeilyn, terroristimme, joka taaskin osoittautuu (surkea on hänen kohtalonsa!) ekonomistin lähimmäksi naapuriksi. Työläisiä varten julkaistussa aikakauslehdessä „Svoboda” (№ 1) on kirjoitus: „Organisaatio”, jonka kirjoittaja haluaa puolustaa hänelle tuttuja ivanovo-voznensenkilaisia ekonomisti-työläisiä.

„Huonosti ovat asiat”, kirjoittaa hän, „kun joukot ovat vaiti, tiedottomia, kun liike ei nouse esiin syvistä riveistä. Todellakin: kun ylioppilaat matkustavat yliopistokaupungista juhlien ajaksi tai kesäksi koteihinsa, niin työväen toimintakin pysähtyy. Voiko tällainen sivusta käsin eteenpäin työnnettävä työväenliike olla mikään todellinen voima? Mitä vielä... Se ei ole oppinut vielä kävelemään omin jaloin ja sitä talutetaan kädestä. Ja niin on kaikessa: kun ylioppilaat matkustivat pois, niin tuli pysähdys; kermakerroksesta kaapattiin kaikkein kyvykkäimmät — maito happani; „Komitea” vangittiin — ja taas on hiljaista, kunnes uusi muodostetaan; eikä ole vielä tiettyä, minkälainen siitä tulee — voi käydä niin, ettei se ole ollenkaan entisen kaltainen: se puhui yhtä, tämä kokonaan toista. Katoaa yhteys eilisen ja tämänpäivän välillä, menneen kokemus ei koidu opiksi tulevalle. Ja kaikki tämä vain siitä, ettei ole

juuria syvällä joukkojen keskuudessa, että työtä ei tee sata tyhmyriä, vaan kymmenkunta älyniekkaa. Kymmenkunta voidaan aina haavia hauen kitaan, mutta kun järjestö käsittää joukot, kun kaikki lähtee joukoista, niin kenenkään ponnistelut eivät voi viedä asiaa hunningolle" (s. 63).

Tosiseikat on kuvattu oikein. Kuva näpertelystämme ei ole hullumpi. Mutta johtopäätökset ovat „Rabotshaja Myslin” arvon mukaisia sekä tolkuttomuutensa että poliittisen tahdittomuutensa puolesta. Se on järjettömyyden huippu, sillä kirjoittaja sekoittaa filosofisen, yhteiskunnallis-historiallisen kysymyksen liikkeen „syvällä” olevista „juurista” teknillis-organisatorista laatua olevaan kysymykseen siitä, miten parhaiten taistella santarmeja vastaan. Se on poliittisen tahdittomuuden huippu, sillä sen sijaan, että vetoaisi hunoista johtajista hyviin johtajiin, kirjoittaja vetoaa johtajista yleensä „väkijoukkoon”. Tämä on samanlainen yritys vetää meitä taaksepäin organisatorisessa suhteessa, kuin poliittisessä suhteessa meitä kiskoo taaksepäin ajatus eksitatiivisen terrorin asettamisesta poliittisen agitaation tilalle. Tunnen todellakin suoranaista embarrass de richesses*, kun en tiedä, mistä oikein aloittaisin tämän „Svobodan” meille tarjoaman sekasotkun selvittämisen. Havainnollisuuden vuoksi yritän aloittaa eräällä esimerkillä. Ottakaamme saksalaiset. Luullakseni te ette ryhdy kieltämään sitä, että heillä järjestö käsittää suuret väkijoukot, kaikki lähtee joukoista ja työväenliike on oppinut kävelemään omilla jaloillaan? Mutta siitä huolimatta miten hyvin tämä miljoonajoukko osaakaan pitää arvossa „kymmenkuntaa” koeteltua poliittista johtajaansa, miten lujasti se pitääkään kiinni heistä! Valtiopäivillä on usein sattunut, että vihollispuolueiden edustajat ovat häرنänneet sosialisteja: „on siinäkin demokraatteja! teillä on vain sanoissa työväenliikettä, mutta itse teoissa esiintyy aina vain yksi ja sama johtajien sakki. Aina vain sama Bebel, sama Liebknecht vuodesta toiseen, vuosikymmenestä toiseen. Nuo teidän muka työläisten valitsemat edustajannehan ovat vakinaisempia kuin keisarin nimittämät virkamiehet!” Mutta saksalaiset ovat ottaneet ylenkatseellisilla hymähdyksillä vastaan nämä demagogiset yritykset asettaa „joukot” „johtajia” vastaan, lietsoa edellä mainituissa hunoja ja turhamaisia vaistoja, riistää liikkeeltä sen lujuus ja

* — runsauden pulaa. Toim.

kestävyys horjuttamalla joukkojen luottamusta „kymmeneen älyniekkään”. Saksalaisilla on poliittinen ajattelu jo kyllin pitkälle kehittynyt, karttunut riittävästi poliittista kokemusta, ymmärtääkseen, että ilman „kymmentä” kyvykästä (ja kykyjä ei synny sadoittain), koeteltua, ammattiinsa valmentunutta ja pitkäaikaisen koulutuksen opettamaa, hyvin toisiaan ymmärtävää johtajaa ei nykyajan yhteiskunnassa voi olla ainoankaan luokan järkkymätöntä taistelua. Saksalaiset ovat nähneet omassa keskuudessaankin demagogeja, jotka ovat imarrelleet „sataa tyhmyriä” nostamalla heidät „kymmeneen älyniekan” yläpuolelle, ovat imarrelleet joukkojen „känsiäistä kättä” kiihoittaen niitä (kuten Most tai Hasselmann) harkitsemattomiin „vallankumouksellisiin” tekoihin ja kylvään epäluottamusta lujiin ja horjumattomiin johtajiin. Saksalainen sosialismi onkin kasvanut ja lujittunut niin suuresti vain sen ansiosta, että se on käynyt horjumaton ja leppymätöntä taistelua kaikkia ja kaikenlaisia demagogisia aineksia vastaan sosialismin sisällä. Mutta meidän neropattimme julistavat tyhmän Ivanushkan syvämielisyydellä: „huonostipa ovat asiat, kun liike ei nouse esiin syvistä riveistä”, julistavat sitä aikana, jolloin koko Venäjän sosialidemokratiaa vaivaavan kriisin syynä on se, että väistovaraisesti heräävillä joukoilla ei ole riittävästi kouliintuneita, kehittyneitä ja kokeneita johtajia.

„Ylioppilaista muodostuva komitea ei kelpaa, se on epävarma”.— Se on aivan oikein. Mutta tästä seuraa johtopäätös, että tarvitaan ammattivallankumouksellisista muodostuva komitea, jolloin on aivan samantekevää ylioppilas vaiko työläinen kykenee kehittämään itsensä ammattivallankumoukselliseksi. Mutta te teette sellaisen johtopäätöksen, että ei pidä sysätä syrjästä käsin työväenliikettä eteenpäin! Poliittisen naiiviutenne vuoksi te ette huomaa pelaavanne siten ekonomistiemme ja näpertelymme pussiin. Sallikaa kysyä, miten ylioppilaittemme taholta on ilmennyt tuota työläistemme „eteenpäin sysäämistä”? *Yksinomaan* siten, että ylioppilas on tuonut työläisille niitä poliittisen tiedon murusia, joita hänellä oli, niitä sosialististen aatteiden murusia, joita hänelle oli varissut (sillä nykyajan ylioppilaan pääasiallinen henkinen ravinto, legaalinen marxilaisuus, ei ole voinutkaan antaa hänelle muuta kuin aakkosia, muuta kuin murusia). *Tämäntapaista* „eteenpäin sysäämistä syrjästä käsin” ei liikkeessämme ole ollut liian

paljon, vaan päinvastoin liian vähän, jumalattoman vähän, ihan hävettävän vähän, sillä me olemme liian paljon kiehu-
neet omassa liemessämme, ihan liian orjamaisesti kumar-
relleet alkeelliselle „työläisten taloudelliselle taistelulle
isäntiä ja hallitusta vastaan”. *Tämäntapaista* „eteenpäin
sysäämistä” on meidän, ammattivallankumouksellisten,
harjoitettava ja me tulemmekin harjoittamaan vielä sata
kertaa enemmän. Ja juuri siksi, että te valitsette sellaisen
iljettävän sanan kuin „sysääminen syrjästä”, joka herättää
työläisessä pakostakin (ainakin sellaisessa työläisessä, joka
on yhtä heikosti kehittynyt kuin tekin) karsastelevaa epä-
luottamusta *kaikkiin*, jotka tuovat hänelle syrjästä käsin
poliittista tietoa ja vallankumouksellista kokemusta, se
herättää hänessä vaistomaista halua nousta vastustamaan
kaikkia tällaisia henkilöitä,— te osoittaudutte *demagogeiksi*,
ja demagogit ovat pahimpia työväenluokan vihollisia.

Niin, niin! Älkää kiirehtikö nostamaan melua polemiik-
kini „epätoverillisten otteiden” vuoksi! En ajattelekaan
epäillä teidän tarkoitustenne puhtautta, sanoin jo, että
demagogiksi voi tulla jopa yksistään poliittisesta naiiviu-
destakin. Mutta osoitin, että te olette vajonneet demago-
giaan saakka. Enkä väsy koskaan toistamasta sitä, että
demagogit ovat työväenluokan pahimpia vihollisia. Pahim-
pia nimenomaan siksi, että he lietsovat joukoissa huonoja
vaistoja, että kehittymättömien työläisten on mahdotonta
tuntea näitä vihollisia, jotka esiintyvät, ja toisinaan vilpit-
tömästikin, heidän ystävinä. Pahimpia siksi, että
hajaannuksen ja horjunnan kaudella, jolloin liikkeemme
piirteet ovat vasta muodostumassa, ei ole mitään sen hel-
pompaa kuin demagogian avulla vietellä joukot mukaansa,
ja ne tulevat sitten vasta mitä karvaimpien koettelemusten
kautta vakuuttuneiksi virheistään. Juuri sen vuoksi hetken
tunnuksena nykyajan venäläiselle sosialidemokraatille tulee
olla päättävä taistelu sekä demagogiaan vajoavaa „Svo-
boda” että demagogiaan vajoavaa „Rabotsheje Deloa”
vastaan (josta tulee tuonnempaan vielä yksityiskohtaisesti
puhe *).

* Tässä vain huomautamme, että kaikki se, mitä olemme sanoneet „syrjästä
käsin sysäämisestä” ja kaikista muista „Svobodan” järkeilyistä organisaatio-
kysymyksessä, koskee *kokonaisuudessaan kaikkia* ekonomisteja, myöskin
„rabotshejedelolaisia” siinä luvussa, sillä he ovat osaksi aktiivisesti saarnan-
neet ja puolustaneet noita samoja mielipiteitä järjestökysymyksissä ja osaksi
luisuneet näihin käsityksiin.

„Kymmenen älyniekkaa on helpompi saada kiinni kuin sata tyhmyriä”. Tämä mainio totuus (jonka esittämisestä teille osoittavat aina suosiotaan sata tyhmyriä) näyttää itsestään selvältä vain siksi, että käsittelyn kulussa te olette hypännyt kysymyksestä toiseen. Te aloitte puhua ja puhutte edelleenkin „komitean” kiinnisaamisesta, „järjestön” kiinnisaamisesta, mutta nyt olettekin hypännyt kysymykseen liikkeen „syvällä olevien juurien” kiinnisaamisesta. Tietenkin liikettämme on mahdotonta saada kiinni vain siksi, että sillä on syvällä monia satoja tuhansia juuria, mutta eihän kysymys ole lainkaan siitä. „Syvällä olevien juurien” mielessä meitä ei voida „saada kiinni” nytkään, kaikesta näperteleväisyydestämme huolimatta, ja silti kaikki me valitamme emmekä voi olla valittamatta „järjestöjen” kiinnijoutumista, mikä rikkoo kaiken jatkuvaisuuden liikkeessä. Mutta kun te asetatte kysymyksen *järjestöjen* kiinnisaamisesta ettekä poikkea siitä syrjään, niin sanon teille, että kymmentä älyniekkaa on paljon vaikeampi saada kiinni kuin sataa tyhmyriä. Ja tätä väitettäni tulen puolustamaan, vaikka te kuinka usuttaisitte joukkoja kimppuuni syyttäen minua „anti-demokratismista” y.m.s. „Älyniekoilla” organisaatiosuhteessa täytyy vain ymmärtää *ammattivalankumouksellisia*, kuten olen jo monesti sanonut, saman tekevää, kehittyvätkö nämä ylioppilaista vaiko työläisistä. Ja nyt väitän: 1) että ei mikään vallankumouksellinen liike voi olla vankka ilman kestävä, jatkuvaisuutensa säilyttävää johtajien järjestöä; 2) että mitä laajempi on vaistovaraisesti taisteluun mukaan tuleva joukko, joka muodostaa liikkeen perustan ja joka osallistuu siihen, sitä pakoittavampi on sellaisen järjestön tarve ja sitä lujempi täytyy tämän järjestön olla (sillä muutoin sitä helpompaa olisi kaikenlaisten demagogien saada joukkojen kehittymättömät kerrokset mukaansa); 3) että sellaisen järjestön täytyy muodostua pääasiallisesti henkilöistä, jotka harjoittavat ammatikseen vallankumouksellista toimintaa; 4) että mitä pienemmäksi me itsevaltiuden maassa *supistamme* sellaisen järjestön jäsenmäärän, aina niin pitkälle, että siihen osallistuu vain sellaisia jäseniä, jotka harjoittavat ammatikseen vallankumouksellista toimintaa ja ovat saaneet ammattivalmennuksen taidossa taistella valtiollista poliisia vastaan, sitä vaikeampi on „saada kiinni” sellaista järjestöä, ja 5) — sitä *laajemmaksi* tulee niiden sekä

työväenluokkaan että muihin yhteiskuntaluokkiin kuuluvien henkilöiden joukko, joilla on mahdollisuus osallistua liikkeeseen ja toimia siinä aktiivisesti.

Kehoitän ekonomistejämme, terroristejämme ja „ekonomisti-terroristejämme” * kumoamaan nämä väittämät, joista kahden viimeksi mainitun käsittelemiseen haluan nyt pysähtyä. Kysymys „kymmenen älyniekan” ja „sadan tyhmyrin” kiinnisaamisen helppoudesta on oikeastaan kysymys siitä, onko joukkojärjestö mahdollinen oloissa, jolloin vaaditaan mitä ankarinta konspiraatiota, jota edellä juuri käsiteltiin. Laajaa järjestöä me emme voi koskaan asettaa niin korkealle konspiraation tasolle, ja ilman sitä ei voi olla puhettakaan sitkeästä ja jatkuvaisuutensa säilyttävästä taistelusta hallitusta vastaan. Ja kaikkien konspiraatiivisten tehtävien keskittäminen mahdollisimman harvalukuisten ammattivallankumouksellisten käsiin ei lainkaan merkitse sitä, että he tulevat „ajattelemaan kaikkien puolesta”, etteivät joukot tule ottamaan toimeliaasti osaa *liikkeeseen*. Päinvastoin joukot tulevat nostamaan näitä ammattivallankumouksellisia yhä suuremmassa määrin, sillä joukot tulevat silloin tietämään, että muutamien ylioppilaiden ja taloudellista taistelua käyvien työläisten kokoontuminen ei ole riittävä „komitean” muodostamista varten, vaan että pitää vuosikausia kehittää itsestään ammattivallankumouksellista, eikä joukko tule „ajattelemaan” yksistään näpertelyä, vaan nimenomaan tällaista kehittämistä. *Järjestön* konspiraatiivisten tehtävien keskittäminen ei lainkaan merkitse *liikkeen* kaikkien tehtävien keskittämistä. Mitä laajimpien joukkojen aktiivinen osallistuminen illegaaliseen kirjallisuuteen ei vähene, vaan *lisääntyy* kymmenkertaisesti siitä, kun „kymmenkunta” ammattivallankumouksellista keskittää käsiinsä tämän alan konspiraatiiviset tehtävät. Näin ja vain näin me pääsemme siihen,

* Tämä nimitys on „Svobodaan” nähden ehkä paremmin paikallaan kuin edellinen, sillä „Vallankumouksellisuuden uudestisyntymisessä” puolustetaan terrorismia, mutta käsiteltävässä kirjoituksessa — ekonomismia. Halu on hirmuinen, mutta kohtalo karvas! — voidaan „Svobodasta” yleensä sanoa. Mitä parhaimmat toiveet ja mitä parhaimmat aikomukset — ja tuloksena on sekasotku, sekasotku pääasiallisesti sen vuoksi, että puolustaessaan järjestön jatkuvaisuuden säilyttämistä „Svoboda” ei halua tietää vallankumouksellisen ajattelun ja sosiaalidemokraattisen teorian jatkuvaisuudesta. Kun pyritään herättämään uudelleen henkin ammattivallankumouksellinen („Vallank. uudestisynt.”) ja sitä varten ehdotetaan ensiksikin eksitativista terroria ja toiseksi „keskitason työläisten järjestöä” („Svoboda”, № 1, s. 66 ja seur.), työläisten, joita „vähemmän sysättäisiin syrjästä käsin”, — niin se merkitsee totta tosiaan asuntonsa pilkkomista haloiksi tämän samaisen asunnon lämmittämistä varten.

että illegaalisen kirjallisuuden lukeminen, sen avustaminen ja osaksi vieläpä sen levittäminenkin *lakkaavat melkein kokonaan olemasta konspiratiivisia asioita*, sillä poliisi käsittää pian järjestöiksi ja mahdottomiksi pitkätkä oikeudelliset ja hallinnolliset käsittelet tuhantisin painoksin levitettyjen painotuotteiden jokaisen eri kappaleen johdosta. Ja tämä ei koske ainoastaan lehdistöä, vaan myös kaikkia liikkeen tehtäviä aina mielenosoituksia myöten. Joukkojen mitä aktiivisin ja laajin osallistuminen niihin ei lainkaan kärsi, vaan päinvastoin voittaa paljon siitä, että „kymmenkunta” koeteltua vallankumouksellista, jotka ovat kouliintuneet ammattiinsa yhtä hyvin kuin meikäläiset poliisitkin, keskittää käsiinsä kaikki työn konspiratiiviset puolet, lentolehtisten valmistamisen, yleispiirteisen suunnitelman laatimisen, johtajaryhmän määräämisen jokaiseen kaupunkipiiriin, jokaiseen tehdaskortteliin, jokaiseen oppilaitokseen j.n.e. (tiedän, että minulle tehdään vastaväite katsomusteni „epädemokraattisuudesta”, mutta tähän vallan typerään väitteeseen vastaan yksityiskohtaisesti tuonempana). Konspiratiivisimpien tehtävien keskittäminen vallankumouksellisten järjestön taholta ei heikennä, vaan rikastuttaa monien muiden järjestöjen toiminnan laajuutta ja sisältöä, järjestöjen, jotka on tarkoitettu laajaa yleisöä varten ja jotka ovat sen vuoksi mahdollisimman vähän puettut määrättyyn muotoon ja mahdollisimman vähän konspiratiivisia: sekä työväen ammattiliittoja että työläisten itseopiskelun ja illegaalisen kirjallisuuden lukukerhoja, sekä sosialistisia että demokraattisia kerhoja *kaikkien* muiden väestökerrosten keskuudessa y.m., y.m. Tällaiset kerhot, liitot ja järjestöt ovat välttämättä tarpeellisia kaikkialla *mitä lukuisimmin* ja mitä erilaisimmin tehtävin, mutta järjestöntä ja vahingollista on *sekoittaa* niitä *vallankumouksellisten* järjestöön, pyyhkiä pois rajaa niiden väliltä, sammuttaa joukoissa jo muutenkin tavattomasti himmentynyttä käsitystä siitä, että joukkoliikettä „palvelemaan” tarvitaan henkilöitä, jotka erikoisesti omistautuvat kokonaan sosialidemokraattiselle toiminnalle, ja että tällaisten henkilöiden on kärsivällisesti ja hellittämättä *kehittävä* itsestään ammattivallankumouksellisia.

Niin, tämä tietoisuus on himmentynyt tavattomasti. Perussyntimme organisatorisessa suhteessa on se, että *näpertelyllämme olemme päästäneet vallankumoustaisteli-*

jan maineen laskemaan Venäjällä. Henkilö, joka on kuihtunut ja häilyvä teoreettisissa kysymyksissä, jolla on ahdas näköpiiri, joka puolustelee velttouttaan vetoamalla joukkojen vaistovaraisuuteen, joka muistuttaa enemmän trade-unionin sihteerä kuin kansantribuunia, eikä osaa esittää laajaa ja rohkeaa toimintasuunnitelmaa, niin rohkeaa, että se herättäisi kunnioitusta vastustajissaan, joka on kokematon ja saamaton ammattitaidossaan — taistelussa valtiollista poliisia vastaan, sellainen henkilö ei — totta totisesti! — ole vallankumoustaistelija, vaan jonkinlainen viheliäinen näpertelijä.

Älköön yksikään käytännön mies närkästykö minulle näistä kovista sanoista, sillä mikäli on puhe valmentumattomuudesta, niin kohdistan sen ennen kaikkea itseeni. Olen työskennellyt kerhossa¹²³, joka asetti itselleen sangen laajoja, kaikkikäsitäviä tehtäviä — ja kaikki me, tämän kerhon jäsenet, jouduimme tuskallisesti, suoranaista kipua tuntien kärsimään siitä tietoisuudesta, että me osoittauduimme näpertelijöiksi sellaisella historiallisella ajankohdalla, jolloin olisi voinut, kuuluisaa lausetta hieman muuttaen, sanoa: antakaa meille vallankumouksellisten järjestö, niin me käänämme Venäjän paikoiltaan! Ja mitä useammin mieleeni on sen jälkeen muistunut se polttava häpeän tunne, jota silloin tunsin, sitä enemmän minussa on kertynyt katkeruutta niitä valhe-sosialidemokraatteja kohtaan, jotka saarnoillaan „häpäisevät vallankumouksellisen arvoa”, jotka eivät ymmärrä sitä, ettei meidän tehtävämme ole puolustella vallankumouksellisen alentamista näpertelijän tasolle, vaan *nostaa* näpertelijät vallankumouksellisten tasolle.

d) ORGANISATORISEN TYÖN VAUHTI JA MITTAVUUS

Olemme edellä kuulleet B—viltä „siitä toimintaan kelpolisten vallankumouksellisten voimien puutteesta, mikä ei tunnu ainoastaan Pietarissa, vaan koko Venäjällä”. Ja tuskinpa kukaan ryhtyy kiistämään tätä tosiasiaa vastaan. Mutta kysymys on siitä, miten se selitetään? B—v kirjoittaa:

„Emme ryhdy selvittelemään tämän ilmiön historiallisia syitä: sanomme vain, että yhteiskunta, jonka pitkäaikainen poliittinen taantumus on demoralisoinut ja jo tapahtuneet tai tapahtumassa olevat taloudelliset muutokset pirstoneet, nostaa keskuudestaan *äärettömän vähän vallankumoukselliseen työhön kelpaavia henkilöitä*; että työväenluokka, nostaessaan esiin työläis-vallankumouksellisia, osaksi täydentää

heillä illegaalisten järjestöjen rivejä,— mutta että näiden vallankumouksellisten määrä ei vastaa ajan vaatimuksia. Sitäkin vähemmän, kun työläinen, joka tekee tehtaassa 11½ tunnin työpäiviä, voi asemansa vuoksi suorittaa etupäässä vain agitaattorin tehtäviä; sen sijaan propa- ganda ja järjestötyö, illegaalisen kirjallisuuden hankkiminen ja uusintapainokset siitä, julistusten julkaiseminen j.n.e. jäävät pakosta- kin pääasiallisesti tavattoman vähäisten intelligenttivoimien hartioille" („Rabotsheje Delo", № 6, ss. 38—39).

Olemme monissa kohdin eri mieltä tämän B—vin mieli- piteen kanssa ja varsinkin olemme eri mieltä alleviivaa- riimme sanoihin nähden, jotka erikoisen havainnollisesti osoittavat, että näpertelymme johdosta tuskaantuneena (kuten kaikki vähänkin ajattelevat käytännön miehet) B—v ei voi ekonomistisen painolastinsa takia löytää ulospääsyä sietämättömästä tilanteesta. Ei, kyllä yhteiskunta tarjoaa tavattoman paljon henkilöitä, jotka ovat kelpollisia „työ- hön", mutta me emme osaa käyttää heitä kaikkia hyväk- semme. Liikkeemme kriittillinen ylimenotila tässä suhteessa voidaan määritellä sanoilla: *väkeä ei ole ja — väkeä on paljonkin*. Väkeä on paljonkin sen vuoksi, että työväen- luokka ja yhä erilaisemmat yhteiskuntakerrokset tarjoavat joka vuosi yhä suuremman määrän väkeä, joka on tyytymätöntä, joka haluaa protestoida, joka on valmis voimiansa mukaan auttamaan taistelua itsevaltiutta vas- taan, jonka sietämätöntä komentoa eivät kaikki vielä tajua, mutta jonka yhä laajemmat joukot jo yhä selvemmin tunte- vat. Mutta samaan aikaan väkeä puuttuu siksi, kun ei ole ohjaajia, ei ole poliittisia johtajia, ei ole organisaattori- kykyjä, jotka pystyisivät järjestämään niin laajan ja samalla niin yhtenäisen ja sopusuhtaisen toiminnan, että siinä tarjoutuisi tilaisuus käyttää jokaista pienintäkin voimaa. „Vallankumouksellisten järjestöjen kasvu ja kehitys" ei jää jälkeen ainoastaan työväenliikkeen kasvusta, minkä B—vkin tunnustaa, vaan myöskin yleisdemokraattisen liikkeen kasvusta kaikissa väestökerroksissa. (Nykyään B—v nähtävästi hyväksyisi tämänkin lisäyksenä johtopäätök- seensä.) Vallankumouksellisen toiminnan vauhti ja mitta- vuus on liian suppea liikkeen laajaan vaistovaraiseen perustaan verrattuna, sitä painaa liian raskaana vaivainen teoria „taloudellisesta taistelusta isäntiä ja hallitusta vas- taan". Vaikka nykyään muuten täytyy ei ainoastaan poliit- tisten agitaattorien, vaan myöskin sosialidemokraatti- organisaattorien „mennä kaikkien väestöluokkien keskuu-

teen” *. Ja tuskinpa ainoakaan käytännönmies epäilee sitä, että sosialidemokraatit voisivat jakaa organisatorisen työnsä tuhansia eri pikku tehtäviä mitä erilaisimpien luokkien eri edustajien kesken. Spesialisoitumisen puute, jota B—v niin katkerasti ja täysin oikeutetusti valittaa, on yksi työmme teknillisen puolen suurimpia puutteellisuuksia. Mitä vähäisempiä tulevat olemaan yhteisen asian erilliset „operaatiot”, sitä enemmän voidaan löytää henkilöitä, jotka ovat kykeneviä suorittamaan sellaisia operaatioita (ja jotka useimmissa tapauksissa ovat aivan kykenemättömiä kehittymään ammattivallankumoukselliseksi), ja sitä vaikeampaa on poliisiin „saada kiinni” kaikkia näitä „osatehtävien suorittajia”, sitä vaikeampaa poliisiin on paisuttaa jonkin pikkuasian johdosta pidätetystä henkilöstä „juttua”, joka vastaisi valtion „suojelus”-menoja. Mitä taas tulee niiden henkilöiden lukumäärään, jotka ovat valmiit avustamaan meitä, niin edellisessä luvussa jo viittasimme siihen tavattomaan muutokseen, mikä tässä suhteessa on tapahtunut joidenkin viiden vuoden kuluessa. Mutta toiselta puolen, niin sitä varten, että kaikki nämä pienet osatehtävät voitaisiin koota yhteen ja ettei liikkeen tehtävien mukana pirstottaisi itse liikettäkin, kuin myöskin herättääksemme pikkutehtävien täyttäjässä sitä uskoa hänen työnsä välttämättömyyteen ja tärkeyteen, jota ilman hän ei tule koskaan toimimaankaan **,— kaikkea tätä varten tarvitaan välttämättä juuri luja koeteltujen vallankumouksellisten järjestö. Kun tällainen järjestö on olemassa, niin usko puolueen voimaan lujittuu sitä enemmän ja leviää sitä laajemmalle, mitä konspiratiivisempi tämä järjestö on,— ja onhan selvä asia, että sodassa on kaikkein tärkeintä herättää uskoa voimiinsa ei ainoastaan oman armeijan keskuudessa, vaan myöskin vihollisessa ja kaikkien *puolueettomien* ainesten

* Esimerkiksi sotaväen keskuudessa on viime aikoina ollut havaittavissa eittämätöntä demokraattisen hengen vilkastumista, osaksi seurauksena yhä useammin sattuvista katutaistelusta sellaisia „vihollisia” kuin työläisiä ja ylioppilalta vastaan. Ja heti, kun vain käytettävissä olevat voimamme antavat myöten, meidän tulee ehdottomasti kiinnittää mitä vakavinta huomiota propagandaan ja agitaatioon sotamiesten ja upseerien keskuudessa, puolueeseemme kuuluvien „sotilasjärjestöjen” luomiseen.

** Muistan miten eräs toveri kerran kertoi minulle, kuinka sosialidemokratiaa auttamaan altis ja sitä monesti auttanut tehdastarkastaja oli katkerasti valittanut sitä selkkaa, ettei hän tiedä, menevätkö hänen „tiedoituksensa” perille, varsinaisen vallankumouksellisen keskuksen tietoon, missä määrin hänen apunsa yleensä on tarpeen ja missä määrin voidaan käyttää hyväksi hänen pieniä ja vähäpätöisiä palveluksiaan. Jokainen käytännönmies tietää tietysti useitakin sellaisia tapauksia, jolloin näpertelymme vuoksi olemme menettäneet liittolaisiamme. Ja kuitenkin näitä erikseen otettuina „pieniä”, mutta yhteenlaskettuina

keskuudessa; hyvänsuopainen puolueettomuus voi toisinaan ratkaista asian. Kun on olemassa sellainen järjestö, joka seisoo vankalla teoreettisella pohjalla ja jolla on sosialidemokraattinen äänenkannattaja, niin ei ole mitään pelkäämistä, että monilukuiset liikkeeseen mukaan vedetyt „sivuliset” ainekset suistaisivat sen pois oikealta tieltä (päinvastoin, me huomaamme, miten juuri nykyään, näpertelyn vallitessa, monet sosialidemokraatit kallistuvat „Credon” linjalle kuvitellen, että vain he ovat sosialidemokraatteja). Sanalla sanoen, tehtävien erikoistuminen edellyttää välttämättömästi keskitystä ja vuorostaan ehdottomasti vaatii sitä.

Mutta mielestämme itse B—v, joka niin erinomaisesti kuvaa tehtävien erikoistamisen välttämättömyyttä, ei anna sille riittävästi arvoa edellä esitetyn lausuntonsa toisessa osassa. Hän sanoo, ettei ole riittävästi työläisistä lähtöisin olevia vallankumouksellisia. Se on aivan oikein sanottu, ja taaskin me alleviivaamme sitä, että „läheisen tarkkailijan arvokas tiedonanto” vahvistaa täysin oikeaksi käsityksemme sosialidemokratian nykyisen kriisin syistä ja siis myöskin keinoista, joilla siitä voidaan parantua. Eivät ainoastaan vallankumoukselliset yleensä jää jälkeen joukkojen vaistovaraisesta noususta, vaan vieläpä työläis-vallankumouksellisetkin jäävät jälkeen työläisjoukkojen vaistovaraisesta noususta. Ja tämä *tosiasia* todistaa mitä havainnollisimmin, vieläpä „käytännölliseltäkin” näkökannalta todeksi sen, että se „pedagogia”, jota meille niin usein tarjoillaan, käsiteltäessä kysymystä velvollisuuksistamme työläisiä kohtaan, ei ole ainoastaan tolkutonta, vaan jopa *poliittisesti taantumuksellistakin*. Tämä seikka todistaa, että kaikkein ensimmäinen, kaikkein välttämättömin velvollisuutemme on edistää sellaisten työläis-vallankumouksellisten kehittämistä, jotka ovat *puolue toimintaan nähden* samalla tasolla

arvaamattoman kallisarvoisia palveluksia voisivat ja ryhtyisivätkin meille tekemään toimitsijat ja virkamiehet ei ainoastaan tehdasalalla, vaan myöskin postilaitoksessa, rautateillä, tullilaitoksessa, aatelis- ja kirkollislaitoksissa sekä *kaikilla* muillakin aloilla aina poliisilaitoksen ja hovin henkilökuntaan asti! Jos meillä olisi jo oikea puolue, todellinen vallankumouksellisten taistelujärjestö, niin me emme asettaisi kaikkia sellaisia „avustajia” vaaralle alttiiksi, emme kiirehtisi vetämään heitä aina ja ehdottomasti ihan „illegalisuuden” sydämeen, vaan päinvastoin erikoisesti säästäisimme heitä ja jopa varta vasten valmentaisimme henkilöitä hoitamaan sellaisia tehtäviä muistaen, että monet ylioppilaat voisivat tuottaa puolueellemme enemmän hyötyä „avustajina” — virkamiehinä kuin „lyhytaikaisina” vallankumouksellisina. Mutta, toistan vielä kerran, tällaista taktiikkaa voi toteuttaa ainoastaan jo täysin vankka järjestö, joka ei kärsi aktiivisten voimien puutetta.

kuin intelligentti-vallankumouksellisetkin (alleviivaamme sanoja: puolue toimintaan nähden, sillä muissa suhteissa samanlaisen tason saavuttaminen on työläisille, vaikkakin tarpeellista, niin kuitenkin paljon vaikeampaa eikä niin ehdottoman tärkeää). Sen vuoksi *päähuomio* on kiinnitettävä siihen, että työläisiä *nostetaan* vallankumouksellisten tasolle, eikä suinkaan siihen, että itse *laskeuduttaisiin* ehdottomasti „työläisjoukon” tasolle, niinkuin ekonomistit tahtovat, tai ehdottomasti „keskinkertaisten työläisten” tasolle, kuten „Svoboda” haluaa (kohoten tässä suhteessa ekonomistisen „pedagogian” toiselle portaalle). En ollenkaan tahdo kieltää helppotajuisten kirjallisuuden välttämättömyyttä työläisille ja erikoisen helppotajuisten (mutta ei tietenkään humpuuki-) kirjallisuuden välttämättömyyttä erikoisen takapajuisille työläisille. Mutta minua suututtaa tuo ainainen pedagogian sekoittaminen politiikan kysymyksiin, organisaatiokysymyksiin. Sillä tähän, herrat, keskitason työläisestä huolehtijat, itse asiassa pikemminkin loukkaatte työläisiä tahtoessanne välttämättömästi *kumartua* ennen kuin alatte puhua työväen politiikasta ja työväen järjestöstä. Puhukaahan toki vakavista asioista selkä suorana ja jättäkää pedagogia pedagogeille eikä poliitikoille ja organisaattoreille! Vai eikö intelligenssin keskuudessa ole samoin eturivin miehiä, „keskitasoa” ja „joukkoja”? Eivätkö kaikki tunnusta helppotajuisia kirjoja välttämättömiksi myöskin intelligenssiä varten ja eikö niitä kirjoiteta? Mutta kuvitelkaahan vain, että ylioppilaiden tai lukiolaisten järjestöä käsittelevän artikkelin kirjoittaja ryhtyisi artikkelissaan aivan kuin jonakin uututena märehtimään ajatusta, että ennen kaikkea tarvitaan „keskitason ylioppilaiden” järjestö. Sellainen kirjoittaja pantaisiin varmasti pilkaksi, eikä syyttä. Hänelle sanottaisiin: antakaa meille organisaatioaatteita, jos teillä sellaisia on, kyllä me itsekkin osaamme ottaa selvän, kuka meistä on „keskitasoa”, kuka ylempänä ja kuka alempana. Mutta jos teillä ei ole *omia* organisaatioaatteita, niin kaikki ajatuspinnistelyne „joukoista” ja „keskinkertaisista” ovat suorastaan ikäviä. Ymmärtäkää toki, että „politiikkaa” ja „organisaatiota” koskevat kysymykset sellaisenaan ovat siksi vakavia, ettei niistä voida puhua muuten kuin täysin vakavasti: työläisiä (samoin kuin ylioppilaita ja lukiolaisia) voidaan ja täytyy *valmentaa* siihen, että heidän kanssaan *voitaisiin*

ottaa puheeksi nämä kysymykset, mutta kun te kerran olette jo ottaneet ne puheeksi, niin antakaakin todellisia vastauksia älkääkää ottako takapakkia, älkää perääntykö „keskin-kertaisiin” tai „joukkoihin”, älkää yrittäkö selviytyä asiasta sanakonsteilla tai fraaseilla*.

Täysin valmentuakseen tehtäväänsä täytyy myöskin työläis-vallankumouksellisen tulla ammattivallankumoukselliseksi. Sen vuoksi B—v on väärässä sanoessaan, että kun työläinen tekee työtä tehtaassa 11½ tuntia, niin muut vallankumouksellisen toiminnan tehtävät (paitsi agitaa-tiota) „jäävät pakostakin pääasiallisesti tavattoman vähäis-ten intelligenttivoimien hartioille”. Näin ei tapahdu ollen-kaan „pakosta”, vaan meidän takapajuisuutemme takia, sen vuoksi, ettemme tajua velvollisuudeksemme auttaa jokaista kykyjensä puolesta etevää työläistä muuttumaan ammattiagitattoriksi, -organisaattoriksi, -propagandistiksi, lentolehtisten ammattilevittäjäksi y.m. Tässä suhteessa me suorastaan kelvottomasti tuhlaamme voimiamme, osaamatta varjella sitä, mitä tulisi erikoisesti vaalien kasvattaa ja kehittää. Katsokaa saksalaisia: heillä on sata kertaa enem-män voimia kuin meillä, mutta he ymmärtävät erinomai-sesti, ettei „keskinkertaisten” joukosta kovinkaan usein kohoa todella kyvykkäitä agitaattoreita y.m. Sen vuoksi he pyrkivät aina asettamaan jokaisen kyvykkään työläisen heti paikalla sellaisiin olosuhteisiin, joissa hänen kykyjään voitaisiin täydellisesti kehittää ja käyttää täydellisesti: hänestä tehdään ammattiagitattori, häntä rohkaistaan avartamaan työkenttäänsä laajentamalla sitä yhdestä tehtaasta koko ammattia käsittäväksi ja yhden paikka-kunnan asemesta koko maata käsittäväksi. Hän hankkii itselleen kokemusta ja taitoa ammatissaan, hän laajentaa näköpiiriään ja tietojaan, hän tarkkailee läheltä muiden paikkakuntien ja muiden puolueiden eteviä poliittisia joh-tajia, hän pyrkii nousemaan itse yhtä korkealle ja yhdistä-mään työväentuntemuksensa ja sosialististen vakaumus-tensa raikkauden ja virkeyden siihen ammattikoulutukseen,

* „Svoboda”, № 1, kirjoitus „Organisaatio”, s. 66: „painokkaasti marssiva työläisarmeija tulee tukemaan kaikkia vaatimuksia, joita esitetään venäläisen Työn nimessä”, — ehdottomasti suurella kirjaimella! Ja sama kirjoittaja huudah-taa: „minä en suinkaan suhtaudu vihamielisesti intelligenssiin, mutta...” (tämä on se samainen mutta, jonka Shtshedrin tulkitsti sanoilla: korvat eivät kasva otsaa ylemmäksi!)mutta minua suututtaa aina hirveästi, kun tulee henkilö, joka jaarittelee hyvin kauniilta ja erinomaisia asioita ja vaatii, että ne olisi otet-tava vastaan kauneutensa (hänenkö?) ja muiden avujensa vuoksi” (62). Niin, minua se myöskin „suututtaa aina hirveästi”...

jota ilman proletariaatti *ei voi* käydä sitkeää taistelua vihollistensa erinomaisen hyvin opetettuja rivistöjä vastaan. Siten, ja vain siten työläisjoukosta nousee esiin Bebeleitä ja Auereita. Mutta sitä, mikä poliittisesti vapaassa maassa tapahtuu huomattavassa määrin itsestään, sitä meillä pitää järjestöjemme tehdä järjestelmällisellä työllä. Vähänkään lahjakas ja „toiveita herättävä” työläisagitaattori *ei saa* työskennellä tehtaassa 11 tuntia. Meidän on pidettävä huoli siitä, että hän eläisi puolueen varoilla, että hän osaisi hyvissä ajoin siirtyä illegaaliseen asemaan, että hän voisi vaihdella toimipaikkaansa, sillä muuten hän ei saa hankituksi itselleen laajaa kokemusta, ei voi laajentaa näköpiiriään, eikä kykene kestäämään edes muutamia vuosia taistelussa santarmeja vastaan. Mitä laajemmaksi ja syvemmäksi tulee työläisjoukkojen vaistovarainen nousu, sitä enemmän niiden keskuudesta nousee sekä lahjakkaita agitaattoreita että lahjakkaita organisaattoreita, propagandisteja ja „käytännönmiehiä” tämän sanan hyvässä merkityksessä (ja heitä on niin vähän meidän intelligenssimme keskuudessa, joka suurelta osaltaan on hiukkasen venäläisesti leväperäinen ja kankealiikkeinen). Kun meillä tulee olemaan erikoisesti valmennettujen ja pitkäaikaisen koulun käyneiden työläis-vallankumouksellisten joukko-osastoja (ja tietysti vielä „kaikkien eri aselajien” vallankumouksellisia), niin silloin näitä osastoja ei voi lannistaa minkäänlainen valtiollinen poliisi koko maailmassa, sillä nämä joukko-osastot, jotka on kokoonpantu vallankumoukselle rajattoman uskollisista ihmisistä, tulevat nauttimaan samalla mitä laajimpien työläisjoukkojen rajatonta luottamusta. Ja se on meidän suoranainen *vikamme*, että me liian vähän „sysäämme” työläisiä tälle ammattivallankumouksellisen kouliintumisen tielle, mikä on heille yhteinen „intelligenttien” kanssa, että me liian usein vedämme työläisiä taaksepäin tyhmillä puheillamme siitä, mikä on „mahdollista” työläisjoukoille, „keskitason työläisille” j.n.e.

Tässä, kuten muissakin suhteissa, organisatorisen työn vähäinen vauhti ja mittavuus on epäilemättömässä ja kiinteässä (joskin „ekonomistien” ja aloittelevien käytännönmiesten valtavalle enemmistölle käsittämättömässä) yhteydessä teoriamme ja poliittisten tehtäviemme kaventamisen kanssa. Vaistovaruudelle kumartaminen synnyttää jonkinlaista pelkoa astua askeltakaan edemmäksi sitä, mikä

on „mahdollista” joukoille, pelkoa kohota liian korkealle yläpuolelle joukkojen lähimpien ja välittömien tarpeiden yksinkertaista palvelemista. Älkää pelätkö, hyvät herrat! Muistakaa, että me olemme organisatorisessa suhteessa vielä niin alhaalla, että typerää on itse ajatuskin, että me *voisimme* kohota *liian* korkealle!

e) „SALALIITTOLAIS”-JÄRJESTÖ JA „DEMOKRATISMI”

Mutta keskuudessamme on hyvin paljon ihmisiä, jotka ovat niin herkkiä kuulemaan „elämän ääntä”, että pelkäävät juuri sitä enemmän kuin mitään muuta ja syyttävät tässä esitettyjen mielipiteiden kannattajia „narodnaja-voljalaisuudesta”, „demokratismien” ymmärtämättömyydestä y.m. Pitää pysähtyä tarkastelemaan näitä syytöksiä, joita „Rabotsheje Delo” on tietysti rientänyt kannattamaan.

Näiden rivien kirjoittaja tietää hyvin, että pietarilaiset ekonomistit syyttivät narodnaja-voljalaisuudesta jo „Rabotshaja Gazetaakin” (mikä onkin ymmärrettävissä, jos sitä verrataan „Rabotshaja Mysliin”). Meitä ei sen vuoksi ollenkaan hämmästyttänyt, kun pian sen jälkeen, kuin „Iskra” oli alkanut ilmestyä, saimme eräältä toverilta kuulla, että X:n kaupungin sosialidemokraatit nimittävät „Iskraa” „narodnaja-voljalaiseksi” lehdeksi. Meistä tuo syytös oli tietystikin vain mairittelevaa, sillä ketäpä kunnan sosialidemokraattia eivät ekonomistit olisi syyttäneet narodnaja-voljalaisuudesta?

Nämä syytökset aiheutuvat kahdenlaisista väärinkäsityksistä. Ensiksikin, meillä tunnetaan niin huonosti vallankumouksellisen liikkeen historiaa, että jokaista ajatusta sellaisen keskitetyn taistelujärjestön luomisesta, joka julistaa päättävän sodan tsarismille, nimitetään „narodnaja-voljalaisuudeksi”. Mutta sitä erinomaista järjestöä, joka oli 70-luvun vallankumouksellisilla ja jonka tulisi olla esikuvana meille kaikille, eivät suinkaan luoneet narodnaja-voljalaiset, vaan „*Zemlja i Voljan*” jäsenet, jotka jakaantuivat kahtia Tshornyin peredelin kannattajiin ja narodnaja-voljalaisiin. Sen vuoksi onkin sekä historiallisesti että loogillisesti järjetöntä nähdä vallankumouksellisessa taistelujärjestössä jotakin erikoisesti narodnaja-voljalaisuudelle ominaista, sillä *mikään* vallankumouksellinen suunta, jos se todella ajattelee vakavaa taistelua, ei voi tulla toi-

meen ilman tällaista järjestöä. Narodnajavoljalaisten virhe ei ollut se, että he pyrkivät vetämään järjestöönsä *kaikki* tyytymättömät ja suuntaamaan tämän järjestön ratkaisevaan taisteluun itsevaltiutta vastaan. Päinvastoin se oli heidän suuri historiallinen ansionsa. Heidän virheensä sen sijaan oli se, että he nojautuivat teoriaan, joka itse asiassa ei ollut lainkaan vallankumouksellinen teoria, eivätkä osanneet tai eivät voineet yhdistää liikettään erottamattomasti yhteen luokkataistelun kanssa, mikä oli käynnissä kehittyvän kapitalistisen yhteiskunnan sisällä. Ja vain mitä karkein marxilaisuuden ymmärtämättömyys (tai sen „ymmärtäminen” „struvelaisuuden” hengessä) on voinut synnyttää sellaisen mielipiteen, että työväen vaistovaraisen joukko liikkeen syntyminen *vapauttaa* meidät velvollisuudesta luoda yhtä hyvä ja vielä verrattomasti paljon parempikin vallankumouksellisten järjestö, kuin oli „Zemlja i Voljan” jäsenillä. Tämä liike päinvastoin juuri *asettaa* meille sen velvollisuuden, sillä proletariaatin vaistovarainen taistelu ei tulekaan proletariaatin oikeaksi „luokkataisteluksi” ennen kuin sitten vasta, kun sitä johtaa luja vallankumouksellisten järjestö.

Toiseksi, monet, heidän joukossaan nähtävästi myös B. Kritishevski („Rabotsheje Delo”, № 10, s. 18), ymmärtävät väärin sen polemiikin, jota sosialidemokraatit ovat aina käyneet sellaista mielipidettä vastaan, joka käsittää poliittisen taistelun „salaliittolaisuudeksi”. Me olemme vastustaneet ja tulemme tietysti aina vastustamaan poliittisen taistelun *typistämistä* salaliitoksi*, mutta on ilman muuta selvää, ettei tämä merkinnyt lainkaan lujan vallankumouksellisen järjestön välttämättömyyden kieltämistä. Ja esimerkiksi alaviitassa mainitussa kirjasessa, samalla kun siinä polemisoidaan poliittisen taistelun salaliitoksi typistämistä vastaan, kuvaillaan (socialidemokraattisena ihanteena) järjestöä, joka on niin luja, että se voisi „ryhtyä ratkaisevan iskun antamiseksi itsevaltiudelle” sekä „kapinaan” että kaikkiin „muihin hyökkäysmenetelmiin”**. *Muotonsa*

* Vrt. „Venäjän sosialidemokraattien tehtävät”, s. 21, polemiikki P. L. Lavrovia vastaan. (Ks. Teokset, 2. osa, ss. 316—317. *Toim.*)

** „Venäjän sosialidemokraattien tehtävät”, s. 23 (ks. Teokset, 2. osa, s. 318. *Toim.*). Muuten, tässä on vielä yksi esimerkki siitä, että „Rabotsheje Delo” joko ei ymmärrä, mitä se puhuu, tai muuttaa mielipiteitään „tuulen mukaan”. „Rabotsheje Delon” 1. numerossa on kurssiivilla painettu: „kirjasessa esitetty perusajatus käy täydellisesti yhteen „Rabotsheje Delon” toimitusohjelman kanssa” (s. 142). Ihanko totta? Ettäkö „tehtävien” kanssa käy yhteen se kanta,

puolesta tällaista lujaa vallankumouksellista järjestöä itsevaltiuden maassa voidaan nimittää „salaliittolais”-järjestöksi, sillä ranskalaisperäinen sana „konspiraatio” on sama kuin venäjän kielessä „salaliitto”, ja tällainen järjestö tarvitsee välttämättä mitä suurimmassa määrin konspiratiivisuutta. Konspiratiivisuus on sellaiselle järjestölle niin välttämätön ehto, että kaikki muut ehdot (jäsenten lukumäärä, niiden valikointi, tehtävät y.m.s.) on sovitettava sen mukaisesti. Siksi olisi tavattoman naiivia pelätä syytöksiä, että me sosialidemokraatit tahdomme luoda salaliittolaisjärjestön. Näiden syytösten pitää olla jokaiselle ekonomismin viholliselle yhtä mairittelevia kuin syytökset „narodnaja voljalaisuudestakin”.

Meille sanotaan vastaan: sellainen mahtava ja ankarasti salainen järjestö, joka keskittää käsiinsä konspiratiivisen toiminnan kaikki langat ja joka välttämättömyyden pakosta on sentralistinen järjestö, voi liian helposti syöksyä ennenaikaiseen hyökkäykseen, voi harkitsematta kärjistä liikettä ennen kuin se poliittisen tyytymättömyyden kasvun, työväenluokan kuohunnan ja suuttumuksen voiman y.m.s. kannalta on mahdollista ja tarpeellista. Siihen me vastaamme: abstraktisesti puhuen ei tietenkään voida kieltää sitä, että taistelujärjestö *saattaa* viedä harkitsemattomaan taisteluun, joka *voi* päättyä tappioon, mikä toisissa olosuhteissa ei olisi ollut lainkaan välttämätön. Mutta tällaisessa kysymyksessä ei voida rajoittaa abstraktisiin käsityksiin, sillä jokaiseen taisteluun sisältyy abstraktinen tappion mahdollisuus, eikä ole muuta keinoa *vähentää* tätä mahdollisuutta kuin taistelun organisoitu valmisteleminen. Mutta jos me asetamme tämän kysymyksen Venäjän nykyolojen konkreettiselle pohjalle, niin on tehtävä se myönteinen johtopäätös, että luja vallankumouksellinen järjestö on ehdottomasti välttämätön juuri lujouden antamiseksi liikkeelle ja sen *varjelemiseksi* harkitsemattomien hyökkäyksien mahdollisuudelta. Juuri nyt, tällaisen järjestön puuttuessa ja vallankumouksellisen liikkeen kasvaessa nopeasti ja vaistovaraisesti, *havaitaan* jo kaksi toisilleen vastakohtaista äärimmäisyyttä (jotka „käyvät yhteen”, kuten niille kuuluukin): milloin täysin

ettei joukkoliikkeen ensimmäiseksi tehtäväksi saa asettaa itsevaltiuden kukistamista? ettäkö käy yhteen teoria „taloudellisen taistelun käymisestä isäntiä ja hallitusta vastaan”? ettäkö se käy yhteen asteellisuusteorian kanssa? Kehoitamme lukijaa päättelämään, voiko olla puhetta sellaisen äänenkannattajan periaatteellisesta lujudesta, joka näin kummallisella tavalla ymmärtää „yhteenkäymisen”?

kestämätön ekonomismi ja maltillisuuden saarnaaminen, milloin taas yhtä kestämätön „eksitatiivinen terrori”, joka pyrkii „kehittyvässä ja lujittuvassa, mutta vielä lähempänä alkua kuin loppuaan olevassa liikkeessä herättämään keino-tekoisesti sen lopulle ominaisia enteitä” (V. Zsulitsh, „Zarja”, № 2—3, s. 353). Ja „Rabotsheje Delon” esimerkki osoittaa, että *on jo olemassa* sosialidemokraatteja, jotka antautuvat näiden molempien äärimmäisyyksien edessä. Tällainen ilmiö ei ole ihme muiden syiden ohella vielä senkään vuoksi, että „taloudellinen taistelu isäntiä ja hallitusta vastaan” *ei koskaan* tyydytä vallankumouksellista, ja aina tulee syntymään vastakkaista äärimmäisyyttä milloin siellä, milloin täällä. Vain keskitetty taistelujärjestö, joka noudattaa järkähtämättä sosialidemokraattista politiikkaa ja tyydyttää, niin sanoaksemme, kaikkia vallankumouksellisia vaistoja ja pyrkimyksiä, kykenee varjelemaan liikettä harkitsemattomalta hyökkäykseltä ja valmistelemaan menestystä lupaavan hyökkäyksen.

Edelleen meille väitetään vastaan, että esitetty mielipide organisaatiosta on ristiriidassa „demokraattisen periaatteen” kanssa. Siinä määrin kuin edellinen syytös on erityisesti venäläistä alkuperää, samassa määrin tämä syytös on luonteeltaan *erityisesti ulkomaista laatua*. Ja vain ulkomainen järjestö („Venäläisten sosialidemokraattien liitto”) on voinut antaa toimitukselleen muiden ohjeiden muassa seuraavan ohjeen:

„Organisaatioperiaate. Sosialidemokratian menestyksellisen kehityksen ja yhdistämisen hyväksi tulee korostaa, kehittää ja puolustaa sen puoluejärjestön laajaa demokraattista periaatetta, mikä on erikoisen välttämätöntä puolueemme riveissä ilmenneiden antidemokraattisten tendenssien vuoksi” („Kaksi edustajakokousta”, s. 18).

Seuraavassa luvussa tulemme näkemään, kuinka nimenomaan „Rabotsheje Delo” taistelee „Iskran” „antidemokraattisia tendenssejä” vastaan. Mutta nyt tarkastelkaamme lähemmin tätä ekonomistien esittämää „periaatetta”. Kaikki ovat luultavasti yhtä mieltä siitä, että „laajan demokratian periaatteeseen” sisältyvät seuraavat kaksi välttämätöntä ehtoa: ensiksikin täydellinen julkisuus ja toiseksi kaikkien toimipaikkojen täyttäminen vaalien kautta. Olisi naurettavaa puhua demokratismista ilman julkisuutta ja vielä ilman sellaista julkisuutta, mikä ei rajoittuisi vain järjestön

jäseniin. Me sanomme Saksan sosialistisen puolueen järjestökannetta demokraattiseksi, sillä siinä tapahtuu kaikki avoimesti aina puolueen edustajakokouksen istuntoihin saakka; mutta kukaan ei sano demokraattiseksi sellaista järjestöä, joka on peitetty salaisuuden verholla kaikilta sen jäsenyyteen kuulumattomilta. Herää kysymys, mikä tarkoitus on „laajan demokratian periaatteen” esittämisellä silloin, kun tämän periaatteen perusehto *ei ole* salaiselle järjestölle *toteutettavissa*? „Laaja periaate” osoittautuu vain komeasti kajahtavaksi, mutta tyhjäksi fraasiksi. Eikä siinä kaikki. Tämä fraasi on todistuksena siitä, ettei lainkaan ymmärretä ajankohdan polttavia päivän tehtäviä organisatorisessa suhteessa. Kaikki tietävät, kuinka suuri on meillä vallitseva vallankumouksellisten „laajan” joukon epäkonspiratiivisuus. Me näimme, miten katkerasti valittaa tätä seikkaa B—v, joka aivan oikein vaatii „tarkkaa jäsenten valikoimista” („Rabotsheje Delo”, № 6, s. 42). Ja nyt ilmaantuu „elämäntunnolla” kerskailevia henkilöitä, jotka tällaisten olosuhteiden vallitessa eivät *korosta* mitä ankarimman konspiratiivisuuden ja mitä tiukimman (ja siis suppeamman) jäsenten valikoimisen välttämättömyyttä, vaan — „laajan demokratian periaatetta”! Tästä tällaisesta sanotaan, että kylläpä meni männikköön!

Demokratian toiseen tunnusmerkkiin, valinnallisuuteen nähden, eivät asiat ole sen paremmalla kannalla. Maissa, joissa vallitsee poliittinen vapaus, tämä ehto on luonnostaan lankeava. „Puolueen jäsen on jokainen, joka tunnustaa puolueohjelman periaatteet ja tukee puoluetta voimiensa mukaan”— sanotaan Saksan sosialidemokraattisen puolueen järjestösääntöjen ensimmäisessä pykälässä. Ja kun koko poliittisen toiminnan areena on kaikille avoinna aivan kuin teatterin näyttämölava katsojille, niin tämä tunnustaminen tai tunnustamatta jättäminen, tukeminen tai vastustaminen on kaikille ja jokaiselle tunnettua sekä sanomalehdistä että kansankokousten kautta. Kaikki tietävät, että sellainen ja sellainen poliittinen toimitsija on alkanut uransa siitä ja siitä, minkälaisen kehityskulun hän on käynyt, miten hän on esiintynyt vaikealla elämän hetkellä, minkälainen hän yleensä on ominaisuuksiltaan,— ja sen vuoksi voivat *kaikki* puolueen jäsenet tietenkin asiantuntemuksella valita tällaisen toimihenkilön määrättyyn puoluetehävään tai jättää valitsematta. Puoluehenkilön jokaisen askeleen yleinen (kir-

jaimellisessa merkityksessä) valvonta hänen poliittisen toimintansa uralla luo automaattisesti toimivan koneiston, joka antaa tulokseksi sen, mitä biologiassa nimitetään „parhaiten soveltuvien eloon jäämiseksi”. „Luonnollinen valinta” täydellisen julkisuuden, valinnallisuuden ja yleisen valvonnan pohjalla on takeena siitä, että jokainen toimihenkilö joutuu lopultakin „omalle hyllylleen”, antautuu hänen voimilleen ja kyvyilleen sopivimpaan työhön, saa itse kokea nahassaan virheittensä kaikki seuraukset ja todistaa kaikkien edessä pystyvänsä tunnustamaan virheensä ja välttämään niitä.

Koettakaapa sijoittaa tämä kuva meidän itsevaltiutemme sallimiin puitteisiin! Onko meillä ajateltavissa, että kaikki, jotka „tunnustavat puolueohjelman periaatteet ja tukevat puoluetta voimiensa mukaan”, voisivat valvoa vallankumouksellisen konspiraattorin jokaista askelta? Onko ajateltavissa, että kaikki he valitsisivat viimeksi mainittujen joukosta tämän tai tuon, silloin kun vallankumouksellisen *on pakko* toiminnan edun tähden salata näiden „kaikkien” yhdeksältä kymmenesosalta, kuka hän on? Ajatelkaa vain vähäisenkin syvemmin noiden suurten sanojen merkitystä, joilla „Rabotsheje Delo” esiintyy, niin te huomaatte, että puoluejärjestön „laaja demokratismi” itsevaltiuden pimeydessä, santarmien seuloessa tarkasti väkeä, on vain *turha ja vahingollinen leikkikal*u. Se on turha leikkikal, sillä mikään vallankumouksellinen järjestö ei ole milloinkaan toteuttanut käytännössä *laajaa* demokratismia eikä parhaalla tahdollaankaan voi sitä toteuttaa. Se on vahingollinen leikkikal, sillä yritykset noudattaa käytännössä „laajan demokratian periaatetta” auttavat vain poliisia laajojen palojen järjestämisessä ja ikuistavat vallitsevan näpertelyn, vetävät käytännönmiesten ajatukset pois vakavasta ja välttämättömästä tehtävästä kehittää itsestään ammattivallankumouksellisia ja kiinnittävät heidän huomionsa kaikenlaisten yksityiskohtaisten „paperi”-sääntöjen laatimiseen vaalijärjestelmistä. Vain ulkomailla, minne usein kokoontuu ihmisiä, joilla ei ole mahdollisuutta löytää itselleen oikeaa elävää työtä, on tällainen „demokratismilla leikkiminen” voinut kehittyä siellä täällä ja varsinkin erilaisissa pikku ryhmissä.

Osoittaaksemme lukijalle „Rabotsheje Delon” mielenmenetelmän esittää sellaista miellyttävältä näyttävää

„periaatetta” kuin demokratismia vallankumoustoiminnassa, osoittaaksemme sen kaikessa kelvottomuudessaan, me vetoamme jälleen todistajaan. Tämä todistaja — Lontoossa ilmestyvän „Nakanune” lehden toimittaja J. Serebrjakov — tuntee suurta mieltymystä „Rabotsheje Deloa” kohtaan ja vihaa suuresti Plehanovia ja „plehanovilaisia”; kirjoituksissa ulkomaisen „Venäläisten sosialidemokraattien liiton” jakaantumisen johdosta „Nakanune” on asettunut päättävästi „Rabotsheje Delon” puolelle ja syytänyt koko ryöpy viheliäisiä sanoja Plehanovia vastaan. Mutta sitä arvokkaampi tämä todistaja on meille nyt tässä asiassa. „Nakanune” lehdessä № 7 (heinäkuu 1899) julkaistussa kirjoituksessa „Työläisten itsevapautusryhmän julistuksen johdosta” J. Serebrjakov sanoi „säädyttömäksi” sitä, että nostetaan esiin kysymyksiä „omahyväisyydestä, johtosemasta ja niin sanotusta areopagista vakavassa vallankumouksellisessa liikkeessä”, ja kirjoitti muun ohella:

„Myshkin, Rogatshev, Zheljabov, Mihailov, Perovskaja, Figner y.m. eivät koskaan pitäneet itseään johtohenkilöinä, eikä kukaan ollut heitä valinnut eikä määrännyt johtajiksi, vaikka he itse asiassa olivat niitä, sillä niin propagandakaudella kuin myöskin taistelukaudella hallitusta vastaan he ottivat suorittaakseen raskaimman työn, menivät vaarallisimmille paikoille ja heidän toimintansa oli kaikkein tuloksellisinta. Eikä johtaja-asema langennut heille toiveittensa tuloksena, vaan se oli tulos heitä ympäröivien tovereitten luottamuksesta heidän älyynsä, tarmoonsa ja uskollisuuteensa. Liian naiivia on pelätä jotakin areopagia (ja jos sitä ei pelätä, niin miksi siitä sitten kirjoitetaan), joka voisi omavaltaisesti hallita liikettä. Kuka sitä kuuntelisi?”

Me kysymme lukijalta, mitä eroa on „areopagin” ja „antidemokraattisten tendenssien” välillä? Ja eikö ole ilmeistä, että „Rabotsheje Delon” „miellyttävältä näyttävä” järjestöperiaate on aivan yhtä naiivi ja säädytön, — naiivi sen vuoksi, että „areopagia” tai henkilöitä, joilla on „antidemokraattisia tendenssejä”, ei kukaan kerta kaikkiaan rupeaisi tottelemaan, jos kerran ei ole „heitä ympäröivien tovereitten luottamusta heidän älyynsä, tarmoonsa ja uskollisuuteensa”. Säädytön, sillä se on demagoginen edesottamus, joka keinoittelee toisten kunnianhimolla, toisten tietämättömyydellä liikkeemme todellisesta tilasta, toisten valmentumattomuudella sekä vallankumousliikkeen historian tuntemattomuudella. Ainoa vakava järjestöperiaate liikkeemme toimihenkilöitä varten tulee olla: mitä ankarin konspiratiivisuus, mitä tarkin jäsenten valikoiminen, ammattivallankumouksellisten

valmentaminen. Kun nämä ominaisuudet ovat olemassa, niin on taattu jotain enemmän kuin „demokratismi”, nimittäin: täydellinen toverillinen luottamus vallankumouksellisten kesken. Ja tuo enemmän on meille ehdottoman välttämättöntä, sillä sen korvaamisesta yleisellä demokraattisella valvonnalla ei meillä Venäjällä voi olla puhettakaan. Ja olisi suuri virhe luulla, että todella „demokraattisen” valvonnan mahdottomuus tekisi vallankumouksellisen järjestön jäsenet valvontaa vailla oleviksi: heillä ei ole aikaa ajatella mitään demokratisilla leikkimisen muotoja (demokratisilla leikkimistä täydellistä keskinäistä luottamusta nauttivan suppean toveriryhmän sisällä), mutta *vastuunalaisuutensa* he tuntevat hyvin selvästi, tietäen tällöin kokemuksesta, että todellisten vallankumouksellisten järjestö ei pysähdy minikäänlaisten keinojen edessä vapautuakseen kelvottomasta jäsenestä. Ja meillähän on myös aika pitkälle kehittynyt, kokonaisen historiansa omaava venäläisen (ja kansainvälisen) vallankumouksellisen väen yleinen mielipide, joka rankaisee armottomalla ankaruudella jokaista poikkeamista toverillisuuden velvoituksista (ja sisältyyhän „demokratismi”, oikea eikä mikään leikkidemokratismi, elimellisenä osana tähän toverillisuuden käsitteeseen!). Kun otatte kaiken tämän huomioon, niin te ymmärrätte, miten ummehtunut ulkomaisen kenraalileikkittelyn haju tuoksahtaa noista „antidemokraattisia tendenssejä” koskevista puheista ja päätöslauselmista!

Täytyy vielä huomauttaa, että näiden puheiden toisen alkulähteen, s.o. naiiviuden, aiheuttajina ovat epäselvät käsitykset siitä, mitä on demokratia. Webb-puolisoiden kirjoittamassa kirjassa Englannin trade-unioneista on mielenkiintoinen luku: „alkeellinen demokratia”. Kirjoittajat kertovat siinä, miten Englannin työläiset liittojensa olemassaolon ensi aikoina pitivät demokratian ehdottomana tunnusmerkkinä sitä, että kaikki suorittaisivat kaikkia tehtäviä liittojen johtamisessa: ei ainoastaan niin, että kaikki kysymykset ratkaistiin kaikkien jäsenten äänestyksellä, vaan myöskin virkatehtäviä hoitivat kaikki jäsenet vuorotellen. Tarvittiin pitkäaikainen historiallinen kokemus, kunnes työläiset tulivat ymmärtämään, että sellainen käsitys demokratiasta on tolkuton ja että tarvitaan välttämättömästi toisaalta edustuslaitoksia ja toisaalta ammattitoimitsijoita. Tarvittiin muutamia finanssivararikkoja liittojen kassoissa

ennen kuin työläiset tulivat käsittämään, että kysymystä maksettavien jäsenmaksujen ja saatavien avustusten välistä suhteellisuudesta ei voida ratkaista vain pelkällä demokraattisella äänestyksellä, vaan että siinä tarvitaan myös vakuutusasiain erikoistuntijan mielipidettä. Ottakaa edelleen Kautskyn kirja parlamentarismista ja kansan lainsäädännöstä, niin te näette, että marxilaisen teoreetikon tekemät johtopäätökset käyvät yhteen „vaistovaraisesti” yhteenliittyneiden työläisten monivuotisen käytännön antamien opetusten kanssa. Kautsky nousee jyrkästi vastustamaan Rittinghausenin alkeellista käsitystä demokratiasta ja ivailee ihmisiä, jotka ovat valmiit demokratian nimessä vaatimaan, että „kansaa välittömästi toimittaisi kansan lehdet”, hän todistaa ammattisanomalehtimiesten, -parlamenttimiesten y.m.s. välttämättömyyden proletariaatin luokkataistelun johtamiseksi sosialidemokratian taholta, hyökkää „anarkistien ja kirjailijain sosialismia” vastaan, kun nämä „vaikutusta tavoitellen” ylistävät välitöntä kansan lainsäädäntöä ymmärtämättä sen sangen ehdollista soveltuvaisuutta nykyisessä yhteiskunnassa.

Se, joka on tehnyt käytännöllistä työtä liikkeessämme, tietää, miten laajalle opiskelevan nuorison ja työläisten keskuudessa on levinnyt „alkeellinen” käsitys demokratiasta. Ei olekaan ihme, että tämä käsitys löytää tiensä sekä sääntöihin että kirjallisuuteen. Bernsteiniläisen oppisuunnan ekonomistit kirjoittavat säännöissään: „10. §. Kaikki koko liittojärjestön etuja koskevat asiat ratkaistaan sen kaikkien jäsenten äänen enemmistöllä”. Terroristisen oppisuunnan ekonomistit säästävät heitä: „on välttämätöntä, että komiteain päätökset kiertäisivät kaikkien kerhojen kautta ja vasta sen jälkeen tulisivat varsinaisiksi päätöksiksi” („Svoboda”, № 1, s. 67). Pankaa merkille, että tämä vaatimus laajasta yleisäänestyksen soveltamisesta esitetään niiden vaatimusten lisäksi, joiden mukaan koko järjestö on rakennettava valinnallisuuden pohjalle! Meillä ei tietenkään ole ajatustakaan syyttää tästä käytännönmiehiä, joilla on ollut liian vähän tilaisuutta tutustua todella demokraattisten järjestöjen teoriaan ja käytäntöön. Mutta kun „Rabotsheje Delo”, joka tavoittelee johtavaa osaa, rajoittuu tällaisten olojen vallitessa päätöslauselmaan laajan demokratian periaatteesta, niin mitenkä sitä voitaisiin muuksi nimittää kuin pelkäksi „vaikutuksen tavoitteluksi”?

1) PAIKALLINEN JA YLEISVENÄLÄINEN TYÖ

Kun tässä esitettyä organisaatiosuunnitelmaa vastaan tehdyt väitteet siltä kannalta, että se muka on luonteeltaan epädemokraattinen ja salaliittolaismainen, ovat täysin perusteettomia, niin jää vielä kysymys, joka hyvin usein asetetaan ja joka vaatii yksityiskohtaista käsittelyä. Se on kysymys paikallisen ja yleisvenäläisen työn välisistä suhteista. Esitetään arveluja, eikö keskitetyn järjestön muodostaminen siirrä painopistettä edellisestä jälkimmäiseen? eikö se vahingoita liikettä heikentämällä yhteyksiämme työläisjoukkoihin, niiden lujuutta ja yleensä paikallisen agitaation kestävyyttä? Me vastaamme tähän, että liikkeemme on viime vuosina kärsinyt juuri siitä, että paikalliset työntekijät ovat liian paljon kiinni paikallisessa työssä; että sen vuoksi on ehdottoman välttämätöntä siirtää jonkin verran painopistettä yleisvenäläiseen työhön; että sellainen siirtäminen ei heikennä, vaan lujittaa sekä yhteyksiämme että paikallista agitaatiotamme. Tarkastelemme kysymystä keskuslehdessä ja paikallisista sanomalehdistä ja pyydämme lukijaa muistamaan, että lehtityö ei ole meille muuta kuin *esimerkki*, joka valaisee verrattoman paljon laajempaa ja monipuolisempaa vallankumouksellista toimintaa yleensä.

Joukkoliikkeen ensimmäisellä kaudella (vuosina 1896—1898) paikalliset työntekijät tekivät yrityksen yleisvenäläisen äänenkannattajan „Rabotshaja Gazetan” perustamiseksi; seuraavalla kaudella (vuosina 1898—1900) liike ottaa valtavan askeleen eteenpäin, mutta paikalliset äänenkannattajat vievät johtajien huomion kokonaan. Jos laskemme yhteen kaikki nämä paikalliset äänenkannattajat, niin tulokseksi saadaan suunnilleen yksi lehden numero kuukaudessa *. Eikö tämä olekin havainnollinen kuva näpertelystämme? Eikö tämä osoitakin selvästi vallankumouksellisen järjestömme jälkeensä jääneisyyttä liikkeen vaistovarisesta noususta? Jos hajallisten paikallisryhmien asemesta yhtenäinen järjestö olisi julkaissut *saman numeromäärän* lehtiä, niin me olisimme säästäneet huomattavasti voimia ja olisimme samalla myöskin turvanneet työllemme äärettömän paljon suuremman lujouden ja jatkuvaisuuden. Tämän

* Ks. „Selostus Pariisin kongressille”¹²¹, s. 14: „Siitä (v. 1897) lähtien keväseen 1900 mennessä ilmestyi eri paikkakunnilla 30 numeroa erilaisia sanomalehtiä... Keskimäärin on ilmestynyt enemmän kuin yksi numero kuukaudessa”.

yksinkertaisen näkökohdan jättävät liian usein huomioon ottamatta niin ne käytännönmiehet, jotka *aktiivisesti* työskentelevät melkein yksinomaan paikallisia äänenkannattajia varten (valitettavasti asia on suuressa enemmistössä tapauksista nytkin niin), kuin nekin sanomalehtimiehet, jotka tässä kysymyksessä osoittavat ihmeteltävää donquijotemaisuutta. Käytännönmies tyytyy tavallisesti siihen käsitykseen, että paikallisten työntekijäin on „vaikeaa” * ryhtyä pystyttämään yleisvenäläistä lehteä ja että parempi on julkaista edes paikallisia lehtiä kuin olla vallan ilman lehtiä. Tämä viimeksi mainittu on tietysti aivan oikein, ja *yleensä* paikallisten lehtien tavattoman suuren merkityksen ja hyödyn tunnustamisessa me emme jää jälkeen yhdestäkään käytännönmiehestä. Mutta eihän kysymys ole siitä, vaan siitä, eikö voitaisi vapautua hajanaisuudesta ja näpertelystä, jotka niin havainnollisesti ilmenevät siinä, että 2¹/₂ vuoden aikana on koko Venäjällä ilmestynyt 30 numeroa paikallislehtiä. Älkää siis rajoittuko kiistämättömään, mutta liian yleiseen väitteeseen paikallisten sanomalehtien hyödyllisyydestä yleensä, vaan olkaa myös kyllin miehuullisia tunnustaaksenne avoimesti niiden kielteiset puolet, jotka kahden ja puolen vuoden kokemus on tuonut ilmi. Tämä kokemus todistaa sitä, että paikalliset lehdet meidän oloissamme osoittautuvat useimmissa tapauksissa periaatteellisesti häilyviksi, poliittisesti merkityksettömiksi ja suhteettoman kalliiksi vallankumouksellisten voimien kulutuksen kannalta, sekä teknillisesti aivan epätydyttäviksi (en tietenkään tarkoita painatustekniikkaa, vaan ilmestymisen tiheyttä ja säännöllisyyttä). Ja kaikki mainitut puutteellisuudet eivät ole satunnaisia, vaan välttämätön tulos siitä hajanaisuudesta, joka toiselta puolen selittää sen, että paikalliset sanomalehdet ovat olleet vallitsevina käsiteltävänä olevalla kaudella ja jota tämä niiden vallitseva asema toisaalta *pitää yllä*. Erilliselle paikallisjärjestölle on suorastaan *ylivoimaista* lehtensä periaatteellisen lujouden turvaaminen ja sen nostaminen poliittisen äänenkannattajan tasolle, sille on *ylivoimaista* riittävän aineiston kokoaminen ja käyttäminen koko poliittisen elämämme valaisemiseksi. Ja se perustelu, jolla tavallisesti puolustetaan monilukuis-

* Tämä vaikeus on vain näennäinen. Itse asiassa *ei ole* sellaista paikallista kerhoa, jolla ei olisi tilaisuutta ryhtyä aktiivisesti täyttämään jotakin yleisvenäläisen työn tehtävää. „Älä sano, että et voi, vaan sano, että et tahdo”.

ten paikallisten sanomalehtien välttämättömyyttä vapaissa maissa — niiden halpuus paikallisten työläisten suorittaessa painatuksen sekä uutisaineiston täydellisempi ja nopeampi saattaminen paikallisen väestön tietoon, — se *perustelu* kääntyy meillä paikallisia lehtiä *vastaan*, kuten kokemus osoittaa. Vallankumouksellisten voimien kuluttamisen kannalta ne käyvät suhteettoman kalliiksi ja *erikoisen* harvoin ilmestyviksi siitä yksinkertaisesta syystä, että *illegaalista* lehteä varten, olipa se miten pieni tahansa, tarvitaan niin suuri konspiratiivinen koneisto, että se vaatii suurta tehdasteollisuutta, sillä käsityöläisverstaassa ei sellaista koneistoa voida valmistaa. Konspiratiivisen koneiston alkeellisuus taas vie tämän tästä siihen (jokainen käytännönmies tietää paljonkin esimerkkejä sellaisista tapauksista), että poliisi käyttää hyväkseen yhden tai parin numeron ilmestymistä ja levittämistä pannakseen toimeen *joukkopalon*, joka tekee niin puhdasta jälkeä, että kaikki pitää taas alusta. Hyvä konspiratiivinen koneisto vaatii vallankumouksellisten hyvää ammattivalmennusta ja mitä johdonmukaisimmin toteutettua työnjakoa, mutta nämä molemmat vaatimukset ovat erilliselle paikallisjärjestölle aivan ylivoimaisia, olkoonpa se kyseellisellä hetkellä kuinka voimakas tahansa. Paikalliset sanomalehdet eivät palvele parhaiten *edes erityisesti paikallisiakaan harrastuksia*, puhumattakaan koko liikkeemme yleisistä eduista (työläisten periaatteellisesti johdonmukainen sosialistinen ja poliittinen kasvattaminen): tämä näyttää paradoksilta vain ensi silmäyksellä, todellisuudessa esittämämme kahden ja puolen vuoden kokemus todistaa sen kumoamattomasti. Jokainen myöntää, että jos kaikki ne paikalliset voimat, jotka julkaisivat 30 numeroa lehtiä, olisivat tehneet työtä yhden lehden hyväksi, niin sitä olisi voitu helposti julkaista 60, ellei satakin numeroa, ja se olisi siis täydellisemmin heijastanut liikkeen kaikkia puhtaasti paikallisuontoiisiakin erikoisuuksia. Sellaisen järjestyneisyyden saavuttaminen on kieltämättä vaikeaa, mutta täytyyhän meidän tajuta sen välttämättömyys, jokaisen paikallisen kerhon pitää ajatella sitä ja *aktiivisesti työkennellä* sen hyväksi, odottamatta sysäystä ulkoapäin ja viehättymättä siihen paikallisen lehden julkaisemismahdollisuuteen ja sen läheisyyteen, mikä — meidän vallankumouksellisen kokemuksemme antamien tietojen perusteella — osoittautuu huomattavassa määrin harhakuvaksi.

Ja huonon palveluksen käytännölliselle työlle tekevät ne käytännönmiehille erikoisen läheisiksi tekeytyvät sanomalehtimiehet, jotka eivät näe tätä harhakuvaa ja yrittävät selviytyä koko asiasta ihmeteltävän halpahintaisilla ja ihmeteltävän tyhjillä järkeilyillä: tarvitaan paikallislehtiä, tarvitaan piirilehtiä, tarvitaan yleisvenäläisiä lehtiä. Tietysti yleensä sanoen kaikkia niitä tarvitaan, mutta pitää myös ajatella paikan ja ajan asettamia ehtoja, kun kerran käydään käsiksi konkreettiseen organisaatiokysymykseen. Eikö se ole todellakin don-qui-jotemaisuutta, kun „Svoboda” (№ 1, s. 68) varta vasten „pysähtyen *kysymykseen sanomalehdestä*” kirjoittaa: „Meidän mielestämme kaikissa vähänkin huomattavissa työläiskeskuksissa täytyy olla oma työväenlehtensä. Ei mistään muualta tuotu, vaan nimenomaan oma sanomalehti”. Kun tämä sanomalehtimies ei tahdo ajatella sanojensa merkitystä, niin ajatelkaa edes te, lukija, hänen puolestaan: kuinka monia kymmeniä ja ehkä satojakin „vähänkin huomattavia työläiskeskuksia” Venäjällä on ja millaista näpertelymme ikuistamista se olisikaan, jos jokainen paikallinen järjestö todellakin ryhtyisi julkaisemaan omaa lehteään! Miten suuresti tämä tällainen hajanaisuus auttaisikaan santarmejamme saamaan kiinni — ja vieläpä ilman „vähänkään suurempaa” vai-
vaa — paikalliset työntekijät heti heidän toimintansa alussa, antamatta heidän kehittyä todelliseksi vallankumoukselliseksi! — Yleisvenäläisessä sanomalehdessä — jatkaa kirjoittaja — eivät olisi mielenkiintoisia kuvaukset tehtailijain kolttosista ja „tehdasolojen pikkuseikoista erilaisissa vieraisissa kaupungeissa”, mutta „orelilaiselle ei ole lainkaan ikävää lukea omista Orelin asioista. Hän tietää joka kerta, ketä taas on „otettu niskavilloista”, ketä „löylytetty”, ja hän elää hengessä mukana” (s. 69). Niin, niin, orellilainen elää hengessä mukana, mutta liian vilkkaasti „elää” myöskin meidän sanomalehtimiehemme ajatus. Onko tällainen pikku näpertelyn puolustaminen tahdikasta? — sitä hänen olisi pitänyt ajatella. Me olemme yhtä valmiit kuin kuka tahansa tunnustamaan tehtaissa vallitsevien epäkohtien paljastamisen välttämättömyyden ja tärkeyden, mutta onhan muistettava, että me olemme jo päässeet niin pitkälle, että pietarilaisille on käynyt ikäväksi lukea pietarilaisen lehden „Rabotshaja Myslin” Pietarin kirjeitä. Tehtaissa vallitsevien epäkohtien paljastamiseksi paikkakunnilla meillä on aina

ollut ja täytyy aina vastedeskin olla lentolehtisiä,— mutta lehtityyppiä meidän tulee kohottaa eikä alentaa tehdasoloja käsittelevän lentolehtisen tasolle. „Lehteä” varten me emme tarvitse niin paljon „pikkuseikkain” kuin suurten, tehdaselämälle tyypillisten epäkohtien paljastuksia, sellaisia paljastuksia, jotka on tehty erikoisen silmiinpistävien esimerkkien valossa ja jotka sen vuoksi ovat omiaan kiinnostamaan kaikkia työläisiä ja liikkeen kaikkia johtajia, ovat omiaan todella rikastuttamaan heidän tietojaan, laajentamaan heidän näköpiiriään ja panemaan alulle uuden paikkakunnan sekä jonkin uuden ammattialan työläiskerroksen heräämisen.

„Sitä paitsi paikallisessa lehdessä voidaan heti tuoreeltaan tarttua kaikkiin tehtaan päällystön ja muidenkin viranomaisten kolttoisiin. Mutta ennen kuin kaukana olevaan yhteiseen lehteen saapuu tiedonanto, on itse paikalla jo ennätetty unohtaa, mitä oli tapahtunut: „Koskahan se tuokin oli — kunpa nyt jumala antaisi muistia!” ” (sama). Niinpä juuri: kunpa jumala antaisi muistia! Kahden ja puolen vuoden kuluessa ilmestyneet 30 numeroa jakaantuvat kuuden kaupungin kesken, kuten samasta tietolähteestä saamme tietää. Kaupunkia kohti tulee siis keskimäärin *yksi lehden numero puoleessa vuodessa!* Ja vaikkapa meidän kevytmielinen sanomalehtimiehemme otaksumissaan lisäisi paikallisen työn tuottavuuden *kolminkertaiseksi* (mikä keskinkertaiseen kaupunkiin nähden olisi ehdottomasti väärin, sillä näpertelyn puitteissa on mahdotonta laajentaa huomattavasti tuottavuutta), — niin sittenkin saataisiin vain yksi numero kahdessa kuukaudessa, t.s. jotakin sellaista, mikä ei muistuta lainkaan „heti tuoreeltaan tarttumista”. Ja kuitenkin olisi riittävää, jos kymmenen paikallista järjestöä liittyisi yhteen ja panisi liikkeelle edustajansa aktiivisiin puuhiin yhteisen lehden järjestämiseksi, silloin voitaisiin *koko Venäjällä* „tarttua” ei pikkuseikkoihin, vaan todella huomattaviin ja tyypillisiin väärinkäytöksiin kerran kahdessa viikossa. Tätä ei epäile kukaan, joka tuntee asiain-tilan järjestöissämme. Illegaalisen lehden ei kannata yleensä ajatellakaan vihollisen saamista kiinni itse teossa, kun se ymmärretään vakavassa mielessä eikä vain koreina sanoina: se on mahdollista vain salaa jaettavalle lentolehtiselle, sillä tällaisen kiinnisaamisen pitää tavallisesti tapahtua korkeintaan päivän tai parin kuluessa (ottakaa esimerkiksi

tavallinen lyhytaikainen lakko, tehdasmellakka tai mielenosoitus j.n.e.).

„Työläinen ei elä ainoastaan tehtaassa, vaan myöskin kaupungissa”, jatkaa kirjoittajamme kohoten yksityisasiosta yleisiin sellaisella ankaralla johdonmukaisuudella, mikä olisi kunniaksi itselleen Boris Kritishevskillekin. Ja hän viittaa kysymyksiin kaupunkiduumista, kaupunkien sairaaloista ja kaupunkien kouluista, vaatien, ettei työväenlehti sivuuttaisi vaihtelolla kaupungin asioita yleensä.— Vaatimus on sinänsä erinomainen, mutta se kuvaa erikoisen havainnollisesti sitä sisällyksetöntä abstraktisuutta, johon liian usein rajoitutaan paikallisista sanomalehdistä puhuttaessa. Ensiksikin, jos todellakin „kaikissa vähänkin huomattavissa työläiskeskustoissa” ilmestyisi lehtiä niin yksityiskohtaisine kaupunkiosastoineen, kuin „Svoboda” tahtoo, niin meidän venäläisissä oloissamme se rämettyisi kiertämättömästi todelliseksi pikku näpertelyksi, johtaisi siihen, että heikkeen tietoisuus tsaarin itsevaltiutta vastaan kohdistuvan yleisvenäläisen vallankumouksellisen rynnistyksen tärkeydestä, se voimistaisi sitä suuntaa ja sen hyvin elinvoimaisina säilyneitä, pikemminkin kätkeytyneitä tai tallattuja kuin juurineen poisrevittyjä taimia, joka on jo tehnyt itsensä tunnetuksi kuuluisalla lauseellaan vallankumousmiehistä, jotka pitävät muka liian paljon ääntä olemattomasta parlamentista ja liian vähän olemassa olevista kaupunkien duumista. Me sanomme: kiertämättömästi, korostaen sillä, että „Svoboda” tietien tahtoen ei halua sitä, vaan päinvastaista. Mutta pelkät hurskaat toivomukset eivät riitä.— Sitä varten, että kaupunkiasioiden valaiseminen saataisiin sovitetuksi koko työmme yleiseen perspektiiviin, tarvitaan *ensin* sitä, että tämä perspektiivi on täydellisesti kehitetty ja kiinteästi määritelty ei ainoastaan pohdinnan, vaan myöskin lukuisien esimerkkien avulla, niin että se saisi jo *perinteiden* lujuuden. Sitä meillä ei vielä ole läheskään, mutta sitä nimenomaan tarvitaan *ensin*, ennen kuin voidaan ajatella ja puhua laajasta paikallisesta sanomalehdistöstä.

Toiseksi, jotta voitaisiin todella hyvin ja kiinnostavasti kirjoittaa kaupungin asioista, täytyy nämä asiat tuntea hyvin, eikä vain kirjoista. Mutta tällaisen tuntemuksen omaavia sosialidemokraatteja meillä ei ole juuri ollenkaan *koko Venäjällä*. Jotta voitaisiin kirjoittaa lehdessä (eikä kansanomaisessa kirjassessa) kaupungin ja valtion asioista

tarvitaan tuoretta ja monipuolista, järkevän henkilön kokoamaa ja muokkailemaa aineistoa. Mutta sellaisen aineiston kokoamista ja muokkaamista varten ei riitä se alkeellisen kerhon „alkeellinen demokratia”, jossa kaikki suorittavat kaikkia tehtäviä ja huvittelevat leikkimällä yleistä äänestystä. Sitä varten tarvitaan välttämättä oikea esikunta kirjailija-spesialisteja, erikoiskirjeenvaihtajia, kokonainen armeija sosialidemokraattisia reporttereja, jotka ottavat yhteyksiä kaikkialle ja joka paikkaan, jotka osaavat saada tietoonsa kaikki ja kaikenlaiset „valtiosalaisuudet” (joista venäläinen virkamies tekeytyy niin tärkeäksi ja joita hän niin helposti lavertelee julki) ja jotka osaavat tunkeutua sisälle kaikenlaisiin „kulussientakaisiin” asioihin, tarvitaan armeija ihmisiä, joiden on „virkansa puolesta” oltava aina kaikkialla ja kaikkitietäviä. Ja me, taistelupuolue *kaikki-naista* taloudellista, poliittista, yhteiskunnallista ja kansallisuussortoa vastaan, voimme ja meidän täytyy löytää, koota, opettaa, mobilisoida ja panna liikkeelle tällainen armeija kaikkitietäviä ihmisiä,— vaan sehän on vielä tehtävä! Mutta useimmilla paikkakunnilla meillä ei ole vielä otettu askeltaakaan tähän suuntaan, eikä useimmiten ole edes *käsityskään* tämän tekemisen välttämättömyydestä. Koettakaapa etsiä meidän sosialidemokraattisesta lehdistöstämme pirteitä ja mielenkiintoisia kirjoituksia, uutisia ja paljastuksia meikäläisistä diplomaattisista, sotilaallisista, kirkollisista, kaupunki-, finanssi- y.m., y.m. asioista ja kolttosista: te ette löydä *juuri mitään* tai löydätte perin vähän*. Siinä syy, miksi „minua aina suututtaa kovasti, kun tulee henkilö, joka lavertelee kauniita ja erinomaisia asioita” siitä, että „kaikkissa vähänkin huomattavissa työläiskeskuksissa” on välttämättömästi oltava sanomalehdet, jotka paljastaisivat sekä tehtaissa, kaupungeissa että koko maassa tapahtuvia väärinkäytöksiä!

* Siinä syy, miksi erikoisen hyvienkin paikallislehtien esimerkki tukee täydellisesti näkökantaamme. Esimerkiksi „Juzhnyi Rabotshi” on erinomaisen hyvä lehti ja aivan syytön periaatteelliseen häilyväisyyteen. Mutta sitä, mitä se tahtoo antaa paikalliselle liikkeelle, ei ole saavutettu harvan ilmestymisen ja laajojen palojen vuoksi. Se, mikä puolueelle tällä hetkellä on kaikkein välttämättömintä — liikkeen peruskysymysten periaatteellinen asettaminen ja kaikinpuolinen poliittinen agitaatio,— osoittautui paikalliselle lehdelle ylivoimaiseksi. Ja se, mitä siinä on ollut erikoisen hyvää, kuten kirjoitukset vuoriteollisuudenharjoittajain edustajakouksesta, työttömyydestä j.n.e., ei ole ollut puhtaasti paikallista aineistoa, ja se on ollut tarpeellista koko Venäjälle eikä yksistään etelää varten. Koko sosialidemokraattisessa lehdistössä ei ole ollut sellaisia kirjoituksia.

Paikallisten sanomalehtien vallitseva asema keskuslehteen nähden on merkinä joko köyhyydestä tai ylellisyydestä. Köyhyydestä — silloin, kun liike ei ole vielä kehittänyt itselleen kylliksi voimia suurtuotantoa varten, kun se vielä elää kituutta näpertelyssä ja melkein hukkuu „tehdaselämän pikkuseikkoihin”. Ylellisyydestä — silloin, kun liike *jo täysin hallitsee* kaikinpuolista paljastustoimintaa ja kaikinpuolista agitaatiota, niin että keskuslehden lisäksi käyvät välttämättömiksi monilukuiset paikalliset sanomalehdet. Päätelkään kukin itse, mitä paikallisten lehtien vallitseva asema meillä nykyään merkitsee. Minä rajoitun tarkasti määrittelemään johtopäätökseni, etten antaisi aihetta väärinkäsityksiin. Tähän saakka meillä suurin osa paikallisjärjestöistä pitää huolta miltei yksinomaan vain paikallisista lehdistä ja tekee aktiivisesti työtä miltei pelkästään vain niitä varten. Se ei ole normaalista. Pitää olla päinvastoin: että suurin osa paikallisista järjestöistä pitäisi pääasiassa huolta yleisvenäläisestä äänenkannattajasta ja työskentelisi pääasiassa sen hyväksi. Niin kauan kuin siihen ei ole päästy, me emme kykene panemaan pystyyn *ainoatakaan* sanomalehteä, joka olisi edes jossain määrin kykenevä todella palvelemaan liikettä *kaikinpuolisella* agitaatiolla sanomalehdistössä. Mutta silloin, kun siihen pääsemme,— silloin syntyy itseltään normaali suhde välttämättömän pää-äänenkannattajan ja välttämättömien paikallisten äänenkannattajien välillä.

* * *

Ensi silmäykseltä saattaa näyttää siltä, että puhtaasti taloudellisen taistelun alalle ei ole sovellettavissa se johtopäätös, jonka mukaan on välttämätöntä siirtää painopiste paikallisesta työstä yleisvenäläiseen työhön: työläisten välittöminä vihollisina tällä alalla ovat eri tehtailijat tai tehtailijaryhmät, joita ei sido yhteen järjestö, mikä vähäisimmälläkään tavalla muistuttaisi sitä Venäjän hallituksen puhtaasti sotilaallista ja tiukasti keskitettyä sekä pienimpiinkin yksityisseikkoihin saakka yhtenäisen tahdon ohjaa maa järjestöä, joka on välitön vihollisemme poliittisessa taistelussa.

Mutta asia ei ole niin. Taloudellinen taistelu — sen olemme jo monta kertaa sanoneet — on ammatillista taistelua ja sen tähden se vaatii työläisten yhteenliittymistä ammattaittain eikä ainoastaan heidän työpaikkansa mukaan.

Ja tällaisen ammatillisen yhteenliittymisen välttämättömyys käy sitä polttavammaksi, mitä nopeammin edistyy liikkeenharjoittajiemme yhteenliittyminen kaikenlaisiin yhtiöihin ja syndikaatteihin. Hajanaisuutemme ja näpertelymme ovat suoranaisena haittana tälle työläisten yhteenliittymiselle, jota varten tarvitaan välttämättä vallankumouksellisten yhtenäinen yleisvenäläinen järjestö, joka kykenisi ottamaan tehtäväkseen työläisten yleisvenäläisten ammattiliittojen johtamisen. Edellä olemme jo puhuneet siitä, minkälainen järjestötyyppi olisi suotavaa tätä tarkoitusta varten, ja nyt lisäämme vain muutamia sanoja sanomalehdistöömme koskevan kysymyksen yhteydessä.

Etä jokaisessa sosialidemokraattisessa lehdessä tulee olla ammatillisen (taloudellisen) taistelun *osasto*,— sitä tuskin kukaan asettaa epäilyksen alaiseksi. Mutta ammatillisen liikkeen kasvu pakoittaa ajattelemaan myös ammatillista sanomalehdistöä. Kuitenkin meistä näyttää siltä, että ammatillisista lehdistä ei Venäjällä, harvoja poikkeuksia lukuunottamatta, voi toistaiseksi olla edes puhuttakaan: se on ylellisyyttä, kun meillä ei usein ole edes jokapäiväistä leipääkään. Illegaalisen toiminnan oloihin sopivana ja nyt jo välttämättömänä ammatillisen lehdistön muotona meillä pitäisi olla *ammattilliset kirjaset*. Niihin tulisi koota ja järjestelmällisesti ryhmitellä *legaalinen** ja illegaalinen aineisto työehdoista kyseellisellä ammattialalla ja erilaisuuksista tässä suhteessa Venäjän eri seutujen välillä.

* Legaalinen aineisto on fässä suhteessa erikoisen tärkeätä, ja me olemme jääneet kovasti jälkeen sen järjestelmällisen kokoamisen ja käyttämisen taidossa. Ei ole liioiteltua sanoa, että pelkän legaalisen aineiston pohjalla vielä voidaan joten-kuten kirjoittaa kirjanen ammatillisista asioista, mutta pelkän illegaalisen aineiston pohjalla se on mahdotonta. Kerätessämme työläisiltä sitä sentapaista illegaalista aineistoa eri kysymyksistä, jota „Rabotshaja Mysl” on julkaissut, me tuhlamme turhaan paljon vallankumouksellisen voimia (legaalinen työntekijä voisi hänet tässä suhteessa helposti korvata) emmekä kuitenkaan saa koskaan hyvää aineistoa, sillä työläisten, jotka tavallisesti tuntevat suurella tehtaalla vain yhden työosaston ja jotka melkein aina tietävät vain oman työnsä taloudelliset tulokset, mutta eivät ammattialansa yleisiä työehtoja ja -normeja, on mahdotonta saadaakaan sellaisia tietoja, joita on tehtaan virkailijoilla, tarkastajilla, lääkäreillä j.n.e. ja joita on runsain määrin siroiteluna pieniin sanomalehtiutuusiin ja teollisuus-, terveydenhoito-, zemstvo- y.m.s. erikoisjulkaisuihin.

Muistan vielä kuin eilisen päivän „ensimmäisen kokeeni”, jota en enää koskaan toistaisi. Kulutin monta viikkoa kysellen „tiukkaamalla tiukat” eräältä luonani käyneeltä työmieheltä kaikkea ja kaikenlaista oloista ja elämästä suurella tehtaalla, jossa hän kävi työssä. Tosin, lopultakin, joskin suurella työllä ja vaivalla, sain joten-kuten kokoon kuvauksen (vain yhdestä tehtaasta!), mutta työmies sen sijaan keskustelumme jälkeen sanoi usein hymyillen ja pyyhkien hiekeä otsaltaan: „helpompaa minun olisi tehdä jokin kiireellinen ylitö, kuin vastata kysymyksiinne!”.

Mitä tarmokkaammin tulemme käymään vallankumouksellista taistelua, sitä enemmän hallituksen on pakko legalisoida osa „ammattillisesta” työstä ja poistaa meiltä siten osa taakastamme.

kysymyksessä olevan ammattialan työläisten päävaatimuksesta, lainsäädännön puutteellisuuksista tämän ammattialan suhteen, huomattavimmista tapahtumista tämän ammattialan työläisten taloudellisessa taistelussa, heidän ammatillisen järjestönsä oraista, nykyisestä tilasta ja tarpeista y.m.s. Ensinnäkin, nämä tällaiset kirjaset vapauttaisivat sosialidemokraattisen sanomalehdistömme suuresta määrästä sellaisia ammatillisia yksityiskohtia, jotka kiinnostavat erityisesti vain kyseellisen ammattialan työläisiä; toiseksi, niissä pantaisiin paperille ammatillisen taistelumme kokemuksen antamat tulokset, ne tallettaisivat kerätyn aineiston, mikä nykyään suorastaan hukkuu lentolehtisten ja hajanaisuutisten lukuisuuteen, ja tekisivät yhteenvedoja tästä aineistosta; kolmanneksi, ne voisivat olla eräänlaisena ohjeena agitaattoreille, sillä työehdot muuttuvat verrattain hitaasti, saman ammatin työläisten perusvaatimukset pysyvät sängen muuttumattomina (vrt. Moskovan piirin kutojain vaatimuksia v. 1885 Pietarin piirin kutojain vaatimuksiin v. 1896), ja näiden vaatimusten kokoelma voisi olla vuosikausia erinomaisena apuna taloudellisessa agitaatiossa takapajuisilla seuduilla tai takapajuisten työläiskerosten keskuudessa; esimerkit onnistuneista lakoista jossain yhdessä piirissä, tiedot korkeammasta elintasosta ja paremmista työehdoista jollain paikkakunnalla kannustaisivat toisten seutujen työläisiä yhä uuteen taisteluun; neljänneksi, ottaessaan itselleen aloitteenteon ammatillisen taistelun yleistämisessä ja lujitettuaan siten Venäjän ammatillisen liikkeen yhteyttä sosialismiin, sosialidemokratia pitäisi samalla huolen siitä, ettei trade-unionistinen työmme saisi liian pientä eikä liian suurta sijaa sosialidemokraattisen työmme yleissummassa. Paikalliselle järjestölle, jos se on irrallaan muiden kaupunkien järjestöistä, käy hyvin vaikeaksi, toisinaan melkein mahdottomaksikin noudattaa tällä alalla oikeata suhteellisuutta (ja „Rabotshaja Myslin” esimerkki osoittaa, minkälaiseen hirveään liioitteluun trade-unionismin suuntaan siinä voidaan joutua). Mutta horjumattomalla marxilaisella kannalla oleva vallankumouksellisten yleisvenäläinen järjestö, joka johtaa poliittista taistelua kokonaisuudessaan ja jolla on käytettävissään ammattiagitaattorien esikunta, ei joudu koskaan vaikeuksiin tämän oikean suhteen määrittämisessä.

V

YLEISVENÄLÄISEN POLIITTISEN LEHDEN
„SUUNNITELMA”

„„Iskran” kaikkein pahin vikapisto tässä suhteessa”, kirjoittaa B. Kritshevski („Rabotsheje Delo”, № 10, s. 30) syyttäessään meitä pyrkimyksestä „muuttaa teoria kuolleeksi opinkaavaksi eristämällä se käytännöstä”, „on sen „suunnitelma” yleistä puoluejärjestöä varten” (s.o. kirjoitus „Mistä on alettava?” *). Ja Martynov säestää häntä lausumalla, että „„Iskran” pyrkimys väheksyä harmaan jokapäiväisen taistelun kulkua loistavien ja täysin kehiteltyjen aatteiden propagandan rinnalla... on johtanut puolueen järjestämissuunnitelmaan, jonka se esittää 4. numeron kirjoituksessa „Mistä on alettava?” ” (sama, s. 61). Ja vihdoin, aivan äskettäin on niihin, joita tämä „suunnitelma” suututtaa (lainausmerkkien tarkoituksena on osoittaa ironista suhtautumista siihen), liittynyt myöskin L. Nadezhdin juuri saamassamme kirjasessa „Vallankumouksen aatto” (meille jo ennestään tutun „vallankumouksellissosialistisen ryhmän” *Svobodan* julkaisu), jossa sanotaan, että „puhuminen nykyään järjestöstä, joka leviäisi lankojen tapaan yleisvenäläisestä sanomalehdestä, on kabinetti-ajatusten ja kabinettityön synnyttämistä” (s. 126), se on „kirjaviisauden” ilmausta y.m.s.

Se, että meidän terroristimme osoittautuu solidaariseksi „harmaan jokapäiväisen taistelun kulkua” puolustavien kanssa, ei enää ollenkaan ihmetytä meitä sen jälkeen, kun olemme edellisissä, politiikkaa ja organisaatiota koskettelevissa luvuissa tarkastelleet tämän läheisyyden syviä juuria. Mutta meidän täytyy heti samalla huomauttaa, että L. Nadezhdin on ainoa, joka on tunnollisesti yrittänyt syventyä kirjoitukseen, mikä ei miellyttänyt häntä, syventyä sen ajatuksen juoksuun ja yrittänyt asiallisesti vastata siihen, kun sen sijaan „Rabotsheje Delo” ei ole sanonut kerrassaan mitään asiallista, vaan on pyrkinyt ainoastaan sekoittamaan kysymystä säädyttömien demagogisten hyökkäilyjen ryöpyllä. Ja niin epämiellyttävää kuin se onkin, täytyy aluksi kuluttaa aikaa tämän Augiaan tallin puhdistamiseen.

* Ks. tämä osa, ss. 1—13. *Toim.*

a) KUKA LOUKKAANTUI ARTIKKELISTA
„MISTÄ ON ALETTAVA?”?

Esitämme korean näytteen niitä lausuntoja ja huudahduksia, joilla „Rabotsheje Delo” on hyökännyt kimp-puumme. „Ei sanomalehti voi luoda puoluejärjestöä, vaan päinvastoin”... „Sanomalehti, joka on puolueen *yläpuolella*, *sen valvonnan ulkopuolella* ja siitä riippumaton oman asiamiesverkkonsa ansiosta”... „Millä ihmeen tavalla „Iskra” on voinut unohtaa sen puolueen, johon se itsekkin kuuluu, faktillisesti olemassaolevat sosialidemokraattiset järjestöt?”... „Lujien periaatteiden ja vastaavan suunnitelman haltijat esiintyvät myöskin puolueen todellisen taistelun ylimpinä säännöstelijöinä, jotka määräävät puolueen täyttämään heidän suunnitelmaansa”... „Suunnitelma ajaa meidän elävät ja elinkykyiset järjestömme varjojen valtakuntaan ja tahtoo herättää henkiin mielikuvituksellisen asiamiesverkon”... „Jos „Iskran” suunnitelma toteutettaisiin, niin se johtaisi täydellisesti siihen, ettei meillä muodostumassa olevasta Venäjän Sosialidemokraattisesta Työväenpuolueesta jäisi jälkeäkään”... „Propagandalehti muuttuu valvontaa vailla olevaksi, koko käytännöllisen vallankumoustaistelun itsevaltaiseksi lainsäätäjäksi”... „Miten on puolueemme suhtauduttava sen *täydelliseen* alistamiseen autonomisen toimituksen määräysvaltaan” j.n.e., j.n.e.

„Rabotsheje Delo” on *loukkaantunut*, kuten lukija näkee näiden lainausten sisällöstä ja sävystä. Mutta se ei ole loukkaantunut omasta puolestaan, vaan puolueemme järjestöjen ja komiteain puolesta, jotka „Iskra” muka tahtoo ajaa varjojen valtakuntaan ja jopa hävittää niiden jäljetkin. Ajatelkaa toki, miten kauheata! Eräs seikka vain kummasuttua. Kirjoitus „Mistä on alettava?” ilmestyi toukokuussa 1901, „Rabotsheje Delon” kirjoitukset syyskuussa 1901, ja nyt ollaan jo puolivälissä tammikuuta vuonna 1902. Kaikkien näiden viiden kuukauden aikana (sekä ennen syyskuuta että syyskuun jälkeen) *ei yksikään* puolueen komitea *eikä yksikään* sen järjestö ole esittänyt asianomaisessa muodossa vastalausestaan tätä hirviötä vastaan, joka tahtoo ajaa komiteat ja järjestöt varjojen valtakuntaan! Mutta onhan tänä aikana sekä „Iskrassa” että lukuisissa muissa niin paikallisissa kuin ei-paikallisissakin julkaisuissa ilmestynyt kymmeniä ja satoja tiedoituksia Venäjän kaikilta kulmilta.

Kuinka on voinut käydä niin, etteivät sitä ole huomanneet eivätkä loukkaantuneet siitä ne, joita tahdotaan ajaa varjojen valtakuntaan, vaan loukkaantunut on joku kolmas, sivullinen henkilö?

Näin on käynyt siksi, että komiteat ja muut järjestöt ovat olleet kiinni todellisessa työssä eivätkä leikkineet „demokratismia”. Komiteat ovat lukeneet kirjoituksen „Mistä on alettava?” ja nähneet, että se on yritys „laatia määrätynlainen suunnitelma järjestön luomiseksi, *jotta tämän järjestön rakentamiseen voitaisiin ryhtyä kaikilta tahoilta*”, ja kun ne ovat tietäneet ja nähneet erinomaisen hyvin, *ettei yksikään* näistä „kaikista tahoista” aio „ryhtyä rakennustyöhön”, ennen kuin ovat tulleet vakuuttuneiksi sen tarpeellisuudesta ja siitä, että rakennussuunnitelma on oikein laadittu, niin heille ei ole tullut mieleenkään „loukkaantua” niiden henkilöiden tavattomasta röyhkeydestä, jotka kirjoittivat „Iskrassa”: „Otaen huomioon kysymyksen kiireellisen tärkeyden olemme puolestamme päättäneet esittää toverien huomioon suunnitelmahahmotelman, jota kehittelemme yksityiskohtaisemmin parhaillaan painokuntoon valmistettavassa kirjasessa”. Voiko todellakin tunnollisesti asiaan suhtautuen olla ymmärtämättä sitä, että jos toverit *hyväksyvät* heidän huomioonsa esitetyn suunnitelman, niin he eivät tule toteuttamaan sitä „alistumisen” pakosta, vaan siitä vakaumuksesta, että se on välttämätön yhteiselle asiallemme, ja jos he *eivät hyväksy* sitä, niin „hahmotelma” (mikä vaativa sana, eikö totta?) jääkin vain pelkäksi hahmotelmaksi? Eikö se ole demagogiaa, kun suunnitelmaluonnosta vastaan ei taistella ainoastaan siten, että sitä „repostellaan” ja kehoitetaan tovereita hylkäämään se, vaan myöskin siten, että *usutetaan* vallankumouksellisessa työssä kokemattomia henkilöitä luonnoksen kirjoittajia vastaan *vain sen vuoksi*, että he *rohkenevat* esiintyä „lainsäätäjinä”, esiintyä „ylimpinä säännöstelijöinä”, s.o. ovat rohjenneet *esittää* suunnitelmaluonnoksen?? Voiko puolueemme kehittyä ja päästä eteenpäin, jos yritystä *kohottaa* paikallisia työntekijöitä laajempien näköalojen, tehtävien, suunnitelmien j.n.e. tasolle ei vastusteta siltä kannalta, että nämä katsomukset olisivat virheellisiä, vaan siltä kannalta, että „loukkaannutaan” siitä, kun meitä „tahdotaan” „*kohottaa*”? Sillä kyllähän L. Nadezhdinkin „reposteli” suunnitelmaamme, mutta hän ei kuitenkaan alentunut sellaiseen

demagogiaan, jota ei voida enää selittää pelkästään naiiviudesta tai poliittisten käsitysten alkeellisuudesta johtuvaksi, ja syytöksen „tarkastusvallasta puolueen yli” hän torjui jyrkästi ja aivan alunperin. Ja sen vuoksi Nadezhdinin antamaan arvosteluun tästä suunnitelmasta voidaan ja täytyykin vastata asiallisesti, mutta „Rabotsheje Delolle” voidaan vastata vain halveksumisella.

Mutta halveksuessamme kirjoittajaa, joka on alentunut kirkumaan „itsevaltiudesta” ja „alistamisesta”, emme sillä vielä vapaudu velvollisuudestamme selvittää se sekasotku, jota sellaiset henkilöt lukijalle tarjoavat. Ja tässä me voimme havainnollisesti osoittaa kaikille, mitä laatua ovat nämä liikkeellä olevat fraasit „laajasta demokratismin”. Meitä syytetään komiteoiden unohtamisesta, siitä, että haluamme tai yritämme ajaa ne varjojen valtakuntaan y.m.s. Miten vastata näihin syytöksiin, kun *emme voi* konspiratiivisista syistä kertoa lukijalle *juuri mitään tosiasiallista* varsinaisista suhteistamme komiteoihin? Henkilöt, jotka heittävät rennon ja joukkoja ärsyttävän syytöksen, osoittautuvat pääsevän edelle meistä häikäilemättömyydellään ja ylenkatseellisella suhtautumisellaan vallankumouksellisen velvollisuuksiin, jonka on huolellisesti salattava maailman silmiltä ne suhteet ja yhteydet, joita hänellä on, joita hän saa tai yrittää saada aikaan. On selvää, että me kerta kaikkiaan kieltäydymme kilpailemasta „demokratismiin” alalla sellaisten henkilöiden kanssa. Mitä tulee lukijaan, joka ei ole kaikista puolueasioista selvillä, niin ainoana keinona velvollisuutemme täyttämiseksi häntä kohtaan on kertoa hänelle ei siitä, mitä on olemassa ja mikä on im Werden *, vaan *vähäsen* siitä, mitä on ollut ja mistä on lupa kertoa kuten vanhoista asioista.

Bund vihjailee meitä „vallananastajiksi” **, ulkomainen „Liitto” syyttää meitä, että me yritämme hävittää puolueen jäljettömiin. Tehkää hyvin, hyvät herrat. Te saatte täyden tyydytyksen, kun kerromme yleisölle *neljä tosiasiaa* menneisyydestä.

Ensimmäinen *** tosiasia. Erään „Taisteluliiton” jäsenet, jotka ottivat välittömästi osaa puolueemme perustamiseen

* — muodostumassa, syntymässä. *Toim.*

** „Iskra”, № 8, Venäjän ja Puolan Yleisen juutalaisliiton Keskuskomitean vastaus kirjoitukseemme kansallisuuskysymyksestä.

*** Esitämme nämä tosiasiat tahallamme toisessa järjestyksessä kuin missä ne ovat tapahtuneet ¹²⁶.

ja edustajan lähettämiseen edustajakokoukseen, jossa puolue perustettiin, sopivat „Iskra” ryhmän erään jäsenen kanssa erikoisen työväenkirjaston perustamisesta palvelemaan koko liikkeen tarpeita. Työväenkirjastoa ei onnistuttu perustaa ja sitä varten kirjoitetut kirjaset „Venäjän sosialidemokraattien tehtävät” ja „Uusi tehdaslaki” * joutuivat syrjäiteitä ja kolmansien henkilöiden välityksellä ulkomaille, missä ne sitten painettiin ¹²⁶.

Toinen tosiasia. Bundin Keskuskomitean jäsenet kääntyvät „Iskra” ryhmän erään jäsenen puoleen ehdottaen „kirjallisen laboratorion” järjestämistä, kuten Bund sitä silloin nimitti. Samalla he mainitsivat, että ellei siinä onnistuta, niin liikkeemme voi ottaa pitkän taka-askeleen. Neuvottelujen tuloksena oli kirjanen: „Työväenasia Venäjällä” **.

Kolmas tosiasia. Bundin Keskuskomitea kääntyy erään maaseutukaupungin kautta „Iskran” erään jäsenen puoleen ehdotuksella, että hän ottaisi huolehtiakseen „Rabotshaja Gazetan” toimittamisesta, joka aiotaan saada uudelleen ilmestymään, ja saa tietysti myönteisen vastauksen. Myöhemmin ehdotusta muutetaan: häntä pyydetään lehden avustajaksi toimituksen uuden järjestelyn vuoksi. Siihenkin saadaan luonnollisesti suostumus ¹²⁷. Lähetetään kirjoituksia (jotka on onnistuttu säilyttämään): „Ohjelmamme”, jossa sanotaan selvästi vastalause bernsteiniläisyyttä vastaan sekä legaalisisä kirjallisuudessa ja „Rabotshaja Myssissä” tapahtunutta käännettä vastaan; „Lähin tehtävämme” („säännöllisesti ilmestyvän ja kaikkien paikallisten ryhmien kanssa kiinteässä yhteydessä olevan puoluelehden perustaminen”; vallitsevana olevan „näpertelyn” epäkohdat); „Päivänpolttava kysymys” (jossa käsitellään niitä vastaväitteitä, joiden mukaan on ensin kehitettävä paikallisten ryhmien toimintaa, ennen kuin ryhdytään järjestämään yleistä äänenkannattajaa, ja jossa korostetaan „vallankumouksellisen järjestön” ensivuoroista tärkeyttä ja välttämättömyyttä „nostaa järjestötoimintamme, kurimme ja konspiraatiotaitomme täydellisyyden korkeimmalle asteelle”)***. Ehdotusta „Rabotshaja Gazetan” uudelleen

* Ks. Teokset, 2. osa, ss. 299—327 ja 243—290. Toim.

** Muuten tämän kirjasen kirjoittaja pyytää minua ilmoittamaan, että se samoin kuin hänen aikaisemmatkin kirjasensa, oli lähetetty „Liitolle” sitinä olettamuksessa, että „Työn vapautus” ryhmä on hänen julkaisujensa toimittaja (eräiden syiden vuoksi hän ei silloin, s.o. helmikuussa 1899, voinut tietää toimituksen muutoksesta). Liiga julkaisee kirjasen kohta uudelleen.

*** Ks. Teokset, 4. osa, ss. 192—196, 197—202, 203—208. Toim.

julkaisemisen aloittamisesta ei saatu toteutumaan ja kirjoitukset jäivät julkaisematta.

Neljäs tosi asia. Puolueemme toista sääntömääräistä edustajakokousta järjestäneen komitean jäsen ilmoittaa „Iskra” ryhmän jäsenelle edustajakokouksen työjärjestyksen ja asettaa tämän ryhmän ehdokkaaksi hoitamaan uudistettava „Rabotshaja Gazetan” toimitustyötä. Hänen niin sanoaksemme alustavan askeleensa hyväksyivät sittemmin sekä se komitea, johon hän kuului, että Bundin Keskuskomitea¹²⁸; „Iskra” ryhmä saa tiedon edustajakokouksen paikasta ja ajasta, mutta (epätietoisena siitä, voiko se erinäisten syiden vuoksi lähettää edustajaa tähän edustajakokoukseen) laatii myöskin kirjallisen selostuksen kokoukselle. Tässä selostuksessa esitetään sellainen ajatus, että tällaisena täydellisen horjunnan aikana, jota nykyään elämme, me emme voi pelkällä Keskuskomitean valitsemisella ratkaista kysymystä yhteenliittymisestä, vaan olemme vaarassa saattaa jalo ajatus puolueen perustamisesta huonoon huutoon uuden, pikaisen ja täydellisen palon sattuessa, mikä meillä vallitsevan epäkonspiratiivisuuden vuoksi on enemmän kuin todennäköistä; että tämän vuoksi on aloitettava kehoittamalla kaikkia komiteoita ja kaikkia muita järjestöjä tukemaan uudelleen ilmestyvää yleistä äänenkannattajaa, mikä *reaalisesti* yhdistää kaikki komiteat *todellisilla* yhdyssiteillä ja mikä *reaalisesti* valmistelee johtajaryhmän koko liikettä varten, ja tällaisen komiteain perustaman ryhmän voivat komiteat ja puolue sitten helposti muuttaa Keskuskomiteaksi, jos sellainen ryhmä kerran alkaa kasvaa ja lujittua. Edustajakokous ei kuitenkaan monien sattuneiden palojen takia kokoontunut ja konspiratiivisista syistä selostus hävitettiin sen jälkeen, kun vain muutamat toverit, niiden mukana erään komitean valtuutetut, olivat sen lukeneet.

Päätelköön nyt lukija itse, mitä laatua ovat ne sellaiset menettelyt kuin Bundin viittaus vallananastukseen tai „Rabotshaja Delon” syytös, että me tahdomme häätää komiteat varjojen valtakuntaan ja „korvata” puoluejärjestön järjestämällä vain yhden sanomalehden aatteiden levittämisen. Juuri komiteoillehan, *niiltä saatujen monien kehoitusten jälkeen*, me selostimmekin välttämättömyyttä hyväksyä määrätty suunnitelma yhteistä työtä varten. Juuri puoluejärjestöä varten me kehittelimme tätä suunnitelmaa „Rabotshaja Gazetalle” kirjoittamissamme kirjoituksissa ja

puolueen edustajakokoukselle laatimassamme selostuksessa, ja teimme sen taaskin juuri niiden kehoituksesta, joilla oli puolueessa niin vaikutusvaltainen asema, että ottivat itselleen aloitteenteon puolueen uudelleenluomiseksi (faktillisesti). Ja vasta sen jälkeen, kun puoluejärjestön *yhdessä meidän kanssamme kahteen kertaan* tekemät yritykset ryhtyä uudelleen *virallisesti* julkaisemaan puolueen pää-äänenkannattajaa menivät myttyyn, me katsomme suoranaiseksi velvollisuudeksemme esiintyä *epävirallisen* äänenkannattajan kautta, että ryhtyessään *kolmanteen* yritykseen tovereilla olisi jo määrättyjä *kokemuksen* antamia tuloksia eikä vain pelkkiin arvailuihin perustuvia olettamuksia. Tämän kokemuksen eräät tulokset ovat nykyään jo kaikkien nähtävissä, ja kaikki toverit voivat päätellä, olimmeko me käsittäneet oikein velvollisuutemme ja mitä pitää ajatella ihmisistä, jotka pyrkivät johtamaan harhaan niitä, jotka eivät tunne äskeitä menneisyyttä, narkästytyään siitä, että olemme todistaneet toisille heidän epäjohtonmukaisuutensa „kansallisuus”-kysymyksessä ja toisille sen, ettei voida sallia periaatteetonta horjuntaa.

b) VOIKO SANOMALEHTI OLLA KOLLEKTIIVINEN
ORGANISAATTORI?

Kirjoituksen „Mistä on alettava?” koko ydinajatus on *nimenomaan* tämän kysymyksen asettamisessa ja sen ratkaisemisessa myönteisesti. Ainoan meille tunnetun yrityksen tämän kysymyksen käsittelemiseksi asiallisesti ja tarkoituksella todistaa, että kysymys on välttämättä ratkaistava kielteisesti, on tehnyt L. Nadezhdin, jonka perustelut esitämme kokonaisuudessaan:

„...Meitä miellyttää erikoisesti, että „Iskrassa” (№ 4) asetetaan kysymys yleisvenäläisen sanomalehden välttämättömyydestä, mutta emme voi mitenkään hyväksyä sitä, että tämä kysymyksen asettelu sopisi kirjoituksessa otsikon alle: „Mistä on alettava?”. Tämä on epäilemättä eräs äärimmäisen tärkeitä asioita, mutta ei sillä, ei kokonaisella sarjalla kansanomaisia lehtisiä eikä kokonaisilla julistusröykkiöilläkään voida laskea perustaa taisteilujärjestölle vallankumouksellista ajankohtaa varten. On ryhdyttävä muodostamaan voimakkaita poliittisia järjestöjä paikkakunnilla. Meillä ei niitä ole, meillä on tehty työtä pääasiassa valistuneiden työläisten keskuudessa, mutta joukot ovat käyneet miltei yksinomaan taloudellista taistelua. *Ellei paikkakunnilla kasvateta voimakkaita poliittisia järjestöjä, niin mitä merkitsee yleisvenäläinen sanomalehti, vaikkapa se olisi erinomaisestikin järjestetty?* Se on

Mooseksen palava pensas, joka itse on liekeissä, ei pala loppuun, mutta ei myöskään saa ketään syytymään! Lehden ympärille, sen hyväksi tehtävään työhön kokoontuu ja järjestyy kansa — ajattelee „Iskra”. *Mutta sillehän on paljon läheisempää kokoontua ja järjestyä konkreettisesti asian ympärille!* Sellaisena voi ja täytyy olla paikallisten sanomalehtien laaja perustaminen, työväen voimien valmentaminen juuri nyt mielenosoituksiin, paikallisten järjestöjen vakituinen työ työttömien keskuudessa (levittää väsymättä lentolehtisiä heidän keskuuteensa, koota heitä kokouksiin, esiintymään hallitusta vastaan j.n.e.). Paikkakunnilla on saatava aikaan vilkas poliittinen työ, ja kun yhtyminen käy välttämättömäksi tällä reaalilla perustalla, niin se ei ole keinotekoisista, paperilla yhdistymistä, — ja tällaista paikallisen toiminnan yhdistämistä yleisvenäläiseksi toiminnaksi ei saada aikaan sanomalehtien kautta! („Vallank. aatto”, s. 54).

Olemme alleviivanneet tämän kaunopuheisen lausunnon ne kohdat, jotka silmiinpistävimmin osoittavat sekä kirjoittajan suunnitelmastamme antaman arvion virheellisyyden että yleensä hänen virheellisen katsantokantansa, joka tässä asetetaan „Iskraa” vastaan. Ellei kasvateta voimakkaita poliittisia järjestöjä paikkakunnilla, niin ei erinomaisesti-kaan järjestetty yleisvenäläinen lehti tule merkitsemään mitään. Aivan oikein sanottu. Mutta siinähan se kysymys onkin, että *ei ole muuta keinoa* voimakkaiden poliittisten järjestöjen *kasvattamiseksi* kuin tehdä se yleisvenäläisen sanomalehden avulla. Kirjoittajalta on jäänyt huomaamatta „Iskran” kaikkein oleellisin lausunto, jonka se teki *ennen kuin siirtyi* „suunnitelmansa” esittämiseen: on välttämätöntä „kutsua sellaisen vallankumouksellisen järjestön muodostamiseen, joka pystyy yhdistämään kaikki voimat ja johtamaan liikettä *ei ainoastaan nimellisesti*, vaan myöskin itse asiassa, s.o. olemaan *aina valmis tukemaan jokaista vastalauseetta ja jokaista suuttumuksen leimahdusta* ja käyttämään niitä hyväkseen sellaisten sotilaallisten voimien kartuttamiseksi ja lujittamiseksi, jotka kelpaavat ratkaisevaan taisteluun”. Nykyään, helmi- ja maaliskuun jälkeen, kaikki ovat siitä periaatteellisesti samaa mieltä, — jatkaa „Iskra”, — mutta me emme tarvitse *kysymyksen* periaatteellista, vaan sen *käytännöllistä ratkaisua*, on viipymättä esitettävä sellainen selvästi määritelty rakennussuunnitelma, että kaikki voisivat *eri tahoilta* ryhtyä heti rakennustyöhön käsiksi. Mutta käytännöllisestä ratkaisusta meitä vedetään taaskin takaisin — periaatteellisesti oikeaan, riidattomaan ja suureen, mutta työhön osallistuville laajoille joukoille aivan riittämättömään ja aivan käsittä-

mättömään totuuteen: „on kasvatettava voimakkaita poliittisia järjestöjä”! Nyt ei enää ole puhe siitä, arvoisa kirjoittaja, vaan siitä, *miten nimenomaan* on kasvatettava ja saadaan kasvatetuksi!

Ei ole totta, että „meillä on tehty työtä pääasiassa valistuneiden työläisten keskuudessa, mutta joukot ovat käyneet miltei yksinomaan taloudellista taistelua”. Tässä muodossa tuo väite luisuu „Svobodalle” tavalliseen ja perinjuurin virheelliseen kantaan asettaa valistuneet työläiset ja „joukot” vastakkain. Meillähän ovat myöskin valistuneet työläiset viime vuosina „käyneet miltei yksinomaan taloudellista taistelua”. Tämä yhdeltä puolen. Ja toisaalta, joukotkaan eivät opi milloinkaan käymään poliittista taistelua niin kauan, kun me emme auta tämän taistelun johtajien *kasvattamista* sekä valistuneiden työläisten että intelligenttien keskuudesta; ja tällaiset johtajat voivat kehittyä *yksinomaan* harkitsemalla systemaattisesti ja joka päivä poliittisen elämämme *kaikkia* eri puolia, eri luokkien taholta ja erilaisista syistä tapahtuvia *kaikkia* vastarinta- ja taisteluyrityksiä. Siksi on suorastaan naurettavaa puhua „poliittisten järjestöjen kasvattamisesta” ja *asettaa* samaan aikaan *vastakkain* poliittisen sanomalehden suorittama „paperityö” ja „vilkas poliittinen työ paikkakunnilla”! „Iskrahan” johtaa-kin lehti „suunnitelmansa” sellaisesta „taistelupalmeuden” kehittämisen „suunnitelmasta”, jonka mukaan pitää tukea sekä työttömien liikettä, talonpoikain kapinoita, zemstvomiesten tyytymättömyyttä että „väestön suuttumusta tsaarin villiintyneitä julmureita kohtaan” y.m.s. Tietäähän jokainen liikettä tunteva henkilö vallan hyvin, että ääretön enemmistö paikallisista järjestöistä *ei edes ajattele* tätä, että monia tässä hahmoteltuja „vilkaan poliittisen työn” suuntaviivoja *ei* yksikään järjestö *ole vielä kertaakaan* toteuttanut elämässä, että yritykset kiinnittää huomiota esimerkiksi zemstvointelligenssin tyytymättömyyden ja protestimielen kasvuun herättää hämmäntynyttä ihmettelyä sekä Nadezhdinissa („herra armahtakoon, zemstvoja vartenko tämä äänenkannattaja onkin?” „Kanun”, s. 129), ekonomisteilla („Iskra”, № 12, kirje) että monien käytännönmiesten keskuudessa. Tällaisissa oloissa voidaan „alkaa” *vain* siitä, että saatetaan ihmiset *ajattelemaan* kaikkea tätä, saatetaan heidät tekemään yhteenvetoja ja yleisiä johtopäätöksiä kaikista ja kaikenlaisista kuohunnan ja aktiivisen taistelun

leimahduksista. „Vilkas poliittinen työ” voidaan nykyisenä sosialidemokraattisten tehtävien mataloittamisen aikana *alkaa ainoastaan* vilkkaasta poliittisesta agitaatiosta, mikä on mahdotonta ilman yleisvenäläistä, usein ilmestyvää ja oikein levitettyä sanomalehteä.

Henkilöt, jotka pitävät „Iskran” suunnitelmaa „kirjaviisauden” harrasteluna, eivät ole lainkaan ymmärtäneet suunnitelman ydinajatusta käsittäessään päämääräksi sen, mikä on esitetty tälle ajankohdalle sopivimmaksi keinoksi. Nämä henkilöt eivät ole vaivautuneet ajattelemaan niitä kahta vertausta, joilla havainnollisesti kuvailtiin esitettyä suunnitelmaa. Yleisvenäläisen lehden järjestämisen — sanottiin „Iskrassa” — tulee olla sinä *perustankana*, jota seuraten me voisimme järkähtämättä kehittää, syventää ja laajentaa tätä järjestöä (s.o. vallankumouksellista järjestöä, joka olisi aina valmis tukemaan kaikkinaista vastarintaa ja kaikkia suuttumuksen leimahduksia). Sanokaahan: kun muurarit muuraavat seinäkiviä valtavan suuren ja ennennäkemättömän rakennuksen eri paikoissa, niin onko se „paperi”-työtä, kun vedetään paikalleen lankaa, joka auttaa löytämään oikean paikan peruskivien laskemiselle, osoittaa yhteisen työn lopullisen päämäärän, antaa mahdollisuuden saattaa käyttöön jokaisen kiven, vieläpä jokaisen kivenkappaleenkin, joka liittyen edelliseen ja seuraavaan kiveen kohottaa täydellisiä ja kaikinpuolisia ääriviivoja? Ja emmekö me elä juuri sellaista aikaa puolue-elämässämme, jolloin meillä on sekä kiviä että muurareita, mutta puuttuu kaikille näkyvää lankaa, jonka mukaan kaikki voisivat työhön tarttua? Huutakoot vaan, että vetäessämme tämän langan me haluamme komennella: jos me olisimme halunneet kokennella, hyvät herrat, niin me olisimme kirjoittaneet „Iskra № 1” asemesta „Rabotshaja Gazeta № 3”, niin kuin eräät toverit meille ehdottivat ja niin kuin meillä *olisi ollut täysi oikeus tehdä* niiden tapausten jälkeen, joista edellä kerroimme. Mutta me emme tehneet sitä: me halusimme jättää itsellemme vapaat kädet käydäksemme leppymätöntä taistelua kaikenlaisia valhesosialidemokraatteja vastaan; me halusimme, että lankaamme, jos se on oikein vedetty, alettaisiin pitää arvossa sen oikean suunnan vuoksi eikä siksi, että sen on vetänyt virallinen äänenkannattaja.

„Paikallisen toiminnan yhdistäminen keskuslehtien kautta kiertää noiduttua kehää”, opettaa meitä L. Nadezhdin,

„yhtymistä varten vaaditaan ainesten yhdenlaatuisuutta, mutta itse tämä yhdenlaatuisuus voidaan saada aikaan vain jollain yhdistävällä, mutta tämä yhdistävä voi olla tuloksena lujista paikallisjärjestöistä, joille ei nykyään ole lainkaan ominaista yhdenlaatuisuus”. Tämä totuus on yhtä kunnioitettava ja yhtä riidaton kuin sekini, että täytyy kasvattaa voimakkaita poliittisia järjestöjä, mutta yhtä hyödytön totuus kuin sekini. *Jokainen* kysymys „kiertää noiduttua kehää”, sillä koko poliittinen elämä on loputon ketju loputtomassa renkaiden sarjassa. Poliitikon koko taito onkin juuri siinä, että löydetään ja tartutaan oikein lujasti kiinni juuri sellaiseen renkaaseen, jota on kaikkein vaikeinta lyödä pois käsistä, joka on tärkein tällä ajankohdalla, joka parhaiten takaa sen, että renkaan omistaja pystyy pitämään koko ketjun käsissään*. Jos meillä olisi joukko kokeneita muurareita, jotka olisivat niin tottuneita toisiinsa, että he voisivat ilman lankaakin muurata kiven juuri oikeaan paikkaansa (abstraktisesti puhuen se ei ole lainkaan mahdollonta),— silloin me voisimme ehkä tarttua kiinni toiseenkin renkaaseen. Mutta siinähan se onnettomuus onkin, että kokeneita ja toisiinsa tottuneita muurareita meillä ei vielä toistaiseksi ole, että kiviä muurataan hyvin usein aivan turhaan, niitä ei muurata yhteisen langan mukaan, vaan niin hajanaisesti, että vihollinen puhaltaa ne pois aivan kuin ne eivät olisikaan kiviä, vaan hiekkajyväsä.

Toinen vertaus: „Sanomalehti ei ole ainoastaan kollektiivinen propagandisti ja kollektiivinen agitaattori, vaan myöskin kollektiivinen organisaattori. Tässä viimeksi mainitussa suhteessa sitä voidaan verrata rakennustelineisiin, jotka pystytetään rakennettavan talon ympärille, jotka hahmottelevat rakennuksen ääriiviivat, helpottavat yhteydenpitoa eri rakentajien kesken, auttavat heitä jakamaan työn ja saamaan yleiskuvan järjestetyllä työllä saavutetuista yleisistä tuloksista”**. Eikö totta, kuinka suuresti tämä muistuttaakaan oman osuutensa liioittelemista kirjailijan, kabinettityöntekijän taholta? Rakennustelineitä ei

* Toveri Kritshevski ja toveri Martynov! Kiinnitän huomiosiänne tähän suorastaan suuttavaan „itsevaltiuden”, „kontrollittoman arvovaltaisuuden”, „ylimmäisen säännöstelyn” y.m.s. ilmaukseen. Kylläpä on: haluaa saada käsiinsä koko ketjun! Kirjoittakaa nopeasti valitus siitä. Siinä teille on valmis aihe kahta pääkirjoitusta varten „Rabotsheje Deloon” № 12!

** Esittäessään „Rabotsheje Delossa” ensimmäisen lauseen tästä lainauksesta (№ 10, s. 62) Martynov on jättänyt pois juuri toisen lauseen aivan kuin alleiviivaten siten haluttomuuttaan kosketella kysymyksen olemusta tai kyvyttömyyttään käsittää tätä olemusta.

tarvita lainkaan itse asuntoa varten, ne tehdään huonomista tarpeista, ne rakennetaan lyhyeksi ajaksi ja joutuvat polttopuiksi heti, kun talo on edes pääpiirteissään valmis. Vallankumouksellisten järjestöjen rakentamiseen nähden kokemus on osoittanut, että niitä onnistutaan toisinaan rakentamaan ilman telineitäkin — otetaan esimerkiksi vaikkapa seitsemänkymmentä-luvun vuodet. Mutta nyt meillä ei voida kuvitellakaan välttämättä tarvitsemamme rakennuksen rakentamista mahdolliseksi ilman rakennustelineitä.

Nadezhdin ei ole samaa mieltä siitä ja sanoo: „lehden ympärille, sen hyväksi tehtävään työhön kokoontuu ja järjestyy kansa — ajattelee „Iskra”. Mutta *sillehän on paljon läheisempää* kokoontua ja järjestyä *konkreettisemmän* asian ympärille!” Vai niin, vai: „paljon läheisempää konkreettisemmän asian ympärille”... Venäläinen sananlasku sanoo: älä sylje kaivoon, — tarvitset sitä vielä juodaksesi. Mutta on ihmisiä, jotka ovat valmiit juomaan kaivosta, johon on syljeksitty. Millaisiin iljettävyiksiin meidän suurenmoiset legaaliset „marxilaisuuden arvostelijamme” ja „Rabotshaja Myslin” illegaaliset ihailijamme menevät — tämän suuremman konkreettisuuden nimessä! Miten suuresti liikettämme puristaakaan ahdaskatseisuutemme, aloitekyvyttömyytemme ja arkuutemme, joita puolustellaan perinteellisillä perusteluilla: „paljon läheisempää on konkreettisemmän asian ympärille!” Ja Nadezhdin, — joka pitää itseään erikoisen herkkätuntoisena „elämää” kohtaan, joka arvostelee erikoisen ankarasti „kabinetti”-ihmisiä, joka syyttää (terävä-älyisyyttä tavoitellen) „Iskraa” heikkoudesta nähdä kaikkialla ekonomismia ja joka kuvittelee olevansa paljon ylempänä kaikkea tätä ortodokseihin ja arvostelijoihin jakautumista, — ei huomaa sitä, että hän noilla perusteluillaan pelaa häntä suuttuttavan ahdaskatseisuuden pussiin, että hän juo juuri kaikkein pahimmin syljeksitystä kaivosta! Niin, vilpittöminkään suuttumus ahdaskatseisuuden vuoksi, palavinkaan halu nostaa sen edessä kumartavia ihmisiä ei vielä riitä, jos tuo suuttunut henkilö ajalehti ilman peräsintä ja purjeita ja tarttuu yhtä „vaistovaraisesti” kuin 70-luvun vallankumouksellisetkin „eksitatiiviseen terroriin”, „agraariterroriin”, „hälytykseen” j.n.e. Silmäilkääpä sitä „konkreettisempaa”, jonka ympärille — hänen mielestään — on „paljon läheisempää” kerääntyä ja järjestyä: 1. paikalliset sanomalehdet; 2. mielenosoitusten

valmistelut; 3. toiminta työttömien keskuudessa. Heti ensi silmäyksellä nähdään, että kaikki nämä asiat on temmattu aivan satunnaisesti, umpimähkään, vain jotain sanoakseen, sillä katseltakoonpa niitä miltä puolelta tahansa, niin olisi suoranaista tolkkuttomuutta nähdä niissä jotain sellaista, mikä olisi kelvollista erikoisesti „kokoamaan ja järjestämään”. Ja itse samainen Nadezhdinkin paria sivua myöhemmin sanoo: „meidän olisi jo aika yksinkertaisesti todeta tosiasia: paikkakunnilla tehdään perin viheliäistä työtä, komiteat eivät tee kymmenettä osaakaan siitä, mitä ne voisivat tehdä... ne yhdistävät keskuksia, joita meillä nykyään on, ovat näennäisyyttä, ne ovat — vallankumouksellista kansliatouhua, toistensa ylentämistä kenraaleiksi, ja näin tulee olemaan siihen saakka, kunnes kasvavat voimakkaat paikalliset järjestöt”. Nämä sanat, niissä esiintyvän liioittelun ohella, sisältävät epäilemättä paljon katkeraa totuutta, ja eikö Nadezhdin todellakaan näe sitä yhteyttä, mikä on olemassa paikkakunnilla tehtävän viheliäisen työn ja toimihenkilöiden näköpiirin ahtauden, heidän toimintansa kantavuutta rajoittavan ahtauden välillä, mikä on kiertämätöntä paikallisten järjestöjen puitteisiin sulkeutuneiden työntekijäin valmentumattomuuden takia? Onko hän todellakin, samoin kuin „Svobodassa” julkaistun organisaatiokysymystä koskevan artikkelin kirjoittajakin, unohtanut sen, että laajaan paikalliseen lehdistöön siirtymisen (v:sta 1898) seurauksena oli ekonomismin ja „näpertelyn” erikoinen voimistuminen? Ja vaikkapa „laajan paikallisen lehdistön” vähänkin tyydyttävä järjestäminen olisikin mahdollista (mutta me osoitimme edellä, että se on mahdotonta, lukuunottamatta aivan erikoistapauksia), niin silloinkaan eivät paikalliset sanomalehdet kykenisi „kokoamaan ja järjestämään” vallankumouksellisten *kaikkia* voimia *yleistä* ryntäystä varten itsevaltiutta vastaan, *yhtenäisen* taistelun johtamista varten. Älkää unohtako, että tässä on kysymys *vain* lehden „kokoavasta”, sen organisoivasta merkityksestä, ja me voisimme asettaa hajanaisuutta puolustavalle Nadezhdinille hänen itsensä asettaman pilkallisen kysymyksen: „vai olemmeko me saaneet jostain perinnöksi 200.000 voimaa vallankumouksellisia organisaattoreita?” Edelleen, „valmistautumista mielenosoituksiin” ei voida *asettaa* „Iskran” suunnitelman *vastakohdaksi* jo senkään vuoksi, että tämä suunnitelma juuri edellyttääkin *yhtenä*

päämääränä mitä laajimpia mielenosoituksia; mutta kysymyshän on käytännöllisen *välikappaleen* valinnasta. Nadezhdin on taas sotkenut tässäkin asian jättäen huomioon ottamatta sen seikan, että mielenosoitukset (jotka ovat tähän saakka tapahtuneet äärettömältä valtaosaltaan aivan vaistovaraisesti) voi „valmistella” vain jo „koottu ja järjestetty” sotajoukko, mutta me nimenomaan *emme osaa* koota ja järjestää. „Toiminta työttömien keskuudessa”. Taaskin sama sotku, sillä sekin on eräs liikekannalla olevan sotajoukon taistelutoimista eikä sotajoukon liikekannalle panemisen suunnitelma. Missä määrin Nadezhdin tässäkin suhteessa aliarvioi hajanaisuutemme vahingollisuutta, „200.000 voiman” puuttumista, näkyy seuraavasta. Monet (heidän joukossaan myöskin Nadezhdin) ovat moittineet „Iskraa” työttömyyttä koskevien tietojen niukkuudesta ja maaseutuelämän jokapäiväisimpiä ilmiöitä kuvaavien kirjoitusten satunnaisuudesta. Moite on oikeutettu, mutta „Iskra” on tässä „syyttä syyllinen”. Me pyrimme „vetämään langan” myöskin maaseudun kautta, mutta siellä ei ole murareita juuri missään, ja *täytyy* innostaa *jokaista*, joka tiedoittaa vaikkapa jokapäiväisiäkin asioita, siinä toivossa, että siten voitaisiin kartuttaa avustajien lukumäärää tällä alalla ja *opettaa meitä kaikkia* lopultakin valikoimaan myöskin todella huomionarvoisia tosiasioita. Mutta aineistoa on opiskelua varten niin vähän, että ilman sen yleistämistä koko Venäjän mitassa meillä ei ole kerrassaan mitään, minkä pohjalla opiskella. Epäilemätöntä on, että henkilö, jolla on vaikkapa lähimainkin sellaiset agitaattorin kyvyt ja samanlainen kulkurielämän tuntemus kuin Nadezhdinilla näyttää olevan, voisi agitaatiolla työttömien keskuudessa tehdä liikkeelle suuria palveluksia,— mutta tämä henkilö peittäisi kynttilänsä vakan alle, ellei hän pitäisi huolenaan saattaa *kaikkien* venäläisten tovereiden tietoon jokaista työssään ottamaansa askelta opiksi ja esimerkiksi henkilöille, jotka suurimmalta osaltaan eivät vielä osaa käydä käsiksi uuteen asiaan.

Kerrassaan kaikki puhuvat nyt yhdistymisen tärkeydestä, välttämättömyydestä „koota ja järjestää”, mutta useimmissa tapauksissa ei ole minkäänlaista varmaa käsitystä siitä, miten tämä yhdistämistyö pitää alkaa ja suorittaa. Kaikki ovat luultavasti yhtä mieltä siitä, että jos me „yhdistämme” erilliset, sanokaamme yhden kaupungin kerhot —

piireittäin, niin sitä varten tarvitaan välttämättä *yhteisiä laitoksia*, s.o. ei ainoastaan „liitolle” yhteinen nimi, vaan todella *yhteistä* toimintaa, aineistojen, kokemusten ja toimivoimien vaihtoa, tehtävien jakamista ei enää ainoastaan piireittäin, vaan yleiskaupunkilaisen toiminnan erikoisalojen mukaan. Jokainen myöntää, että perusteellinen konspiraatiivinen koneisto ei ole kannattavaa yhden piirin „varoilla” (käyttäksemme kauppakielen sanontaa ja tarkoittaen sillä tietenkin sekä aineellisia varoja että työntekijöitä) ja ettei spesialisti voi tällä ahtaalla työkentällä käyttää laajasti kykyjään. Kuitenkin samoin on asianlaita myöskin eri kaupunkien yhdistämisen suhteen, sillä sellainenkin työkenttä kuin erillinen paikkakunta *osoittautuu* ja on jo osoittautunut sosialidemokraattisen liikkeemme historiassa liian ahtaaksi: sen me olemme edellä todistaneet seikkaperäisesti sekä poliittista agitaatiota että organisaattorista työtä koskevilla esimerkeillä. Täytyy, täytyy ehdottomasti ja ennen kaikkea laajentaa tätä työkenttää, luoda *todellinen* yhteys kaupunkien välille *säännöllisen yhteisen* työn pohjalla, sillä hajanaisuus painaa ihmisiä, jotka „istuvat kuin kuopassa” (erään „Iskralle” saapuneen kirjeen kirjoittajan sanat) tietämättä, mitä avarassa maailmassa tapahtuu, kenestä ottaa oppia, miten hankkia itselleen kokemusta, miten tyydyttää laajan toiminnan kaipuuta. Ja olen edelleenkin sillä kannalla, että tätä *todellista* yhteyttä voidaan *alkaa* luoda vain yhteisen lehden avulla, joka on ainoa säännöllinen yleisvenäläinen yritys, joka kokoaa yhteen mitä erilaisimpien toimintamuotojen tulokset ja siten *kannustaa* henkilöitä kulkemaan väsymättä eteenpäin *kaikkia* niitä monilukuisia teitä, jotka johtavat vallankumoukseen, niin kuin kaikki tiet johtavat Roomaan. Jos emme halua yhtymistä ainoastaan sanoissa, niin jokaisen paikallisen kerhon täytyy *heti kiinnittää*, sanokaamme, neljäs osa voimistaan *aktiiviseen* työhön *yhteisen* asian hyväksi, ja sanomalehti näyttää sille * heti tämän asian yleiset ääriviivat, sen mittasuhteet ja luonteen, osoittaa, minkälaiset puutteellisuudet nimenomaan pahimmin

* *Varaus*: jos se on myötätuntoinen tämän lehden suunnalle ja katsoo sen avustajaksi ryhtymisen olevan hyödyksi asialle, tarkoittaen sillä ei ainoastaan kirjallista, vaan yleensä kaikkea vallankumouksellista avustamista. *Huomautus „Rabotsheje Delolle”*: tämä varaus on itsestään selvä asia niiden vallankumouksellisten kesken, jotka antavat arvoa työlle eikä demokratisilla leikkimisellä, jotka eivät erota „myötätuntoa” mitä aktiivisimmasta ja viikakkaimmasta osallistumisesta toimintaan.

tuntuvat koko yleisvenäläisessä toiminnassa, missä ei harjoiteta agitaatiota, missä yhteydet ovat heikkoja, millaisia valtavan suuren yhteisen koneiston pikku rattaita tämä kerho voisi parannella tai vaihtaa parempiin. Sellainen kerho, joka ei vielä toimi, vaan vasta etsii työtä, voisi alkaa ei pienen erillisen verstaan käsityöläisenä, joka ei tunne aikaisempaa „teollisuuden” kehitystä eikä kyseellisen tuotantoalan teollisten menettelytapojen yleistä tilaa, vaan osanottajana suuressa yrityksessä, *joka kuvastaa* koko yleistä vallankumouksellista rynnistystä itsevaltiutta vastaan. Ja mitä täydellisemmin jokainen pikku ratas olisi viimeistelty, mitä suurempi olisi yhteisen asian eri aloilla toimivien detaljityöntekijöiden lukumäärä, sitä tiheimmäksi kävisi verkkomme ja kiertämättä tapahtuvat palot aiheuttaisivat sitä vähemmän hämminkiä yhteisissä riveissä.

Todellista yhteyttä alkaisi luoda jo yksistään lehden levittämistehtävä (jos tämä lehti olisi lehden nimen arvoinen, s.o. ilmestyisi säännöllisesti eikä kerran kuukaudessa, kuten paksut aikakausjulkaisut, vaan nelisen kertaa kuukaudessa). Nykyään on kaupunkien välinen kanssakäyminen vallankumouksellisessa työssä mitä suurin harvinaisuus tai joka tapauksessa poikkeuksena; silloin tämä kanssakäyminen tulisi säännöksi ja takaisi tietenkin ei ainoastaan lehtien levittämisen, vaan myöskin (mikä on paljon tärkeämpää) kokemusten, aineistojen, toimivoimien ja varojen vaihdon. Organisatorisen työn kantavuus tulisi heti monin verroin laajemmaksi ja jollain paikkakunnalla saavutettu menestys kannustaisi jatkuvasti parantelemaan toimintamuotoja, synnyttäisi halua käyttää hyväksi jossain toisella puolella maata toimivan toverin jo saavuttamaa valmista kokemusta. Paikallinen työ kävisi paljon sisältörikkaammaksi ja monipuolisemmaksi kuin mitä se on nykyään; koko Venäjältä kootut poliittiset ja taloudelliset paljastukset antaisivat kaikkien ammattien ja *kaikilla kehitysasteilla oleville* työläisille henkistä ravintoa, antaisivat aineistoa ja aihetta keskusteluihin sekä lukemista mitä moninaisimmista kysymyksistä, joita sitä paitsi nostettaisiin myöskin vihjauksilla legaalisen lehdistön taholta, yhteiskuntapiireissä käytävillä keskusteluilla ja hallituksen „ujostelevilla” tiedonannoilla. Jokaista purkausta ja jokaista mielenosoitusta arvioitaisiin ja käsiteltäisiin kaikinpuolisesti Venäjän kaikilla äärillä ja näin heräisi halu

olla jäämättä jälkeen muista, tehdä muita paremmin — (me sosialistit emme lainkaan hylkää kaikkea kilpailua yleensä, kaikkinaista „kilvoittelua”!), — valmistella tietoisesti sitä, mikä ensimmäisellä kerralla kävi jollain tavalla vaistovaraisesti, käyttää hyväkseen kyseessäolevan paikkakunnan tai kyseellisen ajankohdan otollisia olosuhteita muutoksien tekemiseksi rynnäkkösuunnitelmaan y.m. Samalla tämä paikallisen toiminnan elävöityminen ei johtaisi sellaiseen tilaan, että *kaikki* voimat on jännitetty viimeiseen saakka aivan kuin „kuoleman edellä” ja *kaikki* työntekijät pantu vaaraan, kuten nykyään on usein laita jokaisen mielenosoituksen ja paikallisen sanomalehden jokaisen numeron julkaisemisen yhteydessä: toiselta puolen poliisin on paljon vaikeampaa päästä käsiksi „juuriin” saakka, kun se ei tiedä, miltä paikkakunnalta niitä pitäisi etsiä; toisaalta säännöllinen yhteinen työ totuttaisi työntekijöitä sovittamaan *kyseessäolevan* rynnäkönnön voiman yhteisen armeijan määrättyssä joukko-osastossa sillä hetkellä vallitsevan voimatilanteen mukaiseksi (nykyään juuri kukaan ei koskaan ajattelekaan tällaista soveltamista, sillä yhdeksän kymmenesosaa rynnäköistä tapahtuu vaistovaraisesti) ja helpottaisi ei ainoastaan kirjallisuuden, vaan myöskin vallankumouksellisten toimivoimien „kuljetusta” muilta paikkakunnilta.

Nykyään nämä voimat useissa tapauksissa ehtyvät ahtaassa paikallisessa työssä, mutta silloin tulisi mahdolliseksi ja olisi aina aiheita siirtää vähänkin kykeneviä agitaattoreita ja organisaattoreita maan toiselta ääreltä toiselle. Alkaen ensin puolueen asioissa ja puolueen varoilla tehdystä pienestä matkasta työntekijät tottuisivat sitten siirtymään kokonaan puolueen ylöspitoon, asettumaan ammattivallankumouksellisiksi, kehittämään itsestään oikeita poliittisia johtajia.

Ja jos meidän onnistuisi todella päästä siihen, että kaikki tai huomattava enemmistö paikallisista komiteoista, paikallisista ryhmistä ja kerhoista ryhtyisi aktiivisesti toimimaan yhteisen asian hyväksi, niin me voisimme aivan lähitulevaisuudessa saada pystyyn viikkolehden, jota levitetäisiin säännöllisesti kymmenin tuhansin kappalein ympäri koko Venäjän. Tämä lehti tulisi yhdeksi osaseksi siihen jättiläispalkeeseen, joka lietsoisi jokaisen luokkataistelukipinän ja kansan suuttumuksen kipinän yleiseksi paloksi. Tämän sellaisenaan vielä varsin viattoman ja

varsin pienen, mutta säännöllisen ja sanan täydessä merkityksessä *yhteisen* asian ympärille kerättäisiin ja koulutettaisiin järjestelmällisesti koeteltujen taistelijoiden vakituinen armeija. Tämän organisatorisen rakennustyömaan telineille kohoaisi ja astuisi pian esiin vallankumouksellistemme keskuudesta sosialidemokraattisia Zheljaboveja, työläistemme keskuudesta nousisi esiin venäläisiä Bebeleitä, jotka asettuisivat liikekannalle saatetun armeijan johtoon ja nostaisivat koko kansan tekemään selvän Venäjää painavasta häpeästä ja kirouksesta.

Siitä meidän pitää haaveilla!

* * *

„Pitää haaveilla!” Kirjoitin nämä sanat ja säikähdin itsekin. Minusta tuntui, että olin istuvini „yhdistävässä edustajakokouksessa” ja minua vastapäätä istuvat „Rabotsheje Delon” toimittajat ja avustajat. Toveri Martynov nousee ja sanoo ankarana minulle: „Sallikaa kysyä teiltä, onko autonomisella toimituksella vielä oikeus haaveilla kysymättä ensin puolueen komiteoiden mielipidettä?”. Hänen perästään nousee toveri Kritshevski ja (filosofisesti syventäen toveri Martynovia, joka on jo kauan sitten syventänyt toveri Plehanovia) jatkaa vieläkin ankarampana: „Menen vieläkin pitemmälle. Minä kysyn, onko marxilaisella yleensä oikeus haaveilla, ellei hän unohda sitä, että Marxin mukaan ihmiskunta aina asettaa itselleen tehtäviä, jotka ovat toteutettavissa, ja että taktiikka on yhdessä puolueen kanssa kasvavien tehtävien kasvuprosessi?”.

Jo yksin näiden ankarien kysymysten ajattelemisenkin karmii selkäpiitäni ja ajattelen vain, minne voisin pistää pääni piiloon. Yritän piiloutua Pisarevin taakse.

„Ristiriidan ja ristiriidan välillä on ero”, kirjoitti Pisarev haaveen ja todellisuuden välisestä ristiriidasta. „Haaveeni voi mennä tapahtumien luonnollisen kulun edelle tai se voi mennä aivan sivuun, sinne, minne minkäänlainen tapausten luonnollinen kulku ei voi koskaan johtaa. Edellisessä tapauksessa haave ei tuota minkäänlaista vahinkoa; se voi vieläpä tukea ja vahvistaa työskentelevän ihmisen tarmoa... Tämäntapaisissa haaveissa ei ole mitään sellaista, mikä turmelisi tai herpaannuttaisi työvoimaa. Vieläpä päinvastoin. Jos ihminen olisi kokonaan vailla kykyä haaveilla tällä tavoin, jos hän ei voisi silloin tällöin rientää

edelle ja tarkastella mielikuvituksessaan täydellisenä ja valmiina kuvana sitä samaa luomusta, joka vasta alkaa hahmottua hänen käsissään, niin silloin en voisi mitenkään käsittää, mikä kiihottava kannustin saattaisi ihmisen ryhtymään ja suorittamaan loppuun saakka laajoja ja uuvuttavia töitä taiteen, tieteen ja käytännöllisen elämän aloilla... Haaveen ja todellisuuden välinen ristiriita ei tuota minkäänlaista vahinkoa, kun vain haaveileva henkilö vakavasti uskoo unelmaansa, silmäilee tarkkaavaisesti elämää, vertailee havaintojaan pilvilinnoihinsa ja yleensä tekee tunnollisesti työtä mielikuvitelmiensa toteuttamiseksi. Silloin kun on olemassa jonkinlainen kosketuskohta haaveen ja todellisuuden välillä, silloin on kaikki hyvin”¹²⁹.

Juuri sellaista unelmoimista on liikkeessämme onnettomuudeksi liian vähän. Ja siihen ovat syypäitä ennen kaikkea selvä-älyisyydellään pöyhkeilevät legaalisen arvostelun ja illegaalisen „perässälaahustamisen” edustajat, jotka ovat olevinaan niin „lähellä” „konkreettisuutta”.

c) MINKÄ TYYPPISEN JÄRJESTÖN ME TARVITSEMME?

Edellä esitetystä lukija on nähnyt, että meidän „suunnitelma-taktiikkamme” ei hyväksy viipymätöntä rynnäkköön *kutsumista*, vaan vaatii „vihollislinnoituksen säännöllisen piirityksen” järjestämistä eli toisin sanoen vaatii sitä, että kaikki ponnistukset on suunnattava vakituisen sotaväen kokoamiseksi, järjestämiseksi ja *liikekannalle panemiseksi*. Kun me ivailimme „Rabotsheje Deloa” sen johdosta, että se hyppäsi ekonomismista suoraan rynnäkköhuutoihin (nämä huudot kajahtivat *huhtikuussa* 1901 „„Rabotsheje Delon” Lehtisessä” № 6), niin se kävi kimppuumme syyttäen meitä tietenkin „kaavaoppisuudesta” ja siitä, että emme ymmärrä vallankumouksellista velvollisuuttamme, että kehoitamme varovaisuuteen j.n.e. Meitä nämä syytökset eivät tietysti lainkaan ihmetyttäneet kuultuina kaikkia vakaumuksia vailla olevilta henkilöiltä, jotka kuittaavat kaiken syvämielisellä „prosessi-taktiikalla”, kuten ei ihmettyttänyt sekään, että näitä syytöksiä on kerrannut Nadezhdin, joka yleensä tuntee mitä majesteettillisinta ylenkatsetta vankkoja ohjelmallisia ja taktillisia perusteita kohtaan.

Sanotaan, että historia ei koskaan toistu. Mutta Nadezhdin yrittää kaikin voimin saada sen toistumaan ja

jäljittelee uutterasti Tkatshevia, ruoskien „vallankumouksellista kulttuuriharrastelua”, kirkuen „kutsukellojen hälytyssoitoista”, erikoisesta „vallankumouksen aaton näkökannasta” j.n.e. Näköjään hän unohtaa sen tunnetun lauselman, että jos alkuperäinen historian tapahtuma on ollut murhenäytelmä, niin sen toisinto on vain ilveilyä¹³⁰. Tkatshevin opetusten perustalla valmisteltu ja „peloittavan” ja todella kauhua herättäneen terrorin avulla tehty yritys vallan valtaamiseksi oli suurenmoinen, mutta pikku Tkatshevin „eksitatiivinen” terrori on suorastaan naurettava, ja erikoisen naurettava, kun sitä täydennetään ajatuk-
sella keskitason ihmisten järjestämisestä.

„Jos „Iskra” siirtyisi kirjaviisautensa harrastelupiirin ulkopuolelle”, kirjoittaa Nadezhdin, „niin se huomaisi, että nämä (sellaiset ilmiöt kuin työläisen kirje „Iskrassa” № 7 y.m.) ovat merkkejä siitä, että aivan kohta alkaa „rynnäkkö”, ja kun nyt (sic!) puhutaan järjestöstä, joka leviäisi lankojen tapaan yleisvenäläisestä sanomalehdestä, niin se on omiaan synnyttämään kabinettiajatuksia ja kabinettitoimintaa”. Katsokaa, miten mahdotonta sekasotkua tuo onkaan: toiselta puolen eksitatiivinen terrori ja „keskin-
kertaisten järjestäminen” sen mielipiteen rinnalla, että on „paljon läheisempää” kerääntyä sellaisen „konkreettisemmän” asian kuin paikallisten sanomalehtien ympärille,— mutta toiselta puolen, kun „nyt” puhutaan yleisvenäläisestä järjestöstä, niin se merkitsee kabinettiajatuksen synnyttämistä, siis suoraan ja selvemmin sanoen „nyt” on jo myöhäistä! Entä „paikallisten lehtien laaja järjestäminen”,— eikö se ole myöhäistä, kunnioitettavin L. Nadezhdin? Ja verratkaa siihen „Iskran” katsantokantaa ja taktiikkaa: eksitatiivinen terrori on joutavuuksia, puhuminen nimenomaan keskin-
kertaisten järjestämisestä ja paikallisten sanomalehtien laajasta perustamisesta merkitsee oven avaamista selkosen selälleen ekonomismille. On puhuttava vallankumouksellisten yhtenäisestä yleisvenäläisestä järjestöstä, ja siitä puhuminen ei ole myöhäistä aina siihen hetkeen saakka, kun alkaa todellinen eikä paperiryynnäkkö.

„Niin, järjestön suhteen meillä eivät ole asiat lainkaan loistavasti”, jatkaa Nadezhdin, „kyllä „Iskra” on aivan oikeassa sanoessaan, että sotavoimemme perusjoukkona ovat vapaaehtoiset ja kapinoitsijat... Se on hyvä, että teillä on selvä kuva voimiemme tilasta, mutta miksi te samalla unohtatte sen, että joukko ei ole lainkaan meidän ja siksi se

ei kysy meiltä, milloin sotatoimet on aloitettava, vaan lähtee „kapinomaan”... Kun itse joukko nousee luonnonvoimaisella musertavalla voimallaan, niin sehän *voi* polkea jalkoihinsa ja pyyhkäistä pois „vakinaisen sotajoukon”, johon yhä vaan aiottiin, mutta ei *ehditty* saada erinomaisen systemaattista järjestystä”. (Alleviivaus meidän.)

Ilmeellistä logiikkaa! *Juuri sen vuoksi*, kun „joukko ei ole meidän”, ei ole järkevää eikä sopivaa kirkua „rynnäköstä” heti tällä hetkellä, sillä rynnäkö on vakinaisen sotajoukon hyökkäys eikä mikään väkijoukon vaistovainainen nousu. Juuri sen vuoksi, että joukko *voi* polkea jalkoihinsa ja pyyhkäistä syrjään vakinaisen sotajoukon, meidän on ehdottomasti „ehdittävä” kulkea vaistovainaisen nousun mukana ja työllämme ehdittävä „saada erinomaisen systemaattinen järjestys aikaan” vakinaiseen sotajoukkoon, sillä mitä enemmän me „ehdimme” saada aikaan tällaista järjestyneisyyttä, sitä todennäköisempää on, että joukko ei *voi* polkea jalkoihinsa vakinaista sotaväkeä, vaan sotaväki asettuu joukon etunenään ja sen johtoon. Nadezhdin sotkeutuu siksi, että hän luulee systemaattisesti järjestetyn sotajoukon tekevän jotain sellaista, mikä irroittaa sen joukosta, kun se tosiasiasa toimii harjoittaen yksinomaan kaikinpuolista ja kaikkikäsitteävää poliittista agitaatiota, siis tekee juuri sitä työtä, mikä lähentää ja sulattaa toisiinsa joukkojen luonnonvoimaisen hävitysvoiman ja vallankumouksellisten järjestöjen tietoisin hävitysvoiman. Tehän, hyvät herrat, vieritätte synne toisten niskoille, sillä juuri „Svoboda” ryhmä, ottaessaan *ohjelmaan* terrorin, kehoittaa siten järjestämään terroristeja, ja sellainen järjestäminen vetäisi todellakin sotajoukkomme pois lähentymästä väkijoukkoja, jotka valitettavasti eivät vielä ole meidän johdettavina, jotka valitettavasti eivät vielä kysy meiltä, milloin ja miten sotatoimet on aloitettava, tai kysyvät sitä vähän.

„Meiltä jää huomaamatta itse vallankumous”, jatkaa Nadezhdin „Iskran” peloittelemista, „niin kuin jäivät huomaamatta nykyiset tapahtumatkin, jotka yllättivät meidät kuin salama kirkkaalta taivaalta”. Tämä lause, samoin kuin edellä esitetytkin, osoittaa havainnollisesti „Svobodan” sepittämän erikoisen „vallankumouksen aaton katsantokannan” * typeryyden. Erikoinen „katsantokanta” merkitsee suoraan sanoen sitä, että „nyt” on jo myöhäistä harkita ja valmistautua. Jos asia niin on, oi sinä kunnianarvoisin

* „Vallankumouksen aatto”, s. 62.

„kirjaviisauden” vihollinen,—niin mitä varten piti kirjoittaa 132 painettua sivua „teorian * ja taktiikan kysymyksistä”? Eikö teidänkin mielestänne „vallankumouksen aaton näkökannalta” olisi ollut paljon sopivampaa julkaista 132 tuhatta lentolehtistä lyhyin kehoitussanoin: „lyö niitä!”?

Kaikkein vähimmin voi vallankumous jäädä huomaamatta juuri siltä, joka asettaa koko ohjelmansa, *taktiikkansa ja organisatorisen työnsä* kulmakiveksi koko kansan keskuudessa suoritettavan poliittisen agitaation, kuten „Iskra” tekee. Keväälliset tapahtumat eivät jääneet huomaamatta niiltä henkilöiltä, jotka kautta Venäjän punovat yleisvenäläisestä lehdestä haarautuvia järjestöjä, vaan päinvastoin he tekivätkin meille mahdolliseksi niiden ennustamisen. Heiltä eivät jääneet huomaamatta myöskään ne mielenosoitukset, joita kuvataan „Iskran” №№ 13 ja 14: päinvastoin, he osallistuivat niihin käsittäen elävästi velvollisuutensa rientää auttamaan joukon vaistovaraista nousua, auttaen samalla lehden välityksellä kaikkia venäläisiä tovereita tutustumaan näihin mielenosoituksiin ja käyttämään hyväkseen niiden antamaa kokemusta. Heiltä ei jää, mikäli hengissä säilyvät, huomaamatta myöskään vallankumous, joka vaatii meiltä ennen kaikkea ja kaikkein eniten kokeneisuutta agitaatiotyössä, taitoa tukea (tukea sosialidemokraattisesti) jokaista vastalauseita, taitoa antaa suunta vaistovaraselle liikkeelle varjellen sitä sekä ystävien virheiltä että vihollisten virittämiltä ansoilta!

Täten olemme tulleet viimeiseen näkökohtaan, joka pakottaa meitä erikoisen lujasti pitämään kiinni suunnitelmasta, minkä mukaan yleisvenäläisen sanomalehden ympärille on luotava järjestö yhteisen lehden hyväksi tehtävän yhteisen työn pohjalla. Vain tällainen järjestö turvaa sosialidemokraattiselle taistelujärjestölle välttämättömän *joustavuuden*,

* Muuten „katsauksessaan teorian kysymyksiin” L. Nadezhdin ei antanut juuri mitään teorian kysymyksiin nähden, ellei oteta huomioon seuraavaa. „vallankumouksen aaton katsantokannalta” perin huvittavaa kohtaa: „Bernsteiniläisyys yleensä kadottaa meidän ajankohdallamme kärkevän luonteensa aivan samoin kuin sekin seikka, onnistuuko hra Adamovitshin todistaa, että hra Struve on jo ansainnut solkensa, tai päinvastoin, kumoako hra Struve hra Adamovitshin väitteet eikä suostu ottamaan virkaeroa,—se on ihan samantekevää, sillä vallankumouksen hetki lyö” (s. 110). Vaikeaa olisi ollut enää tämän selvemmin kuvata L. Nadezhdinin äärelöntä huolettomuutta teoriaan nähden. Me olemme julistaneet „vallankumouksen aaton” olevan käsillä — *siksi* „on ihan samantekevää”. onnistuuko ortodoksien lyödä arvostelijat lopullisesti asemistaan! Eikä meidän neopattimme huomaa sitä, että juuri vallankumouksen aikana me tarvitsemme arvostelijoita vastaan käydyn teoreettisen taistelun tuloksia käydäksemme ratkaisevaa taistelua heidän *käytännöllisiä* asenteitaan vastaan!

s.o. kyvyn sopeutua viipymättä mitä erilaisimpiin ja nopeasti muuttuviin taisteluoloihin, taidon „toisaalta väistää taisteluvoimella kentällä ylivoimaista vihollista vastaan silloin, kun tämä on koonnut kaikki voimansa yhteen kohtaan, ja toisaalta osatakseen käyttää hyväkseen tämän vihollisen kömpelyyttä ja hyökätä sen kimppuun siellä ja silloin, missä kaikkein vähimmin odotetaan hyökkäystä” *.

Olisi mitä suurin virhe rakentaa puoluejärjestö perustaen laskelmansa vain purkaukseen ja katutaisteluun tai vain „harmaan arkipäiväisen taistelun edistymiseen”. Meidän täytyy aina tehdä arkipäiväistä työtämme, olla aina valmiina kaikkeen, sillä hyvin usein on miltei mahdotonta nähdä ennakolta purkauskausien vaihtumista hiljaiselon kausiin, ja niissä tapauksissa, jolloin se on mahdollista, ei tätä ennakkonäkemystä voitaisi käyttää muutoksien suorittamiseksi järjestössä, sillä itsevaltiuden maassa tämä vaihtuminen tapahtuu hämmästyttävän nopeasti, toisinaan se voi johtua yhdestä ainoasta tsaarin janitsarien¹³¹ yöllisestä päällekkarkauksesta. Ja itse vallankumousta ei pidä kuvitella lainkaan kerta kaikkiaan tapahtuvaksi teoksi (jollaisena se Nadezhdineille nähtävästi hämmöttää), vaan muutamien enemmän tai vähemmän voimakkaiden purkausten ja enemmän tai vähemmän täydellisten taistelutaukojen nopeiden vaihtumisten muodossa. Sen vuoksi puoluejärjestömme toiminnan perussisältönä, tämän toiminnan polttopisteenä tulee olla sellainen työ, joka on sekä mahdollista että tarpeellista niin hyvin kaikkein voimakkaimman purkauksen kuin myöskin mitä täydellisimmän hiljaisuuden aikana, nimittäin: poliittinen agitaatiotyö, joka on yhdistetty koko Venäjän mitassa, joka valaisee elämän kaikkia puolia ja on suunnattu mitä laajimpiin joukkoihin. Mutta tämä työ *ei ole ajateltavissa* nykypäivien Venäjällä ilman yleisvenäläistä, hyvin usein ilmestyvää sanomalehteä. Tämän lehden ympärille

* „Iskra”, № 4: „Mistä on alettava?”.— „Vallankumouksellisia kulttuuriharrastajia, jotka eivät ole vallankumouksen aaton kannalla, ei työn pitkäikäisyys saata vähääkään hämilleen”, kirjoittaa Nadezhdin (s. 62). Tämän johdosta huomautamme: jos emme kykene kehittämään sellaista poliittista taktiikkaa ja sellaista organisaatiosuunnitelmaa, jotka on tehty välttämättä *sangen pitkäaikaista työtä* varten ja jotka samalla turvaisivat *itse tämän työn suorittamisella* puolueellemme valmiuden olla taistelupaikallaan ja täyttää velvollisuutensa kaikenlaisten odottamattomien yllätysten satuessa ja kaikkinaisen tapahtumain kulun kiihtyessä.— niin me olemme vain viheliäisiä poliittisia seikkailijoita. Vain Nadezhdin, joka vasta ellisestä lähtien on alkanut nimittää itseään sosialidemokraatiksi, voi unohtaa sen, että sosialidemokratian päämääränä on koko ihmiskunnan elämän ehtojen perinpohjainen uudistaminen ja että siksi sosialidemokraateille ei ole sallittua „joutua hämilleen” työn pitkäikäisyyden takia.

itsestään muodostuva järjestö, sen *avustajien* (sanan laajassa merkityksessä, s.o. kaikkien sen hyväksi työskentelevien) järjestö tulee nimenomaan olemaan valmiina *kaikkeen*, alkaen puolueen kunnian, arvovallan ja jatkuvaisuuden pelastamisesta vallankumouksen suurimman „ahdistuksen” hetkellä aina *koko kansan aseellisen kapinan* valmisteluun, sen alkamishetken määräämiseen ja kapinan suorittamiseen saakka.

Todellakin, kuvitelkaapa täydellistä paloa yhdellä tai muutamilla paikkakunnilla, mikä on meillä hyvin tavallista. Kun *kaikilta* paikallisilta järjestöiltä puuttuu *yksi* yhteinen ja säännöllisesti tehtävä työ, niin tällaisten palojen seurauksena työ useinkin keskeytyy moniksi kuukausiksi. Mutta jos kaikilla olisi yhteinen työ, niin kaikkein laajimmankin palon sattuessa olisi riittävää, kun pari-kolme tarmokasta henkilöä tekee muutaman viikon aikana toimella työtä, jotta saadaan yhteisen keskuksen kanssa yhteyteen ne uudet nuorisokerhot, joita, kuten tunnettua, syntyy nykyäänkin sangen nopeasti; ja kun tämä paloista kärsivä yhteinen työ on kaikkien nähtävissä, niin uudet kerhot voivat syntyä ja ottaa yhteyden siihen vieläkin nopeammin.

Toiselta puolen, kuvitelkaa kansan kapinaa. Nykyään ovat kaikki luultavasti yhtä mieltä siitä, että meidän täytyy ajatella sitä ja valmistautua siihen. Mutta *miten* valmistautua? Eihän Keskuskomitea voi nimittää asiamiehiä jokaiselle paikkakunnalle kapinaa valmistelemaan! Vaikka meillä olisikin Keskuskomitea, niin Venäjän nykyisissä oloissa se ei voisi sellaisilla nimityksillä saavuttaa kerrassaan mitään. Sitä vastoin se asiamiesverkosto*, joka muodostuu itsestään yhteisen lehden perustamis- ja levittämistyössä, ei tulisi „istumaan ja odottamaan” kapinatunnusta, vaan tekemään nimenomaan sitä säännöllistä työtä, joka takaisi kapinan sattuessa suurimman todennäköisen menestyksen. Juuri tämä tällainen työ lujittaisi yhteyksiä mitä laajimpiin

* Voi, voi! Taaskin minulta pääsi pujahtamaan tuo kauhea sana „asiamies”, joka niin repii Martynovien demokraattista korvaal Minua kummastuttaa, miksi tämä sana ei loukannut 70-luvun vallankumouksellisia suurmiehiä, mutta loukkaa 90-luvun näpertelijöitä? Minua tämä sana miellyttää, sillä se viittaa selvästi ja tarkasti *yhteiseen asiaan*, jolle kaikki asiamiehet omistavat ajatuksensa ja toimintansa, ja jos tämä sana on vaihdettava toiseen, niin voisin ehkä pysähtyä vain sanaan „avustaja”, ellei sillä olisi eräänlaista kirjallisuuspuuhan ja eräänlaista epämääräisyyden tuntua. Mutta me tarvitsemme sofiliaalisen asiamiesjärjestön. Muuten, ne lukuisat Martynovit (erikoisesti ulkomailta), jotka niin mielellään „ylentävät toisiaan kenraaleiksi”, voisivat sanoa „passiasiamiehen” asemesta — „vallankumouksellisten passiasioita hoitavan erillisen osaston ylipäällikkö” j.n.e.

työläisjoukkoihin ja kaikkiin itsevaltiuteen tyytymättömiin väestökerroksiin, mikä on niin tärkeätä kapinalle. Juuri tällaisessa työssä kehittyisi kyky yleisen poliittisen tilanteen oikein arvioimiseen ja siis myöskin sopivan kapinahetken valitsemiseen. Juuri tällainen työ opettaisi *kaikkia* paikallisia järjestöjä ryhtymään yhtäaikaan toimenpiteisiin yksien ja samojen, koko Venäjää kuohuttavien poliittisten kysymysten, tapausten ja tapahtumien johdosta, vastamaan näihin „tapahtumiin” mahdollisimman tarmokkaasti, mahdollisimman yhdenmukaisesti ja tarkoituksenmukaisesti,— sillä kapinahan on asiallisesti koko kansan taholta kaikkein tarmokkain, kaikkein yhdenmukaisin ja kaikkein tarkoituksenmukaisin „vastaus” hallitukselle. Ja vihdoin juuri tällainen työ opettaisi kaikkia vallankumouksellisia järjestöjä Venäjän kaikilla puolilla pitämään yllä mitä vakinaisimpia ja samalla mitä konspiratiivisimpia yhteyksiä, jotka saavat aikaan *todellisen* yhtenäisyyden puolueessa,— ja ilman tällaista yhteydenpitoa on mahdotonta kollektiivisesti käsitellä kapinasuunnitelmaa ja suorittaa kapinan aattona niitä välttämättömiä valmistelutoimenpiteitä, jotka täytyy pitää mitä ankarimmin salassa.

Sanalla sanoen, „yleisvenäläisen poliittisen sanomalehden suunnitelma” ei ole kaavaoppineisuuden ja kirjaviisauden saastuttamien henkilöiden kabinettityön tulos (jolta se on näyttänyt siihen huonosti syventyneistä ihmisistä), vaan se on päinvastoin kaikkein käytännöllisin suunnitelma kapinaan valmistautumisen aloittamiseksi kaikilta tahoilta ja heti viipymättä, unohtamatta samalla hetkeksikään joka päiväistä polttavaa arkityötään.

LOPPULAUSE

Venäjän sosialidemokratian historia jakaantuu selvästi kolmeen kauteen.

Ensimmäinen kausi käsittää noin kymmenisen vuotta, suunnilleen vuodet 1884—1894. Se oli sosialidemokratian teorian ja ohjelman syntymisen ja lujittumisen kausi. Uuden suunnan kannattajien määrä Venäjällä oli sormin laskettavissa. Sosialidemokratia oli olemassa ilman työväenliikettä, eläen poliittisena puolueena sikiökehityksen prosessia.

Toinen kausi käsittää kolme-neljä vuotta, vuodet 1894—1898. Sosialidemokratia ilmestyy maailmaan yhteiskunnallisena liikkeenä, kansanjoukkojen nousuna, poliittisena puolueena. Se oli lapsuuden ja poikavuosien kausi. Kulku-taudin nopeudella leviää sivistyneistön yleinen innostuminen taisteluun narodnikkeja vastaan ja menemiseen työväen keskuuteen, työläisten yleinen innostuminen lakkoihin. Liike saavuttaa valtavia menestyksiä. Suurin osa johtajista on aivan nuorta väkeä, jotka eivät ole läheskään saavuttaneet sitä „kolmenkymmenen viiden vuoden ikää”, jota herra N. Mihailovski piti jonkinlaisena luonnollisena rajapyykinä. Nuoruutensa vuoksi he ovat käytännölliseen työhön valmentumattomia ja hämmästyttävän pian katoavat näyttämöltä. Mutta työ oli heillä tavallisesti hyvin laajaa ja mittavaa. Monet heistä alkoivat vallankumouksellisen ajattelunsa narodnajavoljalaisina. Varhaisemmassa nuoruudessaan he melkein kaikki palvoivat ihastuneina terrorin sankareita. Tämän sankarillisen perinteen lumoavasta vaikutuksesta vapautuminen vaati taistelua, sen seurauksena oli välien rikkoutuminen niiden henkilöiden kanssa, jotka

halusivat hinnalla millä hyvänsä pysyä uskollisina Narodnaja voljalle ja joita nuoret sosialidemokraatit suuresti kunnioittivat. Taistelu pakoitti opiskelemaan, lukemaan kaikkien suuntien illegaalisia julkaisuja, pohtimaan uutterasti legaalisen narodnikkilaisuuden kysymyksiä. Tässä taistelussa kasvatuksensa saaneet sosialidemokraatit menivät työväenliikkeeseen unohtamatta „hetkeksikään” marxilaisuuden teoriaa, joka valaisi heidän ajatuksiaan kirkkaalla valolla, eikä myöskään itsevaltiuden kukistamistehtävää. Puolueen perustaminen keväällä vuonna 1898 oli tämän kauden sosialidemokraattien kaikkein huomattavin ja samalla viimeinen teko.

Kolmatta kautta valmisteli vuosi 1897, kuten näimme, ja se astuu lopullisesti toisen kauden sijalle vuonna 1898 (1898—?). Tämä on hajaannuksen, rikkinäisyyden ja horjunnan kausi. Poikaiässä käy niin, että ihmisellä tapahtuu äänenmurros. Niin Venäjän sosialidemokratiallakin alkoi tänä kautena ääni murtua, siinä alkoi kuulua sorääniä,— toiselta puolen herrojen Struven ja Prokopovitshin, Bulgakovin ja Berdjajevin teoksissa, toisaalta V.I:llä ja R.M:llä, B. Kritishevskillä ja Martynovilla. Mutta eri suuntiin käydä retustelivat ja kulkivat takaisinpäin vain johtajat: itse liike kasvoi edelleenkin ja otti suuria askeleita eteenpäin. Proletaarinen taistelu veti mukaansa uusia työläiskerrrksia ja levisi yli koko Venäjän, vaikuttaen samalla välillisesti myöskin demokraattisen hengen elpymiseen ylioppilaiden ja muiden väestökerrosten keskuudessa. Mutta johtajien tietoisuus jättäytyi jälkeen vaistovaraisen nousun laajuuden ja voiman edessä: sosialidemokraattien keskuudessa oli jo vallalla uusi vaihekausi — niiden toimihenkilöiden vaihekausi, jotka olivat kasvaneet melkein yksinomaan „legaalisen” marxilaisen kirjallisuuden perustalla, jolle se oli sitä riittämättömämpää, mitä suurempaa tietoisuutta joukkojen vaistovaraisuus heiltä vaati. Johtajat olivat jääneet jälkeen eikä ainoastaan teoreettisessa suhteessa („arvostelun vapaus”) ja käytännöllisessä suhteessa („näpertely”), vaan he yrittivät vielä puolustella jälkeenjääneisyyttään kaikenlaisilla mahtipontisilla perusteluilla. Legaalisen kirjallisuuden brentanolaiset ja illegaalisen kirjallisuuden perässälaahustajat mataloittivat sosialidemokratismia tradeunionismin tasolle. „Credon” ohjelmaa alettiin toteuttaa, erikoisesti kun sosialidemokraattien „näpertely” aiheutti

vallankumouksellisten ei-sosialidemokraattisten suuntien elpymisen.

Ja jos lukija nyt moittii minua siitä, että olen ylenpalttisen seikkaperäisesti käsitellyt jotakin „Rabotsheje Deloa”, niin vastaan siihen: „Rabotsheje Delo” on saanut „historiallisen” merkityksen sen vuoksi, että se on kaikkein selvimmin kuvastanut tämän kolmannen kauden * „henkeä”. Ei johdonmukainen R. M., vaan nimenoman tuuliviirin tapaiset Kritishevskit ja Martynovit ovat voineet todellisessa muodossa ilmaista hajanaisuutta ja horjuntaa, valmeutta tekemään myönnytyksiä sekä „arvostelulle”, „ekonomismille” että terrorismille. Tälle kaudelle ei ole luonteenomaista jotakin „absoluuttia” ihailevan majesteettillinen ylenkatse käytännön työtä kohtaan, vaan nimenomaan matalan käytännöllisyyden yhdistyminen mitä täydellisimpään teoreettiseen huolettomuuteen. Tämän kauden sankarit eivät askarrelleet niinkään paljon suoranaisesti „suurten sanojen” kieltämiseksi, kuin niiden mataloittamiseksi: tie-teellinen sosialismi lakkasi olemasta ehjä vallankumouksellinen teoria ja siitä tuli sekasotku, johon lisättiin „vapaasti” nesteitä jokaisesta uudesta saksalaisesta oppikirjasta; „luokkataistelun” tunnus ei kannustanut eteenpäin yhä laajempaan ja yhä tarmokkaampaan toimintaan, vaan oli rauhoittamisen väline, koska „taloudellinen taisteluhan on erottamattomasti sidottu poliittiseen taisteluun”; puolueaate ei ollut kehoituksena vallankumouksellisten taistelujärjestöjen luomiseen, vaan se muodostui jonkinlaisen „vallankumouksellisen kanslia-askartelun” ja lapsellisen „demokraattisilla” muodoilla leikittelyn puolusteluksi.

Milloin loppuu kolmas ja alkaa neljäs kausi (josta monet merkit ainakin ovat jo entenä),— sitä me emme tiedä. Historian alalta me siirrymme tässä nykyisyyden ja osaksi tulevaisuuden alalle. Mutta me uskomme vankasti, että neljäs kausi johtaa taistelevan marxilaisuuden vakiintumiseen, että Venäjän sosialidemokratia selviytyy kriisistä lujittuneena ja miehityneenä, että opportunistien

* Voisin vastata myöskin saksalaisella sananlaskulla: Den Sack schlägt man, den Esel meint man, mikä merkitsee venäjäksi: kissaa lyödään, mutta miiniä tarkoitetaan. Ei yksin „Rabotsheje Delo”, vaan käytännönmiesten ja myöskin teoreetikkojen suuri joukko viehättyi muodinnukaiseen „arvosteluun”, sotkeutui vaistovaraisuuskysymyksessä, luisui poliittisten ja organisatoristen tehtävienne sosialidemokraattisesta käsittämisestä niiden trade-unionistiseen käsittämiseen.

jälkijoukon „sijalle” astuu kaikkein vallankumouksellisimman luokan todellinen etujoukko.

Siinä mielessä, että kutsumme jouduttamaan tällaista „sijalle astumista” ja yhteenvetona kaikesta edellä esittämästäimme voimmekin kysymykseen: mitä on tehtävä? vastata lyhyesti:

On tehtävä loppu kolmannelta kaudelta.

YRITYS „ISKRAN” JA „RABOTSHEJE DELON”
YHDISTÄMISEKSI

Tehtäväksemme on jäänyt kuvauksen antaminen siitä taktiikasta, jonka „Iskra” on ottanut ja jota se on johdonmukaisesti toteuttanut organisatorisessa suhteessa „Rabotsheje Delon” nähden. Tämä taktiikka on täydellisesti ilmaistu jo „Iskran” ensimmäisessä numerossa, kirjoituksessa „Kahtiajakaantuminen Venäläisten sosialidemokraattien ulkomaisessa liitossa” *. Me asetuimme heti sille kannalle, että *tämä* „Venäläisten sosialidemokraattien ulkomainen liitto”, joka puolueemme ensimmäisessä edustajakokouksessa tunnustettiin puolueen ulkomaiseksi edustajaksi, *oli jakaantunut* kahdeksi järjestöksi; — että kysymys puolueen edustuksesta jää avoimeksi, sen tultua vain väliaikaisesti ja ehdollisesti ratkaistuksi siten, että Pariisin kansainvälisessä kongressissa vakituiseen Kansainväliseen sosialistiseen toimistoon valittiin Venäjältä kaksi jäsentä, yksi jäsen kahtiajakaantuneen „Liiton” kummastakin osasta. Me sanoimme, että „Rabotsheje Delo” asiallisesti *on väärässä* ja asetuimme periaatteellisessa suhteessa päättäväisesti „Työn vapautus” ryhmän puolelle, mutta samalla kieltäydyimme ryhtymästä tarkastelemaan kahtiajakaantumisen yksityiskohtia ja totesimme „Liiton” ansiot puhtaasti käytännöllisen työn alalla **.

Täten siis meidän kantamme oli vississä määrin odottava: me teimme myönnytyksen sille Venäjän sosialidemokraat-

* Ks. Teokset, 4. osa, ss. 361—362. *Toim.*

** Kahtiajakaantumisen tällainen arviointi pohjautui sekä kirjallisuuteen tutustumiseen että myöskin niihin aineistoihin, joita eräät ulkomailla käyneet järjestömme jäsenet olivat siellä koonneet.

tien enemmistön keskuudessa vallinneelle mielipiteelle, että „Liiton” kanssa voivat käsi kädessä toimia myöskin kaikkein jyrkimmät ekonomismin viholliset, sillä „Liitto” on moneen kertaan ilmoittanut olevansa periaatteessa samaa mieltä „Työn vapautus” ryhmän kanssa eikä muka tavoittelevansa mitään itsenäistä olemusta teorian ja taktiikan peruskysymyksissä. Ottamamme kannan oikeaksi vahvasti välillisesti se seikka, että melkein samanaikaisesti „Iskran” ensimmäisen numeron ilmestymisen kanssa (joulukuu 1900) „Liitosta” erosi kolme jäsentä, jotka muodostivat niin sanotun „aloitteentekijäryhmän” ja kääntyivät: 1. „Iskra” järjestön ulkomaisen osaston, 2. vallankumouksellisen järjestön „Sotsial-demokratin” ja 3. „Liiton” puoleen tarjoutuen välittäjiksi neuvottelujen käymisessä sovinnon aikaansaamiseksi. Kaksi ensin mainittua järjestöä antoi heti myöntävän vastauksen, mutta *kolmas vastasi kieltävästi*. Totta kyllä, kun eräs puhuja selosti näitä seikkoja viime vuonna pidetyssä „yhdistävässä” edustajakokouksessa, niin „Liiton” hallinnon jäsen ilmoitti, että heidän kielteinen vastauksensa johtui *yksinomaan* siitä, että „Liitto” oli tyytymätön aloitteentekijäryhmän kokoonpanoon. Katsoen olevani velvollinen esittämään tämän selityksen, en voi kuitenkaan olla omasta puolestani huomauttamatta, että pidän sitä epätydyttävänä: tietäen kahden järjestön suostuneen neuvotteluihin, „Liitto” olisi voinut kääntyä niiden puoleen joko jonkun toisen välittäjän kautta tai välittömästi.

Keväällä 1901 „Rabotsheje Deloa” vastaan esiintyivät avoimesti polemisoiden sekä „Zarja” (№ 1, huhtikuu) että „Iskra” (№ 4, toukokuu)*. Viimeksi mainittu hyökkäsi erikoisesti „Rabotsheje Delon” tekemää „Historiallista käännettä” vastaan kun se *huhtikuun* lehtisessään, siis jo keväällisten tapahtumien jälkeen, osoitti horjuvaisuutta suhteessa terroriin ja „verisiin” kehoituksiin viehättymiseen. Tästä polemiikista huolimatta „Liitto” suostui sovintoneuvottelujen uudelleen alkamiseen uuden „sovittelija”-ryhmän välityksellä. Edellä mainittujen kolmen järjestön edustajista muodostettu valmisteleva konferenssi pidettiin kesäkuussa ja se laati sopimusluonnoksen mitä yksityiskohtaisimman

* Ks. tämä osa, ss. 1—13. *Toim.*

„periaatteellisen sopimuksen” pohjalla, jonka „Liitto” julkaisi kirjasessa „Kaksi edustajakokousta” ja Liiga kirjasessa „Yhdistävän” edustajakokouksen asiakirjoja”.

Tämän periaatteellisen sopimuksen (eli kesäkuun konferenssin päätöslauselmien, kuten sitä tavallisemmin nimitetään) sisältö osoittaa aivan selvästi, että me asetimme yhdistymisen välttämättömäksi ehdoksi sen, että on *mitä jyrkimmin* tuomittava yleensä opportunistin ja erikoisesti venäläisen opportunistin kaikki ja kaikenlaiset esiintymismuodot. „Me torjumme”, sanotaan 1. pykälässä, „kaikenlaiset yritykset tuoda opportunistia proletariaatin luokkataisteluun, yritykset, jotka ilmenevät niin sanottuna ekonomismina, bernsteiniläisyytenä, millerandismina y.m.s.”. „Sosialidemokratian toimintapiiriin kuuluu... aatteellinen taistelu vallankumouksellisen marxilaisuuden kaikkia vihollisia vastaan” (4, c); „Sosialidemokratia ei saa organisatorisen ja agitatorisen työnsä millään alalla päästää hetkeksikään näkyvistään Venäjän proletariaatin lähintä tehtävää — itsevaltiuden kukistamista” (5, a); „...agitaatiota ei ole harjoitettava ainoastaan palkkatyön ja pääoman välisen jokapäiväisen taistelun pohjalla” (5, b); „...tunnustamatta... puhtaasti taloudellisen taistelun ja poliittisten osavaatimusten puolesta käytävän taistelun vaihetta” (5, c); „...me katsomme liikkeellemme tärkeäksi arvostella niitä suuntia, jotka nostavat periaatteeksi... alkeellisuuden... ja liikkeen alimpien muotojen suppeuden” (5, d). Aivan sivullinenkin henkilö, joka vähänkin huolellisesti lukee nämä päätöslauselmat, huomaa jo niiden sanamuodostakin, että ne ovat suunnatut niitä henkilöitä vastaan, jotka ovat olleet opportunisteja ja „ekonomisteja”, jotka ovat vaikkapa hetkeksikin unohtaneet itsevaltiuden kukistamistehtävän, jotka ovat hyväksyneet asteellisuusteorian, tehneet suppeudesta periaatteen y.m. Ja kuka vähänkin tuntee „Työn vapautus” ryhmän, „Zarjan” ja „Iskran” „Rabotsheje Deloa” vastaan käymää polemiikkaa, hän ei voi epäillä vähääkään sitä, että nämä päätöslauselmat hylkäävät kohta kohdalta juuri ne hairahdukset, joihin „Rabotsheje Delo” on langennut. Siksi, kun „yhdistävässä” edustajakokouksessa eräs „Liiton” jäsenistä sanoi, että „Rabotsheje Delossa” № 10 olleet kirjoitukset eivät ole johtuneet „Liiton” uudesta „historiallisesta käänteestä”, vaan päätöslausel-

mien tavattomasta „abstraktisuudesta”*, — niin eräällä puheenvuoron käyttäjällä oli täysi oikeus tehdä pilkkaa siitä. Päätöslauselmat eivät ole lainkaan abstraktisia, vastasi hän, vaan uskomattoman konkreettisia: ei tarvita muuta kuin luoda silmäys niihin nähdäkseen, että niissä on „jotakin koetettu saada satimeen”.

Tämä viimeksi mainittu sanonta aiheutti hyvin kuvaavan välikohtauksen edustajakokouksessa. Toiselta puolen B. Krišhevski tarttui sanoihin „koetettu saada satimeen” päätellen, että ne ovat vahingossa pujahtaneita sanoja, jotka paljastavat meidän puoleltamme olleen pahoja aikeita („virittää ansa”) ja huudahti mahtipontisesti: „Ketä nimenomaan, ketä tässä on koetettu saada satimeen?” — „Niin tosiaankin, ketä?”, kysyi Plehanov pilkoillaan. — „Minä autan toveri Plehanovia, joka on niin huono arvaamaan”, vastasi B. Krišhevski, „selitän hänelle, että tässä koetettiin saada satimeen „*Rabotsheje Delon*” toimitusta (yleinen naurunpurskahdus). Mutta me emme antaneet viedä itseämme satimeen!” (huomautuksia vasemmalta: sitä pahempi teille!). — Toiselta puolen „Borba” ryhmän (sovitelijain ryhmän) jäsen, esiintyessään „Liiton” päätöslauselmiin tehtyjä korjausehdotuksia vastaan ja haluten puolustaa meidän puhujamme sanoi, että sanonta „koetettu saada satimeen” on ilmeisesti lipsahtanut vahingossa kiivaan väittelyn tuoksinassa.

Mitä minuun tulee, niin mielestäni tuollainen „puolustus” ei ole lainkaan terveellistä puhujalle, joka noita sanoja on käyttänyt. Mielestäni nuo sanat „jotakin koetettu saada satimeen” ovat „leikillä sanotut, mutta vakavasti tarkoitettut”: me olemme aina syyttäneet „Rabotsheje Deloa” epävakaisuudesta ja horjumisesta, ja siksi meidän *täytyi* luonnollisesti pyrkiä *saamaan* se kiinni tehdäksemme sen edelleen horjumisen mahdottomaksi. Pahoista aikeista ei tässä voinut olla puhettakaan, sillä kysymys oli periaatteellisesta epävakaisuudesta. Ja me osasimme „saada satimeen” „Liiton” niin toverillisesti **, että itse B. Krišhevski ja vielä

* Tämä väite on toistettu „Kahdessa edustajakokouksessa”, sivulla 25.

** Nimittäin: me sanoimme johdannossa kesäkuun päätöslauselmiin, että Venäjän sosialidemokratia kokonaisuudessaan on aina ollut „Työn vapautus” ryhmän periaatteiden kannalla ja että „Liiton” ansiona on ollut erikoisesti sen julkaisu- ja organisaatiotoiminta. Toisin sanoen, me esitimme olevamme täysin valmiit unohtamaan kaiken menneisyyden ja tunnustamaan „Liitossa” toimivien tovereittemme työn hyödyllisyyden (asiallemme) *sillä ehdolla*, että he lopettavat täydellisesti hoipertelunsa, johon me „satimeen saamisella” juuri oltimme

eräs „Liiton” hallinnon jäsen allekirjoittivat kesäkuun päätöslauselmat.

Kirjoitukset „Rabotsheje Delossa” № 10 (meikäläiset toverit näkivät tämän numeron vasta edustajakokoukseen saavuttuaan, muutamia päiviä ennen istuntojen alkamista) osoittivat selvästi, että kesästä syksyyn tultaessa „Liitossa” oli tapahtunut uusi käänne: ekonomistit olivat taaskin saaneet yliotteen ja toimitus, kuuliaisena kaikenlaisille „tuulahduksille”, alkoi taas puolustaa „kaikkein paatuneimpia bernsteiniläisiä” ja „arvostelun vapautta”, puolustaa „vaistovaraisuutta” ja opettaa Martynovin suulla poliittisen vaikutuspiirimme „supistamisen teoriaa” (muka tarkoituksella monipuolistuttaa itse vaikutusta). Taaskin osoittautui oikeaksi Parvuksen osuva huomautus, että opportunistia on vaikea saada kiinni minkäänlaisilla ponsilausemilla: hän allekirjoittaa helposti *minkäläisen* ponsilauseman *hyvänsä* ja helposti luopuu siitä, sillä opportunisti onkin juuri vähänkin selvästi määriteltyjen ja lujien periaatteiden puuttumista. Tänäpäin opportunistit hylkäsivät *kaikenlaiset* opportunistimin levitysyrietykset, hylkäsivät *kaikenlaisen* ahdekatseisuuden, lupasivat juhlallisesti olla „unohtamatta hetkessä itsevaltiuden kukistamista”, harjoittaa „agitaatiota ei ainoastaan palkkatyön ja pääoman välisen jokapäiväisen taistelun pohjalla” y.m., y.m. Mutta huomenna he alkavat puhua toista ja asettuvat taas vanhalle kannalle vaistovaraisuuden ja harmaan jokapäiväisen taistelun edistymisen puolustelun, kouraantuntuvia tuloksia lupaavien vaatimusten ylistämisen y.m.s. muodossa. Väittäessään edelleenkin, että № 10 kirjoituksissa „ei „Liitto” ole nähnyt eikä näe minkäänlaista kerettiläistä poikkeamista konferenssin sopimusluonnoksen yleisistä periaatteista” („Kaksi edustajakokousta”, s. 26), „Liitto” osoittaa siten vain täydellisen kyvyttömyytensä tai haluttomuutensa käsittää erimielisyyksien olemusta.

„Rabotsheje Delon” № 10 jälkeen meille ei jäänyt muuta neuvoksi kuin tehdä yksi yritys: aloittaa yleinen väittely, jotta saataisiin selville, onko koko „Liitto” samaa mieltä

pyrkineetkin. Jokainen ennakkoluuloton henkilö, luettuana kesäkuun päätöslauselmat, käsittääkin ne vain juuri sillä tavalla. Ja kun „Liitto” nyt, sen jälkeen kun se uudella kääntymisellään ekonomismiin (kirjoituksissaan 10. numerossa ja tekeissänsä korjauksissa) on aiheuttanut välien katkeamisen, syyttää meitä juhlallisesti *valehtelijajoin* („Kaksi edustajakokousta”, s. 30) näiden sanojen vuoksi, joita olemme lausuneet sen ansioista, niin sellainen syytös voi tietenkin herättää vain hymyilyä.

näiden kirjoitusten ja toimituksensa kanssa. Sen vuoksi „Liitto” on meihin erikoisen tyytymätön ja syyttää meitä yrityksestä kylvää eripuraisuutta „Liiton” keskuuteen, yrityksestä sekaantua vieraisiin asioihin j.n.e. Nämä syytökset ovat aivan perusteettomia, sillä kun on olemassa valittu toimitus, joka „tekee käännöksen” pienimmästäkin tuulen henkäyksestä, niin kaikki riippuu nimenomaan tuulen suunnasta, ja me määrittelimme tämän suunnan suljetuissa istunnoissa, joissa ei ollut läsnä ketään muita kuin yhtymään kokoontuneiden järjestöjen jäseniä. Se seikka, että „Liiton” nimessä tehtiin muutosehdotuksia kesäkuun päätöslauselmiin, riisti meiltä viimeisenkin toivon hivenen sopimuksen aikaansaamisesta. Muutosehdotukset todistivat asiakirjoilla uutta käännettä ekonomismiin ja „Liiton” enemmistön olevan solidaarisen „Rabotsheje Delon” № 10 kanssa. Opportunismien ilmenemismuotojen määrittelystä pyyhittiin pois „niin sanottu ekonomismi” (muka näiden kolmen sanan „merkityksen epämääräisyyden” takia,— vaikka tuollaisesta perusteista johtuu vain välttämättömäksi tarkemmin määritellä laajalle levinneen harhakäsityksen olemus), samoin pyyhittiin pois myöskin „millerandismi” (vaikka B. Kriševski oli puolustanut sitä sekä „Rabotsheje Delossa” № 2—3, ss. 83—84, että vieläkin avoimemmin „Vorwärtsissä” *). Siitä huolimatta, että kesäkuun päätöslauselmissa selvästi osoitettiin sosialidemokratian tehtäväksi „johtaa proletariaatin taistelua sen *kaikissa* ilmenemismuodoissa poliittisen, *taloudellisen* ja yhteiskunnallisen sarron *kaikkia* muotoja vastaan” ja vaadittiin täten suunnitelmallisuuden ja yhtenäisyyden aikaansaamista kaikkiin näihin taistelun ilmenemismuotoihin,— „Liitto” lisäsi vielä aivan tarpeettomat sanat, että „taloudellinen taistelu on joukkoliikkeen voimakas kiihoke” (nämä sanat sellaisenaan ovat kiistämättömiä, mutta ahtaan „ekonomismin” vallitessa ne eivät ole voineet olla antamatta aihetta vääriin tulkintoihin). Eikä siinä kaikki, kesäkuun päätöslausemiin esitettiin vielä jopa suoranaista „politiikan” *supistamista* poistamalla siitä sana „hetkeksikään” (olla hetkeksikään unohtamatta päämääränä olevaa itsevaltiuden kukistamista), sekä lisäämällä sanat, että „taloudellinen

* „Vorwärtsissä” alkoi polemikki tämän johdosta sen nykyisen toimituksen, Kautskyn ja „Zarjan” välillä. Emme jätä tutustuttamatta venäläistä lukijaa tähän polemikkiin¹⁰⁴.

taistelu on *laajimmin* soveltuva keino joukkojen vetämiseksi mukaan aktiiviseen poliittiseen taisteluun". Ymmärrettävää on, että tällaisten muutosten esittämisen jälkeen alkoivat kaikki puhujat meidän puoleltamme toinen toisensa jälkeen kieltäytyä puheenvuoroista, katsoen neuvottelujen jatkamisen aivan hyödyttömäksi sellaisten ihmisten kanssa, jotka taaskin kääntyivät ekonomismiin ja tahtoivat turvata itselleen horjumisvapauden.

„Juuri sen, miⁿkä „Liitto” katsoi tulevan sopimuksen lujuuden ehdoksi sine qua non *, s.o. „Rabotsheje Delon” itsenäisen olemuksen ja sen autonomian säilyttämisen,—juuri sen on „Iskra” katsonut sopimukseen pääsemistä estäväksi kompastuskiveksi” („Kaksi edustajakokousta”, s. 25). Tämä on hyvin epätarkasti sanottu. Me emme ole milloinkaan loukanneet „Rabotsheje Delon” autonomiaa **. Sen olemuksen itsenäisyyden me olemme todellakin *ehdottomasti evänneet*, jos tällä ymmärretään „itsenäistä olemusta” teorian ja taktiikan periaatteellisissa kysymyksissä: kesäkuun päätöslauselmat sisältävätkin juuri *tällaisen* itsenäisen olemuksen ehdottoman kieltämisen, sillä tämä „olemuksen itsenäisyys” on käytännössä aina merkinnyt, kertaamme sen vieläkin, kaikenlaista horjuntaa ja meillä vallitsevan, puoluesuhteessa sietämättömän hajanaisuuden ylläpitämistä näillä horjumisilla. 10. numerossa julkaistuilla kirjoituksilla ja „muutosehdotuksillaan” „Rabotsheje Delo” osoitti selvästi haluavansa säilyttää itsellään juuri tuon olemuksen itsenäisyyden, mutta sellainen halu johti luonnollisesti ja kiertämättömästi välien katkeamiseen ja sodan julistamiseen. Mutta me olimme kaikki valmiit tunnustamaan „Rabotsheje Delon” „itsenäisen olemuksen” siinä mielessä, että se keskittyisi hoitamaan määrättyjä kirjallisia tehtäviä. Näiden tehtävien oikein jakaminen tuntui lankeavan luonnostaan: 1. tieteellinen aikakauslehti, 2. poliittinen sanomalehti ja 3. kansantajuiset kokoelmat ja kansantajuiset kirjaset. Vain „Rabotsheje Delon” suostuminen tällaiseen jakoon olisi todistanut, että se haluaa *vilpittömästi* päästä lopullisesti irti niistä hairahduksista, joita vastaan kesäkuun päätöslauselmat on tähdätty, vain tällainen jako

* — ehdottomasti välttämättömäksi. *Toim.*

** Ellei autonomian ehdistamiseksi katsota niitä toimitusneuvotteluita, joita käytiin yhteenliittyneiden järjestöjen yhteisen korkeimman neuvoston perustamisen yhteydessä ja joihin myöskin „Rabotsheje Delo” suostui kesäkuussa.

olisi poistanut kaikkinaiset kahnausten mahdollisuudet ja turvannut sopimukselle todellisuudessa vankan pohjan ollen samalla perustana liikkeemme uudelle nousulle ja sen uusille menestyksille.

Nykyään ei yksikään Venäjän sosialidemokraatti voi enää epäillä sitä, että vallankumouksellisen suunnan lopullista eroa opportunistisesta suunnasta eivät ole aiheuttaneet minkäänlaiset „organisatoriset” seikat, vaan nimenomaan opportunistien halu lujittaa opportunistimin itsenäistä olemusta ja saattaa edelleenkin mieliin sekasotkia Kritshevskien ja Martynovien järkeilyillä.

OIKAISU KIRJASEEN „MITÄ ON TEHTÄVÄ?”

„Aloitteentekijäryhmä”, josta puhun kirjasessa „Mitä on tehtävä?”, s. 141*, pyytää minua tekemään seuraavan oikaisun esitykseen sen osallistumisesta yritykseen saada aikaan sovinto ulkomaisten sosialidemokraattisten järjestöjen välillä: „Tämän ryhmän kolmesta jäsenestä vain yksi erosi „Liitosta” vuoden 1900 lopulla, toiset sen sijaan vuonna 1901, vasta sen jälkeen, kun he olivat tulleet vakuutuneiksi siitä, että „Liittoa” on mahdoton saada suostumaan konferenssiin „Iskran” ulkomaisen järjestön ja „Vallankumouksellisen järjestön Sotsial-demokratian” kanssa,— jota „Aloitteentekijäryhmä” juuri tarkoittikin ehdotuksellaan. Tämän ehdotuksen „Liiton” hallinto ensiksi hylkäsi perustellen konferenssista kieltäytymistään sillä, että „Aloitteentekijäryhmään” kuuluvat henkilöt ovat „epäpäteviä”, mutta lausui samalla haluavansa päästä välittömään kosketukseen „Iskran” ulkomaisen järjestön kanssa. Pian kuitenkin „Liiton” hallinto tiedoitti „Aloitteentekijäryhmälle”, että „Iskran” ensimmäisen numeron ilmestymisen jälkeen, jossa oli kirjoitus „Liitossa” tapahtuneesta kahtiajakaantumisesta, se on muuttanut päätöksensä eikä halua ottaa yhteyttä „Iskran” kanssa. Miten pitää tämän jälkeen ymmärtää „Liiton” hallinnon jäsenen ilmoitus, että „Liiton” kieltäytyminen konferenssista johtui yksinomaan sen tyytymättömyydestä „Aloitteentekijäryhmän” kokoonpanoon? Tosin, käsittämätöntä on myöskin „Liiton” hallinnon suostumus konferenssin pitämiseen viime vuoden kesä-

* Ks. tämä osa, ss. 514—515. *Toim.*

kuussa: „Iskran” ensimmäisessä numerossa julkaistu kirjoitusuhan pysyi voimassa, ja „Iskran” „kielteinen” suhtautuminen „Liittoon” tuli vieläkin selvemmin ilmi „Zarjan” ensimmäisessä vihkossa sekä „Iskran” 4. numerossa, jotka ilmestyivät ennen kesäkuun konferenssia”.

N. Lenin

„Iskra” № 19,
huhtikuun 1 pnä 1902

Julkaistaan „Iskra” lehdessä
tekstin mukaan

HUOMAUTUKSIA

¹ Leninin kirjoitus „*Mistä on alettava?*”, joka ilmestyi „*Iskrassa*”, julkaistiin paikallisten sosialidemokraattisten järjestöjen toimesta erillisenä kirjasena. Siperian sosialidemokraattinen liitto painatti kirjasta 5.000 kappaletta ja levitti sitä ympäri Siperiaa. Kirjoitusta levitettiin erillisenä julkaisuna myös Samarassa, Tambovissa, Nizhni-Novgorodissa ja Venäjän muissa kaupungeissa.— 1.

² „*Rabotsheje Delo*” („Työväen Asia”)—„ekonomistien” aikakausjulkaisu, aika-ajoittain iimestynyt „Venäläisten sosialidemokraattien ulkomaisen liiton” äänenkannattaja. Aikakausjulkaisu ilmestyi Genevessä vuoden 1899 huhtikuusta vuoden 1902 helmikuuhun saakka B. N. Kritshevskin, A. S. Martynovin ja V. P. Ivanshinin ollessa sen toimittajina. Kaikkiaan ilmestyi 12 numeroa—yhdeksän nidettä.

Leninin kirjassa „*Mitä on tehtävä?*” on annettu arvostelu „rabotshejedelolaisten” katsomuksista (ks. tämä osa, ss. 337—523).— 5.

³ „*Rabotshaja Mysl*” („Työväen Ajatus”)—„ekonomistien” sanomalehti; ilmestyi vuoden 1897 lokakuusta vuoden 1902 joulukuuhun saakka. Kaikkiaan ilmestyi 16 numeroa: numerot 3—11 ja 16 ilmestyivät Berliinissä, muut Pietarissa. Toimittajina olivat K. M. Tahtarev y.m.

Useissa teoksissaan, varsinkin „*Iskrassa*” julkaistuissa kirjoituksissaan sekä kirjassa „*Mitä on tehtävä?*”, Lenin arvosteli „*Rabotshaja Myslin*” katsomuksia kansainvälisen opportunistimin venäläisenä muunnoksena.— 5.

⁴ „*Iskra*” („Kipinä”)—ensimmäinen illegaalisesti iimestynyt yleisvenäläinen marxilainen sanomalehti, jonka Lenin perusti vuonna 1900. Tämän vallankumouksellisten marxilaisten taistelulehden perustaminen oli „perusrenkaana ja perustehtävänä niiden renkaiden ja tehtävien ketjussa, jotka silloin olivat puolueen edessä” (*Stalin*).

Koska poliisivainojen vuoksi oli mahdotonta julkaista vallankumouksellista sanomalehteä Venäjällä, niin Lenin oli jo Siperiassa karkoitettuna ollessaan laatinut kaikkia yksityiskohtia myöten

harkitun suunnitelman sen julkaisemiseksi ulkomailla. Karkoitusajan päätyttyä tammikuussa 1900 Lenin ryhtyi heti toteuttamaan suunnitelmaansa.

Leniniläisen „Iskran” ensimmäinen numero ilmestyi joulukuun 11 (24) pnä 1900 Leipzigissä, seuraavat numerot ilmestyivät Münchenissä, sitten vuoden 1902 huhtikuusta lähtien — Lontoossa ja vuoden 1903 kevästä saakka Genevessä.

„Iskran” toimitukseen kuuluivat: V. I. Lenin, G. V. Plehanov, J. O. Martov, P. B. Axelrod, A. N. Potresov ja V. I. Zasulitsh. Toimitussihteerinä oli vuoden 1901 kevästä lähtien N. K. Krupskaja. Lenin oli asiallisesti „Iskran” päätoimittaja ja johtaja. Hän kirjoitti „Iskran” palstoilla kaikista puolueen rakennustyön ja proletariaatin luokkataistelun peruskysymyksistä, kosketteli kansainvälisen elämän tärkeimpiä kysymyksiä.

Useissa Venäjän kaupungeissa (Pietarissa, Moskovassa y.m.) muodostettiin VSDTP:n leniniläis-iskralaista suuntaa edustavia ryhmiä ja komiteoita. Taka-Kaukasiassa „Iskran” aatteita ajoi „Brdzola” („Taistelu”), joka oli Tifliisin sosialidemokraattisen järjestön, sen leniniläis-iskralaisen ryhmän ensimmäinen illegaalinen gruusiankielinen sanomalehti. Leniniläis-iskralaisten järjestöjen perustajana ja johtajana Taka-Kaukasiassa oli J. V. Stalin yhdessä V. Z. Ketshovelin, A. G. Tsulukidzen ja V. K. Kurnatovskin kanssa.

Iskralaiset järjestöt syntyivät ja toimivat Leninin ja Stalinin kasvattamien ammattivallankumouksellisten (N. E. Baumann, I. V. Babushkin, S. I. Gusev, M. I. Kalinin y.m.) välittömällä johdolla.

Leninin aloitteesta ja hänen välittömällä osanotollaan „Iskran” toimitus laati puolueen ohjelmaluonnoksen (joka julkaistiin „Iskrassa” № 21) ja valmisteli alustavasti VSDTP:n II edustajakokousta, joka pidettiin heinä- ja elokuussa vuonna 1903.

Edustajakokouksen kokoontumisaikaan mennessä Venäjän paikallisten sosialidemokraattisten järjestöjen enemmistö oli yhtynyt „Iskraan”, hyväksynyt sen taktiikan, ohjelman ja organisaatio-suunnitelman, tunnustanut sen johtavaksi äänenkannattajakseen. Erikoisessa päätöksessä edustajakokous totesi „Iskran” poikkeuksellisen suuren merkityksen puolueen puolesta käydyssä taistelussa ja julisti sen VSDTP:n Pää-äänenkannattajaksi.

II edustajakokouksessa vahvistettiin toimituskunta, johon kuuluivat Lenin, Plehanov ja Martov. Puolueen edustajakokouksen päätöksestä huolimatta Martov kieltäytyi osallistumasta toimituskuntaan ja „Iskran” numerot 46—51 ilmestyivät Leninin ja Plehanovin toimittamina. Sittemmin Plehanov siirtyi menshevismien kannalle ja vaati, että „Iskran” toimitukseen on otettava kaikki vanhat menshevikki-toimittajat, jotka edustajakokous oli evännyt. Lenin ei voinut suostua siihen ja erosi lokakuun 19 (marraskuun 1) pnä vuonna 1903 „Iskran” toimituksesta asettuaan lujin aseisiin puolueen Keskuskomiteassa ja lyödäkseen sieltä käsin menshevikki-opportunisteja. № 52 ilmestyi vain Plehanovin toimittamana. Marraskuun 13 (26) pnä 1903 Plehanov otti omavaltaisesti, vastoin edustajakokouksen tahtoa, „Iskran” toimituskuntaan sen entiset menshevikki-toimittajat. Lehden 52. numerosta lähtien menshevikit tekivät „Iskran” omaksi äänenkannattajakseen.

- „Tästä ajasta lähtien alettiin puolueessa puhua *vanhasta* „Iskrasta” leniniläisenä, bolshevistisena „Iskrana” ja *uudesta* „Iskrasta” menshevistisenä, opportunistisena” („NKP(b):n historia. Lyhyt oppikurssi”, suomenk. painos, s. 51).—6.
- ⁵ Tarkoitetaan ylioppilaslevottomuuksia ja työväen esiintymisiä — joukkokokouksia, mielenosoituksia ja lakkoja — helmi- ja maaliskuussa 1901, joita oli monissa kaupungeissa Venäjällä: Pietarissa, Moskovassa, Kieviissä, Harkovissa, Jaroslavlissa, Tomskissa, Varsovassa, Belostokissa y.m.—8.
- ⁶ Tarkoitetaan kirjoitusta „Toukokuun ensimmäinen päivä Venäjällä”, joka julkaistiin „Iskrassa” № 5 (kesäkuu 1901) osastossa „Työväenliikkeen kronikkaa ja kirjoituksia ja työmailta”.—16.
- ⁷ Lenin tarkoittaa F. Engelsin „Johdantoa” K. Marxin teokseen „Luokkataistelu Ranskassa vuodesta 1848 vuoteen 1850”; julkaistessaan sen vuonna 1895 saksalaiset sosialidemokraatit vääritelivät sitä ja sittemmin he tulkittivat sen kieltäytymiseksi aseellisesta kapinasta ja barrikaaditaistelusta.
„Johdannon” täydellinen teksti F. Engelsin käsikirjoituksen mukaan on ensi kerran julkaistu Neuvostoliitossa (ks. K. Marx. Valitut teokset kahdessa osassa, II osa, 1940, ss. 138—156).—19.
- ⁸ Lenin tarkoittaa poliisin yhteenottoa Maxwellin tehtaan lakkoilevien työläisten kanssa Pietarissa joulukuussa 1898. Lakon „alkuunpanijoita” vangitsemaan saapuneiden poliisien (200 jalka- ja 100 ratsupoliisia) ei onnistunut useamman tunnin kuluessa murtautua työläiskasarmiin. Barrikaadeja pystyttäneet työläiset puolustautuivat haloilla ja pulloilla ja valelivat poliisien päälle kiehuvaa vettä.—19.
- ⁹ Kysymys on verilöylystä, jonka tsaarin poliisit ja kasakat panivat toimeen Kananin torilla Pietarissa maaliskuun 4 (17) p:nä 1901 pidetyn mielenosoituksen osanottajille. Tähän protestimielenosoitukseen ylioppilaiden sotamiehiksi passittamista vastaan osallistui tuhansia ylioppilaita ja työläisiä. Tsaarihallitus käytti asevoimaa mielenosoittajien hajoittamiseen. Mielenosoituksen osanottajia piestiin raa’asti, muutamia henkilöitä surmattiin, monia ruhjottiin. Tätä tapahtumaa kuvattiin seikkaperäisesti „Iskrassa” № 3, huhtikuussa 1901.—19.
- ¹⁰ Leninin artikkelissa „*Zemstvon vainoojat ja liberalismiin Hannibalit*” arvostellaan ulkomailla illegaalisesti julkaistua tsaarin ministerin S. J. Witten salaista kirjelmää „Itsevaltius ja zemstvo” sekä liberaali P. B. Struven siihen kirjoittamaa alkulausetta.
Leninin artikkeli synnytti vakavaa erimielisyyttä „Iskran” toimituksessa. Plehanov ja eräät muut toimituskunnan jäsenet olivat Leninin artikkeleita vastaan.
Väittelyä artikkelin johdosta käytiin „Iskran” toimituskunnan jäsenten välisessä kirjeenvaihdossa kuukauden päivät. Lenin hyväksyi erinäisiä ehdotuksia joidenkin yksityisten sanamuotojen muuttamisesta, mutta kieltäytyi jyrkästi muuttamasta artikkelin kärkevää paljastushenkeä ja sen suuntaa.—21.

- ¹¹ „Zarja” („Sarastus”)—marxilainen tieteellis-poliittinen aikakauslehti, jota „Iskran” toimitus julkaisi Stuttgartissa vuosina 1901—1902.
„Zarjassa” julkaistiin seuraavat Leninin kirjoitukset: „Satunnaisia kirjoitelmia”, „Zemstvon vainoojat ja liberalismiin Hannibalit”, ensimmäiset neljä lukua teoksesta „Agraarikysymys ja „Marxin arvostelijat”” (otsikolla „Herrat „arvostelijat” agraarikysymyksessä”), „Katsaus maan sisäisiin asioihin”, „Venäjän sosialidemokratian agraariohjelma”. „Zarjaa” ilmestyi kaikkiaan neljä numeroa — kolmena niteenä: № 1 — huhtikuussa 1901 (faktillisesti № 1 ilmestyi maaliskuun 23 pnä uutta lukua), № 2—3 — joulukuussa 1901 ja № 4 — elokuussa 1902.— 26.
- ¹² *Katkov M. N.*—taantumuksellinen publisisti. Toimitti vuodesta 1851 alkaen sanomalehteä „Moskovskije Vedomosti”. Vastusti raivokkaasti yleensä kaikkea yhteiskunnallista edistystä eikä ainoastaan vallankumouksellista liikettä. Lenin luonnehti Katkovia „uskolliseksi itsevaltiuden kahlekoiraksi”.— 27.
- ¹³ „*Molodaja Rossija*” („Nuori Venäjä”)— julistus, jonka P. G. Zaitshnevskin vallankumouksellinen kerho julkaisi toukokuussa 1862. Julistuksessa kehoitettiin vallankumoukselliseen esiintymiseen itsevaltiutta vastaan ja esitettiin tunnukseksi „Venäjän sosiaalinen ja demokraattinen tasavalta” alueiden federatiivisen liiton muodossa.— 28.
- ¹⁴ „*Sovremennik*” („Aikalainen”)— A. S. Pushkinin perustama tieteellis-poliittinen ja kaunokirjallinen kuukausijulkaisu; ilmestyi Pietarissa vuodesta 1836 vuoteen 1866 saakka. Vuodesta 1847 sitä julkaisivat N. A. Nekrasov ja I. I. Panajev. Kuukausijulkaisun avustajiin kuuluivat: V. G. Belinski, N. G. Tshernyshevski, N. A. Dobroljubov, N. V. Shelgunov, M. J. Saltykov-Shtshedrin, M. A. Antonovitsh y.m. „Sovremennik” oli aikansa edistynein aikakauslehti, joka heijasti vallankumouksellisen demokratian pyrkimyksiä. Tsaarihallitus lakkautti sen vuonna 1866.— 29.
- ¹⁵ „*Ruskoje Slovo*” („Venäläinen Sana”)—kaunokirjallis-poliittinen kuukausijulkaisu, ilmestyi Pietarissa vuodesta 1859 vuoteen 1866; sen avustajiin kuuluivat D. I. Pisarev ja N. V. Shelgunov. Aikakauslehdellä oli suuri vaikutus 60-luvun edistysmieliseen nuorisoon. „Sovremennikin” jälkeen se oli aikansa edistysmielisin aikakauslehti. Tsaarihallitus lakkautti sen vuonna 1866.— 29.
- ¹⁶ „*Denj*” („Päivä”)—viikkolehti; I. S. Aksakov julkaisi sitä Moskovassa vuodesta 1861 vuoteen 1865.— 29.
- ¹⁷ *Radishtshev A. N.* (1749—1802)—venäläinen kirjailija ja vallankumousmies. Kuuluisassa teoksessaan „Matka Pietarista Moskovaan” hän esiintyi ensimmäisenä avoimesti tsaari-Venäjän maaorjuusjärjestelmää vastaan. Siitä hänet tuomittiin Katariina II käskystä mestattavaksi, mutta tuomio muutettiin 10 vuoden karkoitukseksi Siperiaan. Amnestian nojalla hän pääsi pois karkoituksesta, mutta tsaarihallituksen uhatessa häntä uusilla vainoilla päätti päivänsä

tekemällä itsemurhan. Lenin piti Radishtshevia eräänä Venäjän kansan huomattavana edistyksellisenä toimihenkilönä.— 30.

- ¹⁸ *Araktshejev A. A.*— tsaari-Venäjän taantumuksellinen toimihenkilö XVIII vuosisadan lopulla ja XIX vuosisadan alussa; hänellä oli suuri vaikutusvalta ulko- ja sisäpolitiikkaan Paavali I ja Aleksanteri I hallituskautena. Araktshejevin nimeen liittyy kokonainen rajoittamattoman poliisihirnumvallan ja karkean sotilaskastin mielivallan aikakausi („araktshejevshina” — araktshejevilaisuus).— 30.
- ¹⁹ Tarkoitetaan dekabristien kapinaa; dekabristit olivat aatelisia vallankumouksellisia, jotka esiintyivät itsevaltiutta ja maaorjuutta vastaan.— 30.
- ²⁰ Kysymys on Venäjän tsaarin Nikolai I sotajoukkojen osallistumisesta vallankumousliikkeen tukahduttamiseen Euroopassa vuosina 1848—1849, muun muassa Unkarin vallankumouksen tukahduttamiseen vuonna 1849.— 30.
- ²¹ *Valtiosäätyjen kokous* — säätyjen edustuslaitos Ranskassa XIV—XVIII vuosisadoilla, muodostui aateliston, papiston ja kolmannen säädyn edustajista; kuningas kutsui sen koolle ratkaisemaan hallinnollisia ja rahakysymyksiä. Valtiosäätyjen kokouksia ei pidetty 175 vuoteen — vuodesta 1614 vuoteen 1789. Kun Ludvig XVI vuonna 1789 kutsui valtiosäädyt uudelleen koolle saadakseen finanssipulan ratkaistuksi, niin kolmannen säädyn edustajien päätöksellä Valtiosäätyjen kokous julistettiin Kansalliskokoukseksi.— 31.
- ²² *Kenraali Vannovski*, joka vuonna 1901 nimitettiin kansanvalistusministeriksi, saadakseen ylioppilaslevottomuudet rauhoitetuksi, puhui liberaalisia fraaseja „rakkaudesta” opiskelemaan nuorisoon ja sen „sydämellisestä holhoamisesta”. Suorittaen eräitä vähäpätöisiä reformeja valistuksen alalla Vannovski käytti edelleenkin rankaisu-toimenpiteitä taistelussa vallankumouksellisia ylioppilaita vastaan: vangitsemisia, karkoituksia, yliopistosta erottamista y.m.s.— 33.
- ²³ „*Pravitelstvennyi Vestnik*” („Hallituksen Sanomat”) — sanomalehti, hallituksen virallinen äänenkannattaja; sitä julkaistiin Pietarissa vuodesta 1869 vuoteen 1917.— 40.
- ²⁴ „*Ludvig XVI notaabelikokous*” — Ranskan etuoikeutettujen säätyjen ylhäisöpiireihin kuuluvien henkilöiden kokous, jonka Ranskan kuningas Ludvig XVI kutsui koolle vuosina 1787 ja 1788 maassa vallinneen finanssipulan ratkaisemiseksi. Kokous kieltäytyi hyväksymästä päätöstä etuoikeutettujen säätyjen verottamisesta, minkä jälkeen Ludvig XVI oli pakko kutsua koolle Valtiosäätyjen kokous.— 42.
- ²⁵ „*Sydämen diktatuuriksi*” nimitettiin ironisesti sitä lyhytaikaista liberaalien liehakoimisen politiikkaa, jota korkea tsaarin virkamies Loris-Melikov harjoitti. Loris-Melikov nimitettiin vuonna 1880 ensin „mellakoita” vastaan taistelevan „Korkeimman käskykomission” päälliköksi ja sittemmin sisäasiain ministeriksi.— 43.

- ²⁶ „*Sotsial-Demokrat*” („Sosialidemokraatti”) — kirjallis-poliittinen kat-sausehti, jota „Työn vapautus” ryhmä julkaisi ulkomailla vuosina 1890—1892. Kaikkiaan ilmestyi neljä nidettä.
Lenin siteeraa V. I. Zaslutshin kirjoitusta „Vallankumousmiehiä porvariston keskuudesta”, joka julkaistiin „Sotsial-Demokratin” I. numerossa vuonna 1890.— 43.
- ²⁷ *Machiavellismi* (johtuu Firenzen tasavallan poliittisen toimihenkilön ja kirjailijan Machiavellin (1469—1527) nimestä) — politiikka, joka tarkoitusperänsä saavuttamiseksi ei kaihda mitään salakavalaa taistelukeinoja — petosta, valapattoisuutta, kavalluksia ja mur-hia.— 44.
- ²⁸ „*Narodnaja volja*” („Kansan tahto”) — narodnikkien salainen yhdis-tys, joka perustettiin vuonna 1879 vallankumoustaistelua varten tsaarin itsevaltiutta vastaan.
Pian sen jälkeen, kun narodnajavoljalaiset olivat surmanneet tsaari Aleksanteri II (maaliskuun 1 (13) p:nä 1881) tsaarihallitus murskasi „Narodnaja voljan”. Sen jälkeen narodnikkien enemmistö luopui vallankumoustaistelusta tsarismia vastaan ja alkoi saarnata sovintoa, sopimusta tsaarin itsevaltiuden kanssa. Näistä narodnikkien epigoneista — XIX vuosisadan 80- ja 90-luvun liberaalisista narodnikeista — tuli kulakkiluokan etujen edustajia.
„Narodnaja voljan” toiminnasta annettua arviota ks. „NKP(b):n historia. Lyhyt oppikurssi”, ensimmäinen luku.— 54.
- ²⁹ „*Rabotshaja Myslin*” *Erillinen lisälehti* — kirjanen, jonka „ekonomistien” sanomalehden „Rabotshaja Myslin” toimitus julkaisi syys-kuussa vuonna 1899. Kirjasessa, ja varsinkin kirjoituksessa „Todellisuutemme”, jonka allekirjoituksena oli R. M., esitettiin avoimesti „ekonomistien” opportunistisia katsomuksia. Lenin on arvostellut tätä kirjasta artikkelissa „Taannehtivaa suuntausta Venäjän sosialidemokratiassa” sekä kirjassa „Mitä on tehtävää?” (ks. Teokset, 4. osa, ss. 236—266 ja tämä osa, ss. 351—358, 388—389, 398—399).— 57.
- ³⁰ „*Narodnoje pravo*” („Kansan oikeus”) — puolue, demokraattisen intelligenssin illeegaalinen järjestö, joka perustettiin entisten narodnajavoljalaisien osanotolla vuonna 1893 (M. A. Natanson y.m.); keväällä 1894 tsaarihallitus murskasi sen. Tämä järjestö julkaisi kaksi ohjelma-asiakirjaa: „Päivänpolttava kysymys” ja „Manifesti”. Suurin osa narodnojepravolaisista liittyi myöhemmin eserrien puolueeseen.— 68.
- ³¹ Lenin tarkoittaa sanontaa, joka on otettu K. Marxin teoksesta „Luokkataistelu Ranskassa vuodesta 1848 vuoteen 1850” (ks. K. Marx. Valitut teokset kahdessa osassa, II osa, 1940, s. 157).— 69.
- ³² „*Novoje Vremja*” („Uusi Aika”) — sanomalehti, joka ilmestyi Pietarissa vuodesta 1868 vuoden 1917 lokakuuhun saakka. Alussa se oli maltillis-liberaalinen, vuodesta 1876 se muuttui taantumuk-sellisten aatelis- ja virkamiesbyrokraatiapiirin äänenkannattajaksi. Lehti ei taistellut ainoastaan vallankumouksellista, vaan myös liberaalis-porvarillista liikettä vastaan. Vuodesta 1905 alkaen siitä tuli eräs mustasotnialaisten äänenkannattajia.— 70.

- ³³ Tarkoitetaan Painoasiain Päähallinnon kiertokirjettä, joka lähetettiin aikakausjulkaisujen ja sanomalehtien toimituksille sen jälkeen, kun sanomalehdessä „Novoje Vremja” oli ilmestynyt kirjoitus „Työväen mellakoiden johdosta”. Kiertokirjeestä mainitaan „Iskrassa” № 6 (heinäkuu 1901), kirjoituksessa „Pietarin uutisia” (osastossa „Yhteiskuntaelämästämme”).— 70.
- ³⁴ „*Moskovskije Vedomosti*” („Moskovan Sanomat”) — sanomalehti, jota julkaistiin vuodesta 1756; XIX vuosisadan 60-luvulta alkaen se edusti tilanherrojen ja papiston taantumuksellisimpien monarkististen kerrosten katsomuksia; vuodesta 1905 lähtien — eräs mustasotnialaisten päälehti. Ilmestyi vuoden 1917 Lokakuun vallankumoukseen saakka.— 72.
- ³⁵ Kirjasen „*Vuoden 1897 kesäkuun 2 päivän lakia koskevat salaiset asiakirjat*” julkaisi „Venäläisten sosialidemokraattien ulkomainen liitto” Genevessä vuonna 1868.— 73.
- ³⁶ „*Grazhdanin*” („Kansalainen”) — taantumuksellinen sanomalehti, ilmestyi Pietarissa vuodesta 1872 vuoteen 1914 saakka. XIX vuosisadan 80-luvulta lähtien se oli äärimmäisten monarkistien äänenkannattaja. Lehti pysyi pystyssä pääasiallisesti tsaarihallituksen antamien apurahojen turvin.— 88.
- ³⁷ Teoksensa „*Agraarikysymys ja „Marxin arvostelijat*” on Lenin kirjoittanut kesä- ja syyskuun kuluessa 1901. Sen ensimmäiset neljä lukua julkaistiin aikakauslehdessä „Zarja” № 2—3, joulukuussa 1901, otsikolla: „Herrat „arvostelijat” agraarikysymyksessä. Ensimmäinen katsaus”, allekirjoituksena *N. Lenin*. Sen jälkeen ne julkaistiin legaalisesti Odessassa (varustettuna huomautuksella: „Sensuurin sallima. Odessa, heinäkuun 23 p:nä 1905”) kirjankustantamo „Burevestnikin” toimesta erillisenä kirjasena ja muutetulla otsikolla: *N. Lenin*. „Agraarikysymys ja Marxin „arvostelijat””. Tämän otsikon on tekijä säilyttänyt myöhemmissä painoksissa julkaistessaan teoksen kokonaan tai sen erillisiä osia.
- Luvut V—IX julkaistiin ensi kerran helmikuussa 1906 legaalissa aikakauslehdessä „*Obrazovanije*” № 2. Tässä painoksessa ne oli varustettu väliotsikoilla, joita ei ollut „Zarjan” julkaisemissa luvuissa I—IV eikä vuoden 1905 painoksessa.
- Vl. Iljinin* (V. I. Leninin) kirjassa „Agraarikysymys”, I osa, joka ilmestyi Pietarissa vuonna 1908, julkaistiin ensi kerran yhdessä kaikki yhdeksän lukua, joihin oli lisätty vielä kaksi uutta lukua, X ja XI, sitä paitsi lukiuihin I—IV oli tehty väliotsikot, tekstiin tehty eräitä toimituskorjauksia sekä lisätty muutamia huomautuksia.
- XII luku (viimeinen) julkaistiin ensi kerran vuonna 1908 kokoelmassa „*Nykyhetken elämää*”.
- Ensimmäiset yhdeksän lukua kuuluvat tähän osaan, luvut X, XI ja XII, jotka on kirjoitettu vuonna 1907, kuuluvat V. I. Leninin Teosten neljännen painoksen 13. osaan.— 93.
- ³⁸ „*Obrazovanije*” („Sivistys”) — kirjallinen, tieteellis-populäärinen ja yhteiskunnallis-poliittinen kuukausijulkaisu; ilmestyi Pietarissa

vuodesta 1892 vuoteen 1909. Vuosina 1902—1908 aikakauslehden avustajina oli marxilaisia.— 93.

³⁹ „*Russkoje Bogatstvo*” („Venäjän Rikkaus”) — kuukausijulkaisu, ilmestyi Pietarissa vuodesta 1876 vuoden 1918 puoliväliin saakka. 90-luvun alussa aikakauslehdessä tuli liberaalisten narodnikkien äänenkannattaja ja sitä toimittivat S. N. Krivenko ja N. K. Mihailovski. Aikakauslehti saarnasi sovintoa tsaarihallituksen kanssa ja luopumista kaikesta vallankumouksellisesta taistelusta sitä vastaan, kävi raivokasta taistelua marxilaisuutta ja venäläisiä marxilaisia vastaan.— 97.

⁴⁰ „*Natshalo*” („Alku”) — „legaalisten marxilaisten” kirjallinen, tieteellinen ja poliittinen kuukausijulkaisu; ilmestyi Pietarissa vuoden 1899 alkupuoliskolla P. B. Struven, M. I. Tugan-Baranovskin y.m. toimittamana. „Legaalisten marxilaisten” lisäksi aikakauslehdessä julkaisivat kirjoituksiaan G. V. Plehanov, V. I. Zasulitsh y.m. Tsaarihallitus lakkautti julkaisun kesäkuussa 1899.

Lenin julkaisi tässä aikakauslehdessä muutamia arvosteluja (ks. Teokset, 4. osa, ss. 52—60, 80—89) ja osan „Kapitalismin kehitys Venäjällä” nimisen kirjansa kolmannesta luvusta (otsikolla „Kapitalistinen talous työntää syrjään veropäivätyötaloutta Venäjän nykyisessä maanviljelyksessä”) (ks. Teokset, 3. osa, ss. 161—187).

Lenin tarkoittaa Bulgakovin kirjoitusta „Kysymykseen maanviljelyksen kapitalistisesta evoluutiosta”, joka julkaistiin aikakauslehden numeroissa 1—2 ja 3 tammi—helmikuussa ja maaliskuussa vuonna 1899.— 97.

⁴¹ „*Zhizn*” („Elämä”) — kuukausijulkaisu, ilmestyi Pietarissa vuodesta 1897 vuoteen 1901 saakka; vuonna 1902 sitä julkaistiin ulkomailla. Vuodesta 1899 alkaen aikakauslehti oli „legaalisten marxilaisten” äänenkannattaja.

Lenin julkaisi tässä aikakauslehdessä kirjoituksen „Vastaus hra P. Nezhdanoville”, № 12, joulukuussa 1899, ja kaksi kirjoitusta otsikolla „Kapitalismi maataloudessa (Kautskyn kirjan ja hra Bulgakovin kirjoituksen johdosta)”, №№ 1 ja 2, tammi- ja helmikuu 1900 (ks. Teokset, 4. osa, ss. 145—150, 91—144).— 98.

⁴² *Malthuslaisuus* — englantilaisen porvarillisen taloustieteilijä Malthusin (1766—1834) taantumuksellinen teoria; Malthus väitti, että sosiaaliset onnettomuudet voidaan poistaa vain supistamalla keinotekoisesti väkiluvun kasvua, se on pidättymällä avioliitoista ja lastensynnyttämisestä.— 103.

⁴³ Ks. K. Marx. „Pääoma”, III osa, 1936, s. 581.— 107.

⁴⁴ Ks. K. Marx. „Pääoma”, III osa, 1936, s. 657.— 108.

⁴⁵ Ks. K. Marx. „Pääoma”, III osa, 1936, ss. 654—656.— 108.

⁴⁶ Ks. K. Marx. „Pääoma”, III osa, 1936, ss. 656—657.— 108.

⁴⁷ *Klaaniomistus* — suvun maanomistus.— 111.

⁴⁸ Ks. K. Marx. „Pääoma”, III osa, 1936, s. 573.— 113.

- ⁴⁹ Ks. K. Marx. „Lisäarvoteorioita”, II osa, 2. nide, 1936, ss. 57—58.— 116.
- ⁵⁰ „*Sozialistische Monatshefte*” („Sosialistinen Kuukausijulkaisu”) — aikakauslehti, Saksan sosialidemokratian opportunistien pää-äänenkannattaja ja eräs kansainvälisen opportunismin äänenkannattaja. Vuosien 1914—1918 imperialistisen maailmansodan aikana se oli sociali-chauvinismin kannalla. Ilmestyi Berliinissä vuodesta 1897 vuoteen 1933 saakka.— 124.
- ⁵¹ „*Die Neue Zeit*” („Uusi Aika”) — Saksan sosialidemokratian aikakauslehti, ilmestyi Stuttgartissa vuodesta 1883 vuoteen 1923. Vuosina 1885—1895 „*Die Neue Zeit*issä” julkaistiin eräitä F. Engelsin kirjoituksia. Engels antoi usein ohjeita aikakauslehden toimitukselle ja arvosteli sitä jyrkästi sen poikkeamisista marxilaisuudesta. Alkaen 90-luvun toiselta puoliskolta, F. Engelsin kuoleman jälkeen, aikakauslehti oli kautskylaisten katsantokantojen levittäjänä ja julkaisi säännöllisesti revisionistien kirjoituksia. Imperialistisen maailmansodan vuosina (1914—1918) lehdellä oli keskustalainen asenne, kannattaen faktillisesti sociali-chauvinisteja.— 130.
- ⁵² *Poikkeuslaki sosialisteja vastaan* saatettiin Saksassa voimaan vuonna 1878. Tällä lailla kiellettiin kaikki sosialidemokraattisen puolueen järjestöt, työväen joukkojärjestöt, työväenlehdistö, sosialistinen kirjallisuus takavarikoitiin ja alettiin karkoittaa sosialidemokraatteja. Työväen joukkoliikkeen painostuksesta laki kumottiin vuonna 1890.— 139.
- ⁵³ „*Vorwärts*” („Eteenpäin”) — Saksan sosialidemokratian pää-äänenkannattaja; lehti alkoi ilmestyä vuonna 1876 W. Liebknechtin y.m. toimittamana. F. Engels kävi lehden palstoilla taistelua kaikkinaisia opportunistien ilmauksia vastaan. 90-luvun toiselta puoliskolta lähtien, Engelsin kuoleman jälkeen, „*Vorwärts*issä” julkaistiin säännöllisesti Saksan sosialidemokratiassa ja II Internationalessa vallassa olleiden opportunistien kirjoituksia.— 139.
- ⁵⁴ Ks. K. Marx ja F. Engels. „Kommunistisen puolueen manifesti”, 1949, s. 44.— 144.
- ⁵⁵ Ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, XV osa, 1935, ss. 73—74.— 144.
- ⁵⁶ Ks. F. Engels. „Anti-Dühring”, 1945, ss. 269—282.— 144.
- ⁵⁷ *N. —on*, Nikolai —on (N. F. Danielsonin kirjailijanimiä) — eräs XIX vuosisadan 80—90-luvun liberaalisen narodnikkilaisuuden ideologeja.— 148.
- ⁵⁸ „*Der Volksstaat*” („Kansanvallio”) — sanomalehti, Saksan sosialidemokratian — eisenachilaisten puolueen — pää-äänenkannattaja; ilmestyi Leipzigissä vuodesta 1869 vuoteen 1876 saakka W. Liebknechtin ollessa sen toimittajana. K. Marx ja F. Engels toimivat lehden avustajina.— 148.
- ⁵⁹ Ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, XV osa, 1935, s. 60.— 148.

- ⁶⁰ Lenin siteeraa F. Engelsin alkulausetta „Asuntokysymykseen” nimisen teoksen toiseen painokseen (ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset, XVI osa, I nide, 1937, s. 276).— 149.
- ⁶¹ *Ruth* — naisen nimi; raamatun mytologian mukaan tämä nainen keräsi tähtiä vieraalta pelloilta. Sanontaa „*Ruthin tähkänkeruu*” käytetään tässä tarkoittamaan kevyttä, huoletonta työntekoa.— 159.
- ⁶² „*Sosiaalipolitiikan liitto*” („Verein für Sozialpolitik”) — Saksan porvarillisten taloustieteilijäin yhtymä; perustettu vuonna 1872. Liitto asetti päämääräkseen likvidoida sosialidemokratian vaikutuksen työväenluokkaan ja alistaa työväenliike porvariston etujen alaiseksi.— 169.
- ⁶³ Ks. K. Marx. „Pääoma”, III osa, 1936, s. 711.— 175.
- ⁶⁴ Ks. N. Shtshedrin (M. J. Saltykov). Kootut teokset, täydellinen laitos, XV osa, 1940, ss. 101—102.— 182.
- ⁶⁵ VII ja IX lukujen teksteistä, jotka julkaistiin ensi kerran aikakauslehdessä „*Obrazovanije*”, käy selville, että Lenin aikoi tarkastella tässä teoksessa Ranskan maataloustilastojen numerotietoja ja analysoida ranskalaisen taloustieteilijän Mauricein „kriittillisiä” katsomuksia. Mutta tämä suunnitelma jäi toteuttamatta, ja vuoden 1908 painoksessa Lenin teki tekstiin muutoksia vastaaviin kohtiin, jotka osoittivat hänen alkuperäisiä aikomuksiaan. Esimerkiksi lauseesta: „*Talonpoikaiston proletarisoituminen jatkuu,— sen me osoitamme tuonempana saksalaisten ja ranskalaisten tilastojen joukkoluontoisilla tiedoilla...*” oli pyyhitty pois kaksi sanaa: „*ja ranskalaisten*”. Lauseesta: „*Kaupunkien nopea kasvu lisää alituisesti tällaisten „maitofarmarien” määrää, ja aina on tietenkin oleva Hechtejä, Davideja, Hertzejä ja Tshernoveja (sekä myöskin,— ettei loukattaisi Ranskaakaan,— Mauriceja, josta tulee puhe tuonempana)...*” oli pyyhitty pois sulkumerkkien sisällä olevat sanat. Lauseesta: „*Siksipä, jos nämä prosessit sekoitetaan toisiinsa tai jompi kumpi niistä sivuutetaan huomiotta, niin voidaan helposti langeta mitä karkeimpiin virheisiin, josta mallinäytteen saamme nähdä alempana, käsitellessämme hra Bulgakovin tekemiä johtopäätöksiä ranskalaisista numerotiedoista*” oli loppuosa vaihdettu uuteen sanamuotoon: „*joista on näytteitä runsaasti siroteltuina Bulgakovin kirjassa*”.— 210.
- ⁶⁶ „*Yhdistävä*” edustajakokous, joka pidettiin Zürichissä syyskuun 21—22 (lokakuun 4—5) p:nä 1901, oli yritys yhdistää ulkomailla olevat venäläiset sosialidemokraattiset järjestöt periaatteellisen marxilaisen ohjelman perustalla. Edustajakokouksessa olivat läsnä „*Iskran*” — „*Zarjan*” järjestön ulkomaisen osaston, „*Sotsial-demokrat*” järjestön (johon „*Työn vapautus*” ryhmä kuului), „*Venäläisten sosialidemokraattien ulkomaisen liiton*”, Bundin ja „*Borba*” ryhmän edustajat.
- Ennen edustajakokouksen koollekutsumista pidettiin Genevessä kesäkuussa 1901 edeltävästi näiden samojen järjestöjen edustajain konferenssi. Konferenssi hyväksyi päätöslauselman periaatteelliseksi pohjaksi sopimuksen tekoa ja yhteistyötä varten.

Hahmottunut lähentyminen piti virallisesti muotoiltaman „yhdistävässä” edustajakokouksessa. Mutta Liiton johtajien kirjoitukset, jotka julkaistiin syyskuussa 1901 „Rabotsheje Delon” 10. numerossa, sekä korjaukset ja lisäykset Geneven konferenssin päätöslauseelmaan, joita Liiton edustajat tekivät edustajakokouksessa, osoittivat, että Liitto on edelleenkin opportunistisella kannalla. Luettuana julki lausuntonsa „Iskran” ja „Sotsial-demokrat” järjestön edustajat poistuivat edustajakokouksesta.

V. I. Lenin oli läsnä „yhdistävässä” edustajakokouksessa ja esiintyi siellä „Freyn” nimellä. Se oli Leninin ensimmäinen julkinen esiintyminen venäläisten sosialidemokraattien keskuudessa ulkomailla.— 213.

⁶⁷ „Venäläisten sosialidemokraattien ulkomainen liitto” perustettiin Genevessä vuonna 1894 „Työn vapautus” ryhmän aloitteesta. Ensin „Työn vapautus” ryhmä johti Liittoa ja toimitti sen painotuotteita. Sittemmin Liitossa pääsivät voitolle opportunistiset ainekset („nuoret” — „ekonomistit”). Liiton ensimmäisessä edustajakokouksessa marraskuussa 1898 „Työn vapautus” ryhmä kieltäytyi toimittamasta sen julkaisuja. Lopullinen suhdekatko ja „Työn vapautus” ryhmän ero Liitosta tapahtui Liiton toisessa edustajakokouksessa huhtikuussa 1900, jolloin „Työn vapautus” ryhmä ja sen kannattajat poistuivat edustajakokouksesta ja muodostivat itsenäisen järjestönsä nimellä „Sotsial-demokrat”.— 215.

⁶⁸ „Sotsial-demokrat” järjestö syntyi toukokuussa 1900 „Venäläisten sosialidemokraattien ulkomaisen liiton” hajottua II edustajakokouksessaan (joka pidettiin Genevessä, huhtikuussa 1900). Järjestö julkaisi muutamia kirjasia. Lokakuussa 1901 se yhdessä „Iskran”— „Zarjan” ulkomaisen osaston kanssa liittyi yhteen „Venäjän vallankumouksellisen -socialidemokratian ulkomaiseksi liigaksi”.— 215.

⁶⁹ *Vuori ja Gironde* — porvariston kahden poliittisen ryhmän nimet XVIII vuosisadan lopulla tapahtuneen Ranskan porvarillisen vallankumouksen ajoilta. Vuoreksi — jakobiineiksi — nimitettiin sen ajan vallankumouksellisen luokan — porvariston — jyrkimpiä edustajia, jotka vaativat ehdottomasti absolutismin ja feodalismien hävittämistä. Girondistit, toisin kuin jakobiinit, horjuivat vallankumouksen ja vastavallankumouksen välillä ja he kulkivat sopimustietä monarkian kanssa.

Lenin nimitti opportunistista virtausta sosialidemokratiassa „socialistiseksi Girondeksi”; vallankumouksellisia sosialidemokraatteja hän nimitti proletarisiksi jakobiineiksi, „Vuoreksi”. VSDTP:n jakaannuttua bolshevikkeihin ja menshevikkeihin Lenin korosti usein sitä, että menshevikit ovat girondistilainen virtaus työväenliikkeessä.— 217.

⁷⁰ „*Lyypekin puoluepäivät*” — Saksan sosialidemokratian edustajakokous, joka pidettiin Lyypekissä syyskuun 9—15 (22—28) p:nä 1901. Keskeisin sija edustajakokouksen työssä oli kysymyksellä taistelusta revisionismia vastaan, joka oli siihen mennessä tullut puolueen oikeistosiiveksi ja jolla oli oma ohjelmansa ja kirjallinen äänenkannattajansa „Sozialistische Monatshefte” („Sosialistinen Kuukausijulkaisu”). Puheessaan edustajakokouksessa revisionistien johtaja

Bernstein, joka oli jo kauan ennen edustajakokousta ryhtynyt revisioimaan tieteellistä sosialismia, vaati „arvosteluvapautta” marxilaisuuteen nähden. Edustajakokous hylkäsi Bernsteinin kannattajien esittämän päätöslauselmaluonnoksen. Edustajakokouksen hyväksymässä päätöslauselmassa Bernsteinille annettiin suoranainen varoitus, mutta siinä ei asetettu periaatteellisesti kysymystä siten, ettei bernsteiniläisillä voi olla sijaa työväenpuolueen riveissä.— 218.

⁷¹ „Venäjän poliittisen vapautuksen työväenpuolue” — pieni, suunnaltaan narodnikkilainen järjestö, joka oli vuosina 1899—1902 olemassa Minskissä, Belostokissa ja eräissä muissa kaupungeissa. Vuonna 1902 tämän järjestön jäsenet liittyivät eserrien puolueeseen.— 218.

⁷² *Bund* — „Juutalaisten yleinen työväenliitto Liettuassa, Puolassa ja Venäjällä” — perustettiin v. 1897 ja siihen kuului etupäässä Venäjän läntisten alueiden juutalaisia käsityöläisiä. VSDTP:n I edustajakokouksessa maaliskuussa 1898 Bund liittyi VSDTP:een. VSDTP:n II edustajakokouksessa bundilaiset asettivat vaatimuksen, että Bund on tunnustettava juutalaisen proletariaatin ainoaksi edustajaksi. Sen jälkeen, kun edustajakokous hylkäsi Bundin organisatorisen natsionalismin, Bund erosi puolueesta.

Vuonna 1906, IV („Yhdistävän”) edustajakokouksen jälkeen, Bund liittyi uudelleen VSDTP:een. Bundilaiset tukivat jatkuvasti menshevikkejä ja kävivät herkeämättä taistelua bolshevikkeja vastaan. Kuuluen muodollisesti VSDTP:n kokoonpanoon, Bund oli luonteeltaan porvarillis-natsionalistinen järjestö. Bolshevikkien ohjelmavaatimuksen — kansakuntien itsemääräämisoikeuden — vastapainoksi Bund asetti kansallisen kulttuuriautonomian vaatimuksen. Ensimmäisen maailmansodan aikana vuosina 1914—1918 bundilaiset olivat sosiali-chauvinismin kannalla; vuonna 1917 Bund kannatti vastavallankumouksellista Väli aikaista hallitusta ja taisteli Lokakuun sosialistisen vallankumouksen vihollisten puolella. Kansalais-sodan vuosina tunnetut bundilaiset liittyivät vastavallankumouksen voimiin. Samaan aikaan Bundin rivijäsenten keskuudessa alkoi tapahtua käänne yhteistoiminnan kannalle neuvostovallan kanssa. Kun kävi selväksi, että proletariaatin diktatuuri pääsee voitolle sisäisestä vastavallankumouksesta ja ulkolaisista interveenteistä, niin Bund ilmoitti luopuvansa taistelusta neuvostovaltaa vastaan. Maaliskuussa vuonna 1921 Bund likvidoi itsensä, osa sen jäsenistä liittyi yleisillä perusteilla VKP(b):seen. Puolueeseen liittyneiden bundilaisten joukossa oli kaksinaamaisia henkilöitä, jotka liittyivät puolueeseen tarkoituksella hajoittaa sitä sisältä käsin; heidät on sittemmin paljastettu kansan vihollisiksi.— 219.

⁷³ Lenin tarkoittaa lentolehtistä „*Ensimmäinen kirje nälänhädässä oleville talonpojille*”, joka ilmestyi vuonna 1892 ja jonka allekirjoituksena oli „Talonpoikain suosijat”. Lentolehtistä painettiin noin 1.800 kappaletta Pietarissa illegaalisessa niin sanotussa Lahden kirjapainossa, joka kuului „Narodnajavoljalaisten ryhmälle”.— 226.

⁷⁴ „*Venäjän vallankumouksellisen sosialidemokratian ulkomainen liiga*” perustettiin V. I. Leninin aloitteesta lokakuussa vuonna 1901.

- Liigaan kuuluivat „Iskran”—„Zarjan” järjestön ulkomainen osasto ja „Sotsial-demokrat” järjestö (johon „Työn vapautus” ryhmä kuului). Liiga oli „Iskran” edustaja ulkomailla. Se julkaisi muutamia „Bulletiineja” ja kirjasia, muun muassa V. I. Leninin kirjasen „Maalaisköyhälistölle”. VSDTP:n II edustajakokous vahvisti Liigan ainoaksi ulkomailla olevaksi puoluejärjestöksi, jolla oli sääntöjen mukaiset komitean oikeudet. II edustajakokouksen jälkeen menshevikit pesiytyivät „Ulkomaiseen liigaan” ja ryhtyivät sieltä käsin taisteluun Leniniä vastaan, bolshevikkeja vastaan.— 231.
- ⁷⁵ Ensimmäinen luku Leninin kirjoituksesta „Katsaus maan sisäisiin asioihin” julkaistiin erillisenä kirjasena kahtena eri painoksena otsikolla „Taistelu nälänhädässä olevia vastaan”. Ensimmäinen painos ilmestyi erillisenä vedoksena „Zarjan” №:sta 2—3; toinen painos, kolme tuhatta kappaletta, painettiin „Iskran” illegaalisessa kirjapainossa Kishinjovissa.— 243.
- ⁷⁶ Lenin siteeraa M. J. Saltykov-Shtshedrinin teosta „Erään kaupungin historia” (ks. N. Shtshedrin (M. J. Saltykov). Kootut teokset, täydellinen laitos, IX osa, 1934, s. 427).— 253.
- ⁷⁷ Lenin tarkoittaa Nikolai —onin (N. F. Danielsonin) kirjaa „Katsaus reforminjälkeiseen yhteiskunnalliseen talouteemme”, joka ilmestyi Pietarissa vuonna 1893.— 268.
- ⁷⁸ „*Russkije Vedomosti*” („Venäläiset Sanomat”) — sanomalehti, ilmestyi Moskovassa vuodesta 1863 alkaen Moskovan yliopiston liberaalisten professorien ja zemstvotoimihenkilöiden julkaisemana; se edusti liberaalisten tilanherrojen ja porvariston etuja. Vuodesta 1905 alkaen — oikeistokadettien äänenkannattaja; lakkautettiin vuoden 1917 Lokakuun vallankumouksen jälkeen, samoin kuin muutkin vastavallankumoukselliset lehdet.— 269.
- ⁷⁹ „*Svobodnoje Slovo*” („Vapaa Sana”) — kustannusliike, joka julkaisi Venäjän sensuurin kieltämiä L. N. Tolstoin teoksia ulkomailla (Englannissa, Sveitsissä) sekä kirjasia tsarihallituksen harjoittamaa lahkolaisten vainoamista vastaan. Vuosina 1899—1901 kustannusliike julkaisi aikakauslehteä „Svobodnaja Mysl” ja vuosina 1901—1905 aikakauslehteä „Svobodnoje Slovo”.— 284.
- ⁸⁰ „*Juzhnyi Rabotshi*” („Etelän Työläinen”) — sosialidemokraattinen sanomalehti, jota samanniminen ryhmä julkaisi illegaalisesti tammi-kuusta 1900 huhtikuuhun 1903 saakka; kaikkiaan ilmestyi 12 numeroa. Lehteä levitettiin pääasiassa etelä-Venäjän sosialidemokraattisissa järjestöissä.
- Lenin piti ryhmää „Etelän työläinen” niihin järjestöihin kuuluvana, „jotka sanoissa tunnustivat „Iskran” johtavaksi elimeksi, mutta todellisuudessa ajoivat omia erikoisia suunnitelmiaan ja olivat horjuvia periaatteellisessa suhteessa”. Ryhmä oli olemassa VSDTP:n II edustajakokoukseen saakka. Enemmistöstä ryhmän johtoon kuuluneista tuli myöhemmin menshevikkejä.— 303.
- ⁸¹ Lenin on itse kääntänyt otteen F. Lassallen kirjeestä K. Marxille kesäkuun 24 päivältä 1852 (ks. „Ferdinand Lassallen kirjeitä K. Marxille ja F. Engelsille”, Pietari, 1905, s. 53).— 310.

- ⁸² Joulukuun 6 (18) päivän mielenosoituksen vuonna 1876 työläiset ja ylioppilaat järjestivät vastalauseen merkiksi itsevaltiuden harjoittamaa mielivaltaa vastaan. G. V. Plehanov, joka osallistui mielenosoitukseen, piti siinä vallankumouksellisen puheen. Poliisi hajotti mielenosoituksen. Sen monia osanottajia vangittiin ja tuomittiin karkoitettavaksi tai pakkotyöhön.— 312.
- ⁸³ Kokoelma „*Proletarskaja borba*” („Proletariaatin taistelu”) № 1 oli „Uralin sosialidemokraattisen ryhmän” julkaisema; se painettiin ryhmän kirjapainossa vuonna 1899. Kokoelman kirjoittajat, jotka olivat „ekonomismin” kannalla, kielsivät työväenluokan itsenäisen poliittisen puolueen luomisen tarpeellisuuden ja olivat sitä mieltä, että poliittinen vallankumous voidaan suorittaa yleislakon avulla, ilman joukkojen järjestämistä ja valmentamista etukäteen, ilman aseellista kapinaa.— 330.
- ⁸⁴ „*Sosialidemokraattinen työväen kirjasto*” — sarja kirjasia, joita julkaistiin illegaalisesti Vilnossa ja Pietarissa vuosina 1900—1901.— 330.
- ⁸⁵ Ks. K. Marx ja F. Engels. „Kommunistisen puolueen manifesti”, 1949, s. 43.— 331.
- ⁸⁶ Tarkoitetaan talvella 1901—1902 toimeenpantua ylioppilaiden yleislakkoa. Lakkoon osallistui noin 30.000 henkeä.— 332.
- ⁸⁷ Lenin tarkoittaa Ranskan Yleisesikunnan upseerin, juutalaisen Dreyfusin oikeusjuttua; sotaoikeus tuomitsi hänet vuonna 1894 elinkautiseen vankeuteen syytettynä vakoilusta ja valtiopetoksesta ilmeisen väärin syytösten nojalla. Tämä provokatorinen oikeusjuttu oli Ranskan taantumuksellisten piirien järjestämä. Maassa alkanut yhteiskunnallinen liike Dreyfusin puolustamiseksi paljasti tuomioistuimen lahjotuksi ja kärjisti poliittista taistelua tasavaltaisten ja monarkistien välillä. Vuonna 1899 Dreyfus armahdettiin ja päästettiin vapaaksi. Vasta vuonna 1906 jutun ollessa uudelleen esillä Dreyfus todettiin syyttömäksi.— 332.
- ⁸⁸ Kirjan „*Mitä on tehtävä? Lükkeemme päivänpolttavia kysymyksiä*” Lenin kirjoitti vuoden 1901 lopussa — vuoden 1902 alussa. Artikkeleissa „Mistä on alettava?”, joka julkaistiin „Iskrassa” № 4 (toukokuussa 1901), Lenin kirjoitti, että artikkeli on „suunnitelma-hahmotelma, jota kehittelemme yksityiskohtaisemmin parhaillaan painokuntoon valmisteltavassa kirjassessa”.
- Lenin ryhtyi varsinaisesti kirjoittamaan kirjaa syksyllä vuonna 1901. „Alkulauseessa kirjaseen „Yhdistävän” edustajakokouksen asiakirjat”, joka on kirjoitettu marraskuussa 1901, Lenin sanoi, että teos „on valmisteilla ja piakkoin ilmestyy painosta”. Joulukuussa, „Iskran” 12. numerossa Lenin julkaisi kirjoituksen „Keskustelu ekonomismin puolustajien kanssa”, jota hän myöhemmin nimitti „Mitä on tehtävä?” teoksen konseptiksi. Helmikuussa vuonna 1902 Lenin kirjoitti alkulauseen kirjaansa. Maaliskuun alussa kirja „Mitä on tehtävä?” ilmestyi painosta Stuttgartissa, Dietzin kustannusliikkeessä, josta oli ilmoitus „Iskrassa” № 18, maaliskuun 10 pnä 1902.

Toveri Stalin puolusti ja kehitteli niitä Leninin aatteita, jotka on esitetty ja perusteltu kirjassa „Mitä on tehtävä?”. Toveri Stalinin kirjanen „Lyhyesti erimielisyyksistä puolueessa”, joka on kirjoitettu keväällä 1905, liittyy välittömästi kirjaan „Mitä on tehtävä?” (ks. J. V. Stalin. Teokset, 1. osa, suomenk. painos, ss. 94—137). Kirjassa „Mitä on tehtävä?” kehiteltyjä Leninin aatteita puolustettiin myös toveri Stalinin kirjoituksessa „Vastaus „Sotsial-Demokratille””, joka on julkaistu sanomalehdessä „Proletariaatin taistelu” elokuussa vuonna 1905 (ks. J. V. Stalin. Teokset, 1. osa, suomenk. painos, ss. 170—183). Lenin antoi suuren arvon tuolle kirjoitukselle ja pani merkille, että siinä on „erinomaisesti asetettu kysymys kuuluisasta „tietoisuuden tuomisesta ulkoa käsin””.

Julkaistessaan kirjan „Mitä on tehtävä?” vuonna 1907 uusintapainoksena kokoelmassa „12 vuoden ajalta” Lenin jätti pois viidennen luvun „a”-pykälän: „Kuka loukkaantui artikkelista „Mistä on alettava?”” ja huomautti alkulauseessa julkaisevansa teoksen „aivan mitättömin lyhennyksin, jättäen pois ainoastaan organisaatiosuhteita koskevat yksityiskohdat ja pienet polemiikkihuomautukset”. Samalla Lenin lisäsi viisi uutta alaviitettä.

Tässä osassa „Mitä on tehtävä?” julkaistaan vuoden 1902 painoksen tekstistä, joka on vertailtu vuoden 1907 painokseen.— 337.

⁸⁹ *Lassallelaiset ja eisenachilaiset* — kaksi puoluetta Saksan työväenliikkeessä XIX vuosisadan 60-luvulla ja 70-luvun alussa.

Lassallelaiset olivat F. Lassallen kannattajia ja seuraajia. Lassallelaisten ydinosa oli „Saksan yleinen työväenliitto”, jonka Lassalle perusti vuonna 1863. Tunnustaen mahdolliseksi kapitalismin rauhanomaisen muuttumisen sosialismiksi kapitalistisen valtion tukemien työväenyhdistysten avulla lassallelaiset saarnasivat työväenluokan vallankumouksellisen taistelun asemesta taistelua yleisen äänioikeuden puolesta ja rauhanomaista parlamentti-toimintaa.

Marx arvosteli jyrkästi lassallelaisia ja totesi, että he ovat „useiden vuosien ajan olleet haittana proletariaatin järjestämisen tiellä ja päätyneet siihen, että heistä on tullut yksinkertaisesti ase poliisin käsissä”. Lassallelaisten teoreettisia katsomuksia ja heidän taktiikkaansa Marx on arvioinut teoksissaan „Gothan ohjelman arvostelua” ja „Luuloteltuja hajaannuksia Internationalessa” sekä kirjeenvaihdossaan Engelsin kanssa.

Eisenachilaiset olivat marxilaisuuden kannattajia, jotka olivat K. Marxin ja F. Engelsin aatteellisen vaikutuksen alaisina. W. Liebknechtin ja A. Bebelin johdolla he perustivat vuonna 1869 edustajakokouksessaan Eisenachissa Saksan sosialidemokraattisen työväenpuolueen.

Nämä puolueet kävivät keskenään ankaraa taistelua.

Työväenliikkeen nousun ja hallituksen vainotoimenpiteiden voimistumisen vaikutuksesta nämä puolueet vuonna 1875 Gothassa pitämässään edustajakokouksessa yhtyivät yhtenäiseksi Saksan sosialistiseksi työväenpuolueeksi, jossa lassallelaiset olivat opportunistisena siipenä.

Lenin luonnehti lassallelaisia ja eisenachilaisia artikkelissa „August Bebel”, joka on kirjoitettu elokuussa 1913.— 343.

- ⁹⁰ *Guesdelaiset ja possibilistit* — kaksi virtausta Ranskan sosialistisessa liikkeessä, jotka syntyivät vuonna 1882 Ranskan Työväenpuolueen kahtiajakaantumisen jälkeen.

Guesdelaiset olivat J. Guesden kannattajia, vasemmistolainen, marxilainen virtaus, joka ajoi proletariaatin itsenäistä, vallankumouksellista politiikkaa; vuonna 1901 guesdelaiset perustivat Ranskan Sosialistisen puolueen.

Possibilistit olivat pikkuporvarillinen, reformistinen virtaus, joka vieroitti proletariaattia pois vallankumouksellisista taistelumenetelmistä. Possibilistit kehoittivat rajoittamaan työväenluokan toiminnan kapitalismin oloissa „mahdollisiin” (possible — mahdollista) puitteisiin. Vuonna 1902 possibilistit yhdessä muiden reformististen ryhmien kanssa perustivat Ranskalaisen sosialistisen puolueen.

Vuonna 1905 Ranskan sosialistinen puolue ja Ranskalainen sosialistinen puolue yhtyivät samaksi puolueeksi. Vuosien 1914—1918 imperialistisen sodan aikana J. Guesde yhdessä Ranskalaisen sosialistisen puolueen koko johdon kanssa siirtyi sosiali-chauvinismin kannalle.— 343.

- ⁹¹ *Fabianilaiset* — olivat reformistisen, opportunistisen „Fabianilaisten yhdistyksen” jäseniä, yhdistys perustettiin Englannissa vuonna 1884 porvarillisen intelligenttiryhmän toimesta. Yhdistys on saanut nimensä roomalaisesta sotapäälliköstä Fabius Cunctatorista („Vitkastelijasta”), joka tuli tunnetuksi odottelutaktiikastaan, ratkaisevan taistelun välttelystä. Fabianilaiset vieroittivat proletariaattia pois luokkataistelusta, saarnasivat rauhallista siirtymistä kapitalismista sosialismiin pienten reformien tietä.

Engels luonnehti fabianilaisia kirjeessä Sorgelle tammikuun 18 päivästä 1893. Lenin on teoksissaan monta kertaa luonnehtinut fabianilaisia. Ks. hänen teoksiaan: „Alkulause kirjan „J. F. Beckerin, J. Dietzgenin, F. Engelsin, K. Marxin y.m. kirjeitä F. A. Sorgelle y.m.” venäjänkieliseen käännökseen”, „Sosialidemokratian agraari-ohjelma Venäjän vallankumouksessa”, „Englantilainen pasifismi ja englantilainen teorian vieroksuminen” y.m.— 343.

- ⁹² Lenin on itse kääntänyt otteen F. Engelsin alkulauseesta K. Marxin teoksen „Louis Bonaparten 18 päivä brumairekuuta” kolmanteen painokseen (ks. K. Marx. Valitut teokset kahdessa osassa, II osa, 1940, s. 251).— 345.

- ⁹³ „*Bezzaglavijalaiset*” — Pietarissa vuonna 1906 ilmestyneen aikakauslehden „Bez zaglavija” („Ilman otsikkoa”) perustajat ja osantottajat S. N. Prokopovitsh, J. D. Kuskova, V. J. Bogutsharski y.m. „Bezzaglavijalaiset” tunnustivat avoimesti kannattavansa revisionismia, tukivat menshevikkejä ja liberaaleja, esiintyivät proletariaatin itsenäistä politiikkaa vastaan. Lenin nimitti „bezzaglavijalaisia” menshevistimielisiksi kadeteiksi eli kadettimielisiksi mensheveikeiksi.— 347.

- ⁹⁴ *Ilovaitski D. I.* (1832—1920)—historiankirjoittaja, lukuisten virallisten historian oppikirjojen laatija. Hänen oppikirjansa olivat laajasti käytössä Venäjän alkeis- ja keskikouluissa ennen vallankumousta. Historiaa kuvattiin niissä pääasiassa tsaarien ja sotapäälliköiden

toimintana; historian prosessia selitettiin toisarvoisilla ja satunnaisilla seikoilla.— 348.

- ⁹⁵ *Katederisosialismi* — eräs porvarillisessa poliittisessa taloustieteessä esiintynyt suunta, joka syntyi Saksassa XIX vuosisadan 70—80-luvulla. Tämän suunnan edustajat saarnasivat yliopistojen katedereilta sosialismin nimellä porvarillis-liberaalista reformismia. Katederisosialistit väittivät, että porvarillinen valtio on muka luokkien yläpuolella ja että se kykenee saamaan aikaan sovinnon vihamielisten luokkien välillä sekä saattamaan vähitellen käytäntöön „socialismin” kajoamatta kapitalistien intresseihin ja ottaen mahdollisuuden mukaan huomioon työtätekevien vaatimukset. Venäjällä „legaaliset marxilaiset” saarnasivat katederisosialistien katsomuksia.— 348.
- ⁹⁶ *Hannoverin päätöslauselma* — päätöslauselma kysymyksestä „Hyökäilyt puolueen peruskatsomuksia ja taktiikkaa vastaan”, jonka Saksan sosialidemokratia hyväksyi Hannoverissa syyskuun 27—lokakuun 2 (lokakuun 9—14) p:nä 1899 pidetyssä edustajakokouksessaan. Tämän kysymyksen käsittely edustajakokouksessa ja erikoisen päätöslauselman hyväksyminen johtui siitä, että Bernsteinin johtamat opportunistit olivat ryhtyneet revisioimaan marxilaista teoriaa ja vaativat sosialidemokratian vallankumouksellisen politiikan ja taktiikan tarkistamista. Edustajakokouksen hyväksymässä päätöslauselmassa hyljättiin revisionistien vaatimukset, mutta siinä ei arvosteltu eikä paljastettu bernsteiniläisyyttä. Bernsteinin kannattajakin äänestivät tuon päätöslauselman puolesta.— 349.
- ⁹⁷ Saksan sosialidemokratian *Stuttartin edustajakokous*, joka pidettiin syyskuun 21—26 (lokakuun 3—8) p:nä 1898, ensi kerran käsitteli kysymystä revisionismista Saksan sosialidemokratiassa. Edustajakokouksessa luettiin poissaolevan Bernsteinin ilmoitus, jossa hän selitti opportunistisia katsantokantojaan, joita hän oli jo aikaisemmin esittänyt useissa kirjoituksissa, ja puolusteli niitä. Bernsteinin vastustajain keskuudessa edustajakokouksessa ei ollut yhtenäisyyttä. Toiset (Bebel, Kautsky y.m.) kannattivat aatteellista taistelua ja Bernsteinin virheiden arvostelua, mutta vastustivat organisaatio-toimenpiteisiin ryhtymistä hänen suhteensa. Toiset — vähemmistö — R. Luxemburgin johdolla esiintyivät jyrkemmin bernsteiniläisyyttä vastaan.— 350.
- ⁹⁸ *Starover* — „Iskran” toimituskunnan jäsenen A. N. Potresovin kirjailijanimi. Myöhemmin hänestä tuli menshevikki.— 351.
- ⁹⁹ „*Ylpistynyt kirjailija*” — A. M. Gorkin erään varhaisen kertomuksen otsikko.— 352.
- ¹⁰⁰ Lenin tarkoittaa kokoelmaa „*Aineistoa taloudellisen kehityksemme luonnehtimiseksi*”, jota painettiin 2.000 kappaletta legaalisisessa kirjapainossa huhtikuussa 1895. Kokoelmassa julkaistiin (nimimerkillä *K. Tulin*) V. I. Leninin artikkeli „Narodnikkilaisuuden taloudellinen sisältö ja sen arvostelu hra Struven kirjassa (Marxilaisuuden heijastuminen porvarillisessa kirjallisuudessa)”, joka oli tähdätty „legaalisia marxilaisia” vastaan (ks. Teokset, 1. osa, ss. 321—495).— 353.

- ¹⁰¹ „Venäjän sosialidemokraattien vastalauseen” Lenin kirjoitti ollessaan karkoitettuna vuonna 1899. Se oli tähdätyä „Credoa” vastaan — „ekonomistien” erään ryhmän (S. N. Prokopovitshin, J. D. Kuskovan ja muiden, joista tuli sittemmin kadetteja) julkaisemaa manifestia vastaan. Saatuaan sisarensa A. I. Jelizarovan välityksellä „Credon” Lenin kirjoitti sitä vastaan jyrkän, paljastavan vastalauseen. „Vastalause” käsiteltiin ja hyväksyttiin yksimielisesti Leninin järjestämässä neuvottelussa, joka pidettiin Minusinskin piirikunnan Jermakovskojen kylässä ja johon otti osaa 17 poliittisena karkoituskavina ollutta marxilaista. Karkoitettujen siirtokunnat Turuhan-kissa ja Orlovissa (Vjatkan lääni) yhtyivät kannattamaan „Vastalauseetta”.
- Lenin lähetti „Venäjän sosialidemokraattien vastalauseen” ulkomaille „Työn vapautus” ryhmälle. Vuoden 1900 alussa G. V. Plehanov julkaisi tämän „Vastalauseen” kokoelmassa „Vademecum (Matkaopas. Toim.) „Rabotsheje Delon” toimitusta varten”. — 355.
- ¹⁰² „Byloje” („Elettyä”) — historiallinen aikakauslehti; ilmestyi Pietarissa vuosina 1906—1907 kuukausijulkaisuna. Vuonna 1908 se ilmestyi nimellä „Minuvshije Godi” („Menneitä Vuosia”) kunnes tsaarihallitus lakkautti sen. Heinäkuussa 1917 aikakauslehti alkoi uudelleen ilmestyä Pietarissa ja ilmestyi vuoteen 1926 saakka. — 355.
- ¹⁰³ „Vademecum „Rabotsheje Delon” toimitusta varten” — G. V. Plehanovin alkulauseella varustettu kokoelma kirjoituksia ja asiakirjoja, joissa paljastettiin „Venäläisten sosialidemokraattien ulkomaisen liiton” ja tämän Liiton äänenkannattajan, aikakauslehti „Rabotsheje Delon” toimituskunnan opportunistisia katsomuksia. Kokoelma oli G. V. Plehanovin laatima ja „Työn vapautus” ryhmä julkaisi sen Genevessä vuonna 1900. — 355.
- ¹⁰⁴ „Profession de foi” — lentolehtinen, joka tulkitsi Kievin komitean opportunistisia katsomuksia; se oli laadittu vuoden 1899 lopussa. Lentolehtisen sisältö käy monessa suhteessa yhteen „ekonomistien” tunnetun „Credon” kanssa. Lenin arvosteli tätä asiakirjaa kirjoituksessa „„Profession de foi” johdosta” (ks. Teokset, 4. osa, ss. 267—277). — 355.
- ¹⁰⁵ Ks. K. Marx. Valitut teokset kahdessa osassa, II osa, 1940, s. 445. — 360.
- ¹⁰⁶ Lenin on itse kääntänyt olteen F. Engelsin alkulauseesta teokseensa „Talonpoikaissota Saksassa” (ks. K. Marx. Valitut teokset kahdessa osassa, II osa, 1940, ss. 440—442). — 364.
- ¹⁰⁷ „Russkaja Starina” („Venäjän Muinaisuus”) — historiallinen kuukausijulkaisu; ilmestyi Pietarissa vuodesta 1870 vuoteen 1918 saakka. — 367.
- ¹⁰⁸ „Sankt-Peterburgski Rabotshi Listok” („Pietarin Työväenlehtinen”) — illegaalinen sanomalehti, jota Pietarin „Taisteluliitto työväenluokan vapauttamiseksi” julkaisi äänenkannattajanaan. Ilmestyi kaksi numeroa: № 1 — helmikuussa (lehdessä on osoitettu tammikuu) vuonna 1897 (sitä painettiin Venäjällä mimeografilla 300—400 kappaletta) ja № 2 syyskuussa 1897 Genevessä. — 368.

- ¹⁰⁹ „*Rabotshaja Gazeta*” („Työväen Lehti”) — sosialidemokraattien Kievin ryhmän illegaalinen äänenkannattaja. Ilmestyi kaksi numeroa: № 1 — elokuussa 1897 ja № 2 saman vuoden joulukuussa (lehdessä on osoitettu marraskuu). VSDTP:n I edustajakokous tunnusti „*Rabotshaja Gazeta*” puolueen viralliseksi äänenkannattajaksi. Mutta edustajakokouksen jälkeen lehti ei enää ilmestynyt syystä, että poliisi hajoitti kirjapainon ja Keskuskomitean jäsenet vangittiin.— 368.
- ¹¹⁰ Leninin mainitsema „*yksityisluontoinen kokous*” pidettiin Pietarissa helmikuun 14—17 (helmikuun 26 — maaliskuun 1) päivien välillä 1897. Kokoukseen osallistuivat V. I. Lenin, A. A. Vanejev, G. M. Krzhizhanovski ynnä muut Pietarin „Taisteluliitto työväenluokan vapauttamiseksi” järjestön jäsenet eli „vanhukset”, jotka oli laskettu kolmeksi päiväksi vapaalle jalalle Siperiaan karkoituksensa edellä, ja „nuoret”, jotka johtivat „Taisteluliittoa” Leninin vangittomien jälkeen.— 369.
- ¹¹¹ „*Listok „Rabotnika*” ” („Työmiehen” Lehtinen”) ilmestyi Genevessä „Venäläisten sosialidemokraattien ulkomaisen liiton” toimesta vuosina 1896—1899. Sitä ilmestyi 10 numeroa. „*Listok „Rabotnika*” ” julkaisun numerot 1—8 olivat „Työn vapautus” ryhmän toimittamia. Kun enemmistö Liiton jäsenistä kallistui „ekonomismin” kannalle, niin „Työn vapautus” ryhmä kieltäytyi toimittamasta Liiton julkaisuja. „*Listok „Rabotnika*” ” № 9—10 ilmestyi Liiton muodostaman uuden toimituskunnan toimesta.— 370.
- ¹¹² „*V. I:n kirjoitus*” — V. P. Ivanshinin kirjoitus.— 371.
- ¹¹³ V. V.— V. P. Vorontsovin nimimerkki; Vorontsov oli eräs XIX vuosisadan 80—90-luvun liberaalisen narodnikkilaisuuden ideologeja. „*Venäjän sosialidemokratian V. V:illä*” Lenin tarkoittaa Venäjän sosialidemokratian opportunistisen virtauksen edustajia — „ekonomisteja”.— 372.
- ¹¹⁴ *Hirsch-dunckerilaiset ammattiliitot* perustettiin Saksassa vuonna 1868 liberaalisten porvarien Hirschin ja Dunckerin toimesta; Hirsch ja Duncker saarnasivat „luokkaetujen harmoniaa”, vieroittivat työläisiä vallankumouksellisesta luokkataistelusta porvaristoa vastaan, rajoittivat ammatillisen liikkeen tehtävät apukassojen sekä kulttuuri- ja valistusjärjestöjen puitteisiin.— 376.
- ¹¹⁵ „*Nakanune*” („Aattona”) — suunnaltaan narodnikkilainen aikakauslehti; ilmestyi venäjän kielellä Lontoossa tammikuusta 1899 helmikuuhun 1902 saakka. Sitä ilmestyi 37 numeroa. Aikakauslehti kokosi ympärilleen erilaisten pikkuporvarillisten puolueiden edustajia.— 379.
- ¹¹⁶ *N. Beltovin* nimimerkillä G. V. Plehanov julkaisi tunnetun kirjansa „*Kysymyksen monistisen historiantäsitelmän kehityksestä*”, joka ilmestyi legaalisesti Pietarissa vuonna 1895.— 385.
- ¹¹⁷ Kysymys on satiirisesta „*Uusimman venäläisen sosialistin hymnistä*”, joka julkaistiin „*Zarjassa*” № 1 (huhtikuussa 1901) ja jonka tekijäksi oli merkitty „*Nartsis Tuporylov*”. Siinä pilkattiin „ekonomisteja” ja heidän mukautumistaan vaistovaraiseen liikkeeseen. Runon oli kirjoittanut J. O. Martov.— 385.

¹¹⁸ Sanomalehti „Iskran” 7. numerossa (elokuu 1901), osastossa „Työväenliikkeen kronikkaa ja kirjeitä lehtaista ja työmailta” julkaistiin erään kutojatyöläisen kirje, joka osoitti leniniläisellä „Iskralle” olleen tavattoman suuren vaikutuksen valvutuneisiin työläisiin.

„...Olen näyttänyt „Iskraa” monille tovereille ja koko numero on kulunut, vaikka se on kallista...”, sanoo kirjeen kirjoittaja. „Siinä on meidän asioistamme, kaikista Venäjän asioista, joita ei voida kopeekoissa hinnoitella eikä tunneissa laskea; sitä kun luet, niin ymmärrät, minkä takia santarmit ja poliisi pelkäävät meitä työläisiä ja niitä intelligenttejä, joita me seuraamme. He ovat tosiaankin pelottavia sekä tsaarille, isännille että kaikille eikä ainoastaan isännän taskuille... Raatajarahvas saattaa nyt helposti syttyä liekkiin, alhaalla jo kaikki kytee, tarvitaan vain kipinää, jotta syttyy palo. Voi, kuinka sattuvasti onkaan sanottu, että kipinästä tuli syttyä!.. Ennen jokainen lakko oli kokonainen tapahtuma, mutta nyt jokainen näkee, ettei yksi lakko ole vielä mitään, että nyt on saatava hankituksi vapaus, se on vallattava miesvoimalla. Kaikki, niin vanhat kuin nuoretkin, haluaisivat nyt lukea, mutta niin hullusti ovat meillä asiat, ettei ole kirjoja. Viime sunnuntaina kokosin yksitoista henkeä ja luin: „Mistä on alettava?”, ja sitä pohdittiin myöhään yöhön saakka. Miten sattuvasti siinä onkaan kaikki sanottu, miten onkaan päästy asioista perille... Meidän tekee mieli kirjoittaa kirje tuohon Teidän „Iskraanne”, että se ei ainoastaan opettaisi, miten on alettava, vaan myöskin, miten pitää elää ja kuolla”.— 423.

¹¹⁹ „Rossija” („Venäjä”) — maltillis-liberaalinen sanomalehti, joka ilmestyi Pietarissa vuosina 1899—1902.— 427.

¹²⁰ „Sankt-Peterburgskije Vedomosti” („Pietarin Sanomat”) — sanomalehti, ilmestyi Pietarissa vuodesta 1728 alkaen jatkona ensimmäiselle venäläiselle sanomalehdelle „Vedomosti”, jota oli julkaistu vuodesta 1703 alkaen. Vuodesta 1728 vuoteen 1874 saakka „Sankt-Peterburgskije Vedomosti” lehteä julkaistiin Tiedeakatemian yhteydessä, vuodesta 1875 lähtien se siirtyi kansanvalistusministeriölle. Lehti ilmestyi vuoden 1917 loppuun saakka.— 430.

¹²¹ Tarkoitetaan „Pääomaa vastaan taistelevaa työläisryhmää”; se oli pieni, katsomuksiltaan „ekonomismia” lähentelevä ryhmä, joka perustettiin Pietarissa keväällä 1899. Ryhmä painatti mimeografilla lentolehtisen „Ohjelmamme”, jota ei onnistuttu levittää ryhmää kohdanneen palon takia.— 436.

¹²² N. N. — S. N. Prokopovitsh, eräs aktiivisia „ekonomisteja”, myöhemmin kadetti.— 442.

¹²³ Lenin tarkoittaa vallankumouksellista toimintaansa Pietarissa vuosina 1893—1895.— 459.

¹²⁴ Tarkoitetaan kirjasta „Selostus Venäjän sosialidemokraattisesta liikkeestä Kansainväliselle sosialistikongressille Pariisissa vuonna 1900”. Selostuksen kongressille esitti „Rabotsheje Delon” toimitus „Venäläisten sosialidemokraattien ulkomaisen liiton” toimeksiannosta ja Liitto julkaisi sen erillisenä kirjasena Genevessä vuonna 1901. Kir-

- janen sisälsi myöskin Bundin selostuksen („Venäjän ja Puolan juutalaisen työväenliikkeen historia”).— 475.
- ¹²⁵ Tämän huomautuksen Lenin teki konspiratiivisessa tarkoituksessa. Tosiasiat on tässä mainittu juuri siinä järjestyksessä, jossa ne todellisuudessa tapahtuivat.— 488.
- ¹²⁶ Tarkoitetaan neuvotteluja, joita Pietarin „Taisteluliitto työväenluokan vapauttamiseksi” kävi Leninin kanssa; Lenin kirjoitti vuoden 1897 jälkipuoliskolla molemmat tekstissä mainitut kirjaset.— 489.
- ¹²⁷ Tarkoitetaan Bundin Keskuskomitean käymiä neuvotteluja V. I. Leninin kanssa.— 489.
- ¹²⁸ Kertoessaan „neljännestä tosiasista” Lenin tarkoittaa „Venäläisten sosialidemokraattien ulkomaisen liiton” ja Bundin yritystä kutsua keväällä vuonna 1900 koolle puolueen toinen edustajakokous. Leninin mainitsema „komitean jäsen” oli I. H. Lalajants (Jekaterinoslavin sosialidemokraattisen komitean jäsen), joka saapui helmikuussa 1900 Moskovaan neuvottelemaan V. I. Leninin kanssa.— 490.
- ¹²⁹ Lenin siteeraa D. I. Pisarevin kirjoitusta „Kypsymättömän ajattelun harhoja” (ks. D. I. Pisarev. Valitut teokset kahdessa osassa, II osa, 1935, ss. 124, 125).— 503.
- ¹³⁰ Lenin tarkoittaa seuraavaa kohtaa K. Marxin teoksesta „Louis Bonaparten 18 päivä brumairekuuta”:
„Hegel on jossain sanonut, että kaikki maailmanhistorian suur-
tapahtumat ja merkkihenkilöt, niin sanoaksemme, ilmestyvät kah-
desti. Hän unohti lisätä: ensimmäisellä kerralla tragediana ja
toisella kerralla farssina” (ks. K. Marx ja F. Engels. Teokset,
VIII osa, 1931, s. 323).— 504.
- ¹³¹ *Janitsaarit* — sulttaanin aikaisessa Turkissa ollut etuoikeutettu jalkaväki, joka lakkautettiin vuonna 1826. Janitsaarit rosvosivat väestöä ja olivat tavattoman julmia. Lenin nimittää tsaarin poliiseja janitsaareiksi.— 507.
- ¹³² Tämän liitteen Lenin jätti pois, kun hän vuonna 1907 julkaisi teoksensa „Mitä on tehtävää?” uudelleen kokoelmassa „12 vuoden ajalta”.— 514.
- ¹³³ „Iskran” 18. numerossa, maaliskuun 10 p:nä 1902, osastossa „Puolueesta”, julkaistiin uutinen „„Zarjan” väittely „Vorwärtsin” kanssa”, jossa tehtiin yhteenvedot tästä väittelystä.— 519.

TIETOJA
V. I. LENININ
ELÄMÄSTÄ JA TOIMINNASTA
(Toukokuu 1901—helmikuu 1902)

1901

- Toukokuu, ennen 13 (26) päivää.* Lenin alkaa kirjoittaa kirjaa „Mitä on tehtävä?”.
- Toukokuu, 13—15 (26—28).* Sanomalehti „Iskran” 4. numerossa julkaistiin Leninin kirjoitus „Mistä on alettava?”, jossa hän esitti konkreettisen suunnitelman työväenluokan vallankumouksellisen puolueen rakentamiseksi, jota hän myöhemmin kehitteli kirjassa „Mitä on tehtävä?”.
- Touko—kesäkuu.* Lenin ohjaa „Iskra” lehden Venäjälle kuljettamisen järjestelyä.
 Lenin käy Bakun iskralaisen ryhmän kanssa neuvotteluja „Iskran” lisäpainatuksesta paikallisessa maanalaisessa kirjapainossa, jonka V. Z. Ketshoveli oli J. V. Stalinin johdolla järjestänyt.
 Kirjeissään „Iskran” asiamiehille Lenin antaa ohjeita ilmestyvistä „Iskran” numeroista otettavien aineistojen painattamisesta „Iskran” kirjapainossa Kishinjovissa.
- Kesäkuu, ennen 24 (heinäkuun alku).* Lenin kirjoittaa artikkelin „Zemstvon vainoojat ja liberalismiin Hannibalit”.
- Kesäkuu, 24 ja 26 (heinäkuu, 7 ja 9).* Lenin esittää „Iskran” toimituskunnan jäsenille kysymyksen puolueen ohjelmaluonnoksen laatimisesta.
- Kesäkuu, 24 — heinäkuu, 17 (heinäkuu, 7—30).* „Iskran” toimituksessa käsiteltäessä Leninin kirjoitusta „Zemstvon vainoojat ja liberalismiin Hannibalit” tulee esille erimielisyyksiä Leninin ja Plehanovin välillä kysymyksessä suhteesta liberaaleihin. Lenin kieltäytyi muuttamasta artikkelin yleistä sävyä ja muuttamasta periaatteellista kantaansa suhteessa liberaaleihin.

- Kesäkuu.* „Iskran” 5. numerossa julkaistiin Leninin kirjoitus „Uusi verilöyly”, jossa käsitellään Obuhovin puolustusta.
- Kesäkuu—
syyskuu.* Lenin kirjoittaa artikkelin „Agraarikysymys ja „Marxin arvostelijat””, joka on tähdätty revisionisteja, marxilaisen teorian „arvostelijoita” vastaan agraarikysymyksessä.
- Heinäkuu.* Kirjeessään eräälle iskralaiselle Lenin vastustaa jyrkästi sellaista suunnitelmaa, että Pietarissa ryhdyttäisiin julkaisemaan „Iskran” Venäjän-järjestön piirilehteä, pitäen sellaista suunnitelmaa palaamisena takaisin näpertelyyn.
- „Iskran” 6. numerossa julkaistiin Leninin kirjoitus „Ärvokas tunnus”.
- Heinäkuu, 31 —
elokuu, 12
(elokuu, 13—25).* Lenin saa Venäjältä „Iskran” maanalaisessa kirjapainossa Kishinjovissa painetun ensimmäisen kirjajasen „Työläisnainen”, joka oli N. K. Krupskajan kirjoittama.
- Elokuu.* Leninin kirjoitus „Pulan opetukset” julkaistiin „Iskran” 7. numerossa.
- Lenin lähettää „Iskran” asiamiehille Venäjälle laatimansa suunnitelman „Iskran” yleisvenäläisen järjestön luomisesta.
- Syyskuu, 10 (23).* „Iskran” 8. numerossa julkaistaan Leninin kirjoitus „Maaorjuuttajat työssä”.
- Syyskuu, 20
(lokakuu, 3).* Lenin osallistuu „Iskran” ja „Sotsial-demokratin” ulkomaisten järjestöjen edustajain neuvottelukokoukseen Zürichissä. Neuvottelukokous velvoittaa Leninin pitämään puheen VSDTP:n ulkomaisten järjestöjen „yhdistävässä” edustajakokouksessa.
- Syyskuu, 21
(lokakuu, 4).* Lenin pitää „Iskran” ja „Sotsial-demokrat” järjestöjen, „Venäläisten sosialidemokraattien ulkomaisen liiton”, Bundin ja „Borba” ryhmän „yhdistävässä” edustajakokouksessa puheen, jossa paljastaa Liiton johtajien opportunistimin.
- Syyskuu, 22
(lokakuu, 5).* Lenin poistuu yhdessä „Iskran” ja „Sotsial-demokratin” ulkomaisten järjestöjen edustajain kanssa „yhdistävästä” edustajakokouksesta, kun oli luettu julki julistus lopullisesta välien katkaisemisesta Liittoon.

Syyskuun loppu — lokakuun alku (lokakuu). Lenin käy neuvotteluja Venäjältä saapuneen „Iskran” asiamiehen kanssa ja antaa ohjeita „Iskran” yleisvenäläisen järjestön perustamisesta.

Lenin ottaa osaa „Venäjän vallankumouksellisen sosialidemokratian ulkomaisen liigan” perustamiseen; tämä liiga luotiin Leninin aloitteesta ja se yhdisti „Iskran” ja „Sotsial-demokrat” järjestön kannattajat.

Lokakuu.

„Iskran” 9. numerossa julkaistiin Leninin kirjoitukset „Taistelu nälänhädässä olevia vastaan”, „Vastaus Pietarin komitealle” ja „Ulkomaiset asiat”.

Marraskuu, ennen 20 (joulukuu, ennen 3).

„Iskran” 10. numerossa julkaistiin Leninin kirjoitus „Pakkotyöohjesäännöt ja pakkotyötuomio”.

Marraskuu, 20 (joulukuu, 3).

Leninin kirjoitus „Suomen kansan vastalause” julkaistiin „Iskran” 11. numerossa.

Joulukuu, ennen 5 (18).

Iskralaisille järjestöille Venäjällä lähettämässään kirjeessä Lenin tiedottaa, että piakkoin ilmestyy kirja „Mitä on tehtävä?”.

Joulukuu, 5 (18).

„Iskran” asiamiehelle lähettämässään kirjeessä Lenin vastustaa jyrkästi sitä, että Kishinjovissa olevaa „Iskran” kirjapainoa käytettäisiin „ekonomismille” läheisten julkaisujen painattamiseen.

Joulukuu, ennen 6 (19).

Lenin kirjoittaa „Iskran” toimituskunnan nimessä tervehdyskirjeen G. V. Plehanoville tämän vallankumouksellisen toiminnan kaksikymmentäviisivuotispäivän johdosta.

Joulukuu, 6 (19).

„Iskran” 12. numerossa julkaistiin Leninin kirjoitus „Keskustelu ekonomismin puolustajien kanssa”.

Joulukuu, 6 ja 10 (19 ja 23) välillä.

Aikakauslehti „Zarjan” numerossa 2—3 julkaistiin Leninin kirjoitukset: „Zemstvon vainoojat ja liberalismiin Hannibalit”, ensimmäiset neljä lukua teoksesta „Agraarikysymys ja „Marxin arvostelijat”” otsikolla „Herrat „arvostelijat” agraarikysymyksessä” (edellinen teos allekirjoituksella *N. Lenin*) ja „Katsaus maan sisäisiin asioihin”.

Joulukuu, 20 (tammikuun 2, v. 1902).

Leninin kirjoitus „Mielenosoitusten alku” julkaistiin „Iskran” 13. numerossa. Samassa numerossa on maininta sanomalehti „Brdzolan” („Taistelu”) № 1 ilmestymisestä; „Brdzola” oli leniniläis-iskralaista suuntaa edustava illegaalinen gruusialainen lehti, joka perustettiin J. V. Stalinin aloitteesta.

Joulukuu, 21 (tammikuun 3, v. 1902).

Lenin saa ensimmäisen kappaleen „Iskran” 10. numeron, joka painettiin „Iskran” maanalaisessa kirjapainossa Kishinjovissa.

1902

- Tammikuun alku (tammikuun puoliväli).* Lenin kirjoittaa arvostelevia huomautuksia Venäjän sosialidemokraattisen työväenpuolueen ensimmäiseen ohjelmaluonnokseen, joka oli Plehanovin laatima.
- Tammikuu, 8 (21).* Lenin esiintyy „Iskran” toimituskunnan neuvottelukokouksessa Münchenissä arvostellen ensimmäistä ohjelmaluonnosta, jonka Plehanov oli laatinut, ja esittää siihen korjauksiaan ja ehdotuksiaan.
- Tammikuu, 8 ja 25 (tammikuun 21 ja helmikuun 7) välillä.* Lenin laatii uuden ohjelmaluonnoksen Venäjän sosialidemokraattista työväenpuoluetta varten.
- Tammikuu, 15 (28).* Leninin kirjoitus „Valtion rahasäännön johdosta” julkaistiin „Iskran” 15. numerossa.
- Tammikuun loppu (helmikuun alkupuolisko).* Samarassa pidetyssä iskralaisten edustajakokouksessa perustettiin Leninin ohjeiden mukaan „Iskran” yleisvenäläinen järjestö.
- Helmikuu, 1 (14).* Leninin kirjoitus „Poliittinen agitaatio ja „luokkakätkö”” julkaistiin „Iskran” 16. numerossa.
- Helmikuu.* Lenin kirjoittaa alkulauseen kirjaan „Mitä on tehtävä?”.
- Helmikuun loppu — maaliskuun alkupuolisko (maaliskuu).* Lenin kirjoittaa arvostelevia huomautuksia Plehanovin laatimaan toiseen VSDTP:n ohjelmaluonnokseen.
- Maaliskuu, 5 (18).* Lenin kirjoittaa VSDTP:n Belostokin konferenssia varten „„Iskran” toimituksen selostuksen VSDTP:n komiteain neuvottelukokoukselle (konferenssille)” ja päätöslauselmaluonnoksen, ottaa osaa „Iskran” toimituskunnan neuvottelukokoukseen, antaa ohjeita Belostokin konferenssiin lähtevälle „Iskran” edustajalle.
- Maaliskuun alku (maaliskuun puoliväli).* Stuttgartissa ilmestyy painosta kirja „Mitä on tehtävä? Liikkeemme päivänpolttavia kysymyksiä”, jossa Lenin kehitteli marxilaisen puolueen ideologiset perustat.

SISÄLTÖ

Esipuhe	IX—X
<i>1901</i>	
MISTÄ ON ALETTAVA?	1—13
UUSI VERILÖYLY	14—19
ZEMSTVON VAINOOJAT JA LIBERALISMIN HANNIBALIT	21—69
I	26
II	33
III	38
IV	44
V	51
VI	62
ARVOKAS TUNNUSTUS	70—77
PULAN OPETUKSET	78—83
MAAORJUUTTAJAT TYÖSSÄ	84—89
ZEMSTVO-EDUSTAJAKOKOUS	90—91
AGRAARIKYSYMYS JA „MARXIN ARVOSTELIJAT“	93—211
I Maan vähenevän hedelmällisyyden „laki“	97
II Korkoteoria	109
III Koneet maataloudessa	119
IV Kaupungin ja maaseudun välisen vastakohtaisuuden hävittäminen. „Arvostelijain“ herättämät erilliset kysymykset	135
V „Nykyajan edistyneiden pientalouksien kukoistus“. Badenin esimerkki	149

VI Pien- ja suurtalouden tuottavuus. Esimerkki Itä-Preussista	157
VII Badenin kyselykaavake talonpoikaistaloudesta	171
VIII Saksalaisen maataloustilaston yleisiä tietoja vuosilta 1882 ja 1895. Kysymys keskkitalouksista.....	183
IX Maitokarjatalous ja maanviljelysosuuskunnat Saksassa. Saksan maalaisväestö talousasemansa mukaan.....	195
 <i>VSDTP:n ULKOMAISTEN JÄRJESTÖJEN „YHDISTÄVÄ“ EDUSTAJAKOKOUS syyskuun 21—22 pnä (lokakuun 4—5 pnä) 1901</i>	
1. PUHE SYYSKUUN 21 PNÄ (LOKAKUUN 4 PNÄ) (<i>Pöytäkirjamerkintä</i>)	215
2. „YHDISTÄVÄSSÄ“ EDUSTAJAKOKOUKSESSA SYYSKUUN 21 PNÄ (LOKAKUUN 4 PNÄ) 1901 „VENÄLÄISTEN SOSIALIDEMOKRAATTIEN LIITOLLE“ TEHDYT KYSYMYKSET	220
TAISTELU NÄLÄNHÄDÄSSÄ OLEVIA VASTAAN	221—228
VASTAUS PIETARIN KOMITEALLE	229—230
ULKOMAISET ASIAT	231—232
PAKKOTYÖOHJESÄÄNNÖT JA PAKKOTYÖTUOMIO	233—239
KATSAUS MAAN SISÄISIIN ASIOIHIN.....	241—291
I Nälänhätä	243
II Suhtautuminen pulaan ja nälänhätään.....	264
III Kolmas aines.....	271
IV Kaksi aatelismarsalkan puhetta.....	279
ALKULAUSE KIRJASEEN „YHDISTÄVÄN“ EDUSTAJAKOKOUKSEN ASIAKIRJAT“	292—295
SUOMEN KANSAN VASTALAUSE	296—300
AIKAKAUSLEHDESTÄ „SVOBODA“	301—302
KESKUSTELU EKONOMISMIN PUOLUSTAJIEN KANSSA.....	303—310
G. V. PLEHANOVIN VALLANKUMOUKSELLISEN TOIMINNAN KAKSIKYMMENTÄVIISIVUOTISPÄIVÄN JOHDOSTA.....	311
MIELENOSOITUSTEN ALKU.....	312—315
„ETELÄN TYÖLÄISTEN“ KIRJEEN JOHDOSTA	316—317
ANARKISMI JA SOSIALISMI	318—321

1902

VALTION RAHASÄÄNNÖN JOHDOSTA	322—327
POLIITTINEN AGITAATIO JA „LUOKKANÄKÖKANTA“	328—334
VASTAUS „LUKIJALLE“	335—336
MITÄ ON TEHTÄVÄ? <i>Liikkeemme päivänpolttavia kysymyksiä</i>	337—523
Alkulause.....	339
I Dogmaattisuus ja „arvostelun va- paus“	343
a) Mitä merkitsee „arvostelun vapaus“?.....	343
b) „Arvostelun vapauden“ uudet puolustajat	347
c) Arvostelu Venäjällä.....	351
d) Engels teoreettisen taistelun merkityksestä.....	358
II Joukkojen vaistovaraisuus ja sosial- demokratian tietoisuus	364
a) Vaistovaraisen nousun alku.....	365
b) Vaistovaraisuudelle kumartaminen. „Rabo- tshaja Mysl“	369
c) „Itsevapautusryhmä“ ja „Rabotsheje Delo“.....	378
III Trade-unionistinen ja sosialidemo- kraattinen politiikka	388
a) Poliittinen agitaatio ja sen supistaminen eko- nomistien taholta	389
b) Kertomus siitä, miten Martynov syvensi Pleha- novia	399
c) Poliittiset paljastukset ja „vallankumoukselli- sen aktiivisuuden kasvattaminen“	403
d) Mitä yhteistä on ekonomismilla ja terroris- milla?	408
e) Työväenluokka eturivin taistelijana demokra- tian puolesta.....	412
f) Vielä kerran „panettelijoita“, vieläkin kerran „mystifikaattoreita“	428
IV Ekonomistien näpertely ja vallan- kumouksellisten järjestö	432
a) Mitä on näpertely?.....	433
b) Näpertely ja ekonomismi	436
c) Työläisten järjestö ja vallankumouksellisten järjestö	443
d) Organisatorisen työn vauhti ja mittavuus.....	459
e) „Salaliittolais“-järjestö ja „demokratismi“.....	466
f) Paikallinen ja yleisvenäläinen työ.....	475

V Yleisvenäläisen poliittisen lehden „suunnitelma“.....	485
a) Kuka loukkaantui artikkelista „Mistä on alettava?“?	486
b) Voiko sanomalehti olla kollektiivinen organisaattori?.....	491
c) Minkä tyyppisen järjestön me tarvitsemme?.....	503
Loppulause	510
<i>Liite.</i> Yritys „Iskran“ ja „Rabotsheje Delon“ yhdistämiseksi	514
Oikaisu kirjaseen „Mitä on tehtävä?“.....	522
<i>Huomautuksia</i>	525—547
<i>Tietoja V. I. Leninin elämästä ja toiminnasta</i>	549—554

K U V A T

„Iskra“ lehden № 4 ensi sivu, jossa oli V. I. Leninin artikkeli „Mistä on alettava?“.— V. 1901	3
Aikakauslehti „Zarjan“ vuoden 1901 № 2—3 kansilehti; tässä numerossa julkaistiin V. I. Leninin teokset: „Zemstvon vainoojat ja liberalismiin Hannibalit“, „Agraarikysymys ja „Marxin arvostelijat““ teoksen neljä ensimmäistä lukua (otsikolla „Herrat „arvostelijat“ agraarikysymyksessä“) ja „Katsaus maan sisäisiin asioihin“	23
Nimilehti aikakausjulkaisusta „Obrazovanije“ № 2 — v. 1906, jossa julkaistiin luvut V—IX V. I. Leninin teoksesta „Agraarikysymys ja „Marxin arvostelijat““	95
Ensimmäinen sivu V. I. Leninin käsikirjoituksesta „Aikakauslehestä „Svoboda““.—V. 1901	300—301
Ensimmäinen sivu V. I. Leninin käsikirjoituksesta „Anarkismi ja sosialismi“.— 1901.....	319
V. I. Leninin kirjan „Mitä on tehtävä?“ kansilehti.— 1902.....	338—339

Karjalais-Suomalainen SNT
Kulttuuriasiain ministeriön
Poligrafizdatin
Sortavalan kirjapaino

Sortavala, Karjalankatu, 32
